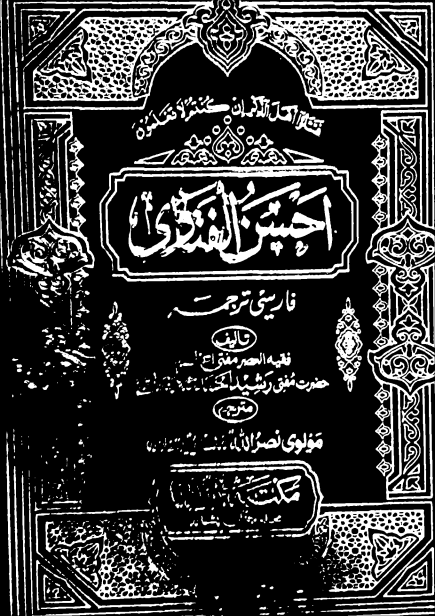
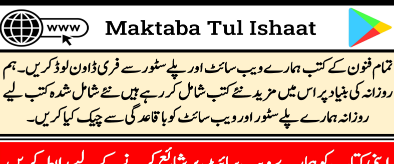

احسن القدوری
فارسی ترجمہ
تالیف
فقیہ العصر مفتی اعظم
حضرت مفتی رشید احمد
مترجم
مولوی نصر اللہ
مکتبہ

Maktaba Tul Ishaat
تمام فنون کے کتب ہمارے ویب سائٹ اور پلے سٹور سے فری ڈاون لوڈ کریں۔ ہم روزانہ کی بنیاد پر اس میں مزید نئے کتب شامل کر رہے ہیں نئے شامل شدہ کتب لیے روزانہ ہمارے پلے سٹور اور ویب سائٹ کو باقاعدگی سے چیک کیا کریں۔

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿فَسْئَلُوٓا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

وَ قَالَ رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَال ((الحديث))

احسن الفتاوی

جلد هشتم

((بحذف مکررات وتخریجات فرائض ومسائل غیر مهمّه))

تالیف : فقیه العصر مفتی اعظم حضرت مفتی رشید احمد صاحب

مترجم : مولانا سید داؤد (هاشمی)

ناشرین

مولوی محمد ظفر ((حقانی)) **مولوی امیر الله ((شیرانی))**

آدرس : مکتبه فریدیه محله جنگی، قصه خوانی، پشاور

مشخصات کتاب

نـام کـتاب : احسـن الـفـتاوی «فارسی» (جلد هشتم)
تألیف : فـقیه العـصر مفتی اعظم حضرت مفتی رشیداحمدصاحب
مترجم : مولانا سید داؤد (هاشمی)
سال طبع :
کمپوز : خالد کمپوز سنتر
کمپوزر : خالد
ناشرین : مولوی محمد ظفر (حقانی) مولوی امیر الله (شیرانی)
آدرس : مکتبه فریدیه محله جنگی قصه خوانی پشاور
مسؤل مکتبه : مولوی محمد ظفر (حقانی) صاحب

کتاب الحظر والاباحة

احکام قرآن مجید، کتب فقه، حدیث ودیگراشیاء مقدسه

* * * * * * * * * *

تیارکردن ظرف (پاکت) از کاغذیکه درآن آیات مقدسه موجود باشد جوازندارد

سوال : چه میفرمایند علماء دین درحصه اخبارات که آیات های قرانی به لغت انگلیسی درآن ترجمه شده باشد آیا تیار نمودن ظرف وپاکت ازآن جوازدارد؟ درحالیکه بعداز استعمال این ظروف وپاکتها زیر پا افتیده وتوهین میشود؟ در آن حالت که اسماء باری تعالی اسم مبارک آنحضرت ﷺ وآیات های قرانی ازآن قطع شود آیا بعد ازآن استعمال کاغذ آن جوازدارد یاخیر ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درکاغذات واخباراتیکه مباحث مسائل شرعی درج باشد تیارنمودن ظروف ازآن جواز ندارد اما اگرمباحث مسائل شرعی درآن نباشد بعد ازقطع نمودن اسماء باری تعالی واسماء آنحضرت ﷺ استعمال آت جواز دارد بشرطیکه زیر پا توهین نشودچراکه باز هم توهین کاغذجواز ندارد :

قال فی الدر ولا یجوز لف شیء فی کاغذ فقه ونحوه وفی کتب الطب یجوز وفی الشامیه (قوله ونحوه) الذی فی المنح ونحوه فی الهندیه ولا یجوز لف شیء فی کاغذ فیه مکتوب من الفقه وفی الکلام الاولی ان لا یفعل وفی کتب الطب یجوز ولو کان فیه اسم الله تعالی واسم النبی علیه السلام یجوز محوه لیلف فیه شیء ومحو بعض الکتابة بالریق وقد ورد النهی عن محو اسم الله تعالی بالبصاق ولم یبین محو کتابة القران بالریق هل هو کاسم الله تعالی او کغیره (شامیه ص ۲۲۰ ج ۵) ۷جمادی الاولی سنة ۱۴۰۲ھ.

حریق نمودن مصاحف قدیمی وبوسیده جوازندارد

سوال : چه میفرمایند علماء کرام آیااحراق اوراق بوسیده قرانکریم جوازداردیا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بایدعوض تحریق اوراق بوسیده قرآن کریم این اوراق بوسیده درآب روان انداخته شود یادرمقام محفوظ دفن شود احراق آن جواز ندارد :

قال فی الدر المختار قبیل باب المیاه من کتاب الطهارة المصحف اذا صار بحال لایقرأ فیه یدفن کالمسلم (وبعد اسطر) تکره اذابة درهم علیه ایة الا اذا کسرة۔

وفی الشامیه تحت (قوله یدفن) واما غیره من الکتب فسیأتی فی الحظر والاباحة انه یمحی عنها اسم الله تعالی الخ (ردالمحتار ص۱۱۹ج۱)

وایضاً فی الدر: الکتب التی لاینتفع بها یمحی عنها اسم الله وملائکته ورسله ویحرق الباقی ولابأس بأن تلقی فی ماء جار کما هی اوتدفن وهواحسن کما فی الانبیاء علیهم السلام۔

وفی الشامیة : یعنی ان الدفن لیس فیه اخلال بالتعظیم لان افضل الناس یدفنون وفی الذخیرة المصحف اذا صار خلقا وتعذر القراءة منه لایحرق بالنار الیه اشار محمد رحمه الله تعالی وبه ناخذ ولایکره دفنه وینبغی ان یلف بخرقة طاهرة ویلحد له لانه لوشق ودفن یحتاج الی اهالة التراب علیه وفی ذلک نوع تحقیر الا اذا جعل فوقه سقف وان شاء غسله بالماء ووضعه فی موضع طاهر لاتصل الیه ید محدث ولاغبار ولاقذر تعظیما لکلام الله عزوجل (ردالمحتار ص۲۷۱ج۵)

وفی الهندیة : المصحف اذا صار خلقا لایقرأ منه ویخاف ان یضیع یجعل فی حرقة طاهرة ویدفن ودفنه اولی من وضعه موضعاً یخاف ان یقع علیه النجاسة اونحو ذلک ویلحد له لانه لوشق ودفن یحتاج الی اهالة التراب علیه وفی ذلک نوع تحقیر الا اذا جعل فوقه سقف بحیث لایصل التراب الیه فهو حسن ایضا کذا فی الغرائب المصحف اذا صار خلقاً وتعذرت القراءة منه لایحرق بالنار اشار الشیبانی الی هذا فی السیر الکبیر وبه ناخذ کذا فی الذخیرة (عالمگیریه ص۳۲۳ج۵)

درحصه احراق حضرت عثمان رضی الله عنه در شرح سیدکبیر(۲۷۷)چنین واردشده : (لایکاد یصح لااصل لذلك الحدیث)۔

اماچونکه این روایت درصحیح بخاری واردشده که آنراسندگی بنیادگفتن مشکل است ازینجاحافظ عینی وعسقلانی ودیگرشراح حدیث ازآن چندین جوابات نموده اند.

۱ – ان یخرق بالخاء المعجمة روایة الاکثرین (الی ان قال) وبالمعجمة اثبت.

۲ – وقدجزم عیاض بأنهم غسلوها بالماء ثم احرقوها مبالغة فی اذهابها. (عمدة القاری ص۱۸ج۲۰ فتح الباری ص۱۸ج۹)

۳ ــ وقال الحافظ العینی رحمه الله تعالیٰ: قال الکرمانی فان قلت کیف جاز احراق القرآن قلت المحروق هو القرآن المنسوخ او المختلط بغیرہ من التفسیر اوبلغة غیر قریش اوالقراءات الشاذة وفائدته ان لایقع الاختلاف فیه. (عمدۃ القاری ص۱۸ ج۲۰)

وقال الحافظ العسقلانی رحمه الله تعالیٰ: وفی روایة سوید بن غفلة عن علی رضی الله تعالیٰ عنه قال لاتقولوا لعثمان فی احراق المصاحف الاخیرا (الی قوله) قال ابن عطیه الروایة بالحاء المهملة اصح هذا الحکم هو الذی وقع فی ذلک الوقت واما الآن فالغسل اولیٰ لما دعت الحاجة الی ازالته. (فتح الباری ص۱۸ ج۹)

علامه عینی رحمه الله آن مذهب احناف را نیز نقل کرده که در شامی آمده است :

قلت وهذا حاصل ما قال ابن عطیة وفی البریقة المحمودیة شرح الطریقه المحمدیة لابی سعید الخادمی رحمه الله تعالیٰ وفیه (ای فی المصاحف) ایضا الکتب التی یستغنی عنها وفیها اسم الله تعالیٰ تلقی فی الماء الکثیر الجاری اوتدفن فی ارض طیبة ولاتحرق بالنار وفی التتارخانیة المصحف الذی خلق وتعذر الانتفاع به لایحرق بل یلف بخرقة طاهرة یحفر بلحد بلاشق اذ یحتاج سقفا ویدفن اویوضع بمکان طاهر لایصل الیه الغبار والاقذار وفی السراجیة یدفن او یحرق انتهی ملخصا وکذا عن منیة المفتی وعن المجتبی الدفن افضل من الالقاء فی الماء الجاری کالانبیاء علیهم السلام کذا جمیع الکتب وفی التتارخانیة الافضل ان یغسلها ویأخذ القراطیس وعن الحلیمی لابأس بالاحراق لاحراق عثمان رضی الله عنه مصاحف فیها آیات منسوخة بلا نکیر وایضا قیل الاحراق اولیٰ من الغسل لوقوع الغسالة علی الارض والقاضی حسین حرم الاحراق لتنافیه الاحترام وکرہ النووی هذا، والقول الراجح هو الدفن اوالغسل لاالاحراق لقوة قائلهما ودلیلهما ولترجیح الحظر علی الاباحة واما ما نقل عن عثمان رضی الله عنه فالظاهر انه لیس بصحیح اذلو صح ذلک بلا نکیر لحل محل الاجماع الیهم سوء ظن بهم وطعن فی فقاهتهم علی ان الاحراق لازم للاستهانة ومخل بالتعظیم. (بریقه محمودیة ص۱۹۹ ج۴)

اگر فی نفسه احراق را هم تسلیم کنیم اما درعصرما جهت سبب وقوع فتنه بین المسلمین جواز ندارد نیز مدار عزت یا توهین وبی عزتی بر عرف است ، وعرف موجود است که در عرف احراق توهین کامل پنداشته میشود . والله سبحانه وتعالی اعلم (۲۰/ رجب سنه ۷۲هـ)

احراق اوراق بوسیده کتب حدیث

سوال : اگرفرصت دفن نمودن کتب بوسیده شده حدیث بدست نیاید یامکان مناسب نباشدآیا احراق آن جوازدارد یاخیر؟بینواتوجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگرآن اوراق چنین تحریق شودکه آسمای باری تعالی واسم مبارک آنحضرت ﷺ واسمای مقدسه ملائکه از آن دور شود احراق آن جواز دارد اما بهتراین است که عوض احراق درآب روان انداخته شود یا درجای محفوظ دفن شود .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: الكتب التي لاينتفع بها يمحى عنها اسم الله تعالى وملائكته ورسله ويحرق الباقي ولا بأس بأن تلقى في ماء جار كما هي اوتدفن وهو احسن كما في الانبياء عليهم السلا . (ردالمحتار ص۲۴۱ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم . ۲۰/ ذی الحجة سنة ۸۸ هـ

خلاف ترتیب تعلیم نمودن قرآن کریم به اطفال

سوال: آیا خلاف ترتیب پاره عم را به اطفال تدریس نمودن مانندیکه در مردم ترویج است جواز داردیا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله: ويكره الفصل بسورة قصيرة وان يقرا منكوسا الا اذا ختم.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله وان يقرا منكوسا) بأن يقرا في الثانية سورة اعلى مما قرا في الاولى لان ترتيب السور في القراءة من واجبات التلاوة وانما جوز للصغار تسهيلا لضرورة التعليم.(ردالمحتار ص۳۶۷ج۱) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۲۵/ شعبان سنه: ۷۳

ذکرالله تعالی را برای مقصد وچیزی دیگر آله ساختن جائز نیست

سوال : یک مرشد جهت خواستن مرید عوض صدا نمودن وزدن دروازه مریدش را باکلمه لا اله الا الله صدا می کند ، آن شخص میداند که پیر من را صدا کرد ویا مرید شخصی دوم را از پیروی چنین می خواهد ، این طریقه بین آنان ترویج گرفته آیا این طریقه جوازداردیا خیر؟ بینوا بالدلیل آجرکم الجلیل.

الجواب باسم ملهم الصواب : چنین طریقه درست نیست زیراکه ذکرالله جل جلاله ، آله چیزی گرفتن جوازندارد، این چنین جهت مقصد مردم اگر درود شریف بگوید، چرا این را آله توجه مردم بسوی خویشن گردانید ازاینجا حکم منتبه ساختن واعظان به کلمه درود شریف نیز معلوم شد زیرا باید درود تنها بقصد ثواب خوانده شود ، آله گردانیدن آن به چیزی دیگر جواز ندارد .

قال العلامه الحصکفی رحمه الله تعالی فی اخر کتاب الحظر والاباحة وقد کرهوا والله اعلم ونحوه: لاعلام ختم الدرس حین یقرر.

وفی الشامیة تحت قوله ونحوه کان یقول وصلی الله علی محمد (قوله لاعلام ختم الدرس) اما اذا لم یکن اعلاما بانتهائه لایکره لانه ذکر وتفویض بخلاف الاول فانه استعمله الة للاعلام ونحوه اذا قال الداخل یالله مثلاً لیعلم الجلاس بمجیئه لیهیؤله محلا ویوقروه واذا قال الحارس لااله الاالله ونحوه لیعلم باستیقاظه فلم یکن المقصود الذکر اما اذا اجتمع القصدان یعتبر الغالب کما اعتبر فی نظائره اهـ(ردالمحتار ص۲۷۷ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۲/ ذی الحجه سنه: ۷۵هـ

تحریر نمودن آیات قرآنی باخون

سوال : نوشتن وتحریر نمودن آیات قرآنی باخون مرغ ومعلق نمودن آن در گردن چه حکم دارد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تحریرنمودن آیات های قرانی باخون یا نجاست کفر است اما اگر علاوه آن علاج دیگری نباشد بعضی ها آنرا جواز داده اند قیاساعلی شرب الخمر للعطشان واکل المیتة فی المخمصةامابطلان این قیاس کاملاً ظاهراست درهیچ صورت هم استعمال آن جواز ندارد..

وقال العلامه ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت قوله لکن نقل المصنف الخ ونص ما فی الحاوی القدسی اذا سال الدم من انف انسان ولاینقطع حتی یخشی علیه وقد علم انه لو کتب فاتحة الکتاب اوالاخلاص بذلك الدم علی جبهته ینقطع فلایرخص له فیه وقیل یرخص کمارخص فی شرب الخمر للعطشان واکل المیتة فی المخمصة وهو الفتوی (ردالمحتار ص۱۴۰ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم

۲ جمادی الاولی سنه ۸۶هـ

دادن آب زمزم به بهنگی «آن عیسائی که جاروکشی میکند»

سوال : حاجی آب زمزم یا خرما را به جاروکش خانه خویش (عیسائی) داد آیا جواز داردیا خیر؟بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : افضل اینست که این اشیاء متبرکه به او داده نشود اما

اگر بهنگی عقیدتًا واحتراما خواست پس جواز دارد . واللہ سبحانه وتعالی اعلم .
یوم عرفه سنه(۸۶۰ هـ)

بوسه نمودن لوحه ها وکاغذهای که آیات قرآنی بر آن نوشته شده باشد

سوال : درمسجد مایان آیات های قرانی ، اسماء رسول الله ﷺ برای برکت نویسیده شده ، زید همه روزه آنرا بوسه میکند برچشم وجسد خود میمالد آیا این عمل زید جواز دراد یا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جواز دارد اما غلو ومبالغه والتزام درکارنیست اما قبل از تلاوت بوسه نمودن قرآن یا محترم پنداشتن احکامات آنرا مدنظر گرفته بوسده نمودن ازحضرت عمر﷛ منقول است که دعا میکرد (عهد ربی ومنشور ربی) عزوجل باآن همت عمل نمودن به قرآن حاصل میشود که ذریعه نجات مصائب دنیا وآخرت میگردد اما این قول ضعیف است.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وفی القنیة فی باب مایتعلق بالمقابر تقبیل المصحف قیل بدعة لکن روی عن عمر رضی الله عنه انه کان یأخذ المصحف ویقبله ویقول عهد ربی ومنشور ربی عزوجل وکان عثمان رضی الله عنه یقبل المصحف ویمسحه علی وجهه (ردالمحتار ص۲۴٦ جه) والله سبحانه وتعالی اعلم.
۱۳ محرم سنه۸۷هـ

قرآن کریم را با خود به قبرستان بردن و از آن تلاوت نمودن

سوال : آیا بردن قران کریم جهت تلاوت به قبرستان جوازداردیا خیر؟درشرح برزخ آمده که نزد قبرقرائت کلام الله جوازداردوفتوی برهمین است به دلیل قوله ﷺ (نوروالقبور موتاکم بالقرآن) آیا این استدلال وفتوی درست است یاخیر؟بینواتوجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این روایت درنظرم نیامده اگر این روایت ثابت هم باشد مفهوم آن این نیست که قرآن کریم را به مقبره ببرید بلکه به این مفهوم که قران را بخوانید وثواب آنرا به اموات بفرستید ، دلیل بردن قران از قرون مشهود لها بالخیر ثابت نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم (۱۰ ذی الحجه سنه۸۷هـ)

تکیه نمودن بر کتب فقه وحدیث

سوال: آیا تکیه نمودن بر کتب فقه واحادیث یا بالین گرفتن کتب فقه وحدیث جواز دارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تکیه نمودن بر کتب فقه وحدیث جرم بزرگ است البته درسفر درصورت عذر جهت حفاظت آن زیر سر ماندن آن جواز دارد .

قال العلامه الحصکفی رحمه الله تعالی: ویکره وضع المصحف تحت راسه الا للحفظ وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ویکره وضع المصحف الخ) وهل التفسیر والکتب الشرعیة کذلك یحرر القول الظاهر نعم کما یفیده المسالة التالیة ثم رایته فی کراهیة العلائی (قوله الا للحفظ) ای حفظه من سارق ونحوه (ردالمحتار ص۱۱۹ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم . ۲۲ صفر سنه ۸۹ هـ

نوشتن (ص) بعد ازنام آنحضرت صلی الله علیه وسلم

سوال : عوض صلوة وسلام کامل یعنی عوض (علیه السلام) بعد ازاسم مبارک آنحضرت ﷺ نوشتن (ص) وبعد از اسم صحابی نوشتن (رض) چه حکم دارد؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : تحریر نمودن (ص) عوض ﷺ و تحریر نمودن (رض) عوض ؓ وتحریر نمودن (تع) عوض تعالی وتحریر نمودن (رح) عوض ؒ خلاف ادب وعلامه کمبودی محبت است باید برای ادب جمله کامل تحریر شود آیا چقدر جا را دربر گیرد . والله سبحانه وتعالی اعلم (۲۳، ذی الحجه سنه ۹۰ هـ)

بی وضوء برداشتن آن حصه اخبار که درآن آیات قرآنی نیز باشد

سوال : حکم بی وضوء دست بردن به آن اخبار که درآن آیات قرانی باشدچیست؟ بینوا توجرو .

الجواب باسم ملهم الصواب : درجائیکه آیات درج است علاوه آن حصه به حصه های دیگر آخبار بردن دست جواز دارد البته اگر آیات های کوچک که کم باشد از شش حروف طبق یک قول مسح نمودن آن جواز دراد .

قال العلامه الحصکفی رحمه الله تعالی: ویحرم به ای بالاکبر وبالاصغر مس مصحف ای مافیه اٰیة

کذرهم وجدار.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله ای ما فیه ایة) لکن لا یحرم فی غیر المصحف الا المکتوب ای موضع الکتابة کذا فی باب الحیض من البحر وقید بالایة لانه لو کتب ما دونها لا یکره مسه کما فی حیض القهستانی وینبغی ان یجری هذا ما جری فی قراءة ما دون ایة من الخلاف والتفصیل وینبغی ان یجری هذا ما جری فی قراءة ما دون ایة من الخلاف والتفصیل المارین هناك بالاولی لان المس یحرم بالحدث ولو اصغر بخلاف القراءة فکانت دونه تأمل (رد المحتار صه ۱۱ ج ۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۷ رجب سنه ۹۲ هـ

بوسه نمودن تمثال نعل شریف

سوال : برسرنهادن تمثال نعل مبارک آنحضرت علیه السلام و بوسه نمودن ووسیله گرفتن تمثال نعل شریف آنحضرت ﷺ ودعاء خواستن به توس آن چه حکم دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بطورمحبت وتبرک چنین نمودن خلاف شرع نیست اما جهت اندیشه فساداعتقاد نکردن خلاف محبت نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۲۰،صفرسنه ۹۳ هـ)

نهادن قرآن زیر مسقف زینه

سوال: دریک مسجد جهت گذرگاه مردم زینه است وزیرآن برای قرآن کریم الماری تیارشده آیا نهادن قران کریم دراین الماری جواز داردیاخیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جوازدارد . والله سبحانه وتعالی اعلم

(۳۰،ربیع الاول سنه ۹۵ هـ)

درتاق بلند نهادن قرآن ودرازنمودن پای به آن طرف

سوال : وقتیکه درخانه بالانی الماری قران کریم نهاده شود وبسوی این الماری پای درازشود یا بسوی آن پشت گردانیده شود آیا جوازدارد؟ درفتاوی رشیدیه بر جواز آن فتوی داده اما درکتب فقه این جزیه بنظرم نرسید؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد .

قال فی الهندیة: مد الرجلین الی جانب المصحف ان لم یکن بحذائه لایکره وکذا لو کان المصحف معلقا فی الوتد وهو قد مد الرجل الی ذلک الجانب لایکره کذا فی الغرائب (عالمگیریه صـ۳۲۲ جـ۵) واللّٰه سبحانه وتعالیٰ اعلم.
۶ ربیع الثانی سنه ۹۹ھ

اویزان نمودن آیاتهای قرآن در دکان یا مکان

سوال : در دکان یا مکان بر روی کاغذ تاتخته تحریر نمودن آیات های قرانی یا به دیوار و دروازه وغیره تحریر نمودن بسم اللّٰه الرحمن الرحیم یا ماشاءاللّٰه یا هذا من فضل ربی چه حکم دارد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درجانیکه تلویزیون استعمال می شود یا تصویر وعکس باشد درآنجا اویزان کردن آیات های قرانی بی حرمتی قرآن است اما اگر این منحوسات درآنجا نباشد ونیت او هم تعظیم وادب باشد و ازگرد وغبار نیز محفوظ داشته شود در این صورت جوازدارد بازهم نویسیدن آیات بر دیوار ودروازه مکروه تنزیهی است.

قال العلامة الحصکفی رحمه اللّٰه تعالیٰ: بساط اوغیره کتب علیه الملک للّٰه یکره بسطه واستعماله لاتعلیقه للزینة وینبغی ان لایکره کلام الناس مطلقا وقیل یکره مجرد الحروف والاول اوسع وتمامه فی البحر و کراهیة القنیة قلت وظاهره انتفاء الکراهة بمجرد تعظیمه وحفظه علق اولازین اولا وهل مایکتب علی المراوح وجدر الجوامع کذا یحرر.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه اللّٰه تعالیٰ: (قوله مطلقا) ای سواء استعمل اوعلق (قوله وتمامه فی البحر) حیث قال وقیل یکره حتی الحروف المفردة ورای بعض الائمة شبانا یرمون الی هدف کتب فیه ابوجهل لعنه اللّٰه فنهاهم عنه ثم مر بهم وقد قطعوا الحروف لکن الاول احسن واوسع اھ قال سیدی عبدالغنی ولعل وجه ذلک ان حروف الهجاء قران انزلت علی هود علیه السلام کما صرح بذلک الامام القسطلانی فی کتابه الاشارات فی علم القرات اھ

(قوله قلت وظاهره الخ) کذا یوجد فی بعض النسخ ای ظاهر قوله لاتعلیقه للزینة (قوله یحرر) القول فی فتح القدیر وتکره کتابة القران واسماء اللّٰه تعالیٰ علی الدراهم والمحاریب والجدران ومایفرش اھ واللّٰه سبحانه وتعالیٰ اعلم (ردالمحتار صـ۱۲۰ جـ۱).
۲۹ ربیع الاول سنه ۱۴۰۰ھ

تحریر نمودن آیات قرآنی وبسم الله دراخبارات وخطوط حکومتی

سوال : دراخبارات آیات قرانی،بسم الله الرحمن الرحیم واحادیث مبارکه تحریر میشود که درهمین اخبار اشتهارات سینما،فلم هاوعکس های دوشیزگان فحش وغیره نیز به نشر می رسد که بالآخره این اخبارات درکاغذات ردی به فروش می رسد که دکاندار درآن به مشتریان سودا میدهد که همین کاغذ زیرپای می افتد وتوهین آن میشود این چنین در دفاتر سرخط ازبسم الله الرحمن الرحیم آغاز می شود که اینچنین درآخر حشراین کاغذات هم آیا اگر عوض بسم الله الرحمن الرحیم باسمه تعالی یا باسمه سبحانه وتعالی ویا (۷۸۶) تحریر شود برای محرر مانند بسم الله ثواب داده میشود یا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دراخبارات واشتهارات تحریر نمودن بسم الله ارالرحمن الرحیم وایات قرانی جواز ندارد اما درمکاتب ودفاتر سرکاری جائز بلکه مستحسن است جرم بربی حرمتی کننده است. اما عوض بسم الله الرحمن الرحیم کلمات دیگر یا (۷۸۶) خلاف عمل متواتر آنحضرت ﷺوصحابه کرام است درصلح حدیبیه آنحضرت ﷺحکم نمود برتحریر بسم الله الرحمن الرحیم مشرکان اعتراضانه گفتند (اکتب ما کنت تکتب باسمك اللهم) ازینجا معلوم شد که اسلام طریقه مخصوص را درتحریر بسم الله تعین نموده است دلیل باتحریر کلمات دیگر اجل بسم الله میسر نمیشود نی سنت اداء میشود . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۵ ربیع الاول سنه ۱۴۰۱هـ)

تحریر آیات قرآنی بر پول سیاه

سوال : در سال(۱۹۷۷م)حکومت پاکستان برسکه رائجه پول کلمه طیبه وکلمه (واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا) را تحریر نموده بود، آیا استعمال این پول درصورتیکه با غیر مسلم هم معامله داری درآن می آید جواز داردیا خیر؟بینواتوجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : تحریر نمودن آیات برسکه پول سیاه مکروه تنزیهی است لاکن معامله داری باآن یا غیر مسلم جوازدارد بلاکراهت .

قال العلامه ابن عابدین رحمه الله: تحت (قوله یحرر) اقول فی فتح القدیر وتکرة کتابة القران واسماء الله تعالی علی الدراهم والمحاریب والجدران ومایفرش اهوالله تعالی اعلم (ردالمحتار ص۱۲۰ ج۱)

وقال فی الهندیة : لا بأس بکتابة اسم الله تعالی علی الدراهم لان قصد صاحبه العلامة لا التهاون کذا فی جواهر الاخلاطی (عالمگیریه ص۳۲۳ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم .

۸ جمادی الاولی سنه ۱۴۰۱ هـ

کتابت قرآن بلاوضوء

سوال : بلاوضوء تحریر آیات قرانی بالخصوص درحق معمله ومتعلمه درحالت حیض تحریر نمودن کدام ایات قرانی چه حکم دارد؟ بینواتوجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : بلامس کاغذ تحریر نمودن آیات بر کاغذ جواز دارد بااختلاف اما درصورت مس نمودن کاغذ هیچ جواز ندارد .

قال الشیخ الاسلام ابوبکر بن علی الحداد رحمه الله تعالی وهل یجوز للجنب کتابة القران قال فی منیة المصلی لا یجوز وفی الهندیة یکره للجنب والحائض کتابة القران اذا کان مباشر اللوح والبیاض وان وضعها علی الارض وکتبه من غیر ان یضع یده علی المکتوب لا بأس به (الجوهرة ص۳۵ج۱)

قال العلامة الحلبی رحمه الله تعالی : وذکر فی الجامع الصغیر المنسوب الی قاضیخان لا بأس للجنب ان یکتب القران والصحیفة او اللوح علی الارض او الوسادة عند ابی یوسف رحمه الله تعالی خلافا لمحمد رحمه الله تعالی لانه لیس فیه مس القران ولذا قیل المکروه مس الکتوب لا مواضع البیاض ذکره الامام التمرتاشی رحمه الله تعالی وینبغی ان یفصل فان کان لا یمس الصحیفة بان وضع علیها ما یحول بینها وبین یده یؤخذ بقول ابی یوسف رحمه الله تعالی لانه لم یمس المکتوب ولا الکتاب والا فبقول محمد رحمه الله تعالی لانه لم یمس المکتوب فقد مس الکتاب (حلبی کبیر ص۵۸)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی : ولا تکتب الحائض القران ولا الکتاب الذی فی بعض سطوره ایة من القران وان لم تقرا شمل ما اذا کان الصحیفة علی الارض فقال ابو اللیث رحمه الله تعالی لا یجوز وقال القدوری رحمه الله تعالی یجوز قال فی الفتح وهو الفیس لانه ماس بالقلم وهو واسطة منفصلة فکان کثوب منفصل الا ان یمسه بیده (رسائل ابن عابدین ص۱۱۳ج۱)

تنبیه : بعض علماء بنا بر اشتباه به بعض روایات جواز با مسح را فتوی داده اند روایات باجوابات قرار ذیل است درعبارت رساله ابن عابدین (الا ان یمسه بیده) دریمس ضمیر مذکر است وصحیفه مؤنث پس مرجع آن به مکتوب است که ازسیاق کلام فهمیده میشود(۲) درالجوهره تصریح آمده بر مکتوب (۳) اگر په ورق چیزی ازآیات قرانی تحریر شده باشد علاوه

آن حصه دست بردن به حصه دیگر ورق بالاتفاق جوازدارد پس دراینجا چرا جواز ندارد؟

جواب : (۱) مرجع ضمیر یمسه صحیفه بتاویل بیاض است تاویل مفهوم کلام بلادلیل وبلاضروروت است نیزاگر مرجع مکتوب (آیات مکتوبه)قرار داده شود پس قید وضع علی الارض بی فائده است .

(۲) درعبارت الجوهره مکتوب به معنای کتاب وصحیفه است درغیر آن تعارض آید باابتدای جملُه بامباشر اللوح والبیاض نیزفائده ان وضعهما علی الارض ظاهرنمیشود وقتیکه آیات مکتوبه مراد شود پس بین وضع علی الارض وحمل فی الیدفرقی باقی نمی ماند(۳)وجه الفرق اینست که قلم ذریعه کتابت است پس قیاس نمودن آن برقیاس تام نیست بنا براین فرق قلم من وجه واسطه است ومن وجه واسطه نیست وکتابت دوصورت دارد(۱)درصورت نهادن دست برکاغذ (۲)عوض کاغذ دست رابرتخته وغیره نهادن متعارف بودن صورت اولی توسط قلم درآن غیر معتبر قرار داده شده است پس فتوی داده اند برعدم جواز ودرصورت ثانیه جهت غیر متعارف بودن توسط قلم معتبر قرار داده شده است پس قول جوازاختیار نموده شد والله سبحانه وتعالی اعلم (محرم سنه ۱۴۱۸/۴ هـ)

****
****

مسائل متعلق پرده «حجاب» وغیره

احکام معانقه نمودن خانم ها دربین خود

سوال : آیا معانقه نمودن خانم هابین هم مسنون است ویاخیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : معانقه مروجه برای مردها هم جواز ندارد جهت تفصیل دراین مورد رساله مسمی بنام (مصافحه و معانقه) را مطالعه نمائید . والله سبحانه تعالی اعلم (۴ / ذی القعده سنه۸۶ هـ)

سودا آوردن خانم ازبازار

سوال : آیا سودا آوردن خانم ازبازار جوازداردیا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درصورت مجبوریت اشد خانم حق بیرون رفتن را دارد

اما در عصر حاضر چکر وسیل خانم ها باضرورت تعبیر می شود بر شوهران ومتعلقین آنان لازم است که آنان را بازدارند از رفتن به بازار درصورت دیگر اینان هم با آنان شریک جرم باشند والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۲محرم سنه۸۷ هـ)

پوشیدن لباس چُست وتنگ جواز ندارد

سوال : آیا پوشیدن لباس تنگ وچست برای مردان ویا زنان جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درلباسی که حجم وترکیب بنائی اعضاء به نظر می آید پوشیدن چنین لباس جواز ندارد نظر نمودن هم به چنین انسان حرام است بر علاوه این قباحت مذکور در لباس تنگ وچست مشابهت باکفار هم است .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى تحت (قوله ولايضر التصاقه) وعبارة شرح المنية اما لو كان غليظا لايرى منه لون البشرة الاانه التصق بالعضو وتشكل بشكله فصار شكل العضو مرئيا فينبغي ان لايمنع جواز الصلوة لحصول الستر اه قال ط وانظر هل يحرم النظر الى ذلك المتشكل مطلقا اوحيث وجدت الشهوة اه قلت سنتكلم على ذلك في كتاب الحظر والاباحة والذي يظهر من كلامهم هناك هو الاول (ردالمحتار ص۲۷۵ ج۱)

وقال في الحظر بعد نقل كلام الفقهاء رحمهم الله تعالى: وعلى هذا لايحل النظر الى عورة غيره فوق ثوب ملتزق بها يصف حجمها (ردالمحتار ص۲۳۳ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۲محرم سنـ۸۷هـ

همرای یک زن با محرم، سفر خانم دوم جواز ندارد

سوال : آیا دررفاقت یک زن متدین بامحرم چندین خانم های دیگر بی محرم هم درسفر حج وغیره می توانند شریک شوند درحالیکه بعضی علماء کرام همراه بودن خانم ثقه رابین شوهر وخانم معتده او جواز داده اند به این قیاس نموده حکم آن چه چیست آیا این استدلال علماء کرام درست است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نه خیر ! جواز ندارد اگر که خانم بی محرم خیلی کبیرهم باشد بازهم باغیر محرم سفر نمودن برایش حرام است زیرا درحدیث برآن

وعید آمده وقیاس نمودن بر خانم ثقه هم درست نیست چراحائل بودن خانم ثقه درخانه واین درسفر است دوم اینکه خانم ثقه از خانواده خویش حیاء کند و مرتکب چنین حرم نشودواگر آن شخص دست درازی کند خانم غالمغال میکند و در دوران سفر اگر غالمغال هم کند کدام نتیجه مثبتی نمی دهد .

قال العلامه ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله ولو عجزوا) اى لاطلاق النصوص بحر قال الشاعر:

لكل ساقطة فى الحى لاقطة وكل كاسدة يوما لها سوق

(قوله فى سفر) هو ثلاثة ايام ولياليها فيباح لها الخروج الى مادونه لحاجة بغير محرم بحر.

وروى عن ابى حنيفة وابى يوسف رحمهما الله تعالى كراهة خروجها وحدها مسيرة يوم واحد وينبغى ان يكون الفتوى عليه لفساد الزمان شرح اللباب ويؤيده حديث الصحيحين لايحل لامراة تؤمن بالله واليوم الاخر ان تسافر مسيرة يوم وليلة الامع ذى محرم عليها وفى لفظ لمسلم مسيرة ليلة وفى لفظ يوم (ردالمحتار ص۱۳۶ج۲).

قال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: (وحسن ان يجعل القاضى بينهما امرأة ثقة ترزق من بيت المال بحر عن تلخيص الجامع (قادرة على الحيلولة بينهما)

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله امراة ثقة) لايقال المراة على اصلكم لاتصلح للحيلولة حتى لم تجيزوا المراة السفر مع نساء ثقاة وقلتم بانضمام غيرها تزداد الفتنة لانانقول تصلح للحيلولة فى البلد لبقاء الاستحياء من العشيرة وامكان الاستغاثة بخلاف المفاوز زيلعى وافادان معنى القدرة عليهما امكان الاستغاثة (ردالمحتار ص۱۲۱ج۲) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۶ صفر سنه ۸۷هـ

سفرنمودن با محرم نابالغ

سوال : اگر خانم عوض محرم بالغ بامحرم نابالغ سفرخویش کند آیا این سفر برایش جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : طفلی که عمر او کم از دوازده ساله بالاتفاق سفر با او جواز ندارد واگر طفل دوازده ساله باشد اما هشیار ودانا باشد پس دراین صورت با او سفر جواز دارد .

وقال العلامة التمرتاشى رحمه الله تعالى فى الحج: مع امن الطريق وزوج او محرم بالغ عاقل والمراهق

کبالغ جوهرة (رد المحتار ص۳۳ ج۲)

وقال العلامة الرافعی رحمه الله تعالیٰ : (قول المصنف والمراهق کبالغ) جعل الرحمتی کصبی لانه یحتاج الی من یدفع عنه ولذا کان للاب معه عن حجة الاسلام یصلح لحمایتها وفی المحیطین والبدائع الذی لم یحتلم لاعبرة لملکن مافی الجوهر قلنا فی الخلاصة والبزازیة اهسندی (التحریر المختار ص۱۵۰ ج۱)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ : وادنیٰ مدته (ای البلوغ) له اثنتا عشر ة سنة ولها تسع سنین هو المختار کما فی احکام الصغار فان راهقا بان بلغ هذا السن فقالا بلغنا صدقا کان لم یکذبهما الظاهر وهما حینئذ کبالغ حکما الخ (رد المحتار ص۱۰۷ ج۵) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

۲۵ ذی القعده سنه ۹۸ هـ

پوشیدن چوری از دست اجنبی

سوال : خود چوری پوشیدن دشوار ومشکل است اگر باتجربه چوری فروش یک خانم را چوری بپوشاند آیا جواز دارد؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درگرفتن دست اجنبی یا مس نمودن دست او درهر صورت بدون ضرورت شدیده حرام است اینچنین ازدست اجنبی پوشیدن چوری در ضرورت اشد داخل نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۶ / جمادی الاولی ۸۹ هـ)

حصه گرفتن زنان در رایه گیری

سوال : آیا شرکت خانم ها در رایه گیری و رایه انداختن واینچنین رفتن خانمان به پارلمان جواز دارد یا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حصه گرفتن خانم هد دررایه گیری ووظیفه گرفتن آنان گناه است البته درصورتیکه یک کاندید صالح ودوم فاسق باشد ودرصورت شرکت نورزیدن خانم ها دین را ضرر میرسد پس شرکت انها ضروری است .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ : المراة تقضی فی غیر حد وقود وان اثم المولی لها لخبر البخاری لن یفلح قوم ولوا امرهم امراة (رد المحتار ص۳۵۶ ج۴) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

۲۰ ذی الحجه سنه ۹۰ هـ

2

آیا صحبت وهمبستری نمودن باحامله زنا جواز دارد؟

سوال : خانم بکر از زنا با کسی حمل گرفت آیا بکر درحالت حمل با او حق صحبت وهمبستری را دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله جواز دارد٬وبچه هم از بکر محسوب میشود و او را ولدالزنا گفته نمیشود

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله : (قوله وله وطؤها بلااستبراء) ای عندهما وقال محمد رحمه الله تعالی لا احب له ان یطاها مالم یستبرءها هدایة (وبعد سطر) بل لو ظهر حمل یکون من الزوج لان الفراش له فلا یقال انه یکون ساقیا زرع غیره لکن هذا مالم تلده لاقل من ستة اشهر من وقت العقد (ردالمحتار ص۲۹۲) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۹ ربیع الاول سنه ۹۱ هـ

مکتب وفاکولته خواندن به زنان جواز ندارد

سوال : درصورتیکه بین ذکوروانات تعلیم پوهنتون،فاکولته ومکتب مخلوط است هیچ نوع اهتمام پرده درآن نیست آیا در این صورت دوشیزه ها میتوانند درمکاتب،پوهنتون وفاکولته ها تعلیم عصری رابسربرند؟ واگر کاملاً علحده انتظام پرده برای،ایشان باشد پس آیا درآن صورت خانمان ودختران حق تعلیم را دارند یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلا ضرورت شرعیه بر آمدن خانم از خانه جواز ندارد رفتن خانم هابه پوهنتون،فاکولته ومکاتب خالی ازفساد نیست حتی اگر ذکور اختلاط هم نباشد باز هم جواز ندارد.

(۱) سبب مائل گردانیدن دیگران به خود میگردند(۲) ماحول را فاسد میکنند(۳) جهت اختلاط باخانم های مختلف مزاج بد اخلاف گردند (٤) شرکت آنان در تقریبات غیر شرعی پوهنتون وفاکولته ها (۵)معصیت امتزاج بلا حجاب با مردان(۶) بلا حجاج ابراز نمودن در صحنه خانم های بی دین درحالیکه شریعت حکم میکند پرده را از دوشیزه گان فاسق

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله : ولاینبغی للمراة الصالحة ان تنظر الیها المراة الفاجرة لانها تصفها عند الرجال فلاتضع جلبابها ولاخمارها کما فی السراج اهـ (ردالمختار ص۲۳۸ ج۵)

(۸)شوق واشتیاق نقل اقدام کفار(۹) حب جاه وحب مال درحصول تعلیم که ذریعهٔ

فساد دنیا وآخرت میگردد (۱۰)غفلت از وظیفه خدمت شوهر. تربیت اولاد پخت وپزوجارو نمودن وانتظام خانه (۱۱)وظیفه گرفتن دردفاتر که سبب تباهی دین ودنیا میگردد (۱۲) تنگ نمودن ذرائع معاشی بر مردان (۱۳) حاکم گردیدن بر شوهر ودرصورت تعلیم مخلوط مفاسد گوناکون یارگیری،تعلق عشقی ،بدکاری، اختتاف صورت میگیرد پس در عصر حاضر تعلیم مخلوط کاملاً ممنوع است . والله تعالی اعلم . (۱۶جمادی الاخره سنه ۹۲هـ)

آموختن تعلیم داکتری و طبابت به زنان

سوال : تعلیم طبابت برای خانم ها که اکثراً در عصر حاضر تعلیم مخلوط با مردان است و در دوران تجربه تمام اجزای مرد تجزیه میشود تا داکتر تدربب شود اگر شعبه نسوان جداهم باشد در آنصورت باز هم استاد عوض زن مذکر میباشد آیا این تعلیم جواز دارد . اگر جواز داشته نباشد پس شعبه های ضروری نسوان مثلاً حالت زچگی و ولادی وغیره در اینصورت که علاج آن از توان خانم ها بیرون است نرس ها هم مجبور اند که تعلیم ابتدای را از داکتر ذکور بدست آرند پس چه باید کرد ؟ بینوا توجووا

الجوب باسم ملهم الصواب : در عصر حاضر که استادان هم ذکور اند و تعلیم هم مخلوط فاکولته طب برای اناث جواز ندارد اما اگر استاذان اناث باشند و تعلیم هم غیر مخلوط باشد جواز دارد .

نیز عوض پاره نمودن جسد انسان باید جسد گدام حیوان پاره شود و از آن تمرین گرفته شود این چینین در عصر حاضر که تعداد طبیان اناث از حد گذشته تیارنمودن فاگولته طب برای اناث از طرف آنان خیلی سهل است . والله سبحان و تعالی اعلم .

۱۲ صفر ۱٤۰۰ هـ

آموختن خط به خانم ها

سوال : آیا اموختن خط و کتابت به دوشیزه گان و آموختن آنان به دیگر اناث جواز دارد یا خیر ؟بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! بقدر ضرورت جواز دارد البته اگر از کدام خانم خوف شر و فتنه آثار و قرائن معلوم میشود جواز ندارد .

اخرج الامام البخارى رحمه الله تعالى عن عائشة بنت طلحة قالت قلت لعائشه رضى الله تعالى عنها وانا فى حجرها وكان الناس يأتونها من كل مصر فكان الشيوخ ينتابونى لمكانى منها وكان الشباب يتاخونى فيهدون الى ويكتبون الى من الامصار فاقول لعائشه رضى الله عنها يا خالة هذا كتاب فلان وهديته فتقول لى عائشه رضى الله عنها اى بنية فاجيبى واثيبى فان لم يكن عندك ثواب اعطيتك فقالت تعطينى (الادب المفرد ص٥٣٠ ج٢)

واخرج الامام ابوداود رحمه الله تعالى عن الشفاء بنت عبدالله رضى الله تعالى عنها قالت دخل على النبى صلى الله عليه وسلم وانا عند حفصة رضى الله عنها فقال لى الا تعلمين هذه رقية النملة كما علمتيها الكتابة.

قال الملا على القارى رحمه الله تعالى فى شرح هذا الحديث : قال الخطابى فيه دليل على ان تعلم النساء الكتابة غير مكروه قلت يحتمل ان يكون جائزا للسلف دون الخلف لفساد النسوان فى هذا الزمان ثم رايت قال بعضهم خصت به حفصة رضى الله عنها لان نساءه صلى الله عليه وسلم خصصن باشياء قال تعالى ينساء النبى لستن كاحد من النساء وخبر لاتعلمن الكتابة يحمل على عامة النساء خوف الافتتان عليهن (المرقاة ص٣٦٢ ج٨)

وقال العلامة السهارنفورى رحمه الله تعالى : فيه دليل على جواز تعلم النساء الكتابة واما حديث لاتعلموهن الكتابة فمحمول على من يخشى فى تعليمها الفساد (بذل المجهود ص٨ ج٦) والله سبحانه وتعالى اعلم. ٢٥ جمادى الاولى سنه ١٤٠٠ هـ

پرده نمودن از نامرد «ایزک»

سوال : در حديث شريف حكم آمده كه پرده كنيد از نامردان «ايزكان» غرض انيست كه اين اشخاص قادر بر جماع نيستند چه جاى پرده از چنين اشخاص؟ بينوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بناى پرده بر قدرت جماع نيست بلكه نامردان هم قادر اند بر زنا و پا وچشم و دست و گوش از نظر وشنيدن لذت مى برند دوهم اينكه بعض نامردان قادر بر جماع هم اند و الله سبحان و تعالى اعلم جمادى الله سمه ٩٣ .

پرده نمودن از خسر

سوال : آيا پرده نمودن از خسر فرض است يا خير ؟بينوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نه خیر ! فرض نیست البته در صورت فتنه احتیاط بکارست بالخصوص در حالت خلوت وسفر، د ربعض علاقات گرفتن دست خسر یا بوسیدن دست خسران رواج است که این رواج خطا و قابل اصلاح است زیرا اگر بلا حائل دست کسی با شهوت با کدام خانم تماس یابد دخترش ابدا بر شوهر حرام گردد پس خیلی ها احتیاط در کارست

قال العلامه ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت قوله (والصهرة الشابة) والمسألة مفروضة هنا فی امها والعلة تفید ان الحکم کذلك فی بنتها ونحوهم کما لا یخفی (رد المحتار ص ۲۳٦ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۷ ربیع الاول سنه ۸۸هـ

پرده نمودن از داماد

سوال : آیا خوشو «مادر خانم» از داماد باید پرده کند ؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بر خوشو پرده نمودن از داماد فرض نیست البته در حالت خلوت سفر احتیاط در کاراست، در بعض مقامات مصافحه با داماد رواج است که در صورت مس نمودن با شهوت خانم بر شوهر دائمی حرام میگردد.

قال العلامه الحصکفی رحمه الله تعالی: والخلوة بالمحرم مباحة الا الاخت رضاعا والصهرة الشابة (رد المحتار ص ۲۳٦ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۳ ذی القعده سنه ۹٤هـ

اندازه عمر و سن فرضیت پرده

سوال : در سن چند سالگی باید دوشیزه پرده را شروع کند و بچه در سن چند سالگی از عبور و مرور نزد زنها منع شود . بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مقصد احکام حجاب تحفظ مرد و زن است از بد نظری و خیلات فاسد و کناه پس از چند سالگی که احتمال مرتکب شدن بچه و دختری باشد در کناه از همان سن پرده در کارست مانند مردان و زنان بالغ دراین حصه ارشاد دالهی است (اوالطفل الذین لم یظهروا علی عورات النساء) یعنی وقتیکه در اولاد شهوت پیداشد ازآن وقت پرده درکارست .

قال الامام الخازن رحمه الله تعالی: لم یبلغوا حد الشهوة والقدرة علی الجماع (روح المعانی ص ۱۳۱ ج ۵)

وقال العلامه الالوسی رحمه الله تعالی: اللذين لم يبلغوا حد الشهوة والقدرة على الجماع. روح المعانی صـ۱۴۱ جـ۵)

در رسیدن به حد شهوت قدرت علی الجماع هم موجود است چنانکه این از قول علامه آلوسی نیز فهمیده میشود .

ومصرح فيما سيجيئ من نصوص الفقهاء رحمهم الله تعالى.

اگر فرضاً در عمر هردو یک مقدار هم تفاوت باشد پس مدار حکم حجاب حد شهوت است قدرت جماع نیست این حقیقت بنابر هر محلوظ عقلاً ونقلاً از بدیهیات ومسلمات به شمار می رود و مسلمان میشود بنابر دو علت : (۱)شهوت قلبی بعد از نظر وفکر مستقلاً گناه کبیره است بلکه بلاشهوت نظر و تفکر که شهوت از آن پیدا شود هم حرام است .

(۲) نظر بچه مشتهی درآینده منجر به زنا و ذریعه زنا میگردد و ذریعه حرام .

رسول الله علیه السلام عمر ده سالگی را در یک حدیث شهوت قرار داده اند.

عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مروا او لادكم بالصلوة وهم ابناء سبع سنين واضربوهم عليها وهم ابناء عشر سنين وفرقوا بينهم فى المضاجع رواه ابوداود (مشكوة صـ۵۸ جـ۱)

در سن ده سالگی حکم نموده بر تفریق مضاجع علت این حکم احتمال شهوت است در همین سن حکم نمود شده بر ضرب در صورت اداء نکردن نماز پس دلیل است که بچه در این عمر حکم بالغ را دارد.

قال العلامه على القارى رحمه الله تعالى: لانهم بلغوا اوقاربوا البلوغ (مرقاة صـ۱۱۵ جـ۲) وقال الطيبى رحمه الله تعالى لان بلوغ العشر مظنة الشهوة (مرقاة صـ۱۱۶ جـ۲)

طبق این حدیث فقط کدام بچه ده ساله را مراهق قرار دارد اند.

وقال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: ولو مراهقا يجامع مثله وقدره شيخ الاسلام بعشر سنين.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله ولو مراهقا) هو الدانى من البلوغ نهر (قوله يجامع مثله) تفسير للمراهق ذكره فى الجامع وقيل هو الذى تتحرك آلته ويشتهى النساء كذا فى الفتح ولا يخفى انه لاتنافى بين القولين نهر. (ردالمحتار صـ۳۸۰ جـ۳)

اشكال : در مختار از اشباه نقل نموده (يدخل على النساء الى خمسة عشر سنة حسب)

جواب : با در نظر داشت حدیث و فقه اگر با وجود پانزه سالگی در پسر شهوت ظاهر نشود بازهم حکم بنمودن بر پرده فرض است دختر بنابر حدیث حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها و تصریحات فقهاء کدام در سن نه سالگی مشتهاة میشود در همین سال پرده فرض است وقتیکه دختر در نه سالگی بالغ میشود پرده پروا فرض است و قتیکه دختر در نه سالگی بالغ شود پس مراهق و مشتهات بطریق اولی میگردد .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: وقدر بتسع وبه يفتى وبلمت احدى عشرة مشتهاة اتفاقا زيلعي.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: بل في محرمات المنح وبلمت تسع فصاعدا مشتهاة اتفاقا سائحاني (رد المحتار ص: ۶۳ ج ۲)

از روی این حدیث و فقه فوق الذکر به نظر می رسد که در سن نه سالگی و ده سالگی دختر .مگلف بر ستر میشود اگر کوتاهی و تقصیر کند براولیای او مکلف نمودن اولازم است بنابر نشونما وتبدیلی ما حول اندک باکم وبیش دختر و بچه در همین اعمار به بلوغ می رسند والله سبحانه وتعالی اعلم (٤ رمضان سنه : ۹۶ ١٤ هـ)

بدون پرده به دوشیزه گان و عظ نمودن جواز ندارد

سوال : یک مولوی صاحب در ماه رمضان المبارک همه روزه از ساعت هشت الی یازده بجه روز در یک چار دیواری محفوظ به زنان جوان وپیر زنان بدون پرده ترجمه میکنند که مردم از آنجا ره گذاری میکنند مردم چندین مانع هم شدند اما مولوی صاحب گفت که خانم ها به تعویذ گرفتن و خریداری متاع ازخانه بدون پرده می برآیند واگر در پرده درس دهیم آنانرا در صورتیکه از دین واقف هم هستند آیا این جواز ندارد؟ بلکه هیچ باک ندارد. سوال اینجا است که آیا این عمل مولوی صاحب درست است و جواز درداد باخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این استدلال بین البطلان است و این فعل حرام است باید مولوی صاحب از این حیله های شیطانی دست بردارد و توبه کند و اگر توبه نکر خلاف چنین فاسق اقتداء در نماز جواز ندارد . و الله سبحان تعالی اعلم .

۱۷ ذی الحجه سنه ۹۶ هـ

حجاب کردن از شوهر خواهر (یازنه) فرض است

سوال : زید میگوید باید خیاشنه بکر ازاو پرده کند چرا پرده نمودن بر او فرض است اما بکر میگوید تا وقتیکه خانم من حیات است نکاح خیاشنه ام بر من حرام است و کسی که با او نکاح حرام باشد از او روی گرفتن فرض نیست پس از راه مسئله شرعی دراین مورد حکم چیست ، این مسئله تحریر نموده ما را ممنون سازید. بینوا توجرو

الجواب باسم ملهم الصواب : از خیاشنه پرده فرض است خانمیکه دایم حرام است روی نگیرد خیاشنه دایم حرام نیست لذا از او روی گرفتن فرض است چرا اگر خانم بکر بمیرد ویا اورا اطلاق کند بعد از گذر عدت یازنه حق دارد که او را به نکاح بگیرد چنین حرمت موقتی در حصه هر خانم عاروسی شده میباشد تازمانیکه شوهر او حیات باشد هیچ کسی را بارود دنیا حق ازدواج نباشد اگر بنابر حرمت عارضی پرده ساقط میشد پس خانم های عروسی شده از هیچ کسی پرده نمودن در کار نبود . والله تعالی اعلم الاصفرسنه ۱۱ / ۹۹ ۱٤ھ

سخن گفتن با زن بیگانه

سوال : در این عصر خانم ها پرده نمی کنند بلکه بعضی خانم ها بایازنه ها جور پرسانی هم میکنند اگر در این صورت کدام خانم با کسی سخن گوید یا بیرسد ویا احوال خانواده کسی را بپرسد آیا جواب دادن او جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : با خانم های نا محرم بقدرضروت سخن کفتن جواز دارد اما بلا ضروت جواز ندارد لاکن حال پرسی یا جواب دادن سخن جواز ندارد. باید ترغیب داده شود بسوی پرده شرعی بنا بر احکامات قرآن و حدیت.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وفی الشرنبلالیة معزیا للجوهرة ولا یکلم الاجنبیة الا عجوز عطست اوسلمت فیشمتها ویرد السلام علیها والا لا وبه بان ان لفظه لا فی نقل القهستانی ویکلمها بما لایحتاج الیه زائدة فتنبه

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله زائدة) ببعده قوله فی القنیة رامزا ویجوز الکلام المباح مع امراة اجنبیة اه وفی المجتبی رامزا وفی الخوض فی ما لایعنیه انما ذلك فی کلام فیه اثم اه

فالظاهر انه قول اخر او محمول على العجوز تأمل وتقدم فى شروط الصلوٰة ان صوت المرأة عورة على الراجح ومر الكلام فيه فراجعه (رد المحتار ص۲۳۶ ج۵)

قال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى فى شروط الصلوٰة: والحرة ولو خنثى جميع بدنها حتى شعرها النازل فى الاصح خلا الوجه والكفين فظهر الكف عورة على المذهب والقدمين على المعتمد وصوتها على الراجح وذراعيها على المرجوح.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله وصوتها) معطوف على المستثنى يعنى انه ليس بعورة ح (قوله على الراجح) عبارة البحر عن الحلية انه الاشبه وفى النهر وهو الذى ينبغى اعتماده ومقابله ما فى النوازل نغمة المرأة عورة وتعلمها القران من المرأة احب قال عليه الصلوٰة والسلام التسبيح للرجال والتصفيق للنساء فلا يحسن ان يسمعها الرجل اه وفى الكافى ولا تلبى جهرا لأن صوتها عورة ومشى عليه فى المحيط فى باب الاذان بحر قال فى الفتح وعلى هذا لو قيل اذا جهرت بالقراءة فى الصلوٰة فسدت كان متجها ولذا منعها عليه الصلوٰة والسلام من التسبيح بالصوت لاعلام الامام بسهوه الى التصفيق اه واقره البرهان الحلبى فى شرح المنية الكبير وكذا فى الامداد ثم نقل عن خط العلامة المقدسى ذكر الامام ابو العباس القرطبى فى كتابه فى السماع ولا يظن من لا فطنة عنده انا اذا قلنا صوت المرأة عورة انا نريد بذلك كلامها لان ذلك ليس بصحيح فانا نجيز الكلام مع النساء للاجانب ومحاورتهن عند الحاجة الى ذلك ولا نجيز لهن رفع اصواتهن ولا تمطيطها ولا تليينها وتقطيعها لما فى ذلك من استمالة الرجال اليهن وتحريك الشهوات منهم ومن هذا لم يجز ان تؤذن المرأة اهـ قلت ويشير الى هذا تعبير النوازل بالنغمة (رد المحتار ص۲۶۲ ج۱) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۷ ذی الحجة سنـ۹۹ھـ

سلام دادن به غیر محرم

سوال: آیا جواز دارد که خانم به مرد نا محرم سلام بدهد باسلام اورا جواب بگوید یا خیر؟ بینوا توجرو

الجواب باسم ملهم الصواب: نه خیر! خانم درهیچ صورت حق ندارد که سلام بدهد مرد اجنبی راً یا سلام اورا جواب بگوید البته اگر ضرورت آمده به سخن گفتن در آنوقت سلام و جواب سلام هر دو جائز است.

قال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: وفى الشرنبلالية معزيا للجوهرة ولا يكلم الاجنبية الا عجوزا عطست اوسلمت فيشمتها ويرد السلام عليها والا لا انتهى.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله والا لا) اى والا تكن عجوزا بل شابة لا يشمتها ولا يرد السلام بلسانه قال فی الخانية وكذا الرجل مع المراة اذا التقيا يسلم الرجل اولا واذا سلمت المراة الاجنبية على رجل ان كانت عجوزا رد الرجل عليها السلام بلسانه بصوت تسمع وان كانت شابة رد عليها فی نفسه وكذا الرجل اذا سلم على امراة اجنبية فالجواب فيه على العكس اه وفی الذخيرة واذا عطس فشمتته المراة فان عجوزا رد عليها والا رد فی نفسه اه كذا لو عطست هی كما فی الخلاصة (رد المحتار ص۲۳٦ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم). ۲۰ ذی الحجة سنه ۹۹ هـ

صحبت کردن با زنانیکه در طیاره کار میکنند

سوال : در طیاره ها با خانم موظف در آن در وقت ضرروت خورد ونوش وغیره آیا صحبت جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در طیاره در وقت مشخص خورد و نوش به مسافران ارسال می شود نیازمندی نمی آید به سخن گفتن علاوه از آن در وقت ضرورت سخن گفتن جواز دارد والله سبحان و تعالی اعلم ۵ / ذی الحجة . سنه : ۱٤۹۹ هـ

در صورت علاج نظر نمودن به شرمگان زن

سوال : ایا در صورت علاج طیب مرد حق دارد که دستش را داخل کند در شرمگاه زن یا به شرمگاه آن نظر کند؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در صورت ضرورت شدید باید حتی الامکان بسوی داکتر مسلمان نسوان مراجعه شود در صورت غیر امکان جواز دارد که مرد داکتر هم این چنین بکند و الله سبحان و تعالیٰ اعلم . (۲۷ / ذی الحجی سنه : ۱٤۹۹هـ) .

یاد نمودن تجوید از غیر محرم

سوال : در صورتیکه بالعموم خانم ها در صغارت وطفولیت قرآن را از مادران ایشان می خوانند که خطاهای فاحش داشته می باشد آیا اگر بعد از بلوغ یا بعد از عروسی شدن از مرد نا محرم جهت اصلاح حروف و تعلیم دیگر کتب قرائت کنند و تجوید بخوانند آیا جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در آن مفاسد ذیل است :

۱- تکرار استاد با شاگرد لفظ به لفظ با مراجعه مخصوص
۲- تادیر بعد شنیدن صدای یکدیگر را
۳- با تجوید کشش و جا ذبیت قرائت
٤- شخصیت متعینه از جانب جانین
۵- همه روزه قایم نمودن محرکات مذکوره اربعه

لذا چنین طریقه جواز ندارد بالخصوص وقتیکه در تکمیل این ضرورت اشخاص ذیل موجود شوند

۶- قرائت نمودن از مردان محارم
۷- اطفال یا تجوید کنند وآنان به خانم های بزرگ بیاموزند .

قال العلامة الملا علی القاری رحمه الله تعالی: ورفع الصوت بها لشهادة الارض والحجر والمدر والشجر له الا المراة فان صوتها عورة فيجب صونها.

وقال العلامة حسین بن محمد سعید المکی الحنفی رحمه الله تعالی (قوله فان صوتها عورة) هذا ضعیف قال فی الدر المختار عند قول المتن ولاتلبی جهر ابل تسمع نفسها دفعا للفتنة وماقیل ان صوتها عورة ضعیف (ارشاد الساری ص ۹۳) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۰ ذی القعدة سنه ۴۰۰هـ

صحبت نمودن با خانم یازنه

سوال : زید میگوید به خانه یازنه ام رفتم یازنه ام موجود نبود در وظیفه بود یا جائی دیگر رفته بود خانم یازنه ام به من سلام نداد ونه از من حال پرسی کرد، نه نان وآب برایم داد ونه سلام کرد بلکه اگر یازنه در خانه هم می بود خانم او باز هم با من اینچنین رویه میکرد، زید میگوید اگر این سلسله دوام پیدا کند ممکن قطع صله رحمی به میان بیاید لذا حال پرسی با خانم های قریشی ها هم جواز دارد، شمایان ما را در این مورد از مسئله شرع آگاه سازید ! بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در صورت عدم موجویت محرم ضرورت نیست برای سخن گفتن با خانم یازنه البته در غیاب محرم از پشت پرده اگر نیشند نان وچای بنوشد جواز دارد و بر سخن های قدر ضرورت اکتفاء نموده شود بادرشتی لهجه در تکلم اگر اندیشه باربار آمدن یازنه باشد پس نشتن او پس پرده هم جواز ندارد .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله او بحائل) قال فى القنية سكن رجل فى بيت من دار وامرأة فى بيت اخر منها ولكل واحد غلق على حدة لكن باب الدار واحد لايكره مالم يجمعهما بيت اه ورمزله ثلثة رموز ثم رمز الى كتاب اخر هى خلوة فلا تحل ثم رمز ولو طلقها بكذا وليس الابيت واحد يجعل بينهما سترة لانه لولا السترة تقع الخلوة بينه وبين الاجنبية وليس معهما محرم فهذا يدل على صحة ماقالوه لان البيتين من دار واحد كالسترة بل اولى وماذكره من الاكتفاء بالسترة مشروط بما اذالم يكن الزوج فاسقا اذلو كان فاسقا يحال بينهما بامرأة ثقة تقدر على الحيلولة بينهما كماذكره فى فصل الاحداد وقد بحث صاحب البحر هناك بمثل ماقاله فى القنية فقال يمكن ان يقال فى الاجنبية كذلك وان لم تكن معتدته الايوجد نقل بخلافه (ردالمحتار صـ۲۳۵ جـ۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۱ذی القعده سنـ۱۴۰۰ھـ

بوسه نمودن شرمگاه خانم خود

سوال : آیا در جوش محبت بوسه نمودن شرمگاه خانم جواز دارد یا نه؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دست زدن درفرج جوازدارد اما بوسه نمودن فرج در هیچ صورت جواز ندارد.

قال فى الهندية: فى النوازل اذا ادخل الرجل ذكره فى فم امرأته قدقيل يكره وقدقيل بخلافه كذا فى الذخيرة (عالمگيرية صـ۳۷۲ جـ۵). القول المبيح مجهول منكر وقوله مردود شرعا وعقلا والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۷ذی الحجة سنـ ۹۸ھـ

نظر کردن زوجین به شرمگاه یکدیگر

سوال : یک روایت از نظرم گذشت اگر در وقت صحبت کسی به شرمگاه خانم خویش بنگرد پس کور می شود روایت این است : (وروى بقية بن مخلد وابن عدى عن ابن عباس رضى الله عنه مرفوعا اذا جامع احدكم زوجته اوجاريته فلا ينظر الى فرجها فان ذالك يورث العمى قال ابن صلاح جيد الاسناد كذا فى الجامع الصغير)

آیا این روایت یاکدام روایت طبق این مضمون سندا با روایت صحیح منقول شده است بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : در بصیرء فقهیه این روایت را دیدم که یا مو ضوعی است

و با نهایت روایت ضعیف اما توثیق آن از مراجعه در کتب می شود

قال الامام ابو الفرج ابن الجوزی فی باب النظر الی الفرج فیه عن ابن عمر وابی هریرة رضی الله عنه فاما حدیثه ابن عباس فانبانا اسماعیل بن السمرقندی انبانا اسمعیل بن مسعدة انبانا حمزة بن یوسف انبانا احمد عدی حدثنا ابن قتیبة حدثنا هشام بن خالد حدثنا بقیة عن ابن جریج عن عطاء عن ابن عباس رضی الله عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا جامع احدکم زوجته او جاریته فلا ینظر الی فرجها فان ذلك یورث العمی.

قال ابو حاتم بن حبان : کان بقیة یروی عن کذابین وثقاة ویدلس وکان له اصحاب یسقطون الضعفاء من حدیثه ویسوونه فیشبه ان یکون سمع هذا من بعض الضعفاء عن ابن جریج ثم یدلس عنه والترف (التزق) به وهذا موضوع.

واما حدیث ابی هریرة رضی الله عنه فانبانا محمد بن ناصر انبانا المبارك بن عبد الجبار انبانا ابو نصر عبد الباقی بن احمد الواعظ انبانا محمد بن جعفر بن علان انبانا ابو الفتح الازدی انبانا زکریا بن یحی المقدسی حدثنا ابراهیم بن محمد الفریابی حدثنا محمد بن عبد الرحمن التستری عن مسعدة ابن کرام عن سعید المقبری عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا جامع احدکم فلا ینظر الی الفرج فانه یورث العمی ولا یکثر الکلام فان یورث الخرس.

قال الازدی : ابراهیم بن محمد بن یوسف ساقط (کتاب الموضوعات ج ۲ ص ۲۷۱) وقال الحافظ ابن عدی الجرجانی رحمه الله تعالی بعد نقل حدیث یشبه ان تکون بین بقیة وابن جریج بعض المجهولین او بعض الضعفاء لان بقیة کثیرا ما یدخل بین نفسه وبین ابن جریج بعض الضعفاء او بعض المجهولین الا ان هشام بن خالد قال عن بقیة حدثنی ابن جریج. (الکامل ص ۷۵ ج ۲)

وقال الامام البابرتی رحمه الله تعالی : روی عن ابی یوسف رحمه الله تعالی فی الامالی قال سالت اباحنیفة رحمه الله تعالی عن الرجل یمس فرج امرأته وتمس هی فرجه لیتحرك علیها هل تری بذلك باسا؛ قال لا ،ارجوان یعظم الاجر (العنایة بهامش تکملة الفتح ص ۱۰۳ ج ۴)

اگرچه در این روایات جواز صراحتًا ذکر نیست لیکن قیاسًا معلوم است .

چکر دادن خانم و بردن خانم برای تفریح

سوال : چکر دادن خانمان و دختران و همشیره ها جهت تفریح و هوا خوری وسیل در پارك ها چمن ها و غیره ونیز در انجا خورد و نوش و تفریح نمودن چه حکم دارد در

صورتيكه روى خانم در چادرى پوشيده باشد اما باز هم مردان بيگانه آنان را مى بينند در صورتيكه علما كرام رفتن خانم ها را به مسجد حرام دانسته اند و حكم ميكنند كه خانم ها در خانه نماز بگذارند در حاليكه بعضى صوفى مزاجان با حديث اين عمل را اجرا ميكنند تا ديگران جرئت يافته براى عمل شيخ اقدام كرده و اين عمل را جائز ميپندارند در اين حصه از جناب شمايان فتوى مفصل التجاست . بينواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در قرآن و حديث تاكيد آمده در حصه ابراز نكردن خانم ها از خانه تاكيد مى فرمايد، برآمدن خانمان جهت سير و سياحت ج جواز ندارد بر علاوه آنكه كه اين ها جرم پند اشته ميشوند اولياء آنان هم با خانمان در اين جرم شريک اند در صورت باز نداشتن آنان لذا بايد توبه كند.

با اختصار چند دلائل و مفاسد را ملاحظه فرمائيد :

(۱) بلا ضرورت بر آمدن خانم از خانه بدون برقع حرام است.

(۱) وقرن فى بيوتكن ولا تبرجن تبرج الجاهلية الاولى ۳۳

۲ - واذا سالتموهن متاعاً فاسئلوهن من وراء حجاب ذالكم اطهر لقلوبكم وقلوبهن ۵۳،۳۳

از اين ايت معلوم ميشود كه در وقت سوال و جواب هم خانم برقع را در تن كرده حق خروج را ندارد بلكه ازپشت پرده جواب سوال او را بگويد .

۳ - عن ابى سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه فى قصة الفتى حديث العهد بعرس فاذا امرأته بين البابين قائمة فاهوى اليها بالرمح ليطعنها به واصابته غيره - رواه مسلم

٤- عن جابر رضى الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان امرأة تقبل فى صورة شيطان وتدبر فى صورة شيطان . رواه مسلم .

۵ - عن ابن مسعود رضى الله تعالى عنه عن النبى صلى الله عليه وسلم قال : المرأة عورة فاذا خرجت استشرفها الشيطان - رواه الترمذى .

۶ - عن ابن عمر رضى الله تعالى عنهما عن النبى صلى الله عليه وسلم : ليس للنساء نصيب فى الخروج الاّ مضطرة - رواه الطبرانى فى الكبير.

(۲) اگر زن خود را در چادرى بپوشد واز خانه برآيد باز هم نظر وى برغير محارم مى آفتد، در حديث شريف امهات المؤمنين رضى الله تعالى عنهن از نظر كردن به طرف يک

صحابی نابینا که متقی بود منع شده اند .

عن ام سلمة رضی الله تعالی عنها انها کانت عند رسول الله صلی الله علیه وسلم ومیمونة رضی الله تعالی عنها اذ اقبل ابن ام مکتوم رضی الله عنه فدخل علیه فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم احتجبا منه فقلت یارسول الله الیس هو اعمی لا یبصرنا فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم افعمیاوان انتما الستما تبصرانه، رواه احمد والترمذی وابوداود.

۳ - جهت بیرون رفتن عریان فاحش خانم ها را مشاهده نمودن تصاویر حرام را دیدن ونظر او بر دیگر منکرات واقع میشود

٤ - صدای سازوسرود را شنیده که بر قلب او اثر میکند

۵ - صدای مردمان بی دین را شنیده که بر قلبش تاثیرمیکند

۶ - در این عصر اثرات فسق و فجور تمام ماحول ملوث ساخته پس قلب انسان را چگونه منکدر زنسازد

۷ - در صورت بیرون رفتن اگر که دربرقع هم باشد موجب گنهکار ساختن عده از مردم میگردد در صورتیکه فساق و فجار به او به نظر عشق بنگرند طبقیکه در شماره اول گذاشت .

با وجود موجودیت فساد در خروج مردها اما بین خروج مردها و زن ها دو فرق بزرگ است : (۱) خروج مردان جهت ضرویات دینی و دنیوی میباشد لذخداوند ج انهارا حفاظت کند و خروج خانم بنابر هوا خوری وچکر می باشد که داخل نباشد در ضرورت (۲) جهت حفظ مردان ضرورت دارند به بیرون رفتن، خداوند جل جلاله جسم هر کسی را طبق ضرورت او خلق نموده، جهت علماء و مدرسین را خداوند جل جلاله در نشستن و تدریس درست گردانیده و جهت مبلغین را در سفرها و جهت خانم ها را در خانه وحکم نموده که : (وقرن فی بیوتکن) خانم هائیکه صحت خویش در بیرون رفتن حفظ میپدارند اینها می پندارند که کثرت گناهان فطرت او تبدیل نموده است. کارهای خانگی و رزش بهتر است که ضامن حفظان صحت خانم ها ست علامت ورزش در این است حرکت نفس تیز شود عرق ریزی شود انسان مانده شود اگر خانم جهت تهیه نمودن ضروریات خانوادگی خادمه بگردد در آنصورت صورت بیرون رفتن هوا خوری را محسوس می کند .

قال الشیخ ابوسعید الخادمی رحمه الله تعالی: (ویمنع من الحمام) ای الزوج زوجته من الذهاب الی حمام السوق وهو المتبادر ظاهر الاطلاق مساواة الشابة وغیرها لیلا او نهارا عند فساد الزمان وامنه. (البریقة المحمودیة ص۱۱ ج۴)

وقال ایضا: لا یاذن لها بالخروج الی المجلس الذی یجتمع فیه الرجال والنساء فیه من المنکرات کالتصدیة ورفع الاصوات المختلفة واللعب من المتکلم بالقاء الکم وضرب الرجل علی المنبر والصعود والنزول عنه فکل من المذکور مکروه ولا یحضر ولا یاذن لها ولو فعل یتوب الی الله تعالی (ایضا ص۱۵)

وقال ایضا: ولا یدعها ان تخرج من الستر من البیت فانها عورة وخروجها اثم وعد فی الخلاصة من المواضع التی یضرب الزوج زوجته فیها الخروج من البیت وفی القنیة: یضرب ایضا (الی) او کشفت وجهها لغیر محرم (ایضا ص۱۵۶)

قال الشیخ حافظ الدین محمد بن محمد رحمه الله تعالی: ولا یاذن بالخروج الی المجلس الذی یجتمع فیه الرجال والنساء وفیه المنکرات الخ (البزازیة بهامش الهندیة ص۱۵۶ ج۴)

وقال ایضا: وفیما عداه من زیارة الاجانب وعیادتهم والولیمة لا وان یاذن وان اذن الزوج کانا عاصیین (ایضا ص۱۵۷)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: وحیث ابحنا لها الخروج فانما یباح بشرط عدم الزینة وتغیر الهیئة الی مایکون داعیة لنظر الرجال والاستمالة (رد المحتار ص۶۶۵ ج۲) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲ جمادی الاولی سنه ۱۴۱۳ هـ

با تنهائی نشتن خانم با دریور

سوال: موتر های تعین شده از سوی جا معات که دریور دخترهای نا محرم را از خانه های ایشان گرفته و در عودت پس به خانه های ایشان میرساند آیا چینین نمودن برای دریور ومحصلات فاکولته جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: اگر چه دوتن یا زیاد از دو دختران باشد جواز دارد که آنان را دریوربه مکتب و خانه برساند اما بردن یک دختر به تنهائی جواز ندارد زیرا در این صورت د خلوات بالاجنبیه لازم می آید که حرام است.

قال الامام القاضیخان رحمه الله تعالی: والخلوة الصحیحة ان یجتمعا فی مکان لیس هناك مانع

یمنعه من الوطء حسا او شرعا او طبعا (الی قوله) ولو کان معهما جاریة احدهما او امرأة اخری کان محمد رحمه الله تعالی یقول اولا جاریة الرجل لا تمنع الخلوة لان له ان یجامعها بحضرة جاریة او امرأة اخری ثم رجع وقال جاریة احدهما تمنع الخلوة وهو قول ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله تعالی (خانیة بهامش الهندیة ص۴۲۶ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۲ جمادی الثانیة سـ ۱۴۱۷ هـ

سر برهنه نشستن خانم در خانه خود

سوال : آیا سر برهنه نشستن خانم در خانه در محضر محارم خویش جواز دارد و یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : چینین عمل در خانواده شریف ومتدین محبوب بنداشته نمیشود که ذریعه شیوع آزادی خانمها میگردد علاده از آن برهنه نمودن سینه در محضر محارم بی حیائی بزرگ است لذا جواز ندارد . والله سبحانه تعالی و اعلم

نظر کردن به مخطوبه

سوال : در عصر خاضر قبل از مشاهده نمودن و دیدن دختر وبچه مردم به عقد ازدواج رضامند نمیشوند پس خانواده دختر، دخترش را مانند عروس زیبا ساخته در حضور والدین یا در تنهاگی مرد دختر را مشاهده میکند در دلیل دخترمشاهد نمودن بعضی صحابه کرام را بیان میکند که آنحضرت علیه السلام به آنعده خانم ها فرموده بود آیا چینین مشاهده نمودن مخطوبه شرعًا درستِ است، اگر درست نیست آیا برای بچه دیدن آن جواز دارد یا خیر ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : طریقه مذکور دیدن مخطوبه هیچگاه جواز ندارد که انگیزه بی حیائی وبی غیرتی را دربر دارد اگر هر انسان چنین مشاهده نمودن واضح را حامل گردد پس آیا تا روز ازدواج یک دختر جوان را چندین جوان مشاهده میکنند که کیفت گاو وگوسفند را اختیار میکند که مشتری با دیدن آنرا ناپسند دانسته میَ رود بلکه مراد از مشاهده نمودن تنها مشاهده نمودن صورت نیست بلکه مشاهده نمودن تعلیم و اخلاق دینی ، گفت و شنید و نشست وبرخاست امور خانه داری و غیره را داخل است که تنها با مشاهده نمودن دختر از این اوصاف آگاه شدن غیر ممکن است واستدلا نموده برای این طریقه از

حدیث پیامبر اسلام جهالت و تحریف این است در حدیث ذکر رؤیت آمده، ذکر ارائت نیامده، مفهوم از رؤیت این است که اگر بچه از دور دور دختر را ببینند و دختر دیده شود جواز دارد به این معنی که اراده بد نظر و بد گمانی در آن نباشد (۱) : در بعضی روایات تصریح بر (ان استطاع) موجود است . (۲) خود آنحضرت علیه السلام مخطوبه خود را با ذریعه زنان دیده است درحالیکه آنحضرت برای امت به منزله پدر بود وامکان هیچ نوع فساد هم نبود .

(۳) از دو تن صحابه کرام : حضرت جابر و حضرت محمدبن مسلمه منقول است کوشش مشاهده نمودن مخفیٰ مخطوبه را ، بدون اطلاع دادن مردان توسط خانم ها دیدن جواز دارد اما در صورت اطلاع مردان قباحت های ذیل را در بر دارد :

(۱) - اگر دختر از خانواده نجیب و با حیا باشد مجرد با آمدن خاموش نشسته هیچ نکند و هیچ نگوید پس از مشاهده نمودن آن چه بدست آید در صورتیکه سخن نگوید . (۲) - و اگر دختر از خانواده غیر نجیب باشد پس از گفتکوی او دیگر خصلت های او چطور معلوم میشود؟ و اگر خانم ها مفاجاةً بروند خانم را بر هینت اصلی بیابند در گفت وشنید ودیگر رفتار و دیگر اطوار (۳) اگر دختر را پسند نکنند پس او احساس مایوسی کمتری و ذلت را میکند (٤) در صورت عدم موافقت بین هردو خانواده متنا فرت و عداوت آغاز شود دو شماره آخر را مد نظر گرفتن چینین رفتن و دیدن در کارست که اهل خانه هم اگاه نشود

عن جابر بن عبدالله رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا خطب احدکم المرأة فان استطاع ان ینظر الی مایدعوه الی نکاحها فلیفعل قال فخطبت جاریة فکنت اتخبأ لها حتی رایت منها مادعانی الی نکاح فلیفعل قال فخطبت جاریة اتخبألها حتی رایت منها مادعانی الی نکاح وتزویجها فتزوجتها (ابوداود ص۲۹۱ ج۱)

عن سهل بن ابی حثمه قال رایت محمد بن مسلمة رضی الله تعالی عنه یطارد ثبیتة بنت الضحاك فوق اجار له ببصره طردا شدیدا فقلت اتفعل هذا وانت من اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال انی سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول اذا القی فی قلب امرئ خطبة امرأة فلا بأس ان ینظر الیها (شرح معانی الآثار ص۱۰ ج۲)

عن انس رضی الله عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم اراد ان یتزوج امرأة فبعث بأمرأة لتنظر الیها

فقال محرمها اعوار ضها والنظر الی عر قوبیها.

قال العلامة ظفر احمد العثمانی رحمه الله تعالی: قال العبد الضعیف وحجة الجمهور قول جابر رضی الله عنه (فخطبت جاریة فکنت اتخبأ) والراوی اعرف بمعنی مارواه فدل علی انه لایجوز له ان یطلب من اولیاءها ان یحضروها بین یدیه لما فی ذلک من الاستخفاف بهم ولا یجوز ارتکاب مثل ذلک لامر مباح ولان ینظر الیها بحیث تطلع علی رؤیته لها من غیر اذنها لان المرأة تستحی من ذلک ویثقل نظر الاجنبی الیها علی قلبها لما جبلها الله علی الغیرة وقد یفضی ذلک الی مفاسد عظیمة کما لایخفی وانما یجوز له ان یتحیّن لها وینظر الیها خفیة ومثل هذا النظر یقتصر علی الوجه والکف والقدم لایعدوها الی مواضع اللحم ولا الی جمیع البدن (اعلاء السنن ص۳۸۰ ج۱۷) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۹ شوال سـ ۱۴۱۷ هـ

بیرون رفتن زنان به تبلیغ جواز ندارد

سوال : بر آمدن خانم ها به تبلیغ جهت سه یوم دو یوم و یا سال با محارم شرعی خویش در داخل مملکت و یا خارج مملکت در ولایت خویش یا در ولایت دیگر جواز دارد و یا ممنوع است امید است این مسئله را با دلائل روشن سازید بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ابراز و حروج خانم ها خالی از فتنه نیست لذا فقهاء کرام ابراز و خروج آنان را ولوکه برای اعمال دینی هم باشد ممنوع قرار داده اند بالاتفاق

قال العلامة الخوارزمی ناقلا عن فخر الاسلام رحمهما الله تعالی: والفتوی الیوم علی الکراهة فی الصلوات کلها لظهور الفساد ومتی کره حضور المسجد للصلوة لان یکره حضور مجالس العلم خصوصا عند هؤلاء الجهال الذین تحلوا بحلیة العلم اولی (الکفایة مع فتح القدیر ص۳۱۸ ج۱)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ویکره حضورهن الجماعة ولو لجمعة وعید ووعظ مطلقا ولو عجوزا لیلا علی المذهب المفتی به لفساد الزمان واستثنی الکمال بحثا العجائز المتفانیة.

وقال الامام الطحطاوی رحمه الله تعالی: (قوله ولو لجمعة وعید ووعظ) قال فی مجموع النوازل یجوز للزوج ان یأذن لها بالخروج الی زیارة الابوین وعیادتهما وتعزیتهما او احدهما وزیارة المحارم فان کانت قابلة اوغاسلة وکان لها علی اخر حق او علیها حق تخرج بالاذن والحج علی هذا وفیما عدا ذلک من زیارة الاجانب وعیادتهم والولیمة لایأذن لها ولا تخرج ولو اذن لها وخرجت کانا عاصیین وتمنع من الحمام وان ارادت ان تخرج الی مجلس العلم بغیر رضی الزوج لیس لها ذلک فان وقعت لها نازلة ان سأل الزوج

من العالم واخبرها بذلك لایسعها الخروج. وان امتنع من السوال یسعها الخروج من غیر رضی الزوج وان لم یقع لها نازلة وارادت ان تخرج لمجلس العلم لتعلیم المسالة من مسائل الوضوء والصلوة ان کان الزوج یحفظ المسائل ویذکرها معها له ان یمنعها وان کان لایحفظها الاولی ان یأذن لها احیانا وان لم یأذن لها فلاشیئ علیه ولایسعها الخروج مالم تقع نازلة اھ (قوله ولولیلا بیان للاطلاق ایضا (قوله علی المذهب المفتی به) قد یقال هذه الفتوی التی اعتمد المتاخرون مخالفة لمذهب الامام وصاحبیه فانهم نقلوا ان الشابة تمنع مطلقا اتفاقا واما العجوز فلها حضور الجماعة عند الامام فی الظهر والعصر والجمعة فالافتاء بمنع العجائز فی الکل مخالف الکل وما فی الدر المنتقی یوافق ماهنا بحیث قال وفی الکافی وغیره اما فی زماننا فالمفتی به الکل فی الکل حتی فی الوعظ ونحوه (حاشیة الطحطاوی علی الدر صـ۲۴۵ جـ۱)

وقال الشمس العلماء العلامة ابن نجیم رحمه الله تعالی: قال المصنف فی الکافی والفتوی الیوم علی الکراهة فی الصلوات کلها لظهور الفساد ومتی کره حضور المسجد للصلوة فلان یکره حضور مجالس الوعظ خصوصا عند هؤلاء الجهال الذین تحلوا بحلیة العلماء اولی ذکره فخر الاسلام اھ.

(البحر الرائق صـ ۳۵۸ جـ۱)

وقال الحافظ العینی رحمه الله تعالی: (قال ویکره لهن حضور الجماعات ای یکره للنساء (یعنی الشواب منهن وهی جمع شابة وهذه اللفظة باطلاقها تتناول الجمع والاعیاد والکسوف والاستسقاء وعن الشافعی یباح لهن الخروج (لمافیه) ای فی حضور الجماعة (من خوف الفتنة) علیهن من الفساد وخروجهن سبب للحرام وما یفضی الی الحرام لحرام وذکر فی کتاب الصلوة مکان الکراهة الاساءة والکراهة احش.

قلت المراد من الکراهة التحریم ولاسیما فی هذا الزمان لفساد اهله.

(ولاباس للعجوز ان تخرج فی الفجر والمغرب والعشاء) لحصول الامن وفی المغرب اختلاف الروایات وفی المنظومة الحق المغرب بالعشاء کما ذکره المصنف والمبسوط لشمس الائمة وفی المختلف الحق العصر والمغرب بالظهر کما فی مبسوط شیخ الاسلام ویحتمل ان ذلک بناء علی ان المغرب تنتشر فیه الفسقة ایضا کالعصر فی بعض البلاد قیل هذا کله فی زمانهم اما فی زماننا فیکره خروج النساء الی الجماعة لغلبة الفسق والفساد فاذا کره خروجهن الی الجماعة فلان یکره حضورهن مجالس العلم خصوصا عند هؤلاء الجهال الذین تحلوا بحلیة اهل العلم اولی (البنایة صـ۴۲۰ جـ۲)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله : واما منع حضور الجماعة لمنعها عن حضور الوعظ والاستسقاء اولی وادخله العینی فی الجماعة خصوصا قلعة اولی (منحة الخالق بهامش البحر ص۳۵۹ ج۱)

وقال العلامة مسکین رحمه الله تعالی: ومعنی کره حضور المسجد للصلوة لان یکره حضورهن مجالس الوعظ خصوصا عند هؤلاء الجهال الذین تحلوا بحلیة العلماء اولی ذکره فخر الاسلام.

وقال العلامة ابو السعود رحمه الله تعالی: (قوله ومعنی کره حضور المسجد الخ) ای کراهة تحریمیة دل علی ذلک قوله فی النهر ولا یحضرن ای لا یحل لهن ان یحضرون لکن ذکر بعده عن کتاب الصلوة انه ذکر الاساءة التی هی ادون من الکراهة (فتح المعین ص۲۱۵ ج۱)

وقال العلامة ابوبکر بن علی الحداد رحمه الله : والفتوی الیوم علی الکراهة فی الصلوات کلها لظهور الفسق فی هذا الزمان ولا یباح لهن الخروج الی الجمعة عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی کذا فی المحیط لجعلها کالظهر وفی المبسوط جعلها کالعیدین حتی انه یباح لهن الخروج الیها بالاجماع (الجوهرة ص۷۰ ج۱)

وقال العلامة السهارنفوری رحمه الله تعالی: معزیا لشرح النقایة: والفتوی الیوم علی الکراهة فی الصلوات کلها لظهور الفساد ومعنی کره حضورهن فی المسجد للصلوة فلان یکره حضورهن فی مجالس الوعظ خصوصا عند هؤلاء الجهال الذین تحلوا بحلیة العلماء اولی هکذا قال المشائخ رحمهم الله تعالی، ولو شاهدوا ما شاهدنا من حضورهن بین مجالس وعاظ زماننا متبرجات بزینتهن لانکروا کل الانکار رحم الله معاشر الابرار (بذل المجهود ص ۳۱۹ ج۱)

حاصل نصوص مذکوره

بر آمدن خانم ها از خانه باعث فتنه بزرگ است لذا فقهاء برآمدن خانم ها را برای نماز با جماعت نماز جمعه شیندن و عظ وطلب علم ممنوع گردانیده اند وقتیکه خروج آنان برای وقت کم و مکان نزدیک و کار مهم تر ممنوع قرار داده شد چه جائیکه برای سه یوم ده یوم چهل یوم و سال از خانه سفر کنند

بصیرت فقهیه : از عبارات فقهاء به ثبوت رسید که حکم خروج خانم ها از خانه برای امور شرعی منصوص نیست از نص قرآنی یا احادیث نبوی نیست بلکه بنا بر مصلحت و در نظر داشت حالات چنین حکم صادر نموده اند که در صورت تبدیلی احوال این حکم پس تغیر می یابد در عصر حاضر جهالت آنقدر غالب شده که مردم بی اعتنا اند از حصول علم که در این صورت عوض تعمیر دین هدم دین واقع می شود حکم نمودن بر عدم خروج بناء برای

مصلحت در کتاب مجموع النوازل جهت معلومات مسائل شرعیه خروج آنان را اجازه داده است و مر نصه عن الطحاوی رحمه الله لذا بنظر فقه در این مسئله تفصیل ذیل ضروری است:
خروج برای علم دین: جهت تحصیل و پختگی و عمل بر آحکام دینی در مدرسه النبات تحت قواعد ذیل درس خواندن جواز دارد.
(۱) : قرائت کننده گان تنها اناث باشند که ذکور با آنان شمولیت نداشته باشد وقرائت کننده نیز باید مؤنث باشد، تفصیل عدم جواز در آینده ذکر میشود (۲) : معلمات به در جه کمال در علم رسیده باشند (۳) : ازمنکر شرع مانند بی حجابی،تلویزون ، غیبت و عکس اجتناب ورزند و طالبات را هم بسوی عقیده درست خالی از فحشاء و بدعث رهنمای کنند (٤) : عوض علم اصطلاحی خانم ها را بسوی علم عملی و رابطه با آخرت آشنا سازند عوض نصاب اصطلاحی در پختگی علم طبق عمل دایم بکوشند (۵) : باید او را کدام محرم تا مدرسه ببرد و از آنجا بیاورد که شرط مذکور در مدرسه ها دیده نمیشود علاوه از آن در مدرسه ها فسادات ذیل هم است :

۱ - در وقت رفت و آمد تا مدرسه در راه اورا افراد بد معاش و بد اخلاق تعقیب میکند وقت برآمدن از خانه و بر آمدن از مدرسه و اگر موتر سوار شود دریور از بد اخلاقی و ارتباط جنسی کار میگیرد که این تنها افسانه نیست بلکه حقیقت دارد و در صورت اقامت مفسدات زیادی دیگری را در بر دارد اگر که انتظام مدرسه هم خیلی ها درست باشد .

۲ - از صلاحیت اداره خانه محرمم میشوند .

۳ - کار های خانه را خلاف شان خویش میپندارد .

٤ - برای خانه برده ومزدور میگیردکه اهتمام دیانت عزت و حفظ مال را نداشته باشد.

۵ - در صورت فراغت در خانه با امراض گوناگون جسمی و روحی مبتلا میگردد .

۶ - خانم های فارغ شده از جامعات مرض عجب و کبر را پیدا میکنند .

۷ - شوقمند استخراج مسائل از قرآن و حدیث میشوند که ذریعه تباهی دین میگردد وبنیاد شیوع الحاد میگردد بلکه غیر مفتی حق ندارد که از کتب فقه مسائل را استخراج کند .

۸ - وقتیکه این عالمات وفا ضلات در صورت نیافتن علماء و فضلا در قید نظر جهان بیفتند مرجع توهین دین قرا میگیرند چرا توهین عالم توهین دین میباشد.

مشکلات فوق الذکر را در نظر گرفته باید اولیاء دختران کوچک با دختران خود تعلیم دینی در خانهء خود بیاموزند با اهتمام امور اربعه : (۱) تجوید قران (۲) تعلیم زیور بهشتی (۳) قرائت مواعظ کدام شیخ کامل (٤) عادت نمودن آنان بر عمل خانه سامانی بدست خود امور مذکوره را جهت حصول مقصد آخرت بسر برد چرا که جهت حصول دنیا هزار نوع مشقات تحمل میشود اما خواندن درس از مرد نامحرم بنا بر وجوه ذیل ممنوع است :

(۱) همه روزه نشستن در صحبت نا محرم (۲) تا دیر بعد نشتن (۳)مراجعه مسلسل در حصه حل مشکلات علمی و فهم و تفهیم بین استاد و طالبات (٤)جهت مجلس و عظ قرب مکانی خیلی زیاد صورت میگیرد (۵) طالبات معدود می باشند و در نظر استاد معهودات و مشخصات اما مجلس و عظ چنین نمی باشد (۶) استاد در وقت حاضری نام میگیرد شاگرد لبیک میگوید که چنین عمل معرفت هر دو را کامل میسازد که ذریعه تعلق دو تن میگردد.

خروج برای مجلس و عظ

در صورت رفتن به مجلس و عظ کدام عالم نامحرم آنقدر مفاسد نیست به کدام اندازه که در مجلس استاد موجود است در آن هم شرائط ذیل لازم است :

(۱) بر علم وتقوا داری و دیانت آن عالم علماء معتقد باشند .

(۲) باید این عالم دارنده عقیده راسخ باشد . اجتناب وزرنده از بد عات ورسومات خود ساخته و منکرات باشد .

(۳) اینکه و عظ این عالم موثر باشد در اصلاح ساختن مسلمانان .

(٤) باید کاملاً اهتمام باشد بر پرده حتی در مجلس و عظ هم مرد ها نباشند .

(۵) باید خانم ها در لباس مزین و آرایش کرده به مدرسه نروند .

(۶)باید همه روزه لباس را تبدیل نکنند بلکه یک جوره لباس را طول ماه بکار آرند.

(۷) باید بین مجلس ذکور و اناث آنقدر فاصله باشد که صوت یکدیکر را نشوند .

(۸) باید و عظ اضافه از یک روز در هفته نباشد برای طریقه شواهد زیاد موجود است.

باوجود دلائل جواز علماءحکم نموده اند در این صورت هم خانم حق ندارد که جهت تبلیغ با جماعت تبلیغ برود . والله سبحان و تعالی اعلم ۱۸ربیع الاول سنه۱٤۱۸هـ

احکام لباس و زینت

رنگ ممنوع برای مردها

سوال : استعمال کدام نوع لباس برای مردان حرام است؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : لباس رنگ شده با عصفروز عفران مردان را مکروه تحریمی است اگر کدام رنگ بعینه مانند رنگ زعفران و عصفر باشد اما زعصفران و عصفر نباشد استعمال آن جواز دارد بلکه یک قول استحباب هم منقول است اما تر جیح کراهیت تنزیهی راست البته لنگی را این رنگ بالا تفاق جواز دارد.

قال فی شرح التنویر: و کرہ لبس المعصفر و المزعفر الاحمر والاصفر للرجال مفادہ انه لایکرہ للنساء ولاباس بسائر الوان وفی المجتبی والقهستانی وشرح النقایة لابی المکارم لاباس بلبس الثوب الاحمر ومفادہ ان الکراهة تنزیهیة لکن صرح فی التحفة بالحرمة فافادانها تحریمیة وهی المحمل عند الاطلاق قاله المصنف قلت وللشرنبلالی فیه رسالة نقل فیها ثمانیة اقوال منها انه مستحب.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله فافادانها تحریمیة هذا مسلم لولم یعارضه تصریح غیرہ بخلاف ففی جامع الفتاوی قال ابوحنیفة والشافعی ومالک رحمهم الله تعالی یجوز لبس المعصفر وقال جماعة من العلماء مکروہ بکراهة التنزیه وفی منتخب الفتاوی قال صاحب الروضة یجوز للرجال والنساء لبس الثوب الاحمر والاخضر بلاکراهة وفی الحاوی الزاهدی یکرہ للرجال لبس المعصفر والمزعفر والمورس والمحمرای الاحمر حریرا کان اوغیرہ اذا کان فی صبغه دم والا فلا ونقله عن عدة کتب وفی مجمع الفتاوی لبس الاحمر مکروہ وعند البعض لایکرہ وقیل یکرہ اذا صبغ بالاحمر القانی لانه خلط بالنجس ولوصبغ بالشجر البقم والجوز عسلیا لایکرہ لبسه اجماعا اھ فهذہ النقول مع ماذکرہ عن المجتبی والقهستانی وشرح ابی المکارم تعارض القول بکراهة التحریم ان لم یدع التوفیق بحمل التحریم علی المصبوغ بالنجس اونحو ذلک (قوله وللشرنبلالی فیه رسالة) سماها (تحفة الاکمل والهمام المصدر لبیان جواز لبس الاحمر) وقد ذکر فیها کثیرا من النقول منها ماقدمناہ وقال لم نجد نصا قطعیا لاثبات الحرمة ووجدنا النهی عن لبسه لعلة قامت بالفاعل من التشبه بالنساء اوبالاعاجم او التکبر وبانتفاء العلة تزول الکراهة باخلاص النیة لاظهار نعمة الله تعالی وعروض الکراهة للصبغ بالنجس تزول بغسله ووجدنا نص الامام الاعظم رحمه الله تعالی علی الجواز ودلیلا قطعیا علی الاباحة نص

الامام الاعظم رحمه الله تعالی علی الجواز ودلیلا قطعیا علی الاباحة وهو اطلاق الامر باخذ الزینة ووجدنا فی الصحیحین موجبة وبه تنتفی الحرمة والکراهة بل یثبت الاستحباب اقتداء بالنبی صلی الله علیه وسلم اه ومن اراد الزیادة علی ذلک فعلیه بها. اقول ولکن جل الکتب علی الکراهة کالسراج والمحیط والاختیار والملتقی والذخیرة وغیرها وبه افتی العلامة قاسم وفی الحاوی الزاهدی ولایکره فی الراس اجماعا (ردالمحتار ص۲۲۸ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۷ ربیع الاول سنہ ۷۵ ھ

بند ازار در رنگ زعفرانی

سوال : آیا استعمال در رنگ های ممنوعه مثلاً احمر یا اصفر در بند ازار جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : هر رنگ اکر که ز عفرانی هم باشد جواز دارد و الله سبحان و تعالی. ۳ رجب سنه: ۸۷ھ

لباس رنگ سیاه

سوال : شنیده ام که مردم لباس سیاه را به ملحوظ سیاه بودن شال آنخضرت علیه السلام بی ادبی دانسته در تن نمی کنند. بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این عقیده خطاست انخضرت علیه السلام چندین نوع لباس داشت پس باید در ان صورت پوشیده هر نوع لباس بی ادبی باشد انخضرت علیه السلام لباس سفید را پسند داشت و در این لباسها، لباس سیاه که لباس و شعار شیعه هاست باید از آن احتراز ورزیده شود. والله تعالی اعلم. جمادی الاولی سنه ۱۳۸۹ھ

حکم پوشیدن پتلون

سوال: در عصرحاضر یخن قاق و پتلون کاملاً عام گردیده بر علاوه شعار کدام قوم کفار هم نیست در قرن های سابق هم شعار خاص کفار در لباس به نظر نمی رسید در این حصه از شمایان معلومات مدلل می جویم ممنون فرمائید آیا این در (من تشبه بقوم فهو منهم) داخل است و یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در عصر حاضر با وجودیکه پتلون و یخن قاق لباس مخصوص کفار نیست اما بازهم لباس فساق و فجار است پس اگر تشبه با کفار نباید تشبه

بالفساق هر آنته لازم می آید لذا احتراز ازآن ضروری است و چنین دعوه نمودن که در قرون سابق امتیاز خاصی موجود نبود بین لباس مسلمانان و کفار این فکر خطاست چرا هر آنته منع وارد شده از پوشیدن لباس مشابه کفار ولباسیکه اعضاء را ترجمانی میکند و اعضاء در آن بر هنه معلوم شده مانند لباس چسپ ،پتلون چسپ و پیراهن چسپ پس پوشیدن این لباس وپوشانیدن و نظر نمودن به چنین اشخاص حرام است.

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله ولا يضر التصاقه) اى بالالية مثلا وقوله وتشكله من عطف المسبب على السبب وعبارة شرح المنية اما لو كان غليظا لا يرى منه لون البشرة الا انه التصق بالعضو وتشكل بشكله فصار شكل العضو مرئيا فينبغى ان لا يمنع جواز الصلوة لحصول الستر اه قال ط وانظر هل يحرم النظر الى ذلك المتشكل مطلقا اوحيث وجدت الشهوة اه قلت سنتكلم على ذلك فى كتاب الحظر والذى يظهر من كلامهم هناك هو الاول (رد المحتار ص۴۰۵ ج۱)

وقال ايضا: وعلى هذا لا يحل النظر الى عورة غيره فوق ثوب ملتزق بها يصف حجمها فيحمل ما مر على ما اذا لم يصف حجمها فليتامل (رد المحتار ص۲۳۳ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۲ ربيع الثانى سنه۸۹ه

لباس دارنده تار نقره دار

سوال : لباس زری دار که تار تنه آن نقره می باشد حکم پوشیدن چنین لباس چیست آیا پوشیدن آن جوازدارد یا خیر؟ آن بینوارتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : زنان را مطلقا جائز است اما مردان را ابرشیم و نقره بازر در لباس اگر در عوض آن از چهار انگشت اضافه نباشد جواز دارد در طول تحدیدی نیامده این چنین گل های بافته شد از ابرشیم و طلاو نقره اکر در فاصله دورتر با هم باشند و نزدیک نباشند باک ندارد و فتیکه مشاهده کننده لباس نقره یا ابرشیم بنظر نرسد.

قال العلامة التمرتاشى رحمه الله: يحرم لبس الحرير ولو بحائل على المذهب اوفى الحرب على الرجل لا المراة الا قدر اربع اصابع مضمومة وكذا المنسوج بذهب يحل اذا كان هذا المقدار والالا.

وقال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: وظاهر المذهب عدم المتفرق ولوفى عمامة كما بسط فى القنية.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: تحت (قوله الا قدر اربع اصابع الخ) وهل المراد قدر الاربع اصابع طولا وعرضا بأن لا يزيد طول العلم وعرضه على ذلك او المراد عرضها فقط وان زاد طوله على

طولها المتبادر من کلامهم الثانی ویفیده ایضا ما سیاتی فی کلام الشارح عن الحاوی الزاهدی.
(قوله وظاهر المذهب عدم جمع المتفرق) ای الا اذا کان خط منه قزا وخط منه غیره بحیث یری کله قزا فلا یجوز کما سیذکره عن الحاوی من نقوشه اربع اصابع وان زادت بالجمع ما لم یر کله حریرا تأمل. رد المحتار ص ۲۲۴ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲ محرم سنه ۹۵ هـ

حکم ابریشم مصنوعی

سوال: در این ایام در حصه بعض لباس ها و قدیفه ها رائج است که ابرشیمی است مثلاً بعضی قدیفه که برشانه میشود میگویند این قدیفه ابرشیمی است آیا پوشیده این لباس وقدیفه ها جواز دارد یا خیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : با اصطلاح ابرشیمی که حقیقتا ابریشمی نباشد برای مردها استعمال آن جواز دارد والله سبحان وتعالی اعلم . (٤ـ رجب سنه۹۵ هـ)

مشابهت لباس مردان و زنان با هم

سوال : بدون زعفرانی و معصفر دیگر رنگ ها برای مرد ها جواز دارد اما در دیاریکه لباس سیاه و سرخ شعار زنان و لباس سفید شعار مرد ها ست آیا مرد مانند زن و یا زن مانند مرد می تواند لباس بپوسد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نه خیر ! جوا ز ندارد که مرد یا زن شعار و رسم دانسته لباس یک دیگر را بپوشند زیرا این تشبه است که حرام است والله سبحان و اتعالی اعلم .
(۲۷محرم سنه۹٤ هـ)

عمامه بدون کلاه جواز دارد

سوال: آیا پوشیدن عمامه یا مندیل بر کلاه سنت مشوگده است یا خیر : و آیا با عمامه بدون کلاه نماز مکروه می شود یانه؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر که برای جواز آنحضرت علیه السلام بدون کلاه عمامه پوشیده اما معولاً مردم عمامه بر کلاه می پوشنده که این چینین منقول است طرز العمل سلف صالحین و بزرگان دین، لذ استعمال عمامه بدون کلاه خلاف اولی است اما نماز عمامه بدون کلاه بالا کراهت جواز دارد والله سبحان و تعالی اعلم . ۲۶ شوال سنه ۱۳۹۷ هـ

التزام لنگی در مراسم عروسی

سوال: در دیار مایان در مراسم عروسی دستار پوشیدن را فرض میدانند در صورت نپوشیدن شاه مورد لعنت مردم قرار میگیرد آیا دراین صورت پوشیدن دستار برای شاه لازم است یا خیر؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: در صورت لازم گرفتن امرمندوب ترک آن لازم است والتزام آن جواز ندارد . والله سبحان و تعالی اعلم . ٢١محرم سنـ١٤٠١ هـ

فیشن وزیبایی کردن خانم برای شوهر خود

سوال: آیا فیشن وزیبایی کردن خانم وسرخی وسفیده او برای خوش نمودن شوهرش جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: این عمل خلاف فهم دین وعقل سیلم و طبع مستقیم است واین عمل شعار بی دینان است . والله سبحان و تعالی اعلم . (٢٧ شوال ١٣٩٧)

فیشن نمودن در محضر محارم

سوال: آیا فیشن نمودن خانم در حضور محام خویش جواز دارد وآیا جواز دارد که خانم با آنان سفر کند ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: فی نفسه جواز دارد اما جهت غلبه فساد دراین عصر جهت تلویزون، وی سی آر که اخلاق را کاملا منکر ساخته بی با کی وبی حیائی را عام نموده تا آنکه پدر با دختر ، برادر با همشیره روی خویش را سیاه نموده دختر فیشن شده نشتن خالی از فتنه نیست . والله سبحان و تعالی اعلم . ٢٢ ذوالحجه ١٣٩٧ هـ

دنداسه زدن برای مردان

سوال: آیا به قصد زینت نه به قصد نظافت مرد خق دارد که دنداسه بزند در صورتیکه لب هایش هم سرخ نشود ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: اگر با احتیاط استعمال شود مثلیکه در سوال ذکر شده پس جواز دارد . والله سبحان و تعالی اعلم . ١٥ محرم ١٤٠١

حکم انگشتر برای مردها

سوال : کدام نوع و وبکدام مقدار انگشتر برا ی مرد جواز دارد ایا دراین حصه کدام تعینی آمده ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : برای مرد به دوشرط انگشتر جواز دارد (۱)اینکه از نقره تیار شود (۲) اینکه از پنج ماشه یعنی از (۸۶،۴)گرام کم باشد ام در حصه نگینه آن کدام قید و حدنیست که از چه باشد وباید چقدر باشد.

قال العلامه التمرتاشی رحمه الله تعالی: ولایتحلی الرجل بذهب وفضة الابخاتم ومنطقة وحلیة سیف منها ولایتختم بغیرها کحجر وذهب وحدید وصفر والعبرة بالحلقة لا بالفص.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ولایتختم الابالفضة) هذه عبارة الامام محمد رحمه الله تعالی فی الجامع الصغیر ای بخلاف المنطقة فلایکره فیها حلقة حدید ونحاس کما قدمه وهل حلیة السیف کذلک یراجع قال الزیلعی رحمه الله تعالی وقدوردت الاثار فی جواز التختم بالفضة وکان للنبی صلی الله علیه وسلم خاتم فضة وکان فی یده الکریمة حتی توفی صلی الله علیه وسلم ثم فی ید ابی بکر رضی الله تعالی عنه الی ان توفی ثم فی ید عمر رضی الله تعالی عنه الی ان توفی ثم فی ید عثمان رضی الله عنه الی ان وقع من یده فی البئر فانفق مالا عظیما فی طلبه فلم یجده ووقع الخلاف فیما بینهم والتشویش من ذلک الوقت الی ان استشهد رضی الله تعالی عنه (قوله فیحرم بغیرها) لماروی الطحاوی باسناده الی عمر ان بن حصین وابی هریرة رضی الله عنهما قالا نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن خاتم الذهب وروی صاحب السنن باسناده الی عبدالله بن بریدة عن ابیه رضی الله تعالی عنه ان رجلا جاء الی النبی صلی الله علیه وسلم وعلیه خاتم من شبه فقال له مالی اجدمنک ریح الاصنام فطرحه ثم جاء وعلیه خاتم من حدید فقال مالی اجد علیک حلیة اهل النار فطرحه فقال یارسول الله ای شئ اتخذه قال اتخذه من ورق ولاتتمه مثقالا فعلم ان التختم بالذهب والحدید والصفر حرام فالحق الیشب بذلک لانه قدیتخذمنه الاصنام فاشبه الشبه الذی هو منصوص معلوم بالنص اتقانی والشبه محرکا النحاس الاصفر قاموس وفی الجوهرة والتختم بالحدید والصفر والنحاس والرصاص مکروه للرجال والنساء (ردالمحتار ص ۲۲۹ ج۵)والله سبحانه وتعالی اعلم.

۹ محرم سنه۱۴۰۱ هـ

حکم زیور و انگشتر برای زن

سوال : در بازار هر نوع زیوارت از هر چیزی بدست می آید آیا هر نوع و به هر مقدار

زیور را خانم حق دارد که استعمال کند ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : علاوه انگشتریکه زریا نقره در آن شرط است در حق زن دیگر زیورات اگر از هر چیزی باشد برای خانم جواز دارد

قال العلامه ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ تحت قوله فیحرم بغیر ها وفی الجوهرة والتختم بالحدید والصفر والنحاس والرصاص مکروہ للرجال والنساء (ردالمختار ص۲۲۹ ج۵) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

(از این قول رجوع کردن در تتمه ذکر شده است)

تکمه های طلا و نقره برای مردها

سوال : یک عالم به حواله فتاوی رشیدیه فتوی داده که برای مرد استعمال تکمه های زرد نقره جائز است آیا این فتوی او درست است یا نه ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نه خیر ! جائز نیست (قال الحصکفی رحمه الله تعالیٰ: لاباس بأزرار الدیباج والذهب (ردالمحتار ج ۵ ص ۲۲۶)

بعضی مردم از این عبارت جواز تکمه های طلا را فهمیده که این صحیح نیست زیراکه (از رار)حلقه ها را میگوید، تکمه را نمی گوید پس تار زر یا نقره جائز است و تکمه زریا نقره نا جائز است . والله سبحان و تعالی اعلم . محرم سنه: ۱۴۰۱ هـ

به آرائشگاه رفتن ودر آنجا سنگار کردن

سوال : آیا برای عروسی در فیشن خانه فیشن نمودن در صورتیکه کدام فعل خلاف شرع مثلاً خال نهادن یا قیچی کردن موی در آن هم نباشد آیا چنین نمودن جواز دراد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نظر به نکات سوال جواز به نظر می آید اما شرعًا جواز ندارد چرا که در آن فسادات ذیل موجود است :

(۱) برا ی کدام فعل ضروری هم بر آمدن خانم از خانه جواز ندارد در جانیکه این فعل جواز هم ندارد

(۲) در آنجا اثر صحبت خانمهای بی دین است

(۳) مشابهت با بی دینان در آن می آید .

(٤) فریبکاری در پوشانیدن صورت اصلی است که مردم بر آن فریب می خورند . والله سبحان و تعالی اعلم . (٢٤ربیع الاول سنـ ١٤١٧)

پوشیدن تمبان جواز ندارد

سوال : در عصر حاضر مردم تمبان چسپ و قید را مانند پتلون پوشیده و آنرا تمبان شرعی می نامند آیا این نوع تمبان درست است؟ آیا این تمبان سنت است ویا مستحب ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در عصر حاضر کدام تمبان را که تمبان شرعی می نامند در حالیکه در حالت سجده اندام مخصومه از آن کاملاً معلوم می شود و مانند پتلون چسپ و قید است پس این تمبان قطعان شرعی نیست پوشیدن آن جواز ندارد ۔

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی : تحت قوله (وهی غیر بادیة) اقول مفادہ ان رؤیة الثوب بحیث یصف حجم العضو ممنوعة ولو کثیفا لا تری البشرة منه قال فی المغرب یقال مسست الحبلی فوجدت حجم الصبی فی بطنها واحجم الثدی علی نحر الجاریة اذا نهز وحقیقة صار له حجم ای نتو وارتفاع ومنه قوله حتی یتبین حجم عظامها اھ وعلی هذا لا یحل النظر الی عورة غیرہ فوق ثوب ملتزق بها یصف حجمها فیحمل ما مر علی ما اذا لم یصف حجمها فلیتامل (ردالمحتار ص٢٣٣ ج٥) والله سبحانه وتعالی اعلم ۔

١٣ذی القعده سنـ١٤١٧ ھـ

دوشیزه عروسی ناشده حق پوشیدن چوری را دارد

سوال : در حق دوشیزه های عروسی ناشده پوشیدن چوری چه حکم دارد آیا دختر خانه حق پوشیدن چوری قبل از عروسی دارد ؟ در بعضی علاقات قبل از عاروسی پوشیدن چوری عیب پنداشته میشود و مرشده ما دست خالی را عیب میپنداشتند بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مصللقا پوشیدن چوری برای دوشیزه گان جواز دارد و ناپسند پنداشتن چوری درحق دخترا ن جوان درست نسبت البته جهت زیبائیت زیاد در حق دختران جوانان از خوف فتنه جائز نیست .

عن ابی موسی الاشعری رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال حرم لباس الحریر والذهب علی ذکور امتی واحل لاناثهم (الترمذی ص٣٠٢ ج١)

قال العلامه العثمانی رحمه الله تعالیٰ: وفیه ایضاً یجوز للنساء لبس انواع الحلی کلها من الذهب والفضة والخاتم والحلقة والسوار والخلخال والطوق والعقد التعاویذ والقلائد وغیرها (اعلاء السنن ص۲۸۹ ج۱۴)

والله سبحانه وتعالیٰ اعلم. ۳شعبان سنه ۹۸هـ

احکام موی ها

تراشیدن و کوتاه کردن ریش بدترین گناه است

سوال : زید امام مسجد محله ریش خویش را کوتاه می کند وقتیکه از اوپرسیده شود می گوید : کوتاه نمودن ریش فسق است اما در عصر حاضر نود ونه فیصد مردم مبتلای فسق اند لذا کسی حق اعتراض را بر من ندارد آیا این نظریه زید درست است؟

الجواب باسم ملهم الصواب : این نظر زید کاملاً خطاست چرا کوتاه کردن و تراشیدن ریش جرم بزرگ است علی الا علان مانند کسی که علم بغاوت را خلاف حکومت بالا کند که حکومت او را در هیچ صورت معاف نمی کند لذا زید علی الا علان علم بغاوت خداوند و رسول علیه السلام را بلند نموده از ینجا ست که فقهاء کسی را که در ماه رمضان علنی و روزه رامیخورد فقهاء کرام چنین شخص را واجب القتل قرار داده اند زیرا که او جرم علنی میکند که مرادف توهین دین قرار داده شده آنخضرات علیه السلام میفرماید : علاوه مجرمان علنی که علنی جرم را انجام میدهد دیگر تمام امت قابل عفو اند .

((کل امتی معافی الا المجاهرین)).(متفق علیه)

آنخضرت علیه السلام ریش تراشی وساز وسرود را از جمله جرمهای قرار داده اند که باعث هلاکت قوم لوط علیه السلام گردیده بود ریش تراشی علاوه از آن گناهان دیگر موقتی می باشند اما جرم تراشیدن ریش در وقت عبادات هم با انسان می باشد پس گناه بزرگ است و گفته زید هم از غیبت بهتان ودیگر گناهای فاسقانه خالی نیست، این قیاس نمودن زید است که مردم را بر خود قیاس میکند پس خلف چنین امام فاسق ادای نماز مکروه

تحریمی است باید کسی امام تعین شود که هر ظاهراً عادل باشد و باطن او به خداوند سپرده شود . والله سبحان و تعالی اعلم . ۷جمادی الاولی سنه ۳۷۳

توهین ریش کفر است

این مسئله مفصلاً در جلد اول در کتاب الایمان والعقائد گذشته است و تفصیل مزید آن در تتمه است.

جور نمودن خانم ها

سوال : در عصر حاضر زنان موهای خویش چند نوع میسازند کسی چوتی میکند به عقب، کسی زلف میکند کسی بر رخسار شانه میکند ، دراین طریقه ها کدام طریقه آن جواز دارد و کدام آن ممنوع است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : گره نمودن موی بر تالاق ممنوع است در حدیث بر ان شدید وعید وارد شده چنین خانم از خوشبوئی بهشت محروم میشود علاوه آن دیگر همه طریقه ها جواز دارد بشرطیکه از نظر نا محرم پناه باشد و مشابهت داشته نباشد با کفار، عورت بودن موی ها ی زن و لو که پیر باشد لازم وضروری است .

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : صنفان من اهل النار لم ارهما قوم معهم سیاط کاذناب البقر یضربون بها الناس ونساء کاسیات عاریات ممیلات مائلات رؤسهن کاسنمة البخت المائلة لایدخلن الجنة ولا یجدن ریحها وان ریحها لتوجد من مسیرة کذا و کذا رواه مسلم.

طرف پشت بند نمودن موی ها جائز بلکه در حالت نماز افضل است، زیرا در این علم در ستر موی ها آسانی است والله سبحانه وتعالی اعلم . ۸ شوال سنه ۹۶هـ

پیوستن موهای مصنوعی

سوال: بعضی دوشیزگان موی های مصنوی را خریده و با موهای خویش آنرا اضافه میکنند تا مردم برآن فریب خورند وفکر کنند که موی های این خانم چقدر دراز است، آیا این عمل جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر موی علاوه شده با موی انسان باشد حرام و موجب لعنت است اما اگر موی دیگر حیوانات باشد جواز دارد

قال العلامه ابن عابدین رحمه الله تعالی: تحت (قوله وشعر الانسان) لا یجوز الانتفاع به لحدیث لعن الله الواصلة والمستوصلة وانما یرخص فیما یتخذ الوبر فیزید فی قرون النساء وذوائبهن هدایه (رد المحتار صه۰۵ ج۴) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۴ ربیع الاول سنه۹۹هـ

صاف نمودن موی ها از چهره زنان

سوال : آیا کشیدن موی های روی زن جواز دارد یا خیر مراد از نامصه و متنمصه کیست ؟ که در حدیث مورد لعنت قرار گرفته است؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : کشیدن موی روی ریش و یا بروت برائی زن مستحب است و آن حدیث لعنت بر نامصه و متنمصه در حق کسانی آمده که آبرو چینی میکنند البته اگر آبرو خیلی دبل باشد مانند عام حالت برابر نموده آن در تزیین می آید که مستحب است زیرا از له عیب مستحب است البته تلبیس و تغیر خلق جواز ندارد .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله والنامصة الخ) فی الاختیار ایضا وفی المغرب النمص نتف الشعر ومنه المنماص المنقاش اهـ ولعله محمول علی ما اذا فعلته لتتزین للاجانب والا فلو کان فی وجهها شعر ینفر زوجها عنها بسببه ففی تحریم ازالته بعد لان الزینة للنساء مطلق للتحسین الا ان یحمل علی ما لا ضرورة الیه لما فی نتفه بالمنماص من الایذاء وفی تبیین المحارم ازالة الشعر من الوجه حرام الا اذا نبت للمرأة لحیة او شوارب فلا تحرم ازالته بل تستحب اهـ وفی التتارخانیة عن المضمرات ولا بأس باخذ الحاجبین وشعر وجهه ما لم یشبه المخنث ومثله فی المجتبی تأمل (رد المحتار صه۲۳۹ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

تراشیدن موی گردن جواز دارد

سوال : آیا تراشیدن موی گردن جواز دارد یا خیر؟ در جلد چهارم ۳۱۳ امداد الفتاوی آمده که تراشیدن موی گردن نزد فقهاء کرام مکروه است. بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درعالمگیریه کراهیت تراشیدن موی گردن منقول است:

((عن ابی حنیفه رحمه الله تعالی یکره ان یحلق قفاه الاعند الحجامة)) کذا فی الینابیع عالمگری صه۳۵۸ ج ۵.

لیکن در امداد الفتاوی هم معنای قفارا به گردن نموده است در حقیقت قفا به معنای

متوخر الراس (کدی) و متوخر العنق پشت گردن هر دو معنی استعمال شده کدی حصه سر است گردن عضو مستقل است طوریکه د ر جدول اول امداد الفتاوی آمده در صفحه ۱۳ در بیان مسح گردن که قفا جزء راس است و رقبه ازآن خارج است لذا کدی جهت شمولیت در حلق قزع مکروه است اما کدام علت کراهیت درحصه گردن ظاهر نیست حضرت گنگوهی قدس سره میفرماید : گردن جدا عضواست و سر عضو جدا. تراشیدن موی گردن جواز دارد چرا گردن زیر سر است (فتاوی رشید یه صفحه ٤٦٧) از ینجا معلوم شد که در عالمگیری قفا به معنای کدی است و الله سبحان و تعالی اعلم . ۱٤صفحه سنہ ۱۳۹۹هـ

کش نمودن پل بر روی به خاطر بر آمدن ریش

سوال : شخص که ۲۳ سال عمر دارد اما هنوز ریش و بروت نکشیده آیا کش کردن پل برایش بر روی وبروت جهت رونیدن ریش وبروت جواز دارد یانه؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! بنا براین ضرورت تراشیدن روی جواز دارد والله سبحان و تعالی اعلم . ۲۳رجب سنہ ۱۳۹۹هـ

حدود عانه (زیرناف)

سوال : حدود عانه از ناف شروع میشود یا از کدام جا؟ تراشیدن موی از پال کون ها و نزدیک حلقه دبر هم ضروری است یا خیر ؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حد عانه از زیر استخوان ران شروع می شود . در این باره دلائل ذیل را متوجه شوید !

(۱) برجای وقوع عضو مخصوص استخوان ران ختم میشود .

(۲) در نوعیت مخصوص موهای آنبوه از همین جاشروع می شود.

(۳) دربیان ستر عورت (الخط المار بالسرة المیط بجوانب البدن) تا عانه عضوه محسوب میشود از ینجا معلوم شد از سره تا عانه یک عضوفاصل است واز سره تا بیخ ران یک نوعیت است لذا این عضو فاصل تا بیخ ران است از بیخ ران عانه شروع میشود .

(٤) در کتب فقه مطالعه کرده ام زیر خط تحت السره عانه شروع میشود اما بار دوم این جزیه را نیافتم ممکن اشتباه نموده باشم در بیان تحت بیان ستر از الخط المار بالسره اشتباه

میشود بهر صورت عانه ازبیخ آن شروع میشود که خطی است که از آنجا عانه شروع شود.

(۵) از عبارت آننده شا می که الشعرالقریب — الخ . است ازاینجا هم ثابت میشود که ابتداء عانه متصل سره نیست .

شروع از بیخ ران اعضاء ثلاثه و حوالی آن در محاذات درآن حصه ران ها که از ان خوف تلویث باشد این چنین تصفیه موها گرداگرد آن بر او واجب است ، تصفیه موی ها را طحاوی مستحب قرار داده است اما ابن عابدین حکم آنرا مانند عانه بلکه متولد از آن قرار داده است.

قال الطحطاوی رحمه الله تعالی: العانة هی الشعر الذی فوق الذکر وحوالیه وحوالی فرجها ویستحب ازالة شعر الدبر خوفا من ان یعلق شیء من النجاسة الخارجة فلا یتمکن من ازالته بالاستجمار (طحطاوی علی المراقی صـ۲۸۰)

وقال ابن عابدین رحمه الله تعالی فی فصل فی الاحرام والعانة الشعر القریب من فرج الرجل والمراة ومثلها شعر الدبر بل هو اولی بالازالة لئلا یتعلق به شیء من الخارج عند الاستنجاء بالحجر (رد المحتار صـ۲۸۱ جـ۲) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۴ محرم سنه ۱۴۰۱ هـ

استعمال پودر در تصفیه موی زیر ناف

سوال : آیا طریقه درست دور نمودن موهای زیر ناف تراش است و یا کشیدن موی و آیا استعمال پودر جواز دارد یا خیر ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در حق مردها تراشیدن جواز دارد اما خانم ها پس در حق ایشان کشیدن موی افضل تر است، استعمال کریم هم جواز دارد.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله ویستحب حلق عانة) قال فی الهندیة ویبتدء من تحت السرة ولو عالج بالنورة یجوز کذا فی الغرائب وفی الاشباه والسنة فی عانة المراة النتف (رد المحتار ۲۶۱ جـ۵)

تفصیل صورت های جائز ونا جائز در حصه موی های سر

سوال : در دیار ما کمیته علماء تیار شده که مدرسه ها مکاتب و پوهنتون ها دارند برای طلبه نادار ومسکین اما اصول شریعت را در مکاتب و مدارس کاملاً مراعت میکنند

کسی حق ندارد که لباس صورت وسیرت او خلاف شرع باشد حتی ملازمین مدرسه هم بغیر صورت وشکل اسلامی درآنجا پانیده نمی توانند ، در این مدت ریاض الصالحین، لغت عربی ، ترجمه قرآن وحدیث وغیره قرائت میشود در روزهای نزدیک بین عمله مدرسه و مدرسین اختلاف پیدا شده عمله مدرسه میگویند باید مدرسین هم موی های خویش را طبق سنت نبوی بمانند اما مدرسین مدرسه هم با وجودیکه پریت میکردند میگویند : در صورتیکه چندین سال درس خوانده ایم و با شیوخ بوده ایم کسی از شیوخ بر موهای ما اعتراض نکرده اند لذا موهای مایان طبق شرع است ، در این حصه چند سوالات مطرح است :

(۱) تعریف موهای انگریزی چیست بالفاظ ساده شرح نمایند تا عام مردم مطلع باشد که با مشاهده نمودن گفته بتوانیم که آیا موی های اسلامی است یا غیر اسلامی.

(۲) آیا انگریزی موماندن جواز دارد ؟

(۳) کدام نوع ناجائز است مکروه است و یا حرام کدام نوع آن جواز دارد تا بتوانیم اشتباهات مردم را رفع کنیم

(٤) اگر مکروه هم باشد آیا بمدرسین فضلاء وعلماء شدت در این مورد جواز دارد در حالیکه اینان مقتدایان ملازمین و طلاب اند .

(۵) این مدرسین میگوید که تراشیدن موی سر مثله است.

(۶) این مدرسین میگوید با تراشیدن موی سر انسان احساس کمتری میکند که این حالت بر ماگذشته لذا طلاب را در تراشیدن موی سر ترغیب نمیدهیم تاشکار احساس کمتری نشوند

(۷) آیا چنین گفتن که تراشیدن سر برای مردان احساس کمتری است درست است.

الجواب باسم ملهم الصواب : اولاً تمام صورت های موی ماندن تحریرمیشود و بعداً جوابات سوالات مذکور تحریر میشود.

صورت های سه گانه جواز موی : ۱- موی ماندن سه نوع است :

اول – تا عقب گوش که آنرا عرب (وفره) میگویند .

دوم – بین بیخ گوش وشانه (لمه)

سوم – تاشانه (جمه)

۲- حلق یعنی تراشیدن همه سر.

۳ - کوتاه کردن موی تمام سریک مولوی افضل ترهمه صورت اول است سپس صورت دوم، بعداً صورت سوم هم جواز دارد در ماندن موی کسی اختلاف ندارد البته در تراشیدن اختلاف است در سنتیت آن علامه طیبی رحمه الله جهت عمل دوامدار حضرت علی رضی الله تعالی عنه آنرا سنت قرار داده نیز امام طحاوی آنرا سنت گفته حافظ ابن حجر وملا علی قاری رحمه الله آنرا مباح گفته اند پس در جواز آن هیچ شبه نیست ترغیب دادن طلاب بدین موجب جهت غلبه فساد افضل است.

اخرج الامام ابوداود رحمه الله تعالی عن علی رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من ترک موضع شعرة من جنابة لم یغسلها فعل کذا و کذا من النار. قال علی رضی الله عنه فمن ثم عادیت راسی فمن ثم عادیت راسی فمن ثم عادیت راسی وکان یجز شعره رضی الله تعالی عنه.

قال العلامة السهارنفوری رحمه الله تعالی وبهذا الحدیث استدل الطیبی علی سنیة حلق الراس لتقریره صلی الله علیه وسلم ولانه من الخلفاء الراشدین اللذین امرنا بمتابعة سنتهم ورد علیه القاری وابن حجر فقالا ان فعله رضی الله تعالی عنه اذا امرنا بمتابعة سنتهم ورد علیه القاری وابن حجر فقالا ان فعله رضی الله عنه اذا کان مخالفا لسنة علیه الصلوة والسلام وبقیة الخلفاء رضی الله عنه اذا کان مخالفا لسنة علیه الصلوة والسلام وبقیة الخلفاء یکون رخصة لا سنة (بذل المجهود ص۱۵۲) *

وعن عبدالله بن جعفر رضی الله عنهما ان النبی صلی الله علیه وسلم امهل آل جعفر ثلاثا ان یأتیهم ثم اتاهم فقال لا تبکوا علی اخی بعد الیوم ثم قال ادعوا الی بنی اخی فجیئ بنا کانا افرخ ادعوا لی الحلاق فامره فحلق رؤسنا.

قال الشیخ السهارنفوری رحمه الله تعالی: وفیه ان ان الکبیر من اقارب الاطفال یتولی امرهم وینظر فی مصالحهم من حلق الراس وغیره (بذل المجهود ص۷۷ ج۶)

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: وفی الروضة للزندویستی ان السنة فی شعر الراس اما الفرق او الحلق وذکر الطحاوی رحمه الله تعالی ان الحلق سنة ونسب ذلک الی العلماء الثلاثة (ردالمحتار ص۲۶۰ ج۶)

وکذا فی الهندیة عن التتارخانیة وزاد: یستحب حلق الراس فی کل جمعة کذا فی الغرائب (عالمگیریة ص۳۵۷ ج۵)

صورت های جائز موی ها

قزع : یعنی یک حصه را تراشیدن و حصه دیکر را ماندن یا یک حصه را زیاد و حصه دیکر را کم قیچی کردن در حدیث از چنین نمودن منع آمده کماسنذ کر .

دوم : چنین مو ماندن شعار کفار وفساق باشد پس جهت تشبه با کفار روفساق ممنوع است البته اینقدر تفصیل است که درهر عصر شعار فساق و کفار همان عصر را اعتبار داده میشود

اخرج الامام ابوداود رحمه الله تعالی عن ابن عمر رضی الله عنهما قال نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن القزع والقزع ان یحلق راس الصبی فیترك بعض شعره.

وعنهما رضی الله تعالی عنهما ان النبی صلی الله علیه وسلم نهی عن القزع وهو ان یحلق راس الصبی ویترك له ذؤابة.

قلت وليس هذا مختصا بالصبي بل اذا فعله كبير يكره كذلك فذكر الصبي باعتبار العادة الغالبة.

وعنهما رضی الله تعالی عنهما ان النبی صلی الله علیه وسلم رای صبیا قد حلق بعض راسه وترك بعضه فنهاهم عن ذلك فقال احلقوه كله او اتركوه كله.

قال النووی رحمه الله تعالی: مذهبنا كراهة مطلقا للرجل والمرأة لاطلاق الحديث وهی كراهة تنزيه وكذلك كرهه مالك والحنفية رحمهم الله تعالى.

وعن انس بن مالك رضی الله تعالی عنه قال كانت لی ذؤابة فقالت لی امی لا اجزها كان رسول الله صلی الله علیه وسلم یمدها ویأخذبها.

وقیل ان ذوابة انما یجوز اتخاذها لغلام اذا كانت مع غیرها من الشعور التی فی الراس واما اذا حلق شعره وترك له ذوابة فهو القزع الذی نهی عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم.

وعن الحجاج بن حسان قال دخلنا علی انس بن مالك رضی الله تعالی عنه فحدثتنی اختی المغیرة قالت وانت یومئذ غلام ولك قرنان او قصتان فمسح راسك وبرك علیك وقال احلقوا هذین او قصوهما فان هذا زی الیهود.

وهذا یدل علی ان الروایة المتقدمة عن انس رضی الله عنه قال كانت لی ذؤابة لا یدل علی جواز ذؤابة مطلقا بل الظاهر ان المنهی عنه غیر المرخص فیه فالرخصة انما هی اذا كان جمیع شعر الراس موجودة وكانت الذوابة طویلة من سائر الشعور واما اذا كان البعض محلوقا والذوابة باقیة فلا رخصة فیه (بذل المجهود ص۸۰ ج۶)

وقال الحافظ العسقلانی رحمه الله تعالی: قال النووی رحمه الله تعالی الاصح ان القزع ما فسر به نافع رحمه الله: قال النووی رحمه الله الاصح ان القزع ما فسر به نافع رحمه الله وهو حلق بعض راس الصبی مطلقا ومنهم من قال هو حلق مواضع متفرقة منه والصحیح الاول لانه تفسیر الراوی وهو غیر مخالف للظاهر فوجب العمل به. وقلت الا ان تخصیصه بالصبی لیس قیدا. قال النووی رحمه الله اجمعوا علی کراهیة اذا کان فی مواضع متفرقة الا للمداواة او نحوها وهی کراهة تنزیه ولا فرق بین الرجل والمراة وکرهه مالک فی الجاریة والغلام وقیل فی روایة لهم لا بأس به فی القصة والقفا للغلام والجاریة والغلام قال ومذهبنا کراهته مطلقا قلت حجته ظاهرة لانه تفسیر الراوی واختلف فی علة النهی فقیل لکونه یشوه الخلقة وقیل لانه زی الشیطان وقیل لانه زی الیهود وقد جاء هذا فی روایة لابی داود (وبعد سطر) ویمکن الجمع بان الذوابة الجائزة اتخاذها ما یفرد من الشعر فیرسل ویجمع ما عداها بالضفر وغیره والتی تمنع ان یحلق الراس کله ویترک ما فی وسطه ویتخذ ذوابة وقد صرح الخطابی بان هذا مما یدخل فی معنی القزع والله اعلم (فتح الباری ص۳۰۸ ج۱۰)

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله: وفی الذخیرة ولا بأس بان یحلق وسط راسه ویرسل شعره من غیر ان یفتله وان فتله فذلک مکروه لانه یصیر مشبها ببعض الکفرة والمجوس وفی دیارنا یرسلون الشعر من غیر فتل ولکن لا یحلقون وسط الراس بل یجزون الناصیة تتارخانیة قال ویکره القزع وهو ان یحلق البعض ویترک البعض قطعا مقدار ثلاث اصابع کذا فی الغرائب (رد المحتار ص۴۰۷ ج۲)

وکذا فی الهندیة وزاد: وعن ابی حنیفة رحمه الله یکره ان یحلق قفاه الا عند الحجامة کذا فی الینابیع (عالمگیریة ص۳۵۷ ج۵)

در ذخیره صورت جواز علت نهی را تشبیه بالکفار منحصر نموده این نظر یه بنا بر دو علت است :

(۱) درآن تشویه و تغیر خلق الله به هر صورت موجود میشود که کافی است برای نهی این علت نهی در فکر بنده بود پس تصیح انرا در فتح الباری یا فتم (وقد مرنصه فالحمدلله علی موافقة الاکابر)

(۲) معنای لغوی قزع همه صورت ها را شامل است .

قال الحافظ رحمه الله: القزع بفتح القاف والزاء ثم المهملة جمع قزعة وهی القطعة من السحاب وسمی شعر الراس اذا حلق بعضه وترک بعضه تشبیها بالسحاب المتفرق (فتح الباری ص۳۰۶ ج۱۰)

بنا بروجوه مذکوره اطلاق را علامه نووی و حافظ ابن حجر رحمه الله درست قرار داده اند و قدمرنصهما علی الفتح توفیق مذکور تدل المجهود در صورت جواز از اینجا درست نیست که در آن علت تغیر خلق الله موجود است امام نودی رحمه الله در قزع بر کراهت تنزیهی قول نموده در این حصه امورثلاثه

۱ - از ظاهر حدیث و تعلیل در تغیر خلق الله کراهت تحریم ثابت میشود.

۲ - مداومت برکراهت تنز یهی منجر میگردد برکراهت تحریم .

۳ - این قول در آنصورت است که تشبیه بالکفار نباشد و قتیکه در صورت تغیر الخلق تشبیه بالکفار موجود شود پس کراهت تحریم بودن ظاهر است .

بالترتیب جوابات سولات

۱- ۲- چونکه قیچی کردن موی که فیشن عصر جدید است کسی تمام موی سرش را کم نمی کند کسی از پیش و کسی از عقب یعنی به یک اندازه موی سرش را کم نمی کند در حالیکه رسول الله علیه السلام از چنین نمودن منع فرموده اگر که با کدام قوم کفار یا فساق مشابهت داشته باشد و یا داشته نباشد پس اگر مشابهت داشته باشد مکروهیت وگناه سخت تر گردد خداوند جل جلاله میفرماید : ((وَلَا تَرْكَنُوْا إِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ))

رسول الله علیه السلام میفرماید ((من تشبه بقوم فهو منهم)) درجای دیگر میفرماید ((لاتشبهوا بالیهود والنصاری)) و میفرماید ((خالفوا الیهود والنصاری))

وقتیکه گناه چیزی ثابت شود پس آنرا اندک گناه یا زیاد گناه گفتن گمراهی خطیر است نافرمانی خداوند را اندک جرم گفتن و گناه را جائز گفتن یا حیله نمودن در آن برای عوام الناس مناسب نیست پس چه جائیکه چنین حیله را علماء و فضلاء شروع کنند چون کفر از کعبه خیزد کجا ماند مسلمانی؟

بین مکره تحریی و حرام تنها در عقیده فرق است در عمل و گناه هر یک مساوی است (٤) علماء کرام که رهبران امت اند اندک لاپرواهی آنها منجریه فساد صدها هزا رانسانها کردد جه خا لیکه انها مکروه تحریمی را اندک پنداشته و مرتکب آن شوند که در آن احتمال کفر آنها باشد .

۵ - تراشیدن سر جائز است و سنت دایمی حضرت علی رضی الله تعالی عنه است

رسول الله عليه السلام ميفرمايد ((عليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين)) لذ آنرا مثله گفتن كلمه خطير است .

۶- احساس كمترى در صورت تربيه نادرست به وجود بيايد و قتيكه استادان معلمان ليله و مشرفين بر سنت دائمى حضرت على رضى الله تعالى عنه از عمل كردن گذرند وبر طريقه فساق وفجار عمل كنند پس ملازمين و طلاب هم بر آن عمل كنند . والله سبحان وتعالى اعلم .

۱۲ ربيع الاول سنه ۱۴۱۴ هـ

چوتى كردن موى براى مردها جواز ندارد

سوال: آيا در صورتيكه موى هاى مرد خيلى دراز شود چوتى نمودن آن جواز دارد يا نه وچوتى نمودن آن چه حكم دارد ؟ بينواتوجروا

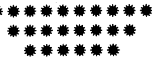
الجواب باسم ملهم الصواب: نه خير ! جواز ندارد .

قال العلامة عالم بن العلاء الدهلوى رحمه الله تعالى: ويكره ان يصلى وهو عاقص شعره والعقص هو الاحكام والشد والمراد من المسالة عند بعض المشائخ ان يجمع شعره على هامته ويشده بصمغ اوغيره ليتلبد وعند بعضهم ان يلف ذوائبه حول راسه كما تفعله النساء فى بعض الاوقات وعند بعضهم ان يلف ذوائبه حول راسه كما تفعله النساء فى بعض الاوقات وعند بعضهم ان يجمع الشعر كله من قبل القفا ويمسكه بخيط او خرقة كيلا يصيب الارض ان يجمع الشعر كله من قبل القفا ويمسكه بخيط او خرقة كيلا يصيب الارض اذا سجد (التارخانية ص۵۶۱ ج۱)

قال العلامة الملا على القارى رحمه الله تعالى: و كره عقص شعره وهو ان يشد ضفيرته حول راسه كما يفعله النساء اويجمع شعره فيعقده فى مؤخر راسه وانما كره لماروى مسلم عن كريب مولى ابن عباس رضى الله عنه ان ابن عباس راى عبدالله بن الحارث يصلى وراسه معقوص من ورائه قال فجعل يحله فلما انصرف اقبل على ابن عباس وقال مالك وراسى فقال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول انما مثل هذا مثل الذى يصلى وهو مكتوف وفى شرح مسلم قال العلماء والحكمة فى النهى عنه ان الشعر يسجد معه ولهذا مثله بالذى يصلى وهو مكتوف ولقول على رضى الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول انما مثل هذا مثل الذى يصلى وهو مكتوف وفى شرح مسلم قال العلماء والحكمة فى النهى عنه ان الشعر يسجد معه ولهذا مثله بالذى يصلى وهو مكتوف ولقول على رضى الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تعقص شعرك فى الصلوة فانه كفل الشيطان رواه عبدالرزاق وعن ابى رافع

قال نهی النبی صلی الله علیه وسلم ان یصلی الرجل وراسه معقوص رواه احمد وابن ماجه وفی الباب احادیث فی الصحیحین وغیرهما (شرح النقایة ص۲۱۵ ج۱)

قال العلامة الشیخ ابراهیم الحلبی رحمه الله : ویکره ایضا العقص ای عقص الشعر وهو ضفره وفتله وارادبه فی الجامع فی هذا الموضع ان یجعل شعره علی هامته ویشده بصمغ او ان یلف ذوابتیه تثنیة ذوابة بضم الذال المعجمة وبعدها همزة ممدودة ثم باء موحدة قال ف القاموس هی الناصیة والمراد هنا خصلتا شعره حول راسه کما یفعله النساء فی بعض الاوقات او ان یجمع الشعر کله من قبل ای من جهة القفا ویمسکه ای یشده بخیط او خرقة کیلا یصیب الارض اذا سجد وجمیع ذلک مکروه اذا فعله قبل الصلوة وصلی یصیب الارض اذا سجد وجمیع ذلک مکروه اذا فعله قبل الصلوة وصلی به علی تلک الهیئة اما لوفعل شیئا من ذلک وهو فی الصلوة تفسد صلوته لانه عمل کثیر بالجماع ووجه الکراهة ماروی الطبرانی عن الثوری عن مکحول بن راشد عن سعید بن المقبر عن ابی رافع عن ام سلمة رضی الله تعالی عنها انه علیه السلام نهی ان یصلی الرجل وارسه معقوص وکذا رواه اسحق بن راهویه قال انبانا المؤمل انبه ام سلمة قال بلاشک واخرج الستة عنه علیه الصلوة والسلام امرت ان اسجد علی سبعة اعضاء وان لا اکف شعرا ولاثوبا وف العقص کف الشعر فیکون منهیا (غنیة المستملی ص۳۳۶) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۶ ذی القعدة سنه ۱۳۱۶ھ

کسب حلال وحرام

تیار نمودن زیورات (طلا)

سوال : آیا از نگاه شرع تیار نمودن زیورات جواز دارد یا خیر؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در آن تضییع مال واوقات است لذا جواز ندارد البته اگر کسی در این فن مهارت کامل داشته باشد واقعة زیورات را استعمال میکند جواز دارد بشرطیکه خلاف قانون نباشد.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله علم الحرف) یحتمل ان المراد به الکاف الذی هو

اشارة الی الکیمیا ولاشك فی حرمتها لما فیها من ضیاع المال والاشتغال عما لا یفید (الی قوله) وحاصله انه اذا قلنا باثبات قلب الحقائق وهو الحق جاز العمل به وتعلمه لانه لیس بغش لان النحاس ینقلب ذهبا اوفضة حقیقة وان قلنا انه غیر ثابت لایجوز لانه غش کما لایجوز لمن لایعلمه حقیقة لما فیه من اتلاف المال اوغش المسلمین والظاهر ان مذهبنا ثبوت انقلاب الحقائق بدلیل ماذکروه فی انقلاب عین النجاسة کانقلاب الخمر والدم مسك ونحو ذلك (ردالمحتار ص۲۲۳ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.
۱۶ ذی الحجة سنه ۸۵ هـ

زیاد خواستن جوالی اجرت را از مقدار مروج

سوال : حکومت اجوره بار برداری را تعین نموده در صورتیکه بار بردار اضافه از مقدار مقرره اجوره بخواهد به کم اجرت راضی نمیشود آیا این صورت بر مالک به همان مقدار داون واجب است احیانا اجوره را تعین نکند اما وقتیکه برایش اجوره داده میشود اضافه از مقدار مقره میجوید آیا تجاوز نمودن از آن جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مخالفت نمودن جوالی از مقدار مقرره جواز ندارد در صورت مخالفت باید نرخ معلوم شود پس مقداری را که می خواهد حق اواست باید کاملاً اداء گردد در حصه مجبور نمودن بر اجرت یک مقدار اختلاف است کما حرره العلامه ابن عابدین رحمه الله فی بحث التسعیر لذا مجبور کردن بهتر نیست بلکه جواز خلاف تقوی است . والله سبحان و تعالی اعلم . ۸ رمضان سنه ۱۳۸۷ هـ

اضافه از میتر کراء گرفتن برای دریور تیکسی

سوال : در صورتیکه خلاف میتر کرا دادن جرم قانونی است اگر دریور تیکسی خلاف میتر کراء بخواهد آیا جواز دارد ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بردریود طبق لائحه حکومت عمل نمودن درگرفتن کرایه لازمی است، خلاف ورزی نمودن برایش جواز ندارد باتیز نمودن میتر جهت اضافه خواستن اجرات مجرم است که پس دادن آن پول اضافه به مالک فرض است. در صورت عدم امکان آنرا صدقه کند . والله سبحان و تعالی اعلم . ۲۸ شوال سنه ۸۸ هـ

وظیفه گرفتن در بانک، محکمه، انکم تکس و محکمه بیمه

سوال : در بانک ها کمپنی بیمه و محکمه انکم تکس که بر نمرها موتر ها و خانه ها تکس را وارد میکند ایا وظیفه گرفتن در این محکمه ها جواز دارد یا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بانک و بیمه ربوا وسود است، طریقه مروج تشخیص تیکس ظلم است مصارف آن هم درست نیست پس وظیفه گرفتن در آن جواز ندارد .

قال الله تعالی: وتعاونوا علی البر والتقوی ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان.

وعن انس رضی الله تعالی عنه قال لعن رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الخمر عشرة عاصرها ومعتصرها وشاربها وحاملها والمحمولة الیه وساقیها وبائعها واکل ثمنها والمشتری لها والمشتری له (ترمذی ص۲۰۶ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۳ ذی القعده سنــ ۸۸هــ

وظیفه گرفتن در سینما

سوال: آیا وظیفه گرفتن در سینما جواز دارد ؟یا خیر بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بنابر دو دلیل وظیفه گرافتن در سینما حرام است :

۱- عائدات تنخواه از حرام است .

۲- اگر بدوش او کدام وظیفه ممنوع هم نباشد بازهم تعاون علی الاثم درآن می آید که بنابر آیت ﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ حرام است لذ این اجوره حرام است . والله سبحان و تعالی اعلم . ۹ ربیع الاول سنہ ۱۳۸۹ھ

اجرت در تعمیر سینما، بانک ودیگر اداره های سودی

سوال : کار گرفتن در تعمیر و آبادی سینما بانگ و دفاتر بیمه کاری و دیگر اداره های سودی چه حکم دارد؟ آیا این اجوره حلال است و یا حرام ؟ بینو توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دراین حصه کدام جزئیه صریح به نظر نرسیده ونه جزئیه بدست آمده تا بر آن قیاس نموده شود پس گفته شود اگر سینما و غیره چنین تعمیر شود که با سهولت ازآن در دفتر دیگر کار گرفته میشود در آنجا کار واجوره گرفتن جائز است اما در غیر آن ناجائز است، البته دو جزیه ذیل با آن مشابهه به نظر می رسد :

۱- قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وجاز تعمیر کنیسة وحمل خمر ذمی بنفسه اودابته بأجر

لاعصرها القیام المعصیة بعینه (ردالمحتار ۲۵۳ ج ۵)

۲۔ وقال العلامة السرخسی رحمه الله : واذا استاجر الذمی من المسلم بیتا لیبیع فیه الخمر لم یجز لانه معصیة فلاینعقد العقد علیه ولا اجر المسلم بیتا لیبیع فیه الخمر لم یجز لانه معصیة فلاینعقد العقد علیه ولا اجر له عندهما وعند ابی حنیفة رحمه الله تعالی یجوز والشافعی رحمه الله تعالی یجوز هذا العقد لان العقد یرد علی منفعة البیت ولایتعین علیه بیع الخمر فیه فله ان یبیع فیه شیئا آخر یجوز العقد لهذا ولکنا نقول تصریحهما بالمقصود لایجوز اعتبار معنی آخر فیه وماصرحا به معصیة. (مبسوط ص ۳۸ ج ۱۶)

اما قیاس بر جزیه اولی در جواز این کلام است که کنسیه را کافر استعمال میکند وسینما را مسلمان.

وقیاس بر جزیه ثانیه استدلال بر عدم جواز از ینجا تام نیست که در آنجا خانه خویش را جهت استعمال معصیت نداده و در صورت مسئله زیر بحث کدام چیز خویش برای معصیت نداده است بلکه خانه معصیت را تعمیر میکنند لذ عدم جواز را حج است. والله سبحانه و تعالی اعلم. ربیع الاول سنه ۱۳۸۹ھ

کمائی دوختن پتلون و کرتی

سوال : شخص که تمام عائدات او از پتلون دوزی است حکم آن چیست کسیکه پیراهن تمبان ،پتلون ، کرتی ، ویخن قاق میدوزد حکم کمائی این شخص چگونه است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر پتلون آنقدر ضیق باشد که حجم اعضای ممنوعه را به نظر می آرد پس دوختن و پوشیدن چنین پتلون حرام است اما اگر پتلون ضیق نباشد بلکه کشال وکشاده باشد جواز دارد اما خلاف تقوا ی است به هر صورت تصدق مقدار حرام واجب است . والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۰ ربیع الاول سنه ۸۹ھ

گرفتن مال ضبط کرده از طرف حکومت

سوال : تجاران مال های خارجی را از خارج وارد میکنند که از طرف حکومت بدون امر ممنوع است پس آنرا حکومت ضبط نموده نیلام کند به نرخ نازل به فروش می رساند و پول

آنرا در خزانه بیت المال داخل میکند آیا خریدن چنین مال جواز دارد یا خیر ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : قبضه حکومت براین مال ظلم است چرا که جرمانه مالی جواز ندارد پس اگر مشتری اطلاع داشته باشد پس خریدن چنین مال برایش حرام است.

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : لایحل مال امرء مسلم الا بطیب نفس منه.

قلت : وکل مال محترم حکمه حکم مال مسلم .والله سبحانه وتعالی اعلم.

۳جمادی الثانیة سنه ۹۸ھ

افراط در کسب جواز ندارد

سوال : اگر کسی از صبح تا شام در کمانی و کسب مصروف باشد آیا چنین مصروفیت مستغرق جواز دارد یا خیر ؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : آنقدر منهمک شدن در کسبو مصروفیت دنیوی که مخل حقوق الله یا حقوق العباد میگردد و به جهت آن اعصاب تحت فشار می آید جواز ندارد.

قال الله تعالی: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ۝٩ ﴾ والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۶ جمادی الاخره سنه ۹۱ ھ

چنده خواستن در جلسه

سوال : آیا در جلسه سالانه مدرسه مردم را تر غیب دادن بسوی چنده جواز دارد یا خیر در صورتیکه همین است تعامل مردم که بعد از بیان ترهیب و تر غیب مردم چنده میدهند ؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر حال مردم چنین باشد کسانیکه چنده نمی دهند این و عظ را توهین خود نمی پندارند ودر بیان هم تملق ، و توهین و سبکی دین نباشد جواز ندارد د رعصر مایان چنین چانده جواز ندارد ، تفصیل را در الکلام البدیع فی احکام التوزیع مطالعه کنید در احسن افتاوی در جلد اول . الله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۸جمادی الاخره سنه ۱۳۹۲ھ

وارد کردن طلا ونقره از ممالک خارجی

سوال : یک شخص به حج رفت شخص دوم برایش گفت از سعودی برایم طلا بیار زیرا در آنجا طلا ارزان است آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! حج این شخص درست شد اما چنین نمودنْ جواز ندارد زیرا که در این عمل نقصان مملکت است و خوف خطر را هم دارد . والله سبحانه و تعالی اعلم .
۲۶ شعبان سنه ۱۳۹۲ هـ

خلط نمودن آب در شیر

سوال : چیست حکم کسی که در شیر آب بیندازد مشتری را هم بگوید که در شیر آب است ؟ آیا این توهین نعمت الهی نیست ؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر مشتری از امتزاج آب مطلع باشد و قصد بائع هم فریبکاری نباشد پس امتزاج آب در شیر در این صورت رواست واین عیب نیست . والله سبحانه و تعالی اعلم .
۲ ربیع الثانی سنه ۹۳ هـ

قاچاق بری

سوال : قاچاق نمودن ، خریدو فروخت مال قاچاق چه حکم دارد؟ معامله داری با چنین شخص چه حکم دارد ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : قاچاق جرم قانونی است که ملک را نقصان میدهد و در آن خطر عزت هم باشد خرید و فروخت و معامله در آن جوا ز ندارد اما منافع آن حرام نیست لذا با چنین شخص در نشست و بر خاست گناهی نیست. والله سبحانه وتعالی اعلم .
۱۰ جمادی الاولی سنه ۱۳۹۶ هـ

طبابت نمودن غیر طبیب

سوال: از مدت بست پنج سال طبابت میکنم اما از تجربه خود وکفیل ده تن نفقه خور هم هستم احیانا جهت پیچکاری من بر بعضی مریضان اسهال وارد میشود بعضی ها بی حال میشوند واحیانا بعضی با موت مواجه میشود آیا جرم مرگ آن شخص بر من است وآیا این پیشه را ترک کنم ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : قبل از فراغت تحت مراقبت کدام طبیب شروع نمودن این کسب جواز ندارد و این چنین خلاف ورزی از مقرات حکومت است باید سند نرس یا داکتری را اخذ نموده بعداً بدین کار اقدام نمائی .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله : بل یمنع مفت ماجن یعلم الحیل الباطلة کتعلیم الردة لتبین من زوجها اولتسقط عنها الزکاة وطبیب جاهل .

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله : (قوله وطبیب جاهل) بان یسقیهم دواء مهلکا واذا قوی علیهم لایقدر علی ازالة ضرره زیلعی (ردالمحتار ص۳۰ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲ رمضان سنه ۹۸ هـ

رشوت دادن جهت نجات از محصول ناجائز

سوال : در صورت انتقال اموال از یک شهر به شهر دیگرحکومت محصول میگیرد جهت نجات از محصول حکومتی مالک مال اموال را تسلیم دریور میکند و او را یک مقدار پول میدهد و هردریور عوض ایستگاه معروف در ایستگاه غیر معروف مال را پائین میکند مامور ایستگاه را میگوید هنوز مال راهی است آیا چنین نمودن مالک مال ودریور در رشوت می آید یا نه ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : برای مالک مال در هر صورت رشوت دادن جواز دارد اما دریور یا کلینر را بدین شرط جواز دارد اگر علاوه محصول متعین تحفظ ا ز دزدان را هم بدوش بگیرد جواز دارد . والله سبحان و تعالی اعلم .

۲۴ جمادی الاولی سنه ۱۴۰۰ هـ

جهت نجات از بی اعتنائی طبیب به او رشوت دادن

سوال : احیانا جهت توجه درست طبیب یا نرس از طرف ورثه مریضی به آن طبیب یا نرس چیزی یا پول دادن چه حکم دارد ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جواز ندارد با چنین نمودن عادت داکتر و نرس خراب میشود که بالاخره تمام قوم زیر ظلم آنان قرار میگیرد . والله سبحان و تعالی اعلم .

۲۴ جمادی الاولی سنه ۱۴۰۰ هـ

صورت ها ی جائز و نا جائز رشوت

سوال : در عصر حاضر که بازار رشوت خوری خیلی ها گرم شده شریف ورذیل مجبوراً در این مصیبت رشوت دادن داخل اند ، ازجناب شما استدعا می نمایم تا دراین حصه ضابطه قوی را بیان کنید تا صورت های جائز وناجائز رشوت را بدانیم واز اقسام حرام رشوت اجتناب ورزیم ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اقسام رشوت با احکام آن قرار ذیل است :

(۱) جهت حصول منصب قضاء و غیره از حکومت .

(۲) جهت فیصله نمودن حاکم دو حق او

(۳) جهت اعانت علی الظلم دراین هرسه صورت رشوت دادن و رشوت گرفتن حرام است اگر از حاکم خوف منع حق باشد بازهم برایش رشوت دادن جواز ندارد چرا در این صورت حاکم بد اخلاق و ظالم میگردد . فهذا داخل فی قاعدة (ان الضرر الخاص یحتمل لدفع ضرر العام) .

(٤) کسی که از او خوف ضرر باشد برایش رشوت دادن جواز دارد اما رشوت گرفتن برای حاکم حرام است .

(۵) برای واسطه شدن در دفع مضرت و جلب منفعت رشوت دادن جواز دارد اما برای آخذ گرفتن آن ناجائز است اگر بذمه واسطه شونده وشفاعت کننده کدام کار مقررشده باشد جهت آن کار برایش اجرت گرفتن جواز دارد بشرطیکه بر آن کار شخصاً قادر باشد قدرت بقدرت غیر .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله : وفی الفتح الرشوة اربعة اقسام منها ما هو حرام علی الاخذ والمعطی وهو الرشوة علی تقلید القضاء والامارة الثانی ارتشاء القاضی لیحکم وهو کذلك ولو القضاء بحق لانه واجب علیه الثالث اخذ المال لیسوی امره عند السلطان دفعا للضرر او جلبا للنفع وهو حرام علی الاخذ فقط وحیلة حلها ان یستاجره یوما الی اللیل او یومین فتصیر منافعه مملوكة ثم یستعمله فی الذهاب الی السلطان للامر الفلانی وفی الاقضیة قسم الهدیة وجعل هذا من اقسامها فقال حلال من الجانبین کالاهداء للتودد وحرام منهما کالاهداء لیعینه علی الظلم وحرام علی الاخذ فقط وهو ان یهدی لیکف عنه الظلم والحیلة ان یستاجره الخ قال ای فی الاقضیة هذا اذا کان فیه شرط اما اذا کان

بلا شرط لکن يعلم يقينا انه انما يهدى ليعينه عند السلطان فهما يعنا على انه لا بأس به ولو قضى حاجته بلا شرط ولا طمع فاهدى اليه بعد ذلك فهو حلال لا بأس به وما نقل عن ابن مسعود رضى الله عنه من كراهيته فورع الرابع ما يدفع من دفع الخوف من المدفوع اليه على نفسه او ماله حلال للدافع حرام على الاخذ لان دفع الضرر عن المسلم واجب ولا يجوز اخذ المال ليفعل الواجب اهـ ما فى الفتح ملخصاً (رد المحتار ص۳۰۳ ج۴) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۳۰ جمادی الاولی سنه ۱۴۰۰ هـ

حکم تکس های مختلف

سوال: تکس های مختلف بنام انکم تکس ،ویلتهـ تکس ،گفت تکس ،سیل تکس ، تکس دیگران که عروسهای گرفته میشود درمقابل نکاح وبز تکس و گاومیشان و گوسفندان محصول و چونکه تکس ولادت که درمقابل تولد هر ولد گرفته میشود از نگاه شریعت چه حکم دارد نیز وظیفه گرفتن در این محکمه ها چه حکم دارد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این همه تکس ها ممنوع است ووظیفه گرفتن در این محکمه ها نیز جواز ندارد اگر حکومت ضرورت مند باشد باید با شرائط ذیل تکس را عائدَ کند (۱) اینکه مصارف حکومت پاک باشد از اسراف و تبذیر (۲) معاشات مامورین بلند پایه باید یک مقدار کم شود (۳) باید بر هر شخص طبق حیثیت او تکس تعین شود، یعنی عایدات هر شخص مد نظر گرفته شود تکس های مروج علاوه انکم تکس دیگر تکس ها بر امیر وغریب عائد میگردد در انکم تکس جائیداد از هر صاحب جائیداد این تکس گرفته میشود اگر که مدرک وعائد هم نداشته است پس تشخیص این طریقه تکس ظلم باشد این چنین باید مصارف حکومت هم عاری از حرام باشد مثلاً (۱) دفاع از اقامت حکومت اسلامیه و نفاذ آئین اسلام

(۲) منکرات وفواحش و عریانی را فروغ دادن

(۳) لهو ولعب و طریقه های اسراف را ترویج دادن. والله سبحان و تعالی اعلم .

۲۶ رجب سنه ۱۴۰۰ هـ

آمیزش برای صراف بقدر مصرف جائز است

سوال : سمسار در وقت تیار کردن طلا یک مقدار مس را جهت امتزاج درآن استعمال

میکند زیرا بدون آن طلا درست نمی آید ومردم هم آنرا پسند نمی کند ، مسمار هم به مردم می گوید با وجود آمیختن مس من قیمت زر یا نقره را میگیرم، مردم آنرا بخوشی می پذیرند آیا این طریقه جواز دارد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! این نوع آمیزش جواز دارد .و الله سبحانه و تعالی اعلم .

۹ شعبان سنه ۱۴۰۰ هـ

تجارت تفسیر مودودی جواز ندارد

سوال : زید قرطاسه فروشی دارد آیا میتواند که تجارت تفسیر مودودی «تفهیم القران» را بکند یا خیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلکه ! جواز ندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم .

۶ صفر سنه ۱۴۰۱ هـ

وظیفه گرفتن در اداره های سود و شراب در دار الحراب

سوال : آیا برای مسلمان در دار الحراب در بانک های انشورنس ها و شراب خانه ها ودیگر کمپنی های کفار وظیفه گرفتن جواز دارد یا خیر؟ بینو توجرو

الجواب باسم ملهم الصواب : در بانک ، انشورنس و دیگر اداره های سودی وظیفه گرفتن جواز ندارد سود برای کفار هم حرام است پس بنابر علت اعانت علی الاثم در این اداره ها وظیفه گرفتن جواز ندارد . قال الله تعالی (وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ) علت دوم حرمت اینست که آن مال حرام است

و اگر کا فر شراب فروشی میکند مسلمان می تواند که با او در آن کمپنی وظیفه بگیزد چراکه شراب نزد کفارحلال است البته خرید و فروحت شراب برای مسلمان جواز ندارد نیز شراب دادن به کسی در کارهای دیگرو هم خطرات دینی است لذا ازچنین عمل احتراز لازم وضروری است.

عن ابن عمر رضی الله عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لعن الله الخمر وشاربها وساقیها وبائعها ومبتاعها وعاصرها ومعتصرها وحاملها والمحمولة الیه (سنن ابی داود صـ۸۰ جـ۲)

قال العلامة الکاسانی رحمه الله : ومن استاجر حمالا یحمل له الخمر فله الاجر فی قول ابی حنیفة رحمه

الله وعند ابی یوسف ومحمد رحمهما الله لا اجر له کذا ذکر فی الجامع الصغیر انه یطیب له الاجر فی قول ابی حنیفة وعندهما یکره لهما ان هذه اجارة علی المعصیة لان حمل الخمر معصیة لکونه اعانة علی المعصیة وقد قال الله عزوجل ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان ولهذا لعن الله تعالی عشرة منهم حاملها والمحمول الیه ولابی حنیفة رحمه الله ان نفس الحمل لیس بمعصیة بدلیل ان حملها للاراقة والتخلیل مباح وکذا لیس بسبب للمعصیة وهو الشرب لان ذلک یحصل بفعل فاعل کعصر العنب وقطفه والحدیث محمول علی الحمل بنیة الشرب وبه نقول ان ذلک معصیة ویکره اکل اجرته (بدائع الصنائع ص۱۹۰ ج۴) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۲ ربیع الثانی سنه ۱۴۰۳ هـ

حکم کستم «گمرک»

سوال: آیا عائد نمودن کستم یعنی گرفتن محصول گمرکی بر اموال صادرشده از خارج جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: ارباب حکومت میگویند محصول و کستم را از اموال خارجی بنابر این می گیریم که آنها اموال خویش را به قیمت ارزان بفروش می رسانند پس اگر بر آنان محصول وضع نکیم تجارت مردم این کشور سقوط میکند وتنها اموال آنان به فروش میرسد پس در نتیجه کارخانه های کشور ما سقوط میکند وبه کشور ما نقصان شدید میرسد طبق قول مامورین حکومت مامورین حسب قاعده محصول قرار ذیل بگیرند:

۱- در صورت نگرفتن یقیناً مصنوعات آنها ضائع و کار خانه های آنها بند می شود

۲- دروقت ضرورت باید بقدر ضرورت گرفته شود.

۳- حکومت در مصارف ضروریه اسراف نکند واز خرج های غیر ضروری و اسراف کاملاً خود داری کند. والله سبحانه و تعالی اعلم. ۷ ذی قعده سنه ۱۴۱۲ هـ

قیمت زیات گرفتن وکیل بالشراء

سوال: بعضی مامورین که از کمپنی خریداری میکنند بابل های ساختگی قیمت اضافه را به مالک دکان می نمایند و پول اضافه را به خود میگیرند، نیز تیکه دادن مُواد تعمیراتی را به قیمت ارزان خریداری کرده با بل های ساختگی آنرا بر مالک با قیمت بلند حساب میکنند آیا این جواز دارد؟ و در صورت دیگر اگر مشتری فرض کند و بار دوم آنرا بر

مالک دکان بفروشد جواز دارد یا نه؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ملازم یا تیکه دار و کیل بالأجرت است حق ندارد که اضافه تر از اصل قیمت آنرا بر مالک به فروش برساند حیله مذکوره باطل است چرا که وکیل امین باشد حق خریدن را برای خود ندارد . والله سبحانه و تعالی اعلم .

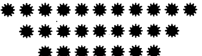
۲۸شوال سنہ ۱۴۱۷ھ

کمیش گرفتن وکیل از دکاندار

سوال : دکاندار به ملازم گفت اگر سامان کمپنی را از من خریداری کردی ترا آنقدر کمیش میدهم، آیا این کمیش برای ملازم جائز است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این بنام کمیش رعایت است در قیمت متاع ، ملازم حق گرفتن آنرا ندارد باید آنر تسلیم دکاندار کند . والله سبحانه و تعالی اعلم .

۲۸شوال سنہ ۱۴۱۷ھ

چیزهای حلال و حرام در اشیاء خورد و نوش و متعلقات آن

قبول نمودن هدیه و دعوت رشوت خور

سوال : آیا پذیرفتن هدیه رشوت خور ویا قبول نمودن آن برای کسی جواز دارد یا خیر ؟ بینوار توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر مال حرام او جدا نباشد یعنی خالص حرام یا حلال و حرام مخلوط یقینی نباشد و مال حرام او اضافه باشد پس پذیرفتن هدیه یا دعوت اوجواز دارد و اگر مال حرام اضافه باشد یا ممتاز باشد یا حرام و حلال مساوی باشد پس قبول کردن آن جواز ندارد .

قال فی الهدیة اهدی الی رجل شیئا او اضافه ان کان غالب ماله من حلال فلا بأس الا ان یعلم بأنه حرام فان کان الغالب هو الحرام ینبغی ان لا یقبل الهدیة ولا یأکل الطعام الا ان یخبره بأنه حلال ورثه او استقرضه من رجل کذا فی الینابیع.

وایضا فیها اکل الربوا وکاسب الحرام اهدی الیه او اضافه وغالب ماله حرام لا یقبل ولا یأکل مالم یخبره ان ذلک المال اصله حلال ورثه او استقرضه وان کان غالب ماله حلال لا بأس بقبول هدیته والاکل منه کذا فی الملتقط (عالمگیریه کتاب الکهراهیة ج۵)

وفی الاشباه فی القاعدة الثانیة من النوع الثانی: اذا اجتمع عند احد مال حرام وحلال فالعبرة للغالب مالم یتبین (الاشباه والنظائر ص۱۳۶ ج۱)

حکم مال مذکور در آنصورت حرام است و قتیکه خلط متیقین نباشد و اگر خلط یقینی باشد به هر صورت حرام است اگر مال غایب باشد یا مغلوب و التفصیل فی الرساله حکم مخلوط بودن مال حرام و حلال و الله سبحانه و تعالی اعلم . ۱۱ ربیع الاول سنه۱۳۷۳ هـ

طعام خریده شده با مال حرام مانند آن حرام است

سوال : طعام خریداری شده با پول رشوت یا پول بانک یا غصب و یا سود چه حکم دارد؟ آیا این مال حلال است ویا حرام؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگرباعین مغصُوبه چیزی خریده شود بالا تفاق حرام است و اگر نقد باشد امام کرخی رحمه الله میفرمایند اگر در وقت اشتراء بسوی پول مغصوبه اشاره نموده و از همان پول آنرا تادیه کرد پس حرام است و اکر در وقت اشتراء بسوی رقم مغصوب اشاره نکرد ویا اشاره کرد اما پول را از آن تادیه نکرد بلکه از دیگر پول تادیه کرد در این صورت اشیاء خریده شود حرام نباشد اما راجح این است که به هر حال مال خریده از پول حرام حرام باشد اگر بسوی آن اشاره نموده باشد یا اشاره نه نموده باشد همین احتیاط است .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله نقل ط عن الحموی عن صدر الاسلام : ان الصحیح لا یحل له الاکل ولا الوطء لان فی السبب نوع خبث اهلیتعامل (ردالمحتار ص۱۶۵ ج۵)

اما قول امام کرخی رحمه الله بر خلاف قرآن ،حدیث ،قیاس و عقل بنظر می رسد بنده حل درست این مسئله تلاش کردم، با علماء محققین مشوره نمودم اما این عقد لاینحل، حل نشد . و الله سبحانه وتعالی اعلم . ۲۰ ربیع الاخر ۱۳۷۴ هـ

سوال مثل بالا

سوال : كسى با پول غصب چيزى را خريد ايا اين چيز برايش حلال است و يا حرام اگر حرام است پس چه بايد كرد ؟ بينواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : آن چيز حرام است بايد پس تسليم مالك آن نموده شود و اگر ممكن نباشد بر مساكين صدقه كند واين مال براى مساكين حلال است اگر كه قيمت ان اضافه باشد از رقم مغصوب اگر آنرا باربح فروخته باشد مفاد آن هم واجب الرد است. خلاصه اينكه اكر جنس اضافه از مال حرام باشد حرام است، در غير آن حلال است قيمت اضافه از عروض مغصوبه جهت ربح از جنس مضمون حرام است .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى تحت (قوله اذا كان متعينا بالاشارة) قال الزيلعى فان كان مما يتعين لايحل له التناول منه قبل ضمان القيمة وبعده يحل الا فيما زاد على قدر القيمة وهو الربح فانه لا يطيب له ويتصدق به وفى القهستانى وله ان يؤديه الى المالك ويحل له التناول لزوال الخبث (رد المحتار ص۱۲۰ج ۵)

قال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: وعند ابى يوسف رحمه الله تعالى لايتصدق بشئ منه كما لو اختلف الجنس ذكره الزيلعى فليحفظ.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى : (قوله كما لو اختلف الجنس) قال الزيلعى وهذا الاختلاف بينهم فيما اذا صار بالتقلب من جنس ما ضمن بأن ضمن دراهم مثلا وصار فى يده من بدل المضمون دراهم ولو طعام اوعروض لايجب عليه التصدق بالاجماع لان الربح انما يتبين عند اتحاد الجنس ومالم يصر بالتقلب من جنس ما ضمن لايظهر الربح اه (رد المحتار ص۱۲۱ج ۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۲۳ ربيع الاخر سنه ۷۶ھ

حكم گوشت، ميوه وشير بازارى

سوال: لطفًاعنايت فرموده سوالات ذيل راجواب بدهيد ومايان رامنون احسان سازيد :

(۱) درعصر حاضر مردم ميوه هاى باغ مانند آم وامرود پيش از رسيدن خريدارى ميكنند درحاليكه بيع قبل ازبدوء صلاح حرام است زيرا اين بيع معدوم است كه بيع باطل است پس ميوه آن حرام است علاوه ازآن گذاشتن ميوه دردرختان اگر كه تصريح نشده

باشد به شرط فاسد اما معروف باشد پس دراین سلسله خریداری میوه چه حکم دارد آیا جائز است وياحرام ؟

(۲) بعض اهل مشاهده حکایت میکنند که درمذبح دروقت ذبح برحیوان بسم الله ، الله اکبر نمی گویند واحیاناً حیوان مردارشده را بر مردم می خورانند آیا در این حالت خریدن گوشت ازبازار جوازدارد یاخیر؟

(۳) بعض شیر فروشان اهتمام صفائی رانمی کنند دروقت دوشیدن حیوان پستان گاو وگاومیش-چتل ونجس می باشد که آنرا با اندک آب یکبار می شویند که عوض نظافت چتلی آن اضافه تر میشود نیزاحیاناً در برتن چتلی می افتد واحیاناً در دوران دوشیدن حیوان شاشه میکند که قطرات آن درظرف شیر بیفتد آیا دراین صورت خریدن شیر از بازار جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب ؛ قبل از همه دو اصل را مدنظر بگیرید(۱) الاصل الاول: الیقین لایزول بالشك (۲) اصل دراشیاء اباحت است تا آنکه یقین حرمت نیامده باشد.

تحت این اصول فقهاء اشیاء کثیرا الاستعمال را مثلاآب،غله،شیر،میوه وغیره دراستعمال این اشیاء وسعت است .

نصوص الفقهاء رحمهم الله تعالی :

۱ــ قال العلامة التمرتاشی رحمه الله تعالی: اذا وقعت نجاسة فی بئر دون القدر الکثیر او ماتت فیها حیوان دموی وانتفخ او تفسخ ینزح کل مائها بعد اخراجه.

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی تحته: قید بالموت لانه لو اخرج حیا ولیس بنجس العین ولا به حدث او خبث لم ینزح شیء.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (تحت قوله لیس بنجس العین) ای بخلاف الخنزیر وکذا الکلب علی القول الاخر فانه ینجس البئر مطلقا وبخلاف المحدث فانه یندب فیه نزح اربعین کما یذکره وبخلاف ما اذا کان علی الحیوان خبث ای نجاسة وعلم بها فانه ینجس مطلقا قال فی البحر وقیدنا بالعلم لانهم قالوا فی البقر ونحوه یخرج حیا لا یجب نزح شیء وان کان الظاهر اشتمال بولها علی افخاذها لکن یحتمل طهارتها بان سقطت عقب دخولها ماء کثیرا مع ان الاصل الطهارة اهو مثله فی الفتح

(ردالمحتار ص۱۴۱ ج۱)

۲ــ قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: العبرة للطاهر (الخ) هذا ما عليه الاكثر فتح وهو قول محمد رحمه الله تعالى والفتوى عليه بزازية (ردالمحتار ص۲۲۳ ج۱)

۳ــ قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: مشى في حمام ونحوه لا ينجس ما لم يعلم انه غسالة نجس.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله مشى في حمام ونحوه) اى كما لو مشى على الواح مشرعة بعد مشي من برجله قذر لا يحكم بنجاسة رجله ما لم يعلم انه وضع رجله على موضعه للضرورة فتح (ردالمحتار ص۲۲۳ ج۱)

۴ــ قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: وغسل طرف ثوب اوبدن اصابت نجاسة محلا منه ونسى المحل مطهر له ان وقع الغسل بغير تحر هو المختار. (ردالمحتار ص۲۱۸ ج۱)

۵ ــ وقال ايضاً: كما لوبال حمر حال دوسها لتغليظ بولها اتفاقا على نحو حنطة تدوسها فقسم الله اوغسل بعضه اوذهب بهبة اواكل اوبيع كما مر حيث يطهر الباقي وكذا الذاهب لاحتمال وقوع النجس في كل طرف كمسألة الثوب.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله لاحتمال الخ) اى انه يحتمل كل واحد من القسمين اعنى الباقي والذاهب او المغسول ان تكون النجاسة فيه فلم يحكم على احدهما بعينه ببقاء النجاسة فيه وتحقيقه ان الطهارة كانت ثابتة يقينا لمحل معلوم وهو جميع الثوب مثلا ثم ثبت ضدها وهو النجاسة يقينا لمحل مجهول فاذا غسل بعضه وقع الشك في بقاء ذلك المجهول وعدمه لتساوي احتمال البقاء وعدمه فوجب العمل بما كان ثابتا يقينا للمحل المعلوم لان اليقين في محل معلوم لا يزول بالشك بخلاف اليقين لمحل مجهول وتمام تحقيقه في شرح منية الكبير. (ردالمحتار ص۲۱۸ ج۱)

۶ــ قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله يعقل التسمية الخ) زاد في الهداية ويضبط وهما قيد لكل المعطوفات السابقة واللاحقة اذ الاشتراك اصل في القيود كما تقرر قهستاني فالضمير فيه للذابح المذكور في قوله وشرط كون الذابح لا للصبي كما وهم واختلف في معناه ففي العناية قيل يعني يعقل لفظ التسمية وقيل يعقل ان حل الذبيحة بالتسمية ويقدر على الذبح ويضبط اى يعلم شرائط الذابح من فرى الاوداج والحلقوم اه ونقل ابو السعود عن مناهي الشرنبلالية ان الاول الذى ينبغي العمل به لان التسمية شرط فيشترط حصوله لا تحصيله فلا يتوقف الحل على علم الصبي ان الذبيحة انما تحل بالتسمية اه وهكذا ظهر لي قبل ان اراه مسطورا ويؤيده ما في الحقائق والبزازية لو ترك التسمية ذاكرا لها غير عالم بشرطيتها فهو في معنى الناسي اه (ردالمحتار ص۱۸۹ ج۵)

۷ــ قال ایضا تحت (قوله لاتحل ذبیحة غیر کتابی) الخ وفی بلاد الدروز کثیر من النصاری فاذا جیٔ بالفریضة او الجبن من بلادهم لایحکم بعدم الحل مالم یعلم انها معمولة بانفحة ذبیحة درزی والانفحة تعمل بغیر انفحة وقد یذبح الذبیحة نصرانی تامل وسیأتی عن المصنف اخر کتاب الصید ان العلم بکون الذابح اهلا للزکاة لیس بشرط (رد المحتار ص۱۸۸ ج۵)

۸ ــ وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ: فی الخلاصة من اللقطة قوم اصابوا بعیرا مذبوحا فی طریق البادیة ان لم یکن قریبا من الماء ووقع فی قلبه ان صاحبه فعل ذلک اباحة للناس لاباس بالاخذ والاکل لان الثابت بالدلالة کالثابت بالصریح انتهی فقد اباح اکلها بالشرط المذکور فعلم ان العلم بکون الذابح اهلا للزکاة لیس بشرط قاله المصنف (رد المحتار ص۲۰۶ ج۵)

بنابر نصوص مذکوره وجوابات بالترتیب قرار ذیل اند :

(۱) خوردن میوه های بازار جواز دار بنابر دلائل ذیل اولا اگر که بعض باغات بدین طریقه ناجائز فروخته میشود امابا غات زیادی چنین است که بطریقه حلال وجائز فروخته میشود ثانیاً بعض مردم چنین اند که میوه باغ خویش را خود دربازاربه فروش می رسانند ثالثاً میوه از علاقات دور ودراز د ربازار فروخته می شوود که دراین علاقه خریدن آن درست است پس باوجود این احتمالات جلب چگونه این میوه ها را حرام میگوئید.

(۲) قصاب ممکن دروقت ذبح خفیه بسم الله گفته باشد اگر احیانا این قصاب بریک حیوان بسم الله نگفته باشد ممکن بردیگر حیوان بسم الله گفته باشد وعلاوه از او دیگر قصابان دروقت ذبح بسم الله می گویند پس چگونه حکم حرمت را وارد می کنید بر گوشت بازار؟

(۳) همین است حکم شیر ممکن یک شخص جهت لاپروائی چنین کند که درشیر از او نجاست بیفتد اما همه مردم چنین نیستند از شیر بازاری پس شیر بازاری را حرام گفتن جواز ندارد، الحاصل یقین زائل نمیشود به شک پس بنا برشک چیزی را حرام گفتن جواز ندارد .والله سبحان الله وتعالی اعلم (۲۵صفرسنه۱۳۸۶هـ)

خاموش بودن دروقت خوردن طعام

سوال : آیا در وقت خوردن طعام سکوت افضل است یا سخن گفتن ، فتاوی شامی سکوت را مکروه قرار داده است، شمایان در این مورد تحقیق کنید؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مکروه گفتن شامی بنا برمشابهت بامجوس است از جهت تغیر زمان ومکان احکام مشابهت ختم میشود پس سکوت مکروه نیست وجواز دارد که دروقت طعام گفتگوی تفریحی نموده شود . والله سبحانه وتعالی اعلم
(۱۶ جمادی الاولی سنه ۱۳۸۶ هـ)

حکمت ممانعت سلام دروقت طعام

سوال : وقتیکه دروقت طعام کلام بالمعروف وصحبت نمودن ممنوع نیست پس سلام چرا ممنوع است؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : علت جواز کلام وعدم جواز سلام اینست که بعد ازسلام سلام دهنده منتظرجواب او می باشد که باتاخیر جواب درطبیعتش خفگان وناگواری می آید و آن شخص جهت لقمه دهنش در جواب تاخیر میکند وکلام چینین نیست متکلم درجواب کلام خویش عجله نمیکند ناگواری والتبصاص را هم محسوس نکند فافترقا والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۸ جمادی الاولی ۱۳۸۶ هـ)

خلط نمودن نوره وتمباکو با پان

سوال : آیا استعمال پان درصورتیکه تمباکوونوره "چونه" هم درآن خلط می باشد جوازدارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حرمت خاک جهت ضرراست واستعمال نوره درپان ضرر ندارد وتمباکو مسکر و مفتر نیست بلکه حیثیت آن مانند مرچ تند وتلخ است که جسد را هم مفید است لذا استعمال پان جواز دارد لیکن سگرت قباحت دارد جهت بدبوئی، الحاصل بدون تمباکو استعمال پان جواز دارد و تمباکو هم احیانا جواز دارد اما بلا ضرورت جواز ندارد، البته اگرکسی را چونه با تمباکونقصان میدهد برای او جوازندارد.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: والتتن الذی حدث وکان حدوثه بدمشق فی سنة خمسة عشر بعد الالف یدعی شاربه انه لایسکر (الی ان قال) قلت فیفهم منه حکم النبات الذی شاع فی زماننا المسمی بالتتن فتنبه

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله والتتن) وللعلامة الشیخ علی الاجهوری المالکی

رسالة فی حله نقل فیها انه افتی بحله من یعتمد علیه من ائمة المذاهب الاربعة قلت والف فی حله ایضاً سیدنا العارف عبد الغنی النابلسی رسالة سماها الصلح بین الاخوان فی اباحة شرب الدخان وتعرض له فی کثیر من تالیفه الحسان واقام الطامة الکبری علی القائل بالحرمة او بالکراهة فانهما حکمان شرعیان لابدلهما من دلیل ولا دلیل علی ذلک فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع فهو داخل تحت قاعدة الاصل فی الاشیاء الاباحة وان فرض اضراره للبعض لایلزم منه تحریمه علی کل احد فان العسل یضر اصحاب الصفراء الغالبة وربما امرضهم مع انه شفاء بالنص القطعی الخ)

(قوله فیفهم منه حکم النبات) وهو الاباحة علی المختار او التوقف وفیه اشارة الی عدم تسلیم اسکاره وتفتیره واضراره والا لم یصح ادخاله تحت القاعدة المذکورة ولذا امر بالتامل (رد المحتار ص ۲۹۶ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۲ محرم سنه ۸۷ھ

درحالت پوشیدن بوت طعام خوردن

سوال : دروقت خوردونوش پوشیدن پای پوش چه حکم دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: اذا وضع الطعام فاخلعوا نعالکم فانه اروح لاقدامکم (مشکوٰة ص ۳۶۸ ج ۲) درحدیث ازعلت "فانه اروح لاقدام" حکم خلع نهان بنا بر شفقت است تا طعام رابا سهولت بخوردباپاپوش هم خوردن طعام جواز دارد اما درعصر حاضر جهت مشابه بودن این عمل با متبکرین باید احتراز ورزیده شود رسول الله ﷺ متواضعانه طعام میخورد مانندیکه غلام درقبال بادارش می نشیند ودرصورت طعام خوری برمیزوچوکی تواضع ازبین میرود . والله سبحانه وتعالی اعلم (۲۶ ذی قعده سنه ۸۷)

دادن پس خورده به مسکین

سوال : آیا دادن طعام پس خورده یا طعام سرد شب به مسکین جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! دادن نان باسی وسرد ونان شب مانده وشیر پس خورده به مسکین جواز دارد، البته ثواب آن موافق ومانند طعام اعلی نخواهد باشد .

قال الله تعالی: لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون

قال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی: وفی المراد من قوله سبحانه مما تحبون اقوال، فقیل المال وکنی

یملك عنه لان جمیع الناس یحبونه وقیل نفائس الاموال وکرائمها وقیل مایعم ذلك وغیره من سائر الاشیاء التی یحبها الانسان ویهواه والاتفاق علی هذا مجازوعلی الاولین حقیقة (روح المعانی صـ۱۹۶ جـ۱)

وقال ایضا: واستشکلت هذه الایة بان ظاهرها یستدعی ان الفقیر الذی لم ینفق طول عمره مما یحبه لعدم امکانه لایکون بارا او لاینالہ بر الله تعالی الکامل باهل طاعته مع انه لیس کذلك واجیب بان الکلام خارج مخرج الحث علی الانفاق وهو مقید بامکان وانما اطلق علی سبیل المبالغة فی الترغیب وقیل الاولی ان یکون المراد لن تنالوا البر الکامل الواقع علی اشرف الوجوه حتی تنفقوا مما تحبون والفقیر الذی لم ینفق طول عمره لایبعد القول بانه لایکون بارا کاملا ولاینالہ بر الله تعالی الکامل باهل طاعته (روح المعانی صـ۱۹۷ جـ۱) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۱ شوال سنه ۸۸هـ

بسم الله گفتن برچیز حرام

سوال : آیا گفتن بسم الله برچیز حرام جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دروقت تناول چیزحرام استخفافاً بسم الله گفتن کفر است بالاتفاق اما درصورت بسم الله گفتن بدون استخفاف اختلاف است، راجح اینست که بدان کافر نمیشود اما چنین نمودن حرام است .

قال العلامۃ الالوسی رحمه الله تعالی: نعم التسمیة علی الحرام والمکروه مما لاینبغی بل هی حرام فی الحرام لاکفر علی الصحیح مکروهة فی المکروه وقیل مکروهة فیهما ان لم یقصد استخفافا وان قصده والعیاذبالله تعالی کفر مطلقا (روح المعانی صـ۶۳ جـ۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.

تفصیل درتتمه کتاب الایمان والعقائد موجود است .

درحالت ایستاده نوشیدن آب از سبیل «چاهای آب خوردن در راه»

سوال : درحصه آب ترموزهای وضع شده در مساجد چاتی های سرراه وسبیل یک عالم فتوی داده که باید این آب عوض نشسته نوشیدن، ایستاده نوشیده شودکه باعث ثواب است آیا این فتوی درست است ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این نظریه کاملاً خطاست بلکه در احادیث از نوشیدن آب به ایستاده منع آمده پس چنین فتوای دادن بشما سراسر جهالت است البته درحصه نوشیدن آب به ایستاده احادیث وارد شده را علماء جواب میگویند که به ایستاده نوشیدن

آب مکروه تنزیهی است ویا جهت ازدحام یا بنا بر موجودیت ولای وگل وجهت الدیشه چتل شدن لباس ایستاده نوشیدن آب جواز دارد بلاکراهت . والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۹ ربیع الاول سنه ۱۳۸۹ هـ)

استعمال نمودن ظروف غیر مسلم

سوال : دریک فاکولته که مسلمانان وکفار درآن درس می خوانند وظروف طعام را نیز مشترک استعمال می کند آیا چنین نمودن درست است نیز درهوتل های غربی ها طعام خوردن چه حکم دارد آیا جائز است ویا مکروه؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر گمان برده شود که غیر مسلمین درآن ظروف چیزهای نجس را مانند خمروخنزیررا می خوردندپس بعد از شستن باید آنرا استعمال کنند همین است حکم ظروف هوتل های یور پ اما اختلاط باغیر مسلم بلاضرورت علامه بی غیرتی وضعف ایمان وخساره دنیا وآخرت است که باید حتی المقدور ازآن اجتناب ورزیده شود . والله تعالی اعلم . (۱۸/ ربیع الاول سنه ۸۹هـ)

پذیرفتن دعوت درمقامات منکرات

سوال : درعاروسی هانیکه ساز وسرود درآن زده شود آیا شرکت نمودن درآن جواز داردیا خیر؟ اگر جواز داردپس درکدام درجه؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر ازابتداء معلومات داشت از ساز وسرود رفتن به آن مجلس مکروه تحریمی است، واگر بعداز رفتن اطلاع یافت اگر توان بازداشتن ومنع کردن سازوسرود را داشت بازدارد درغیر آن صبرکند اما این حکم درحصه عوام است علماء صوفیاء کرام افراد صالح ومقتداء را درهیچ صورت شرکت جواز ندارد مشابه مکروه تحریمی است.

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: دعي الى وليمة وثمة لعب اوغناء قعد واكل لو المنكر في المنزل فلو على المائدة فلا ينبغي ان يقعد بل يخرج معروضاً لقوله تعالى فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين.

فان قدر على المنع فعل والا يقدر صبر ان لم يكن ممن يقتدى به فان كان مقتدى ولم يقدر على المنع

خرج ولم يقعد لان فيه شين الدين والمحكى عن الامام كان قبل ان يصير مقتدى به وان علم اولا باللعب لا يحضر اصلا سواء كان ممن يقتدى به اولا لان حق الدعوة انما يلزمه بعد الحضور لا قبله ابن كمال (ردالمحتار ص ۲۲۱ ج ۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۲ رجب سنه ۹۰ هـ

نان خوردن در هوتلیکه در آن ساز وسرود باشد

سوال : درعصر حاضر در تمام هوتل ها سازوسرود است پس اگر کسی بنا بریک ضرورت به بازار برود درچنین هوتل برایش خوردن طعام جواز دارد یا خیرواگر جواز داردآیا نهی عن المنکر براولازم است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر هوتل بدون سازوسرود یافته نشد پس درچنین هوتل نیز خوردن طعام جواز دارد پس اگر ازصاحب هوتل امید پذیرفتن تبلیغ را داشت پس نهی عن المنکر بر او واجب واگر امید پذیرفتن تبلیغ را نداشت مستحب است، واگر اندیشه فتنه باشد یا دین را مذاق می پنداشت پس بازداشتن او جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (غرة شعبان سنه ۹۰هـ)

پنیرمایه حلال است

سوال : آیا پنیر مایه شتر اعرابی یا کدام حیوان دیگر برای تیار کردن پنیر حلال است ویا حرام؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پنیرمایه هرحیوان مذبوح ماکول اللحم حلال وجائز است بنا بر ورودنص خلاف قیاس حلال است درغیرآن همه چیزخارج شده از معده نجس است .

اخبرنا ابوبكر بن فورك انبا عبدالله بن جعفر ثنا يونس به حبيب ثنا ابوداود الطيالسي ثنا شريك عن جابر عن عكرمه عن ابن عباس رضي الله عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم لما فتح مكة راى جبنة فقال ما هذا فقالوا هذا طعام يصنع بأرض العجم قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ضعوا فيه السكين واذكروا اسم الله وكلوا.

اخبرنا ابونصر بن قتادة انبا ابوعمرو بن مطر وابو الحسن السراج قالا انبا محمد بن يحيى بن سليمان المروزي ثنا عاصم بن علي ثنا شعبة عن ابى اسحاق قال سمعت قرظة يحدث عن كثير بن شهاب قال سالت عمر بن الخطاب رضي الله عنه عن الجبن فقال ان الجبن من اللبن واللبا فكلوا واذكروا اسم الله عليه

ولا یذکر اسم الله.

اخبرنا ابو عبدالله الحافظ انبأ علی بن عباس ثنا محمد بن بشار ثنا محمد ابن جعفر ثنا شعبة عن قتادة عن علی البارقی انه سئل ابن عمر رضی الله عنهما عن الجبن فقال کل ما صنع المسلمون واهل الکتاب (السنن الکبری للبیهقی ص۶ ج۱۰)

قال الامام البیهقی رحمه الله تعالی: وهذا لان السخال تذبح فتؤخذ منها الانفحة التی بها یصلح الجبن فاذا کانت من ذبائح المجوس واهل الاوثان لم یحل وهکذا اذا ماتت السخلة فاخذت منها الانفحة لم تحل (السنن الکبری للبیهقی ص۶ ج۱۰)

وقال العلامة ظفر احمد العثمانی رحمه الله تعالی: اجمعت الامة علی جواز اکل الجبن ما لم یخالطه نجاسة بان یوضع فیه انفحة سخلة ذبحها من لا یحل ذکاته فهذا ذکرناه من دلالة الاجماع هو المعتمد فی اباحة وقد جمع البیهقی فیه احادیث کثیرة وروی عن عمر وابن مسعود وابن عمر رضی الله تعالی عنهم کلوا من الجبن ما صنعه المسلمون واهل الکتاب قال البیهقی رحمه الله وهذا التقیید لان الجبن یعمل بانفحة السخلة المذبوحة فاذا کانت من ذبائح المجوس لم یحل وعن ابن عمر رضی الله عنهما انه سئل عن السمن والجبن فقال سم وکل فقیل ان فیه میتة فقال ان تعلمت ان فیه میتة فلا تأکل قال البیهقی وکان بعض العلماء لا یسئال عنه تغلیبا للطهارة وروینا ذلک عن ابن عباس وابن عمر وغیرهما رضی الله عنهم وکان بعضهم یسال عنه احتیاطا رویناه عن ابی مسعود الانصاری وعن الحسن البصری رحمهما الله تعالی قال کان اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم یسألون عن الجبن ولا یسالون عن السمن اهـ من شرح المهذب (ص۶۹ ج۹) (اعلاء السنن ص۱۶۲ ج۱۷) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۷ ربیع الاول سنه ۹۳هـ

حکم پنیر مایه واردشده از ممالک غیر اسلامی

سوال : آیا پنیر مایه (یعنی چیزیکه توسط آن پنیر تیار می شود) انتقال شده از ممالک خارجی حلال است ویا حرام؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پنیر مایه ازغیر انفحه نیز تیار میشود تا زمانیکه تیقن تیار شدن پنیر مایه از انفحه نباشد حلال است باوجود آن احتیاط درکارست اما اگر از انفحه تیار شود پس حرام است.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی (قوله لا تحل ذبیحة غیر کتابی) اقول وفی بلادنا الدروز کثیر من النصاری فاذا جیء بالفریشة او الجبن من بلادهم لا یحکم بعدم الحل ما لم یعلم انها معمولة بانفحة

ذبیحة درزبوالافقدتعمل بغیر التسمیة وقد یذبح الذبیحة نصرانی تأمل وسیأتی عن المصنف اخر کتاب الصید ان العلم بکون الذابح اهلاللذکوۃ لیس بشرط.(ردالمحتار ص۱۸۹ ج۵)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالٰی: لکن فی الخلاصة من اللقطة قوم اصابوا بعیرا مذبوحا فی طریق البادیة ان لم یکن قریبا من الماء ووقع فی القلب ان صاحبه فعل ذلک اباحة للناس لابأس بالاخذ والاکل لان الثابت بالدلالة کالثابت بالصریح انتهی فقد اباح اکلها بشرط المذکور فعلم ان العلم بکون الذابح اهلاللذکوۃ لیس بشرط. (ردالمحتار ص۳۰۷ ج۵)

ازنصوص مذکوره مطلقاً حلت آن بنظر آید اما دراین عصر ذبیحه اهل کتاب حلال نیست(تفصیل ذبیحه اهل کتاب درجلد هفتم می آید) والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۷ ربیع الاول سنه۱۳۹۳)

نوشیدن شیر صابون دار

سوال : اگر درشیر گرم یا شیر سرد صابون بیفتد صابون زود کشیده شود یا دیر بعد کشیده شود حکم آن چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به هرصورت شیرحلال است البته اگر ازصابون ظن غالب نقصان باشد پس حرام است. والله سبحانه وتعالی دعلم. (۱۳ربیع الاخرسنه ۹۳ هـ)

.نوشیدن آب از نلکه های نصب شده از مال حرام

سوال : کسی با اجوره دول، شراب یا قمار بازی نل های آب را خرید برای استفاده مردم آیا نوشیدن آب از آن حلال است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : گناه آن برنصب کننده است دراستعمال ونوشیدن گناهی نیست. والله سبحانه وتعالی اعلم. (۱۲/ جمادی الاولی سنه۹۳)

سبزی تر شده با آب نجس حلال است

سوال : آیا سبزی روئیده شده ازآب نجس مثلاً پالک، دهنیه وغیره سبزیجات که با آب نجس آبیاری شود آیا حلال است ویا حرام؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله استعمال آن جائز است اما باید آب ناپاک آن هرآئنه شسته شودبعد ازآن استعمال شود

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله لان لحمه لایتغیر . فیفرع) فی ابی السعود الزروع المسقیة بالنجاسات لاتحرم ولاتکره عند اکثر الفقهاء رحمهم الله تعالی (ردالمحتار صه۲۱۰ جه) والله سبحانه وتعالی اعلم.
۲۰ جمادی الاخرة سنه۹۳هـ

شیرحیوانی که آب نجس را بنوشد حلال است

سوال : دریک چاه گربه افتید که گربه مرد وبوسیده شد، پس گاومیش ها ازآن آب نوشیدند پس اگر از شیر این گاومیش ها مسکه وقیماق وپنیر تیار شود آیا خوردن آن جائز است ویاحرام اگر حرام است، طریقه پاک شدن آن چگونه است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : روغن وپنیر آن پاک است. والله سبحانه وتعالی اعلم
(۲۲ محرم سنه ۱۳۹۵هـ)

بعد ازتناول طعام تا دیر در خانه میزبان نشستن

سوال : زید میگوید بعد از تناول طعام تادیر پائیدن ومشغول شدن درصحبت جواز ندارد نظریه شما در این مورد چیست؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : زید درست گفته بعد از تناول طعام تادیر پائیدن نزد میزبان جهت صحبت غیر ضروری جائز نیست البته اگر مشاورت مهم باشد یا میزبان خوش میشود پس دراین صورت باک ندارد.

قال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی تحت قوله تعالی فاذا طعمتم فانتشروا ولامستانسین لحدیث ان ذلکم کان یؤذی النبی فیستحیی منکم : ای فاذا اکلتم الطعام فتفرقوا ولاتلبثوا والفاء للتعقیب بلامهلة للدلالة علی انه ینبغی ان یکون دخولهم بعد الاذان والدعوة علی وجه یعقبه الشروع فی الاکل بلا فصل والایة علی ماذهب الیه الجل من المفسرین خطاب لقوم کانوا یتحینون طعام النبی صلی الله علیه وسلم فیدخلون ویقعدون منتظرین لادراکه مخصوصة بهم وبامثالهم ممن یفعل مثل فعلهم فی المستقبل فالنهی مخصوص بمن دخل بغیر دعوة وجلس منتظر اللطعام من غیر حاجة فلاتفید النهی عن الدخول باذن لغیر طعام ولاعن الجلوس واللبث بعد الطعام لمهم اخر ولو اعتبر الخطاب عاما لکان الدخول واللبث المذکوران منهیان عنهما ولاقائل به (روح المعانی صه۱۵ جه۸)

۲۵ ربیع الاول سنه ۹۵هـ

خورد ونوش درظرف استیل

سوال : درعصر جدید خورونوش درظروف استیل شروع شده یک مولوی صاحب فتویٰ داده که دراین ظرف خورد نوش مکروه است آیا نظر این مولوی صاحب درست و نظرشما دراین مورد چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درظروف استیل بلاکراهت خوردونوش جواز دارد اما ظروف مس والمونیم قبل از رنگ دادن جهت خلطیت رنگ آن باطعام که مضرصحت میباشد فقهاء آنرا مکروه گفته اند اما بعد از رنگ دادن ضرر میشود اما ظروف نکلی هیچ مضر صحت نیست .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ: ویکرہ الاکل فی نحاس اوصفر والافضل الخزف.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ: ثم قید النحاس بالغیر المطلی بالرصاص وھکذا قال بعض من کتب علی ھذا الکتاب ای قبل طلیه بالقزدیر والشب لانه یدخل الصداء فی الطعام فیورث ضررا عظیما واما بعدہ فلا اھ

وقال بعد اسطر: وفی الجوھرة واما الانیة من غیر الفضة والذھب فلا باس بالاکل والشرب فیھا والانتفاع بھا کالحدید والصفر والنحاس والرصاص والخشب والطین اھ فتنبه (رد المحتار صہ ٢١٨ ج ٥)

والله سبحانه وتعالیٰ اعلم. ١٨ ذی القعدہ سنہ ٩٨ ھ

خورد ونوش یعنی خوردن طعام برچوکی ومیز

سوال : درعصر جدید مردم طعام خوری ها را بامیزوچوکی مزین ساخته اند درسالون ها وطعام خوری ها بالعموم بر میزوچوکی طعام خورده میشود ایا این جهت مشابهت باکفار ممنوع است ویا جائز؟ اگر ممنوع است پس درمراسم عاروسی وغیره خویشاوندان چه باید کرد آیا با آن در آن محافل شرکت کنیم ویا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر قصد آن شخص مشابهت باکفار روفساق باشد مکروه تحریمی است واگر تشبه مقصدش نباشد خلاف سنت است البته جواز دارد اما احتراز افضل تر است . والله سبحانه وتعالیٰ اعلم . (غرہ ذی الحجة سنہ ١٣٩٨ ھ)

خوردن خاک به نیت شفاء

سوال : حجاج کرام باخود درباز گشت از حج خاک حرمین رامی آرند خانم ها شفا گفته آنرا می خورند آیا خوردن آن خاک حرمین به نیت شفاء جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : خوردن خاک جوازندارد البته اگر مقدار کم آن مضر صحت نباشد جواز دارد والله سبحانه وتعالی اعلم . (۳۰ ذی الحجة سنـــ ۱۳۹۸.)

با یتیم ازمال مشترک مهمانی نمودن

سوال : دریک خانه که یتیم هم درآن شریک است اگر ازآن جا به مهمان مهمانی داده شود ویابه مسکین صدقه آیا جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مهمان نوازی نمودن ازمال ایتام جوازندارد این طعام برای مهمان حرام است البته اگرهمه ایتام بالغ باشند امکان دارد ودرصورت دیگراگر شرکاء علاوه مال شریک کمائی علحده داشته باشند ودرصورت مهمانی حق تلفی ایتام هم نباید دراین صورت مهمانی وغیره جوازدارد .

قال الامام القرطبی رحمه الله تعالی : السادسة : قوله تعالی وان تخالطوهم فاخوانکم هذه المخالطة کخلط المثل بالمثل کالتمر بالتمر وقال ابوعبید: مخالطه الیتامی ان یکون لاحدهم المال ویشق علی کافله ان یفرد طعامه عنه ولایجد بدا من خلطه بعیاله فیاخذ من مال الیتیم مایری انه کافیه بالتحری فیجعله مع نفقة اهله وهذا قدیقع فیه الزیادة والنقصان فجاءت هذه الآیة الناسخة بالرخصة فیه (الجامع لاحکام القرآن ص۶۵ ج۳) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۹ رمضان سنہ ۹۹ھ

خورد ونوش با مردم شیعه مذهب

سوال : اگر فرضا کسی خانه شیعه برود آیا خوردن طعام اواگر گوشت یا چیزدیگر باشد جوازدارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : شیعه ها زندیق اند آمدورفت نزد آنان خلاف ایمان وخلاف غیرت اسلامی است باید کاملاً از آن اجتناب ورزیده شود درصورت ضرورت اشد جوازداردامادرحصه گوشت باید احتیاط ورزیده شود والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۱۰ ذی قعده سنه ۹۹ھ)

پذیرفتن دعوت کافر

سوال: آیا پذیرفتن دعوت کافر جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: کافریکه زندیق نیست یعنی کسیکه خود را مسلمان معرفی نمی کند اگرعائدات او خلاف مذهب او و یا خلاف مذهب اسلامی نبود پذیرفتن دعوت او جائز است درغیرآن ناجائز است، البته ذبیحه اوبه هر صورت حرام است. والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۵ ذی الحجه سنه ۱۳۹۹ هـ)

پذیرفتن دعوت خلیفه (نائی)

سوال: آیا پذیرفتن دعوت نائی (حلاق) اگر نمازگذارهم باشد جائز است. یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: اگر نائی ریش مردم را می تراشد یا کوتاه می کند یا موی آنان را انگریزی تیار می کند درپذیرفتن دعوت اوسه شرط است.

(۱) اینکه عائدات حرام اویقینا اندک باشد نسبت به عائدحلال او.

(۲) دعوت او خالص ازمال حرام نباشد درنظر شما.

(۳) مخلوط ساختن حرام وحلال اویقینی نباشد درصورت موجودیت این امور ثلاثه خوردن طعام نائی جواز دارد اما احتراز افضل تر است. والله سبحانه وتعالی اعلم
(غره ذی الحجه سنه ۱۳۹۹)

خوردن طعام خارج شده ازبین دندانها

سوال: بعد از تناول طعام ذراتیکه بادندان یا به خلال از دندانها کشیده میشود حکم خوردن آن چیست آیا جائز است یا مکروه؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: درهردوصورت خوردن آن جواز دارد اما ذراتیکه باخلال کشیده میشود خوردن آن خلاف نظافت است زیرا درصورت خلال احتمال بر آمدن خون واختلاط آن است باذرات طعام پس افضل تراست که خورده نشود.

عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم فی حدیث: من اکل فما تخلل فلیلفظ وما لاك بلسانه فلیبتلع من فعل فقد احسن ومن لا فلا حرج (مشکوة ص ۳۳ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۱۰ محرم سنه ۱۴۰۰ هـ)

شیر گوسفند عقیم (نازائیده)

سوال : یک میش که بدون ملاقات مخل وبدون ولادت شیر میدهد آیا نوشیدن شیر آن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: بله ! نوشیدن شیر آن حلال است، والله سبحانه وتعالی اعلم

(۱۳/محرم سنه ۱۴۰۰ هـ)

با چیز سوخته حرام تیار کردن غذا

سوال : درلیلیه توسط منقل برقی که ازطرف اداره ممنوع است طعام تیار کرده میشود که به استثنای چند طلاب همه از منقل برقی استفاده میکنند وچای تیار میکنند خوردن این طعام وچای چه حکم دارد؟ نیز درموسم سردی برای رفع سردی ازآن استفاده میکنند پس در این صورت چه بایدکرد؟ آیا ازآن استفاده شود یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : استعمال منقل برقی خلاف قانون جرم است اما طعام تیارشده برآن حلال است باید از استعمال منقل برقی در لیلیه خودداری شود ودیگران را هم بازداردوبا آنان چای ننوشد نه در زمستان از آن جهت گرم نمودن اطاق استفاده کنید در صورت منع نشدن دیگران برشما جرمی نباشد والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۲۵صفر سنه ۱۴۰۰ هـ)

خوردن خاک ملتانی

سوال : بعضی خانم ها دردوران حمل خاک ملتانی را خام ویا پخته می خورند ویا بو می کنند آیا خوردن این خاک جائز است ویا حرام است دروقت پرسیدن میگویند در دوران حمل خوردن این نوع خاک لذت دارد . در این حصه حکم شرع جهت ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ممنوعیت خاک بنا بر ضرورت است اگر توسط طبیب حاذق یا تجربه معلوم شود که مقدارکم آن ضرر ندارد پس تناول مقدارکم آن جائز است اما خوردن اضافه تر ازآن ناجائز است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۱۰/ربیع الاول سنه ۱۴۰۰ هـ)

نوشانیدن شیر خون آلود بر طفل حرام است

سوال : از پستان یک خانم با شیر خون می آید آیا می تواند این خانم که طفل خویش را شیر بدهد ، درصورتیکه هنوز مدت رضاع او هم باقیست؟ اگر کدام جزئیه در این مورد باشد بیان کنید، بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در این مورد به جزئیه صریحه ضرورت نیست ، حرمت خون منصوصی است، لذا اگر با شیر خون نظر می رسد ، شیر دادن به طفل حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم .　(۱۹ / ربیع الاول سنه : ۱٤۰۰ هـ)

حکم گوشت مرغ های زراعتی

سوال : مالکان فارم مرغ ها گوشت حیوانات مردار ودیگر اجزاء آنرا بر مرغ ها میخورانند که نشأت مرغ ها از آنست ، آیا تجارت این مواد جواز دارد؟ وآیا مرغ های تیارشده از این مواد حلال است یا حرام؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : تجارت این مواد جواز ندارد ، نیز خورانیدن آن بر مرغ ها جواز ندارد لیکن گوشت چنین مرغ ها حلال است ، در حرمت گوشت شرط است که جهت خوراک نجس باید گوشت بدبدو شده باشد که این شرط در اینجا مفقود است .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تحت (قوله وکره لحم الجلالة التی تأکل العذرة) ای فقط حتی انتن لحمها قال فی شرح الوهبانیة وفی المنتقی الجلالة المکروهة التی اذا قربت وجدت منها رائحة فلا تؤکل ولایشرب لبنها ولایعمل علیها وتلک حالها ویکره بیعها وهبتها وتلک حالها وذکر البقالی ان عرقها نجس اهو تمامه فی الذبائح (ردالمحتار ص۲۱٦ ج۵)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وتحبس الجلالة حتی یذهب نتن لحمها وقدر بثلاثة ایام لدجاجة واربعة لشاة وعشرة لابل وبقر علی الاظهر ولو اکلت النجاسة وغیرها بحیث لم ینتن لحمها حلت کما حل اکل جدی غذی بلبن خنزیر لان لحمه لایتغیر وما غذی به یصیر مستهلکا لایبقی له اثر.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله (قوله حلت) وعن هذا قالوا لابأس بأکل الدجاج لانه یخلط ولایتغیر لحمه وروی انه علیه الصلوة والسلام کان یأکل الدجاج وماروی ان الدجاجة تحبس ثلاثة ایام ثم تذبح فذلک علی سبیل التنزه زیلعی (ردالمحتار ص۲۱۷ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

نوشیدن شیر خانم خویش حرام است

سوال : آیا شوهر حق دارد تا شیر خانم خویش را بجوشد؟ بینوا توجرو

الجواب باسم ملهم الصواب : حرام است . والله سبحانه وتعالی أعلم .

یوم عرفة سنة: ۱۴۰۰ هـ

نوشیدن درقدح (پیاله) میده شده

سوال : اگر کناره یک پیاله میده شده باشد پس چیست حکم نوشیدن آب یا چای از آن حصه میده شده آن ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ازکناره میده شده قدح نوشیدن آب بنا بر علل ذیل مکروه است.

(۱) اندیشه ریختن آب است

(۲) خطر پاره شدن دهن است

(۳) دراین حصه چرک وغیره جمع شده میباشد همین است علتِ کراهت نوشیدن آب از نوله کوزه وغیره برعلاوه آن خطر آسیب موردکثردم وغیره هم میباشد

(٤) این خلاف است ازطبع سلیم

عن ابی سعید الخدری رضی الله عنه انه قال نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن الشرب من ثلمة القدح وان ینفخ فی الشراب. سنن ابی داود ص۸۳ ج۲

عن ابی هریرة رضی الله عنه انه کره ان یشرب الرجل من کسر القدح اویتوضأ منه (مصنف عبدالرزاق ص۲۲۸ ج۱۰) والله سبحانه وتعالی اعلم.

غره محرم سنه ۱۴۱۳ هـ

مغز استخوان حیوان مردار حرام است

سوال : مغز استخوان میته چه حکم دارد درصورتیکه نله از هردوجانب بند هم باشد؟ نیز اگر استخوان میته درطعام حلال بیفتند حکم آن چیست آیا حلال است ویا حرام؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مغزاستخوان نیزازتغذیه بدست می آید وقتیکه اثرطعام درمغز پیدا میشود پس مغز نیز حرام میباشد اگر استخوان میته درطعام بیفتدگرصورتیکه

گرداگرد آن دسومت وغیره باشد پس طعام حرام میگردید وچیز میته که طاهر است تناول آن حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۲/ رجب سنه ۱۴۰۳ھ)

تحقیق جیلی «یک نوع مواد خوراکی است»

سوال : کدام نوع شیربتی (جیلی) که بر ناشتا زده میشود بعض ها آنراحرام میگویند برای اینکه ازچربی وچرم حیوان تیارمیشود تحقیق شما دراین موردچیست؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اولاً نیست ضروری که جیلی از چرم وچربی حیوان تیار میشود زیرا جیلی ازبرگ های درختان نیز تیار میشود دوهم اینکه ممکن عوض حیوان مردار ازچرم وچربوی حیوان مذبوح تیارشده باشد سوم اینکه درصنعت جیلی تبدیلی می آید ماهیت آن که درآن صور جیلی تیارشده ازچرم وچربوی حیوان مردار نیز حلال میگردد پس اضافه کنج وکاورا ضرورت نیست درتعمق درین موضع که آنرا غلو گفته میشود ممنوع است وحکم حرمت بلادلیل شرعی زیادت وتحریف است دردین پس سوالات بی جا نامناسب است . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۶/صفرسنه ۱۴۲۵ھ)

افتیدن مگس درچای

سوال : وقتیکه درچاتی گرم مگس بیفتد بعد از غوطه دادن نوشیدن آن رابحربا جزیه ذیلاً حلال گفته (ومعنی امقلوه اغمسوه وجه الاستدلال به ان الطعام قد یکون حارا فیموت بالغمس فیه فلو کان یفسده لما امر النبی صلی الله علیه وسلم لیکون شفاء لنا اذا اکلناه (البحر الرائق ص۸۸ج۱) باجواب محقق نوازش فرمائید . بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مگس یا دیگر حشرات الارض حرام است پس اگر درآب جوشان بیفتند که اجزای آن درآن حل شود یا عرق آن پس نوشیدن آن حرام است اما جزیه بحربرآنصورت محمول است که درآن اختلاط اجزاء یا عرق آن نیامده باشد علت اصلی حشرات الارض استخباث است که درمقدار قلیل ظاهر میشود اگر طعام یا شراب مقدارکثیر باشد پس آن علت درآن موجود نمیشود لذا اگر در دیگ کلان بیفتد پس استعمال آن جواز داشته باشد .

قال الامام ابن الهمام رحمه الله تعالی : روی عن محمد رحمه الله تعالی اذا تفتت الضفدع فی الماء

کرهت شربه لا للنجاسة بل لحرمة لحمه وقد صارت اجزاؤه فيه وهذا تصريح بأن كراهة شربه تحريمية وبه صرح فى التجنيس فقال يحرم شربه (فتح القدير ص۸۵ ج۱)

وكذا قال العلامة ابن نجيم رحمه الله تعالى (البحر الرائق ص۸۹ ج۱)

وقال ايضا : واعلم ان كل مالا يفسد الماء لا يفسد غير الماء وهو الاصح كذا فى المحيط والتحفة والاشبه بالفقه كذا فى البدائع لكن يحرم اكل هذه الحيوانات المذكورة ما عدا السمك الغير الطافى لفساد الغذاء وخبثه متفسخا اوغيره وقد قدمناه عن التجنيس (البحر الرائق ص۹۰ ج۱) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۹ صفر سنہ ۱۴۱۲ھ

حکم میوه وگندمیکه مور آنرا بخورند

سوال : میوه های که کرمها ومورها آنرا خورده باشد چه حکم دارد؟ یک استفتاء واستفسار ازنفع المفتی والسائل را بغرض تصدیق در خدمت شما تقدیم میکنم .

الاستفسار: هل يحل اكل الدود التى تكون فى التفاح وغيره معه.

الاستبشار: نعم لتعسر الاحتراز منه واما اذا فردت واكلت فحكمه حكم الذباب كذا فى مطالب المؤمنين (نفع المفتى والسائل ص۱۱۰) بينوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : بعد از دورکردن کرم ومور خوردن میوه جواز دارد جواب نفع لمفتی والسائل درست نیست .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله : ولا بأس بدود الزنبور قبل ان ينفخ فيه الروح لان مالا روح له لايسمى ميتة خانية وغيرها قال ويؤخذ منه ان اكل الجبن اوالخل اوالثمار كالنبق بدودة لايجوز ان نفخ فيه الروح (رد المحتار ص۱۹۳ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۰ ذی القعدة سنہ ۱۴۱۴ھ

بارسیدن گوشت مملوکه مسلمان بدست کافر حرام نمیگردد

سوال : حل سولات ذیل مطلوب است :

(۱) کافر به مسلمان اطلاع داد که این گوشت را از مسلمان خریده ام ویا مسلمان آنرا برایش هدیه نموده آیا این سخن کافر تصدیق شود وآن گوشت حلال دانسته شود یاخیر؟

(۲) اگر گوشت مملوکه مسلمان بدست کافر بیفتد آیا این گوشت حرام میگردد یاخیر؟

بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درهردوصورت گوشت حلال است واستعمال آن جوازدارد.

قال العلامة الحصكفي رحمه الله: ويقبل قول كافر ولو مجوسيا قال اشتريت اللحم من كتابي فيحل اوقال اشتريته من مجوسي فيحرم ولايرده بقول الواحد واصله ان خبر الكافر مقبول بالاجماع في المعاملات لافي الديانات وعليه يحمل قول الكنز ويقبل قول الكافر في الحل والحرمة يعني الحاصلين في ضمن المعاملات لامطلق الحل والحرمة كما توهمه الزيلعي.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله واصله) اي اصل ماذكر من ثبوت الحل والحرمة وهويشير الى سؤال وجوابه المذكورين في النهاية وغيرها حاصل السؤال ان هذه المسألة مناقضة لقوله الاتي وشرط العدالة في الديانات فان من الديانات الحل والحرمة كما اذا اخبر بأن هذا حلال اوحرام وقد شرط فيها العدل والمراد به المسلم المرضي وهذا قوله شريته من كتابي الخ معناه انه حلال اوحرام ولذاقبل فيه خبرالكافر ولومجوسيا والجواب ان قوله شريته من المعاملات وثبوت الحل والحرمة فيه ضمني فلما قبل قوله في الشراء ثبت مافي ضمنه بخلاف ماياتي وكم من شيء يثبت ضمنا لاقصدا كوقف المنقول وبيع الشرب وبه يتضح الجواب من الكنز (ردالمحتار ص۲۲۰ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۲۸ جمادی الثانیة سنه ۱۴۱۵ هـ

حیله جواز خوردن لحم نزد کافر

سوال : کافر حیوان را خرید وآنرا بدست مسلمان ذبح نمود ومیخواست که مسلمان را مهمان کند اما خیلی ها مشکل است که این گوشت ازوقت ذبح الی وقت تیار شدن تحت نظارت مسلمان باشد آیا کدام حیله است که خوردن این طعام برای مسلمان حلال بگردد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حیله جواز آن چنین است که با قیمت یا هدیه آن حیوان را مسلمان از کافر قبول کند ویا خریداری کند پس مسلمان آنرا ذبح کند بعد از آن مراقبت مسلمان برآن ضروری نیست منتهی کافر انقدر بگوید که من هدیه یا قیمت این حیوان را از مسلمان گرفتم والله سبحانه وتعالی اعلم. (۲، رجب سنه ۱۴۱۵ هـ)

طعام دادن به مسکین ازمال حرام جواز ندارد

سوال : کسی وظیفه دار است دربانگ اگر اولاد بالغان آن مسکین باشند آیا تناول

نمودن از عائدات پدربرای ایشان جواز دارد یاخیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مال حرام واجب التصدق است که مالک گردانیدن مسکین درآن ضروری است پس نزد مالک عائدات حرام برای مسکین خوردن طعام جوازندارد البته اگر مسکین را مالک آن گردانید پس جواز دارد مگر بعد از تملیک مسکین برای غنی جواز ندارد تاکه غنی مالک آن نگردیده باشد طریقه آن درسوال مذکورانیست که پدر یک پسر بالغ خویش را مالک آن بگر پس آن پسر آن پول را برتمام خانواده مصروف کند تاتمام اعضای فامیل از حرام درامان شوند .

فی الباب الخامس عشر من کراهیة الهندیة : والسبیل فی المعاصی ردها وذلک ههنا برد الماخوذ ان تمکن من رده بأن عرف صاحبه وبالتصدق به ان لم یعرفه لیصل الیه نفع ماله ان کان لایصل الیه عین ماله. (عالمگیریه ص۳۴۹ج۵)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: علیه دیون ومظالم جهل اربابها وایس من علیه ذلک من معرفتهم فعلیه التصدق بقدرها من ماله وان استغرقت جمیع ماله (ردالمحتار ص۳۳۳ج۳)

وقال ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله تملیکا) فلایکفی فیها الاطعام الابطریق التملیک ولو اطعمه عنده ناویاالزکاةلاتکفی. (ردالمحتار ص۲۲ج۲)

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وطاب لسیده وان لم یکن مصرفا للصدقة ما ادی الیه من الصدقات فعجز لتبدل الملک واصله حدیث بریرة رضی الله عنها هی لک صدقة ولنا هدیة کما فی وارث شخص فقیر مات عن صدقة اخذها وارثه الغنی وکما فی ابن السبیل اخذها ثم وصل الی ماله وهی فی یده ای الزکاة وکفقیر استغنی وهی فی یده فانها تطیب له بخلاف فقیر اباح لغنی اوهاشمی عین زکاة اخذها لایحل لان الملک لم یتبدل.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله لان الملک لم یتبدل) لان المباح له یتناوله علی ملک المبیح ونظیره المشتری شراء فاسدا اذا اباح لغیره لایطیب له ولو ملکه یطیب هدایة (ردالمحتار ص۷۰ج۲) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۳ ربیع الاول سنه ۱۴۱۷ هـ

احکام سلام

به کافر سلام یا جواب سلام

سوال : آیا سلام دادن به کافر یا جواب سلام کافر جوازدارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تعظیماً سلام دادن به کافر کفراست اما بدون تعظیم تنها به قصد تحیه جوازداردد رصورت کدام حاجت باید (السلام علی من اتبع الهدیٰ) گفته شود وجواب سلام کافر جوازدارد اما درجواب باید تنها وعلیک گفته شود ، یعنی وعلیکم یا وعلیکم السلام گفته نشود .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: ويسلم المسلم على اهل الذمة لوله حاجة اليه والا كره هو الصحيح (الى ان قال) ولوسلم يهودي او نصراني او مجوسي على مسلم فلا بأس بالرد ولكن لا يزيد على قوله وعليك كما في الخانية ولو سلم على الذمي تبجيلا يكفر لان تبجيل الكافر كفر.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله : (قوله ويسلم المسلم على اهل الذمة الخ) انظر هل يجوز ان يأتي بلفظ الجمع لوكان الذمي واحدا والظاهر انه يأتي بلفظ المفرد اخذا مما يأتي في الرد تأمل لكن في الشرعة والظاهر انه يأتي بلفظ المفرد اخذا مما يأتي في الرد تأمل لكن في الشرعية اذا سلم على اهل الذمة فليقل السلام على من اتبع الهدى وكذلك يكتب في الكتب اليه اهو في التتارخانية قال محمد رحمه الله تعالى اذا كتبت الى يهودي او نصراني في حاجة فا كتب السلام على من اتبع الهدى اه (قوله لوله حاجة اليه) اي اللذمي المفهوم من المقام قال في التتارخانية لانه النهي عن السلام لتوقيره ولا توقير اذا كان السلام لحاجة. (ردالمحتار صـ ۲٦۴ جـ ۵)

وقال ايضا : (قوله فلا بأس بالرد) المتبادر منه ان الاولى عدمه لكن في التتارخانية واذا سلم اهل الذمة ينبغي ان يرد عليهم الجواب وبه نأخذ (ردالمحتار صـ ۲٥٦ جـ ٥) والله سبحانه وتعالى اعلم.

(۱۹ شعبان سنہ ۸۸ھ)

سلام گفتن بر بدعتی وفاسق

سوال : سلام دادن به فاسق وبدعتی چگونه است وجواب سلام فاسق یا بدعتی چه حکم دارد آیا جائز است ویا ناجائز؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : سلام دادن فاسق مجاهدرا مثلاً کسی که تلویزیون دارد

ریش را می تراشد یا ریش کوتا میکند، تمبان را پاین ازبجلک می گذارد پرده شرعی را مراعت نمی کند، وی سی آر دارد، دیش دارد . عکس گیری میکند سود خور است، دربانگ وظیفه داشته باشد حرام خور است، غیبت میکند در چنین صورت باید به اینها سلام داده نشود زیرا اینان فاسقان مجاهر وعلنی اند، اما اگر با او تعارف داشته باشد بنا بر اینکه براهل دین بدگمان نشوند وازاهل اسلام متنفر نشوندپس بز آنان سلام بگوید ازینجا جواب دادن ضروری ولازمی است .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: ويكره السلام على الفاسق لو معلنا والالا.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تحت (قوله لومعلنا) وفي فصول العلائي لايسلم على الشيخ المازح الكذاب واللاغي ومن يسب الناس اوينظر وجوه الاجنبيات ولاعلى الفاسق المعلن ولاعلى من يغني اويطير الحمام مالم تعرف توبته (ردالمحتار ص ۲٦٤ ج ۵)

وقال ايضا: وينبغي وجوب الرد على الفاسق لان كراهة السلام عليه للزجر فلاتنافي الوجوب عليه تأمل (ردالمحتار ص ۴۱۵ ج ۱) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۸ ربيع الاول سنه ۹ ۸ هـ

مواقع کراهیت سلام

سوال : درکدام مواقع سلام دادن مکروه است واگر کسی درچنین مواقع سلام داد آیا جواب او واجب است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مواقع کراهت سلام قرار ذیل است.

(۱) برکسی که از دادن جواب سلام عاجز باشد حقیقة یا حکماً فرضاً درخوردن طعام مصروف است یا در ادای نماز یا تلاوت قرآن، تدریس وتعلیم یا آذان، اقامت ذکر وغیره.

(۲) سلام خصمین درمجلس قضای قاضی.

(۳) برزن جوان نامحرم .

(٤) برشخصی برهنه .

(۵) درصورت مصروفیت بول وبراز.

(۶) برشخصیکه قطعه بازی،شطرنج ویا غیره بازی میکند.

(۷) برشخصیکه با همسرش مصروف باشد.

دراین تمام صورت ها بنا برقول راجع اگر کسی سلام گفت جواب او واجب نباشد

قال العلامۃ الحصکفی رحمه الله: وفی النهر عن صدر الدین الغزی:

سلامك مكروه على من ستسمع	ومن بعد ما ابدی یسن ویشرع
مصل وتال ذاكر ومحدث	خطيب ومن يصغی اليهم ويسمع
مكرر فقه جالس لقضائه	ومن بحثوا فی الفقه دعهم لينفعوا
مؤذن ایضا مقیم مدرس	كذا الاجنبيات الفتيات امنع
ولعاب شطرنج وشبه بخلقهم	و من هو مع اهله يتمتع
ودع كافرا ايضا ومكشوف عورة	و من هو فی حال التغوط اشنع
ودع اكلا الا اذا كنت جائعا	و تعلم منه انه ليس يمنع

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله وصرح فی الضیاء) قلت لکن فی البحر عن الزیلعی ما یخالفه فانه قال یکره السلام علی المصلی والقاری والجالس للقضاء او البحث فی الفقه او التخلی ولو سلم علیهم لا یجب علیهم الرد لانه فی غیر محله اه ومفاده ان کل محل لا یشرع فیه السلام لا یجب الرد وفی شرح الشرعة صرح الفقهاء بعدم وجوب الرد فی بعض المواضع القاضی اذا سلم علیه الخصمان والاستاذ الفقیه اذا سلم علیه تلمیذہ او غیرہ اوان الدرس وسلام السائل والمشغل بقراءة القران والدعاء حال شغلهم والجالسین فی المسجد لتسبیح او قراءة اوذکر حال التذکیر اه وفی البزازیة لا یجب الرد علی الامام والمؤذن والخطیب عند الثانی وهو الصحیح اه (رد المحتار ص ۲۶۳ ج ۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۸ ربیع الاول سنه ۸۹ هـ.

جواب سلام در خط

سوال : جواب خط درسلام گفتن چگونه واجب است بعد از قرائت سلام مرسل وآیا زبانی ویا به ذریعه خط و اگر خط قابل جواب نباشد پس چه باید که کرد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : باید علی الفور زبانی جواب داده شود چرا احیانا انسان فرصت نیاید ویا خط قابل جواب نباشد پس مرتکب ترک واجب میگرددا زینجا علی الفورزبانی جواب در کارست .

قال العلامۃ الحصکفی رحمه الله تعالی: ویجب رد جواب کتاب التحیة کرد السلام.

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ویجب رد جواب کتاب التحیة) لان الکتاب من الغائب بمنزلة الخطاب من الحاضر مجتبی والناس عنه غافلون ط اقول المتبادر من هذا ان المراد

ردسلام الکتاب لاردالکتاب لکن فی الجامع الصغیر للسیوطی ردجواب الکتاب حق کرد السلام قال شارحه المناوی ای اذا کتب لك رجل بالسلام فی کتاب ووصل الیك وجب علیك الرد باللفظ اوبالمراسلة وبه صرح جمع شافعیة وهو مذهب ابن عباس رضی الله تعالی عنهما (ردالمحتار ص ۲۶۶ ج ۵)
والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۰ ربیع الاول سنه ۹۸ هـ

جواب سلام رادیو واجب نیست

سوال : در رادیو قبل از بیان یا اخبار خبرنگار (السلام علیکم) میگوید آیا جواب این سلام واجب است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جواب سلام خبر نگار جائزنیست درقدم اول شنیدن اخبار بلاضرورت عبث است درقدم دوم خبرنگار به نیت سنت سلام نمی کند و در مواعظ ونصائح سلام گفتن از رسول الله ﷺ و یاران مبارکش ثابت نیست پس دروعظ نیز سلام خلاف سنت است که جوابش واجب نیست طوریکه درخطبات ماثوره سلام نیامده .

عن هلال بن یساف قال کنا مع سالم بن عبید فعطس رجل من القوم فقال السلام علیکم فقال له سالم وعلیك وعلی امك فکان الرجل وجد فی نفسه فقال اما انی لم اقل الاما قال النبی صلی الله علیه وسلم اذا عطس رجل عند النبی صلی الله علیه وسلم فقال السلام علیکم فقال النبی صلی الله علیه وسلم علیك وعلی امك الحدیث رواه الترمذی وابوداود. (مشکوة ص ۴۰۶) فعدل صلی الله علیه وسلم عن الجواب المسنون واختار الطریق الغریب تنبیها علی ان العطاس لیس محلا للسلام.

بعض اکابرین علت عدم جواب سلام رادیو را قدرت نداشتن مجیب برجواب مسلّم بیان نموده اند اما بر آن اشکال می آید که در جواب ،جواب قدرت علی الاسماع شرط نیست کما قالو فی جواب الکتاب والاصم پس معلوم شد که اسماع شرط نیست دربعض صورت ها فقهاء با وجود قدرت اسماع نیز جواب بدون اسماع را تحریر نموده اند ۰کما فی جواب سلام الاجنبیة الشابة . والله سبحانه وتعالی اعلم- (۲۷،جمادی الثانیه سنه ۱۳۹۸هـ)

اضافه نمودن لفظ وبرکاته درسلام مکروه است

سوال : یک مولوی صاحب فرموده که درسلام لفظ وبرکاته ومغفرته مکروه است درحالیکه درمشکوة شریف فضیلت الفاظ سلام را قرائت نموده ام شما عنایت فرموده جواب بدهید . بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درین مورد روایات مختلف است ازبعض روایات جوازوازبعض دیگر کراهت منقول است با وجوه ذیل کراهت راترجیح داده شود .

(۱) حضرات فقهاء وعام مفسرین قائل کراهت اند

(۲) بوقت تعارض اصولاً کراهت را ترجیح داده شود

(۳) روایت ممانعت سنداً قوی است.

برای مقلد قول فقهاء دلیل است

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: ولايزيد الراد على وبركاته.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: قال في التتارخانية والافضل للمسلم ان يقول السلام عليكم ورحمة الله وبركاته والمجيب كذلك يرد ولاينبغي ان يزاد على البركات شيء اه(رد المحتار ص۲۶۶ج۵)

قال الحافظ العسقلاني رحمه الله تعالى: (قوله فزادوه ورحمة الله)فيه مشروعية الزيادة في الرد على الابتداء وهو مستحب بالاتفاق لوقوع التحية في ذلك في قوله تعالى(فحيوا باحسن منها اوردوها) فلوزاد المبتدء ورحمة الله استحب ان يزاد وبركاته ولوزاد وبركاته فهل تشرع الزيادة في الرد وكذا لوزاد المبتدء على وبركاته هل يشرع له ذلك اخرج مالك في الموطا عن ابن عباس رضى الله تعالى عنهما قال انتهى السلام الى البركة واخرج البيهقي في الشعب من طريق عبدالله بن بابيه قال جاء رجل الى ابن عمر رضى الله عنهما فقال السلام عليكم ورحمة الله وبركاته ومغفرته فقال حسبك الى وبركاته انتهى الى وبركاته ومن طريق زهرة بن معبد قال قال عمر رضى الله عنه انتهى السلام الى وبركاته ورجاله ثقات وجاء عن ابن عمر رضى الله تعالى عنهما الجواز فاخرج مالك ايضا في الموطا عنه انه زاد في الجواب والغاديات والرائحات واخرج البخاري في الادب المفرد من طريق عمرو بن شعيب عن سالم مولى ابن عمر قال كان ابن عمر رضى الله عنهما يزيد اذا رد السلام فاتيته مرة فقلت السلام عليكم فقال السلام عليكم ورحمة الله ثم اتيته فزدت وبركاته فرد وزادني وطيب صلوته ومن طريق زيد بن ثابت انه كتب الى معاوية رضى الله عنهما السلام عليكم يا امير المؤمنين ورحمة الله وبركاته ومغفرته وطيب صلوته ونقل ابن دقيق العيد عن ابي الوليد ابن رشد انه يؤخذ من قوله تعالى(فحيوا باحسن منها)الجواز في الزيادة على البركة اذا انتهى اليه المبتدى واخرج ابوداود والترمذي والنسائي بسند قوى عن عمران بن حصين رضى الله تعالى عنه قال جاء رجل الى النبي صلى الله عليه وسلم فقال السلام عليكم فرد عليه وقال عشر ثم جاء اخر فقال السلام عليكم ورحمة الله فرد عليه وقال عشرون ثم جاء اخر فزاد وبركاته

فرد وقال ثلاثون واخرج البخاری فی الادب المفرد من حدیث ابی هریرة رضی الله عنه وصححه ابن حبان وقال ثلاثون حسنة وکذا فیما قبلها صرح بالمعدود وعند ابی نعیم فی عمل یوم ولیلة من حدیث علی رضی الله عنه انه هو الذی وقع له مع النبی صلی الله علیه وسلم ذلک واخرج الطبرانی من حدیث سهل بن حنیف بسند ضعیف رفعه من قال السلام علیکم کتب له عشر حسنات ومن زاد ورحمة الله کتبت له عشرون حسنة ومن زاد وبرکاته کتبت له ثلاثون حسنة واخرج ابوداود من حدیث سهل بن معاذ بن انس الجهنی عن ابیه بسند ضعیف نحو حدیث عمران وزاد فی اخره ثم جاء اخر فزاد ومغفرته فقال اربعون وقال هکذا تکون الفضائل واخرج ابن السنی فی کتابه بسند واه من حدیث انس رضی الله تعالی عنه قال کان یمر فیقول السلام علیک یارسول الله فیقول له وعلیک السلام ورحمة الله وبرکاته ومغفرته ورضوانه واخرج البیهقی فی الشعب بسند ضعیف ایضا من حدیث زید بن ارقم کنا اذا سلم علینا النبی صلی الله علیه وسلم قلنا وعلیک السلام ورحمة الله وبرکاته ومغفرته وهذه الاحادیث الضعیفة اذا انضمت قوی ما اجتمعت علیه من مشروعیة الزیادة علی وبرکاته. (فتح الباری صـــ ۵ جـــ۱۱)

قال العبد الضعیف: فانی راجعت الموطأ فوجدت فیه خلاف مانقل عنه الحافظ رحمه الله تعالی ونصه عن یحی بن سعید ان رجلا سلم علی عبدالله ابن عمر رضی الله عنه فقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته والغادیات والرائحات فقال له عبدالله بن عمر وعلیک الفا کانه کره ذلک (موطا صـ۴۲۵)

قال العلامة محمود الالوسی رحمه الله تعالی: (فحیوا باحسن منها) ای بتحیة احسن من التحیة التی حییتم بها بأن تقولوا وعلیکم السلام ورحمة الله تعالی ان اقتصر المسلم علی الاول وبأن تزید واو برکاته ان جمعها المسلم وهی النهایة فقد اخرج البیهقی عن عروة بن الزبیر رضی الله عنهما ان رجلا سلم علیه فقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته فقال عروة ما ترک لنا فضلا ان السلام قد انتهی الی وبرکاته ولی معناه ما اخرجه الامام احمد والطبرانی عن سلمان الفارسی رضی الله تعالی عنه مرفوعا وذلک لانتظام تلک التحیة لجمیع فنون المطالب التی هی السلامة عن المضار ونیل المنافع ودوامها ونماؤها وقیل یزید المحیی اذا جمع المحیی الثلاثة له فقد اخرج البخاری فی الادب المفرد عن سالم مولی عبدالله بن عمر قال کان ابن عمر رضی الله تعالی عنهما اذا سلم علیه فرد زاد فاتیته قلت السلام علیکم فقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته فقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وطیب صلوته ولایتعین ماذکر للزیادة فقد ورد خبر رواه ابوداود والبیهقی عن معاذ رضی الله عنه زیادة ومغفرته فما فی الدر من ان المراد لایزید علی وبرکاته غیر مجمع علیه. (روح المعانی صـــ ۹۹ جـــ۵)

قال الامام الرازی رحمه الله تعالی: (المسالة الرابعة) معنی الامر فی السلام ان یقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته بدلیل ان هذا القدر هو الوارد فی التشهد واعلم انه تعالی قال (فحیوا باحسن منها او ردوها) فقال العلماء والاحسن هو ان المسلم اذا قال السلام علیك زید فی جوابه الرحمة وان ذکر السلام والرحمة فی الابتداء زید فی جوابه البرکة وان ذکر الثلاثة فی الابتداء اعادها فی الجواب روی ان رجلا قال للرسول صلی الله علیه وسلم السلام علیك یارسول الله فقال علیه الصلوة والسلام وعلیك السلام ورحمة الله وبرکاته واخر قال السلام علیك ورحمة الله فقال وعلیك السلام ورحمة الله وبرکاته وجاء ثالث فقال السلام علیك ورحمة الله وبرکاته فقال علیه الصلوة والسلام وعلیك السلام ورحمة الله وبرکاته فقال الرجل نقصتنی فاین قول الله فحیوا باحسن منها فقال صلی الله علیه وسلم انك ما ترکت لی فضلا فرددت علیك ما ذکرت (تفسیر کبیر ص۲۱۲ ج۱۰)

قال الحافظ ابن کثیر رحمه الله تعالی بعد نقل الحدیث المذکور بطریق متعددة: وفی هذا الحدیث دلالة علی انه لا زیادة فی السلام علی هذه الصفة السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته اذ لو شرع اکثر من ذلك لزاده رسول الله صلی الله علیه وسلم (تفسیر ابن کثیر ص۵۳۰ ج۱)

قال العلامة ابو السعود رحمه الله تعالی: (فحیوا باحسن منها) ای بتحیة احسن منها بان تقولوا وعلیکم السلام ورحمة الله ان اقتصر المسلم علی الاول وبان تزیدوا وبرکاته ان جمعهما المسلم وهی النهایة لانتظامها لجمیع فنون المطالب التی هی السلامة عن المضار ونیل المنافع ودوامها ونماؤها (تفسیر ابی السعود ص۶۰ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۷ جمادی الثانیة سنه ۹۸ھ

در وقت بار بار آمد ورفت تکرار سلام

سوال: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده (اذا لقی احدکم اخاه فیسلم علیه فان حالت بینهما شجرة اوجدار اوحجر ثم لقیه فیسلم علیه رواه ابوداود (مشکوة ص۳۹۹ ج۲)) ازحدیث فوق الذکر معلوم میشود که هر مرتبه ولوکه درخت یا دیوار دربین هردو حائل شود سلام وجواب سلام درکارست نظر شما دراین موردچیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: این حکم احیانا پیش می آید فرضاً اگر خادم باربار داخل اطاق میشود وسلام بگوید او را حرج لازم می آید پس چنین صورتها ازآن مستثنی است طوریکه درحدیث شریف آمده. والله سبحانه وتعالی اعلم.

دروقت سلام نهادن دست برپیشانی

سوال : نهادن دست برپیشانی دروقت سلام چه حکم دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این رسم هندوهاست که قائم مقام سجده است لذا حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۸ ذی الحجة سنہ ۱۳۸۶)

سلام نمودن به اشاره دست

سوال : آیا سلام دادن به اشاره دست جواز دارد؟ وآیا جواب چنین سلام واجب است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر بنا برکدام علت صدا نمی رسید با اشاره سلام جائز وجواب آن واجب است اما تنها اشاره کافی نیست اشاره با زبان قایم مقام مصافحه میگردد والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۸ ذی الحجة سنہ ۱۳۸۶ ھ)

سوال مثل بالا

سوال : بدون لفظ سلام آیاتنها بااشاره دست سلام وجواب سلام که تلفظ برآن نشود جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلاعذراشاره دست کافی نیست وباعذر با اشاره باید تلفظ برسلام نیز بکند بلا عذر تلفظ واشاره نیز جواز دارد چرا اشاره قائم مقام مصافحه باشد درصورت عذرتنها اشاره نیز کافی است اما افضل اینست که تلفظ نیز نموده شود .

حدثنا قتیبة نا ابن لهیعة عن عمروبن شعیب عن ابیه عن جده ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال لیس منا من تشبه بغیرنا لا تشبهوا بالیهود ولا بالنصاری فان تسلیم الیهود الاشارة بالاصابع وتسلیم النصاری الاشارة بالا کف هذا حدیث اسنادہ ضعیف وروی ابن المبارک هذا الحدیث عن ابن لهیعة فلم یرفعه (سنن الترمذی ص۹۹ ج۲)

قال الملا علی القاری رحمه الله تعالی : رواه الترمذی وقال اسناده ضعیف ولعل وجهه انه من عمروبن شعیب عن ابیه عن جده وقد تقدم الخلاف فیه وان المعتمد ان سنده حسن لاسیما وقداسنده السیوطی فی الجامع الصغیر الی ابن عمر، فارتفع النزاع وزوال الاشکال.

وقال الامام النووی رحمه الله تعالی: رویناعن اسماء بنت یزید ان رسول الله صلی الله علیه وسلم

مرنی المسجد یوما وعصبة من النساء قعود فالوی بیده بالتسلیم.

قال الترمذی: هذا حدیث حسن وهو محمول علی انه صلی الله علیه وسلم جمع بین اللفظ والاشارة ویدل علی هذا ان اباداود روی هذا الحدیث وقال فی روایته فسلم علینا قلت علی تقدیر عدم تلفظه علیه السلام بالسلام لامحذور فیه لانه ماشرع السلام علی من مرعلی جماعة من النسوان (الی ان قال) وقد یحمل علی انه لبیان الجواز بالنسبة الی النساء وان نهی التشبه محمول علی الکراهة لاعلی التحریم والله اعلم. (مرقاة المفاتیح ص۳۳۱ج۸)

وقال الحافظ العینی رحمه الله تعالی: ولوکان السلام علی اصم فینبغی الاشارة مع التلفظ لیحصل الافهام والافلا یستحق جوابا وکذا اذاسلم علیه الاصم واراد الرد علیه فیتلفظ باللسان ویشیر بالجواب ولوسلم علی الاخرس فاشار الاخرس بالید سقط عنه الفرض وکذا لوسلم علیه اخرس بالاشارة استحق الجواب (عمدة القاری ص۲۳۰ج۲۲)

قال فی الهندیة ویکره السلام بالسبابة کذا فی الغیاثیة (عالمگیریة ص۳۲۶ج۵)

وفی الشرعة ولایشیر المسلم بالاصبع فانه من داب الیهود ولابالکف فانه من عادة النصاری (المتانة فی مرمة الخزانة ص۴۸) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۷ جمادی الثانیة سنه ۱۴۱۷ھ

* * * * * * * * * *
* * * * * * * *

رسوم مروجه

حکم اشعار نعتیه

سوال: چیست حکم کلام نعتیه درمدح رسول الله ﷺ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: مدح ومعجزات محسن اعظم ﷺ را در نظم نمودن جائز بلکه موجب ثواب وخیر وبرکت است اما بشرطیکه مدح ومعجزه با احادیث صحیح ثابت باشد ازالفاظ کذب خود ساخته وقصه های خود ساخته وبدعي باید کاملاً اجتناب ورزیده شود.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: وحمل ما وقع من بعض الصحابة علی انشاد الشعر المباح الذی فیه الحکم والمواعظ فان لفظ الغناء کما یطلق علی المعروف یطلق علی غیره کما فی الحدیث من لم یتغن بالقران فلیس منا.

وقال ایضا معزیا للبحر: ان التغنی المحرم ما کان فی اللفظ ما لا یحل کصفة الذکور والمراة المعینة الحیة (الی قوله) الا اذا اراد انشاده للاستشهاد به اولیعلم فصاحته وبلاغته وکان فیه وصف امراة لیست کذلك او الزهریات المتضمنة وصف الریاحین والازهار والمیاه فلا وجه لمنعه علی هذا (رد المحتار صـ۲۲۲ جـ۵)

اقول لما جاز انشاد الشعر والتغنی به لاجل وصف الزهریات فما ظنك بالتغنی بالشعر لاجل بیان معجزات رسول الله صلی الله علیه وسلم مالم یکن علی الملاهی والقیود المخترعة لاهل البدع والاهواء. والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۷ محرم سنه ۷۳هـ

حکم کارت عید

سوال : آیا بین رفیقان ودوستان در وقت تبریکی گفتن ارسالات کارت های عید الزامی یا غیر الزامی جواز داردیا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پنج درجات مصارف اند (۱) ضرورت (۲) حاجت (۳)آسائش (٤)آرائش وزیبایش(۵)نماش.

ضرورت : آنکه بدون آن بقای انسان مشکل شود مانند طعام ولباس وغیره بقدرکفایت.

حاجت : حاجت چیزی است که بانبودن آن به انسان ضرر نمی رسد اما زندگی او مشکل میشود مثلا درزاند از قدر ضرورت اشیاء کار آمد.

آسائش : زائد ازحاجت اشیاء آرام وراحت.

آرائش وزیبائش : اشیاء زیب وزینت.

نمائش : آنکه مقصوداز آن فخر ونمود باشد.

برضرورت مصرف نمودن فرض است ودرحاجت واسائش وآرائش وزیبائش جائز است بشرطیکه اسراف درآن نباشد اسراف اینکه بلا ضرورت طرح اضافه از عائد ومصرف نمودن درنمائش حرام است .

زیبایش ونمائش ازقبیل فعل قلب است بین هر دوبانیت فرق واضح میشود پس بلاوجه برکسی حکم نمائش درست نیست .

اگر درکارت عید فخر ونمود مقصود باشد بلاشبهه ناجائز واگر قصدش تنها زینت وطبع خوشی دیگران است پس درآرائش داخل باشد که بلا شبهه جائز است بلکه تحت .

القاء السرورفی قلب المومن باعث ثواب هم باشد که چند مثالها دارد مثلاً دسته گل، چوکات زیبا کاغذگلدار ظرف خط وغیره که بالاتفاق جائز است علماء وصلحاء آنرا جهت کارت عید بودن هیچ دلیل عدم جواز را ندارند والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۶شوال سنـــ ۱۳۸۶هـــ)

دادوگرفت عیدی «پول وتحفه های عید از یکدیگر گرفتن»

سوال: آیا در روز عید بنام (عیدی) پول، میوه شیرینی وغیره برای اطفال دادن جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: لین ودین عیدیات بنا بر وجوهات ذیل ناجائز است:

(۱) فخر ونمود (۲) عموماً به نیت مبادله(۳)نیت دهنده عوض نباشداما پدرگیرنده آنرا به ذمهء خویش قرض پند اشته اندوهگین میشود(٤) تائید وترجیح رسم معاوضه ناجائز (۵) مظنه تهمت سامعین ومشاهده کنند گانرا (۶) درقلوب اطفال محبت مال پیدا میشود دنیا وآخرت اطفال با محبت مال تباه میشود لذ باید اطفال خویش را نیز مال ندهید عوض گرفتن پول آنان رابادادن صدقه ترغیب بدهید. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۲۵/جمادی الثانیه سنه۹۷ هـ)

داد وگرفت تحائف درمواقع مختلف

سوال: درعصر حاضر داد وگرفت اشیاء مختلف دیده می شود مثلاً (۱) دروقت رفتن به سفر حج به حاجی تحائف میدهند دربازگشت حاجی به آنان تحائف می آرد چنین نکردن عار پنداشته میشود (۲) در صورت ولادت ولد، والدین نان تیار میکنند مردم با خود تحائف میبرند وخانم ما روی بینک دهندنداد‌ن عارپنداشته میشود (۳) وقتیکه کسی خانه تیار کند مردم برایش تحائف برند نبردن عار پنداشته شود(٤) درموقع عاروسی وقند خوری نیز تحاقف برده میشود درنبردن آن عاروشرم باشد (۵)درعیادت مریض باخود تحائف میبرند(۶) در عید بین هم داد وگرفت میکنند دراین مواقع مردم تحائف می برند اندک یا اضافه اما ترویج آن تقریبالازمی گردیده طریقه درست را دراین مورد شرح نمائید - بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به یکدیگر تحائف دادن وخبر گیری نمودن تحت این فرمان آنحضرت ﷺ می آید که می فرماید (تهادوا تحابوا) .(موطامالک) اما شریعت تحفه وتمام صورت های تعاون وتناصر را جهت حقیقت های خاص جاری نموده که درصورت خطااز آن صورت ها با احکام شریعت مذاق نمودن میباشد بلکه اهانت دین پنداشته میشود، رشوت اگر که بنام آب هم باشد یا سود اگر که بنام انعام هم باشد بازهم جائز نیست مردمان اهل معاشره میدانند که از اسامی فوق الذکر سوء استفاده میشود واین اصطلاحات را استعمال میکنند احترام این اصطلاحات برهر مسلمان واجب است، هدیه دراین تمام صورت ها جواز دارد اما در برگیرنده قبائح ذیل می باشد:

(۱) این مال ومتاع جبراً وصول میشود چنین که ندهنده را ملامت واز قومی برادری اخراج میکنند.

(۲)درنیت گیرنده سمعت وریا می آید که ریا فعل جائز را نا جائز میگرداند .

(۳) این مال ومتاع قرض میباشد که درمستقبل همان چیزرابه شخص دهنده پس میدهد یعنی عوض آنرا پس عوض هدیه این قرض بلا ضرورت میباشد که باعث مقاطعه میگردد پس مقراض محبت را هدیه گفتن ومستحب ومندوب نا میدن خلاف نمودن اصطلاحات شرح واحکام دین میباشد که اینرا تحریف گفته میشود .

(٤) درقرض طریقه درست اینست که متصل با یا فتن استطاعت باید پس تادیه نموده شود اما این قرض ها قبل از اوان وقت آن که محافل عروسی وغیره است تادیه نمیشود که تاخیر قرض بلا وجه ظلم است اگر فردا یاپس فردا آن شخص آن قرض را اداء کند آن شخص آن هدیه را نمی پذیرد بلکه بگوید انتظار بکش چنین مواقع را، این یک نوع گناه دیگر میباشد که آیا تا آن وقت حیات باشد یا بمیبرد اگر بمیرد آیا ورثه او آن قرض را اداء میکنند یا خیر که بعد از موت او آنرا مد نظر نگیرند.

(۵) احیانا مدیون بمیرد وراث قرض اورا اداء نکرد، وارث نیز بمیرد دراین صورت بشکل مناسخه چندین ورثه میراث را گرفته اما دین وقرض صاحب قرض همانطور بماند پس چندین تن حقوق العباد را بدوش داشته میمیرند.

(۶) چنین افعال مباح ومستحب شکل لزوم را اختیار نموده واجب گردانیده میشود که

واجب الترک است.

عن ابی حرة الرقاشی عن عمه رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الالا تظلموا الا لایحل مال امرئ الابطیب نفس منه رواه البیهقی فی شعب الایمان والدارقطنی فی المجتبیٰ (مشکوة ص۲۵۵)

عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من لبس ثوب شهرة فی الدنیا البسه الله ثوب مذلة یوم القیامة رواه احمد وابوداود وابن ماجه (مشکوة ص۳۷۵)، وعنه رضی الله عنهما یرفعه قال من لبس ثوب شهرة البسه الله ایاه یوم القیامة ثم الهب فیه النار ذکره رزین فی جامعه.

وعن ابی ذر رضی الله تعالی عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال من لبس ثوب شهرة اعرض الله عنه حتی یضعه متی وضعه (الترغیب والترهیب ص۳۲ ج۳)

محمد بن جحش رضی الله تعالی عنه کنا جلوسا عند رسول الله صلی الله علیه وسلم فرفع راسه الی السماء ثم وضع راحته علی جبهته ثم قال سبحان الله ما اذا انزل من التشدید فسکتنا وفزعنا فلما کان من الغد سألته یارسول الله ما هذا التشدید الذی نزل فقال والذی نفسی بیده لو ان رجلا قتل فی سبیل الله ثم احیی قتل ثم احیی ثم قتل وعلیه دین مادخل الجنة (جمع الفوائد)

وفی الحدیث مطل الغنی ظلم.

نقل العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی عن الخیریة سئل فیما یرسله الشخص الی غیره فی الاعراس ونحوها هل یکون حکمه حکم القرض فیلزمه الوفاء به ام لا؟ اجاب ان کان العرف بانهم یدفعونه علی وجه البدل یلزم الوفاء به (الی ان قال) نعم فی بعض القری یعدونه قرضا فی کل ولیمة یحضرون الخطیب یکتب لهم مایهدی فاذا جعل المهدی ولیمة یراجع المهدی الدفتر فیهدی الاول الی الثانی مثل ما اهدی الیه (ردالمحتار ص۵۱۳ ج۵)

قال الفقیه لاباس ان یستدین الرجل اذا کان له حاجة لابدمنها وهو یرید قضاءها (بستان العارفین) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۱ جمادی الاولی سنه ۱۴۱۶ هـ

روشن نمودن چراغ ها درتقریبات عرسوی وغیره

سوال : درشادی وخوشی ها گرو پ‌های کوچک کوچک را روشن نموده ودیوارها را مزین وروشن سازند حکم این نوع روشن نمودن چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به قصد زینت چراغان نمودن جواز دارد اما بقصد ریا وفخر جواز ندارد تفصیل را در مسئله کارت های عید شرح نمودیم
(۱۵/ذی القعده سنه ۱۳۸۷ھ)

مثل سوال بالا

سوال : درعاروسی ها مزین ساختن درو دیوار باگرو پ‌ها ی گونا گون روشن ساختن آیا مشابهت بدیگران است یا خیر علامه شامی قاعده بیان نموده المراد بالتشبه ماقصد به التشبه آیا این فعل ازآن خارج است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بنا برقصد عدم تشبه مشابهت نباید اسراف نیز گفته نمیشود چرا اسراف گفتنه میشو مصرف اضافه از عائد را در ماکولات مشروبات وملبوسات ومرکب وغیره اضافه از ضرورت مصرف را اسراف نگوید درحقیقت در اسانش وآرایش مصرف نمودن مباح است بلکه دربعض صورت ها مستحسن است .

قال الله تعالی: قل من حرم زینة الله التی اخرج لعبادہ والطیبات من الرزق قل هی للذین امنوا فی الحیوة الدنیا خالصة یوم القیامة.

حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه درمحضرصحابه کرام مسجد نبوی شریف را باسنگ مرمر مزین ساخت که کسی از صحابه کرام بر او اعتراض نکردپس این اجماع صحابه کرام شد به تزیین البته آنقدر فرق است که درتزین مسجد مصرف نمودن مال وقف جواز ندارد مگر به اجازه واطلاع چنده دهندگان البته مصرف نمودن مال سخصی خویش جواز دارد والله سبحانه وتعالی اعلم . (۴-صفرسنه ۱۴۰۵ھ)

بعد ازصحت یا ب شدن طوق گل را در گردن انداختن

سوال : بعد ازصحت یاب شدن مریض اقرباء وخویشا وندان اوطوق گل را درگردن او میکنند آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درصورت اظهار مدت وشکر نعمت چنین نمودن جواز دارد اما در آن غلو کردن وآن را رسم لازمی گردانیدن جواز نداردلذا اگر ازآن اجتناب ورزیده شود افضل تر است چراکه سپاسگذاری نعمت درحقیقت توبه نمودن است از

معاصی ورجوع نمودن است بسوی منعم حقیقی والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۴ ربیع الاول سنہ ۱۳۸۸ھ)

انداختن طوق گل ها درگردن امام مسجد

سوال : امام مسجد ما درس حدیث را اغاز کرده که مقتدیان او احیاناً طوق گل را درگردن او می اندازند حکم آن چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : چنین فی نفسه جواز دارد اما آهسته آهسته درآن غلو می آید لذا باید ازآن احتراز ورزیده شود . والله سبحانه وتعالی اعلم .
(جمادی الثانیہ سنہ ۸۹ھ)

دعوت ختم قرآنکریم

سوال : درصورت ختم نمودن اطفال قرآنکریم را والیدن طفل بر مردم شیرینی تقسم میکنند حکم این چیست آیا مستحب است ویا ناجائز ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد وقتیکه حضرت عمر ﷺ در دوازده سال سوره البقره را تکمیل نمود یک شتر را ذبح کرد، البته درصورت فخر ونمود یا قرض گرفتن اضافه ازحیثیت خویش جواز ندارد .

عن مرداس بن محمد ابی بلال الاشعری قال حدثنا مالك عن نافع عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما قال تعلم عمر رضی الله تعالی عنه البقرة فی اثنتی عشرة سنة فلما ختمها نحر جزورا (الجامع لاحکام القران ص۴۰ ج۱)

تجلیل سال اولاد

سوال : تجلیل نمودن سال اولاد وقران خوانی نمودن درآن جواز دارددیاخیر؟ بینواتو جروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تجلیل نمودن سال یک رسم قبیح است که واجب الترک است تجلیل درست سال اینست که انسان خودرا احتساب کند که آیا به سوی بهشت گامزن است ویا بسوی دوزخ . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۴ رجب سنہ ۱۳۹۱ھ)

دعوت نمودن حاجی

سوال : درباز گشت ازحج شخصاً حاجی یا کدام خویش اودعوت میکند به مردمان حکم آن چیست درشریعت؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این دعوت جواز دارد درصورتیکه التزام یا زیاد از توان قرض گرفتن درآن نباشد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۸ محرم سنه ۱۳۹۲ هـ)

دعوت ختنه

سوال : درموقع ختنه وسنت اطفال دعوت نمودن اقرباء چه حکم دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دعوت ختنه در شریعت ثبوت ندارد ونه تحت قاعد (الدعوة فی السرود) داخل است پس این عمل را با وجود قباحت وشنیعت سنت گفتن تبدیع فی الدین است علاوه ازآن در قرون مشهود له بالخیر نکیر برآن نیز آمده که دلیل است برعدم ثبوت آن .

حدثنا عبدالله حدثنی ابی حدثنا محمد بن سلمة الحرانی عن ابن اسحق یعنی محمدا عن عبیدالله اوعبدالله بن طلحه بن کریز عن الحسن قال دعی عثمان ابن ابی العاص رضی الله تعالی عنه الی ختان فابی ان یجیب فقیل له فقال انا کنا لا ناتی الختان علی عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم ولا ندعی له (مسند احمد ص ۲۱۷ ج ۴)

روایة الادب المفرد: حدثنا زکریا بن یحیی قال حدثنا ابواسامة عن عمرو بن حمزة قال اخبرنی سالم قال ختنی ابن عمر رضی الله عنهما انا ونعیما فذبح علینا کبشا فلقد رایتنا وانا لنجذل به علی الصبیان ان ذبح علینا کبشا.

به تحقیق سند این حدیث هیچ ضرورتی نیست . اگر سند آن درست شود باز هم بوجوه ذیل استدلال برآن درست است .

(۱) این یک واقعه جزیه است که خلاف تعامل عامه صحابه کرام است.

(۲) خلاف قاعده مذکوره دعوت مشروع است

(۳) ائمه حدیث وفقه آنرا اختیار نکرده اند پس این جزیه واجب التاویل است. در حقیقت عرب ها ولادت دختر را ناگوار می پنداشتند .

﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا

بُشِّرَ بِهِۦٓ ۚ أَيُمْسِكُهُۥ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُۥ فِى ٱلتُّرَابِ ۗ أَلَا سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾

برعکس بر ولادت پسران ناز وفخر می کردند ﴿عُتُلٍّۭ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَن كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾﴾

فخر ومسرت می کردند که دختر تولد نشد پسررا ختنه کرد، افتخار می کردند پس جهت بدیهی البطلان بودن شریعت برآن نهی صریح را وارد نکرد اما درجم غفیر صحابه کرام فرد واحدهم بنا برنبودن نص صریح وعدم شییوع ممانعت طبق دستور عام عرب برآن عمل نکرده اند، اقوال فقهاء رحمهم الله درکتب فقه ذکر دعوت ختان آمده اما از احناف دراین حصه ثبوتی نیامده است.

قال الامام الخرقی رحمه الله تعالی: ودعوة الختان لايعرفها المتقدمون، ولا علی من دعی الیها ان یجیب ،وانما وردت السنة فی اجابة من دعی الی ولیمة تزویج.

وقال الامام ابن قدامة رحمه الله تعالی: یعنی بالمتقدمین: اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم الذین یقتدی بهم، وذلك لما روی ان عثمان بن ابی العاص رضی الله تعالی عنه دعی الی ختان، فابی ان یجیب فقیل له فقال: انا کنا لاناتی الختان علی عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم ولاندعی الیه. رواه الامام احمد رحمه الله تعالی باسناده. اذا ثبت هذا فحکم الدعوة للختان وسائر الدعوات غیر الولیمة : انها مستحبة ،لما فیها من اطعام الطعام. والاجابة الیها مستحبة غیر واجبة . وهذا قول مالك والشافعی وابی حنیفة، واصحاب رحمهم الله تعالی.

وقال: فاما امر الاجابة الی غیره (طعام الولیمة) فمحمول علی الاستحباب، بدلیل انه لم یخص به دعوة ذات سبب دون غیرها واجابة کل داع مستحبة لهذا الخبر ولان فیه جبر قلب الداعی و تطییب قلبه وقد دعی احمد رحمه الله تعالی الی ختان فاجاب واکل. فاما الدعوة فی حق فاعلها فلیست لها فضیلة تختص بها لعدم ورود الشرع بها ولکن هی بمنزلة الدعوة لغیر سبب حادث فاذا قصد فاعلها شکر نعمة الله علیه واطعام اخوانه وبذل طعامه فله اجر ذلك انشاء الله تعالی.

(المغنی صـ۲۸٦جـ۷)

عبارت مذکوره نص است که درقرون مشهود لهابالخیر دعوت بدعی ختان وجود نداشت: البته از عبارت مذکور امور ذیل محل بحث است :

۱ - نسبت استحباب بسوی ائمه احناف رحمهم الله تعالی

جواب اول : درنقل مذهب قول غیر اصحاب مذهب را اعتبار نیست لان صاحب البیت آدری بما فیه.

جواب دوم : مراد از سائر الدعوات آن دعوت است که باکدام داعیه عقلی یا نقلی ثابت باشد . دعوت ختان را از آن جمله حساب کرده پس ذکر کرده است. درصورتیکه عدم دخول آن واضح است، این احتمال بسوی ائمه ثلاثه نیز منسوب است در اینجا احتمال بعید نیز معتبر بلکه واجب القبول است لما بینا.

۲ - اثبات دعوت بلا سبب : جواب اول : در امثله فوق صحت جبرقلب داعی،تطبیب القلب، شکر نعمت اطعام خوان وبذل طعام را بلاسبب گردانیدن درست نیست .

جواب دوم : اگر بلا سبب دعوت را نیز تسلیم کنیم جوازآن مقید است که چنین امر را مسبب نپندارد که نه عقلاً سبب باشد ونه نقلاً بلکه شریعت رد نموده به سبب بودن دعوت آن اما عوام بنابردستور زمانه جاهلیت غیرسبب را سبب گرفته اند وهذا ظاهرجدا.

تاویل درفعل ابن عمر رضی الله عنه واقوال فقهاء قرین قیاس نیست که مراد از آن دعوت به وقت اند مال زخم یعنی مرهم کردن زخم که به وقت حصول صحت درموقع اظهار شکر وسرور باشد. خلاصه اینکه بطلان این امرشنیع فی نفسه ظاهراست که بنیاد آن رسم غضب شده جاهلیت است که خداوند جل جلاله برآن نکیرشدید فرموده پس چنین جرم عظیم را سنت گفتن جواز ندارد. والله هوالعاصم . (۲۰ ربیع الاول سنه ۱۳۹۲ هـ)

مقابله حسن قرائت

سوال : چیست حکم مقابله حسن قرائت؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگرقصد آنان ترغیب دادن مردم باشددرتجوید قران جوازداردامامحافل مروجه مفاسد ذیل را دربردارد.

(۱) اختلاط بی حجابانه مرد وزن. (۲) لعنت تصاویر.

(۳) دعوت های خلاف شرع پس دراین احترازلازم است ازآن. والله سبحانه وتعالی اعلم

(۱۲ ربیع الاخر سنه ۱۳۹۴ هـ)

حکم قنوت نازله درصورت فسادات سیاسی ولسانی

سوال : در عصر حاضر که بنابرفسادات سیاسی ولسانی قتل وقتال بی جا شروع شده است عده زیاد مسلمانان ازتیغ برآمدند آیا در این صورت قرائت قنوت نازله در حق ایشان جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله قنوت نازله خواندن درچنین حالات جوازداردامانجات ازبلیات ومصائب دنیا وآخرت درترک مناهی ومنکرات است پس اگرکسی سالهای سال قنوت نازله بخواند اما منکرات را ترک نکند نجات نیابد .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى : (قوله الالنازلة) قال في الصحاح النازلة الشديدة من شدائد الدهر ولاشك ان الطاعون من اشد النوازل اشباه (قوله فيقنت الامام في الجهرية) يوافقه ما في البحر والشرنبلالية عن شرح النقاية عن الغاية وان نزل بالمسلمين نازلة قنت الامام في صلوة الجهر وهو قول الثوري واحمد اهـ وكذا ما في شرح الشيخ اسماعيل عن البناية اذا وقعت نازلة قنت الامام في الصلوة الجهرية لكن في الاشباه عن الغاية قنت في صلوة الفجر ويؤيده ما في شرح المنية حيث قال بعد كلام فتكون شرعيته اى شرعية القنوت في النوازل مستمرة وهو محمد قنوت من قنت من الصحابة بعد وفاته عليه الصلوة والسلام وهو مذهبنا وعليه الجمهور قال الحافظ ابو جعفر الطحاوى رحمه الله تعالى انما لايقنت عندنا في صلوة الفجر من غير بلية فان وقعت فتنة او بلية فلا بأس به فعله رسول الله صلى الله عليه وسلم (ردالمحتار ص ۴۵۱ ج ۱) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۲۸ ربیع الاول سنه ۹۷ھ

رسم خینه بندان درعروسی ها

سوال : رسم دیرینه دیارماست که درشب عاروسی باشمول عروسه ودیگر دوشیزگان نیزخینه بندان میکنند آیا خینه نمودن درحق این خانم ها سنت است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : خینه بندان برای زنان مستحب است اما رواج جدید مفاسد زیادی رادربرداردانداختن گل درگردن عروس ثبوت ندارد اما در روز عروسی زیب وزینت جوازدارد که مستحسن است اما آرائش کردن بانا محرم وبا او رفتن حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۳/ شعبان سنه: ۹۸ھ)

ریختاندن خون درتهداب خانه

سوال : درعصرحاضر مردم درروزتهداب گذاری خانه گوسفند حلال میکنند وخون آنرا در تهداب میریزانند آیا این عمل جائز وثابت است یاخیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این رسم ورواج هندوهاوبت پرستان است که دراسلام هیچ وجود و امکان ندارد باید کاملاً ازآن احتراز ورزیده شود . والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۱۰ ربیع‌الاول‌سنه۱۳۹۹هـ)

هبه نمودن ثواب وپذیرفتن آن

سوال : دررسم قرآن خوانی که مردم ثواب قرائت را به دیگران هبه میکنند درصورتیکه مردم طریقه هبه نمودن وپذیرفتن ثواب را نمی دانند طریقه احسن آن چگونه است؟ شمایان آنرا برای ما کاملاً شرح نمائید. بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این ایجاب وقبول عبث وخلاف شرع است بلکه چنین اجتماعات ثبوت نداردبلکه بدعت است برای ایصال ثواب تنها نیت کافی است که در توان هر شخص است. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۲ ربیع‌الاول‌سنه۱۳۹۹هـ)

بوسه نمودن پیشانی حاجی

سوال : در بازگشت حاجی ازحج آیا برای مردم تبرکاً یا اعزازاً بوسه نمودن پیشانی حاجی جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگررسم صورت گیرد واندیشه فتنه باشدپس جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۹رجب‌سنه۱۳۹۹هـ)

خوردونوش در دوران عیادت مریض

سوال : دردیارما ترویج است که تیمارگرادروقت عیادت چای یا نان میدهند آیا این عرف درست یا خطا؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : چونکه طریقه احسن عیادت عاجل بازگشت است لذا وقتیکه مریض داران بنا برمصارف ادویه وتیمارداری تحمل صرف مال ووقت شده اند پس

دراین صورت بالنها خوردونوش خلاف مروت وفعل قبیح است که عقلاً وشرعاً بداست احیانا مکینان بتاید عرف بادل ناخاسته عیادت کنندگان نان وچای دهند که عیادت کنندگان تحت وعید (لایحل مال امرئ مسلم الاطیب نفس منه) داخل باشند واگر کدام صاحب حیثیت مهمان نوازی هم میکند بازهم قبائح ذیل را دربر داشته باشد .

(۱) خلاف طریق مسنون.

(۲) تائید این رسم که بلای جان مساکین میگردد . والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۲۴/شوال سنه ۱۴۱۰ هـ)

در روز "دیوالی" تقسیم شیرینی

سوال : هندوهارواج دارند درسال در یک روز بنام روز دیوالی شیرینی تقسم میکنند حکم آن از نگاه شرع محمدی چیست آیا خورد آن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : هندوها درروزاول سال شمسی که یهودآنرا روزقتل حضرت عیسی علیه السلام گفته تجلیل میکنند ومیگویند دراین وقت روزاول سال شمسی،قمربه مقام خاصی میرسد پس درآن امکان خوردونوش را می بینند این حکم درصورت ابتلاء وضرورت است درحالت عامه چنین نمودن موافقت است باکفار درتعلقات غم وخوشی که مضردین وخلاف غیرت ایمانیه مسلمانان است. الله سبحانه وتعالی اعلم .

(۶/ذی القعدہ سنه ۱۴۱۶ هـ)

حکم قرآن خوانی مروج

سوال : در عصرحاضر رواج ختم القران عام شده درتیار کردن خانه جدید دکان جدیدافتتاح تعمیر وغیره با اعلان رادیو و اخبار مردم ازجاهای دور ودراز به ختم قرآن می آیند ودرآن شرکت میکنند آیا این ختم قرآن در سنت داخل است ویا دربدعت آیا مایان درآن شرکت کنیم یانه آیا شرکت کننده گان اجرکمائی میکنند ویا مرتکب گناه میشوند؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ۱ــ قال الامام محمد بن اسماعیل البخاری رحمه الله تعالی: حدثنا قتیبة ثنا جریر عن منصور عن مجاهد قال دخلت انا وعروة بن الزبیر رضی الله تعالی عنهما

المسجد فاذا عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنهما جالس الی حجرة عائشه رضی الله تعالی عنها واذا اناس یصلون فی المسجد صلوة الضحی قال فسالناه عن صلاتهم فقال بدعة الخ (صحیح البخاری ص۲۳۸ ج۱)

۲۔ وقال الامام ابو الحسین مسلم بن الحجاج بن مسلم القشیری رحمه الله تعالی: حدثنا اسحق بن ابراهیم اخبرنا جریر عن منصور عن مجاهد قال: دخلت انا وعروة بن الزبیر رضی الله تعالی عنهما جالس الی حجرة عائشه رضی الله تعالی عنها والناس یصلون الضحی فی المسجد فسالناه عن صلوتهم فقال بدعة الخ (صحیح مسلم ص۴۰۹ ج۱)

۳۔ قوال الشیخ محی الدین ابوزکریا یحیی بن شرف النواوی رحمه الله تعالی (قوله انهم سالوا ابن عمر رضی الله تعالی عنهما عن صلوة الذین کانو ایصلون الضحی فی المسجد والاجتماع لها هو البدعة. لان اصل صلوة الضحی بدعة وقد سبقت المسالة فی کتاب الصلوة (شرح النووی علی صحیح مسلم صفحه مذکوره بالا)

۴۔ وقال الامام محمد بن محمد بن شهاب المعروف بابن البزاز الکردری الحنفی رحمه الله تعالی: وقد صح عن ابن مسعود رضی الله تعالی عنهما انه سمع قوما اجتمعوا فی مسجد یهللون ویصلون علیه علیه الصلوة والسلام جهرا فراح الیهم فقال ما عهدنا ذلک علی عهده علیه السلام وما اراکم الا مبتدعین فما زال یذکر ذلک حتی اخرجهم عن المسجد. (بزازیة بهامش الهندیة ص۳۷۸ ج۶)

۵۔ وقال فی موضع اخر: ویکره اتخاذ الطعام فی الیوم الاول والثالث وبعد الاسبوع والاعیاد ونقل الطعام الی القبر فی المواسم واتخاذ الدعوة بقراءة القران وجمع الصلحاء والقراء للختم او لقراءة سورة الانعام او الاخلاص فالحاصل ان اتخاذ الطعام عند قراءة القران لاجل الاکل یکره (بزازیة بهامش الهندیة ص۸۱ ج۴)

۶۔ وقال الفقیه المخدوم محمد جعفر بن العلامة عبدالکریم البوبکانی السندی رحمه الله تعالی: فی الصیرفیة قراءة القران لاجل المهمات والناس مکروه (وبعد صفحة) یکره للقوم ان یقرا القران جملة لتضمنها ترک الاستماع والانصات المامور بهما (فک) لاباس به فی التتارخانیة من المحیط من المشائخ من قال: ان ختم القران بالجماعة جهرا ویسمی بالفارسیة (سپارہ خواندن) مکروه (الی قوله) فی عین المعلم ولا یختم القران فی المجالس یکره لانه یقرا طمعا فی الدنیا و کذلک فی الاسواق و کذلک علی راس القبر قیل: ولو قرا ولا یسال والناس اعطوه من غیر سوال قال یکره ایضا لانه اذا لم یقصد

السؤال لم لا يجلس في بيته ويقرأ القرآن (المعانة في المرمة عن الخزانة ص ۱۳۲، ۱۳۳، ۵۳۲، ۱۳۳)

۷ــ وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (تتمة) اشار بقوله فرادى الى ما ذكره بعد في متنه من قوله ويكره الاجتماع على احياء ليلة من هذه الليالي في المساجد وتمامه في شرحه، وصرح بكراهة ذلك في الحاوي القدسي قال: وما روي من الصلوات في هذه الاوقات يصلى فرادى غير التراويح.

قال في البحر: ومن هنا يعلم كراهة الاجتماع على صلوة الرغائب التي تفعل في رجب في اول جمعة منه وانها بدعة، وما يحتاله اهل الروم من نذرها لتخرج عن النفل والكراهة فباطل اهـ

قلت: وصرح بذلك في البزازية كما سيذكره الشارح اخر الباب، وقد بسط الكلام عليه شارحا المنية، وصرحا بان ما روي فيها باطل موضوع، وبسطا الكلام فيها خصوصا في الحلية، وللعلامة نور الدين المقدسي فيها تصنيف حسن سماه (ردع الراغب عن صلاة الرغائب) احاط فيها بغالب كلام المتقدمين والمتأخرين من علماء المذاهب الاربعة (رد المحتار ص۲۶ ج۲)

۸ ــ وقال في موضع اخر: وقال ايضا: ويكره اتخاذ الضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع في السرور لا في الشرور، وهي بدعة مستقبحة، وروى الامام احمد وابن ماجه باسناد صحيح عن جرير بن عبدالله رضي الله عنهما قال كنا نعد الاجتماع الى اهل الميت وصنعهم الطعام من النياحة) اهـ وفي البزازية: ويكره اتخاذ الطعام في اليوم الاول والثالث وبعد الاسبوع ونقل الطعام الى القبر في المواسم، واتخاذ الطعام في اليوم الاول والثالث وبعد الاسبوع ونقل الطعام الى القبر في المواسم، واتخاذ الدعوة لقراءة القرآن وجمع الصلحاء والقراء للختم او لقراءة سورة الانعام او الاخلاص.

والحاصل ان اتخاذ الطعام عند قراءة القرآن لاجل الاكل يكره وفيها من كتاب الاستحسان: وان اتخذ طعاما للفقراء كان حسنا اهـ واطال في ذلك في المعراج وقال: وهذه الافعال كلها للسمعة والرياء فيحترز عنها لانهم لا يريدون بها وجه الله تعالى (رد المحتار ص۲۴۰ ج۲).

۹ــ وقال في موضع اخر: وقد اطنب في رده صاحب تبيين المحارم مستندا الى النقول الصريحة فمن جملة كلامه قال تاج الشريعة في شرح الهداية: ان القرآن بالاجرة لا يستحق الثواب لا للميت ولا للقارئ وقال العيني في شرح الهداية: ويمنع القارئ للدنيا، والآخذ والمعطي آثمان.

فالحاصل ان ما شرع في زماننا من قراءة الاجزاء بالاجرة لا يجوز لان فيه الامر بالقراءة واعطاء الثواب للآمر والقراءة لاجل المال فاذا لم يكن للقارئ ثواب لعدم النية الصحيحة فاين يصل الثواب الى

المستاجر ولو لا الاجرة ماقرا احدفی هذا الزمان بل جعلوا القران العظیم مکسبا ووسیلة الی جمع الدنیا. انا لله وانا الیه راجعون (وبعد اسطر) کما صرح به فی التتارخانیة حیث قال: لامعنی لهذه الوصیة ولصلة القاری بقراءته. لان هذا بمنزلة الأجرة. والاجارة فی ذلک باطلة وهی بدعة ولم یفعلها احدمن الخلفاء الخ(ردالمحتار ص۵۶ج۲)

۱۰ ــ وقال ایضا: ونقل العلامة الخلوتی فی حاشیة المنتهی الحنبلی عن شیخ الاسلام تقی الدین مانصه. ولایصح الاستئجار علی القراءة واهداؤها الی المیت لانه لم ینقل عن احد من الائمة الاذن فی ذلک وقد قال العلماء: ان القاری اذا قرأ لاجل المال فلاثواب له فای شئ یهدیه الی المیت وانما یصل الی المیت العمل الصالح. والاستئجار علی مجرد التلاوة لم یقل به احدمن الائمة (وبعد اسطر) وحینئذ فقد ظهر لک بطلان ما اکب علیه اهل العصر من الوصیة بالختمات والعهالیل مع قطع النظر عما یحصل فیها من المنکرات التی لاینکرها الامن طمست بصیرته. وقد جمعت فیها رسالة سمیتها شفاء العلیل وبل الغلیل فی حکم الوصیة بالختمات والعهالیل(ردالمحتار ص۵۷ج۲)

ازین روایات ثابت شد که ختم القرآن مروج بدعت وناجائز است ازقرآن، حدیث وقرون مشهود لها بالخیر ثبوت آن نیامده پس شرکت درآن جوازندارد ونقائص ذیل نیز در آن موجود است :

(۱) به اعلان وجبر مردم برای آن جمع کرده میشوند که (تداعی) برای عبادت نافله مکروه است طبقیکه درحضورحضرت ابن عمرؓ مردم صلوة ضحی را درمسجد اداء میکردند حضرت ابن عمرؓ این عمل آنان را بدعت قرارداد با وجودیکه انفرادی اداء صلوة ضحی ثابت است این چنین حضرت ابی مسعود رضی الله عنه اطلاع یافت که فلان اشخاص جهرا تسبیح وتهلیل میگویند پس حکم نمود که اینها بدعتی ها اند باوجودیکه تسبیح وتهلیل ودرود شریف خواندن ثابت است که باعث اجر وثواب است.

(۲) بعد ازدعوت اگرکسی حاضر نشود او را ملامت میکنند درحالیکه ملامت نمودن بر امر استحبابی درکارنیست.

(۳) با غیر حاضران بغض،کدورت ونفرت پیدا میشود.

(٤) قرآن خوانان بنا بر جم غفیر افتخار میکنند.

(۵) اگرکسی ختم مروج را دادم ندهد تحت تنقید مردم قرار میگیرد.

(۶) ختم کامل قرآن را ضروری می پندارند اگرکسی ختم را تکمیل نکند مورد ملامتی قرار میگیرد درحالیکه تعین نیامده درختم تمام قرآن نفل تسبیح صدقه نیز مانند تلاوت باعث ثواب است.

(۷) قرائت کنندگان ختم قرائت قرآن را برخویش بارگرنگ می پندارندبه طریق عوض خد را ازآنجا نجات دهد درحالیکه درحصه قرآنکریم آمده : ((اقرؤاالقران ماائتلفت علیه قلوبکم فاذا اختلفتم فقوموا عنه)) یعنی قرائت کنید قرآن را تاکه دل بد نشده اید.

(۸) درچنین حالت بدون مراعات احکام تجوید تحته،تنوین،اخفاء وظهار مدنظر گرفته نمیشود درختم قران چنین اشخاص نیزشرکت ورزندکه قران را نخوانده اند بر هرسطر بسم الله الرحمن الرحیم گفته بروند که چنین نمودن درشریعت دلیل ندارد وتوهین قرآن است.

(۱۰) تا آخر ختم نشستن را ضروری میپدارند که برضرورت داران مشکل تمام میشود و اگر برخیزند، معیوب پنداشته میشود.

(۱۱) بعضی ها که سجده تلاوت را نمی دانند بعد ازقرائت آیات سجده عوض ثواب مرتکب جرم ترک واجب میگردند که سجده نکنند.

(۱۲) دربعض مقامات هرشریک شونده بعد ازختم قران چهارده چهارده سجده میکنند به قصدفراغت ذمه که عوض ثواب مرتکب گناه میگردند.

(۱۳) در آخر شیرینی تقسیم میشودکه از نوع المعروف کالمشروط شمرده میشود که در انتها قاری از ثواب قرائت محروم میشود پس چه ثواب را به خانواده ختم ببخشد یا به میت.

(۱٤) شیرینی دادن آنقدر ضروری است که اگر شیرینی را تقسیم نکند پس تحت ملامت مردم قرار میگیرد.

(۱۵) در ختم های مروج سوم،چهلم سال وغیره تعین که عبادت غیر معین را تعین نمودن لازم می آید که مکروه بدعت وناجائز است.

(۱۶) حضرت جریربن عبدالله ﷺ میفرماید : ((کنا نعد الاجتماع الی اهل المیت وصنعهم الطعام من النیاحة)) یعنی ما گردآمدن درخانه میت را نوحه میپنداشتیم ونوحه حرام است.

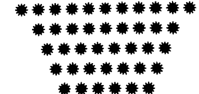
(۱۷) مشارکین وقاریان هردونیت سمعت فخر و ریاکاری را داشته میباشند که عمل نیک خویش را ضائع میکنند ، درحدیث شریف آمده است که ریاکاری عمل نیک را چنین ضائع میکند مانندیکه زنگ آهن را می خورد و آن عمل نزد خداوند ﷻ مردود است که درعمل ریا کاری عوض ثواب گناه وجرم درنصیب او میشود پس باید عوض این تکالیف ومشقات خود ساخته از للهیت واخلاص کار بگیرید تا فائز به اجر شوید، شما را هم ثواب برسد ومیت را هم .

طریقه درست ایصال ثواب

طریقه درست اینست که عوض اجتماعی به شکل انفرادی نماز روزه حج،تلاوت،تسبیح وصدقه وثواب انرابه اقربای خویش ببخشد درصدقات مالی طریقه درست اینست که پول نقدرا درکارخیر مصرف کند یا بکدام مسکین بدهد این طریقه افضل است تا مسکین کار خویش را یا آن را با آن تمام کند زیرا درحدیث آمده صاحب صدقه مخفی را خداوند ﷻ زیرِ سایه عرش قرار میدهد در روزیکه مردم غرقاب عرق خویش باشند طریقه دوم آن اینست که حاجت مسکین را مدنظرگرفته همان چیزرابرایش خریداری میکند این چنین طریقه درتبریکی دکان ومکان نیزدرکارست والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۱۴/ربیع الاول سنه۱۴۱۷ھ)

(بیان قران خوانی مروج درجلد هفتم درکتاب الاجاره مذکوراست)

متفرقات الحظر والاباحة

خوابیدن دوتن دریک بسترخواب

سوال : آیا برفرش واحد دوتن حق استراحت را دارند؟ نیزآیافرش کلان وچارپائی کلان درحکم فرش واحد می آید یا یا درحکم دو فرش جدا جدا؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بعد ازده سالگی یا اضافه از ده سالگی خوابیدن دو نفر اگر هردو مردباشند یا زن یا یکی مرد ویکی ایشان زن یا برعکس جوازندارد اگر که یک شخص دریک جانب وشخص دوم درجانب دیگر خوابیده باشد درصورتیکه بین هردوتکه یا چیزی حائل نباشد اگر حائل باشد درانصورت مکروه تنزیهی است. البته پسر با پدرش یا دختر با مادرش حق خواب را دارند.

وچارپائی کلان یا فرش کلان درحکم فرش واحد است. البته اگر آنقد نزیک استراحت کردند که درنظر مردم فرش واحد می آمد جواز ندارد.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله : ولایجوز للرجل مضاجعة الرجل وان کان کل واحد منهما فی جانب من الفراش قال علیه الصلوة والسلام لایفضی الرجل الی الرجل فی ثوب واحد ولاتفضی المراة الی المراة فی الثوب الواحد واخته وامه وابیه فی المضجع لقوله علیه السلام وفرقوا بینهم فی المضاجع وهم ابناء عشر وفی النتف اذا بلغوا ستا کذا فی المجتبی وفیه الغلام اذا بلغ حد الشهوة کالفحل.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله مضاجعة الرجل) ای فی ثوب واحد لاحاجز بینهما وهو المفهوم من الحدیث الاتی وبه فسر الاتقانی المکامعة علی خلاف مامر عن الهدایة وهل المراد ان یلتفا فی ثوب واحد اویکون احدهما فی ثوب دون الاخر والظاهر الاول یؤیده ما نقله عن مجمع البحار ای متجردین وان کان بینهما حائل فیکره تنزیها اه تامل (قوله بین اخیه واخته الخ) قال فی الشرعة ویفرق بین الصبیان فی المضاجع اذا بلغوا عشر سنین (الی قوله) فان ذلک داعیة الی الفتنة ولو بعد حین اهـ وفی البزازیة اذا بلغ الصبی عشر الاینام مع امه واخته وامراة الا بامراته اوجاریته اهـ فالمراد التفریق بینهما عند النوم خوفا من الوقوع فی المحذور (الی قوله) بخلاف ما اذا کان نائما وحده اومع ابیه وحده اوالبنت مع امها وحدها. (ردالمحتار ص۲۴۴ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۴ صفر سنه ۸۶ هـ

خفیه وصول نمودن حق خویش را از مال مقروض

این مسئله درجلد هفتم احسن الفتاوی در جلد گذشته تحت عنوان (باب القرض والدین) یعنی تحت عنوان (تدبیر وصول نمودن قرض) گذشته است.

دیدن فلم حج حرام است

سوال: درحید آباد وکراچی وغیره ولایات درسینما ها فلم حجاج کرام به نشر می رسد که از آن حرکت حجاج از جده تا بازگشت ایشان تمام مراسم حج احرام بستن طواف بیت الله زادها الله شرفا سعی بین صفا ومروه رفتن به منی وعرفات ومزدلفه تا بازگشت به جده پخش میشود بدون تصاویر حرام وبدون ساز وسرود، پس سوال اینجاست که این فلم در سینما پخش می شود پس درحالیکه حج ازشعائر اسلام است آیا مشاهده نمودن این فلم به قصدثواب درسینما جواز داردیا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: فقهاء تصریح نموده اند که تعریف یعنی نقل وقوف عرفه بدعت است درحالیکه درآنجا دیگر هیچ منکرات نیزنیست پس بامعیت منکرات درآن فلم بطریقه اولی حرام است بادلائل ذیل:

(۱) فلم آله لهو ولعب است وگرفتن آله لهو ولعب درمقاصد دینیه اهانت واستخفاف است. قال الله تعالی ﴿اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا﴾

(۲) اکثرافعال حج تعبدی غیر مدرک بالقیاس است که آنرامخالفین اسلام نیز مشاهده میکنند که آنان بامشاهده آن برآن پسخند میزنند ومزاق میدانند که سبب این استهزاء شخصًا فلم سازان میباشند.

(۳) درآن تصاویراستعمال میشود که مردم از آن تلذذ میگیرند که در قباحت آن کسی کلام نکرده که این تصاویر وعکس های عابدین است معامله نمودن آنحضرت ﷺ باتمثال های حضرت ابراهیم وحضرت اسماعیل علیهما اسلام به همه معلوم است.

(٤) ازآن اهل هوی دلیل میگیرند که فراهم آمدن درمکان خاص جهت ادای افعال حج ممکن بخاطر ترغیب حج است اما رفته رفته مردم آنراحج می پندارند پس باید بین هردورسم فرق واضح شود.

(۵) نیز فقهاء کرام برای حارس به قصد ایقاظ رفع الصوت بالتهلیل را معصیت قرار داده اند درحالیکه بین طاعت ومباح آنقدر بُعد نیست نسبت به بُعد طاعت ومعصیت.

(۶) معصیت یعنی فلم را ذریعه ترغیب حج گرفتن که درآن اهانت صالحین می آید که درحقیقت اهانت اسلام است که تحمل آن طبعا وشرعاً غیر ممکن باشد وقتیکه دراین عمل اباحت نیست پس درآن اعتقاد ثواب قریب به کفر است. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۲۶/ربیع الثانی سنه ۸۹هـ)

تبدیل نمودن اسم "محمد"

سوال : خانم خالد حمل داشت پس گفت اگر ولد تولدشد اسمش را "محمد" می نهم همانا که بفضل الهی درخانه او پسر تولدشد پس اگر عوض محمداسم پدرش را محمداحمد یا محمد عبدالرحمن بنهد جواز دارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بعد ازولادت پسر تبدیلی اسم آن یا اضافه نمودن اسم با (محمد) جواز دارد اما تبدیل نمودن اسم محبوب عزیز باعث حرمان است باید تبدیل نشود. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۲/ذی القعده سنه ۸۶هـ)

نام نهادن بنام (عبدالرسول ، غلام غوث)

سوال : اسماء ذیل چه حکم دارد : عبدالرسول ،غلام احمد، غلام مصطفی، عبدالنبی، عبدالعلی وغیره ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دراسامی غلام غوث وغلام احمد وغیره حرج نیست البته اسامی عبدالرسول وغیره آنکه در ابتدای آن عبد می آید اضافت عبدبسوی غیر الله است بنا بر مرهوم بودن شرک ناجائز است، البته چنین شخص را مشرک گفته نمیشود چراکه مراد از عبد خادم ومطیع گرفته میشود.

قال الملا علی القاری رحمه الله تعالی: ولا یجوز نحو عبدالحارث ولا عبدالنبی ولا عبرة بما شاع فیما بین الناس (المرقاة ص۱۰۶ ج۹)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: ولا یسمیه حکیما ولا اباالحکم ولا اباعیسی ولا عبدفلان (الی ان قال) الول ویؤخذ من قوله ولا عبدفلان منع التسمیة بعبدالنبی ونقل المناوی عن الدمیری انه

قیل بالجواز بقصد التشریف بالنسبة والاکثر علی المنع خشیة اعتقاد حقیقة العبودیة کما لا یجوز عبدالدار اھ (ردالمحتار ص۲۶۸ج۵) واللہ سبحانہ وتعالی اعلم. ۷جمادی الاولی سنہ ۸۹ھ

اسماء متعدد یا تبدیلی اسم

سوال : آیا درصورتیکه اسم اول کسی مهمل باشدیا بد وقبیح باشد یا عوض آن اسم دیگر درسند او آید آیا میتواند اسم خویش راتبدیل کند؟ نیزآیا میتواند یک شخص برای خویش دو یا اضافه از دو اسماء را انتخاب کند ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تبدیل نمودن اسم بدبه اسم نیک لازمی است نیز تبدیلی اسم بلاضرورت جواز دارد نیز اسمای متعدد هم جواز دارد.

قال العلامة ابن عابدین رحمه اللہ تعالی تحت بحث ما یجوز التسمیة به من الاسماء وما لا یجوز: کان رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم یغیر الاسم القبیح الی الحسن جاءه رجل یسمی اصرم فسماه زرعة (رد المحتار ص۲۶۸ج۵) واللہ سبحانه وتعالی اعلم. ۲۹ صفر سنہ ۹۲ھ

غیر قریشی را قریشی گفتن

سوال : آیاغیر قریشی حق دارد که خوررا قریشی معرفی کند یک قصاب معروف خویش راقریشی نام نهاده حکم اوچیست ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بنابرکدام تعلق خویش را منسوب به خانواده دیگرحرام است که بران وعیدات شدید آمده است .

عن سعید بن ابی وقاص وابی بکرة رضی اللہ تعالی عنهما قالا قال رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم من ادعی الی غیر ابیه وهو یعلم فالجنة علیه حرام متفق علیه.

عن ابی هریرة رضی اللہ تعالی عنه قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم لا ترغبوا عن اٰبائکم فمن رغب عن ابیه فقد کفر متفق علیه (مشکوة ص۲۸۶ج۲) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۲۵ شعبان سنہ ۹۱ھ

نام نهادن به اسم عبدالرحمن ویا عبدالرحیم

سوال : اسمای عبدالرحمن وعبدالرحیم که مردم مضاف را حذف نموده تنها رحمن یا رحیم گفته ندا میکنند چه حکم دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : طبقیکه دراین اسماء مضاف محذوف معنوی میباشد اسم تسمیه برای اسماء جوازداردباکراهیت،بالخصوص اسمانکه مختص باشندباذات باری تعالی مانند غفاررحمن وغیره که در این اسماء حذف مضاف خیلی ها قبیح است والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۷/ذي الحجه سنه ۱۳۹۴هـ)

کاغذ پرانی جواز ندارد

سوال : آیا کاغذ پرانی جواز دارد یا خیر ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پتنگ پرانی بناءبرمفاسد ذیل جواز ندارد :.

(۱) تعقیب کننده کبوتررا آنحضرت صلی الله علیه وسلم شیطان فرموده بود وبر او لعنت گفته است .

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم رای رجلا یتبع حمامة فقال شیطان یتبع شیطانة (ابوداود ص ۱۹۳ ج ۲)

جهت انهماکیت درکبوتربازی غفلت درامور دینی ودنیوی همین علت درپتنگ بازی هم موجود است لذا وعید قبلی دراین حصه هم مطرح است.

(۲) ازنمازباجماعت بلکه از نمازانفرادی نیزغافل میشود خداوندﷻ در حرمت شراب وقمار فرموده (ویصدکم عن ذکرالله وعن الصلوٰة) .

(۳) پتنگ پران اکثراً بر بامهائی بلند بالا میشود که تجاوزاست برنوامیس وحقوق مردم.

(٤) احیاناً پتنگ پران ازبام میافتد وبمیرد که یک نفس محترم ضایع میشود که آنحضرتﷺ از بالا شدن از بام بی دیوال منع فرموده اند.

(۵) فضول خرچی نمودن درمال تبذیر وحرام است قرآنکریم چنین اشخاص را بر اخوان الشیاطین معرفی نموده، پتنگ بازی درمعصیت مقابله وتسابق وتفاجرحرام بلکه خطرکفر را داردوالله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۱ محرم سنه ۱۳۸۷هـ)

تحقیق درسرایت مرض

سوال : اگر در کدام منطقه مرض وبا بیاید آیا بنا برخوف سرایت ازآنجا نقل مکانی نمودن به شهردیگر جواز دارد نیز درصورتیکه درحیوانات مرض داخل شود آیا کناره

نمودن دیگر حیوانات از نزدیک او جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دربعض احادیث نفی عدوی آمده ودربعض دیگر ثبوت آن صورت تطبیق این است که مراد از عدوی آنست که درعقیده جاهلیت بودبه این اعتقاد که دربعض امراض این خاصیت وطبعیت لازمی است که هیچ خطا نمیشود علاوه ازاین نص لاعدوی ولاطیرة دیگردلائل نیز موجوداست مثلاً درکدام مقام که طاعون حواله شده فیصدی اموات کم بوده نیست به فیصدی زنده ها اگر تعدی هرآئنه می بودپس یک فردهم زنده نمی ماند ودراحادیثی که حکم اجتناب آمده آن بدرجه سبب است اما حیثیت آن سبب کم است ازاسباب ظاهرپس اجتناب لازمی نیست حکم (فر من المجذوم فرارك من الاسد) درحصه ضعیف الاعتقادها ست که درحصه آنان مرض به مشیئت الهی ثابت شده پس او از احادیث لاعدوی ولاطیره منکر است که درآن خطرسلب ایمان او میباشد اماچونکه درحدیث ازفرارمن الوباء صراحة منع آمده پس یک شهر را ترک نموده به شهر دوم رفتن جواز ندارد البته ازیک محله به محله دوم حق رفتن رادارد این چنین مواشی وحیوانات را نیز به درجه سبب دور داشتن جواز دارد اما اعتقاد لزوم جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۲۶/ربیع الاول سنه۸۷هـ)

درطلب معاش سفرنمودن بدون اذن والدین

سوال : وقتیکه درشهر خود ذریعه معاش میسرنشود آیا بدون اجازه والدین وزوجه سفرنمودن به مملکت دوم جهت کسب جوازدارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگربنابرسفر خوف ضیاع حقوق والدین واولاد باشد که نفقه به آنان نماند جواز ندارد وقتیکه انتظام دیگری هم نباشد اما اگر انتظام نفقه آنان را کند پس حق سفر را دارد اما اگر سفر پرخطر باشد که غالبًا در آن هلاکت میآید پس هرآئنه باید اجازه گیرد از والدین .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وله الخروج لطلب العلم الشرعی بلا اذن والدیه لوملتحیا وتمامه فی الدرر.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی (قوله وله الخروج الخ) ای ان لم یخف علی والدیه الضیعة بأن کان موسرین ولم تکن نفقتهما علیه فی الخانیة ولو اراد الخروج الی الحج و کرها ذلك قالوا ان استغنی

الاب عن خدمته فلاباس والا فلایسعه الخروج فان احتاجا الی النفقة ولایقدر ان یخلف لهما نفقة کاملة او امکنه الا ان الغالب علی الطریق الخوف فلا یخرج ولو الغالب السلامة یخرج وفی بعض الروایات لایخرج الی الجهاد الا باذنهما ولو اذن احدهما فقط لا ینبغی له الخروج لان مراعاة حقهما فرض عین والجهاد فرض کفایة (الی ان قال) فلو فی سفر تجارة او حج لاباس به بلا اذن الابوین ان استغنیا عن خدمته ولو خرج المتعلم وضیع عیالا یراعی حق العیال اھ (رد المحتار ص۲٦۱ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۷ جمادی الثانیة سنہ ۸۷ھ

درصورت استغنای والدین بدون اجازه سفرجوازدارد

سوال : شخصی که والده اوخیلی ضعیف است اما برای خدمت شخص باشعورنزدش است پسرش قصد دوسال سفر رابه خارج دارد والده اجازه داد اما درقلبش غم فراق است پس آیا دراین سفرپسرمجرم پنداشته می شود یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگرسفردینی یا دینوی باشد وراه هم بی خطر باشد دراین صورت بدون اجازه والدین نیزسفر نمودن جوازداردبشرطیکه مادر نیازمندی نداشته باشد به خدمت جسمانی یا مالی این پسر اما صدمه طبعی پس او هرآئنه میباشد .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله: وله الخروج لطلب العلم الشرعی بلا اذن والدیه.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله وله الخروج) ای ان لم یخف علی والدیه الضیعة بان کانا موسرین ولم تکن نفقتهما علیه فی الخانیة ولو اراد الخروج الی الحج و کرها ذلک قالوا ان استغنی الاب عن خدمته فلاباس والا فلایسعه الخروج و کرها ذلک قالوا ان استغنی الاب عن خدمته فلاباس والا فلایسعه الخروج فان احتاجا الی النفقة ولایقدر ان یخلف الهما نفقة کاملة او امکنه الا ان الغالب علی الطریق الخوف فلا یخرج ولو الغالب السلامة یخرج (الی ان قال) ولو اذن الابوان لایلتفت الی غیرهما هذا فی سفر الجهاد فلو فی سفر تجارة او حج لاباس به بلا اذن الابوین ان استغنیا عن خدمته اذلیس فیه ابطال حقهما الا اذا کان الطریق مخوفا کالبحر فلا یخرج بلا اذنهما وان استغنیا عن خدمته (رد المحتار ص۲٦۱ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۹ شعبان سنہ ۸۸ھ

بدون اجازه والدین درجای دیگرتدریس نمودن

سوال : شخصی درجای دورتدریس میکند والدینش اصرارنمودند تا درجای نزدیک تدریس کند آیا دراین صورت تدریس او درآنجا موجب گناه پنداشته میشود یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دردوررُفتن علماء اکابر ازدنیا روزبروز رخصت می شوند از مدرسه ها هرسال هزارها افراد فارغ میشود اما معدود چندی برمقام درس وتدریس فائز میشود وخلای این اکابر را پُر میکنند که چنین افراد باعلم وباعمل وباصلاحیت که باغ سرسبزاکابر راباخون وخوی خویش شاداب سازند ازسوی دیگر والدین که از علم دوراند نمی خواهندکه پسران ایشان درادارہ های علمی مصدرخدمت بگردند بلکه درپی دنیا حتی خدمت غربی هارا پسند می دارند ورفتن پسررابه امریکا واروپاافتخارمی دانند بعضی ها بعد ازفراغت اولاد را درحصول دنیا داخل میکنند وبعضی ها می خواهند که پسران ایشان درجای نزدیک تدریس کنند که درآنجا شکار مشکلات خانگی، ماحول بد احیانا بغض وعنادباعلما ازتدریس جان بسیرآمده بلکه بالاخره بادینْ واهل دین نفرت را شروع کنند که عوض خدمت دین ذریعه بدنامی دین وعلماء میگردد اگر والدین دلخواه خود را به اولاد بقبولانند رفته رفته نام ونشان دین ازبین میرود کسی نمی ماند تا مسئله دین را به مردم بنماید پس وقتیکه والدین و اقارب اولاد ایشان را برای حصول علم دین وقف نمودند موقع دهند آنانرا تا خدمت کنند وکاملاً همکاری کنند با آنان تا درحصول سعادت دارین سهیم شونبوبه آنان مقام اعلی را انتخاب کنند خلاصه اینکه درصورتیکه والدین نیازمند خدمت نباشند اولاد ایشان جهت خدمت دینی دورنزدیک نباشد اولاد ایشان جهت خدمت دینی دورنزدیک وظیفه تدریس را انجام میدهند دراین صورت اطاعت والدین لازمی نیست .

بلکه سفر تجارت که سفر دنیوی است درآن هم اجازه والدین ضروری نیست پس‌علم دین که سبب خیروبرکت کافه امت است چگونه این سفرموقوف باشد به اذن والدین البته درصورتهای ذیل بدون اجازه والدین سفر جواز ندارد.

(۱) درصورتیکه والدین نیازمند خدمت جسمانی باشند وخادم هم نباشد.

(۲) درصورتیکه سفر برخطرنباشد که اغلب گمان هلاکت درآن باشد.

(۳) وقتیکه پسرهنوزامرباشدوخوف فتنه درآن باشد والله سبحانه وتعالی اعلم
(۸/محرم سنه ۹۵ھ)

سروپا برهنه بودن

سوال : آیا سر برهنه وپا برهنه یعنی بدون کفش وکلاه گشت وگذر نمودن جواز دارد یا خیر . اگر جواز ندارد پس دلیل چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پوشیدن کلاه یا عمامه وپوشیدن پاپوش سنت است ودرقباحت وشناعت عمل خلاف سنت هیچ شک نیست رسول الله ﷺ برهردوچیزمواظبت نموده نیز درعصرحاضر سربرهنه بودن شعارفساق وفجاراست که قباحت زیادی را دربردارد نیزلباس نعمت الهی وزینت است وسبب نجات از حرارت وبرودت نیز است پس ترک نعمت کفران نعمت است. والله سبحانه وتعالی اعلم .
(۲۵/جمادی الثانیه سنه ۸۷ھ)

غیر عالم حق درس قرآن را ندارد

سوال : درعصر حاضر که اکثر ائمه مساجد علماء سندیافته نیستند بامطالعه تفاسیر وکتب حدیث ازلسان اردووغیره ترجمه ودرس حدیث میکنند آیا برای آنان درس قرآن وحدیث جواز دارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تا زمانیکه تحت قیادت کدام عالم مستند ترجمه قرآن را نکرده باشد برایش درس قرآن جواز ندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم. (رجب سنه ۸۷ھ)

بول کردن درغسل خانه

سوال : وقتیکه غسل خانه پخته کاری باشد آیا بول وبراز کردن در آن وبرآن آب ریختن جوازداردیا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد اما احتراز از آن بهتراست زیرا که در این صورت از این وسوسه پیدا میشود :

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لایبولن احدکم فی مستحمه ثم یغتسل اویتوضا فیه فان عامة الوسواس منه والله سبحانه وتعالی اعلم. ۵ رجب سنه ۸۷ھ

نفاره زدن جوازدارد

سوال : آیا ازجهت اعلان چیزی نفاره زدن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله برای کدام عمل جائز چنین اعلان نمودن جواز داردطبقیکه آنحضرت ﷺ دراعلان نکاح نفاره زدن را جوازداده اند .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی (قوله ویندب اعلانه) ای اظهاره والضمیر راجع الی النکاح یعنی العقد لحدیث الترمذی اعلنوا هذا النکاح واجعلوه فی المساجد واضربوه علیه بالدفوف فتح (رد المحتار ص۲۶۱ج۲) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۴ رجب سنه ۸۷هـ

چیدن موی سفید برای مرد جوان جوازدارد

سوال : اگربنا برزکام مزمن چند تارموی کسی در مدت جوانی سفید شود آیا حق کشیدن آنرا دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جهت ازاله عیب چیدن موی سفید جواز دارد پس سفید شدن موی قبل از وقت عیب است لذا چیدن جواز دارد.

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ولاباس بنتفه الشیب.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ولاباس بنتف الشیب) قیده فی البزازیة بان لایکون علی وجه التزین (ردالمحتار ص۲۶۱ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۷ رجب سنه ۸۷هـ

مقاطعه نمودن باسودخور

سوال : آیا گرفتن دختر سودخوریا ماموربانگ یا بیمه یا پذیرفتن جهیزازآن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی

(۲۲/شعبان سنه ۸۷هـ)

فروختن گاو ماده و حامله به خاطر ذبح بر قصاب

سوال : آیا فروختن گاوحامله جهت ذبح کردن برقصاب جواز دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلی ! ذبح نمودن ماده گاو جواز دارد پس فروختن آن بر قصاب نیز جواز دارد ، البته اگر قریب الولادت باشد ، علماء آنرا مکروه گفته اند .

قال العلامۃ الحصکفی رحمہ اللہ تعالی: ولیس فی ذبح الامر اطاعۃ الولد لعدم التیقن بموتہ.

قال العلامۃ ابن عابدین رحمہ اللہ تعالی: (قولہ ولیس فی ذبح الام الخ) جواب عما یقال انہ لولم یحل بذبح امہ لما حل ذبحہا حاملا لاتلاف الحیوان وتقریر الجواب ظاهر لکن فی الکفایۃ ان تقاربت الولادۃ تکرہ ذبحہا (رد المحتار ص۱۴۳ ج۵) واللہ سبحانہ وتعالی اعلم. ۲۹ شوال سنہ ۸۷ھ.

کامیاب نمودن شاگرد تمبل ونالائق جواز ندارد

سوال : ممتحن یک شاگرنالائق را با مراعت کامیاب کرد که بعد ازآن شاگرد جائی مامور مقرر شدآیا تنخوا برایش حرام است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر صلاحیت داشته باشد و ماموریت را بطریقه احسن اداء کند وظیفه گرفتن برایش جواز دارد ممتحن از طرف حکومت تعین شده است عائدات او در حرمت بدوش ممتحن نیست، البته اگر ممتحن عوض طالب لائق طالب تنبل را کامیاب کرد پس مجرم است، باید توبه کند .

قال اللہ تعالی: ان اللہ یامرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها واذا حکمتم بین الناس ان تحکموا بالعدل الایۃ (۵۸:۴) واللہ سبحانہ وتعالی اعلم. غرہ ذی القعدہ سنہ ۸۷ھ.

قتل نمودن حیوانات موذی

سوال : آیا قتل سگ،گربه، مگس، مور وغیره حیوانات موذی جواز دارد وطریقه قتل آنها چگونه باشد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حشرات الارض اگرابتداء بالایذاء کنند درقتل آنها هیچ حرج نیست در غیرآن قتل آنها خلاف اولی است مار وگژدم چونکه خلقةً موذی اند درقتل آنها ودرقتل سگ وگربه موذی نیز حرج نیست وقتل ماروگژدم باعث ثواب است قتل اشیاء موذی چنین درکارست که زود جان دهند اما باز هم احراق آنها جواز ندارد.

قال العلامۃ الحصکفی رحمہ اللہ تعالی: وجاز قتل مایضر منها ککلب عقور وهرۃ تضر ویذبحها ای الهرۃ ذبحا ولایضربها لانہ لایفید ولایحرقها وفی المبتغی یکرہ احراق جراد وقمل وعقرب ولاباس باحراق حطب فیها النمل.

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمہ اللہ تعالی: (قولہ ویذبحها) الظاهر ان الکلب مثلها تامل (قولہ یکرہ

احراق جراد) ای تحريما ومثل القمال البرغوث ومثل العقرب الحية (رد المحتار ص۲۹۰ ج۵)

وفي الهندية: قتل الزنبور والحشرات هل يباح في الشرع ابتداء من غير ايذاء وهل يثاب على قتلهم قال لا يثاب على ذلك وان لم يوجد منه الايذاء فالاولى ان لا يتعرض بقتل شئ منه كذا في جواهر الفتاوى، عالمگيرية ص۳۶۱ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۲ رجب سنه ۲ ۹ هـ

قتل چلپاسک «چمچوره» باعث ثواب است

سوال : چلپاسک دشتی که از نوع آن درخانه زیاد دیده میشود آیا قتل آن هردو جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : قتل هردوباعث اجر وثواب است درحدیث لفظ (وزع) آمده که هردورا شامل است، رسول الله ﷺ علت قتل آنرا دمیدن آن درآتش نمرود بر ابراهیم علیه السلام نمائیده اند

عن ام شريك رضى الله تعالى عنها ان رسول صلى الله عليه وسلم امر بقتل الوزغ وقال وكان ينفخ على ابراهيم عليه السلام (بخاری ص۴۷۶ ج۱)

عن ابی هریرة رضی الله تعالى عنه عن النبی صلى الله عليه وسلم من قتل وزغا فى اول ضربة كتبت له مائة حسنة وفى الثانية دون ذلك وفى الثالثة دون ذلك (مسلم ص۲۳۶ ج۲)

عن ابی هریرة رضی الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قتل وزغة بالضربة الاولى كان له كذا وكذا حسنة فان قتلها فى الضربة الثانية كان له كذا وكذا حسنة فان قتلها فى الضربة الثالثة كان له كذا وكذا حسنة وفى الباب عن ابن مسعود وعائشه وام شريك وحديث ابى هريرة حديث حسن صحيح (الترمذی ص۲۷۳ ج۱)

قال الامام القرطبى رحمه الله تعالى: وقال كعب وقتادة والزهرى ولم تبق يومئذ دابة الا اطفات عنه النار الا الوزغ فانها كانت تنفخ عليه وكذلك امر رسول الله صلى الله عليه وسلم بقتلها وسماها فويسقة (الجامع الاحكام القران ص۳۰۳ ج۱۱)

برهنه نمودن ستر «عورت» جهت حصول ملازمت

سوال : حکومت درماموریت های هوائی شعبه رابنام استاذان بازنمودشرط تعین در آن اینست که باید ملازم یا ماموراابتداء معائنه شود که دراین معائنه همه جاهای ستراو کشف

میشود آیا دراین صورت کشف عورت جوازدارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : علاوه ضرورت شدیده درهیچ صورت کشف عورت جواز ندارد این صورت که درآن حصول منصب است پس برای حصول منصب کشف عورت به کدام اندازه بی حیائی است که چنین نمودن ارتکاب گناه کبیره است پس سوال مذکوره درضرورت شدیده داخل است. والله سبحانه وتعالی اعلم . (غره‌محرم‌سنه۸۸هـ)

چوچه مصنوعی گاوٌ

سوال : اگر چوچه گاوبمیرد آیا تیارنمودن چوچه مصنوعی ازپوست چوچه گاو وغیره جهت دوشیدن گاو جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر کاملاً جسم چوچه باچشمان وغیرآن ظاهرنشود فقط یک شکل باشد جواز دارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۷/محرم‌سنه۸۸هـ)

در چراگاه حق همه است

سوال : دردیارما علاقات کوه زارهاتقسیم شده هریکی درحصه خویش مال چرانی میکند کسی حق ندارد تا مال چرانی کند درحصه کسی دیگر احیانا کسی مالش را در چراگاه قوم دیگر میآورد یا غرامت میدهد ویا همه مردم مال های خویش را در سهم او درچراگاه میچرانند تا آنکه حاکم نیز او را به این عمل مکلف میسازد حکم شرع در این مورد چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : تقسیم نمودن حصه های کوه را چنین که منع ساختن دیگران را از چرانیدن در چراگاه یا در صورت چراندن غرامت مالی از او گرفتن هردو صورت حرام وظلم ست در چراگاه ها تمام مسلمانان شریک اند ارض مباحه درکنار حتی ازچراگاه شخصی خویش منع نمودن گیاه جواز ندارد اگر مالک آنرا به داخل شدن نماند بر اولازم است که علف را دورکرده به طالب بدهد .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى : وبيع ثوب من ثوبين والمراعي اي الكلاواجارتها اما بطلان بيعها فلعدم الملك لحديث الناس شركاء في ثلاث في الماء والكلا والنار واما بطلان اجارتها فلانها على استهلاك عين ابن كمال وهذا اذا نبت بنفسه وان انبته بسقي وتربية ملكه وجاز بيعه عيني وقيل لا.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله لحدیث الناس شرکاء فی ثلاث) ومعنی الشرکة فی النار الاصطلاء بها وتجفیف الثیاب لا اخذ الجمر الا باذن صاحبه وفی الماء الشرب وسقی الدواب والاستقاء من الابار والحیاض والانهار المملوکة وفی الکلا الاحتشاش ولو فی ارض مملوکة غیر ان لصاحب الارض المنع من دخوله ولغیره ان یقول ان لی فی ارضك حقا فاما ان توصلنی الیه اوتحشه اوتسقی وتدفعه لی وصار کثوب رجل وقع فی دار رجل اما ان یاذن للمالك فی دخوله لیاخذه واما ان یخرج الیه الفتح ملخصا (رد المحتار ص۱۱۰ ج۴) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۷ صفر سنه ۸۸ھ

در برداشتن خوک تعاون باکافر

سوال : زید به شکار رفت که درآنجاکافر خوگ راشکار نموده بودبه زید گفت این خوگ را درموترم بالاکن زید انکارورزید کافر گفت اگرشکارتومردحرام باشد او هم ازدست توبرآید زید خوگ رابالانکرد اما از استدلال او را جواب معقول نداد سوال اینجاست که آیا درچنین وقت تعاون نمودن در بالا نمودن خوگ جواز دارد وآیا بادست زدن دست نجس میشواد ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دراین کار تذلیل مسلمان است لذا جواز ندارد واستدلال کافر باطل است چراکه حیوان نجس،حرام ومتعفن را ازخانه دورکند که درآن تذلیل مسلمان نمیباشد درقبال کافر بلکه ماموربه واطاعت است اگر موی خنزیر یادست بردارنده ترباشد پس نجس میشود درغیر آن نجس نمیشود .والله سبحانه وتعالی .

(۴/ربیع الاول سنه ۸۸۹ھ)

دراخبار مشاهده نمودن عکس مرد وزن

سوال : دروقت قرائت اخبار مشاهده نمودن عکس های مرد وزن چه حکم دارد آیا دیدن عکس اخبار جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر دیدن اخبار ضروری باشد پس حتی المقدور باید از دیدن عکس ها اجتناب ورزد وعکس را باقلم سیاه کند در عصر حاضر اخبار بینی تعیش ذهنی گردیده مردم آنرا ضرورت طبعی می پندارند که علامه ضعف ایمان ست . والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۱۷/ ربیع الثانی سنه ۸۸ھ)

به نیت تبلیغ ارتکاب معصیت جواز ندارد

سوال : اگر به قصداصلاح فاسق با فاسق در عمل فسق شریک شود آیا جواز دارد؟ مانند شمولیت درمجالس اهل بدعت؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درهیچ صورت ارتکاب معصیت جواز ندارد مراد از ارشاد وتبلیغ رضای الهی است پس درتحصیل این مقصد چه جای گناه اگر کسی به قصد اصلاح خانم فاحشه با اوبد فعلی میکند آیا کدام احمق آنرا جائز میپندارد؟ والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۱/شعبان‌سنه۸۸هـ)

تنبه : تحقیق مفصل ومدلل این مسئله درکتاب (حیثیت شرعی تبلیغ وحدود آن) آمده آنرا مطالعه کنید.

بنا برکدام مصلحت گناه را جائز دانستن الحادیت است

سوال : دریک امر امکان اداء نمودن حکم شرعی و یا اداء نه نمودن هردو موجود است اما زید میگوید بنا بر مصحلت ترک حکم شرعی درکارست آیا این نظریه زید درست است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بنا بر مصلحت ترک حکم شرعی الحادیت است وبی دینی ، گوینده این کلمه را فاسق میگوید که مصداق آیات قرآنیه است : ﴿أَفَرَءَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِۦ وَقَلْبِهِۦ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِۦ غِشَٰوَةً﴾ .

باید از چنین نظریه الحادی توبه کند فیصله شریعت این است که بر مسائل مصالح را مانند مصالحه انداختن چقدر که مصالحه زیاد شود انقد لذت طعام اضافه ترشود.

رساله مفصل ومدلل این تحقیق (سیاست اسلامیه) درجلد ششم احسن الفتاوی است والله سبحانه وتعالی اعلم غره . (ربیع‌الاخرسنه۹۶هـ)

عکس کشیدن عالم زیاده است

سوال : درعصر حاضر عکس گیری را جائز استنباط نموده اند شما توضیح کنید بادلائل اگر جواز ندارد نیز توضیح نمائیدکه ایا درآن بین عالم،متقی ویک شخص عام فرق است یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : (۱) عکس گیری به اجماع امت حرام است (۲) بنا بر معصیت علماء عوام نیز جرائت میکنند بر معاصی (۳) از مداهنت علماء عوام آن جرم را جائز میپندارند.

تنبیه : ازذرائع معتبر معلوم شده که بدون اجازه کسی در غفلت اگر عکس گرفته شود جرمی قانونی است بر او فرض است که خلاف او درمحکمه عارض شود واورا مجبورسازدبرضائع نمودن عکس درغیرآن باید خلاف اوعرض کند بالخصوص این وجیبه علماء کرام است دراین مسئله تساهل جواز ندارد خداوند ﷻ همه مایان را در امان خود دارد والله سبحانه وتعالی اعلم غره . (جمادی الثانیه سنه ۸۸هـ)

عوض وانعام دادن جانبین را دراسپ دوانی

سوال : آیا دراسپ دوانی گرفتن معاوضه واجرت برای شخص برنده وکامیاب جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر دراسپ دوانی ازطرف جانبین پول شرط نهاده شده باشد این شرط است وشرط حرام است عوض فعل حرام معاوضه گرفتن ودادن حرام است والله سبحانه وتعالی اعلم غره . (رمضان سنه ۸۸هـ)

سوراخ نمودن گوش وبینی

سوال : درعصرحاضر تعلق دارنده گان همه مذاهب گوش وبینی دوشیزه گان راسوراخ میکنند آیا این عمل درتغیرخلق الله نمی آید درحالیکه درحدیث لعنت واردشده بر نرتاشندگان جسم پس سوارخ نمودن عمیق تر ازآن است که به طریق اولی تغیر است در خلق الله پس آیا جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : استعمال گوشواره درعصر آنحضرت ﷺ رائج بود بر قیاس آن سوراخ نمودن بینی نیز جواز دارد پس اگر این تغیر درخلق الله داخل می بود پس مرآئنه رسول الله ﷺ ازآن منع می فرمود

قال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: ويكره للولى الباس الطفل السوار للصبى ولا بأس بثقب اذن البنت والطفل استحسانا ملتقط قلت وهل يجوز الخزام فى الانف لم اره

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله للصبي) اى الذكر لانه من زينة النساء (قوله والطفل) ظاهره ان المراد به الذكر مع ان ثقب الاذن لتعليق القرط وهو من زينة النساء فلا يحل للذكور والذى فى عامة الكتب وقدمناه عن التتارخانية لابأس بثقب اذن الطفل من البنات وزاد فى حاوى القدسى ولا يجوز ثقب اذان البنين فالصواب اسقاط الواو (قوله لم اره) قلت ان كان مما يتزين النساء به كما هو فى بعض البلاد فهو فيها كثقب القرط اهـ وقد نص الشافعية على جوازه مدنى.

(ردالمحتار ص ۲۷۰ ج ۵)

وفى الهندية : ولابأس بثقب اذان النسوان كذا فى الظهيرية ولا بأس بثقب اذان الاطفال من البنات لانهم كانوا يفعلون ذلك فى زمان رسول الله صلى الله عليه وسلم من غير انكار كذا فى الكبرى (عالمگیریة ص ۳۵۷ ج ۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۴ صفر سنه ۹۸ هـ

تفصيل صورت هاى جائز وناجائز غيبت

سوال : غيبت را تعريف كنيد آيا غيبت درگناه صغيره داخل است ويا درگناه كبيره؟بعض علماء غيبت فاسق وفاجر علنى را جواز ميدهند آيا درست ميگويند؟ تمام صورتهاى غيبت را شرع نموده ممنون احسان سازيد ! بينواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درغياب كسى عيب واقعى اورابيان نمودن كه اگر اطلاع يابد آزرده ميشود عبارت ازغيبت است واين گناه كبيره است كه درقرآن وحديث برآن وعيد شديد واردشده است .

صورتهاى ناجائز غيبت

(۱) حلال پنداشتن غيبت مثلاً كسى غيبت كننده را منع كند اما غيبت كننده بگويد اين غيبت نيست بلكه حقيقت است.

(۲) بدون ذكر اسم، عيب شخص را بيان نمودن كه نزد او متعين و معلوم است اين مجموعه نفاق ورياء است.

(۳) غيبت شخص متعين اين گناه كبيره است.

صورتهاى جائز غيبت

(۱) درحضور دفع كننده ظلم وحاكم غيبت كدام ظالم را جواز دارد (۲) به نيت

تغیر منکر درمحضر قدرت دارندگان غیبت کدام مجرم جواز دارد. (۳) به قصد معلوم نمودن حکم شرعی درمحضر مفتی غیبت کدام شخص را بشرطیکه اسم آنرا مبهم ماند (٤) جهت نجات از شرکسی غیبت کدام شخص را فرضاً جرح نمودن بر شهود ورواة (۵) غیبت علانیه گناه کنندگان البته باید تنها همان گناه علنی اورا متذکرشود برگناهای مخفی او تسامح نماید (۶) به قصد تعارف ذکر کدام عیب را فرضاً اعور اعمش وغیره به شرطیکه بدون این عیب تعارف اونا ممکن باشد

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اتدرون ما الغیبة قالوا الله ورسوله اعلم قال ذکرك اخاك بما یکره قیل افرایت ان کان فی اخی ما اقول قال ان کان فیه ما تقول فقد اغتبته وان لم یکن فیه ما تقول فقد بهته رواه مسلم (مشکوة ص۴۱۲)

وقال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی تحت الایة ایحب احدکم ان یأکل لحم اخیه: والایة دالة علی حرمة الغیبة، وقد نقل القرطبی وغیره الاجماع علی انها من الکبائر وعن الغزالی وصاحب العدة انهما صرحا بانها من الصغائر وهو عجیب منهما لکثرة ما یدل علی انها من الکبائر، وقصاری ما قیل فی وجه القول بانها صغیرة انه لو لم تکن کذلك یلزم فسق الناس کلهم الا القلیل النادر منهم وهذا حرج عظیم وتعقب بأن فشو المعصیة وارتکاب جمیع الناس لها فضلا عن الاکثر لا یوجب ان تکون صغیرة، وهذا الذی دل علیه الکلام من ارتکاب اکثر الناس لها لم یکن قبل علی ان الاصرار علیها قریب منها فی کثرة الفشو فی الناس وهو کبیرة بالاجماع ویلزم علیه الحرج العظیم وان لم یکن فی عظم الحرج السابق مع ان هذا الدلیل لا یقاوم تلك الدلائل الکثیرة. (روح المعانی ص۱۵۸ ج۲۶)

وعن عبد الله بن مسعود رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم وایاکم والکذب فان الکذب یهدی الی الفجور وان الفجور یهدی الی النار وما یزال الرجل یکذب ویتحری الکذب حتی یکتب عند الله کذابا متفق علیه (مشکوة ص۴۱۲)

وقال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی: وقد تجب الغیبة لغرض صحیح شرعی لا یتوصل الیه الا بها وتنحصر فی ستة اسباب الاول التظلم فلمن ظلم ان یشکو لمن یظن له قدرة علی ازالة ظلمه او تخفیفه. الثانی الاستعانة علی تغییر المنکر بذکره لمن یظن قدرته علی ازالته. الثالث الاستفتاء فیجوز للمستفتی ان یقول للمفتی، ظلمنی فلان بکذا فهل یجوز له او ما طریق تحصیل حقی او نحو ذلك، والافضل ان یبهمه. الرابع تحذیر المسلمین من الشر کجرح الشهود والرواة والمصنفین، والمتصدین لافتاء او اقراء

مع عدم اهلية فتجوز اجماعا بل تجب (الی ان قال) والخامس ان یجاهر بفسقه کالمکاسین وشربة الخمر ظاهرا فیجوز ذکرهم بما تجاهروا فیه دون غیره الا ان یکون له سبب اخر مما مر (روح المعانی ص۱۶۱ ج۲۶)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی : فتباح غیبة مجهول ومتظاهر بقبیح ولمصاهرة ولسوء اعتقاد تحذیرا منه ولشکوی ظلامته للحاکم شرح وهبانیة.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله فتباح غیبة مجهول) وفی تنبیه الغافلین للفقیه ابی اللیث الغیبة علی اربعة اوجه وفی وجه هی کفر بأن قیل له لا تغتب فیقول لیس هذا غیبة لانی صادق فیه فقد استحل ما حرم بالادلة القطعیة وهو کفر وفی وجه هی نفاق بأن یغتاب من لا یسمیه عند من یعرفه فهو مغتاب ویری من نفسه انه متورع فهذا هو النفاق وفی وجه هی معصیة وهو ان یغتاب معینا ویعلم انها معصیة فعلیه التوبة وفی وجه هی مباح وهو ان یغتاب معلنا بفسقه او صاحب بدعة وان اغتاب الفاسق لحذره الناس یثاب علیه لانه من النهی عن المنکر اه القول والاباحة لا تنافی الوجوب فی بعض المواضع الاتیة (قوله ومتظاهر بقبیح) وهو الذی لا یستتر عنه ولا یؤثر عنده اذا قیل عنه انه یفعل کذا اه ابن الشحنة قال فی تبیین المحارم فیجوز ذکره بما یجاهر به لا غیره قال صلی الله علیه وسلم من القی جلباب الحیاء عن وجهه فلا غیبة له واما اذا کان مستترا فلا تجوز غیبته اه قلت وما اشتهر بین العوام من انه لا غیبة لتارک الصلوة ان ارید به ذکره بذلک وکان متجاهرا فهو صحیح والا فلا (رد المحتار ص۲۶۳ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۱ صفر سنہ ۸۹ھ

سوارشدن بربایسکل که برآن عکس باشد

سوال : بنا بر ضرورت اگر بایسکل کرائی راسوار شود که دربازوهای آن عکس دوشیزگان نامحرم باشد آیا برآن سوارشدن جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : سوارشدن به چنین بایسکل جواز ندارد اگربدون عکس بایسکل پیدانشد وضرورت هم شدید بود جوازداردامّا باید عکس را باچیزی بپوشاند اگر ممکن نباشد باید حتی المقدور از عکس اغماض کند والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۵/ربیع الاول سنه ۸۹ھ)

صورت های جائز نسل بندی

سوال : برچندین طریقه برنسل بندی عمل جاری است.

(۱) بچه دان زن را اخراج نمودن. (۲) مرد عملیات میشود که بعد ازآن امکان ولادت اولاد از اوختم میشود. (۳) استعمال ادویه نسل بندی (٤) در وقت جماع پوش دادن ذکر باخلطه پلاستیکی.

پس عرض این است که دراین صورت ها کدام آن جواز دارد وکدام آن ممنوع وناجائز است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نسل بندی نمودن ازجهت فکرقلت رزق درتمام صورتها حرام است، البته اگرصحت خانم مدنظر گرفته شود یا تربیت اولاد را مد نظربگیرد پس استعمال پلاستیک یعنی پوش کردن ذکر با پلاستک جواز دارد اما اخراج بچه دان خانم یا عملیات مرد جواز ندارد که تا ابد از کار برآید، تفصیل را در رساله (ضبط تولید واسقاط حمل) درهمین جلد احسن الفتاوی مشاهده کنید . والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۳/جمادی الثانیه سنه ۸۹)

قطع تعلق نمودن باپسر فاسق خویش!

سوال : پسرم که خلاف شرع وفاسق علنی است حتی مرا هم دشنام می زند خطر دارم از او، با او مقاطعه نموده ام اقارب من وادار نموده اند من را تا پس با او آشتی کنم دراین حصه حکم شرع چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دراینجا دو مسئله مطرح است : اول عفوه نمودن که این خصلت بزرگ است فضائل زیادی دراین حصه واردشده که سبب قرب ورضای الهی میگردد دوم پس تعلق گرفتن باپسر پس اوبا آننده پسر تعلق دارد اگر درآننده مطمین باشی که ممکن پس اصلاح شود پس بااوتعلق را آغازکن درغیرآن قطع تعلق با او درکار است . والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

(۱۲/رجب سنه ۸۹هـ)

اداء کردن نماز برجای نماز بخملی (ابریشمی)

سوال : آیا برجای نماز بخملی اداء کردن نماز جواز داردیاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در ادای نماز برجای نماز بخملی (ابریشمی) اختلاف است اما قول جواز را جع است جای نماز های بازاری ابرشم خالص نیست لذا بالاتفاق

گذاریدن نماز بر آن جواز دارد.

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: ويحل توسدة والافتراشه والنوم عليه وقالا والشافعي ومالك رحمهم الله تعالى حرام وهو الصحيح كما في المواهب قلت فليحفظ هذا لكنه خلاف المشهور.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله لكنه خلاف المشهور) قال في الشرنبلالية فلعل هذا التصحيح خلاف ما عليه المتون المعتبرة المشهورة والشروح (رد المحتار ص ۲۲۶ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۲۸ رجب سنه ۸۹هـ

وظیفه گرفتن با شهادت نامه وسند ساختگی

سوال : کسی عریضه داد به یک وظیفه شهادت نامه صنف پنجم رادرکارداشت آنرا جعلی تیارکرد آیا تنخواه این وظیفه برایش حلال است وآیا تیارکننده شهادت نامه نیزبا او مجرم شمرده شودنیز معمار که شهادت معماری را ساختگی بگیرد حکم آن از روی شرع چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این کذب وفریبکاری است لذا جواز ندارد اعانت کننده نیز مجرم شمرده میشود، البته کدام وظیفه که بدوش اوست اگر دراوصلاحیت ادای آن به احسن وجه باشد معاش برایش حلال است. والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۲۵/ذي الحجه سنه ۹۰هـ)

حصول رعایت از رئیس طب درسند طب

سوال : از جانب حکومت بعض مامورین را سهولت طبی مهیا است جهت تفتیش تعین شده اگر کسی از کدام طبیب دوم تصدیق بیاورد و از طبیب حکومتی تصدیق گیردآیا برانش جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر طبیب متعلق تشخیص طبیب دوم مطمین باشد تصدیق آن را بپذیرد درغیرآن جواز ندارد بنا بر رفاقت تصدیق نمودن جواز ندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۳/جمادي الاولى سنه ۹۳هـ)

گره دادن در دمیدن

سوال : برای مرض چیچک تار را دم کننده باسوره الرحمن یا سورت دیگر دم کند

گره اندازد ودرگلوی اطفال معلق کند آیا جواز دارديا خير؟ چون درحديث ازآن ممانعت آمده پس حکم شرعی آن چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جواز دارد درايام جاهليت چنين اشياء را مؤثر بالذات می پنداشتند ازينجا درحدیث ازآن مما نعت آمده است. والله سبحانه وتعالى اعلم.

(۲۵/ذي‌الحجه‌سنه۹۰هـ)

تلاوت وتفسیر در رادیو

سوال : دررادیو تلاوت قرانکریم وتفسيرآن و سمع نمودن به آن جواز داردیا خير؟ ودراین وقت استماع وانصات لازمی است یا خير؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : محض تلاوت بنا بر دوعلت ناجائز است .

(۱) عموما تلاوت کننده اجوره میگیرد وبرتلاوت محضه اجوره گرفتن حرام است.

(۲) دراین مجلس سازوسرود نیز میباشد که درآن توهين قرآنكريم ميآيد. سمع آن نیز جواز ندارد. تفسير را با اجرت بیان نمودن جواز دارد . والله سبحانه وتعالى اعلم

(۲۵/ذي‌الحجه‌سنه۹۰هـ)

در رادیو نشریات اسلامی نیز حرام است

سوال : آیا در تلویزیون شنیدن موعظه کدام عالم یا مشاهده نمودن بازی کرکت جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: مشاهده نمودن تلویزیون بنابر وجوهات ذیل ممنوع است:

(۱) درآن عموماً عوض اصل فلم آورده شود که بنا برتصوير بودن حرام است که رفتن به مجلس تصویر جواز ندارد زیرا که درحدیث رفتن به مجلس تصویر مورد لعنت گردانیده شده وبه انجا فرشته های رحمت نمی روند.

(۲) انانسر آن خانم میباشد که مشاهده نمودن آن وتصويرآن حرام است. (۳) علاوه انانسر دیگر دوشیزگان نیز در تلویزیون دیده میشوند ومردها نیز که مشاهده نمودن زن نا محرم برای مردان ومشاهده نمودن مردنامحرم برای دوشیزگان بلاضرورت حرام میباشد.

(٤) عورت پهلوانان وبازی کنند گان برهنه میشود که دیدن سترکسی حرام است .

(۵) نشریات موسیقی ودیگرفواحش درآن بیاید که مشاهده نمودن آن حرام است.

(۶) جهت فواحش خبیث تلویزیون بی حیائی، بی حجابی زنا لواطت ودیگر جرم ها عام گردیده تا آنکه مشاهده شده که مردیکه تلویزیون را زیاد مشاهده نموده با همشیره، والده وغیره خویش روی سیاه ومرتکب زنا گردیده که دراین مورد نزد ما استفتا های زیادی آمده

(۷) همه سائنس دانان متفق اند که مشاهده نمودن تلویزیون مضرصحت است دختری که ریشه اعصاب او قطع شده بود طبیب متخصص نظر داد که علت آن کثرت مشاهده نمودن تلویزیون است دختر دوم که بینائی چشم خویش را ازدست داده بود متخصص چشم نظر داد که علت آن زیاد مشاهده نمودن تلویزیون است اگر احتیاط نکند ممکن درآئینده کاملاً نابیناشود.

(۸) اکثراً مضامین بی هوده دارد که ممنوع است درشریعت.

(۹) تلویزیون آله لهو ولعب ومرکز بی دینی فواحش ومنکرات است که درآنجا نشریات اسلامی صورت میگیرد و آن اشاعت را شاعت اسلامی گفته میشود که بی حرمتی اسلام وتوهین دین است.

(۱۰) اگرکسی هرانئه می خواهد پس باید تنها وتنها اشیای جائز آنرامشاهده کند وازدیگر ایشاء اجتناب کند اما چنین نمودن امکان ندارد.

(۱۱) اگر فرض محال تسلیم شود که بدون ارتکاب حرام آنرا کسی مشاهده میکند بازهم دارای فساد ذیل میباشد که بعداً در شوق می‌آید واشیاء حرام را نیز مشاهده میکند وچیزیکه قریب کننده حرام است پس آن نیز حرام است ولوکه در ذاتش مباح هم باشد.

(۱۲) اگرکدام شخص متدین به قصد مشاهده نمودن اشیاء حلال تلویزیون را مشاهده نمودن آن را شروع کند دیگران دلیل میگیرند که مشاهده نمودن تلویزیون مطلق مباح است تفصیل بیشتر را دررساله (زهرخطیر تلویزیون ازتی بی یعنی تیوبرکلوز) مطالعه کنید. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۹/محرم‌سنه ۹۹هـ)

یادگرفتن لسان انگلسی

سوال: آیا تعقیب نمودن کورس های انگلسی جواز داردیاخیردرحالیکه درعصر حاضر عده زیاد مردم درپی آن اند؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله قرائت انگلسی جواز دارد اما ماحول مکاتب ، فاکولته ها وکورس ها اکثراً غیر اسلامی است که مردم را بسوی بی دینی دعوت میدهند، باید ازآن احتراز ورزیده شود . الله سبحانه وتعالی اعلم . (۵/جمادی الاخره سنه ۱ ۹هـ)

حکم بازیچه های مجسمه های مصنوعی

سوال : بازیچه های که اطفال که دارای اشکال جاندار مثلا شکل انسان، اسپ، گوسفند وغیره در آن میباشد، حکم آن چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دادن بازیچه ها به اطفال جواز داردواما بشرطیکه بازیچه های مجسم مانند انسان، حیوان وغیره درآن نباشد دلائل تفصیلی حرمت عکس را دررساله (الدلیل العریأن عن عذاب صورة الحیوان) مطالعه کنید. زالله سبحانه وتعالی اعلم.

(جمادی الاخره سنه ۱ ۹هـ)

تیکه گرفتن اجساد حیوانات مرده ازبلدیه

سوال : زید از (بلدیه) تابه یک سال برداشتن ده هزار اجساد اموات حیوانات رابه تیکه میگیرد که ازاستخوان وپوست او آن کار میگیرد از چربوی آن صابون تیار میکند آیا این فعل زید شرعاً درست است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : نه خیر ! جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۷/شوال سنه ۱ ۹هـ)

درحالت اضطرارخوردن مال غیر

سوال : یک شخص مسکین که خورد ونوش نداردباسوال هم کفایت او نمیشود اگر درحالت اضطراری باکدام دولتمند برنان خواستن جنگ کند وبمیردپس موت او چگونه است ؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بدون طیب خاطر گرفتن مال غیر حرام است (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لايحل مال امرء مسلم الابطيب نفس منه) درحالت اضطراری بنا برنجات دادن جان عوض گرفتن بدون اذن مال غیر بقد ضرورت خوردن ازچیز مردار اهون تر است البته اگر گوشت مردارنیزمیسرنشدپس به قدرضرورت وسد رمق خوردن مال غیرجوازدارد .

قال العلامة الحصكفی رحمه الله تعالی فی جنایات الحج : او هو مضطر الی اکله (الی قوله) ویلام المیتة علی الصید والصید علی مال الغیر ولحم الانسان الخ (ردالمحتار ص۲۱۳ ج۲)

پس تعجب است برکسی که برکمائی قدرت نداردوبرای جنگ قدرت دارداگرآن شخص درجنگ مردبه موت حرام به قتل رسیده است یعنی جنگ او درست نیست. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۸/ رجب ربیع الثالیه سنه ۱۹ هـ)

نگاهداشت سگ بنا برضرورت

سوال : درحدیث آمده فرشته های رحمت داخل آن خانه نمیشوند که درآن سگ یا تصویر باشد پس آیا مطلق نگهداشت سگ جواز ندارد یاتنها دروقت ضرورت نگهداشت سگ جواز دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : برای حفاظت خانه یا شکار نگهداشت سگ جواز دارد، درحدیث ممانعت درحصه آن سگ آمده که بلا ضرورت باشد . الله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۵/جمادي الاخره ۱۹ هـ)

کشیدن تصویر پاسپورت وبه آن اجوره گرفتن حرام است

سوال : آیا اجوره گرفتن عکس به اندازه عکس تذکره وکارت وپاسپورت جواز دارد یا خیر؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حرام است بنا بر ارشاد انحضرت ﷺ درحدیث بکثرت منقول است.

عن سعید بن ابی الحسن قال کنت عند ابن عباس اذاتاه رجل فقال یاابن عباس انی انسان انما معیشتی من صنعة یدی وانی اصنع هذه التصاویر فقال ابن عباس لا احدثك الاما سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول سمعته یقول من صور صورة فان الله معذبه حتی ینفخ فیها الروح ولیس بنافخ فیها ابدا الحدیث (بخاری ص۲۹۶ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۷ جمادی الاخرة سنه ۲ ۹ هـ

اطفال را به واسطه عکس ها تعلیم دادن

سوال : آیا استعمال عکس ها درتعلیم اطفال جواز دارد؟ درحصه بازیچه های حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها ها وذوالجناح روشنی بیندازیده؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حرام است دربازیچه های حضرت عائشه رضی الله عنها تصویر و عکس ها نبود.

قال فی حاشیة المشکوة معزیا الی اللمعات: والمراد ههنا ماتلعب به الصبیة من الخرق والرقی ولم یکن لها صور مشخصة کالتصاویر المحرمة فلاحاجة الی ماقیل ان عدم الکارة صلی الله علیه وسلم لعبها بالصور وابقاءها فی بیتها دال علی ان ذلك کان قبل التحریم وان اللعب الصغار مظنة للاستخفاف (حاشیة مشکوة ص ۲۸۲ ج ۲) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۲ جمادی الثانیة سنه ۹۲ ه

بیان و وعظ شخص ریش تراش درمسجد

سوال : آیا حالق اللحیه حق بیان را درمسجد دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درچنین عمل توهین دین ومنصب وعظ است لذا جواز ندارد . والله تعالی اعلم . (جمادی الاخره سنه ۹۲ ه)

دادن سامان آرایش به کافر

سوال : آیا درمراسم عاروسی کفار به آنان دادن دیگ، چمچه، قاب غوری وغیره جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی : وجاز بیع عصیر عنب ممن یعلم انه یتخذ خمرا الان المعصیة لاتقوم بعینه الخ (ردالمحتار ص ۲۵۰ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۴ رجب سنه ۹۲ ه

دروغ گفتن درحصه وصول حق خویش

سوال : زید بر زمین بکر قبضه نموده آیا دروغ گفتن درمحکمه جهت حصول حق برای بکر جواز دارددرصورتیکه بدون دروغ گفتن محکمه درحق او فیصله نمیکند فرضاً زید را در هزار روپیه داده وبگوید که اورا پنج هزار روپیه داده ام؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : دروغ صریح جواز ندارد البته تعریض که درظاهر دروغ بنظررسد ودرحقیقت راست باشد جواز دارد در صورتیکه مقصد درست داشته باشد .

قال الحصکفی رحمه الله تعالی: الکذب مباح لاحیاء حقه ودفع الظلم عن نفسه والمراد التعریض

لان عین الکلب حرام (ردالمحتار ص۲۲۳ ج۵) واللہ سبحانہ وتعالیٰ اعلم. ذی القعدہ سنہ ۹۲ھ

دعا به صدای بلند در اجتماع تبلیغی

سوال : درانتهاء اجتماع تبلیغی دایم به صدای بلند دعاء نموده میشود وبه صدای بلند آمین وسامعین به صدای بلند با آه وناله کرده میشود که بر اکثر مردم حالت طاری میشود که این دعاء را مهم تر از درس قرآن میپندارند آیا این معمول واین طریقه دعاء موافق شرع و درست است یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اجتماع برایٔ دعاء ثابت نیست البته اگر اجتماع جهت کدام مقصد دیگر باشد درآن دعاء جوازدارد دراجتماع تبلیغ جهت اصلاح مردم آغاز شده باشد نه جهت دعای اجتماعی لذا در این اجتماع بلند نمودن صوت در دعاء حرج نیست. والله سبحانه وتعالی اعلم. (رجب سنه ۹۳ھ)

دروغ گفتن ورشوت دادن جهت نجات ازظلم

سوال : آیا خلاف تکس ظالمانه حکومت، جهت نجات ازآن دروغ گفتن یا رشوت دادن جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حکومت باشرائط ذیل تکس را تعین نموده میتواند :

(۱) ضرورت حکومت باشد. (۲) تکس بقدر ضرورت باشد. (۳) مصرف درست باشد. (٤) تعین وتشخیص درست باشد اگر کدام شرط ازشرایط مذکوره مفقود شود پس تکس ظلم است وجهت نجات از آن کوشید، جواز دارد اگربه رشوت ضرورت آمد جواز دراد دروغ صریح جواز ندارد البته چنین توریه که درحقیقت درست باشد ظاهراً خلاف بنظر برسد جواز دارد . والله سبحانه وتعالی اعلم. (۲۷/رجب سنه ۹۳ھ)

به حرمت «لا اله الا الله» گفتن

سوال : آیا در دعا به حرمت یا به حق (لا اله الا الله) گفتن دعا خواستن جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله جواز دارد والله سبحانه وتعالی اعلم .

(۱۰/ذی القعده سنه ۹۳ھ)

تیار نمودن پاسپورت جهت زیارت والدین

سوال : آیا جهت زیارت والدین تیارنمودن پاسپورت که در آن به عکس هم ضرورت می افتد جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : علماء وقت فتوه برجواز داده اند اما شرح صدرمن درآن نیست پس مردم برفتوی علماء وقت عمل کنند. والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۵/رمضان‌سنه۹۳ھ)

بعد از اعلان توبه قطع تعلق جواز ندارد

سوال : خانمی باکدام مرد تعلق بد گرفته باشد پس بدون اجازه والدین باغیرکفونکاح نمود که درآن بی عزتی والدین است پس همه خویشاوندان با او قطع تعلق نمودند بعد از آن این خانم نادم شده و ازهمه خویشاوندان عفوه خواست، آیا پس تعلق رشته داران با او جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر خانم مذکوراز جرمش توبه نمود ومردم رانیز برتوبه خویش آگاه ساخت وازهمه اعزه واقارب عفوه خواست پس با او قطع تعلق جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۹/ذی‌الحجه‌سنه۹۳ھ)

آموخته کردن مار،شادی ،خرس وغیره

سوال : آیا نگهداشت مار،شادی وغیره جهت تماشای مردم جواز دارد جهت حصول پول از مردم به ظاهر خرید وفروخت آن ممنوع بنظر می رسد اولاً حبس این حیوان ممنوع است ثانیا حیوانی که قتل آن درکاراست ثالثاخلط نمودن مردم درلهوولعب نیز ممنوع است نظر شما در این مورد چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: مشاهده کردن ومشاهده نمودن چنین تماشاها جواز ندارد.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وفی البزازیة استماع صوت الملاهی کضرب قصب ونحوه حرام لقوله علیه الصلوة والسلام استماع الملاهی معصیة والجلوس علیها فسق والتلذذ بها کفر ای بالنعمة. (ردالمحتار ص۲۲۲ج۵)

وقال ایضا: وکره کل لهو لقوله علیه الصلوة والسلام کل لهو المسلم حرام الا ثلاثة ملاعبته اهله

وتادیبه لفرسه ومناضلته بقوسه.

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله وکره کل لهو) ای کل لعب وعبث فالثلاثة بمعنی واحد کما فی شرح التاویلات والاطلاق شامل لنفس الفعل واستماعه کالرقص والسخریة والتصفیق وضرب الاوتار من الطنبور والبربط الخ (رد المحتار ص۲۵۳ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۳ محرم سنه ۹۵ھ

حکم کمیته مروجه

سوال : درعصر حاضر بنام کشت چند تن یکجا شده ماهواری پول را جمع میکنند که درآخره ماه توسط قرعه اندازی کسی که نام او برآمد پول تسلیم او میشود البته تسلسل تابه آخر این کشت ادامه داشته میباشد که آنرا بنام امداد باهمی مسمی میکنند دراین حصه بنده چند اشکال دارد هر شخص بدین ملحوظ کشت میدهد که عوض چند روپیه پول زیاد را مالک میشود در جمله(کل قرض جرنفعا فهو ربا) میباشدکه این شکل استفراض غلط است.

(۲) قرعه اندازی صورت موجوده مشابه به قمار است .

(۳) احیانا گیرنده کشت بعد از آن کشت خویش را بند میکند که مسئله منجربه جدل میگردد پس این معامله شرعا خطا است .

(٤) در این کشت کسی که حاجت مند باشد قرعه او نمی برآید که با وجود افلاس درهر ماه کشت میدهد و ازکسی قرض گرفته نمی تواند پس چگونه اینرا امداد باهمی گفته بتوانیم کمیته نیز کشت میدهد که این دادن قرض است به نفس خویش که یک امر مهمل پنداشته میشود . بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : طریقه مروجه این کمیته بلاشبهه ناجائز است طریقه جائز آن قرار ذیل است باشرائط ذیل :

(۱) پول جمع کرده کشت را همه شرکاء به شکل قرض به یک رفیق بدهند یا قرعه اندازی کنند اما بدون نتیجه لازمی قرعه اندازی به اتفاق آن پول را به یکی ازشرکاء بدهند.

(۲) هرشریک درهرماه اختیار برآمدن را از قطار رفیقان کشت را داشته باشد اگر بعد ازماه اول یا چند ماه بعد پولش رامی خواهدبایدبرایش داده شود بدون اعتراض (۳) باید ماه یک لازم قرار داده نشود هرشریک هر وقت که بخواهد پول قرض داده خویش راپس بگیرد

اگرطبق شرایط فوق الذکر عمل شود جوازداردرغیرآن اشکال واردشود (۱) این اشکال را دوجواب است (۱) در اینجا جرنفع ازغیر مستقرض می آید نه از مستقرض (۲) وقتیکه هرشخص درهرحالت اختیارمند جداشدن باشدپس این نفع مشروط نباشد.

(۲) تحت شرط اول قمار است مشابه قمار نیست .

(۳) این صورت درهرقرض است که قرض خواه حق مطالبه را داشته باشد البته تا مدت یک ماه باطل است واین بطلان باشرط ثالث مرتفع میشود .

(٤) تحت شرط ثانی هرشریک درهرمرحله اختیارداشته باشد هر وقتیکه بخواهد پولش راپس بگیردپس این اشکال نیست .

(۵) قبضه افرادکمیته وکالة است درحقیقت این قرض تسلیم کسی شودکه اسمش در قرعه می برآید . والله سبحانه وتعالی اعلم .　　(۲۲/رجب‌سنه۹۵هـ)

انهماک نمودن دربازی ها وآنرا شرف پنداشتن

سوال : آیا برای مسلمانان دربازی های کفارشرکت نمودند باانها مبارات ومقابله نمودم جهت کامیابی بازی کننده گان دعا وقران خوانی وغیره جواز داردیا خیر؟آیا ازحدیث دراین حصه ثبوت اسْت آیا این کامیابی را عزت پنداشتن درست است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : کامیابی مسلمان دراین است که مسلمان واقعی باشد در عبادات ومعاملات ودرمقابل کفار آمادگی کامل به جهاد میگیرند خداوندﷻ میفرماید :

﴿وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾

دردور نبویﷺ با تربیت جهاد کفار مرعوب شده بودند که درمسجد نبوی مقابله نیراندازی نموده میشد از دست شهسوار معروف حضرت سعدؓ وقتیکه درمیدان جهاد داخل شد رسول اللهﷺ فرموداسعد بابی وامی که هر شخص برآن رشک می بُرد درنتیجه همین تربیت جوان پیروطفل همه جذبه جهادرا درقلب داشته بودند بچه هابابلند گرفتن پاهای خویش خود را بزرگ معرفی می نمودندتا اجازه داده شوند برای جهاد مردان حق زوجیت را اداء نموده قبل از غسل داخل میدان شدند وجام شهادت را نوشیدند معذوران باپای لنگ خویش داخل میدان شدند ودعاء نمودند (اللهم لاتردني الي اهلي) پیران باپیری

داخل معرکه میشدند که قبل از رسیدن به میدان جان دادند ودرراه جهاد دفن شدن راوصیت فرمودند این فدکاران اسلام عوض مقابله بازی باکفاردرفکر سربلندی اسلام می بودند بلکه درحقیقت این یک توطیه کفارودشمنان اسلام است که جوانان اسلام را مواجه لهوولعب ساخته اند تا ازدین خویش غافل شوند باکفار تعلقات نیکی داشته باشند وفکر جهادراکاملاً فراموش کنند.

متاسفانه که افسران اسلام کارسربلندی را فراموش نموده درجال مکر کفار داخل شده اند (نسوا الله فانساهم انفسهم) اینان احکامات الهی را ازپشت انداختند خداوندﷻ نفع دنیاوآخرت را فراموش اینان نمود دربازی های تعقیب شده کفار نماز،روزه ودیگرعبادات از آنان اخلال بلکه فاسد میگردد بلکه درتقلید یهود ومسیحی ها بالاخره از دولت ایمان محروم شوند. (فالی الله المشتکی)

بناءً بازی های مروج هیچ جواز ندارد‌پس با آنان تعاون نمودن یا درحق ایشان دعا نمودن جواز ندارد بلکه برهریکی حسب المقدوردفاع ازیْن سازش فرض است . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲/شوال‌سنه۹۵هـ)

شنیدن اخبارمختلف ونشر آن به مردم

سوال : آیا شنیدن ونشر نمودن اخبار ممالک خارجی یا ملک داخلی خویش جواز دارد یا خیر در صورتیکه با ذرائع مختلف ابلاغ میشود آیا بیان نمودن آن به مردمان جواز دارد یا خیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : جواز ندارد زیرا درآن مفاسد ذیل وجود دارد :

(۱) اکثراخبارلایعنی وبی فائده است که فائده دینا یا عقبی بر آن مرتب نمیباشد ، چنین شخص را خداوند پسند ندارد ، رسول الله ﷺ میفرماید : (من‌حسن‌اسلام‌المرء‌ترکه مالایعنیه).

(۲) اکثر اخبار غیر مصدقه وکذب میباشد که نشر آن جواز ندارد رسول الله ﷺ فرموده: (وکفی بالمرء کذباً ان یحدث بکل ماسمع) .

(۳) دراکثراخبارغیبت وافتراء موجود است، وغیبت اشد از زنا است وافتراء بد تر از

(٤) در اخبار نشریات خلاف اسلام واتهامات کذب موجود است که مسلمانان بی شعور باشنیدن آن از اسلام متنفر میشوند.
(۵) عصبیت ومتنافرت را خلق وایجاد میکند بین عوام وطبقات مختلف مردمان.
(۶) با شنیدن فتنه ها وفسادات در مسلمان بزدلی، انتشار خوف وهراس خلق میشود که درقرآن کریم این صفت منافقین معرفی شده است.
﴿ وَإِذَا جَآءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ ٱلْأَمْنِ أَوِ ٱلْخَوْفِ أَذَاعُوا۟ بِهِۦ ﴾ درمقام دوم میفرماید ﴿لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ ٱلْمُنَٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْمُرْجِفُونَ فِى ٱلْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ إِلَّا قَلِيلًا ۞﴾. والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۵ ذی القعده سنه ۹۵هـ

ساعت چینایی را بدست کردن

سوال : بعضی مفتیان دین فتوی داده اند که بدست نمودن ساعت چینائی جواز ندارد مگر درحالت ضرورت جائز است اما باز هم خلاف تقوی است، نظریه شما دراین موردچیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : استعمال مال چین دوصورت دارد : (۱)اینکه که پوشیدن آن بذات خود مقصود باشد مانندیکه بعضی ها جهت تزیین آنرا بدست می کنند. (۲) اینکه بذات خود مقصود نباشد بلکه برای چیز دیگر آنرا استعمال می کند در صورت اول استعمال آن ناجائز و در صورت دوم بلا کراهیت جائز است، حصه پشت ساعت که با دست چسپیده باشد آن هم یک چیز معدنی است اما چونکه مقصود بالذات نیست لذا جواز دارد. والله سبحانه وتعالى اعلم . (۱۲/ربیع الاول سنه ۹۹هـ)

حجامت نمودن بر خلیفه «دلاک»

سوال : دلاک که موی های مردم را انگریزی تیار میکند ریش مردم را می تراشد وکوتاه میکند آیا حجامت براو جواز دارد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگردانسته نشود که آیا خلیفه پل قیچی وغیره را بامال حرام خریده ویا بامال حلال یا با مال مخلوط پس اگر مال حلال اوغالب بود جائز درغیرآن استعمال آلات او جواز ندارد اگرعلم غالب نباشد جواز دارد مگر احتراز بهتر است، همین

است حکم چوکی که برآن می نشیند دردکان که شخصی باشد یا کرائی درصورت اغلبیت مال حلال جواز دارد ودرغیرآن جواز ندارد و درتمام صورت های مذکوراگرحلال وحرام مخلوط باشد پس اگرحلال غالب بود جائز است. والله سبحانه وتعالی اعلم.
(محرم سنه ۱۴۰۰ھ)

حکم شفاعت

سوال: از کسی سوال حرام است اما اگرکدام شخص مفلس از کدام صاحب منصب سوال ملازمت ونوکری را بکند وهمچنان اگر کسی دراین مورد شفاعت کسی بکند آیا این نوع سوال جواز دارد و آیا این سوال نیز ممنوع است؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: اگربر صاحب منصب اعتماد داری و وجاهت تو براو غالب بود که شفاعت تو را اگرچه درحصه عمل ناجائز وخلاف مقررات شرع وقانون باشد نیز قبول میکند پس چنین شفاعت جواز ندارد اما اگر با او چنین رفیق باشی که شفاعت خلاف شرع تو را قبول نمی کند و با آن تو هم ناراض نمی شوی پس چنین شفاعت جائز وماجور است.

عن ابی موسی الاشعری رضی الله تعالی عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال اشفعوا ولتوجروا ویقضی الله علی لسان رسوله ماشاء متفق علیه (مشکوٰة ص۴۲۲) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۶ ربیع الثانی سنه ۱۴۰۰ھ

نطفه غیر زوج را در رحم انداختن

سوال: در عصرحاضرچنین آله ایجاد شده که توسط آن در رحم زن منی مرد نامحرم انداخته میشود آیا این عمل جواز دارد یا خیر؟ آیا این ولد حرامی شمرده میشود یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: این فعل حرام است لاستعمال جزء غیرالزوج اما باز هم زنا نیست لعدم صدق تعریفه علیه وولد ثابت النسب میباشد (لان الولد للفراش). والله سبحانه وتعالی اعلم.
(۲۰/رجب سنه ۱۴۰۰ھ)

حکم تیست تیوب بی بی

سوال : طریقه جدید توالد وتناسل (تیست تیوب بی بی) شرعاً چه حکم دراد؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر در شرمگاه خانم کدام تکلیف واذیت باشد پس علاج آن توسط طبیبه زن جواز دارد اما توسط طبیب مرد جواز ندارد البته اگرمرض مهلک وبی تحمل باشد وطبیبه هم میسرنشود پس توسط طبیب نیز علاج آن مرض جواز دارد.

استعمال تیست تیوب بی بی توسط طبیبه نیز درکارنسیت وتوسط مرد طبیب علاوه از بی حیائی بی غیرتی هم است که سبب خشم و نارضائی خداوندﷻ میگردد . این تیوب برای دفع مضرت نیست بلکه برای جلب منفعت است باچنین طریق آوردن ولد ثواب ندارد بلکه چنین ولد وبال جان انسان میگردد .

قال العلامۃ ابن عابدین رحمه الله تعالی: وقال فی الجوهرة: اذا کان المرض فی سائر بدنها غیر الفرج یجوز النظر الیه عند الدواء لانه موضع ضرورة وان کان فی موضع الفرج فینبغی ان یعلم امرءة تداویها فان لم توجد وخافوا علیها ان تهلك اویصیبها وجع لاتحتمله یستر منها کل شیئ الاموضع الجرح اه فتامل والظاهر ان ینبغی هنا للوجوب (ردالمحتار ص۲۳۷ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۴ صفر سنه ۱۴۱۰ هـ

خدمت گرفتن از اولاد نابالغ

سوال : درمساجد قریه ها مردم از اطفال نابالغ بلا اجرت خدمت میگیرند بلکه بر آنان ظلم میکنند تمام کارها را برآنان می کنند .آیا این عمل جواز داردیاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به اجازه والدین از آنان کارگرفتن بلکه درحصه تربیت آنان هرنوع قدم برداشتن جواز دارد، البته باید دو سخن مد نظر گرفته شود : (۱) وقیکه زیاد حرج ومشکل درتعلیم واقع نشود. (۲) زیاد از توان از اوکارگرفته نشود . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۴/ربیع الاول سنه ۱۴ هـ)

اقامت غیرقانونی دریک کشور

سوال : بعض افراد به قصد عمره عازم عربستان میشوند ودرآنجا خفیه اقامت غیر

قانونی را اختیار میکنند درحالیکه حکومت پاکستان هم آنان را ویزه موقتی داده است. اگر حکومت پاکستان بداند که این شخص به بهانهء عمره، قصد اقامت دائمی را در سعودی عربستان دارد، هرگز او را اجازه نمی دهد، وحکومت سعودی هم او را جواز نمی دهد. آیا این عمل جرم قانونی نیست؟ بعض ها میگویند قوانین سفر خلاف شرع است مسلمان حق دارد که به هرجاسفر کند بالخصوص سفرحرمین شریفین که باعث سعادت است وبعضی های دیگر میگویند جهت بر قرار ماندن مقررات ملکی قوانین سفر خلاف شرع نیست باید بعد از تکمیل مدت هرآننه ازآنجا باز گردد به دیار خویش زیرا پائیدن درآنجا بعد از تکمیل مدت پاسپورت مخالفت معاهده وقانون است پس این شخص مجرم شرعی وقانونی است، در این دو نظریه وحکم که بعضی بر جواز وبعضی دیگر بر عدم جواز قائل اند کدام حکم درست است؟ اما باز هم این عمل خلاف معاهده است که طی شده بین حکومت پاکستان وحکومت سعودی عربستان. بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: این صورت هر نوع نا جائز است قانوناً ظاهر است که بعد از تاریخ مقرر ویزه پائیدن درآنجا جرم است بنا بردو علت شرعاً نیز ناجائز است:

(۱) پاسپورت وویزه یک معاهده است، مخالفت معاهده وعهد شکنی درشریعت جرم بزرگ است.

(۲) درمباحات اطاعت حکومت واجب است.

(۳) نفس وعزت خویش را درخطر انداختن جوازندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۵/ربیع الاول سنه ۹۶ھ)

قیام اضافه از مدت ویزه جواز ندارد

سوال: من با اهل خانه خویش بقصد عمره عازم سعودی میشوم مدت ویزه دو هفته است اگر بعد از دو هفته درسعودی خفیه بمانم آیا جواز داردیاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: درامورمباح مخالفت حکومت جرم بزرگ است، علاوه از آن نفس وعزت را درخطر انداختن هم جواز ندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۷/ربیع الثانی سنه ۹۶ھ)

ازمیتربرق به کسي تاردادن

سوال : اگر کسی بدون اجازه حکومت از میتر خودبه کسی لین برق میدهد آیا جواز دارد یاخیر؟ درحالیکه بل برق به حکومت داده میشود؟بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این بیع نیست بلکه اجاره رسانیدن برق است میترنیز اجاره است اگر درآن به حکومت نقصان باشد جواز ندارد.

اما چونکه ازطرف حکومت ممانعت است پس ممکن به حکومت ضررباشد لذا جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۵/شعبان‌سنه ۱۴۰۰ هـ)

بند نمودن را ه عام از زمین خویش

سوال : درزمین زید را ه عام بود زید زمین خویش راخانه تیارنمودمردم مجبوراً استفاده راه عام را از زمین بکرپیوسته زمین زید شروع کردند چند سال بعد بکر نیز زمین خویش را دیوارگرفت بنا برآنکه آمد ورفت مردم ومال خوره حیوانات بود پس دراین صورت حکم شرع چیست؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بکرحق داردکه درزمین خویش راه عام را مسدودسازد اگر که برایش ضررهم نباشد اما درصورت ضرروبی پردگی فرض است که این را راه مسدود سازد مردم برای خویش راه دیگر را جستجو کنند حتی درصورت ضررشرکاء فی العین حق تصرف را درحصه شریک ندارند چه جای حق اجنبی بلکه اجنبی به طریق اولی حق تصرف را ندارد

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وکل من شرکاء الملك اجنبی فی الامتناع عن تصرف مضر فی مال صاحبه لعدم تضمنها الوکالة (ردالمحتار ص۳۳۳ ج۳). والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۷ ربیع الثانی سنه ۹۶ هـ

حکم بُرس تیارشده از موی های خوک

سوال : درعصر جدید دروازه ها کلکین ها والماری ها رابابرس تیارشده ازموی های خوگ رنگ میکنند آیا بااین برس ریگ نمودن جواز دارددرحالیکه دروازه های مساجد را نیز باهمین نوع برس رنگ میدهند؟ پس اگرنجس باشد در صورتیکه لباس یا دست با آن

تماس بگرید طریقه پس پاک شدن آن چگونه است؟ آیا اگر این دروازه ها والماری ها وغیره با آن شسته شود پس پاک میگردد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بنا برمذهب ظاهرومفتی به موی های خوگ نجس است درچیزیکه بیفتد آنرا نیز با خود نجس میکند اما نزد امام محمد موی خوگ پاک است

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: (وشعر المیتة) غیر الخنزیر علی المذهب (الی قوله) طاهر.

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله علی المذهب) ای علی قول ابی یوسف رحمه الله تعالی الذی هوظاهر الروایة ان شعره نجس وصححه فی البدائع ورجحه فی الاختیار فلوصلی ومعه منه اکثر من قدر الدرهم لاتجوز ولو وقع فی ماء قلیل نجسه وعند محمد رحمه الله تعالی لاینجسه افاده فی البحر وذکر فی الدرر انه عند محمد رحمه الله تعالی طاهر لضرورة استعماله للخرازین قال العلامة المقدسی وفی زماننا استغنوا عنه ای فلایجوز استعماله لزوال الضرورة الباعثة للحکم بالطهارة نوح افندی (رد المحتار ص۱۳۸ ج۱)

وقال الرافعی رحمه الله تعالی: (قوله ای فلایجوز استعماله لزوال الضرورة الخ) سیاتی له عن رد ماقاله فی النهر فی بیان ثمرة الاختلاف فی خرء الحمام والعصفور هل هو طاهر او معفوعنه من انها تظهر فی ما لو وجدها فی ثوب وعنده ماهو خال عنه لاتجوز الصلوة علی المعفو لانتفاء الضرورة وتجوز علی الطهارة قال: فیه نظر اذ مقتضاه عدم جواز التطهر بهذا الماء حیث وجد غیره اه لمقتضی ماقاله انه بزوال الضرورة الداعیة للطهارة لاتعود النجاسة وهو الظاهر اذا الضرورة هی علة لقول الشارع بالطهارة علی ماقال محمد رحمه الله تعالی وبعد قوله علینا اتباعه حتی یوجد منه مایدل علی النجاسة ولذلک قال محمد رحمه الله تعالی بعدم فساد الماء وبصحة صلوة الحامل مع عدم وجود الضرورة حقیقة (التحریر المختار ص۲۵ ج۱)

ازعبارات فوق بنظر رسید که نزد امام محمد مطلق مزی خوگ پاک است خواه ضرورت بدان باشد ویا نه باشد. اما برمذاهب مفتی به موی خوگ نجس است که بلاضرورت باید درکارآورده نشود رنگ خراب میشود اگر که صفائی وتزین درضرورت داخل نیست اما دوعلت دیگراینکه علاوه موی خوگ دیگربرس رودمیده میشود مویش می ریزدومشقت درآن دوچند میشود بنا براین دوعلت استعمال برس تیارشده از موی خنزیرجوازداردکه دروازه ها کلکین وغیره بعد ازرنگ نیزپاک باشد لاکن درحصه دیوارها استعمال آن جواز

ندارد چرا ضرورت رنگ نمودن دیوال نیست به دورازه ها وغیره کم است که دیوار با رنگ سفید نیز رنگ میشود که باشستن حصه بیرونی دیوارپاک میشود اما حصه داخلی آن همانطور نجس میباشد باید دیوارهای مساجد باچنین برس ها رنگ نشود چرا با وجود صفاشده حصه بیرونی آن حصه داخلی آن نجس بماند که دراین صورت بی ادبی مسجد لازم می آید و اگر فرضاً این برس در مسجد استعمال شده باشد باید پس ریگمال شود.

قال ابن الهمام رحمه الله تعالى: وقد قيل ايضا ان الضرورة ليست ثابتة في الخرز بة بل يمكن ان يقام بغيرة وقد كان ابن سيرين لا يلبس خفا خرز بشعر الخنزير فعلى هذا لا يجوز بيعه ولا الانتفاع به وروى ابويوسف رحمه الله تعالى كراهة الانتفاع به لان ذلك العمل يتاتى بدونه كما ذكرنا الا ان يقال ذلك فرد تحمل مشقة في خاصة نفسه فلا يجوز ان يلزم العموم حرجا مثله (فتح القدير ص۲۰۲ ج۶). قال ابن عابدين رحمه الله تعالى: وحاصله ان تأتى الخرز بغيره من شخص حمل نفسه مشقة في ذلك لا تزول به ضرورة الاحتياج اليه من عامة الناس (ردالمحتار ص۱۳۰ ج۴) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۸ جمادی الاخرة سنة ۹۶ھ

نقل کردن درامتحان

سوال : درصحنه امتحان نقل کردن ونقل دادن که جرم قانونی وحکومی است آیا جواز داردیاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : درصحنه امتحان یا خود نقل ویا کتاب را بردن واز روی آن سوال را جواب کردن یا نقل دادن بنا بروجوه ذیل ممنوع و ناجائز است :

(۱) درآن خلاف ورزی است ازقانون (۲) ممتحن را فریب دادن است که اوفکر کند که طالب این سوال را ازذهن خود حل نموده (۳) ظاهرنمودن که طالب آنراازفکر خود حل نموده خیانت وفریبکاری است(٤) دراین چنین امتحانات اشخاص نالانق بر رتبه های عالی فائز میشوند که وبال جان ملک وقوم میگردند، والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۵/شعبان سنه ۹۶ھ)

درگناه اطاعت والدین جواز ندارد

سوال : پدرم دربعضی امور من را از دفاع حق باز میدارد، مثلاً درانتخابات ازعلماء حق

دفاع میکردم. آیا درصورت ثانیه خاموش باشم یا از حق دفاع کنیم؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حمایت حق لازمی است اگر که والدین ناراض هم شوند اما بصورت احسن دفاع نموده شود باید جنگ با آنها کرده نشود .

وقال علیه الصلوۃ والسلام لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق. والله سبحانه وتعالی اعلم.

۷/شعبان سنه: ۹۶ھ

آموختن طبابت

سوال : آیا آموختن علم طبابت (میدیکل) جواز دارد یاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : پاره نمودن انسانهایی حرمتی است لذا تمرین نمودن بر اجساد واسکلیت انسانی حرام است. اگر عوض انسانها در اعضای حیوانات یا اعضای پلاستیکی تدریب نموده شود جواز دارد. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۰/شعبان سنه ۹۶ھ)

سفرنمودن با امرد اغیار

سوال : درصورتیکه درعصر حاضر مرض لواطت عموم پیدا کرده آیا سفر نمودن در امور دینی یا غیر با امرد اغیار جواز داردیاخیر؟ بینواتوجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به مقتضای (اتقوا مواضع التهمة) سفر نمودن با امرد اغیار جوازندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۸/رمضان سنه ۹۶ھ)

توسط پیچکاري اخراج شیر از حیوان

سوال : طریقه آسان دوشیدن شیر حیوان که شیرنه می دهد چنین ایجاد شده که از دواخانه حیوانات پیچکاری را آورده آنرا پیچکاری میکنند که بدین طریق به زودی وبه آسانی حیوان دوشیده میشود آیا این طریقه جواز دارد ؟ بینو ا توجرو ا

الجواب باسم ملهم الصواب : خداوند جل جلاله حیوانات را برای منفعت انسانها خلق نموده پس اگر در صورت نفع گرفتن کدام نوع تکلیف نیز به آنها باشد جواز دارد بطور مثال حیوان خصی شده را رسول‌الله علیه سلام پسند میداشت پس فکر کنید که نسبت به خصی نمودن در پیچکاری به حیوان تکلیف اندک وکم میباشد. والله سبحانه وتعالی وعلم.

(۲۸/شوال سنه ۹۶ھ)

سفر نمودن به زیارت قبور

سوال : برای حصول مراد به زیارت بزرگان دین مثلا داتا صاحب، پیر بابا وغیره از یکجا به جای دیگر سفر نمودن جواز دارد یا خیر ؟ بینو ا توجرو ا

الجواب باسم ملهم الصواب : سوال نمودن از غیرالله بهر صورت شرک است اگر به مزارات اولیاء الله بروید یا در خانه خود باشید وسوال کنید اگر مراد خواستن مقصود نباشد تنها زیارت نمودن با شرایط ذیل باشد پس جواز دارد :

۱ - وقتیکه در آنجا کدام نوع بد عات ومنکرات نباشد .

۲ - وقتکه مردم براو گمان مشرک یا بدعتی را نه کند .

۳ - در صرت که علما محققین بر ولایت صاحب مزار اعتراف داشته باشند در دور حاضر وجود شرایت مذکور محال است لذا از سفر به زیارتها احتراز نمودن در کار ست . والله سبحانه وتعالی وعلم . (۲۱ذی‌القعده‌سنه۹۶ه)

حکم قرعه اندازی

سوال : آیا قرعه اندازی جواز دارد یا خیر ؟ بینو ا توجرو ا

الجواب باسم ملهم الصواب : دز حقوق قرعه اندازی جواز ندارد اما تبرع جواز دارد مثلا کسی را انعام مید هی وکسی را به ذریعه قرعه ترجیح دهی یا در تقسیم یا حصه مساویانه فقط برای انتخاب قرعه اندازی نموده شود در این صورت جواز دارد . والله سبحانه و تعالی وعلم (۲۵/ذالقعده‌سنه۹۶ه)

حکم بازماندن هوتل در ایام رمضان

سوال : اگر صاحب هوتل با وجود باز نمودن ومنع نمودن مردم بازم هوتل را در ایام رمضان بند نکنند حکم او چیست آیا به تقریبات با اوشرکت جواز دارد ؟ بینو ا توجرو

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر کسی درایام رمضان جهت تیار نمودن افطاری قبل از افطار هوتل را باز میکند جواز دارد اما ا گر در روز جهت طعام دادن به مردم هوتل را باز داشته باشد چنین شخص فاسق مجاهر است باید مجازات داده شود وحکومت باید اورا در محضر مردم مجازات دهد ومقاطعه با او در مراسم از باب بغض فی الله است باید

مسلمانان با او زجراً مقاطعه نمایند، البته اگر از این فعل شخص توبه نموده ونادم شود واز آن عمل باز گشت باید پس با او تعلق گرفته شود. والله سبحانه و تعالی وعلم .

۲/ رمضان سنه ۹۶ھ

معائنات طبی برای تثبیت زنا

سوال : وقتی که یک خانم بر مردی دعوه کند که با او زنا بالجبر نموده در این صورت داکتر مرد وزن را بادیدن عورت مخصوص آنان معائنه میکند آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر. بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : اثبات زنا بدین طریق جواز ندارد معائنه کردن شرمگاه دراین صورت حرام است داکتر تنها درصورت موت ویا تکلیف مالایطاق حق معائنه نمودن عورت مخصوصه را دارد .

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: وقال في الجوهرة اذا كان المرض في سائر بدنها غير الفرج يجوز النظر اليه عند الدواء لانه موضع ضرورة وان كان في موضع الفرج فينبغي ان يعلم امراة تداويها فان لم توجد وخافوا عليها ان تهلك او يصيبها وجع لاتحتمله يستروا منها كل شئ الاموضع العلة ثم يداويها الرجل ويغض بصره ما استطاع الاعن موضع الجرح اه فتامل. الظاهر ان ينبغي هنا للوجوب (رد المحتار ص۲۳۷ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۶ رجب سنه ۹۷ھ

ترک نمودن وظیفه ناجائز

سوال : زید چیف افسر طیاره است که در وظیفه او مهیا ساختن شراب نیز است برای مسافرین زید چندین بارمطالبه نمود که این جزء بایداز وظیفه او دور شود اما آنان او را اخطار دادند که در صورت اداء نکردن از وظیفه بر طرف میشود در پاکستان برایش معاش کم داده میشود ودرآن جا معاش زیاد برایش داده میشود ودر این مورد حکم شرع چیست ، تا گفته نماند در آنجا معاش او پنج هزار روپیه است ودر ودر محکمه میدان هوائی پاکستان او را هفت صد روپیه معاش میداد . بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ترک نمودن این وظیفه فرض است بالخصوص وقتیکه در میدان هوائی پاکستان برایش وظیفه مهیا میشود عائدات حلال است اگر چه کم است

افضل تر است از عائدات حرام زیاد. والله سبحانه و تعالی وعلم.

(غره جمادی الاخره سنه ۹۸ هـ)

سزا دادن به طلاب

سوال: آیا مجازات نمودن طلاب بالغ یا نا بالغ جواز دارد؟ نیزشرح نمائید حد مجازات به کدام اندازه باید باشد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: بوقت ضرورت بقدر ضرورت بقصد اصلاح وتادیب طلاب، مجازات نمودن طلاب جواز دارد، درمجازات حدی نیست باید طبائع وقوت مد نظر گرفته شود اما اصولاً باید سه چیز در نظر گرفته شود:

(۱) روی را نزند.

(۲) آنقدر لت نکند که جراحت بردارد.

(۳) باید لت زائد از تحمل نباشد والله سبحانه و تعالی وعلم. (۱۴/ صفر سنه ۹۷ هـ).

ذبح کردن چوچه گاومیش ظلم است

سوال: در دیار ما رواج است که اگر چوچه گاومیش مذکر باشد آنرا فی الحال قبل از دیدن مادرش ذبح میکنند واگر مؤنث باشد آنرا نگاه میدارند آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: چنین نمودن ظلم ا ست بر گاومیش لذا ذابح مجرم است وذبح چوچه گاومیش حرام است. والله سبحانه وتعالی وعلم. (۱۷/ رجب سنه ۹۸ هـ)

تهداب گذاری خانه را بدست کدام بزرگ نمودن

سوال: خشت اول بنیاد را بد ست کدام بزرگ نهادن و بعد از آن دعاء نمودن ثبوت وجواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: درعصرحاضرعرف گر دیده که نیکان وبدان چنین میکنند بلکه مسئله شرعی مد نظر نمیباشد بعد از بنیاد گذاری ساز وسرود، اسراف، تبذیر شروع میشود اما اگر کسی چنین باشد که در فکر آخرت با شد وتهداب گذاری بزرگ را زریعه هدایت وا صلاح پندارد وبعد از آن فضول خرچی اسراف وتبذیر و ساز و سرود را

شروع نمی کند پس تهداب گذاری بد ست کدام بزرگ جائز بلکه مستحسن است. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۷/ صفر سنه۹۹هـ)

ریختاندن خون در تهداب خانه

سوال : در این عصر مروج ا ست که مردم در تهداب خانه گوسفند ذبح میکند خون آنرا در تهداب میریزانند وگوشت آنرا بر احباب میخورند آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این عقیده هندوها و بت پرستان است که دراسلام جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲/ ربیع الاول سنه۹۹هـ).

پرنده وحیوان را بعد از شکار در آب گرم نهادن

سوال : اگر پرنده وحیوان را بعد از شکار نمودن در آب گرم بنهد آیا جواز دارد ؟ یک نوع پرنده وحیوان ا ست که بدون این طریقه زود جان نمیدهد؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : حیوان زنده در آب گرم انداختن گناه ا ست در صورتیکه حیوان در آب گرم آنقدر نهاده شود که فضلات او در گوشت او سرایت کند پس این حیوان حرام است که هیچ صورت پاک شدن آن نیست.

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: وكذا دجاجة ملقاة حالة غلي الماء للنتف قبل شقها فتح.

قال ابن عابدين رحمه الله تعالى: قال في الفتح انها لاتطهر ابدا لكن على قول ابي يوسف رحمه الله تعالى تطهر والعلة والله اعلم تشربها النجاسة بواسطة الغليان وعليه اشتهر ان اللحم السميط بمصر نجس لكن العلة المذكورة لاتثبت مالم يمكث اللحم بعد الغليان زمانا يقع في مثله التشرب والدخول في باطن اللحم الخ(ردالمحتار ص۲۲۲ ج۱) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۲۲ صفر سنه ۹۹هـ

انگشتان دستها را در یکدیگر در آوردن

سوال : آیا انگشتان دست را در یک دیگر دادن جواز دارد. یک صاحب آنرا مکروه می پندارد، آیا گفته اودرست است؟ اگر مکروه باشد پس مکروه تحریمی است ویا مکروه تنزیهی آیا درخانه، مسجد، حجره ومجلس یکسان است ویا فرق دارد ؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در حالت نماز ووقت رفتن به سوی نماز یا در حالت انتظار نماز چنین عمل مکروه تحریمی ا ست ودر حا لت عام مکروه تنزیهی است همین است حکم فرقع (صداکشیدن انگشتان) .

قال الحصکفی رحمه الله تعالی: وفرقعة الاصابع وتشبیکها ولو منتظر الصلاة اوما شیاً الیها للنهی ولایکره خارجها لحاجة.

وقال ابن عابدین رحمه الله تعالی: المراد بخارجها مالیس من توابعها .لان السعی الیها والجلوس فی المسجد لاجلها فی حکمها کما مر لحدیث الصحیحین لایزال احدکم فی صلوة مادامت الصلاة تحبسه واراد بالحاجة نحو راحة الاصابع فلولدون حاجة بل علی سبیل العبث کرہ تنزیهاً والکراهة فی الفرقعة خارجها منصوص علیها. واما التشبیک فقال فی الحلیة لم اقف لمشایخنا فیه علی شیء والظاهر انه لولغیر عبث بل لغرض صحیح ولو لاراحة الاصابع لایکرہ فقد صح عنه صلی الله علیه وسلم انه قال المؤمن للمؤمن کالبنیان یشد بعضه بعضاً وشبک اصابعه فانه لافادة تمثیل المعنی وهو التعاضد والتناصر بهذہ الصورة الحسیة.ردالمحتار ص۴۳۲ج۱)والله سبحانه وتعالی اعلم. (۱۶ ربیع الثانی)

دست رابر پهلو نهادن

سوال: آیا نهادن دست بر پهلو جواز دارد یاخیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : چنین نبودن در حالت نماز مکروه تحریمی ودر عامه حالت مکروه تنزیهی است.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: فی مکروهات الصلوة: التخصر وضع الید علی الخاصرة للنهی ویکره خارجها تنزیها.

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: قال فی البحر والذی یظهر ان الکراهة تحریمة فی الصلاة للنهی المذکورولأن فیه ترک سنة الوضع کما فی الهدایة لکن العلة الثانیة لاتقتضی کراهة التحریم نعم تقتضی کراهةوضع الیدعلی عضواخرغیرالخاصرة(ردالمحتارص۴۳۲ج۱)والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۶ ربیع الثانی سنه۹۹ هـ

تصرف نمودن حکومت در ملکیت شخصی کسی

سوال : آیا حکومت ا سلامی حق دارد که اراضی رعیت را بلا عوض یا با عوض اندک

جبراً قبض نموده ومالک را محروم آن گردا ند در ا ین مورد چندین با ر به محکمه مراجعه نموده ام حکم شرعی در این مورد چیست ؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : کسی حق ندار د که ملکیت کسی را بدون رضایت او تصرف کند علاوه حرمت قران وحدیث عقلاً نیز این عمل جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۲/ ربیع الثانی سنه ۹۹هـ).

غیر الله را شهنشا ه گفتن جواز ندارد

سوال : آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم یا کسی دیگر را شهنشاه گفتن جواز دارد یا خیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در حدیث به اطلاق این کلیمه ممانعت وارد شوده که شهنشاه به کسی گفته شود. شاه شاهان خاص صفت خداوند جل جلاله است. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۵/ ربیع الثانی سنه ۹۹هـ).

داغ دادن به قصد تداوی

سوال : آیا جهت کدام مرض حیوان و یا انسان را داغ دادن جواز دارد ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلی جواز دارد .

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: (تتمیه) لاباس بکی البهائم للعلامة وثقب اذن الطفل من البنات لانهم کانوا یفعلونه فی زمن رسول الله صلی الله علیه وسلم من غیر انکار ولاباس بکی الصبیان اذا کان لداء اتفاقی (ردالمحتار ص۲۲۹ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۵ جمادی الاولی سنه ۹۹هـ

یاد گرفتن علم جفر و رمل حرام است

سوال : علم جفر چه حکم دارد بعضی ها توسط این علم حکم استخاره عروسی وغیره را تعین میکند آیا آن را درست پنداشتنن وبر آن یقین داشتن بر ایمان اثر انداز میباشد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : یاد گرفتن و یا دادن چنین علوم و نزد چنین اشخاص جهت پر سیدن رفتن حرام است ونتا ئج آن را یقین پنداشتن کفر است .

تعریف علم جفر والجامعة : هوعبارة عن العلم الاجمالی بلوح القضاء والقدر المحتوی علی

کل ما کان وما یکون کلیا وجزئیا.

والجفر عبارة عن لوح القضاء الذی هو العقل الکل والجامعة لوح القدر الذی هو نفس الکل وقد ادعی طائفة ان الامام علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه وضع الحروف الثمانیة والعشرین علی طریقة البسط الاعظم فی جلد یستخرج منها بطرق مخصوصة وشرائط معینة الفاظ مخصوصة یستخرج منها ما فی لوح القضاء والقدر (مفتاح السعادة ومصباح السیادة ص۴۰۰ ج۲)

وفی المنجد: علم الجفر ویسمی علم الحروف: علم یدعی اصحابه انهم یعرفون به الحوادث الی انقراض العالم (المنجد ص۹۳) حکمه: حکم علم الرمل لانهما متحدان فی الغرض فهو حرام مثله.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی فی حکم الرمل: وقد علمت انه حرام قطعا واصله لادریس علیه السلام ای فهو شریعة منسوخة وفی فتاوی ابن حجر ان تعلمه وتعلیمه حرام شدید التحریم لما فیه من ایهام العوام ان فاعله یشارك الله تعالی فی غیبه (رد المحتار ص۳۱ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.
۱۰ محرم سنه ۱۴۰۰ هـ

کراهیت «سمر» یعنی صحبت بعد از عشاء

سوال : درحصه صحبت بعد از عشاء در حدیث چنین آمده مضمون آن اینست (علاوه از درس ، تدریس و صحبت به اهل ومهمان دیگر سخن ها ممنوع است) اگر مراد از ممنوع سخن های بیهوده باشد دایم حرام است و اگر سخن های مباح باشد عده زیاد مردم در آن مبتلا اند زیرا مشاورت در امور دنیوی اکثرّ بعد از عشاء صورت میگیرد پس این منع چگونه است وکدام قسم است ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : علت کراهت فوت نماز فجر با جماعت است یا مراد انشراح زیاد است، بنا بدین تفاوت مشغولیت در امور دنیا درکراهت تفاوت دارد .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: قال فی البرهان ویکره النوم قبلها والحدیث بعدها لنهی النبی صلی الله علیه وسلم عنهما الا حدیثا فی خیر لقوله صلی الله علیه وسلم لاسمر بعد الصلوة یعنی العشاء الاخیرة الا لاحد رجلین مصل اومسافر وفی روایة اوعرس اه وقال الطحاوی انما کره النوم قبلها لمن خشی علیه فوت وقتها اوفوت الجماعة فیها واما من وکل نفسه الی من یوقظه فیباح له النوم اه وقال الزیلعی وانما کره الحدیث بعدها لانه ربما یؤدی الی اللغو او الی تفویت الصبح او قیام اللیل لمن له عادة به واذا کان لحاجة مهمة فلا بأس وکذا قراءة القرآن والذکر وحکایات الصالحین والفقه والحدیث

مع الضعیف اھ والمعنی فیہ ان یکون اختتام الصحیفۃ بالعبادۃ کما جعل ابتداءھا بہا لیمحی ما بینہما من الزلات ولذا کرہ الکلام قبل صلوۃ الفجر وتمامہ فی الامداد و یؤخذ من کلام الزیلعی انہ لو کان لحاجۃ لا یکرہ وان خشی فوت الصبح لانہ لیس فی النوم تفریط وانما التفریط علی من اخرج الصلوۃ عن وقتہا کما فی حدیث مسلم نعم لو غلب علی ظنہ تفویت الصبح لا یحل لانہ یکون تفریطا تأمل (رد المحتار ص ۲۳۶ ج ۱) واللہ سبحانہ وتعالی اعلم. ۲۲ ربیع الاول سنہ ۱۴۰۰ھ

مطالعه اخبار

سوال : بعضی مردم در مسجد اخبار می بینند در وقت ممانعت علما را در دلیل می آرند که آنان در مسجد اخبار می بینند در حالیکه علماء کدام حجت از حجج اربعه نیستند واگر کدام حجت را از حجج اربعه تقدیم کنند قابل قبول است. شمایان جناب این موضوع را شرح کنید - بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بلا ضرورت مطالعه اخبار جرم است پس در مسجد باعث جرم بزرگ میگردد چند مفاسد اخباربینی قرار ذیل ذکر میگردد:

۱- مطالعه نمودن اخبارهای لایعنی وضیاع وقت در آن می آید ، زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است : کسی که در امور لایعنی مبتلا شود اسلام او پسندیده نمی باشد (من حسن اسلام المرء ترکه مالا یعنیه)

نیز رسول الله صلی الله علیه وسلم پناه خواسته از علمیکه کار آمد دین ودنیا نباشد (اللہم انی اعوذبک من علم لا ینفع)

۲ - در اخبار اکثراً سخن های خلاف اسلام نشر میشود که با مطالعه آن اضافه تر نیز شیاعته یابد وتعاون باشد در آن .

۳ - اکثراً اخبارات غیر مصدقه در اخبار میباشد و بعضی ها کاملاً خطا باشد رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده : نقل کننده اخبار غیر مصدقه داخل است در کاذبین : (کفی بالمرء کذبا ان یحدث بکل ما سمع) .

٤ - اخبار خالی از عکس ها نمیباشد که مشاهده نمودن آن جرم است. در امداد الفتاوی حکیم الامت رحمه الله در رساله (اخباربیبی) مفاسد زیاد آن را شرح نموده است. والله سبحانه وتعالی اعلم . (۲/جمادی الاخرة سنه ۱۴۰۰ھ)

تعلیم ومکتب

سوال : حضرت در وصایای خویش در وصیت نامه شماره (٤) درشماره اول فرموده پسران خویش را از چنین مکاتب دور دارید مانند که از شیر وگرگ دور میدارید - الخ

وحضرت تهانوی در زیور بهشتی در حصه چهارم ۲۲۴ در سطره اخر فرموده اطفال را انقدر بیاموزانید که خط وحساب را بدانند انقدر فهمیده میشود ، در این صورت بین هر دو اقوال کدام تضاد نیست زیرا مراد از منع داخل نمودن در ماحول پوهنتون وفاکولته ها است ومراد حکیم الامت رحمه الله آموختن از محرم یا در غیر ان باید استاد کامل باشد و درجای با امن تعلیم نمودن لازم است، سوال اینجاست که آیا به قدر ضرورت بر اطفال یاد نمودن خط و کتابت لازمی است؟ اگر ضروری است پس بدون رفتن به مکاتب این مشکل حل نمیشود و اگر عوض مکتب رفتن بر او تعلیم الاسلام، زیور بهشتی وغیره کتب دینی قرائت شود چگونه باشد که به مطالعه آن هم تعلیم بدست میآید وهم عقیده اسلامی، در این مورد نظریه شما چیست ؟ بینو ا توجروا ۔

الجواب باسم ملهم الصواب : مقصود حفاظت است از ماحول بد به هر طریق که ممکن باشد مثلاً ماحول کدام مکتب شفاف یا در خانه کسی را شخصی تعین نماید یا خود تعلیم دهد .ولله سبحانه وتعالی اعلم . (۲۴/ جمادی الاخرہ سنہ ۱۴۰۰ھ).

استعمال نمودن بوتل شراب

سوال : آیا بوتل شراب که خوب شویده شود در آن استعمال شربت وغیره جواز دارد؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد اما باید از یادگار جرم ها خود داری نموده شود. والله سبحانه وتعالی اعلم . (٥/ رجب ۱۴۰۰ هـ).

ارتباط دا شتن با دیوث جواز ندارد

سوال : در قریه ما کسی به خا نه یک شخص می آید که با دخترش ارتباط غیر شرعی داردمردم هم بر آن مطلع اند آیا ارتباط داشتن باچنین شخص جوازدارد؟بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : این شخص دیوث است تا زمانیکه دخترش را منع

نساخته با او ارتباط داشتن جواز ندارد . والله سبحانه و تعالی اعلم .
(۲۱ / رجب سنه ۱۴۰۰ هـ).

نصب نمودن چشم حیوان در چشم انسان جواز دارد

سوال : طبقه که چشم شخص میت به انسان زنده پیوند نمودن جواز دارد ایا پیوند نمودن چشم حیوان نیز در چشم انسان جواز دارد؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ا جواز دارد . والله سبحانه و تعالی اعلم .
(۲۴/ رجب سنه ۱۴ هـ)

ادینتی کارت (یعنی کارت مخصوص طلاب) جواز ندارد

سوال : از طرف حکومت یک نوع سهولیت به طلاب داده شده که با داشتن کارت مخصوص که بر آن عکس طالب هم باشد برای شان نصف کرایه مجاز میگر دد که احیاناً به نداشتن این کارت از سفر های طولانی جهت افلاس محروم میمانند سوال اینجاست آیا جهت تخفیف کرایه تیار نمودن این کارت و چسپاندن عکس و داشتن آن کارت باخود جواز دارد یاخیر ؟

در این کارت هر دو پهلو موجود است : ۱ - جلب منفعت درصورت داشتن کارت باعکس دفع مضرت حقدار بودن دادن کراه پس کدام پهلوی آنرا اعتباردهم ؟

قابل ذکر اینست که نزد امام مالک آن تصویر ممنوع است که سایه دار باشد .

كما فی حاشية الخطاب المواق على مختصر خليل ص۳ج۴ والشرح الصغير للصاوی على شرح الدردير ص۵۰۱ ج۲) كتاب النكاح باب الوليمة والمغنی لابن قدامة ص۶ ج۸ والانصاف للمرداوی ص۳۳۶ ج۸ وغير ذلك من كتب المالكية.

آیا ساختن چنین کارت درضرورت اضطراری داخل نیست یا اقلاً داخل حاجت است آیا نصب نمودن عکس بر آن مجاز دارد یا خیر در حالیکه این عکس سایه دار نیست آیا این مسئله مجتهد فیه است یا خیر ؟ دارالعلوم کراچی . (۲۴-۲-۵-۱۴۰۱ هـ)

الجواب باسم ملهم الصواب : تیار نمودن ادننی کارت (کارت مخصوص) بنا بر

۱ ــ این تمام سهولیات برعکس موقوف است که تصویر ملعون است پس موقوف علی الحرام حرام.

بر تصویر وعید شدید معروف ومشهور است که تنها در این مورد ده روایت در بخاری شریف آمده است لیکن (حب الشیء یعمي ویصم).

۲ ــ باحصول این سهولت طلاب عادی سفرهای غیر ضروری میشوند زیرا در کارت که کرای طلاب اضافه تر باشد از دیگران تا از سفرهای بی ضرورت باز گردند و بااطمینان در درس محنت کشند

۳ ــ حکومت این رعایت طلاب را بر موترهای شخصی ظلماً وضع نموده که باتیار نمودن کارت تعاون بر ظلم میباشد باحکومت والظالم وعونه سواء فی الوزر وبموجب حدیث (لایحل مال امرئ مسلم الا بطیب نفس منه) این کاملاً ظلم وحرام است که آنرا حصول حق گفتن فتنه خطیر (اشتراکیت) است.

٤ ــ از ذرائع قوی اطلاع داریم که مالکان مواصلات شخصی بر آن رضایت ندارند از همینجا یومیه بین طلاب و کلینران کشمکش جنگ وجدل دشنام گونی صورت میگرد که مورد توهین طلاب وعلم دین میگردد احیانا از جانب عوام در حق طلاب کلمات کفریه استعمال میشود

. ۵ ــ اکثرً مشاهده شده است درصورت کشمکش نوبت به لت وکوب وقتل وقتال رسیده که اکثرً در اخبارات شائع شده که موتران طعمه حریق گردیده است و چندین تن به قتل رسانیده شده به کدام اندازه توهین وتذلیل است.

۶ ــ مفسد بزرگ اینست که اهل علم نیازمند میگردد به اقتدار حکومت که این یک نوع قباحت دیگر است حتی در اخبارات این مطالبه به نشر رسیده زیرا مدارس که سهولیات را از حکومت بدست می آرند حق ندارند تا ادنی لب کشائی کنند درحق حکومت زیرا، آنها ممنون احسان حکومت میباشند پس عملی که اینقدر مضرت ها را در بر دارد در ترک آن دفع مضرت میباشد (لان ادنی المعصیه مضرته کبیره)

لذا سوال جلب مضرت ودفع مضرت قیاس باطل است که تحت این فلسفه سرقت، رشوت وچپاولگری نیز حلال میگردد واللازم باطل فالملزوم مثله بر مذهب غیر درصورت

ضرورت شدیده فتوی داده شده در اینجا ضروریت شدیده نه بلکه مفسدات کبیره است واین نیز مسلک بعضی مالک هاست که که محققین آنرا رد مذهب باطل گفته اند از امام مالک رحمه الله مطلقاً عدم جواز نقل است کما فی شرح مسلم للنووی ،قول جواز خلاف روایت و در ایت است عدم رعایت طلاب بنا بر بی دینی وحب دنیاست، متاسفانه که اهالی مدارس علاج دین مرض را به معاصی میکنند .

ع : چون کفر از کعبہ خیزد کجا ماند مسلمانی

اما متاسفانه که علماء این دور باوجود این مضرات ادنتی کارت را جواز داده اند که امتیازی ندارد با رهزنی . سرقت وکیسه بری پس طلاب محتاج ازین حربه نیز کار میگیرند.

در بیمه وبانگ مصالح اضافه تر ازین موجود است ودر شراب منافع از قران ثابت است دراین مورد چه نظر دارید ؟

دراین مورد با چنین عمل نمایان دین و دنیایی طلاب دینی را تباه میکند پس باچنین کارت مخصوص سفر نمودن از تصور کار حرام چیزی دیگری نیست

ع یہ اعمال بد کی ہے پاداش ورنہ

کہیں شیر بھی جوتے جاتے ہیں ہل میں

قال الله تعالی : ومن یتق الله یجعل له مخرجا ویرزقه من حیث لا یحتسب ومن یتوکل علی الله فهو حسبه ان الله بالغ امره قد جعل الله لکل شیٔ قدرا.

ومن یتق الله یجعل له من امره یسرا.

وقال النبی صلی الله علیه وسلم : من کان لله کان الله له.

من کانت الاخرة همه جعل الله غناه فی قلبه وجمع له شمله واتته الدنیا وهی راغمة ومن کانت الدنیا همه جعل الله فقره بین عینیه وفرق علیه شمله ولم تاته من الدنیا الا ما قدر له رواه الترمذی.

لا یحملنکم استبطاء الرزق ان تطلبوه بمعاصی الله فانه لا یدرك ما عند الله الا بطاعته رواه فی شرح السنة. وان الرزق لیطلب العبد کما یطلبه اجله - رواه ابونعیم.

۷ ــ وقتیکه دانسته شد که برای این عمل بد عکس گرفتن حرام است پس عکس چقدر چیز بد است والله سبحا نه و تعالی اعلم . (۱۷/ جمادی الاولی سنه ۱٤۰٤هـ) .

بازی های شطرنج، لدو و دوازده کنجی جواز ندارد

سوال : علت حرمت شطرنج چیست ؟ بعضی ها میگویند درآن تصاویر است که قسم قمار است از این جا حرام است د ر کرم بورد و دوازده کنجی تصاویر نیست ودر آن ورزش ذهنی نیز است و به شکل قمار بازی نیز نیست با ید جواز داشته باشد تفصیلا عنایت فرماید حکم این بازی ها چیست ؟ درصورت عدم جواز علت را شرح کنید وکلیه در مورد جواز و عدم جواز با زی ها را شرح نماید بینوا باالتفصیل آجر کم الجلیل

الجواب باسم ملهم الصواب : تنها قمار بازی و تصاویر علت حرمت شطرنج نیست اگر این علت می بود امام شافعی رحمه الله آنرا مکروه تنزیهی نمی فرمود.

قاعده اینست ، بازی که در آن ورزش ذهنی باشد جواز ندارد در آنکه ورزش ذهنی نباشد جواز دارد اگر در آن ورزش جسمانی باشد یاتنها تفریح دل و دماغ ما نند بازی لدو ، چکه وبازی های اطفال سیر و تفریح وغیره وجه فرق سه است .

۱ ـ در قبال دل و دماغ مقاصد اصلیه زیاد است بلکه مقاصدآخرت غیر متناهی است لذا فرصت وضرورت نباشد به استعمال ذهن در این مقصد را . آن خیالاتی که دام اولیاست عکس مهرویان بستان خدا ست .

برای صحت جسمانی ورزش جسمانی ضروری است اما جائز وبقدر ضرورت واجب و موجب اجر است پس تفریح دل و دماغ صحت جسمانی را نیز نافع است که جائز و باعث اجر است به شرطیکه ماک باشد از ورزش ذهنی اما اجتماع ورزش دل و دماغ محال است ، تفریح دماغی نافع صحت جسمانی است و ورزش دماغی مضر باشد دماغ بادشاه وجسم لشکر اوست بر لشکر تعلیم ومشق جنگی ضروری باشد زیرا که آن ذریعه تحصیل مقصد است اما طبقیکه شاه راتمرین جسمانی مضر است این چنین تمرین ذهنی نیز مضر است بقای حکومت موقوف است بر اینکه که دماغ شاه عوض تمرین فکری مستقیماً بسوی تحصیل مقاصد متوجه باشد .

۲ ـ ورزش ذهنی دل و دماغ علاوه منحل بودن در تحصیل مقاصد اصلیه مضر صحت جسمانی نیز است بر عکس آن ورزش جسمانی نافع صحت جسمانی است و معین تحصیل مقاصد اصلیه دل ودماغ است پس بین توجیه ثانی واول فرق اینست که دراول مقصود اینست

که نیازمندی نیست به ورزش ذهنی جهت دخول آن درعبث ولهو ناجائز بودن آن ، و در توجیه ثانی گفته میشود که شدیداً مضر است صحت جسمانی وتحصیل مقاصد دل و دماغ را .

۱ـ در ورزش جسمانی چند لحظه بعد احساس ماندگی میشود آنرا خاتمه دهد گویا وظیفه منبه والارام را دارد اما در ورزش ذهنی کدام منبه والارام موجود نیست .

۲ ـ در ورزش جسمانی دماغ به کدام اندازه آزاد میباشد مصروف بازی میباشد اما توجه او در دیگران نیز میباشد اما در ورزش ذهنی کاملاً بدان متوجه میباشد .

چیزی را که مردم ورزش ذهنی میگویند در حقیقت تفکر بی مقصد است که تبذیر است جهت صرف نعمت فکرِ بی محل.

جهت تحقیق در مورد این بازی ها چند بازی کننده گان را به دارالافتاء احضار نمودیم بعد از معائنه بازی فیصله نمودیم که کدام آن را تفکر بی مقصد است وکدام محض تفریح دماغی تفصیل قرار ذیل است :

تفکر بي مقصد :

۱ ـــ شطرنج

۲ ـــ قطعه بازی

۳ـــ درافت

٤ ـــ لدو

۵ ـــ سوان جور

۶ ـــ شانزده کنجی ، دوازده کنجی ، نو کنجی

۷ـــ جوار ، چوپر ، جنگل چی .

تفریح دماغي :

۱ ـــ کیرم بورد

۲ـــ حاشیه لودو

۳ـــ پشت لودو .

٤ ـــ دو کونج که در آن عدم تفکر ضروری نیست اگر که جواز بازی های دماغی ، تفریحی به نظر می رسد اما بنا بر فسادات ذیلاً جواز ندارد .

۱ ـــ توسط ان مبتلاً شدن است در ورزش ذهنی

۲ ــــ مشابهت است به بازی های حرام .
۳ - شعار بی دینان.
٤ - مشاهده کننده گان بر او اشتباه و سوءظن میکنند .
۵ - بنا بر انهماک در غفلت دینی و دنیوی بیفتد. ولله سبحانه وتعالی اعلم
(۱۴/ رجب سنه ۱۴۲۰هـ)

مسمٰی نمودن تنظیم های دینی به اسامی انگریزی

سوال : در عصر حاضر بعضی اداره ها را بنام مشائخ با اضافه الفاظ انگریزی مسمی میکنند مثلاً شیخ الهند اکیدمی شاه ولی الله اکادمی وغیره آیا چنین نمودن شرعًا جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : درحالیکه چنین نمودن یک عمل ساده وبسیط به نظر می رسد که بعضی علماء تاویلات گونا گون را در این مورد پیدا میکنند اما اگر به دقت نظر شود در این جا زهر خطیر دشمن شامل ا ست شخصیا تیکه با لسان کفاروکلمه انگلس ها ضد داشتند پس مسمی نمودن اداره ها بلا ضرورت با یکجا نمودن کلیمات انگریزی با اسامی آنان در کار نیست در حا لیکه لغت و کلمه عر بی موجود ا ست و چنین نمودن مرادف تسلیم شده ا ست به کفار از همین جا حضرت عمر رضی الله تعالی عنه با یهودان بدین شرط مصالحت نمود که (وان لایتکلموابکلامنا) اما ا مروز مسلمانان به لغت کفار سخن میزنند اگر که یا د گرفتن این لغات جا یز بلکه وا جب است اما مسمی نمودن اداره های اسلامی را بدین الفاظ در کار نیست متاسفا نه که مسلما نان بر آن افتخار میکنند ببین تفاوت را از کجا تا بکجا از ضم نمودن کلمه انگریزی با اسامی بزرگان کار شنیع وخلاف غیرت دینی و بلا ضرورت ترجیح دادن انگلسی است بر عربی، باید علما کرام ازچنین قبائح جلوگیری کنندو بکوشند که در نماز معاملات تا کتابت تاریخ از لغت عربی کار بگیرند در غیر آن ممکن روزی بیاید که تمام معاشره تحت اثر کفار قرار گیرد که در آن صورت هیچ اصلاح آن ممکن نباشد که در آخر حضرت حکیم الامت قدس سره در حصه تاریخ شمسی از احکام القران با درد دل کتابت چند جملات را مناسب پنداشت.

ویبعدمعه کل البعدان یمیل الی هذا الضد بحیث لایبقی له میل الی المطلوب الشرعی بالمرة کما هو

مشاهد من عوائل اکثر المسلمین فی هذا الزمان بل ومن عادۃ کثیر من العلماء والی اللہ المشتکی من انقلاب القلوب ومیلها الی العیوب المؤدیة الی الذنوب وکل ذلك مع دعواهم من ذلك ورزقنا من حب السنة النبویة والعوائد الاسلامیه انه سمیع مجیب (احکام القران ص۱۹۸ج۱) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۲۱ رمضان سنہ ۱۴۱۱ھ

استعمال تاریخ انگریزی

سوال: مهتمم صاحب نظر دارد که باید درمدرسه تاریخ انگریزی استعمال شود تعطیلات نیز باماه جون و جولای و در مکاتبات ومخاطبات نیز کلمات وتاریخ انگریزی استعمال میشود نظر شما در این مورد چیست آیا چنین نمودن جواز دارد یاخیر؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در مکاتبات مخاطبات و مکالمات الفاظ و تاریخ انگریزی را استعمال نمودن بلا ضرورت شدید قبیح وشنیع است زیرا در آن تائید نظریه باطل نصاراست تاریخ انگریزی از روز رفع حضرت عیسی علیه السلام به اسمان شده نصاری عقیده دارند که دراین روز یهودیان حضرت عیسی علیه السلام را به قتل رسانیده انداز آن روز ابتدای تاریخ را نموده اند .

قال حکیم الامة رحمة اللہ تعالی : ومن ههنا علم ان استعمال الحساب الشمسی فی المکاتبات والمخاطبات والمعاملات وان کان جائزا فلاریب انه خلاف الاولی لکونه خلاف سنة رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم وسنة اصحابه والسلف الصالحین وایضا فلما کان مدار الاحکام الشرعیة والعبادات الدینیة علی الحساب القمری کان حفظه وضبطه فرضا علی الکفایة واحسن طرقه وایسرها ان یستعمل فی المکاتبات والمخاطبات والمعاملات الیومیة ولایخفی ان الاتیان بفرض الکفایة عبادۃ وما کان طریقا الی حفظه فهو عبادۃ ایضا فاستعمال الحساب القمری مطلوب شرعا وبعید من المسلم ان یترك المطلوب الشرعی ویستعمل الحساب الشمسی الذی هو ضده فی الجملة ویبعد منه کل البعد ان یمیل الی هذا الضد بحیث لایبقی له میل الی المطلوب الشرعی بالمرة کما هو مشاهد من عوائد اکثر المسلمین فی هذا الزمان بل ومن عادۃ کثیر من العلماء ایضا فالی اللہ المشتکی من انقلاب القلوب ومیلها الی العیوب المؤدیة الی الذنوب وکل ذلك مع دعواهم بغض النصاری وقد اشرب قلوبهم حب النصرانیة اعاذنا اللہ من ذلك ورزقنا حب السنة النبویة والعوائد الاسلامیة انه سمیع مجیب (احکام القران ص۱۹۰ج۱) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۲۰ صفر سنہ ۱۴۱۵ھ

در این عصر مباهله جواز ندارد

سوال : آیاحکم مباهله مخصوص بود تابه عصر رسول الله صلی الله علیه وسلم ویا در این وقت نیز جواز دارد ومباهله با کفار جواز دارد و ویا مسلمانان نیز بین خود در معاملات حق مباهله را دارند حکیم الامت در بیان القران فرموده برای تعین حق وباطل دلائل شرعیه کافی است نیازمندی نیست به مباهله اشکال اینجاست که پس درمباهله چه فائده است با تحریر نمودن حکم فیصله ممنون سازید . بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : خداوند جل جلاله رسول الله صلی الله علیه وسلم را در مقابل نصاری به مباهله حکم نموده بود و مژده داده بود به هلاکت نصاری حکم مباهله در قران کریم موجود است وبشارت هلاکت آنان نیز در حدیث مذکور است ویک نتیجه مخصوص مباهله موعود شده بود بعد از رسول الله صلی الله علیه وسلم ترتب نتیجه متعین باکدام دلیل ثابت نیست لذا مباهله بی سود است بلکه آحیاناً جهت مضر بودن مشروعیت آن محل نظراست همین هست تحقیق آخری حکیم الامت . در نظر من تحقیق آن نیز ضروری ا ست که آیا حالا مباهله مشروع ا ست ویا خیر ؟ وآیا در آن کدام اثر متعین ا ست به اثر یقینی او چه دلیل ا ست این تحقیق ضروری است که اگر مباهله کدام اثر یقینی ومؤثر نداشته باشد وممکن اتفاقا بعد از آن بر اهل حق کدام ابتلا بیاید پس مشاهده کنندگان در التباس می افتند پس اگر کدام دلیل یقینی نباشد پس عوض مطالعه مباهله چرا کدام جواب تحقیقی تقدیم نشود که بدین دلیل هم ثابت است اگر مردم برمشروعیت آن از ایات لعان استدلال میکنند اما در آنجا نتیجه تفریق ا ست در اینجا نتیجه که توقع آن نموده میشود بر ترتب آن دلیلی در کار ا ست لهذا این قیاس مع الفارق است . (بوادر النوادر ص ۷۰، ج ۱) .

واگر مشروعیت مباهله باکدام دلیل نیز ثابت شود در این عصر بنا بر مفاسد ذیل جواز ندارد :

۱ ــ دربیان القران فائده مباهله را قطعه نزاع لسانی گفته در این عصر عوام و خواص از این حقیقت مباهله کاملاً بی خبر اند ۲: و اگر آن را بدانند و دانسته شوند که حقیقت مباهله تنها قطع نزا ع لسانی هست باز هم عوض خاتمه نزاع افزودگی در آن اضافه شود جانبین بر یک دیگر الزام تراشی کنند که منجر به نزاع میگردند .

۳ ــ هر فریق آفت و مصیبت فریق دیگر را نتیجه مباهله خود قرار می گیرد .

٤ ــ اگر بر اهل حق تقدیراً کدام ابتلا می آید باعث گمراهی عوام میگردد .

۵ ــ عقیده راسخ راسخه عوام و خواص در عصر حاضر این است که ترتیب نتیجه متعینه بر مباهله لازم میگردد که آن را فیصله قاطع خداوند جل جلاله میپندارند درحالیکه این نظریه بی دلیل وخطاست در حضور رسول الله صلی الله علیه وسلم زوجین لعان نمود، مگر علاوه تفریق بر آنان کدام آفت نیامد. طبق این حقیقت اگر بعد از مباهله بر فریقین آفتی وارد نشود پس مردم بر زغم خویش در فیصله قاطع خداوند جل جلاله متردد میشوند که این کفر است .

۶ ــ در مقابله نصوص شرعیه و علماء اسلام کدام پیر جاهل وگمراه اعلان مباهله را بکند که در قلب عوام جاه گیرد لذا قبول نمودن دعوت مباهله آنان کامیابی آنهاست .

۷ ــ اگر در قبول نمودن دعوت مباهله یک پیر جاهل علماء اسلام وقت بیش قمت خود را ضائع کنند و در خدمات جلیلیه آنان نقصان وارد شود پس این کامیابی شیاطین و اولیاء اوست، از حضرت ابن مسعود رضی الله تعالی عنه وا بن عباس رضی الله تعالی عنه دعوت دادن مباهله به مخالفت منقول ا ست .

قال العلامۃ ابن نجیم رحمه الله تعالی: فان قلت هل یشرع الدعاء باللعن علی الکاذب المعین قلت قال فی غایة البیان من العدة وعن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه انه قال من شاء باهلته ان سورة النساء القصری نزلت بعد التی فی سورة البقرة ای من شاء المباهلة ای الملاعنة باهلته وکانوا یقولون اذا اختلفوا فی شیء بهلة الله علی الکاذب منا قالوا هی مشروعة فی زماننا ایضا اھ (البحر الرائق صـ۱۱۷ جـ۴)

و کذا نقل عنه العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی (رد المحتار صـ۵۸۹ جـ۲)

وقال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی: ومن ذهب الی جواز المباهلة الیوم علی طرز ما صنع رسول الله صلی الله علیه وسلم استدل بما اخرجه عبید ابن حمید عن قیس بن سعد ان ابن عباس رضی الله عنه تعالی عنهما کان بینه وبین الاخر شیء فدعاه الی المباهلة وقرا الایة ورفع یدیه فاستقبل الرکن.

(روح المعانی صـ۱۶۸ جـ۳)

اگر این روایات به ا سناد صحیحه ثا بت شود پس عمل این حضرات بر قصد قطع نزاع لسا نی معمول میباشد در این زمانه مفقود است علاوه از ان در عصر آنان مفاسد فوق الذکر

نیز موجود نبود لذا در این عصر مباهله جواز ندارد . ولله سبحانه وتعالی اعلم .
(۷/صفر سنه ۱۴۱۲ھ).

مشت زنی حرام است

سوال : آیا مشت زنی (جرق) گناه صغیره است ویا گناه کبیره آیا درکدام صورت امکان جواز آن هم است؟ بینو ا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مشت زنی حرام وگناه کبیره است در قرآن وحدیث برآن وعیدات شدید وارد شده اگر خطرشدید مبتلا شدن در زنا باشد که علاوه این حرکت شنیعه کدام صورت دیگربرای نجات ممکن نباشدپس شاید خداوند جل جلاله اوراعفوه کند

قال الله تعالی: والذین هم لفروجهم حافظون الاعلی ازواجهم الایة.

قال القاضی ثناء الله الپانی پتی رحمه الله تعالی: فی هذه الایة دلیل علی ان الاستمناء بالید حرام وهو قول العلماء قال ابن جریج سالت عطاء رحمه الله تعالی عنه فقال مکروه سمعت ان قوما یحشرون وایدیهم حبالی واظن انهم هؤلاء وعن سعید بن جبیر رحمه الله تعالی قال عذب الله امة کانوا یعبثون بمذاکیرهم (تفسیر مظهری ص ج ٦)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: ویدل ایضا علی ماقلت ما فی الزیلعی حیث استدل علی عدم حله بالکف بقوله تعالی والذین هم لفروجهم حافظون الایة وقال فلم یبح الاستمتاع الا بهما ای بالزوجة والامة اھ فافاد عدم حل الاستمتاع ای قضاء الشهوة بغیرهما (ردالمحتار ص۱۰۰ ج۲)

وقال العلامة الطحطاوی رحمه الله تعالی: (ناکح الکف ملعون) ای مطرود عن منازل الابرار وافاد الحدیث لعنه علی العموم ولعن المعین لایجوز وورد ان الکف تجئ یوم القیامة حبلی وانه یخلق خلق من ذلک الماء لاراس له یطالب فاعل ذلک باتمام خلقه تعذیبا له (حاشیة الطحطاوی علی الدر ص۵۲ ج۱)

والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۸ شعبان سنه ۱۴۱۲ھ

معامله داری باشیعه، قادیانی و فرقه ذکری

سوال : آیا حکم شیعه مرزائی ذکری کافر هندوستان وغیره همه یک سان است ویا جدا ، جدا آیا معامله خرید و فروخت با آنان جواز دارد، اگر کسی بکوند حکم اوچیست؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : همه اقسام شیعه ها قادیانی ، ذکری منکرین حدیث است وانجمن دینداران اینها همه زندیق اند که حکم آنان سخت تر است از کفار ومرتدین با آنان خرید وفروخت و معامله داری جواز ندارد ، تعلق داشتند با آنان خلاف غیرت ایمانی است باید حتی الامکان با آنان معامله کرده نشود .

اگر کس با آنان کدام معامله بیع ویا اجاره را نمود باز هم منعقد نشود، البته نزد صاحبین با وجود عدم جواز عقد نافذ است درصورت ابتلا عام وضرورت شدیده بر قول آنان عمل جواز دارد .

تعریف زندیق : در لغت بی دینی وبد اعتقاد را گوید در اصطلاح شریعت کسی است که بر ظاهر مسلمان و در باطن دارنده عقائید کفریه میباشد یا عقائید کفریه را ظاهر میکند وبا تاویلات خطا عقائد خویش را عقائید اسلام قرار میدهد.

قال العلامۃ التفتازانی رحمه الله تعالی : وان کان مع اعترافه بنبوة النبی صلی الله علیه وسلم واظهاره شعائر الاسلام یبطن عقائد هی کفر بالاتفاق خص باسم الزندیق (شرح المقاصد ص۲۶۹ ج۲)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: واما فی اصطلاح الشرع الفرق اظهر لاعتبارهم ابطان الکفر والاعتراف بنبوة نبینا صلی الله علیه وسلم علی ما فی شرح المقاصد (رد المحتار ص۲۹۶ ج۳)

وقال ایضا: (قوله المعروف) ای بالزندقة الذی یدعو الناس الی زندقته)

فان قلت: کیف یکون معروفا داعیا الی الضلال وقد اعتبر فی مفهومه الشرعی ان یبطن الکفر؟

قلت لا بعد فیه فان الزندیق یموه کفره ویروج عقیدته الفاسدة ویخرجها فی الصورة الصحیحة وهذا معنی ابطان الکفر، فلا ینافی اظهاره الدعوی فی الضلال و کونه معروفا بالاضلال ابن کمال (رد المحتار ص۲۹۶ ج۳)

وقال الشاه ولی الله رحمه الله تعالی: ان المخالف للدین الحق ان لم یعترف به ولم یذعن له لاظاهرا ولا باطنا فهو کافر وان اعترف بلسانه وقلبه علی الکفر فهو المنافق وان اعترف به ظاهرا لکنه یفسر بعض ما ثبت من الدین ضرورة بخلاف ما فسره الصحابة والتابعون واجتمعت علیه الامة فهو الزندیق (المسوی ص۱۳۰ ج۲)

وقال العلامۃ الکشمیری رحمه الله تعالی : قلت الزندیق من یحرف معانی الفاظ مع ابقاء الفاظ الاسلام کهذا اللعین فی القادیان یدعی انه یؤمن بختم النبوة ثم یخترع له معنی من عنده یصلح له بعده

الختم دليلا على فتح باب النبوة فهذا هو الزندقة حقا اى التغيير فى المصاديق وتبديل المعانى على خلاف ما عرفت عند اهل الشرع وصرفها الى اهوائه مع ابقاء اللفظ على ظاهره والعياذ بالله (فيض البارى ص۶۲ ج۴)

وقال العلامة عالم بن العلاء الانصارى رحمه الله تعالى: ثم عندهما تصرفات المرتد متى نفذت نفذت فى كسب الاسلام والردة جميعا واختلف المشائخ فى مذهب ابى حنيفة رحمه الله تعالى قال بعضهم تصرفاته فى كسب الروة نافذة فى ظاهر مذهبه وانما التوقف فى تصرفاته فى كسب الاسلام والى هذا مال شيخ الاسلام خواهر زاده رحمه الله تعالى واستدل بمسالة ذكرها فى كتاب الرهن وصورتها: المرتد اذا قضى دينا وجب عليه بعد الردة من كسب الردة جاز عند ابى حنيفة رحمه الله تعالى فى غير رواية الاصول ان تصرفه فى كسب الردة يتوقف ولكن ما ذكر فى ظاهر الرواية اصح وذكر شمس الائمة السرخسى رحمه الله تعالى ان الصحيح ان تصرف المرتد يتوقف فى الكسبين جميعا قال شمس الائمة هذا وما ذكر فى كتاب الرهن ان المرتد اذا قضى دينا وجب عليه بعد الردة من كسب الردة جاز فذلك على رواية ابى يوسف عن ابى حنيفة رحمه الله تعالى فاما على رواية الحسن رحمه الله تعالى فلا ينفذ كما اذا كان فى كسب الاسلام قال: والصحيح رواية الحسن. قال شمس الائمة: الحاصل ان الروايات قد اختلف عن ابى حنيفة رحمه الله تعالى فى قضاء ديون المرتد ففى رواية ابى يوسف يبدا بكسب الردة فان لم يف يقضى من كسب الردة وفى رواية زفر رحمه الله تعالى: دين الردة يقضى من كسب الردة ودين الاسلام يقضى من كسب الاسلام والصحيح رواية الحسن (التتارخانية ص۵۵۸ ج۵)

وقال العلامة السيد محمد ابو السعود المصرى الحنفى رحمه الله تعالى: (قوله هذا عند ابى حنيفة) اعلم ان تصرفات المتد يتوقف فى الكسبين جميعا وهو الصحيح وقال بعض المشائخ ان تصرفه كسب الردة نافذ فى ظاهر الرواية وموقوف فى رواية الحسن والاول اصح وهذا كله عند الامام واما عندهما فتصرفات وقعت قبل اللحاق واما بعده قبل الحكم فهى موقوفة بالاجماع كولايته على اولاده الصغار. قهستانى عن المحيط (فتح المعين ص۲۶۳ ج۲)

وهكذا قال القهستانى رحمه الله تعالى (جامع الرموز ص۵۸۵ ج۲)

وقال العلامة الحصكفى رحمه الله تعالى: واعلم ان تصرفات المرتد على اربعة اقسام فينفذ منه اتفاقا ما لا يعتمد تمام ولاية وهى خمس الاستيلاد والطلاق وقبول الهبة وتسليم الشفعة والحجر على عبده ويبطل منه اتفاقا ما يعتمد الملة هى خمس النكاح والذبيحة والصيد والشهادة والارث

ویتوقف منه اتفاقا مایعتمد المساواة وهو المفاوضة اوولایة متعدیة وهو التصرف علی ولده الصغیر ویتوقف منه عند الامام ویبطل عندهما کل ما کان مبادلة مال بمال اوعقد تبرع کالمبایعة والصرف المسلم والعتق والتدبیر والکتابة والهبة والرهن والاجارة والصلح من اقرار وقبض الدین لانه مبادلة حکمیة والوصیة ویلی ایمانه وعقله ولاشك فی بطلانهما واما ایداعه واستیداعه والتقاطه وللقطته فینبغی عدم جوازها نهران اسلم نفذوان هلك بموت او بحق بدار الحرب وحکم بلحاقه بطل ذلك کله فان جاء مسلما قبله وقبل الحکم فکانه لم یرتد

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله فینبغی عدم جوازها) عبارة النهر: فلا ینبغی التردد فی جوازها منه اهـ فلفظه عدم من سبق القلم (قوله ویتوقف منه عند الامام رحمه الله تعالی) بناء علی زوال الملك کما سلف نهر (قوله ویبطل عندهما) الا انه عند ابی یوسف رحمه الله تعالی تصح کما تصح من الصحیح لان الظاهر عوده الی الاسلام وعند محمد رحمه الله تعالی کما تصح من المریض لانها تفضی الی القتل ظاهرا عن البحر (رد المحتار ص۳۰۱ ج۳) والله سبحانه وتعالی اعلم. غره محرم سنه ۱۴۱۵ هـ

مسائل تعلق با قادیانیها را در جلد اول کتاب الایمان والعقائد وجلد سادس باب المرتد والبغات وتتمه آن ملاحظه فرمائید.

جهت غرض دنیوی عمل به مذهب غیر حرام است

سوال: یک عالم حنفی در مسجد غیر احناف امام است و مکلف گردیده اگر طبق مسلک حنفی نماز گذار ید معزول میگردد در چنین حالات که مسلک حنفی را بر حق میپندارد اما جهت وظیفه به طریقه غیر احناف نماز میگذرد شرعا حکم او چیست؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: درچنین حالت فتوی وعمل بر مذهب غیرجواز ندارد .

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: قال فی جواهر الفتاوی: لو ان رجلا من اهل الاجتهاد برء من مذهبه فی مسألة اواکثر منها باجتهاد لما وضح له من دلیل الکتاب اوالسنة اوغیرهما من الحجج لم یکن ملوما ولاملوما بل کان ماجورا محمودا وهو فی سعة منه وهکذا افعال الائمة المتقدمین فاما الذی لم یکن من اهل الاجتهاد فانتقل من قول الی قول من غیر دلیل لکن لمایرغب من غرض الدنیا وشهوتها فهو ملوم اٰثم مستوجب للتادیب والتعزیر لارتکابه المنکر فی الدین واستخفافه بدینه ومذهبه اهـ

ونقل السیوطی رحمه الله تعالی فی رسالته المسمة بجزیل المواهب فی اختلاف المذاهب من فصل الانتقال من مذهب الی مذهب وهو جائز الانتقال امرا دنیویا کحصول وظیفة اومرتب اوقرب من

الملوك واثل الدنيا هذا حكمه كما جرام قيس لان الامور بمقاصدها ثم له حالان الاول ان يكون عاريا من معرفة الفقه ليس له في مذهب امامه سوى اسم شافعي اوحنفي كغالب متعممي زماننا ارباب الوظائف في المدارس حتى ان رجلا سال شيخه العلامة الكافيجي رحمه الله تعالى مرة يكتب له على قصة تعليقا بولاية اول وظيفة تشعر بالشيخونية فقال له ما مذهبك قال مذهبي خبز وطعام يعني وظيفة اما في الشافعية اوالمالكية اوالحنابلة فان الحنفية في الشيخونية لاخبزلهم ولاطعام فهذا امره في الانتقال اخف لايصل الى حد التحريم لانه الى الان عامي لامذهب له يحققه فهو يستانف مذهبا جديدا ثانيهما ان يكون فقيها في مذهب ويريد الانتقال لهذا الغرض فهذا امره اشد وعندي انه يصل الى حد التحريم لانه تلاعب بالاحكام الشرعية لمجرد غرض الدنيا (العقود الدرية ص۳۲۰ج۲) والله سبحانه وتعالى اعلم. ۱۰ ربیع الآخر سنہ ۱۴۱۵ھ

گوش گرفتن به تیلفون لازم نیست

سوال : اگربر تیلفون زنگ آید آیا بر داشتن و گوش گرفتن بدان واجب ا ست یاخیر؟

الجواب باسم ملهم الصواب : واجب نیست زیرا اگرکسی جهت ملاقات یک شخص می آید دروازه را میزند بر اهل خانه ملاقات نمودن با او لازمی نیست :

قال الله تعالى: يايها الذين امنوا لاتدخلوا بيوتا غير بيوتكم حتى تستانسوا وتسلموا على اهلها (الى قوله) وان قيل لكم ارجعوا فارجعوا هو ازكى لكم (۲۴:۲۸)

تلیفون از خانه به درجه ها دور ا ست پس ملاقات با او به طریق اولا لازمی نیست والله سبحا نه وتعالی اعلم . (۱۲ربیع الاول سنه۱۴۱۶هـ).

حکم تعویذ

سوال : بعضی ها میگویند رقیه (دم) ثابت ا ست اما رقیه (تعویذ) ثابت نیست بلکه شرک است پس اول جایز و دوهم نا جایز ا ست آیا واقعاً تعو یذ ثبوت ندارد اگر دارد شرا نط آن چیست و نوشتن تعویذ به حساب ا بجد چگونه است؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : ثبوت رقیه یعنی دم با ا حادیث صحیحه صریحه کثیره بی غبار است اما صورت های ذیل تمیمه یعنی تعویذ نا جایز ا ست

۱ ـــ تو ته که بر پارچه مسی آهن وغیره آن را معلق میسازد .

۲ ـــ چنین تعویذات که در آن اسماء الله ، آیات قرآنی و ادعیه ماثوره نباشد بلکه کلمات شرکیه باشد .

۳ ـــ وقتیکه تعویذ را موثر بالذات بدا ند طبقیکه در عصر جاهلیت بود حا لا نیز بعضی جاهلان چنین عقیده دارند .

این صورتها بلا شبه ممنوع وحرام وشرک اند .

اما تعو یذا تیکه در آن اسما الحسنی آیات قرآنی و ادعیه ماثوره موجود باشد جایز وثابت است آنرا ناجایز وشرک گفتن جهالت است چرا در چنین تعویذات موثر با لذت خداوند جل جلاله پنداشته میشود بر شرک گفتگان تعو یذ لازم ا ست که شرک را چنین تعریف کنند که در آن تعویذ داخل باشد د عا، رقیه وادویه از آن خارج میگردد ، خلاصه اینکه جواز تمیمه را سه شرط است :

۱ ـــ اینکه لغت مفهومه با شد .

۲ ـــ ماثور ومنقول با شد .

۳ ـــ در آن تعویذ را عقیده نافع بالذت داشته نباشد با حساب ابجد نیز تحریر تعویذ جواز دارد زیرا آن لغت مفهومه است .

روایات الحدیث و الفقه :

۱ ـــ عن عوف بن مالک الاشجعی رضی الله تعالی عنه قال کنا نرقی فی الجاهلیة فقلنا یارسول الله کیف تری فی ذلک فقال اعرضوا علی رقاکم لاباس بالرقی مالم یکن فیه شرک (صحیح مسلم صـ۲۲۴جـ۲)

۲ ـــ عن ابی سعید رضی الله تعالی عنه قال بعثنا رسول الله صلی الله علیه وسلم فی سریة فنزلنا بقوم فسألنا هم القراء فلم یقروا فلدغ سیدهم فاتونا فقالوا هل فیکم من یرقی من العقرب قلت نعم انا والك ارقیه حتی تعطونا غنما قالوا فانا نعطیکم ثلاثین شاتا فقبلنا فقرات علیه الحمد سبع مرات الخ (الجامع ترملی صـ۲۶جـ۲)

۳ ـــ عن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یعوذ الحسن والحسین یقول اعیذ کما بکلمات الله التامة من کل شیطان وهامة ومن کل عین لامة ویقول هکذا کان ابراهیم علیه السلام یعوذ اسحق واسماعیل (الجامع للترملی صـ۲۶جـ۲)

۴ ـــ عن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت لیست التمیمة ما تعلق به بعد البلاء انما التمیمة

ماتعلق به قبل البلاء رواه الحاکم وقال صحیح الاسناد (الترغیب ص ۲۷۱ ج ۵)

۵ - ان عائشة رضی الله تعالیٰ عنها زوج النبی صلی الله علیه وسلم قالت لیست تمیمة ما علق بعد ان یقع البلاء (شرح معانی الآثار ص ۳۲۳ ج ۲).

۶ - وکان عبدالله بن عمرو رضی الله تعالیٰ عنهما یعلمهن من عقل من بنیه ومن لم یعقل کتبه فاعلقه علیه (ابوداود ص ۹۷ ج ۲)

۷ - وقال الحافظ رحمه الله تعالیٰ: والتمائم جمع تمیمة وهی خرزة اوقلادة تعلق فی الراس کانوا فی الجاهلیة یعتقدون ان ذلک یدفع الافات الخ (فتح الباری ص ۱۶۶ ج ۱۰)

۸ - وقال الملا علی القاری رحمه الله تعالیٰ: واما ما کان من الایات القرانیة والاسماء والصفات الربانیة والدعوات الماثورة النبویة فلا باس بل یستحب سواء کان تعویذا اورقیة اونشرة واما علی لغة العبرانیة ونحوها فیمتنع لاحتمال الشرک فیها (مرقاة ص ۳۲۱ ج ۸)

۹ - وقال ایضا: (اوتعلقت تمیمة) ای اخذتها علاقة والمراد من التمیمة ما کان من تمائم الجاهلیة ورقاها فان القسم الذی یختص باسماء الله تعالیٰ وکلماته غیر داخل فی جملته بل هو مستحب مرجو البرکة عرف ذلک من اصل السنة وقیل یمنع اذا کان هذا النوع قدح فی التوکل الخ (المرقاة ص ۳۲۲ ج ۸)

۱۰ - وقال ایضا: (والتمائم) جمع التمیمة وهی التعویذة التی تعلق علی الصبی اطلقه الطیبی لکن ینبغی ان یقید بان لایکون فیها اسماء الله تعالیٰ وایاته المتلوة والدعوات الماثورة وقیل هی خرزات کانت العرب تعلق علی الصبی لدفع العین بزعمهم وهو باطل ثم اتسعوا فیها حتی سموا بها کل عوذة ذکره بعض الشراح وهو کلام حسن وتحقیق مستحسن. (المرقات ص ۳۱۸ ج ۸)

۱۱ - وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ: ولا باس بالمعاذات اذا کتب فیها القران اواسماء الله تعالیٰ (ردالمحتار ص ۳۶۳ ج ۶)

۱۲ - وقال ایضا: (قوله التمیمة المکروهة) اقول الذی رایته فی المجتبی التمیمة المکروهة ماکان بغیر القران وقیل هی الخرزة التی تعلقها الجاهلیة فلتراجع نسخة اخری وفی المغرب: وبعضهم یتوهم ان المعاذات هی التمائم ولیس کذلک انما التمیمة الخرزة (الی ان قال) وفی الشلبی عن ابن الاثیر التمائم جمع تمیمة وهٖ خرزات کانت العرب تعلقها علی اولادهم یتقون بها العین فی زعمهم وابطلها الاسلام. والحدیث الاخر (من علق تمیمة فلا اتم الله له) لانهم یعتقدون انها تمام الدواء والشفاء بل جعلوها شرکا لانهم ارادوا بها دفع المقادیر المکتوبة علیهم وطلبوا دفع الاذی من غیر الله تعالیٰ الذی

هو دافعه (الی ان قال) وعن النبی صلی الله علیه وسلم انه کان یعوذ نفسه قال رضی الله تعالی عنه وعلی الجواز عمل الناس الیوم وبه وردت الاثار (رد المحتار ص ۲۲۲ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۱ جمادی الثانیة سنه ۱۴۱۶ھ

تباه کاری های گولی شیطانی

سوال: آیا به قصد ورزش بازی فت بال جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب: ورزش به دو گونه است:

۱ــ آنکه مستقیما با جهاد تعلق دارد اما باید چنین منطقه برای این بازی تعین شود که اهالی گرد ونواح را از آن هیچ گونه آسیب وتکلیف نرسد اگر بازی کننده را آسیب و تکلیف میرسد باک ندارد اگر کسی از آنان فوت شد او را شهید گفته میشود.

۲ ــ آنکه مستقیماً به جهاد تعلق نداشته باشد آن ورزش بنا بر تعین حفظ صحت ومعین امور دینی و دنیوی فی نفسه جائز است بلکه ضروری است اما به شرائط ذیل:

۱ ــ شرط مذکور که مردم گردو نواح را اندیشه ضرر نباشد.

۲ ــ اندیشه ایذا وتکلیف بازی کننده گان و سبیل بینان نیز نباشد.

۳ ــ در آن جنبه ورزش غالب و جنبه لهو ولعب مغلوب باشد.

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم کل شئ یلهو به الرجل باطل الا رمیة بقوسه وتأدیبه فرسه وملاعبته امراته فانهن من الحق رواه الترمذی (مشکوٰة ص ۳۳۶ ج ۲)

عن سعید بن الجبیر رضی الله تعالی عنه ان قریبا لعبدالله بن مغفل رضی الله عنه خذف قال فنهاه وقال ان رسول الله صلی الله علیه وسلم نهی عن الخذف وقال انها لا تصید صیدا ولا تنکا عدوا ولکنها تکسر السن وتفقأ العین قال فعاد فقال احدثك ان رسول الله صلی الله علیه وسلم نهی عنه ثم تخذف لا اکلمك ابدا (صحیح مسلم ص ۱۵۲ ج ۲)

بازی فت بال

بنا بر فسادات ذیلا این بازی جواز ندارد.

۱ ــ شرکای این بازی با نقصان شدید جا نی مواجه شوند مثلا پای کسی میده شود تو پ در شکم کسی بخورد که با حالات کوما مواجه میشود.

۲ ـــ سیل بینان را تکلف میدهد چشم کسی را کور میکند چهره کسی را مسخ میکند چنین واقعات به چشم سر دیده شده جهت خطر این بازی شیطانی انسان در کنار که حیوانات نیز از آسیب آن مصون نمیباشند.

۳ ـــ نقصان مالی وقتیکه نزدیک کدام عمارت این بازی شروع شود شیشه و دروازه آنرا متضرر میکند، دو مر تبه چنین واقعه شخصا با من صورت گرفته.

٤ ـــ بسا اوقات فسادات دیگر از این بازی شیطانی نقصانات مالی، جانی وایمانی مانند روز روشن اجلی البدیهیات است با وجود گوشه نشینی چند مثال های خطیر آنرا مشاهده نموده ام اما از تحریر آن دو امر مانع گردیده:

۱ ـــ فهرست آن طو یل ا ست وقت ز یاد ی را دربر میگیرد.

۲ ـــ تحریر نمودن چنین حقیقت بدیهیه مترادف نظری یا غیر ظاهری است، عذاب الهی باشد بر چنین بازی کنندگان وگول کنندگان شیطانی.

﴿وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَىٰ دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝٢١﴾

پس با وجود مشاهده این عذاب الیم دشمنان خداوند جل جلاله عبرت نمی گیرند و این بازی را ترک نمی کنند پس توفیق نیافتن از عبرت آنان را عذاب بالای عذاب است، ضعف الحیات وضعف الممات بر بنده های نفس وشیطان یک صورت عذاب الهی این نیز است که نفع ونقصان دنیوی خویش را نیز احساس نمی کند، نسوا الله فأنساهم.

۳ ـــ بنا بر دلایل ذیلا مفهوم تماشا در آن بر مفهوم ورزش غا لب است.

۱ ـــ هیچ ورزش را در دنیا بازی گفته نمیشود پهلوانان ورزش میکنند داکتران هدایت به ورزش میدهند اما ورزش را کسی بازی نمیگوید فت بال را کسی ورزش نمی گوید بلکه بازی میگویند.

۲ ـــ سیل بینان به تماشای ورزش جمع نمیشوند اما بازی فت بال را تا مولوی ها همه تماشا میکنند کسی فقط برای مشاهده بازی فت بال تلویزیون جدید را خریداری نموده و اهل خانه را فریب داده که از فلان مولوی در این حصه مشاهده بازی فت بال فتوی گرفتم بر ما افترا نموده که من فتوا به جواز داده ام.

۳ ـــ جهت مشاهده بازی فت بال چندین ساعات بدور تلویزیون نشسته با شند در یک ملک هم برای مشاهده نمودن کدام ورزش کدام نظم نیست.

٤ ـــ هیچ ورزش چنین نیست که اضافه از ضرورت ادامه داده شود یک ساعت یانیم ساعت تعین باشد که بعد از آن بازی خاتمه یا بد و شوق نیز ختم شود اما این بازی شیطا نی چنین است وقتیکه آغاز شود خاتمه نمی یابد پس فهمیده شد که این ورزش نیست بلکه بازی است . والله سبحانه وتعالی اعلم . غرہ ذی الحجہ سنہ ۱۴۱٦ھ

یاد گرفتن غوطه زنی در حوض تفریحی

سوال : آیا آب بازی و غوطه زدن در حوض های تفریحی که بدور آن فساق وفجار نیز گرد آمده میباشند و رانهای انسان در آن برهنه میشود جواز دارد یا خیر؟ بعضی ها میگویند ما به قصد جهاد در اینجا آب بازی و غوطه زنی میکنیم وقتیکه بنا بر ضرورت در بازار منکرات رفتن وسودا خریدن جایز شد پس این آب بازی باید نیز جایز با شد در این مورد حکم شریعت مطهر ، چیست ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : قیاس نمودن حوض ها بر حاجات عامه جواز ندارد لذا احتراز از آن لازم ا ست خصوصًا علما ، وصلحا را قطعا مناسب نیست.

هذا ومسئلة دخول الحمام مشهورة وفی کتب المذهب مزبورة. والله سبحانه وتعالی اعلم.

(غرہ صفر سنہ ۱۴۱۷ھ)

معاینه ستر نابالغ

سوال : آیا معاینه نمودن ستر نابالغ جواز دارد ؟ وبین عورت غلیظه وخفیفه چه فرق است؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : البته معاینه عورت خفیفه وغلیظه اطفال صغیر جواز دارد تا هفت سالگی، اما تنها معاینه عورت خفیه جواز دارد وطفل در این حکم بعد از هفت سالگی در حکم بالغ قرار میگیرد که بعد از آن معاینه هردو نوع عورت ممنوع میگردد، در مقدار حد صغر تا چهار سالگی بلا نسبت حکم مذکور است اما از تحقیق ثابت میشود که در این عمر طفل در استنجاء وغیره مستغنی نمی باشد، در آن اعتبار رای مبتلی به راست، مراد از عورت غلیظه مقام ادرار خورد و کلان و گرد نواح آن است و مراد از عورت خفیفه حصه متباقی است .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وفی السراج لاعورة للصغیر جدا ثم مادام لم یشته فقبل ودبر ثم تغلظ الی عشر سنین ثم کبالغ (الی قوله) والغلیظة قبل ودبر وما حولهما والخفیفة ماعدا ذلک.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله لاعورة للصغیر جدا) وکذا الصغیرة کما فی السراج فیباح النظر والمس کما فی المعراج قال ح وفسر ه شیخنا بابن اربع فما دونها ولم ادر لمن عزاه (ردالمحتار ص۲۶۳ ج۱)

وقال ایضا: (ثم یتغلظ بعد ذلک الی عشر سنین) قال فی النهر: وکان ینبغی اعتبار السبع لانهما یومر ان بالصلاة اذا بلغا هذا السن الخ (البحر ص۲۶۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۰ جمادی الثانیه سنه ۱۴۱۰ هـ

مال خریداری شده با پول حرام نیز حرام است

این مسئله تحت عنوان اشیا خورد و نوش که طعام خریداری شده با مال حرام نیز حرام است، در آنجا گذشته است

حکم میده نمودن آلات معصیت

سوال : آیا میده نمودن آلات ساز و سرود و شراب جواز دارد یا خیر ؟ و آیا بر میده کننده ضمان لازم است یاخیر ؟ واگراین آلات نزد ذمی باشد حکم آن چیست؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : میده نمودن آلات معصیت جواز دارد و در صورت های سه گانه ذیل که درآن بالا تفاق ضمان لازم است :

۱ ــ وقتیکه آن آله علاوه لهو و لعب در کار دیگر استعمال نشود .

۲ ــ وقتیکه به اجازه امام میده شده با شد .

۳ ــ آلات لهو و لعب نزد مغنّی وسازنده باشد و مشک شراب نزد شراب فروش (خمار) باشد ، وقتیکه این سه صورت منتفی شود یعنی آن آله صلاحیت استعمال را در کار جایز داشته باشد و اجازه امام نباشد و نزد مغنّی وسازنده یا خمار نباشد پس در وجوب ضمان اختلاف است، نزد امام صاحب رحمه الله چوب واجزاء دیگر که در کار لهوه ولعب استعمال نمیشود قیمت آن واجب است و نزد صاحبین چیزی رحمهما الله در چیزی هم ضمان واجب نیست، فتوی بر قول صاحبین رحمهما الله است لفساد الزمان

ذمی درحکم مسلمان است، البته اگر بیع خمر را علانیه نکند پس در حصه او جهت نبودن آله معصیت ضمان واجب است .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وضمن بکسر معزف بکسر المیم الة اللهو ولو لکافر ابن کمال

قیمته خشبا منحوتا صالحا لغیر اللہ وضمن القیمة لا المثل بإراقة سکر ومنصف سیجیئ بیانه فی الاشربة وصح بیعها کلها وقالا لا یضمن ولا یصح بیعها وعلیه الفتوی ملتقی ودرر وزیلعی وغیرها واقره المصنف

وقال العلامة ابن عابدین رحمه اللہ تعالی: (قوله وقالا لا الخ) هذا الاختلاف فی الضمان دون اباحة اتلاف المعازف وفیما یصلح لعمل اخر والا لم یضمن شیئا اتفاقا وفیما اذا فعل بلا اذن الامام والا لم یضمن اتفاقا وفی غیر عود المغنی وجابیة الخمار والا لم یضمن اتفاقا لانه لولم یکسرها عاد لفعله القبیح وفیما اذا کان لمسلم فلو لذمی ضمن اتفاقا قیمته بالغ ما بلغ وکذا لو کسر صلیبه لانه مال متقوم فی حقه قلت لکن جزم القهستانی وابن الکمال ان الذمی کالمسلم فلیحرر در منتقی القول وجزم به فی الاختیار ایضا ولعله اقتصر فی الهدایة علی ذکر المسلم لکونه محل الخلاف وبه یتحرر المقام فتدبر. (ردالمحتار ص۱۳۳ ج۵)

وقال العلامة مجد الدین الموصلی رحمه اللہ تعالی: ویجب فی کسر المعازف قیمتها لغیر اللہو وسواء کانت لمسلم اوذمی کالبربط والطبل والدف والمزمار والجنك والعود ونحوها ویجوز بیعها وقالا: لا یضمن ولا یجوز بیعها لانها اعدت للمعاصی فلا تضمن کالخمر ومتلفها یتناول النهی عن المنکر وانه مامور به شرعا فلا یضمن کاذن القاضی وبل اولی (الاختیار ص۶۵ ج۳) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۲۶ ذی الحجه سنه ۱۴۱۷

حکم استمنا بید الزوجه

سوال : در شکم ، ران و دست خانم ا ستمنا نمودن و انزال نمودن جواز دارد یا خیر ؟ نیز بعد از استمتاع خانم از دست شوهر ا نزال نمودن جواز دارد یاخیر ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به ضرورت تسکین بلاکراهیت جواز دارد بلا ضرورت مکروه تنز یهی است .

قال ابن عابدین رحمه اللہ تعالی معزیا لمعراج الدرایة: ویجوز ان یستمنی بید زوجته وخادمته اه وسیذکر الشارح فی الحدود عن الجوهرة انه یکره ولعل المراد به کراهة التنزیه فلا ینافی قول المعراج یجوز تأمل (ردالمحتار ص۱۰۰ ج۲) واللہ سبحانه وتعالی اعلم. ۱۱ ربیع الاول سنه ۱۴۱۸ھ .

محفوظ داشتن حق طبع جواز ندارد

در تتمه یک رساله بنام القول الصدوق فی بیع الحقوق مذکور است

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللّٰهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾

الاکتحال للرجال

«از بعضی کتب فقه دانسته میشود که به قصد زینت سرمه نمودن برای مردان مکروه است با تحقیق زیر نظر توضیح گردید و ثابت شد که برای مردان نیز بلا کراهت به قصد زینت سرمه جواز دارد»

سرمه نمودن بقصد زینت جواز دارد

سوال ۱ــولاباس بالاکتحال للرجال اذا قصد به التداوی دون الزینة. (هدایة ص۲۰۱ ج۱ کتاب الصوم)
۲ــولاباس بالاثمد للرجال باتفاق المشائخ ویکره الکحل بالاسود بالاتفاق اذا قصد به الزینة واختلفوا فیما اذا لم یقصد به الزینة عامتهم علی انه لایکره کذا فی جواهر الاخلاطی (عالمگیریة کتاب الکراهیة)

از این عبارت فوق ثابت شده که برای مردان بقصد ز ینت استعمال سرمه سیاه مکروه است، آیا این درست است ؟ یعنی بدون تداوی برای مردان ا ستعمال سرمه سیاه به اراده زینت جایز ا ست و یا مکروه ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : رسول الله صلی الله علیه وسلم به شکل عادت مستمره سرمه نموده و به دیگران به الفاظ علیکم با استمرار والتزام تاکید فرموده اگر در حصه مردان در قصد زینت کدام نوع کراهت می بود هر آینه آنحضرت صلی الله علیه وسلم تنبیه می فرمود در موقع تنبیه سکوت دلیل عدم کراهت است علاوه از این خداوند جل جلاله رسول الله صلی الله علیه وسلم را خلقةً سرمه شده (اکحل) خلق نموده بود اگر در سرمه نمودن تشبه بالنساء می بود این عیب بزرگ است پس لازم میشود که معاذ الله خداوند جل جلاله پیامبر خویش را با خلقت معیب خلق نموده بود و این نقص است در حالیکه سرمه در

جمال آنحضرت صلی الله علیه وسلم محسوب شده خداوند جل جلاله همه انبیا کرام علیهم السلام را از هر نوع عیوب جسمانی نیز منزه و مبرا خلق نموده پس آیا کدام عقل تسلیم میکند که در آنحضرت صلی الله علیه وسلم آنقدر عیب بزرگی خلقی موجود بود از این تفصیل ثابت شد که مردان را به قصد زینت سرمه نمودن بلا کراهت جواز دارد در شریعت برای مردان رنگ زینت مثلا خینه وغیره از آن مستثنی قرار داده شده طبقیکه در موی ها خضاب غیر اسود مستثنی ا ست اما این احتمال که قول وعمل آنحضرت صلی الله علیه وسلم با (اثمد) مخصوص بود و این احتمال که (اثمد) سیاه نمیباشد با تسلیم نمودن این احتمال بعید نیز مظنه قصد زینت موجود است باز هم نه از آنحضرت صلی الله علیه وسلم کراهت قصد زینت منقول است و نه از کدام صحابی و نه از کدام امام بلکه بر عکس آن امام ابن العربی رحمه الله بر جواز بلا کراهت تصریح نموده ا ست .

ونصه: الکحل یشتمل علی منفعتین احداهما زینة والثانیة تطیب فاذا استعمل للزینة فهو مستثنی من التصنع الذی یلبس الصنعة بالخلقة کالوصل والوشم والتفلج والتنمص رحمة من الله لخلقه ورخصة منه لعبادة واذا استعمل بنیة التطیب لتقویة البصر من ضعف یعتوره واستنبات الشعر الذی یجمع النور للادراک ویصد الاشعة الغالبة له ثم ان لحل الزینة لاحد له شرعا وانما هو بقدر الحاجة فی بدوه وعفائه الخ (شرح الشمائل للمناوی علی هامش جمع الوسائل ص۱۰۳ج۱)

حقیقت مذکوره را مد نظر گرفته فقهای کرام دو محمل قول کراهت را بیان نموده اند

۱ ــ آنقدر افراد در زینت که مفضی شود با تشبه بالنساء .

۲ ــ مقصود او تنها نمایش و فخر باشد .

قال الامام ابن الهمام رحمه الله تعالی: (قوله دون الزینة) لانه تعورف من زینة النساء ثم قیدهن الشارب بذلک ایضا ولیس فیه ذلک وفی الکافی یستحب دهن شعر الوجه اذا لم یکن من قصده الزینة به وردت السنة فقیده بانتفاء هذا القصد فکانه والله اعلم لانه تبرج بالزینة وقد روی ابوداود والنسائی عن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یکره عشر خلال ذکر منها التبرج بالزینة لغیر محلها وسلوره بعامه ان شاء الله تعالی فی کتاب الکراهیة وفی الموطا عن ابی قتادة رضی الله تعالی عنه قال لرسول الله صلی الله علیه وسلم ان لی جمة افارجلها قال نعم واکرمها فکان ابو قتادة رضی الله تعالی عنه ربما دهنها فی الیوم مرتین من اجل قول رسول الله علیه وسلم لاحظ

النفس الطالبة للزينة الظاهرة وذلك لان الاكرام والجمال المطلوب يتحقق مع دون هذا المقدار وفى سنن النسائى ان رجلا من اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم يقال له عبيدة قال ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان ينهى عن كثير من الارفاه فسئل ابن بريدة رضى الله تعالى عنه عن الارفاه قال الترجيل والمراد والله اعلم الترجيل الزائد الذى يخرج الى حد الزينة لاما كان لقصد رفع اذى الشعر والشعث هذا ولا تلازم بين قصد الجمال وقصد الزينة فالقصد الاول لدفع الشين واقامة مابه الوقار واظهار النعمة شكرا لا فخرا وهو اثر ادب النفس وشهامتها والثانى اثر ضعفها وقالوا بالخضاب وردت السنة ولم يكن لقصد الزينة ثم بعد ذلك ان حصلت زينة فقد حصلت فى ضمن قصد مطلوب فلا يضره اذا لم يكن ملتفتا اليه (فتح القدير ص ۶۰ ج ۲)

وقال العلامة ابن نجيم رحمه الله تعالى بعد نقل ما مر عن الفتح :

ولهذا قال الولو الجى فى فتاواه لبس الثياب الجميلة مباح اذا كان لايتكبر لان التكبر حرام وتفسيره ان يكون معها كما كان قبلها اهـ (البحر الرائق ص ۲۸۱ ج ۲)

وكذا نقل العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى عن الفتح والبحر (رد المحتار ج ۲ ص ۱۲۳)

از تحر يرات مذكور ه ثابت شده كه حكم سرمه ، تيل ، شانه ، خضاب (غير اسود) ثياب جميله وغيره اسباب آرايش و زيبا يش همه يكسان باشند يعنى بغرض زيبايش همه يكسان باشند كه بغرض زيبايش مباح بلكه مندوب وبغرض نمايش ناجايز وحرام ا ست .
والله سبحانه وتعالى اعلم .(۳ شعبان سنه ۱۴۱۱ هـ).

* * * * * * * * * * *
* * * * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * *
* * * * * *
* * * * *

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿وَمَا تَوْفِيقِيٓ إِلَّا بِٱللَّهِۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝٨٨﴾

توقيع الاعيان على حرمة ترقيع الانسان

«پیوند کاری اعضای انسانی»

انتقال خون و پیوند کاری اعضای انسانی

سوال : دو تن مریضان زیر علاج یک طبیب اند مریض اول چنین است که قوت باه او کاملا ختم شده از مردانگی محروم شده، مریض دوم قوت باه و مردانگی او کاملا فعال است، مریض دوم فوت نمود پروفیسور داکتر آله تناسلی او را قطع نموده و به مریض اول پیوند نمود، مریض اول فعال شد وحق ازدواجی را کاملا بجا می آرد آیا این طریقه جواز دارد و یا آن شخص خانم خویش را طلاق بدهد در این مورد یک فتوای جواز ارسال خدمت شما گردید در آن حصه تحقیق عنایت فرموده جواب بگوید . بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در اینجا پنج سوال است :

۱ ــ آیا استعمال جزء آدمی برای تداوی جواز دارد یاخیر؟

۲ ــ اگر جواز دارد آیا قطع نمودن جز پیوست واجب است یا خیر ؟

۳ ــ اگر قطع واجب نبا شد آیا استعمال این آله برای جماع جواز دارد یا خیر ؟

٤ ــ اگر با آن جماع جائز نباشد آیا خانم را طلاق دهد یا خیر ؟

۵ ــ آیا در این صورت اولاد ثابت النسب میگردد یاخیر ؟

جوابات امور خمسه بالترتیب نقل میگردد :

۱ــ قال فی العلائیة ویقدم المضطر المیتة علی الصید (صید الحرم) والصید علی مال الغیر ولحم الانسان قیل والخنزیر ولو المیت نبیا لم یحل بحال کما لایاکل طعام مضطر اخر (رد المحتار ص۲۲۲ج۲)

الضرر لایزال بالضرر ولایاکل المضطر طعام مضطر اخر ولاشیئا من بدنه (الاشباه ص۱۱۰)

مضطر لم یجد میتة وخاف الهلاك فقال له رجل اقطع یدی وكلها او قال اقطع منی قطعة وكلها لایسعه ان یفعل ذلك ولایصح امره به كما لایسع للمضطر ان یقطع قطعة من نفسه فیاكل (خانیة ص ۴۰۰ج۳ عالمگیریة ص۳۳۸ج۵ شامیة ص۲۹۵ج۵)

وری عن ابی امامة بن سهل بن حنیف ان النبی صلی الله علیه وسلم داوی وجهه یوم احد بعظم بال، فیه دلیل جواز المداواة بعظم بال وهذا لان العظم لایتنجس بالموت علی اصلنا لانه لاحیاة فیه الا ان یکون عظم الانسان اوعظم الخنزیر فانه یکره التداوی به لان الخنزیر نجس العین فعظمه نجس کلحمه لا یجوز الانتفاع به بحال والادمی محترم بعد موته علی ماکان علیه فی حیاته وانما لایجوز التداوی بشیء من الادمی الحی اکراماً له فکذلك لایجوز التداوی بعظم المیت قال رسول الله صلی الله علیه وسلم کسر عظم المیت ککسر عظم الحی وشرح السیر الکبیر ص۸۸ج۱)

الانتفاع باجزاء الادمی لم یجز قیل للنجاسة وقیل للکرامة هو الصحیح کذا فی جواهر الاخلاطی (عالمگیریة ص۳۵۴ج۵)

واذا کان برجل جراحة یکره المعالجة بعظم الخنزیر والانسان لانه یحرم الانتفاع به کذا فی الکبری (عالمگیریه ص۳۵۴ج۵)

ولوسقط سنه یکره ان یأخذ سن میت فیشدها مکان الاولی بالاجماع وکذا یکره ان یعید تلك السنة الساقطة مکانها عند ابی حنیفة ومحمد رحمه الله تعالی ولکن یأخذ سن شاة ذکیة فیشدها مکانها وقال ابویوسف رحمه الله تعالی لابأس بسنه ویکره سن غیره (بدائع ص۱۳۲ج۵)

لابأس بأن یسعط الرجل بلبن المرأة ویشربه للدواء (عالمگیریة ص۳۵۵ج۵)

از عبارات فوق الذکر امور ذیل ثا بت میگردد :

اول: نها مضطر در صورت نجات نفس میتوا ند گوشت ا نسان میته را بخورد از اینجا معلوم شد که کدام عضومیت را بشکل علاج ا ستعمال نمودن جواز ندارد اگر که خطر هلاک مریض نیز با شد و قیاس نمودن آن بر اکل مضطر بنا بر دو علت جواز ندارد

۱ — با اکل شبع و حیات متیقن است و با تداوی صحت متیقن نیست .

قال فی العلائیة الاکل للغذاء والشرب للعطش ولو من حرام اومال غیره وان ضمنه یثاب علیه

وفی الشامیة بخلاف من امتنع عن التداوی حتی مات اذلایتیقن بأنه یشفیه (ردالمحتار ص۲۹۵ج۵)

الرجل استطلق بطنه اورمدت عیناه فلم یعالج حتی اضعفه واضناه ومات منه لا اثم علیه فرق

بين هذا وبين ما اذا جاع ولم يأكل مع القدرة حتى مات حيث يأثم والفرق ان الاكل مقدار قوته يشبع بيقين فكان تركه اهلاكا ولا كذلك المعالجة والتداوى كذا فى الظهيرية (عالمگيرية ص۳۰۶ ج۴)

۲ — در صورت اکل عضو ما کول کاملا هلاک ولاشی میگردد و در صورت پیوند نمودن عضو با قی میباشد بنا براین دلائل علاوه احناف شوافع نیز اکل لحم انسان میت را برای مضطرجوازمیدهند اما برای تداوی پیوند نمودن استخوان انسان را ناجائزقرارداده اند ونصه:

ونصه: واذا كسر للمرأة عظم فطار فلا يجوز ان ترقعه الابعظم ما يوكل لحمه ذكيا و كذالك ان سقطت سنه صارت ميتة فلا يجوز له ان يعيدها بعد ما بانت فلا يعيد سن شئ غير سن ذكى يوكل لحمه وان رقع عظمه بعظم ميتة اوذكى لا يوكل لحمه اوعظم انسان فهو كالميتة فعليه قلعه واعادة كل صلاة صلاها وهو عليه فان لم يقلعه جبرة السلطان على قلعه (الام ص۵۴ ج۱)

دوم : مضطر کدام عضو خود و یا گوشت ا نسان زنده را نخورد پس معلوم شد ترویج قطع نمودن گوشت یک حصه جسد مریض و پیوند نمودن آن در حصه دوم جسد او جواز ندارد طبقیکه در حالت اضطرار حق ندارد که گوشت خود و یا گوشت کدام ا نسان زنده را بخورد پس برای تداوی بطریق اولی جواز ندارد بعضی علما طبق جزیه البدائع در حصه پیوند نمودن گوشت یک عضو به عضو دیگر انسان جواز را ثابت نموده ا ند اما این قیاس بنا بر ین درست نیست که نصب نمودن کدام عضو را بر مکان اصلی او آنرا ترمیم نگویند لذا در آن اهانت نیست اما پیوند نمودن آنرا در جای دیگر ترمیم گویند که اهانت ا ست .

ولذا قال العلامة الكاسانى رحمه الله تعالى: واعادة جزء منفصل الى مكانه ليلتئم يجوز كما اذا قطع شئ من عضوه فاعاده الى مكانه ولا اهانة فى استعمال جزء نفسه فى الاعادة الى مكانه (بدائع ص۱۳۳ ج۵)

لذ ازین جزیه جواز نقل به حصه دیگر ثابت نمیگردد باز هم بوقت ضرورت شدیده بنا بر توسیع علما امکان عمل نمودن بر آن بنظر می رسد .

سوم : علاوه از گوشت انسان زنده شیر و خون آن در حکم تداوی بالمحرم است معلوم میشود در صورت نجات یافتن از موت عمل نقل خون جواز دارد اما خرید و فروخت خون جواز ندارد اگر خون رایگان پیدا نشود در صورت ضرورت خریدن آن جواز دارد اما فروشنده در هر صورت مجرم باشد و قیاس نمودن نقل اعضای بر شیر وخون جواز ندارد زیرا شیر تخلیق شده برای افراز و ارضاع و خون به وجوه ذیلا فرق دارد .

۱ ــ اکثرا اخراج خون ناگزیر میباشد بلکه عوض اخراج قصدی قدرتًا توسط تکسیر وغیره اخراج میگردد .

۲ ــ در اخراج خون قطع و بریدن کدام عضو صورت نمیگیرد .

۳ ــ لحوق شین وعیب نیز در آن نمیباشد .

٤ ــ دادن خون تغذیه است تداوی نیست .

۲ ــ قال فی البحر معزياً الى الذخيرة سقط سنه فاخذ سن الكلب فوضعه موضع سنه (الى قوله) ان كان يمكن قلع سن الكلب بغير ضرر يقلع وان كان لا يمكن الا بضرر لا يقلع (البحر الرائق ص۲۰۵ ج۸)

چونکه قطع آله تنا سلی بلا ضرورت ممکن نیست لذ قطع نمودن آن واجب نمیباشد

۳ ــ جهت استعمال آن للبول و مس للا ستنجا ما خوذ نیست اما در استعمال برای جماع مجبور نیست لذا بر اصل خویش طبق حرمت استعمال جزء آدمی حرام است، مرد و زن هر دو در این صورت مجرم پنداشته میشوند پس نظرنمودن وشویدن آن برای خانم جوازندارد .

قال فی شرح المنية ان الشافعی (ستار الغليظة والخفيفة) هو الماخوذ به لقول عليه الصلوة والسلام لعلی رضی الله تعالی عنه لا تنظر الی فخذ حی ولا ميت ولان ما كان عورة لا يسقط بالموت ولذا لا يجوز مسه. (ردالمحتار ص۴۰۰ ج۱)

وفی البحر فی باب شروط الصلوة كل عضو هو عورة من المراة اذا انفصل عنها هل يجوز النظر اليه فيه روايتان، الثانية لا يجوز وهو الاصح وكذا الذكر المقطوع من الرجل وشعر عانته اذا حلق علی هذا والاصح انه لا يجوز (حموی علی الاشباه ص۱۸۸ ج۱)

٤ ــ بعد از مطالبه خانم طلاق دادن واجب است ومسئلة العنين والمجبوب مشهورة وفی كتب المذهب مزبورة .

۵ ــ تعلق ثبوت نسب با نطفه ا ست لذ این اولاد ثابت النسب است و نظائرها متكاثرة فی الكتب المتوافرة.

تنقید بر فتوی جواز

در این فتوی جهت اثبات جواز ترقیع انسان یازده دلایل تقدیم گردیده .

(۱) ولابی حنيفة رحمه الله تعالی: ان الاطراف يسلك بها مسلك الاموال فيجری فيها البذل بخلاف النفس فانه لو قال اقطع يدی فقطعه لا يجب عليه الضمان وهذا اعمال البذل الا انه لا يباح لعدم

الفائدة وفا البدل مفيد الاندفاع الخصومة فصار كقطع اليد للآكلة وقطع السن للوجع.

(هدایه ص ۴۰۹ کتاب الدعوی)

تنقید

اولاً قطع ید وقطع سن برای منفعت صاحب جز است برای مضرت او نیست، ثانیاً در آن تنها اباحت قطع الجزء آمده، اباحت استعمال آن نیامده.

قبلا گفته شد که مضطر حق ندارد که برای نجات دادن خویش گوشت خویش را بخورد . پس در تداوی چگونه جائز باشد ؟ بر حرمت بذل استعمال وبیع و شرا اجزاء آدمی دلایل زیادی در دست داریم پس با جزیه مذکوره از لفظ بذل اثبات بیع ، شرا و غیره اجزا آدمی راجرنت بی جا و نا مناسب است زیرا خلاف ذخیره احادیث است .

(۲) جواز شق بطن الميت لاخراج الولد اذا كانت ترجى حياته وقد أمر به ابو حنيفة رحمه الله تعالى فعاش الولد كما الملتقط (الاشباه ص ۱۱۲ ج ۱)

تنقید

ازاین عبارت تنها جواز قطع بلکه شق المیت ثابت میشود ، اما جواز استعمال جزء آدمی ثابت نمیشود. جواز شق المیت نیز برای احیاء نفس است نه برای تداوی که این از قبیل نجات دادن از حادثه است که در حق مضطر مانند اکل میته فرض است درصورتیکه تداوی فرض نیست ، علاوه از آن این نیز یک طریقه متبادل تولید است .

(۳) وان اضطر ولم يجد شيئا فهل يجوز له ان يقطع شيئا من بدنه ويأكله وجهان قال ابو اسحاق يجوز لانه احياء نفس بعضو وجاز كما يجوز ان يقطع عضوا اذا وقعت فيه الاكلة لاحياء نفسه الخ (شرح المهذب للنووي ج ۹ ص ۴۱)

(۴) وقال الشافعي رحمه الله تعالى يأكل لحم بني ادم (الى قوله) والصحيح عندي ان لا يأكل الادمي الا اذا تحقق ان ذلك ينجيه ويحييه. (احكام القران لابن العربي ص ۵۸ ج ۱)

تنقید

در اینجا مسئله اکل مضطر است قبلا گفته شد که قیاس تداوی بر آن جواز ندارد .
بر علاوه فقه حنفی درفقه شافعی نیز حرمت تداوی بعضو الانسان با صراحت کامل آمده

وقدمنا نصوصهم .

(۵) ویجوز للعلیل شرب الدم والبول واکل المیتة للتداوی اذا اخبرہ الطبیب ان شفاءہ فیہ ولم یجد من المباح مایقوم مقامہ وان قال الطبیب یتعجل شفاؤک فیہ وجہان (الهندیة صـ۳۵۵ جـ۵)

(۶) اذا سال الدم من انف انسان ولا ینقطع حتی یخشی علیه الموت وقد علم انه لو کتب الفاتحة والاخلاص بذلک الدم علی جبهته ینقطع فلا یرخص فیه. فقیل یرخص کما رخص فی شرب الخمر للعطشان واکل المیتة فی المخمصة وهو الفتوی نقلا عن الخانیة (رد المحتار صـ۱۴۰ جـ۱)

تنقید

در این جزئیات بیان تداوی بالحرام است. و قبلا تحریر شد که لحم انسان از آن مستثنی است که مضطر حق خوردن گوشت انسان زنده را در نجات جان خود ندارد پس بر آن تداوی چگونه جایز باشد اگر قیاس خوردن گوشت میت در حق مضطر موجود است اما قیاس تداوی بر آن درست نیست کما حررنا .

(۷) وسبب الاباحة الی حفظ النفس عن الهلاک لکون هذه المصلحة اعظم من مصلحة اجتناب النجاسات والصیانة عن تناول المستخبثات (المغنی ص۱۶ جـ۹)

(۸) الضرورة تبیح المحظورات ومن ثم جاز اکل المیتة عند المخمصة واساغة اللقمة بالخمر والتلفظ بکلمة الکفر للاکراہ وکذا اتلاف مال الغیر (الاشباہ ص۱۰۸ جـ۱)

تنقید

بنا بر ضرورت در اباحت محظورات تفصیل است بنا بر هر ضرورت هر محظور مباح نمیگردد طبقیکه لحم الانبیا علیهم السلام و مال المضطر در هیچ حالت مباح نیست . کما قدمناہ عن الشامیه وغیرها .

(۹) وقوله للضرورة: فی فتح القدیر ههنا خمسة مراتب ضرورة وحاجة ومنفعة وزینة وفضول. فالضرورة بلوغه حداً ان لم یتناول الممنوع هلک او قارب وهذا یبیح تناول الحرام. والحاجة کالجائع الذی لو لم یجد ما یاکله لم یهلک غیر انه یکون فی جهد ومشقة وهذا لا یبیح الحرام ویبیح فطر الصوم. والمنفعة کالذی یشتهی خبز البر ولحم الغنم والطعام الدسم. والزینة کالمشتهی لحلوی والسکر.

تنقید

در این عبارت در تفسیر (الحاجة) تصریح است تا زمانیکه خوف الهلاک غالب نباشد تا آن زمان جواز اکل لحم الحرام نیست پس بدون خوف هلاک برای تداوی چگونه جائز باشد بالخصوص در صورتیکه تداوی اهون تر است نسبت به اکل کما قدمناه مرارا

(۱۰) لوکان احدهما اعظم ضررا من الآخر فان الاشد یزال بالاخف (الاشباه ج۱ص ۱۱۲)

(۱۱) قاعدہ رابعة: اذا تعارض مفسدتان روعی اعظمهما ضررا بارتکاب اخفهما (الاشباه ص ۱۱۲ ج۱)

تنقید

جابجا ماندن نقص یا فقدان قوت بینائی یا قوت مردمی انسان ضرر زیاد است بنا بر اینکه بخاطر او انسان دیگر تذلیل وتحقیر میشود که دست وپاچشم اوقطع و بریده میشود؟ پس جهت منفعت یکی مضرت شخص دوم چگونه جائز باشد؟ دفع مضرت مقدم است بر جلب منفعت و یا گفته شود ابقا ضرر اهون است از احداث ضرر . پس تعجب ا ست بر کسانیکه با وجود جزیات کثیره صریحه جرئت میکنند بر استنباط غلط از کلیات ، در آخر فتوی تعریف ضرورت در حصه پیوند کاری ا نسان که بلا دلیل پیوند میکنند میفرماید (تعریف ضرورت را طبقیکه شارح نموده آنرا معیار نگردانیم زیرا کرامت انسان را شریعت حیثیت بزرگی داده آیا با موت انسان کرامت او خاتمه می یابد که بی حرمتی خرید و فروخت اعضا و کشیدن چشمان او جواز داشته با شد پس مهلک فقدان قوت بصارت و قوت رجولیت در کنار باید بر صحت عامه او نیز ا ثر اندازی نشود پس جهت علاج چنین امراض هیچگاه بی حرمتی انسان دیگر جواز ندارند . فقط . والله تعالی اعلم .

(۲۹ ربیع الاخر سنہ ۱۳۸۷ھ)

الحاق

۱ — بعد از این تحریر بنده منسوبین دارالافتا و الارشاد مدرسه نیو تاون کراچی متفقًا ومشترکًا با تحقیق بنده موافقت نمودند و فیصله نمودند بر حرمت از ینجا بنده این رساله را بنام (توقیع الاعیان علی حرمة ترقیع الانسان) مسمی نمود بیان مجلس تحقیق را مفتی محمد شفیع رحمه الله قلمبند نمود که در رساله مستقل بنام (پیوندکاری اعضا انسانی)شائع گردیده .

۲ ـــ بیست ودو سال بعد از تحریر بنده ده رساله های ضخیم علما ممالک مختلف در نظر بنده تقد یم شد که هشت رساله آن حلت ترقیع الانسان را تثبیت نموده بودند اما در دلائل محرره آنان یک دلیل هم مثبت مدعی نبود بلکه همه دلائل آنان ساقط غیر لائق اعتنا بود معهذا متعلق دو دلائل آن چیزی تحریر میدارم .

اول : عن عبادة رضی الله تعالی عنه من تصدق بشیء من جسده اعطی بقدر ما تصدق (الجامع الصغیر ص ـــ ۱۶۸ جـ ۲)

از آن ثابت نمودند که انسان با دادن جزء بدن خود به کسی حقدار اجر میگردد چنین افراد سطحی که مفکر اسلام گردند پس در آنصور خداوند جل جلاله حافظ این دین باشد کوچک ترین و ادنی عالم قرآن و حدیث نیز مفهوم این حدیث را میدانند که این حدیث متعلق جنایت است یعنی اگر کسی بر کدام شخص جنایت کرد، مثلا دست کسی را بریده یا مجنی علیه عوض قصاص گرفتن عفوه نمود پس از طرف او بر مجنی علیه صدقه ا ست این حدیث تفسیر آیات کریمه ﴿أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ﴾ است طبقیکه همین حدیث در مسند احمد از عباده رضی الله تعالی عنه چنین منقول است :

ان عبادة بن الصامت رضی الله عنه قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ما من رجل یجرح فی جسده جراحة فیتصدق بها الا کفر الله عنه مثل ما تصدق به (مسند احمد جـ۵ ص ۳۱۶)

قال الهیثمی رجاله الصحیح (مجمع الزوائد جـ۶)

این حدیث در کتاب امام احمد نیز در الجامع الصغیر جلد ۲ ص ۱۴۹ موجود است و آنرا صحیح قرار داده

وقال العلامة الفالی فی رحمه الله تعالی فی تفسیر قوله تعالی:

فمن تصدق به فهو کفارة له ای للمتصدق کذا قال عبدالله بن عمرو بن العاص والحسن والشعبی وقتادة.

اخرج ابن مردویه عن رجل من الانصار عن النبی صلی الله علیه وسلم فی قوله فمن تصدق به فهو کفارة له قال هو الرجل یکسر سنه اویقطع یده اویقطع شیء منه اویجرح فی بدنه فیعفو عن ذلک فیحط عنه قدر خطایاه فان ربع الدیة فربع خطایاه وان کان الثلث فثلث خطایاه وان کانت الدیة حطت منه خطایاه کذلک.

وروی الطبرانی فی الکبیر بسند حسن عن عبادة الصامت رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من تصدق من جسده بشیء کفر الله بقدره من ذنوبه.

والطبرانی والبیهقی عن سخبرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من ابتلی فصبر واعطی فشکر وظلم فغفر وظلم فاستغفر اولئك لهم الامن وهم مهتدون.

وروی الترمذی وابن ماجه عن ابی الدرداء رضی الله تعالی عنه قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ما من رجل یصاب بشیء فی جسده فتصدق به الا رفعه الله به درجة وحط عنه خطیئة (تفسیر مظهری ج۳ص۱۲۲).

۳ ــ ازتصنیف امام نووی رحمه الله (منهاج الطالبی) جواز ترقیع بعظم الانسانی معلوم میشود .

جوابات

۱ ــ قبلا تصریح حرمت ترقیع الانسان نزد امام شافعی رحمه الله بیان شد پس در مقابل قول امام قول مقلد را هیچ وقعتی نباشد

۲ ــ امام نووی رحمه الله در بیان این مسئله بر کدامی از متقدمین مذهب حواله نداده است این هم ممکن نیست که او از امام خویش اخذ نموده باشد اگر او تلمیذ امام خویش با شد و یا عصر او را یافته باشد یا قریب زمانه امام خویش گذشته باشد پس ممکن است که بلا واسطه یا با واسطه از امام خویش این مسئله را شنیده باشد اما بین او وبین امام مذهب او تقریبا (۴۵۰) سال مسافه ا ست امام شافعی رحمه الله در سنه (۲۰۴ هـ) وفات شده و امام نووی را در سنه ۶۳۱ هـ تولد یافته و در سنه ۶۷۶ هـ وفات شده

۳ ــ مقلد بلا ضرورت شدیده و بدون شرایط معهوده حق گرفتن قول امام دیگر را ندارد پس گرفتن قول کدام مقلد جواز دارد که او خلاف نص صریحی امام خوش باشد .

۴ ــ عبارت کامل منهاج مع الشرح تحفته المحتاج و حاشیه بعدی آن قرار ذیل ا ست :

فی المنهاج مع شرحه تحفة المحتاج (ولووصل) معصوم المغیرة لایأتی فیه التفصیل الاتی علی الاوجه لانه لما اهدر لم یبال بضررة فی جنب حق الله تعالی وان خشی منه فوات نفسه (عظمه) لاختلاله وخشیة مبیح تیمم ان لم یصله (بنجس) من العظم ولو مغلظا ومثل ذلك بالاولی دهنه بمغلظ اوربطه به (لفقد الطاهر) الصالح للوصل کان قال خبیر ثقة ان النجس او المغلظ اسرع فی الجبر. او مع وجوده وهو من

ادمی محترم (المعلوم) فی ذلک فتصح صلاته للضرورة ولا یلزمه نزعه. وان وجد طاهراً صالحاً کما اطلقاه وینبغی حمله علی ما اذا کان فیه مشقة لا تحتمل عادة وان لم تج التیمم ولا یقاس بما یاتی لعلوه هنا الاثم (والا) بان وصله بنجس مع وجود طاهر صالح (وجب نزعه ان لم یخف ضرراً ظاهراً) وهو ما یبیح التیمم وان تالم واستتر باللحم فان امتنع اجبره علیه الامام اونائبه وجوباً کرد المغصوب ولا تصح صلاته قبل نزع النجس لتعدیه بحمله مع سهولة ازالته فان خاف ذلک ولو نحو شین وبطء برء لم یلزمه نزعه لعذره بل یحرم کما فی الانوار وتصح صلاته معه بلا اعادة (قیل) یلزمه نزعه (وان خاف) مبیح تیمم لتعدیه (فان مات) من لزمه النزع قبله (لم ینزع) ای لم یجب نزعه (علی الصحیح) لان فیه هتکاً لحرمته او لسقوط الصلاة المامور بالنزع لاجلها قال الرافعی فیحرم علی الاول دون الثانی وقضیة التصار المجموع وغیره علیه اعتماد عدم الحرمة بل قال بعضهم انه اولی من الابقاء لکن الذی صرح به جمع ونقله فی البیان عن الاصحاب حرمته مع تعلیلهم بالثانی وقیل یجب نزعه لئلا یلقی الله تعالی حاملا نجاسة ای فی القبر اومطلقا بناء علی ما قیل ان العائد اجزاء المیت عند الموت والمشهور انه جمیع اجزائه الاصلیة فتعین ان مراده الاول ویجری ذلک کله فیمن داوی جرحه اوحشاه بنجس او خاطه به اوشق جلده لخرج منه دم کثیر ثم بنی علیه اللحم لان الدم صار ظاهراً فلم یکف استتاره کما لو قطعت اذنه ثم لصقت بحرارة الدم وفی الوشم وان فعل به صغیراً علی الاوجه وتوهم فرق انما یتأتی من حیث الاثم وعدمه فمتی امکنه ازالته من غیر مشقة فیما لم یتعد به وخوف مبیح تیمم فیما تعدی به نظیر ما مر فی الوصل لزمته ولم تصح صلاته وتنجس به ما لاقاه والا فلا فتصح امامته.

وفی حاشیة الشروانی رحمه الله تعالی (ولو وصل عظمه الخ) ظاهره ولو کان الواصل غیر معصوم لکن قیدہ حج بالمعصوم ولعل عدم تقیید الشارح م ر له والمغنی بالمعصوم جری علی ما قدمه فی التیمم من ان الزانی المحصن ونحوه معصوم علی نفسه وتقیید حج جری علی ما قدمه ثم من انه هدر ع ش (قوله لاختلاله) ای بکسر ونحوه نهایة ومغنی (قوله وخشیة مبیح تیمم الخ) یؤخذ منه انه لو کان النجس صالحا والطاهر کذلک الا ان الاول یعید العضو لما کان علیه من غیر شین فاحش والثانی مع الشین الفاحش فینبغی تقدیم الاول ع ش (قوله من العظم الخ) ولو وجد عظم میتة لا یؤکل لحمها وعظم مغلظ وکل منهما صالح وجب تقدیم الاول ولو وجد عظم میتة مایؤکل وعظم میتة ما لا یؤکل من غیر مغلظ وکل منهما صالح تخیر فی التقدیم لانهما مستویان فی النجاسة فیما یظهر فیهما وکذا یجب تقدیم عظم الخنزیر علی الکلب للخلاف عندنا فی الخنازیر دون الکلب ع ش (قوله ومثل ذلک بالاولی الخ) لعل وجهها ان العظم یدوم ومع ذلک عفی عنه والدهن ونحوه مما لا یدوم فهو اولی بالعفو ع ش (قول المتن لفقد الطاهر)

ای بمحل یصل الیه قبل تلف العضو اوزیادة ضرره اخذا مما تقدم فیمن عجز عن تکبیرة الاحرام اونحوها حیث قالوا یجب علیه السفر للتعلم وان طال وفرقوا بینه وبین ما یطلب منه الماء فی التیمم بمشقة تکرار الطالب للماء بخلافه هنا وعبارة سم علی حج لم یبین ضابط الفقد ولا یبعد ضبطه بعدم القدرة علیه بلا مشقة لا تحتمل عادة فلو ینبغی وجوب الطلب عند احتمال وجوده لکن ای حد یجب الطلب منه انتهی اقول ولا نظر لهذا التوقف ع ش وهو الظاهر ومانقله عن سم هو الموافق لما فی ایدینا من نسخه وفی البصری بعد نقله عبارة سم من نسخة سقیمة مانصه وکان فی اخر عبارة سم سقطا واصلها ان یوجد بمحل یجب الطلب للماء منه کانه یشیر بذلک الی مجیئ التفصیل المار فی التیمم ولیس ببعید اھ (قوله کان قال خبیر ثقة الخ) وفاقا للمغنی وخلافا للنهایة عبارته ولو قال اهل الخبرة فان لحم الادمی لاینجبر سریعاً الا بعظم نحو کلب قال الاسنوی فیتجه انه عذر وهو قیاس ماذکروه فی التیمم فی بطء البرء انتهی ومافقهه مردود والفرق بینهما ظاهر وعظم غیره من الادمیین فی تحریم الوصل به ووجوب نزعه کالعظم النجس ولا فرق فی الادمی بین ان یکون محترما اولا کمرتد وحربی خلافا لبعض المتاخرین فقد نص فی المختصر بقوله ولا یصل الی ماانکسر من عظمه الابعظم مایؤکل لحمه ذکیا ویؤخذمنه انه لایجوز الجبر بعظم الادمی مطلقا فلووجد نجسا یصلح وعظم ادمی کذلک وجب تقدیم الاول اھ وفی سم بعد ذکرها ووافقه ع ش والرشیدی مانصه وقضیته ای قوله م ر وجب تقدیم الاول انه لولم یجد نجسا یصلح جاز بعظم الادمی اھ قال ع ش قوله م ر خلافا لبعض المتاخرین هو السبکی تبعا للامام وغیره مھیج ونقله المحلی عن قضیة کلام التتمة وقوله م ر وهو قیاس ماذکروه الخ جری علیه حج وقوله وعظم غیره الخ ای غیر الواصل من الادمیین و مفهومه ان عظم نفسه لایمتنع وصله به ونقل عن حج فی شرح العباب جواز ذلک نقلاً عن البلقینی وغیره لکن عبارة ابن عبدالحق وعظم الادمی ولو من نفسه فی تحریم الوصل به ووجوب نزعه کالنجس اھ صریحة فی الامتناع وینبغی ان محل الامتناع بعظم نفسه اذا اراد نقله الی غیر محله اما اذا وصل عظم یده ببدنه مثلا فی المحل الذی ابین منه فالظاهر الجواز لانه اصلاح للمنفصل منه ثم ظاهر اطلاق الوصل بعظم الادمی ای اذا فقد غیره مطلقا انه لافرق بین کونه من ذکر او انثی فیجوز للرجل الوصل بعظم الانثی وعکسه ثم ینبغی انه لاینتقض وضوءه وضوء غیره بمسه وان کان ظاهرا مکشوفاً.

ولم تحله الحیاة لان العضو المبان لاینتقض الوضوء بمسه الا اذا کان من الفرج واطلق علیه اسمه وقوله م ر مطلقا ای حیث وجد ما یصلح للجبر ولو نجسا وقوله م ر فلو وجد نجسا ای ولو مغلظا اھ ع ش (قوله محترم) لیس بقید عند النهایة والمغنی کما مر (قوله فتصح صلاته الخ) قال م ر وحیث عذر ولم یجب النزع صار لذلک العظم النجس ولو قبل استتارة باللحم حکم جزئه الظاهر حتی لایضر مس غیره له مع الرطوبة

وحمله به فی الصلاة ولا ینجس ماء قلیلا لاقاة النهی اهـ سم (قوله وان وجد الخ) ولم یخف من نزعه ضررا خلافا لبعض المتاخرین نهایة ومغنی (قوله وینبغی الخ) تقدم عن النهایة والمغنی انفا خلافه (قوله وان لم تج التیمم) فرمذلک من الزوم اتحاد الشقین سم (قوله مع وجود طاهر الخ) ای اولم یحتج للوصل نهایة والمغنی کما مر (قوله مع وجود نجس الخ) یفهم انه لولم یجد الا عظم ادمی وصل به وهو ظاهر وینبغی تقدم عظم الکافر علی غیرہ وان العالم وغیرہ سواء وان ذلک فی غیر النبی ع ش وفی سم والرشیدی مثله الا قوله وینبغی الخ قول المتن (وجب نزعه الخ) ای وان لم یکن الواصل مکلفا مختارا عند الشارح کما یأتی فی الوشم ویشرط ان یکون مکلفا مختارا عند النهایة والمغنی قول المتن (ان لم یخف ضررا الخ) ینبغی ان یکون موضعه اذا کان المقلوع منه ممن یجب علیه الصلاة فان کان ممن لا یجب علیه الصلوة کما لووصله ثم جن فلا یجبر علی قلعه الا اذا افاق اوحاضت لم تجبر الا بعد الطهر ویشهد لذلک ماسیأتی فی عدم النزع اذا مات لعدم تکلیفه اهـ حاشیة الشهاب الرملی علی شرح الروض ای ومع ذلک فینبغی انه اذا لاقی مائعا اوماء قلیلا نجسه ولو قیل بوجوب النزع علی ولیه مراعاة للاصلح فی حقه لم یکن بعیدا وقد یتوقف ایضا فی عدم وجوب النزع علی الحائض لان العلة فی وجوب النزع حمله لنجاسة تعدی بها وان لم تصح منه الصلاة لمانع قام به ع ش (قوله ولا تصح صلاته الخ) وینبغی علی قیاس ذلک نجاسة الماء القلیل والمائع بملاقاة عضوه الموصول بالنجس قبل استتارہ بالجلد وعدم صحة غسل عضوه المذکور عن الطهارة لنجاسة الماء المماس للنجس المتصل به بخلاف ما اذا لم یجب النزع فینبغی م ر عدم نجاسة بالماء القلیل بملاقاته وصحة غسله عن الطهارة للعفو عن النجس حینئذ وتنزیله منزلة جزئه الطاهر سم (قوله ولو نحو شعر) ظاهره ولو کان فی عضو باطن ع ش (قوله علی الاول) هو قوله لان فیه الخ (قوله دون الثانی) هو قوله اولسقوط الخ (قوله علیه) ای الثانی (قوله لکن الذی صرح به جمع ونقله الخ) وهذا هو المعتمد مغنی ونهایة والقضیة صحة غسله وان لم یستر العظم النجس باللحم مع انه فی حال الحیاة لایصح غسله فی هذه الحالة وکأنهم اغتفروا ذلک لضرورة هتک حرمته سم علی المنهج اهـ ع ش (قوله الاول) ای فی القبر (قوله دم کثیر) ای لانه بفعله فلم یعف عنه مع کثرته سم (قوله کما لو قطعت اذنه الخ) ای وانفصلت بالکلیة بخلاف ما اذا بقی لها تعلق بمحلها ثم لصقت بحرارة الدم فلا تلزمه ازالتها مطلقا وتصح صلاته و امامته (قوله وان عل به صغیرا الخ) هذا ممنوع بل لا لزوم هنا وفیما لو اکره مطلقا م ر اهـ سم عبارة النهایة فعلم من ذلک ای من ان الوشم کالجبر فی تفصیله المذکور ان من فعل الوشم برضاه فی حال تکلیفه ولم یخف من ازالته ضررا یبیح التیمم منع ارتفاع الحدث عن محله لتنجسه والا عذر فی بقائه وعفی عنه بالنسبة له ولغیره وصحت طهارته وامامته وحیث لم یعذر فیه ولاقی ماء قلیلا اومائعا اورطبا نجسه کذا افتی به الوالد رحمه الله

تعالی اھ وفی المغنی مایوافقه وعبارة ع ش قال فی الذخائر فی العظم قال بعض اصحابنا هذا الکلام فیه اذا فعله بنفسه اوفعل به وباختیاره فان فعل مکرها لم تلزمه ازالته قولا واحدا قلت وفی معناه الصبی اذا وشمته امه بغیر اختیاره فیبلغ واما الکافر اذا وشم نفسه او وشم باختیاره فی الشرک ثم اسلم فالمتجه وجوب الکشط علیه بعد الاسلام لتعدیه ولانه کان عاصیا بالفعل بخلاف المکره والصبی سم علی المنهج اهـ (قوله فیما لم یتعد به) ای علی بحثه السابق فی سم ای بقوله وینبغی حمله الخ الذی خالفه النهایة والمغنی کما مر (تحفة المحتاج جـ۲ صـ۱۲۵ تا ۱۲۶)

ازمباحث مذکوره امام نووی، علامه هیثمی وشروانی رحمهم الله اموذیل مستفاد میشود:

۱ ـــ خلاف نص صریح امام شافعی رحمه الله در اقوال مقلد او غیر معمولی اختلاف و اضطراب است

۲ـــ درابتداء بحث دو توجیه قباحت زیاد اکل عضو را نسبت ترقیع مع ابقا ذکر نمودیم.

دوهم آن اینست که در اکل افنا باشد و درترقیع ابقا تائید آنرا اعلامه شروانی و اسلاف او نیز نموده اند.

حیث قال: (قوله ومثل ذلک بالاولی الخ) لعل وجهها ان العظم یدوم ومع ذلک عفی عنه والدهن ونحوه مما لایدوم فهو اولی بالعفو ع ش (تحفة المحتاج جـ۲ صـ۱۲۵)

۳ ـــ قبلا گفتیم ترقیع عضو انسان را قیاس نمودن بر اعاده مقام اصلی درست نباشد از علامه شروانی رحمه الله تائید آن آمده و نصه :

وینبغی ان محل الامتناع بعظم نفسه اذا اراد نقله الی غیر محله اما اذا وصل عظم یده بیده مثلاً فی المحل الذی ابین منه فالظاهر الجواز لانه اصلاح للمنفصل منه (تحفة المحتاج جـ۲ صـ۱۲۶)

٤ ـــ علامه هیثمی و علامه شیروانی رحمهما الله را الصاق بحرارة الدم را از اصل مقام قطع عضو ممنوع قرار داده اند .

وقال العلامة الشروانی رحمه الله تعالی: (قوله کما لو قطعت اذنه الخ) ای وانفصلت بالکلیة بخلاف ما اذا بقی لها تعلق بجلدثم لصقت بحرارة الدم فلاتلزمه ازالتها مطلقا وتصح صلاته وامامته (تحفة المحتاج جـ۲ صـ۱۲۵) فقط والله تعالی اعلم

رشیداحمد

غرة رمضان ۱۴۱۰هـــ عند نداء العصر.

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦﴾ ﴾ «۳۱ - ۶»

زهرتلویزیون

مهلک تر از زهر تیوبرکلوز «مرض تی ، بی» است

افاضه : حضرت فقیه العصر دامت برکاتهم

تحریر : حضرت مفتی محمد ابراهیم صاحب صادق آبادی مدظله

زهرتلویزیون مهلک تر از تیوبرکلوز «مرض تی بی» است

۱ ــ لعنت تصویر سازی .

۲ ــ لعنت تصویر بینی .

۳ ــ لعنت تصویر نمائی .

٤ ــ عوض ملائکه رحمت ملائکه لعنت .

۵ ــ ضیاع مال .

۶ ــ لعنت شنیدن ساز و سرود .

۷ ــ جنازه حیا وشرم و غیرت بر آمدن

۸ ــ کدورت و سیاهی بر قلب .

۹ ــ پیدا شدن مهر والفت باجرمها در قلب .

۱۰ ــ ضیاع دولت قیمتی (وقت) .

۱۱ ــ مفتون ودیوانه ساختن صحت جسمانه یعنی دماغ، اعصاب وبینائی را .

۱۲ ــ دماغ ، اعصاب و بینائی تعلیم جرایم و بخش حرام در دنیا

۱۳ ــ بی حرمتی شعایر دینی .

احکام تلویزیون

دیدن ، خریدن ، فروختن و ترمیم تلویزیون همه حرام ا ست آذان و اقامت چنین اشخاص جواز ندارد و شهادت چنین اشخاص قبول نمیشود .

لعنت تلویزیون

سوال : در عصر حاضر که در هر خانه اگر علما اند ویا مردم های دیا نتدار ونماز گذاران در هر خانه هر یکی تلویزیون موجود است و برای جواز آن دلیل می گیرند که در آن بیت الله شریف ، مسجد نبوی شریف فیصل مسجد و دیگر مکانات مقدس ، عجانبات دنیا میخانیک های بیش رفته و غیره مشاهده می شود بر علاوه آن سبب بهتری تعلیم است برای اطفال زیرا تلاوت و ترجمه قرآن نیز در آن نمائیده می شود آیا این دلایل برای جواز تلویزیون کافی ا ست ؟ بینو ا توجرو ا

الجواب باسم ملهم الصواب : در عصر حاضر با مشاهده نمودن مفاسد تلویزیون جائز گوینده مانند که آن شخص احمق باشد که آتش آفروخته وشغله دار را مشاهده کند که گرد و نواح را طعمه حریق گردانیده اما او به مردم بگوید این آتش فوائد زیادی دارد اگر من را مطمئن نساختید من با اهل و عیال خویش این آتش آفروخته را مشاهده میکنم هر آینه جواب چنین احمق این است که تو تکلیف اعصاب داری خود را علاج کن .

خلاصه اینکه زیانات ومفاسد تلویزیون مسئله نظریاتی نیست بلکه یک واقعه چشم دید است اما متاسفانه که رنگ های گوناگون آن چشمهای مردم را پرده زده اندک شرح کنیم در این مورد تا چشم بصیرت مردم باز گردد .

مفاسد تلویزیون

۱ ــ تصویر بینی

در تلویزیون تصویر بینی یک جرم بنظر میرسد اما مشاهدتاً نمودن آن بنظر دقیق چندین جرم ها وپشتاره جرم ها را در بر داشته میباشد مثلا :

۱ ــ استعمال اله معصیت .

۲ ــ ضیاع مال بر خریداری آن .

۳ ـ تصویر سازی
۴ ـ تصویر بینی .
۵ ـ تصویر نمائی .
۶ ـ دوری از ملائک رحمت .
۷ ـ استحقاق لعنت .
۸ ـ مشابهت با کفار .
۹ ـ دیدن مردان به خانم های نا محرم .
۱۰ ـ شنیدن صدای خانم های نامحرم .
۱۱ ـ دیدن خانم ها به مردان نا محرم .
۱۲ ـ بلا ضرورت شنیدن صدای مردهای نا محرم .
۱۳ ـ پهلوانان ، بازی کننده عموما نیم تن برهنه باشند در دیدن آنها گناه.

تقریبا این همه جرم ها حیثیت گناه کبیره را دارند که مورد وعید شدید قرار دارند مثلا در حصه ضیاع مال ارشاد آمده است :

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ۝٦ ﴾ (۶:۳۱)

ترجمه : و بعضی ها چنین اند که می ستانند سخنان را که برای بازیست تا گمراه کنند مردم را از راه خدا بغیر علم وتمسخر گیرد راه خدا را این جماعه ایشان راست عذاب خوار کننده .

در تفسیر لهو الحدیث سیدنا عبدالله بنبن مسعود رضی الله تعالی عنه میفرماید : **(الغناء واللذی لااله الا هو یردد ها ثلاث مرات)** تفسیر ابن جریر صـ ۳۶ جـ ۲۱ .

مراد از آن سازا ست سوگند بر ذاتیکه جز او معبودی نیست سه مرتبه این جمله را تکرار نمود امام مجاهد رحمه الله میفرماید : **(هو اشتراء المغنی والمغنیة والاستماع الیه والی مثله من الباطل)** تفسیر ابن جریر صـ ۳۷ جـ ۲۱

مراد از آن خریداری برده یا کنیز سازنده ا ست و گوش گرفتن به آن و به مانند آن و دیگر خرافات .

تصویر در روشنی احادیث

ـــ سبب دوری از رحمت الهی .

ـــ مقابله با خداوند جل جلاله در صفت تخلیق .

ـــ مستوجب اشدالعذاب گردد .

ـــ رسول الله صلی الله علیه وسلم بر تصویر ساز نفرین فرستاده

این همه احادیث را مفصلا در رساله (التدلیر العریان عن عذاب صورة الحیوان) درج نموده،

ایم بی پردگی دوشیزگان اعلان مخالفت صریح ا ست از حکومت الهی در حصه ستر و پرده، علاوه آیات های قرآنی هفتاد احادیث وارد شده احکام مفصل پرده را در رساله (هدایة المرتاب فی فریضة الحجاب) و (پرده شرعی در روشنی قرآن) را ملاحظه کنید مشاهده کنندهٔ تلویزیون به یک وقت مرتکب این تمام جرم ها میشود اگر کسی اندک عقل و شعور داشته باشد فکر کند و فیصله کند که این چیست ؟ و چه باید کرد ؟

۱ ـ شنیدن غنا و مزامیر گناه ا ست

ساز وسرود از لوازم تلویزیون ا ست که همه حرام قطعی اند اما جهت عروج جرم دوشیزه های برهنه جوانان بی پرده ، نیم عریان رقص های متحرک و تمام سامان فتنه ظلمات بعضها فوق البعض ساز وسرود تخم ریزی نفاق را از نظر حدیث در قلب ها خلق کند (الغناء ینبت النفاق فی القلب کما ینبت الماء الزرع). (ابوداود بیهقی)

ترجمه : ساز وسرود نفاق در دل چنین برویاند مانندیکه آب سبزه را می رویاند.

نیز ساز را منتر زنا گفته شده : (الغناء رقیة الزنا) تلبیس ابلیس ص۲۹۱ .

وارشاد خداوند جل جلاله است که : ﴿ وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُم بِصَوْتِكَ ﴾

در این ذکر صدای شیطانی ا ست که تفسیر آن را یک مفسر به ساز و سرود نموده، تفسیر ابی جریر ۷۶ وعامته التفا سیر) در حصه ساز وسرود روایات مفصل را در رساله (المصابیح الغرا للوقایة عن عذاب الغنا) درج نموده ایم . خلاصه اینکه تلویزیون بینی سبب این همه جرم ها شود و همسایگان را بی خواب میسازد حتی بعضی خانه ها که نزدیک مسجد باشند تلویزیون آنان نماز گذاران را در نماز سهو میکند مریضان را تکلیف میدهد بسا سفید ریشان آه وناله میکنند ومیگویند ازخداوند جل جلاله بترسید ما نماز می خوانیم .

ع : (عار دارد کفر از اسلام تو)

همسایه اگر کافر هم باشد بر تو حق دارد که حق او در این حدیث بیان شده : (والله لا یؤمن والله لا یؤمن والله لا یؤمن قیل من یا رسول الله قال الذی لا یامن جاره بوائقه (بخاری ومسلم))

ترجمه : رسول الله صلی الله علیه وسلم سه مرتبه ارشاد فرمود والله مؤمن نیست والله مومن نیست والله مومن نیست عرض نمودند که ها یا رسوالله (صلی الله علیه وسلم) ، رسوالله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمود : شخصیکه از ضرر وایذاء او همسایگان او در امن نباشد .

دریک ارشاد دیگر فرمود : (من کان یؤمن بالله والیوم الاخر فلا یؤذ جاره (بخاری ومسلم))

ترجمه : کسیکه بر خدا و روز آخرت ایمان دارد باید همسایه خویش را تکلیف ندهد

۳ ـ جنازه حیا وغیرت بر آمد

حیا شعبه ایمان و جوهر انسان ا ست در حدیث آمده : (الحیاء شعبة من الایمان) (بخاری و مسلم)

ترجمه : شرم و حیا شاخ وشعبه ایمان ا ست .

ودرجای دیگر فرموده : (اذا لم تستحی فاصنع ما شئت) (بخاری و مسلم)

ترجمه : وقتیکه ترک کردی پس هر چه که میخواهی بکن.

اما تلویزیون ، سینما ، صحنه و ویسیار کاملا بی حیائی را به میان می آرد بی پردگی و خواهش پرستی را عام کند قبل از ایجاد تلویزیون هر گناه نا ممکن برای کسی ممکن نبود که تلویزیون کاملا امکان آنرا پیدا کرد فکر کنید که در ذرائع ابلاغ بی حیائی چقدر عام گردیده که در نتیجه آن هم جنس پرستی بد فعلی باحیوان بلکه زنا با محارم از قبیل مادر و همشیره مشاهده شده ا ست یالیتنی مت قبل هذا .

۴ ـ وارد شدن کدورت بر قلب

توسط نحوست جرم ها بر قلب سیاهی وارد میشود کما جاء فی الحدیث وقتیکه در حصه گناه تلویزیون از کسی پرسیده شود عوض أعتراف بر گناه با دلائل مزخرف حلت و جواز او را ثابت میکند که یک امر قطعی حرام را حلال بگوید این جمله آنقدر خطیر ا ست که نیاز به بیان ندارد .

۵ ـ خارج شدن شناعت گناه از دل

کسانیکه تلویزیون بینی را حرام نمی پندارند اما از دیدن تلویزیون نیز باز نمی گردند هر آننه در این فریب شیطانی مبتلا اند، پس حیله کنان میگویند برای نجات ترک گناه لازمی نیست بلکه صدقه و خیرات اگر که از مال سود وحرام هم باشد کافی است ونوافل و اذکار برای نجات کافیست در حالیکه گناه آتش سوزان است این مسلمان را زهر بعضی جرم ها چنین تیز و شدید باشد که تمام نیکی های انسان را محوه میسازد از همین علت نسبت به ترغیب به نوافل ترهیب در حصه ترک گناه ها اضافه تر شده است.

- ﴿وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ﴾
- ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَىٰ﴾
- ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾
- ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ﴾

وغيرها من ايات كثيرة كثيرة

- اتق المحارم الحديث
  والمهاجر من هجر ما نهى الله عنه
  المهاجر من هاجر الخطايا والذنوب
  والمجاهد من جاهد نفسه
  ليس الشديد بالصرعة الحديث
- وغيرها من احاديث كثيرة شهيرة

کسانیکه عوض ترک گناه زور می زند بر نوافل مثال آنان مانند کسی است که عوض تعمیر عمارت کهنه و بوسیده آنرا رنگ و روغن میکند پس این انسان به کدام اندازه احمق پنداشته می شود.

۶ـ ضیاع وقت بیش قیمت

چند نفس اما نت سرمایه حیات انسا نی است که یک، یک لمحه او پیش قیمت است از دنیاو ما فیها رسول الله صلی الله علیه وسلم میفرماید: (من حسن اسلام المرء ترکه

مالایعنیه(مالک،احمد،ترمذی))

ترجمه : از خوبی وکمال دین مسلمان اینست که سخن های بیهوده را بگذارد .

و ارشاد است : (علامة اعراضه تعالی عن العبد اشتغاله بمالایعنیه(مکتوبات امام ربانی)) .

مشغولیت انسان در کار های بیهوده علامه اعراض خداوند جل جلاله ا ست از او .

ارشاد دیگر ا ست که : لیس یتحسر اهل الجنة الاعلی ساعة مرت بهم ولم یذکر الله تعالی فیها.

(طبرانی کبیر،ابن السنی)

ترجمه : اهل بهشت بر چیزی حسرت نکنند جز آن لحظه که بدون ذکر الهی بر آنان گذشته باشد .

پس آن ا نسان غافل فکر کند که تمام عمرش را در تلویزیون بینی مصرف نموده که آیا به کدام ا ندازه وقت پیش بهای خویش را ضائع نموده .

۷ ـ متضرر ساختن صحت جسمانی بالخصوص اعصاب را

صحت جسمانی نعمت بزرگی ا ست که انسان غافل آنرا ضائع میکند در حدیث شریف آمده : (نعمتان مغبون فیهما کثیر من الناس الصحة والفراغ(بخاری)) .

ترجمه : تندرستی و صحت چنین دو نعمت اند که اکثر مردم ازآن درغفلت جهت آن در نقصان اند و از آن فائده نمی گیرند

تلویزیون پرستان خود را از نعمت چشم و اعصاب وجسد محروم میسازند از روزی که تلویزیون ایجاد شده هزاران تن قربانی صحت در آن گردیده اند داکتر معروف جرمنی (والتربو هلر) میگوید اگر حیوانات کوچک مانند موش پرنده وغیره نزدیک شعاع تلویزیون گذاشته شوند جان را از دست میدهند پس فکر کنید که این فتنه به کدام اندازه خطیر است به انسان درکراچی ریشه اعصاب یک طفل کفیده بوده .

بروفیسور معروف دکتور جمعه خان در کراچی نظر دارد که این تکلیف جهت تلویزیون بینی به او رسیده .

شخص دوم که به تکلیف چشم مبتلا شده بود، پروفیسور دکتور چشم گفت علت آن تلویزیون بینی ا ست

ماهرین فن می فرمایند با بودن تلویزیون در یک اطاق تمام ساکنین این اطاق متضرر

میشوند مشاهده دلیل ا ست که اطفال تلویزیون بینان از تعلیم نیز محروم میشوند خسرالدنیا والاخره دنیا و آخرتش نیز تباه میشود .

این بود جنبه اول ضرر تلویزیون جنبه دوم آن اینست که با مشاهده تلویزیون احساسات شهوانی بچه ها و دختران فعال میشود مشاهده میشود بچه بازی ، زنکه بازی و بد فعلی های گوناگون ثمره همین تلویزیون بینی ا ست داستانهای در این مورد داریم که قلم از تحریر آن عار می برد کسی واقعه روی سیائی خویش را قلم بند نموده به قصد استفتاء حاضر دارالافتاء گردید میگوید روزی جهت مشاهده تلویزیون باخانم ودختر جوانم نشسته بودم خانم استراحت نمود با دخترم در مشاهده تلویزیون بودم بالاخره بد فعلی و روی سیاهی را انجام دادم بعدا میگوید بعد از اطلاع خانم مجبورم ساخت تا در این مورد استفتاء طلبم

چنین واقعات بی شرمانه تعداد زیادی را بدست داریم فکر کنید این بدر سنگ دل را که رویش را با دخترش سیاه نمود .

قرآن کریم علی الاعلان میفرماید ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ ﴾ (۶:۶۶)

توجمه : ای اهل ایمان خویش و اهل و عیال خویش را از آتش دوزخ نجات دهید که هیزم آن مردم اند و سنگ ها .

در تفسیر آن علامه آلوسی رحمه الله میفرماید : (روی ابن عمر رضی الله تعالی عنهما قال حین نزلت یارسول الله نقی انفسنا فکیف لنا باهلینا فقال علیه الصلاة والسلام تنهوهن عما نهاکم الله عنه وتامروهن بما امرکم الله به فیکون ذلک وقایة بینهن وبین النار.

واخرج ابن المنذر والحاکم وصححه وجماعة عن علی رضی الله تعالی عنه انه قال فی الایة علموا انفسکم واهلیکم الخیر وادبوهم.

والمراد بالاهل علی ماقیل مایشمل الزوجة والولد والعبد والامة واستدل بها علی انه یجب علی الرجل تعلم مایجب من الفرائض وتعلیمه لهؤلاء.

وادخل بعضهم الاولاد فی الانفس لان الولد بعض من ابیه.

وفی الحدیث رحم الله رجلا قال یا اهلاه صلوتکم صیامکم زکاتکم مسکینکم یتیمکم جیرانکم لعل الله یجمعکم معه فی الجنة. وقیل ان اشد الناس عذابا یوم القیمة من جهل اهله (روح المعانی ج۲۸ص۱۳۰))

وقتیکه این آیات نازل شد حضرت عمر رضی الله تعالی عنه عرض نمود نفس خویش را از دوزخ نجات میدهیم اما نجات دادن اهل ما از دوزخ چگونه باشد ؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود اعما ل که خداوند جل جلاله شما را از آن منع نموده آنان را از آن منع سازید و بر کدام اعمال که حکم نموده شما آنان را حکم نماند پس این است ذریعه نجات آنان از آتش دوزخ . اما ابن المنذر و امام حاکم با حماعت مفسرین از حضرت علی رضی الله تعالی عنه نقل نموده اند در تفسیر ابن آیات که خویش و اولاد خویش را با تعلیم دینی مزین سازید و مراد در آیات از اهل خانم اولاد ، غلام و کنیز است پس استدلال شد که یاد گرفتن همه فرایض بر مسلمان واجب است و بعضی ها اولادرا در نفس داخل نموده اند زیرا اولاد جز پدر ا ست . در حدیث آمده رحمت خدا با د بر کسی که اهل خانه خویش را بیدار میکند که ای اهل خانه در فکر نماز روزه و زکات خو یش باشید خبر گیری مسکینان ، یتیمان و همسایگان را کنید ممکن خداوند جل جلاله شما را با آنان داخل بهشت کند گفته شده روز قیامت بد ترین عذاب از کسی باشد که اهل خانه خویش را از دین بی خبر داشته اما در عصر حاضر والدین اولاد خویش را فحاشی، عریانی تلویزیون بینی دشنام و بد اخلاقی را می آموزند، اینست نتیجه فاکولته ها ، وی سی آر وتلویزیون در آخرت اولاد باپدران مشت و گریبان خواهند باشد .

۸ ـ پخش نمودن جرائم

تلویزیون تنها آله طرب ، تماشه وعیب نیست بلکه سنتر تعلیم جرمهاست ، در اخبارات مشاهده شده که مجرمان بزرگ بعد از بند اعتراف کرده اند ، در جنوبی افریقا یک شخص بد معاش بزور شمشیر بار اول بایک خانم بد فعلی نمود پس مال او را به سرقت برد وقتیکه پولیس اورا تعقیب نموده اسیر نمودند ملزم بادیدن صحنه تلویزیونی بر جرم خویش اعتراف نمود که ملزم این حیله را از درامه تلویزیون آموخته بود .

۹ ـ بی حرمتی از شعائر دینی

در تلویزیون اذان، نماز، تلاوت ، وعظ پروگرام حج ، نعت وغیره تقدیم میشود این خدمت دینی نسیت بلکه مذاق وپسخند است بر احکام دین قرآن کریم آن عمل کفار و

حکم بیزاری از آن معرفی می نمائید :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِّنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكُمْ وَٱلْكُفَّارَ أَوْلِيَآءَ ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴾ (۵:۵۷)

توجمه : ای اهل ایمان نگیرید کسانی را که گرفته اند دین شما را لهو لعب ودیگر کفار را به دوستی از خدا بترسید اگر ایمان دارید .

۱۰ ـ و بال عظیم این جرم های بزرگ در معاشره

در وبال و جرم تلویزیون مستری تلویزیون، فروشنده خریدار سیل بین تاجر و مشتهرهمه یکسان باشند شرکت کننده و حوصله افزائی کننده همه یک مساوی باشند در این گناه بدون شک در جرم بزرگ عبش تلویزیون بینی همه مردم مبتلا اند هر خانه سینما تیار شده مردم آنرا رسم و فیشن میدانند در این سرچشمه فساد در یک درجه تقریبا هر شخص شرکت ورزیده ا ست چنانچه در حدیث شریف آمده است :

اذا عملت الخطيئة فی الارض فمن شهدها فکرهها کان کمن غاب عنها ومن غاب عنها فرضیها کان کمن شهدها (ای بالمرها وشارك اهلها) (سنن ابی داود ص۲۳۹ ج۲)

ترجمه :

وقتیکه در زمین جرم سر زند کسیکه حاضر باشد وبه بیند آنرا او مانند غائب ازین گناه باشد وکسی که غائب باشد وبرآن گناه راضی شد پس مانندیکه حاضر باشد وشریک گناه باشد .

اگر فکر شود کاری را که امروز تلویزیون انجام میدهد اگر همه رقاصان دنیا یکجا شوند ممکن از آن عاجز آیند ، مردم عوض گناه پنداشتن تلویزیون آنرا فیشن فکر میکنند که همه آنها تحت وعید شدید قرآنی قرار دارند

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ ٱلْفَٰحِشَةُ فِى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ ۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (۱۹ـ۲۴)

توجمه : کسانیکه میخواهند تا سخن های بی حیا ئی در مسلمانان نشر شود آنان را در دنیا و آخرت عذاب الیم باشد و خداوند جل جلاله میداند و شما نمی دانید .

عذر گناه

با مشاهده نمودن نتیجه هولناک تلویزیون کسی از عاقلان آنرا مفید برای خویش و اهل خویش و معاشرهٔ نمی پندارد اما متاسفانه که باز هم تلویزیون اینان را آنقدر دل باخته نموده که تمیز خیر را از شر نتوان کرد . پس پرسیده شود از اینجا چه علت ا ست که الحال یک فایدهٔ تلویزیون را تثبیت نکردید آیا دیواست که شما را میگزد پس در این صورت یک شخص احمق نیز بدین چیز مضر دست نبده (اثر اول بی دینی بر عقل بیفتد) بعضی ها میگویند که در تلویزیون شخصا نطاق نیاید بلکه عکس او میباشد اما مایان این بحث بی فائده را گذاشتیم زیرا اصل حکم تلویزیون بر آن موقوف نیست اگر تصویر باشد نیز حرام ا ست و اگر عکس باشد نیز حرام قطعی ا ست اگر عکس باشد پس آیا عکس دوشیزه بی پرده را دیدن جواز دارد ؟ و آیا خا نم حق مشاهده نمودن برهنه مرد نا محرم را دارد پس این عکس مهلک تر باشد از اهل صورت و اگر آنرا عکس تسلیم نمود جائز قرار دهیم پس بنا بر مفاسد خارجی یک چیز جائز نیز حرام میگردد و تلویزیون که مجسمه فساد ا ست چگونه جواز داشته باشد و اگر تسلیم شود که عکس ا ست فلم از سابق گرفته شده پس پرسیده شود که آیا این فلم به راه راست نشر میشود و یا فلم آن به نشر می رسد در صورتیکه بالعموم تلویزیون پروگرام های فلمی دارد .

کیست ویدویی

این فتنه دو قدم اضافه تر از تلویزیون ا ست که بعضی ها برای این نیز جواز طلبی نموده میگو یند که کیست ویدوئی مانند عکس آئنه است در حالیکه مسلم است که تصویر و عکس با هم متضاد اند تصویر نقش پائیدار چیزی است و عکس نا پائیدار و وقتی است درصورت غیاب اصل عکس آن نیز غائب میگردد و عکس ویدو در کیست محفوظ میباشد هر وقت که بخواهی و هر چند مرتبه که بخواهی مشاهده میشود آن تصویر با اصل تعلق ندارد نه تابع اصل است، چندین اشخاص که فوت شده اند اسم آنان در دنیا نیست اما کیست ویدوئی آنان موجود است پس چنین تصویر را هیچ احمق عکس نگوید البته در کیست ویدو تصویر آن به نظر نه می آید اما انکار از تصویر مغالطه ظاهر ا ست اگر تسلیم

شود که در کیست عکس محفوظ نه بلکهٔ معدوم است و در کیست ویدو منقوش محفوظ بر اسکرین تلویزیون می آید تصویر تیار میشود پس از این تقریر بی معنی است که بر اصل چه اثر بیفتد در صورت تسلیم نمودن حفاظت تصویر تلویزیون یک آله صورت نمائی میگردد پس آله تصویر سازی نیز گردیده که تنها تصویر را پخش نمی کند بلکه تصویر سازی نیز میکند پس قباحت او دو چند گردید یک نشد دو شد پس باید دانست هر نوع تصویر که باشد از وعید آنحضرت صلی الله علیه وسلم خارج نمیگردد که :

(اشد الناس عذابا یوم القیامة المصورون)

ترجمه : یعنی روز قیامت سخت تر عذاب تصویر سازان با شد .

(لعن النبی صلی الله علیه وسلم..........المصور.)

ترجمه : رسول الله صلی الله علیه وسلم بر تصویر ساز لعنت فرموده .

این چند سطر را در رد مجوزین تلویزیون قید نمودیم که آن از جواز عکس جواز تلویزیون را پیدا می کنند وبر روی مردم دروازهٔ ناه تلویزیون بنی را باز میکند در غیر آن در قدم اول گفتیم که حرمت و شناعت تلویزیون موقوف بحث نیست .

یک سوال : آیا تنها داد از عکس ، عکس ا ست و یا اینکه اینان جنازه غیرت و همت را از دنیا کشیده اند که بر خود نمیپسندی بر دیگران میپسند بعضی مغرب زده ها وغربی ها میگویند این تنگ نظری علما است تلویزیون که وسیله نشر دین ، اذان و اقامت نیز ا ست علما می خواهندکه این عنصر را ازتلویزیون ختم کنند و آن را یک اسپ بی مهار میگرداند .

الجواب : از نشر علم و ادب مسلمان کسی هم کسی را منع نمی کند چه جای که عالم باشد اما در تحصیل علم دین آداب و اصول در کار ست تلویزیون آله تحصیل علم نیست بلکه گهواره سازندگان و مغنیه هاست پس دراین مسند نجاست نشسته و تبلیغ دین نمودن خدمت نه بلکه استهزاء و مسخره است بر دین اگر در نظر معترض انصاف با شد باید بگوید که تلویزیون مرکز اشخاص فلم رقاصان و سازندگان ا ست پس در آن موقع تبلیغ علماء موقع دادن خطابه باشد به عالم در بیت الخلاء که این حماقت است مفتون های تلویزیون بگوید چندتن با شنیدن ابلاغیه تلویزیون مشرف به اسلام شده اند چند تن بی نمازان نماز گذار شدند شخصا بر آنان به کدام ا ندازه تاثیر کرده است ؟

افسوس

در حصول هر کسب و کمال و فن مردم فیس می دهند ناز برداری نموده زانوی تلمذ را خم میکنند مگر علم دین را آنقدر بی وقعت میدانند که آنرا به وسیله نشر ساز و سرود تماشائی حاصل میکنند که به کدام اندازه بی اعتنائی ا ست مردم میدانند که این چند لحظه نشریات دینی در تلویزیون تنها برای تبدیلی ذائقه یک چیز مو قت است اگر به فضل خداوند جل جلاله ملک کاملا اسلامی گردید و اختیارات نشریات بدست علماء و نیکان افتید دوشیزگان برهنه فساق وفجار وپرگرام های بی دینی رقاص و فلم های بد را از این دور نمودند و آنرا تنها برای نشریات اسلامی عیار نمود در انصورت تلویزیون آله خیریه است که کسی بر او اعتراض نداشته باشد اما در حالات حاضر کاملا آله شر است ، علماء مخالف ایجادات جدید نیستند اما مطالبه دارند که بر نشریات تلویزیون قید و بست نهند فحاشی وعریانی را خاتمه دهند اما زهر مسموم تلویزیون در ریشه های قوم جاگرفته قلع و ختم آن در چندین سال ممکن نباشد بلکه قرنها در کاراست این نظریه نیز خطاست اگر حکومت بخواهد در عصر حاضر فی الحال همه چیز ها را خاتمه بخشد اما تا زمانیکه حکومت اصلاح نشده است از این دوزخ نجات نا ممکن ا ست ونجات از آن موقوف است بر اصلاح قوم پس در این صورت مشاورت تطهیر تلویزیون یک فکر خام ا ست که نتیجه عمل ندارد .

کرشمه جهالت

بعضی ها میگویند : مایان در تلویزیون تنها موضوعات کار آمد را می بینیم موضوعات فحاشی را نمی بینیم این منطق نفس آنان و تلبیس ابلیس ا ست و فریب شیطانی طبق تحریر فسادات تلویزیون در هیچ صورت مشاهده نمودن تلویزیون جواز ندارد-دلیل عدم جواز مشاهده نمودن موضوعات جایز انرا بار دیگر قید قلم میکنیم

۱ ــ با تفصیل فسادات تصویر و عکس تلویزیون شرح شد .

۲ ــ انانسر در هر صورت خانم میباشد دیدن صورت آن جواز ندارد .

۳ ــ در مناظر بازی و ورزش بازی کنندگان برهنه میشوند.

٤ ــ در مجلس فحا شی تقدیم نمودن موضوعات حج و دیگر پروگرام ها گمراهی و توهین دین اسلام است بلکه خطر ایمان در آن موجود است .

۵ ـ مشاهده کننده موضوعات جائزی بر حد خویش باقی نمی ماند بلکه هر آنه به حرام گذر میکنند . و قانون است که (الامر المفضی الی الحرام حرام) یعنی کاریکه سبب مبتلا شدن در حرام باشد آن هم حرام است.

۶ ـ تاخیر در نماز وسبب ترک جماعت میگردد.

۷ ـ صحت جسمانی اعصاب و دماغ را متضرر میسازد .

۸ ـ فرضا اگر کسی در مشاهده نمودن قیود و حدود را مراعت کند پس عملا بر مطلق جواز نزد دیگران دلیل میگردد که توسط آن در فواحش مبتلا میشوند و در گناه او هم با آنان شریک میشوند زیرا او سبب فسق و بی دینی گردید .

احکام تلویزیون

تلویزیون در عصرحاضر مرکز ساز و سرود و فحاشی و عریانی است لذا بائع مشتری ، تجار ، مستری ، محافظ ارسال کننده هبه کننده ، هبه گیرنده نظر کننده تصویر یا نشسته در آنجا اجاره گرفتن و اجاره دادن همه در گناه تقریبا مساوی اند زیرا این ملک حرام است .

وقتیکه مسلمان از این گناه کبیره توبه نکند بهانه گیری را شروع کند فلان پرزه آن در کار آید یا آنرا خریداری نموده پس به قیمت نازل بفروشد در آن مضائقه نباشد در صورت میده کردن تلویزیون ضمان آن نباشد اما بنا بر فتنه باید ضمان بدهد .کسانیکه تجارت تلویزیون یا وی سی آر را دارند رزق آنان حرام است باید با آنان معامله داری نموده نشود و نه دعوت آنان را بپزیرد . چونکه تلویزیون آله لهو ولعب ا ست لذ نشریات مراسم حج اذان و تلاوت در آن حرام است و انرا جائز گفتن امکان کفر ا ست . کسی که مرتکب این جرم های فوق الذکر باشد فاسق شمرده میشود اذان اقامت ، امامت و غیره او جواز ندارد اگر جبرا امام شد فرض خلف او جائز است اما بشرطیکه دیگرشرائط امامت در او موجود باشد، تراویح و وتر خلف او جواز ندارد و شهادت او مردود است اما در مکاناتیکه بودن تلویزیون در آنجا ضروری است مثلا درتدابیرحفاظتی تنصیبات اتومی مراکز ساینسی مهارت داکتری تجربات عملی در آنجا بوقت ضرورت بودن تلویزیون جواز دارد . والله هوالعاصم من جمیع الفتن.

محمد ابراهیم نائب مفتی دار الافتاء والارشاد ۱۶ ذی القعده سنه ۱۴۱۲ هـ

الحاق

بنا بر غلبه شهوت با مادر خویش زنا کردن

کسی به دارالافتافتوی آوردکه در غلبه شهوت با مادرم زنا کردم زیرا فلم فحش را دیدم صبر نشد شهوتم بر جوش آمد بی اختیار مادرم را گیر کردم قبل از آن واقعه زنا کاری دوم در وقت مشاهده نمودن وی سی آر به سمع شما رسا نیده شد این واقعات را فقط و فقط به این منظور قید قلم نمودیم تا رگ و ریشه حیای مسلمانان بیدار شود و از این جرم بد توبه کنند باز هم اگر مرتکب این جرائم تو به نکنند پس نزد آنان دین ، شرم ، ایمان حیا و غیرت الفاظ مهمل و بی معنی است.

ع : غیرت وحمیت یک نام داشت که از خانه مسلمانان بدر شد .

واقعه عذاب عبرتناک چشم دید

واقعه عبرتناک را گوش کنید یکبار مادر دخترش را گفت بیا با من در تیاری افطاری کمک کن دختر پا سخ داد امروز پرگرام جالب ا ست تا آنرا ندیده ام نیایم دختر اطاق بالا رفت دروازه را بر روی خود بند نمود مادرش دختر را تا افطاری صدا نکرد .بعد از افطاری پدر مادر و برادران حیران شده به اطاق رفتند دروازه را می زنند اما دختر جواب نمی دهد بالاخره کلکین را میده کردند می بینند که دختر مرده ا ست وقتیکه دختر را می بردارند بر داشته نمی شود بلکه با زمین لاحق شده است ندای هاتفی را شنید تا تلویزیون را با دختر نبردارید دختر بالا نمیشود لاچار تلویزیون را با دختر بالا کردند دختر نیز از زمین جدا شد و او را غسل و کفن دادند اما وقتیکه او را به محل جناز گاه می بردند چارپائی بالا نمی شد مجبورا تلویزیون شرم را با دختر به میدان جنازگاه بردند بعد از جنازه وقیتیکه دختر را دفن نمودند تلویزیون را بیرون ماندند همانا که دختر پس از قبر برآمد بار دوم چنین کردند این بار نیز دختر از قبر بیرون شد بالاخره مجبور شدند تلویزیون را با دختر در قبر دفن کردند پس ندانیم که حشر او چگونه خواهد باشد .(رساله ختم نبوت جلد ۷ شماره ۱۸ هـ)

اثرات فضائی تلویزیون

در یک انکشاف گفته شده الکترانکس های خانگی مثلا تلویزیون که کدام مواد گیسی زهری ازآن خارج میشود آن بنابرتجربات کلیاتی جدید پنج باراضافه خطیروخطرناک است ازبم

در دنیا عذاب عظیم

وقتیکه در (۳۰) اکتوبر ۱۹۹۰ قتل عام مسلمانان شروع شد تعمیرات ایشان طعمه حریق و ستر خانم های ایشان دریده شد پس بتاریخ(۳۱) اکتوبر ۱۹۹۰ به نیت استخاره به رخت خواب رفتم یک بزرگ را دیدم از او پرسیدم و عرض نمودم صاحب بر مسلمانان قتل عام شروع شده خانه های ایشان طعمه حریق گردید حیاء و عزت آنان پایمال شد دعائی بیاموز تا توسط آن خداوند جل جلاله این مصیبت را از آنان دور کند آن بزرگ فرمود سائبان های سیاه را از سر اطاق ها دور کنید یعنی انتن های تلویزیون را دور کنید (رساله تباه کاری های تلویزیون)

عذاب قبر

دو رفیقان بودند یکی در جده و دوهم در ریاض زندگی بسر می برد رفیق ریاض بنا بر پافشاری فامیلش برای آنان تلویزیون خرید چندی بعد وفات شد رفیق او که در جده بود او را در خواب دید در دوزخ و در تکلیف پرسیدش که چرا در این حال قرار داری؟ گفت از روزی که برای فامیل خود تلویزیون را خریداری نموده ام در عذاب هستم بروی خد اهل فامیلم را بگو تا تلویزیون را دور کنند رفیق جده زن شخص را سه مرتبه همان طور در خواب دید مجبورا رفیقش از جده به ریاض رفت و فامیل او را از خواب خویش آگاه ساختند پس پسر بزرگ او به عجله برخاست تلویزیون را میده کرد و پارچه های آنرا در بیرون انداخت در بازگشت آن شخص در جده بار دیگر رفیقش را در خواب دید در حالت نیک و خوب خرسند وخوش گفت از روزی که پسرم تلویزیون را میده کرده خداوند جل جلاله عذاب را از من دور نمود (حواله بالا)

تلویزیون را ضائع کنید قبل از آنکه شما را ضائع کند

قاضی القضات سابق سعودی شیخ عبدالله حمید در یک مضمون تحریر نموده یک ماهر جرمنی که سربراه ورئیس چندین اداره های اجتماعیت بود. بعد از مطالعه عمیق در حصه تلویزیون نظر داد که تلویزیون و نظام آنرا از بین برید قبل از آنکه شما را از بین ببرد.

اثرات مرتب مهلک تلویزیون بر اطفال

وزیر صحت برطانیه بیانیه داده بود باید پرگرام های تلویزیون متعلق تشددات و تعلقات جنسی محدود گردد زیرا که آن بر اطفال اثرات بدی وارد نموده والدین نیز باید اطفال خویش را در مشاهده تلویزیون در محدودیت بدارند تا پیش قدم نبرند تا عزت متقابل را بدانند و بدی را از ابتداء بدانند (روز نامه نوای وقت(۲۵) اپریل ۹۳ م)

مرض سرطان «کینسر» از تلویزیون جور میشود

دکتور این ویگمور ، ژورنالست و رکن معزز مسیحیت دوکتور این ویکورجرنلست در کتاب خویش (wltysuffer) می نویسد راستی ا ست که تلویزیون از یک طرف ماشین عکس بدن ا ست دوکتور در وقت استخدام این ماشین تدابیر احتیاطی را اتخاذ میکند اما در تلویزیون اتخاذ این تدابیر هنوز گرفته نشده است اثرات خطیر ماشین اعضای نازک جسد را متضرر میکند جیگر را مسام میدهد بنا بر مشاهده اطفال مخلوط در تلویزیون اضافه از ششصد طلاب در شهر (بوستن) امریکا شکار کینسر گردیده اند دوکتور (کرودیی) مینویسد تیوب تلویزیون سیاه و سفید ۱۹ کلووات ماشین عکس نیز مورد کینسر میگردد پس ۱۹ویا ۲۵ کلووات ماشین تلویزیون آیا باعث کینسر نمی گردد دوکتور معروف تصویر عکسی (آتلکروب)در امریکا جان میداد و توصیه نمود که تلویزیون مانند کینسر خطیر ا ست که رفته ، رفته در جسم سرایت میکند این دوکتور نیز جهت شعاع تلویزیون جان خویش را از دست داد که شصت ونه مرتبه عملیات شد اما مفادی نکرد بازو ر چهره او بر زمین افتید (حواله بالا)

فالج وکور شدن

از اثرات بد تلویزیون اکثرا مردم دچار مرض فالج میشوند و اکثرا بینائی چشم را از دست میدهند . دوکتور (ریچ پی شوین) میگوید بر یک سگ حامله تجربه نمودیم تا دوماه او را با شعاع تلویزیون مواجه نمودیم بالاخره در وقت زائیدن چهار چوچه آورد که همه آن مبتلا شده بود به مرض فالج و سه دیگر آنها کور بودند یک شخص دو عدد طوطی خرید قفص طوطی ها نزد سکرین تلویزیون بود بالاخره هر دوی آنها از پای درماندند و شل شدند (حواله بالا)

حمله دزدان بربانک

همه ایشان تقریبًا شاگردان فاکولته بودند. یک جوان از آنان بعد از تفتیش اعتراف نمود که در سینما فلم (بی ایمان)را مشاهده نمودیم از رهنمائی آن دست به سرقت زدیم اما بدبختانه که اسیر شدیم «رساله سینما بینی و اثرات مهلک آن»

تلویزیون و امراض چشم

ماهر چشم دوکتور راین این سود در دهلی بیانیه داد اکثرا امراض چشم از سینما بینی و تلویزیون به میان می آید که آنرا امراض گلو کوما (GLUCOMA) میگویند (حواله بالا رهنمائی دکن یکم اپریل ۱۹۸۲ م) .

عذاب قبر از تلویزیون

در فیصل آباد یک شخص برای اطفالش تلویزیون خرید چندی بعد آن شخص فوت شد همسایه او را در خواب دید گفت همه روزه پرزه های تلویزیون در آتش گرم میشود و من را با آن داغ میدهند از برای خدا از خانه من آن سبب عذاب را بیرون کنید چنین واقعه چند صفحه قبل نیز تکرار شده بود .

بد کاری با دختران خویش

در حصه بد کاری با دختر در واقعه وی سی آر یک افسانه را شنیدید در اینجا شخصی درنده صفت بعد از دیدن کدام فلم با دو دخترانش مسلسل چند مرتبه بد فعلی نموده وقتیکه بعد از گرفتاری پرسیده شد گفت بعد از مشاهده نمودن فلان فلم چنین جرآت نمودم .

تنبیه از طرف خداوند جل جلاله

ولایغرنکم الحیوة الدنیا ولایغرنکم بالله الغرور.

فریب ندهد شما را زندگانی دنیا و فریب ندهد شما را بر خداوند جل جلاله فریب دهنده (شیطان) ارشادگرامی محسن اعظم انسانیت صلی الله علیه وسلم است. (اکثروامن ذکر هاذم اللذات الموت).

مرگ را به کثرت یاد کنید که همه لذات را یکسره خاتمه میدهد.

ع : از خزانه زمانه رن بگیر ای نگارم ! این خزانه است که به شکل بهار آمده است .

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿وَمَا تَوْفِيقِيٓ إِلَّا بِٱللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

حکم مال مخلوط از حلال و حرام

(تنقیح وتوجیه عبارات فقهاء کرام رحمهم الله، تطبیق و ترجیح بین عبارات متعارضه، تحقیق منفرد تحریرا و تفصیلا بر تمام جوانب مسئله مذکور)

حکم مال مخلوط از حلال و حرام

در این مسئله اقوال فقهاء مختلف ا ست ازینجا ست که فتاوی ارباب فتوی نیز با هم اختلاف دارند.

در این رساله:

حکم صورت های ذیل را با استیعاب جزئیات و تحریر دلایل تقدیم میکنیم.

۱ ـــ در صورتیکه خلط متیقن باشد اگر حلال غالب باشد و یا حرام.

۲ ـــ خلط مشتبه باشد و حلال غالب باشد.

۳ ـــ خلط مشتبه باشد حرام غالب و یا مساوی باشد.

٤ ـــ علم غلبه حلال یا حرام نباشد.

۵ ـــ در حلال و حرام امتیاز باشد اما دانسته نشود که از حلال ا ست و یا او حرام.

۶ ـــ تد بیر مصرف نمودن حرام.

مال مخلوط از حلال و حرام

سوال: در حصه مال مخلوط از حلال و حرام حکم شرعی چیست؟ در فتاوی اردو در این مورد اقوال مختلف به نظر رسید بنده یک تحریر را به قصد اصلاح تقدیم خدمت شمابان نمود:

بسم الله الرحمن الرحیم

۱ — مغصوب غیر مخلوط حرام خالص است :

ولاتنتقل حرمته من ذمة الی ذمة وان تداولته الایدی او تبدلت الاملاک بشرط العلم، والخبث فیه لعدم الملک

البته در صورت که مالک آن معلوم نباشد برای فقیر حلال و طیب است

قال فی الدر: واما الخبث لعدم الملک کالغصب فیعمل فیهما (شامیه ص۹۸ج۵)، وکذا فی منحة الخالق بهامش البحر (ص۹۸ج۶). وفی الخانیة: وان کان غیر مختلط لایجوز للفقراء ان یأخذوا اذا علموا انه مال الغیر. (خانیة بهامش الهندیة ص۴۰۰ج۳)

وفی الخلاصة: لکن من غصب غصبه ان کان لم یخلطه بدراهم اخری. (خلاصة ص۲۳۵ج۱)

وفی حاشیة الطحطاوی علی الدر: ان علم ان العین التی یغلب علی الظن انهم اخذوها من الغیر بالظلم قائمة وباعوها فی الاسواق فانه لاینبغی شراؤها منهم وان تداولته الایدی (طحطاوی علی الدر ص۱۹۲ج۴) . قلت: لاینبغی بمعنی لایحل کما هو الظاهر.

وفی الشامیة عن الحموی ومانقل عن بعض الحنفیة من ان الحرام لایتعدی الی ذمتین سألت عنه الشهاب بن الشلبی فقال هو محمول علی ما اذا لم یعلم بذلک اما لو رأی المکاس مثلا یأخذ من احد شیئا من المکس ثم یعطیه آخر ثم یأخذ من ذلک الآخر آخر فهو حرام اهـ (شامیة ص۹۸ج۵)

وفی الهندیة: وان دفع عین المغصوب من غیر خلط لم یجز (هندیة ص۳۴۲ج۵) وغیر ذلک من العبارات الآتیة ان شاء الله تعالی.

۲ — مال مغصوب قبل از خلط حرام خالص است اما در صورت که با مال خویش و یا مال غیر آنرا خلط کند پس خالص ملک او میگردد (بحیث لایمکن التمیز) پس خالص ملک او میگردد (بحیث لا یمکن التمیز) پس خالص حرام نماند اما قبل از اختیار ضمان انتفاع از آن حرام است .

۳ — ملک خبیث خالط بر مال مخلوط مانند شراء فاسد است .

٤ — شراء و غیره مال مخلوط مکروه است .

۵ — اما با وجود آن برای مشتری و موهوب له حلال و طیب است که در دلایل شماره (۵) دلیل بیاید بنا بر خوف طوالت مستقل تحریر نشد.

دلایل شماره پنجم

۱ـ فی الهدایة: قیل له (ای لابی نصیر) لوان فقیرا یاخذ جائزة السلطان مع علمه ان السلطان یاخذها غصبا یحل له قال ان خلط ذلک بدراهم اخری فانه لاباس به وان دفع عین المغصوب من غیر خلط لم یجز (هندیه ص ۳۴۲ ج۵)

۲ـ قال الفقیه ابو اللیث رحمه الله تعالی: هذا الجواب خرج علی قیاس قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی لان من اصله ان الدراهم المغصوبة من اناس متی خلط البعض بالبعض فقد ملکها الغاصب ووجب علیه مثل ما غصب وقالا لا یملک تلک الدارهم وهی علی ملک صاحبها فلا یحل له الاخذ کذا فی الحاوی للفتاوی (هندیة ص ۳۴۲ ج۵)

در صورت که نزد صاحبین رحمهم الله (لایحل له الاخذ) آمده و نزد امام صاحب رحمه الله (یحل له الاخذ) آمده

۳ـ وفی الخلاصة: من لا تحل له الصدقة فالافضل ان لا یاخذ جائزة السلطان لکن هذا اذا کان یؤدی من بیت المال فان کان یؤدی من موروثه جاز وان لم یکن من موروث لکن من غصب غصبه ان کان لم یخلطه بدراهم اخری لایحل وان خلط لاباس به لانه صار ملکا له بالخلط عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی (خلاصة ص ۳۴۵ ج۱)

۴ـ وفیها ایضا: وقوله ارفق للناس اذا موالهم لا تخلوا عن الغصب (حواله گذشته)

وفی الدر: لو خلط السلطان المال المغصوب بماله ملکه (الی) لان الخلط استهلاک اذا لم یمکن تمییزه عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی وقوله ارفق للناس اذ قلما یخلو مال عن غصب (شامیة ص ۲۹۰ ج۲)

این فتوی ارفق است زیرا که دیگران را بصورت تملیک حلال باشد شرح التحریر المختار بین الناس للفقراء این درست نیست و یدل علیه ما قدمنا

۵ ـ وفی الشامیة عن المجتبی مات وکسبه حرام فالمیراث حلال ثم رمز وقال لا ناخذ بهذه الروایة وهو حرام مطلقا علی الورثة فتنبه اهـ ومفادة الحرمة وان لم یعلم اربابه وینبغی تقییدة بما اذا کان عین الحرام لیوافق فانقلناه اذ لو اختلط بحیث لا یتمیز یملکه ملکا خبیثا لکن لایحل له التصرف فیه ما لم یؤدبدله کما حققناه قبیل باب الزکوة (شامیة ص ۹۹ ج۵)

از ینجا معلوم شد اگر عین حرام نباشد و مالک نیز معلوم نباشد در حق ورثه حرام نباشد و این نیز معلوم شد که در مقابل عین حرام مخلوط میباشد.

۶ــ وفی الخانیۃ: واذا مات عامل السلطان واوصی ان یعطی الحنطۃ للفقراء قالوا ان کان ما اخذ من الناس مختلطا بمالہ لاباس بہ وان کان غیر مختلط لایجوز للفقراء اذا علموا انہ مال الغیر فان کان ذلک الغیر معلوما ردہ علیہ وان لم یعلم الاخذ انہ من مالہ او مال الغیر فھو حلال حتی یتبین انہ حرام (خانیۃ بھامش الھندیۃ ص۴۰۰ ج۳)

۷ــ وفیھا ایضا: قال الفقیہ ابو اللیث رحمہ اللہ تعالی: ان کان مختلطا بمالہ علی قول ابی یوسف ومحمد رحمہ اللہ تعالی یملک المال بالخلط ویکون للاخذ ان یاخذ اذا کان فی بقیۃ مال المیت وفاء بمقدار ما یؤدی بہ حق الخصماء (حوالہ بالا)

۸ــ وفی الطحطاوی علی الدر: سئل عما یبیعہ الاتراک فی الاسواق وغالب مالھم الحرام ویجری بینھم الربا والعقود الفاسدۃ واجیب بانہ علی ثلاثۃ اوجہ الاول ان علم ان العین التی یغلب علی الظن انھم اخذوھا من الغیر بالظلم قائمۃ وباعوھا فی الاسواق فانہ لاینبغی شراؤھا منھم وان تداولتہ الایدی الثانی ان یعلم ان العین قائمۃ الا انہ اختلط بالغیر بحیث لایمکن التمیز عنہ فعلی اصل ابی حنیفۃ رحمہ اللہ تعالی بالخلط یدخل فی ملکہ الا انہ لاینبغی ان یشتری منہ حتی یرضی الخصم بدفع العوض فان اشتراہ یدخل فی ملکہ مع الکراھۃ. (طحطاوی علی الدر ص۱۹۲ ج۴)

۹ــ وفی المرقاۃ: ان ما اشتبہ امرہ فی التحلیل والتحریم ولایعرف لہ اصل متقدم فالورع ان یترکہ ویجتنبہ ویدخل فی ھذا الباب معاملۃ من فی مالہ شبھۃ او خالطہ ربا فالاولی ان یحترز عنھا ویترکھا ولایحکم بفسادھا مالم یتیقن ان عینہ حرام فان النبی صلی اللہ علیہ وسلم رھن درعہ من یھودی بشعیر اخذہ لقوت اھلہ مع انھم یربون فی معاملاتھم ویستحلون اثمان الخمور وعن علی رضی اللہ تعالی عنہ انہ قال لاتسال السلاطین فان اعطوا من غیر مسالۃ فاقبل منھم فانھم یصیبون من الحلال اکثر مما یعطونک. (مرقاۃ ص۲۰ ج۶)، ونقلہ فی بذل المجھود بزیادۃ وصفھم اللہ تعالی بانھم سماعون للکذب اکالون للسحت (بذل المجھود ص۲۲۸ ج۵)

۱۰ــ وفی الشامیۃ: (قولہ لان الخلط استھلاک) ای بمنزلتہ ان حق الغیر یتعلق بالذمۃ لا بالاعیان (وبعد ذلک) انہ لما خلطھا ملکھا فصار مثلھا دینا فی ذمتہ لاعینھا (شامیۃ ص۲۹۰،۲۹۱ ج۲)

۱۱ــ وفیھا: سئل ابو جعفر رحمہ اللہ تعالی فیمن اکتسب مالہ من امراء السلطان وجمع المال من اخذ الغرامات المحرمات وغیر ذلک ھل یحل لمن عرف ذلک ان یاکل من طعامہ: قال احب الی ان لایاکل منہ ویسعہ حکما ان یاکلہ ان کان ذلک الطعام لم یکن فی ید المطعم غصبا اور شوۃ اھ

حمل نمودن بر این مخلوط لازمی است اولا از عبارات خط کشیده خلط مفهوم شود هیچ حرام خور چنین نباشد که حرام را جدا می نهد و حلال را جدا لذا بنا بر دلالت عرف و دلالت حال بر خلط معمول گردانیده میشود نیز علامه شامی رحمه الله آنرا بعد از (ملکه بالخلط) ذکر نموده متصل که از آن جا معلوم میشود که نزد او نیز این صورت خلط ا ست ثانیا اگر آن را براموال متمیزه حمل نمائیم بر آن دو اشکال وارد میگردد .

۱ ــ قید غلبه نباشد در معامله حرمت ترک آن قید مهم بعید از قیاس است .

۲ ــ فرق دیانت و حکم در مخلوط جاری شود اگر در اموال متمیزه غلبه حرام را است پس همه حرام است دیانته و قضاء و اگر غالب حلال باشد پس دیانته و حکما همه حلال است البته اگر حمل نموده شود بر آنکه نه خلط متیقن باشد و نه علم باشد بر غلبه پس در یک درجه محمل گردانیده شود اگر که خلاف ظاهراست .

۱۲ ــ وفیها ایضا بعد الجواب المذکور: ای ان لم یکن عین المغصوب اوالرشوة لانه لم یملکه فهو نفس الحرام فلا یحل له ولا لغیره (شامیة ص۲۹۲ ج۲)

معلوم شد اگر عین غصب نه بلکه مخلوط باشد غاصب مالک آن میگردد و او برایش نفس حرام نه بلکه بأصله حلال باشد جهت عارض یعنی عدم اداء ضمان انتفاع و تصرف حرام باشد وقتیکه چیزی برای او بامله حلال گردید با انتقال آن به ملک شخصی دوم حلال و طیب میباشد و حرمت عارضه ختم میشود .

۱۳ ــ قال العلامة الشامی رحمه الله تعالی: ان المراد لیس هو نفس الحرام لانه ملکه بالخلط وانما الحرام التصرف فیه قبل اداء بدله ففی البزازیة قبیل کتاب الزکوة ما یأخذه من المال ظلما ویخلطه بماله اوبمال مظلوم اخر یصیر ملکا ویقطع حق الاول فلا یکون اخذه عندنا حراما محضا نعم لایباح الانتفاع به قبل اداء البدل فی الصحیح من المذهب (شامیة ص۲۹۲ ج۲)

بعینه همین الفاظ در مقبوض بشراء فاسد مذکور ا ست با وجود آن با انتقال آن به ملک دوم طیب میگردد پس در اینجا نیز همین حکم است .

۱۴ ــ وفی الشامیة عن البزازیة: اخذمورثه رشوة اوظلما ان علم ذلک بعینه لایحل له اخذه والا فله اخذه حکما اما فی الدیانة فیتصدق به بنیة ارضاء الخصماء اه (ردالمحتار ص۹۹ ج۵)

۱۵ ــ فی الشامیة : والحاصل انه ان علم ارباب الاموال وجب رده علیهم والا فان علم عین الحرام

لایحل ویتصدق بنیة صاحبه وان کان مالا مختلطا مجتمعا من الحرام ولا یعلم اربابه ولا شیئا بعینه حل له حکما والاحسن دیانة التنزه عنه (حواله بالا)

۱۶ــ وفیها ایضا: وفی الخانیة: امرأة زوجها فی ارض الجور ان اکلت من طعامه ولم یکن عین ذلك الطعام غصبا فهی فی سعة من اکله وکذا لو اشتری طعاما او کسوة من مال اصله لیس بطیب فهی فی سعة من تناوله والاثم علی الزوج اهـ (حواله بالا)

۱۷ــ وفی البدائع: واما صفة الملك الثابت للغاصب فی المضمون فلاخلاف بین اصحابنا فی ان الملك الثابت له یظهر فی حق نفاذ التصرفات حتی لو باعه اووهبه او تصدق به قبل اداء الضمان ینفذ کما تنفذ هذه التصرفات حتی لو باعه اووهبه اوتصدق به قبل اداء الضمان ینفذ کما تنفذ هذه التصرفات فی المشتری شراء فاسدا واختلفوا فی انه هل یباح له الانتفاع به بان یاکله بنفسه او یطعمه غیره قبل اداء الضمان فاذا حصل فیه فضل هل یتصدق بالفضل؟ قال ابوحنیفة رضی الله تعالی عنه ومحمد رحمه الله تعالی لایحل له الانتفاع حتی یرضی صاحبه وقال ابو یوسف رحمه الله تعالی یحل له الانتفاع ولا یلزمه التصدق وهو قول الحسن وزفر رحمهما الله تعالی وهو القیاس وقول ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله تعالی استحسان وجه القیاس ان المغصوب مضمون لاشك فیه وهو مملوك للغاصب من وقت الغصب علی اصل اصحابنا فلامعنی للمنع من الانتفاع وتوقیف الحل علی رضا غیر المالك کما فی سائر املاکه ویطیب له الربح لانه ربح ماهو مضمون ومملوك وربح ماهو مضمون مملوك یطیب له عندنا وجه الاستحسان ماروی انه علیه الصلاة والسلام اضافه قوم من الانصار فقدموا الیه شاة مصلیة فجعل علیه الصلاة والسلام یمضغه ولا یسیغه فقال علیه الصلاة والسلام ان هذه الشاة لتخبرنی انها ذبحت بغیر حق فقالوا هذه الشاة لجارلنا ذبحنا ها لنرضیه بثمنها فقال علیه الصلاة والسلام اطعموها الاساری امر علیه الصلاة والسلام بان یطعموها الاساری ولم ینتفع به ولا اطلق لاصحابه الانتفاع بها ولو کان حلالا طیبا لاطلق مع خصاصتهم وشدة حاجتهم الی الاکل (بدائع الصنائع ص۱۵۴ ج۷)

در اینجا مغصوب مضمون را مانند شراء فاسد قرار داده شود نیز با استدلال از روایت مذکوره استدلال واقع است بر تصدیق که در حق شخصی دیگر بصورت تملیک حلال طیب است اگر این شاة مصلیه نفس حرام باشد و در آن حرمت متعدی میباشد پس در حق اساری چگونه حلال میگردد ؟ وقتیکه مال حرام در حق فقیر حلال میگردد مالک آن معلوم نیست و در اینجا مالک آن معلوم است.

فی العنایة: فقال علیه الصلاة والسلام اطعموها الاساری قال محمد رحمه الله تعالی یعنی المحبسین فامرہ بالتصدق مع کون المالک معلوما بیان ان الغاصب قد ملکها لان مال الغیر یحفظ علیه عینه اذا امکن وثمنه بعد البیع اذا تعذر علیه حفظ عینه ولما امر بالتصدق بها دل علی انه ملکها وعلی حرمة الانتفاع للغاصب قبل الارضاء (عنایة بهامش نتائج الافکار ص۳۸۸ ج۸)

۱۸ــ وفی الهدایة: اطعموها الاساری افاد الامر بالتصدق زوال ملک المالک وحرمة الانتفاع للغاصب (الی) ونفاذ بیعه وهبته مع الحرمة لقیام الملک کما فی الملک الفاسد (هدایة ص۳۷۹ ج۴)

۱۹ــ وفی العنایة: قال محمد بن الحسن فی الاثار اخبرنا ابو حنیفة عن عاصم ابن کلیب عن ابیه ثم قال ولو کان هذا اللحم باقیا علی ملک مالکه الاول لما امر به النبی صلی الله علیه وسلم ان یطعم للاساری ولکن لما راه خرج عن ملک الاول وصار مضمونا علی الذی اخذه امر باطعامه لان من ضمن شیئا فصار له عن وجه غصب فان الاولی ان یتصدق به ولا یاکله واخرج الدارقطنی (الی) قلت لابی حنیفة رحمه الله تعالی من این اخذت قولک فی الرجل الذی یعمل فی مال الرجل بغیر اذنه انه یتصدق بالربح قال اخذت قولک فی الرجل الذی یعمل فی مال الرجل بغیر اذنه انه یتصدق بالربح قال اخذته من حدیث عاصم بن کلیب هذا اه

فان قلت قال البیهقی وهذا لانه کان یخشی علیها الفساد وصاحبها کان غائبا فرای من المصلحة ان یطعمها الاساری ثم یضمن لصاحبها قلت الامام اذا خاف التلف علی ملک غائب یبیعه ویحبس ثمنه علیه فلا یجوز ان یتصدق به (حوالہ بالا)

۲۰ــ وفی المجمع: ملکه ولا یحل انتفاعه به ای المغصوب المغیر قبل اداء الضمان (الی) لکن جاز للغاصب بیعه وهبته لانه مملوک له بجهة محظورة کالمقبوض بالبیع الفاسد (مجمع الانهر ص۴۶۰ ج۲)

۲۱ــ وفی النوازل: ولکن لا یطیب له ولا ینتفع بها حتی یؤدی استحسانا بقول النبی صلی الله علیه وسلم اطعموها الاساری وهذا یفید زوال ملک المالک وحرمة الانتفاع للغاصب، وفی القیاس یحل (الی) کما یجوز تصرفه کالبیع والهبة (فتاوی النوازل ص۲۱۳)

۲۲ــ وفی التبیین: ولنا انه استهلک العین (الی) والمحظور لغیرہ لا یمتنع ان یکون سببا لحکم شرعی الاتری ان الصلاة فی الارض المغصوبة تجوز وتکون سببا لحصول الثواب الجزیل فما ظنک بالملک (الی) لان العین تبدلت وتجددلها اسم اخر فصارت کعین اخری حصلها بکسبه فیملکها غیر انه لا یجوز له الانتفاع به قبل ان یؤدی الضمان کی لا یلزم منه فتح باب الغصوب وفی منعه حسم مادته ویدل علیه قوله علیه

الصلاة والسلام فی الشاة المذبوحة بغیر اذن مالکها بعد الطبخ اطعموها الاساری ولوجاز الانتفاع به اولم یملکه لما قال ذلک والقیاس ان یجوز الانتفاع به وهو قول زفر والحسن ورواية عن ابی حنیفة رحمهم الله تعالیٰ لوجود الملک المطلق للتصرف ولهذا ینفذ تصرفه فیه کالتملیک بغیره ووجه الاستحسان ما بیناه ونفاذ تصرفه فیه لوجود الملک وذلک لایدل علی الحل الاتری ان المشتری شراء فاسدا ینفذ تصرفه فیه مع انه لایحل له الانتفاع به (تبیین الحقائق ص۲۲۶ ج۵) وکذا فی تکملة البحر (ص۱۱۸ ج۸)

۲۳ــ وفی الاشباه: واما مسألة ما اذا اختلط الحلال بالحرام فی البلد فانه یجوز الشراء والاخذ الا ان تقوم دلالة علی انه من الحرام کذا فی الاصل (الاشباه والنظائر ص۱۳۸ ج۱)

وفی الحاشیة للحموی: (قوله واما مسألة ما اذا اختلط الحلال بالحرام الخ)

وفی التمرتاشی فی باب مسائل متفرقة من کتاب الکراهیة ما نصه لرجل مال حلال اختلطه مال من الربوا والرشاء اوالغلول اوالسحت اومن مال الغصب اوالسرقة اوالخیانة اومن مال یتیم فصار ماله کله شبهة لیس لاحد ان یشارکه او یبایعه اویستقرض منه اویقبل هدیته اویأکل فی بیته (حواله گذشته).

در اینجا مال مخلوط مشتبه قرار داده شد شراء چنین مال با وجود که مکروه ا ست باز هم در حق مشتری حلال باشد تائید آن در شماره (۹) از عبارات مرقات بذل المجهود دانسته شده است از ظاهر بعضی عبارات فهمیده میشود که در مال مخلوط نیز حرمت متعدی میگردد طبقیکه قرار ذیل است :

۱ــ قال العلامة الطحطاوی رحمه الله تعالیٰ: الحرام ینتقل من ذمة الی ذمة وبه یعلم حرمة شراء المنهوب وطعام الغصب ولو استهلکه بالطبخ. (الطحطاوی علی الدر ص۸۲ ج۴)

الجواب : حرمت شری لازم نباشد حرمت مشتری را شراء در بیع فاسد ناجایز است معهذ مشتری حلال طیب است .

قال فی الشامیة: طاب (ای المشتری شراء فاسدا) للمشتری وهذا لاینافی ان نفس الشراء مکروه لحصوله للبائع بسبب حرام (شامیة ص۹۸ ج۴)

در عبارات فوق در شماره (۸) که از طرف علامه طحاوی رحمه الله بین مخلوط و غیر مخلوط فرق بیان شده که شراء غیر مخلوط جواز ندارد و ان تداولته الایدی و شراء مخلوط مکروه است اما در اینجا و ان تداولته الایدی نگفت .

۲ــ وفی الدر: الحرام ینتقل فلو دخل بامان واخذ مال حربی بلا رضاه واخرجه الینا ملکه وصح بیعه لکن لایطیب له ولا للمشتری منه بخلاف البیع الفاسد فانه لایطیب له لفساد عقده ویطیب للمشتری منه لصحة عقده.

وفی الشامیة: (قوله ولا للمشتری منه) فیکون بشراءه منه مسیئا لانه ملکه بکسب خبیث وفی شراءه تقریر للخبث ویؤمر بما کان یؤمر به البائع من رده علی الحربی لان وجوب الرد علی البائع انما کان لمراعاة ملک الحربی ولاجل غدر الامان وهذا المعنی قائم فی ملک المشتری کما فی ملک البائع الذی اخرجه بخلاف المشتری شراء فاسدا اذا باعه من غیره بیعا صحیحا فان الثانی لایؤمر بالرد وان کان البائع مامورا به لان الموجب للرد قد زال ببیعه لان وجوب الرد بفساد البیع حکمه مقصور علی ملک المشتری وقد زال ملکه بالبیع من غیره.

ثم اعلم انه ذکر فی شرح السیر الکبیر فی الباب الثانی والستین بعد المائة انه ان لم یرده یکره للمسلمین شراؤه منه لانه ملک خبیث بمنزلة المشتری فاسدا اذا اراد بیع المشتری بعد القبض یکره شراؤه منه وان نفذ فیه بیعه وعتقه لانه ملک حصل له بسبب حرام شرعا اهـ فهذا مخالف لقوله ویطیب للمشتری وقد یجاب بأن ما اخرجه من دار الحرب لما وجب علی المشتری رده علی الحربی لبقاء المعنی الموجب علی البائع رده تمکن الخبث فیه فلم یطب للمشتری ایضا کالبائع بخلاف البیع الفاسد فان رده واجب علی البائع قبل البیع لاعلی المشتری لعدم بقاء المعنی الموجب للرد کما قدمناه فلم یتمکن الخبث فیه فلذا طاب للمشتری وهذا لاینافی ان نفس الشراء مکروه لحصوله للبائع بسبب حرام ولان فیه اعراضا عن الفسخ الواجب هذا ماظهر لی. (ردالمحتار ص۹۸ج۴)

الجواب: این در صورت خلط نیست طبقیکه لفظ (رد) دلیل واضح آن ا ست از حق غیر باعین متعلق شده مال مخلوط به منزله مستهلک باشد در آنجا حق مالک از عین منقطع میگردید و با مثل و ذمه تبدیل شد. در یک صورت (لایطیب) فرمود و در مال مخلوط تمام تصرفات غاصب را مانند شراء فاسد نافذ قرار داد نه فرمودن (لایطیب) دلیل مستقل است که در آنجا حرمت متعدی نیست لان السکوت فی معرض البیان .

۳ــ وفی الدر: اواختلط المغصوب بملک الغاصب.

وفی الشامیة: (قوله بملک الغاصب) وکذا بمغصوب اخر لما فی التتارخانیة عن الینابیع غصب من کل واحد منهما الفا فخلطهما لم یسعه ان یشتری بهما شیئا ماکولا فیاکله ولا یحل له اکل ما اشتری حتی

یؤدی عوضه (شامیة ص۱۹۱ ج۶)

الجواب : در اینجا شخص در حق غاصب عدم حلت مذکور است و کلام در این است که آیا مال مخلوط باانتقال به مالک دیگر حلال و طیب میگردد و یا خیر؟ یعنی وقتیکه دراهم مغصوبه مخلوط در ملک بائع در آید آیا برایش حلال است یا خیر؟ از چنین جز به حلت ثابت میشود (لان السکوت دلیل علیه) در غیر آن در اینجا ضروری است که در حق شخص دوم نیز حرام باشد اگر از اینجا در ثبوت حلت تاءمل شود پس از دلائل سابقه حکم نموده میشود بر حلت شخصا علامه شامی رحمه الله چند سطور بعد این جزیه را نقل نموده :

وفی الجامع الجوامع اشتری الزوج طعاما او کسوة من مال خبیث جاز للمرأة اکله ولبسها والاثم علی الزوج (شامیة ص۱۹۱ ج۶)

دراین جا مرادازمال خبیث مخلوط است زیرا در حرام خالص حرمت کاملا متعدی شود : وان تداولته الایدی وتبدلت الاملاک. فتعین ان المراد من الخبیث ما لا یکون عینه حراما.

ویفسر تما فی الشامیة عن الخانیة: امرأة زوجها فی ارض الجور ان اکلت من طعامه ولم یکن عین ذلک الطعام غصبا فهی فی سعة من اکله الخ (حاشیة ابن عابدین ص۹۹ ج۵)

۴ــ وقال العلامة الطحطاوی رحمه الله تعالی: وفی رسالة الشرنبلالی رحمه الله تعالی المؤلفة فی الرد علی من نسب الی مذهب ابی حنیفة رحمه الله تعالی فی ایام غارة المسلمین لایشتری من العساکر شیٔ لانه حرام ملک الغیر ولا یباع منهم شیٔ بالدراهم لانهم خلطوا الدراهم واطلاقه عدم الحل بالشراء والبیع بتلک الدراهم ظاهر علی قول مشایخنا قبل اداء الضمان (طحطاوی علی الدر ج۴ ص۱۹۲)

جواب : از (لانه ملک الغیر) معلوم میشود که این مال مخلوط نیست (لانه ملک الغاصب وملک المغصوب منه یزول بالخلط وحقه فی الذمة لا فی العین)

و با دراهم مخلوطه بیع را منع فرمود اما دلیل حرمت بودن آن محل کامل است

۶ ــ در مال مخلوط قید غلبه نیست عبارات سابق را ملاحظه کنید

۷ ــ اگر اموال مخلوطه نه بلکه متمیزه باشد اما آخذ درک نکند که آیا او را از متمیز حرام داد و یا از متمیز حلال پس اعتبارغالب را باشد

ففی الاشباه: اذا کان غالب مال المهدی حلالا فلا بأس بقبول هدیته واکل ماله مالم یتبین انه من حرام وان کان غالب ماله الحرام لا یقبلها ولا یاکل الا اذا قال انه حلال ورثه اواستقرضه (الاشباه

۱۳۰ج۵) و کذا فی الخانیة والهندیة والبزازیة وغیرها من کتب الفقه.

تنبیه : در الاشباه بعد از آوردن مسئله مذکور چنین تحریر فرموده :

واما مسئلة ما اذا اختلط الحلال بالحرام فی البلد فانه یجوز الشراء والاخذ الا ان تقوم دلالة علی انه من الحرام (الاشباه ص۱۲۸ ج۱)

از ینجا ثابت شد که جزیه فوق با خلط تعلق نداشت بلکه با اموال متمیزه تعلق داشت نیز معلوم شد که در خلط قید غلبه نباشد حموی رحمه الله در حاشیه آن از تمرتاشی صورت خلط را ذکر نموده در آن نیز قید غلبه نباشد.

فائده : در اسباب علم بالغلبه یک سبب دلالت الحال نیز است.

ففی الاختیار: لایجوز قبول هدیة امراء الجور الا اذا علم ان اکثر ماله حلال لان الغالب فی مالهم الحرمة (قوله الا اذا علم) بان کان صاحب تجارة او زرع فلا بأس لان اموال الناس لا تخلو عن قلیل حرام والمعتبر الغالب وکذلک اکل طعامهم (الاختیار ص۱۶۱ ج۴)

اما اگر از حال سلطان معلوم شود که در مال آن غالب حرام نیست پس اخذ و شراء جائز است.

وروی عن ابن سیرین ان ابن عمر رضی الله تعالی عنهما کان یأخذ جوائز السلطان اھ (مرقاة ص۳۰ ج۶)

قلت: لان الغالب فی مال السلاطین اذ ذاک حلال.

وقال الامام الغزالی رحمه الله تعالی: ان السلاطین فی زماننا هذا ظلمة قلما یأخذون شیئا علی وجهه بحقه فلا تحل معاملتهم ولا معاملة من یتعلق بهم الخ. (مرقاة ص ۳۷ ج ۶)

۸ــ اگر بر خلط و تمیز علم نداشته باشد اما بداند که عائدات او مرکب است از حلال و حرام پس شراء و غیره از چنین شخص جواز دارد لاحتمال کونه من الحلال و الاصل الحل اما اجتناب نمودن افضل است.

ففی الهندیة: قال الفقیه ابو اللیث رحمه الله تعالی اختلف الناس فی اخذ الجائزة من السلطان قال بعضهم یجوز ما لم یعلم انه یعطیه من حرام قال محمد رحمه الله تعالی وبه نأخذ ما لم نعرف شیئا حراما بعینه وهو قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی واصحابه کذا فی الظهیریة (هندیة ص۳۴۲ ج۵)

وفیها ایضا: ولاینبغی للناس ان یأکلوا من اطعمة الظلمة لتقبیح الامر علیهم وزجرهم عما یرتکبون وان کان یحل، وسئل ابوبکر عن الذی لایحل له اخذ الصدقة فالافضل له ان یقبل جائزة

السلطان ويفرقها على من يحل له اولا يحل، قال لا يحل لانه يشبه اخذ الصدقة (حوالہ بالا)

وفی الخانية: وان كان غيره مختلط لا يجوز للفقراء ان يأخذوا اذا علموا انه مال الغير فان كان الغير معلوما ردها عليه وان لم يعلم الاخذ انه من ماله او مال الغير فهو حلال حتى يتبين انه حرام (خانية بهامش الهندية ص۴۰۰ ج۳)

وفی الخلاصة: اذا قدم السلطان شيئا من الماكولات ان اشتراه يحل وان لم يشتره لكن الرجل لا يعلم ان في الطعام شيئا مغصوبا بعينه يباح اكله (خلاصة ج۴ ص۳۵۸) وكذا في الهندية (ص۳۴۲ ج۵)

وفی الشامية: وكان العلامة بخوارزم لا ياكل من طعامهم ويأكل جوائزهم فقيل له فيه فقال تقديم الطعام يكون اباحة والمباح له يتلفه على ملك المبيح فيكون اكلا طعام الظالم والجائزة تمليك فيتصرف في ملك نفسه (شامية ص۲۹۲ ج۲)

حمل نمودن این جزیه بر خلط درست نیست چه با وجودیکه مخلوط حلال میگردد با تملیک معهذا اخذ و شراء آن نا جائز است این چنین حمل نمودن آن علم بر غلبه درست نیست محل آن فقط این است که نه علم غلبه باشد و نه علم خلط طبقیکه از چنین مال احتراز نموده شود از ینجا این معمول علامه مبنی بر احتیاط است والافهو حلال کما قدمنا عن الخانیة.

علامه شامی بعد از جزیه بالا فرموده : ((ولعله مبنی علی القول بأن الحرام لا یتعدی الی ذمتین))

اما این را بنا بر معمول علامه خوارزم گردانیدن درست نباشد اگر بنا بر این باشد که (فیکون اکلا طعام الظالم) که عوض آن (فیکون اکل الحرام) شود از لفظ طعام الظالم معلوم میشود که از قبیل ورع و تقوی است .

ویدل علیه ما قدمنا عن الهندیه من قوله ولا ینبغی للناس الخ.

وفی المرقاة: والاثم ما حاك في النفس وتردد في الصدر وان افتاك الناس اى وان قالوا لك انه حق فلا تأخذ بقولهم فانه قد يوقع في الغلط واكل الشبهة اى وان قالوا لك انه حق فلا تأخذ بقولهم فانه قد يوقع في الغلط واكل الشبهة كان ترى من له مال حلال وحرام فلا تأخذ منه شيئا وان افتاك المفتى مخافة ان تأكل الحرام لان الفتوى غير التقوى (مرقاة ص۵ ج۳)

الجواب باسم ملهم الصواب : اصلاح الکلام فی احکام الخلط بین الحلال والحرام.

۳ ـــ بین مال مخلوط و مشتری فاسد به وجوه ذیل فرق ا ست

۱ ـــ در شراء فاسد عقد صلبا درست است .

۲ـــ بارضایت بایع صورت گرفته.
۳ـــ بائع عوض را تسلیم شده بخلاف خلط المغصوب فی الوجوه الثلاثه .
علاوه ازین درکتب فقه تصریح آمده که مغصوب مخلوط با تبدیلی ملک حلال نمیگردد.
قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله وهو حرام مطلقا علی الورثة) ماتر که میراثاً فانه عین المال الحرام وان ملکه بالقبض والخلط عنده الامام رحمه الله تعالی فانه لایحل له التصرف فیه قبل اداء ضمانه وکذا الوارثه ثم الظاهر ان حرمته علی الورثة فی الدیانة لاالحکم فلایجوز لولی القاصر التصدق ویضمنه القاصر اذابلغ تأمل (ردالمحتار ص۳۸۶ج۶)
مزید دلائل در آینده در ضمن تنقید می آید .
۵ ـــاین بر شماره سوم متفرع ا ست ولم یثبت هو بل ثبت خلافه
۱ـــ ۲ ـــ للفقیر لاللغنی .
۳ ـــ تعلیل (لابأس به) ، (لانه صار ملکا له) غیر تام است بتسلیم صحت شخصا برای غاصب نیز حلت ثابت میشود و هو باطل لذا توجیه آن چنین است که اخذ حلال است لان المعطی یعطی ملکهٔ انتفاع حلال نیست للخبث بخلاف المشتری
فانه یکره شراءه لکونه مانعاً من الردالواجب علی المشتری الاول ویحل الانتفاع لزوال الخبث العارض ویا مطلب اینکه (انتفاع حلاله مع الکراهیة دلا کما للغاصب نفسه)، و یا اینکه انتفاع حلال مع الکراهیة است کما للغاصب نفسه
۴ ـــ این وجوه ارفق بودن است .
۱ ـــاین مال بااختیار ضمان حلال میگردد.
۲ ـــ نسبت حرمة لعدم الملک خبیث لفساد الملک اهون است .
۳ ـــ محمول نمودن عبارت شامیه بر عبارت خلاصه ضروری نیست لذ در تعلیل علامه رافعی رحمه الله اشکالی نیست بلخصوص وقتیکه تعلیل خلاصه معلوم باشد .
۵ ـ ۶ ـ ۷ ـــ بین حی و میت فرق است که حق ملاک واجب بر ذمه غاصب باشد لذ علم و عدم علم ملاک و وفا و عدم وفای مال یکسان است به خلاف میت که بر ذمه او وجوب نباشد حق ملاک در ترک اوست از ینجا در ترکه قید نمود وفا را .
ایفاء دو صورت دارد : بصورت علم ملاک اداي ضمان در غیر آن تصدیق .

از دلیل خامس استنباط - الخ عدم علم ملاک واضح نیست نیز در این صورت در حق وارث حلت خلاف اصول ا ست و از (اذلواختلط) ان استخراج حرمت برای غاصب و حلت برای وارث آن غیر معقول ا ست البته در دلیل سادس و سابع معقول.ا ست لکن ان الموصی لهم فقراء در این عبارت توجیه نموده شود که غیر مخلوط حرام لعدم الملک ا ست و او بعینه واجب الرد است و در مخلوط حرمة لعدم الملک نیست بلکه للخبث اسـت و این مال واجب الرد نیست بلکه با اختیار ضمان حلال میگردد جهت قید (وفا) بعضی ها فکر میکنند که برای غاصب در مال مغصوبه به قدر حصه خویش حلال از توجیه فرق بین حی و میت دانسته شد که این استنباط درست نیست علاوه از آن این فکر فی نفسه نیز درست نیست چراکه جهت بودن حق غیر در هر جز مخلوط خبث ساری گردیده عبارت سادسه و سابعه بر قول کرخی رحمه الله محمول نموده شود زیرا غصب نفس حنطه به نسبت شرای آن مال مغصوب ظاهر تر ا ست .

۸ — (يدخل في ملكه مع الكراهة) متبادراز آن می آید که انتفاع مکروه است .

۹ — این با چنین اموال متعلق ا ست که خلط آن متیقن نباشد در آن مانند اموال متمیزه غلبه را اعتبار باشد اگر بر غلبه علم نداشته باشد جائز ا ست اما تورع اولی است.

قول علی رضی الله تعالی عنه (فانهم يعيبون من الحلال اكثر مما يعطونك) ازین جمله غلبه حلال ثابت نمیشود لذا ترجیع دادن این احتمال حلت در آن حکم جواز مقصود ا ست نفس جواز بر آن موقوف نیست وقتیکه یقین نباشد بر غلبه حرام امکان دارد البته از (اوخالطه وبا) اختلاط معلوم شود مگر نظر به سباق ثابت شود که در اینجا شبه خلط مراد ا ست اگر متیقن خلط مرادگرفته شوْد پس قابل قبول نیست زیرا در تائید آن کدام روایت مذهب نیامده است .

۱۰ — از ین برچه استدلال ا ست ؟

۱۱ — این محلول ا ست بر حالت اشتباه یعنی تا زمانیکه خلط متیقین نباشد زیرا در صورت خلط خوردن از ملک غاصب اتفاقی حرام ا ست ویمکن حمله

ويمكن حمله على قول الكرخي لما قدمنا في العبارة السادسة والسابعة.

۱۱ـ ۱ : در مال مشتبه قید غلبه نیز نیامده پس که ترک آن لازم ا ست.

۱۱ ــ ۲ : فرق دیانت و حکم در مال مخلوط نیست در مال مشتبه ا ست .

۱۲ ــ ۱۳ : مال مخلوط مانند مشتری فاسدا گر در رسیدن متفرع ا ست و حررنا بطلانه در دلیل (۱۳) در عبارت بزازیه از (فلایکون اخذه عندنا حراما محضا) (اخذ من الغاصب) اگر که بعدا آنرا خلط کند پس ثابت شد که بعد از آن (لایباح الانتفاع به) در حصه اخذ من الغاصب آمده است پس این دلیل است بر اینکه مال مخلوط با تبدیلی ملک حلال نمیشود .

۱٤ ــ در حصه مال مشتبه خلط متیقن نیست .

۱۵ ــ در این باره امور ذیل توجه طلب ا ست .

۱ ــ علامه ابن عابدین در مختار فرموده که آن عبارت را متذکر شدیم و علامه حصکفی رحمه الله خلاف او مطلقا حرمت را در کتاب الخطیر والاباحة ترجیع داده است.

۲ ــ علامه ابن عابدین چهار جزیه را ازمنية المفتی بزازیه . ذخیره و خانیه تقدیم نموده جزیه اول در حصه مال مشتبه است پس تصدیق آن واجب نیست از جزیه بزازیه وجوب تصدیق ثابت میشود جزیه ذخیره در مال مشتبه ا ست و جزیه خانیه جز اول آن در حصه مال مشتبه و جز ثانی آن (لواشتری حکاما ــ الخ) بر قول کرخی مبنی ا ست تفصیل در شماره (۱٤) می آید

۳ ــ شخصا علامه شامی بر وارث حرمت را تحریر فرموده ونصه :

ونصه: وان ملکه بالقبض والخلط عند الامام رحمه الله تعالى فانه لایحل له التصرف فیه قبل اداء ضمانه ولا لوارثه ثم الظاهر ان حرمته على الورثة فی الدیانة لا الحکم فلایجوز لولی الغاصر التصدق وبضمنه القاصر اذا بلغ تأمل.

٤ ــ در آخر این مبحث علامه شامی رحمه الله میفرماید :

اذا اختلط بحیث لایتمیز یملکه ملکا خبیثا لکن لایحل له التصرف فیه مالم یؤد بدله.

این تعلیل غاصب ووارث آن را شامل است تفصیل مزید در شماره پنج گذشت است

۱۶ ــ در این تبدیل ملک نیاید بلکه اباحت است که در آن بر حرمت اتفاق باشد پس حمل آن بر مال مخلوط جواز ندارد غیر آن نیز بر خلط آن قرینه نیست لذ این در حصه مال مشتبه است (ولو اشتری طعاما او کسوة من مال اصله پس یطیب الخ) بر قول کرخی محمول است بعد ازین تحریر تصریح شامی بنظر می رسد .

ونصها: (قوله وهو حرام على الورثة) اي سواء علموا اربابه اولا فان علموا اربابه ردوه عليهم والا تصدقوا به كما قدمنا انفا عن الزيلعي القول ولا يشكل ذلك بما قدمنا انفا عن الذخيرة والخانية لان الطعام او الكسوة ليس عين المال الحرام فانه اذا اشترى به شيئا يحل اكله على تفصيل تقدم في عين المال الحرام فانه اذا اشترى به شيئا يحل اكله على تفصيل تقدم في كتاب الغصب (رد المحتار ص۳۸۶ ج۶)

۱۷ — از مشتری فاسد تشبیه من کل الوجوه مقصود نیست بلکه فقط د ر نفاذ تصرفات تشبیه مقصود است. قال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: ثم اعلم انه ذكر في شرح السير الكبير في الباب الثاني والستين بعد المائة انه ان لم يرده يكره للمسلمين شراؤه منه لانه ملك خبيث بمنزلة المشتري فاسدا اذا اراد بيع المشتري بعد القبض يكره شراؤه منه وان نفذ بيعه وعتقه لانه ملك حصل له بسبب حرام شرعا اهـ فهذا مخالف لقوله ويطيب للمشتري وقد يجاب بان ما اخرجه من دار الحرب لما وجب على المشتري رده على الحربي لبقاء المعنى الموجب على البائع رده تمكن الخبث فيه فلم يطيب للمشتري ايضا كالبائع بخلاف البيع الفاسد فان رده واجب على البائع قبل البيع لا على المشتري لعدم بقاء المعنى الموجب للرد كما قدمناه فلم يتمكن الخبث فيه فلذا طاب للمشتري وهذا لا ينافي ان نفس الشراء مكروه لحصوله للبائع بسبب حرام ولان فيه اعراضا عن الفسخ الواجب هذا ما ظهر لي (رد المحتار ص۹۸ ج۴)

ازینجا ثابت شد که مال مخلوط من کل الوجوه مانند مشتری فاسد نباشد در حکمت حلت با آن مختلف ا ست در همین (۱۷) شماره از بدائع منقول ا ست ارشاد رسول الله صلی الله علیه وسلم بر آن نص صریح ا ست که مال مخلوط بعد از تبدیل ملک نیز حرام میباشد اگر در آن امکان می بود رسول الله صلی الله علیه وسلم ذابح را حکم مینمود که آنرا در تملیک خود در آرد .

للحم تصدق على بريرة رضي الله تعالى عنها. لها صدقة ولنا هدية.

در آن وقت ضرورت شدید بود برای طعام و تحلیل نیز سهل بود باو و در آن چنین نفرمود علاوه از آن در طعام اساری نیز تملیک متیقن نیست بلکه احتمال اباحت غالب است پس این توجیه را اختیارنه نمودن صورت تحلیل درست نیست که این طعام عین حرام بود بلکه برعین حرام نبودن آن سه دلایل موجود است.

۱ ــ به وجه ذبح وطبخ بر غاصب ضمان است ودر ملکیت او گردیده است .
۲ ــ بنا بر خلط مال مخلوط گردید .
۳ ــ اگر عین حرام می بود پس برای فقراء نیز حلال نمی بود در نظر شما این جواب است اگر که تناول حلال میبود باز هم اخذ مکروه بود از اینجا رسول الله صلی الله علیه وسلم آنرا بطور هدیه قبول نه فرمودند این جواب بنا بر این درست نیست که این بر شراء فاسد بودن متفرع ا ست که چندین بار ابطال آن ذکر گردید .
۱۸ ــ باشراء فاسد تشبه من کل الوجوه نیست کما حررنا مرارا .
۱۹ ــ ازحکم تصدق ثابت شد که بصورت هدیه بیع و غیره تبدیل ملک سبب حلت نیست .
۲۰ ــ بحکم شراء فاسد تنها نفاذ در تصرفات باشد و تقدم مرارا .
۲۱ : وجه استدلال؟
۲۲ ــ من وجه بحکم شراء فاسد است کما تقدم مرارا .
۲۳ ــ از منع قبول هدیه حرمت اکل معلوم میشود سوال و جواب در شماره نهم موجود است .
۱ ــ این نص صریح ا ست که مال مخلوط با تبدیلی ملک حلال نمیگردد در جواب قیاس بر شراء فاسد باطل است .
۲ ــ مال مخل مانند مال حربی است مانند مشتری فاسد نیست وجوه فرق مال مخلوط و مشتری فاسد در فوق ذکر شد
در آخر شماره (۲) که حواله شرح سید الکبیر ا ست آنجا مال حربی را به منزلة المشتری فاسد گفته در حالیکه این تشبیه بالا اتفاق تنها در نفاذ تصرفات ا ست نه در حلت فکذا لمال المخلوط تشبه مال مخلوط با مشتری فاسدا تنها در نفاد تصرفات است نه برای ذکر حلت ازینجا حصر ثابت شد لان مفهوم الفقها رحمهمالله حجة .
۳ ــ از جزیه تاتار خانیه استدلال تام ثابت نمیشود و جواب جزیه جامع الجوامع و خانیه را بنویسیم که که این مبنی است بر قول کرخی .
٤ ــ این دلیل صریح ا ست بر حرمت بیع و شراء قیاس نمودن بر شراء فاسد کمال

حلت مشتری باطل است کما حررنا

۷ ــ «(اما مسئلة ما اذا اختلط الحلال والحرام فی البلد. الخ)» این مال متعلق مال مخلوط بالیقین نیست بلکه متعلق مال مشتبه است مراد از اختلاط این ا ست که در بازار مال حلال و حرام موجود باشد اما مشتری بر چیزی علم حلت یا حرمت را یقینی ندارد در جائیکه بر مخلوطیت مال یقین باشد پس انتفاع از آن در حق شراء و مشتری حرام است کما حررنا.

۸ ــ عن الخلاصه: (ان اشتراه یحل) مبنی علی قول الکرخی رحمه الله تعالیٰ.

۲۲ ــ قولک : مخلوط اگر چه با تملیک حلال میگرَدد قلت : حلال نمیگردد .

خلاصه

۱ ــ اگر خلط متیقن باشد پس مخلوط برای غاصب واخذمن العاصب قبل از اختیار ضمان حرام است اگر حلال غالب باشد یا مغلوب .

۲ ــ در اموال متمیزه اعتبار غلبه را ست وقتیکه معلوم نباشد که از کی ا ست.

۳ ــ وقتیکه خلط مشتبه باشد نیز مانند اموال متمیزه غلبه را اعتبار باشد.

٤ ــ در صورت ثانیه و ثالثه وقتیکه علم نباشد بر غلبه پس اجتناب اولی است .

۵ ــ در صور جواز وقتیکه (مشتری) بیاید آن مبنی باشد بر قول کرخی به این مفهوم که مشتری حرام نباشد گناه اداء الثمن من الحرام است.

۶ ــ همه روایات کتاب الاثا و دیگر کتب بر اشتباه محمول است .

۷ ــ همه روایات جواز مبنی ا ست بر قول مرجوح.

ما در وقت این تحریر علاوه از عبارت شماره(۱۵) در تحقیق دیگر عبارات به مواضع. آن مراجعه نکرده ام ونه سیاق و سباق آن را ملاحظه نموده ام .

ثم بعد الفراغ من هذا التحریر رایت فی الهندیه ما یخالفه الا ان یحمل علی المرجوع، ونصها: عن محمد رحمه الله تعالیٰ غصب عشرة دنانیر فالقی فیها دینارا ثم اعطی منه رجلا دینارا جاز ثم دینارا اٰخر لا کذا فی التتارخانیه ناقلا عن جامع الجوامع. (عالمگیریه صـ۱۳۱ جـ۵) والله تعالیٰ اعلم

۲۱ شعبان سنہ ۱۴۰۸ھـ

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿وَمَا تَوْفِيقِيٓ إِلَّا بِٱللَّهِۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝٨٨﴾

اسکلیت انسان در تعلیم طبابت

«برای مشق طبابت پاره نمودن جسد انسانی و بی حرمتی آن جواز ندارد»

اسکلیت انسانی برای تعلیم طبابت

- در این عصر مترقی طبابت آنقدر به عروج رسیده که در آن اهمیت اسکلیت انسانی نیز مرعات نشود
- در شریعت علاج و علم اعلاج اتقدر مهم گرفته نشده است که نقش و جسد انسان در آن تخته مشق گردانیده شوه و انرا پاره کند و بی حرمتی آنرا کند .
- بالخصوص در صورتیکه این ضرورت از اسکلیت های پلاستیکی تکمیل میشود که تفصیل آن در آخر رساله تقدیم میگردد.

در تعلیم طبابت توسط اسکلیت انسانی تجربه نمودن جواز ندارد

سوال : درنظام الفتاوی صفحه(٤٥٩) جوازداده شده تجربه را بر اعضای انسانی یک پارچه فوتوکاپی آن ارسال خدمت شما میگردید دراین مورد تحقیق عالمانه نمائید . بینوا توجروا

حکم عمل جراحی بر نقش مسلمان

سوال : چه نظر دارند علماء دین اسلام که در شفاخانه بر جسد میت لاوارث تجربهای داکتری را انجام میدهند سوال اینجا ست :

۱ ـ ایا در کدام حالت بر نقش مسلمان تجربه داکتری جواز دارد یا خیر ؟

۲ ــ اگر در کدام حالت مخصوص جواز داشته باشد آیا بر نقش مسلمان عمل تجربهای جراحی جواز دارد ؟

الجواب : بر نعش مسلمان در بعضی حالات تجربه طبی جواز دارد مثلا کدام خانم فوت شد و طفل در شکم او زنده بود و حرکت واضطراب داشت پس در تمام فتوی گفته اند ی شکم او را از طرف چپ پاره کند و طفل را از آن خارج کنند در در مختار آمده : (حامل ماتت وولدها حی یضطرب شق بطنها من الایسر ویخرج ولدها. (برحاشیه رد المحتار ص۶۶۱ ج۱))

نیز در چنین حالت عمل جراحی جواز دارد وقتیکه بعد از فوت چیزی در شکم میت متحرک ومضطرب بنظر می رسید و در نظر مردم طفل معلوم شود طبقیکه در فتح القدیر آمده : (وفی التجنیس من علامة النوازل امرأة حامل ماتت واضطرب فی بطنها شئ وکان رایهم انه ولد حی شق بطنها (ص۱۰۲ ج۲ قبیل باب الشهید))

خلاصه اینکه در هر دو صورت اگر یقین باشد بر حیات طفل و با ظن و گمان چاک نمودن نعش میت جواز دارد نیز در آن صورت جواز دارد وقتیکه کسی یک سکه پول را تیر کند و بیمیرد در مختار آمده

(ولوبلع مال غیره ومات هل یشق قولان والاول نعم اه)

قوله الاول نعم) لانه وان کان حرمة الادمی اعلی من صیانة المال لکنه ازال احترامه بتعدیه کما فی الفتح ومفاده انه لوسقط فی جوفه بلا تعد لایشق اتفاقا اه(رد المحتار ص۶۶۲ ج۱)

وفی البیری عن تلخیص الکبری لوبلع عشرة دراهم ومات یشق وافاد البیری عدم الخلاف فی الدراهم والدنانیر رد المحتار ص۱۳۳)

پس فهمیده شد که بحالت ضرورت شق نعش میت جواز دارد

۲ ــ در پوهنتون طب جهت تجربه تعلیمی شق نعش شرعا جواز دارد چرا در قانون اسلام یک قاعده است که در صورتیکه بین دو ضرر اگر یک ضرر اقل واضعف دوهمی اعظم باشد پس زائل نمودن ضرورت اشد توسط ضرورت اخف جواز دارد مانند شق نمودن شکم زن میت جهت اخراج طفل از شکم او .

در الاشباه والنظائر آمده : (لوکان احدهما اعظم ضررا من الاخر فان الاشد یزال بالاخف ص ۱۲۳ تحت القاعدة الخامسة)

بعد از این با وجود مثالهای ذکر شده در ضمن یک تعداد مثالها ، مثال ذکر شده با این الفاظ ذکر شده است :

ومنها جواز شق بطن الميتة لاخراج الولد اذا كانت ترجى حياته وقد امر به ابوحنيفه رحمه الله تعالى فعاش الولد كما في الملتقط. (الاشباه والنظائر جاص ۱۲۳ مع الحموى)

توسط تجربه در پوهنتون طب بر چند اجساد میت باعث حیات صدها مریضان میگردد هیچ دلیل نیست که برای نجات یک طفل عملیات جراحی بر یک جسد میت بلا اختلاف جائز باشد و برای نجات صدها اجساد شق چند جسد جائز نباشد

هذا ما عندی فان اصبت فمن الله وان اخطات فمنی ومن الشیطان.

در نظر علماء قابل فکر این ا ست که آیا عدم تعلیم باعث هلاکت صدها اشخاص است یا خیر ؟ اگر موجب است پس این ضرر در مقابل چند نعش ها ضرر اشد واعظم است یاخیر ؟ در نظر من در مقابل چند جسد هلاک صدها اشخاص ضرر اشد و اعظم است از بنا بر تصریح الاشیاء از نظر قانون اسلام در آن هیچ شبه نیست که تجربات طبی بر اجساد در پوهنتون طب دردرجه جوازباشد والله اعلم باالصواب منت الله رحمانی خانقاه رحمانی مونگیر

الجواب الصحیح : حصول علم الجراحی در حق مسلمانان ضروری و لازمی ا ست و در اینجا قانون ا ست که الضرر یزال و الضروریات تبیح المحظورات.

پس بنا بر ضرورت و عذر این عمل جراحی جائز است طبقیکه مجیب لبیب آنرا توضیع نموده است و الله تعالی اعلم بالصواب . **کتبه السید مهدی حسن مفتی دارالعلوم دیوبند**

الجواب الصحیح والمجیب نجیح : عبارات خط کشیده دلیل محکم ا ست و ایات کریمه ﴿ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوٰةٌ يَٰٓأُولِي الْأَلْبَٰبِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ ﴾ و اشاره آیات قتال نیز بدین طرف ا ست والله تعالی اعلم . **احقر نظام الدین دارالعلوم دیوبند**

الجواب باسم ملهم الصواب: جواب نظام الفتاوی درست نیست قیاس نمودن ضرورت تعلیم را بر اخراج ولد به وجوه ذیل باطل ا ست :

۱ ـ شق بطن طریقه متبادل ولادت ا ست که در این عصر عام ا ست و بی حرمتی انسان پنداشته نمیشود .

۲ ـ شق بطن برای اخراج ولد امر عارضی ا ست که بعد از آن میت را احترامانه دفن میکنند و در پوهنتون طب دایم آنرا تخته مشق گردانند که این توهین میت است .

۳ ــ در اخراج ولد عمل نجات نفس ا ست و در پوهنتون طب آموختن طریقه تعلیم نجات نفس است فی الحال درآن عمل نجات نفس نیست .

۴ ــ اسباب بر دو گونه ا ست اول اینکه بر آن ترتیب و ثمره مسبب عادهٔ متیقن باشد و با ترک اسباب هلاکت یقینی باشدمانند اخراج از آتش از سیلاب و چاه یا نجات از گرفتن کدام درنده در این صورتها اختیار نجات نفس فرض است و ترک آن حرام است اخراج ولد سبب این قسم است ، قسم دوم اسباب انکه بر آن نتیجه لازمی نباشد و با ترک آن موت متیقن نباشد . اختیار چنین اسباب لازم نباشد و بر ترک آن گناه نباشد علاج الامراض از این قسم شمرده میشود صدها واقعات چنین است که با علاج مرض اضافه شده است یا مریض فوت نموده و عده زیاد مریضان بدون علاج صحت یافته اند و اتفاق ا ست که علاج فرض نیست اگر کسی در صورت عدم علاج فوت نمود بر او مواخذه نباشد اگر علاج فرض می بود پس برطبیب ما هرمرض(پروفیسور)که علاوه او کسی دیگری نباشد گرفتن اجرت بر او حرام می بود و در مسئله زیر بحث علاج نیز نیست بلکه تعلیم علاج ا ست و شتان بینهما کما قدمنا .

۵ ــ برای نجات نفس طفل تنها شق بطن میت متیقن ا ست که متیادل ندارد و تعلیم طبی علاوه شق جسد میت طریقه متیادل دارد مثلا :

۱ ــ توسط ماشین اسکریننگ اعضاء داخلی جسد انسان را تفصیلی معائنه کند .

۲ ــ از اجساد و اسکلیت حیوانی کار گرفته شود بالخصوص از جسد شادی که اعضای او مانند اعضای انسان ا ست باید کار گرفته شود .

۳ ــ اعضای پلاستیکی انسانی که از ممالک خارج وارد میشود از آن کار گرفته شود برای نجات از داشتن مجسمه اعضاء را جدا ، جدا کند و در صورت ضرورت یک عضوه را با عضو دیگر تماس دهد .

در روز نامه مشرق در سنه (۱۹۶۶) یک خبر شائع شد که بر طانیه بنام (سام) یک جسد انسانی تیار نموده که پنج فت و هفده اینچ قد دارد اعضای مصنوعی آن مانند اعضاء انسانی ا ست که قیمت آن جسد مصنوعی ۳۸ پوند ۹ شلنگ است .

اعضاء داخلی جسم را نیز تیار نموده قلب مصنوعی تیار نموده که ۱۳ پوند ۳ شلینگ قیمت دارد و قیمت اعصاب مصنوعی را ۱۱ پوند و ۱۰ شلنگ تعین نموده بینی تیار نموده که ۱۰ پوند قیمت دارد که باگوش اصلی تفاوت کمی دارد نظام تنفسی نیز تیار شده

مصنوعی که ۱۷ پوند ۱۵ شلنگ قیمت دارد شش و غیره اعضاء را نیز تیار نموده که به شکل احسن طلاب از آن در تجربات استفاده کنند .

مجیب جواز شق بطن را قیاس بر اخراج مال از شکم نمود در حالیکه تعلیل از ین جزیه باطل باشد که بطلان آن از(لانه وان کان حرمة الادمی اعلی من صیانة المال لکنه ازال احترامه بتعدیه) ظاهر میشود .

استدلال از کلیه اشباه نیز جواز ندارد در مقابل حفظ احترام با وجودیکه حفظ جان مقدم باشد اما در اینجا در مقابل احترام عمل حفظ جان نیست بلکه در آن طریقه تعلیم ا ست قسم ثانی سببیت علاج ا ست در اینجا علاج نیز نیست بلکه تعلیم علاج است پس توهین حرمت انسانی در آن جواز ندارد و اگر طبق نظریه مجیب تقابل نموده شود بین حفظ احترام و حفظ جان پس عوض اموات لاوارث بر وارثان و رشته داران اموات وارث دار فرض باشد که عوض دفن نمودن اموات خویش ان رایه فاکولته های طب بفرستند بصورت انکار بر حکومت فرض ا ست که آن اجساد رشته داران را جبرا بگیرد و در پوهنتون طب توسط تجربات طبی از آن کار گیرد اگر بوقت ضرورت میت میسر نشد پس از کدام قبر میت را اخراج نموده بر آن تجربه کند از تحقیق ثابت شده که در کالج اموات لاوارث کم باشد پس به نظر مجیب جهت نجات نفس همین صورت باقی ماند که جبرا از ورثه اموات انها را به شفاخانه بیاورند چرا این

ظلم را با اجساد لا وارثان مختص نموده اند در حالیکه یک میت هم لا وارث نیست در صورت نیافتن وارث نسبی فرض منجی حکومت ا ست که احترامانه آنها را تدفین و تکفین نمایند در غیر آن بر عامه مسلمان فرض باشد افراد حکومتی اماده نیستند که یک فرد اموات خویش را تسلیم پوهنتون طب کند پس چگونه اموات لا وارث را که حکومت وارث آن است تسلیم این فاکولته میکنند و به بی حرمتی انها راضی میشوند از ینجا فهمیده میشود که بدون تدریب بر اجساد نیز تعلیم تکمیل میشود که جسد های لاوارثان در قلت ا ست که ممکن رفته . رفته مجرمین بزرگ انسانهای بیش قیمت به قتل رسانیده و به فروش رسانند و یک تجارت مفید گردد برای ایشان و دیگران کار و عمل را بجا بگذارند همین تضید و شکار را پیشه خود گیرند خداوند (ج) از چنین فتنه ها نجات دهد و هوالعاصم و لا ملجاء لا منجاء الا الیه

۲۶ \ شعبان ۱۴۰۲ هـ

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿۴۹﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿۵۰﴾ ﴾

* * * * * * * * * * *
* * * * * * * * *

ضبط تولید واسقاط حمل

- از بین بردن قوت تولید
- اختیار نمودن تدا بیر مانع حمل
- اسقاط حمل بعد از علوق گرفتن

ضبط تولید و اسقاط حمل

- آیات قرآنی.
- احادیث نبوی
- نصوص فقهاء
- عقل سلیم

ضبط تولید و اسقاط حمل

سوال : حیثیت شرعی ضبط تولید و اسقاط حمل چیست؟ جواب مفصل را مرحمت فرمائید ، بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : ضبط تولید و اسقاط حمل چهار صورت دارد :

۱ ــ قطع سل یعنی اختیار نمودن تدبیری که دائمی قوت تولید ختم شود .

۲ ــ منع حمل یعنی اختیار نمودن چنین صورت که قوت تولید باقی باشد اما حمل بر قرار نماند .

۳ ــ بعد از حمل قبل از تکمیل چهار اسقاط آن .

احکام :

صورت اول بالاتفاق حرام ا ست با وجودیکه هر قدر فوائد در آن مد نظر گرفته شود و باوجودیکه دواعی آن خیلی زیاد و قوی هم باشد در حکم صورت دوم تفصیل ا ست که بلا عذر اختیار نمودن این صورت مکروه تنزیهی ا ست و در صورت اعذار ذیلا بلا کراهت جواز دارد

۱ ــ خانم انقدر ضعیف است که متحمل حمل نباشد

۲ ــ خانم دور از دیارش در جای است که در آنجا قصد قیام دائمی را ندارد و سفر او چندین ماه را دربر میگیرد.

۳ ــ جهت ساز گار نبودن زوجین قصد جدای را دارد .

٤ ــ خطر شدید خرابی صحت طفل شیر خوار است که در آغوش اوست .

۵ ــ خطر ا ست که بنا بر فساد زمان بچه بد اخلاق میشود و سبب رسوائی والدین میگردد اگر بنا بر چنین علت ها حمل را توقف دهد که خلاف اصول اسلامی است ناجائز مثلا جهت کثرت اولاد از تنگی رزق در خوف است یا وهم دارد اگر دختر تولد شود پس عار خواهد باشد.

صورت سوم بلا عذر نا جائز و حرام است البته بنا بر بعضی اعذار جواز دارد مثلا :

۱ ــ توسط حمل شیر خانم فرو میرود و یا ذرائع دیگر پرورش طفل نا ممکن باشد و یا متعذر.

۲ ــ کدام طبیب صاد ق و متدین بعد از معائنه برای خانم گفت : اگر این خانم حمل را باقی داشت خوف هلاک اوست یا کدام عضو او متضرر میشود.

صورت چهارم مطلقا حرام است هیچ عذر آنرا جواز نمیدهد .

تنبیه : علاوه از صورتهای عدم جواز در ضبط تولید و اسقاط حمل مفاسد دینی ودنیوی نیز میباشد مثلا :

۱ ــ کثرت زنا و امراض خبیثه خانم ها را علاوه خوف الهی بنا بر دو چیز بر معیار اخلاق و حیاء قایم دارد اول حیات فطری دوهم اینکه ولادت اولاد حرامی او را در معاشره با فضاحت مواجه میسازد مانع اول را تهذیب جدید غربی خاتمه داد بعد از شرکت دوشیزه گان در محافل مشترک پوهنتون ها با طلاب خریداری در بازار کاملا برهنه یا نیمه برهنه حیای خانم را کاملا از بین برد و مانع دوهم یعنی رواج ضبط تولید خوف دوم را که در

خوف تولد طفل حرامی می بود آنرا نیز از بین برَد و مردها رخصت یافتند در زنا و توسط زنا مواجه شدن با امراض خبیثه لازمی میباشد .

۲ ــ کثرت طلاق و نزاع خانوادگی زوجین زیرا اولاد شوهر را مانع از طلاق میسازد در صورت نبودن اولاد خاتمه دادن عقد زوجیت آسان می باشد برای زوجین .

۳ ــ فقدان بعضی خصا نص اخلاق بعضی خصائص در والدین تنها تربیت اولاد ا ست بعد از ضبط تولید هردو از ین خصوصیت محروم شدند طبقیکه والدین تربیت اولاد را در طفولیت بدوش میدارند در آخر بعد از جوان شدن اولاد خدمت والدین را بدوش میگیرند در تربیت والدین جذبه محبت ، ایثار و فدا کاری پیدا میشود مشق عاقبت اندیشی ، صبر و تحمل و ضبط را میکند بر اختیار نمودن قناعت و زندگی ساده مکلف میشوند اما با ضبط تولید دروازه همه این فوائد اخلاقی بسته میشود.

٤ ــ نقصان اخلاق اطفال و تر بیت اولاد را تنها والدین نکنند بلکه آنها شخصا تر بیت یکدیگر را میکنند که بین هم محبت ایثار تعاون و دیگر اوصاف اعلی را موصوف شوند توسط نکته چینی بر یک دیگر اخلاق ذمیمه را درست سازند اطفالیکه فرصت بودوباش را با برادران بزرگ و کوچک داده نشود پس چنین اطفال از اخلاق زیاد بهتری محروم میماند پس کسانیکه بر یک پسر اکتفاء میکنند یا بین دو ولد و فقه زیادی را خلق می کنند اینان در حقیقت اولاد خویش را از تربیت اخلاقی محروم میسازند .

۵ ــ خرابی صحت جهت ضبط تولید بر صحت زوجین اثر بدی بیفتد زیرا اقراص و گولی که در این خصه تد بیر گرفته شود بر صحت خانم اثری بدی وارد میکند بعد از گذشت عمر آهسته ، آهسته ضرر آن رونما میگردد مثلا بهمی نظام اعصاب ، بدمزاجی خرابی حافظه ، جنون ، سرطان اگر فرضا حمل گرفت در وقت وضع حمل تکلیف شدید را متحمل شود .

این چند نقصانات را قلم بند نمودیم تا عبرت گردد صاحب بصیرت را.

قال الله تبارك وتعالى: ﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾ (۱۱ــ۶)

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓا أَوْلَٰدَكُم مِّنْ إِمْلَٰقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾ (۶ــ۱۵۲)

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓا أَوْلَٰدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَٰقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ۚ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْـًٔا كَبِيرًا ﴿۳۱﴾﴾

(۱۷—۳۱)
﴿ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَوٰةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ﴾ (۲۰— ۱۳۲)

عن سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه یقول رد رسول الله صلی الله علیه وسلم علی عثمان بن مظعون رضی الله تعالی عنه التبتل ولو اذن له لاختصینا (صحیح بخاری ص۷۵۹ج۲)

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه قال قلت یارسول الله صلی الله علیه وسلم انی رجل شاب وانا اخاف علی نفسی العنت ولا اجد ما اتزوج به النساء فسکت عنی ثم قلت مثل ذلک فسکت عنی ثم قلت مثل ذلک فسکت عنی ثم قلت مثل ذلک فقال النبی صلی الله علیه وسلم یا اباهریرة جف القلم بما انت لاق فاختصر علی ذلک او ذر (ایضاً)

قال الحافظ العینی رحمه الله تعالی تحت هذا الحدیث: ان الاختصار فی الادمی حرام مطلقاً (عمدة القاری ص۲ج۲۰)

عن ابی سعید الخدری رضی الله تعالی عنه انه اخبره قال اصبنا سبایا فکنا نعزل ثم سالنا رسول الله صلی الله علیه وسلم عن ذلک فقال لنا وانکم لتفعلون وانکم لتفعلون وانکم لتفعلون ما من نسمة کائنة الی یوم القیمة الاهی کائنة.

قال العلامة النووی رحمه الله تعالی تحت هذا الحدیث: ثم هذه الاحادیث مع غیرها یجمع بینهما بان ماورد فی النهی محمول علی کراهة التنزیه وماورد فی الاذن فی ذلک محمول علی انه لیس بحرام ولیس معناه نفی الکراهة. (صحیح مسلم ص۴۶۳ج۱)

عن جدامة بنت وهب اخت عکاشة رضی الله تعالی عنها قالت حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم فی اناس وهو یقول لقد هممت ان انهی عن الغیلة فنظرت فی الروم وفارس فاذاهم یغیلون اولادهم فلا یضر اولادهم ذلک شیئاً ثم سالوه عن العزل فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ذلک الواد الخفی زاد عبیدالله فی حدیثه عن المقری واذا الموؤدة سئلت.

قال العلامة النووی رحمه الله تعالی تحت هذا الحدیث: الواد والموؤدة بالهمز والواد دفن البنت وهی حیة وکانت العرب تفعله خشیة الاملاق وربما فعلوه خوف العار والموؤدة البنت المدفونة حیة ویقال وادت المراة ولدها واد اقیل سمیت موؤدة لانها تثقل بالتراب وقد سبق فی باب العزل وجه تسمیة هذا. واداوهو مشابهة الواد فی تفویت الحیوة (صحیح مسلم ص۴۶۶ج۱)

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: (ویعزل عن الحرة) وکذا المکاتبة نهر (باذنها) لکن فی الخانیة انه یباح فی زماننا لفساده قال الکمال فلیعتبر عذرا مسقطا لاذنها، وقالوا یباح اسقاط الولد قبل اربعة اشهر ولو بلا اذن الزوج.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله لکن فی الخانیة) عبارتها علی مافی البحر وذکر فی الکتاب انه لایباح بغیر اذنها وقالوا فی زماننا یباح لسوء الزمان اھ

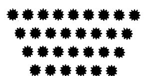
(قوله قال الکمال) عبارته وفی الفتاوی ان خاف من الولد السوء فی الحرة یسعه العزل بغیر رضاها لفساد الزمان فلیعتبر مثله من الاعذار مسقطا لاذنها اھ فقد علم مما فی الخانیة ان منقول المذهب عدم الاباحة وان هذا تقییدمن مشایخ المذهب لتغیر بعض الاحکام بتغیر الزمان واقره فی الفتح وبه جزم القهستانی ایضا حیث قال وهذا اذا لم یخف علی الولد السوء لفساد الزمان والا فیجوز بلا اذنها اھ لکن قول الفتح فلیعتبر مثله الخ یحتمل ان یرید بهالمثل ذلک العذر کقولهم مثلک لایبخل ویحتمل انه اراد الحاق مثل هذا العذر به کان یکون فی سفر بعید اوفی دار الحرب فخاف علی الولد او کانت الزوجة سیئة الخلق ویرید فراقها فخاف ان تحبل و کذا ماياتی فی اسقاط الحمل عن ابن وهبان فافهم.

(قوله وقالوا الخ) قال فی النهر بقی هل یباح الاسقاط الحمل نعم یباح مالم یتخلق منه شیء ولن یکون ذلک الابعد مائة وعشرین یوما وهذا یقتضی انهم ارادوا بالتخلیق نفخ الروح والافهو غلط لان التخلیق یتحقق بالمشاهدة قبل هذه المدة کذا فی الفتح واطلاقهم یفید عدم توقف جواز اسقاطها قبل المدة المذکورة علی اذن الزوج وفی کراهة الخانیة ولا اقول بالحل اذا المحرم لو کسر بیض الصید ضمنه لانه اصل الصید فلما کان یؤاخذ بالجزاء فلا اقل من ان یلحقها اثم هنا اذا اسقطت من غیر عذر اھ قال ابن وهبان ومن الاعذار ان ینقطع لبنها بعد ظهور الحمل ولیس لابی الصبی مایستاجر به الظئر ویخاف هلاکه ونقل عن الذخیرة لو ارادت الالقاء قبل مضی زمن ینفخ فیه الروح هل یباح لها ذلک ام لا اختلفوا فیه وکان الفقیه علی بن موسی یقول انه یکره فان الماء بعد ماوقع فی الرحم ماله الحیاة فیکون له حکم الحیاة کما فی بیضة صید الحرم ونحوه فی الظهیریة قال ابن وهبان فاباحة الاسقاط محمولة علی حالة العذر اوانها لاتأثم اثم القتل اھو بما فی الذخیرة تبین انهم ماارادوا بالتخلیق الانفخ الروح وان قاضیخان مسبوق بما مر من التفقه والله الموفق اھ کلام النهر ح (تنبیه) اخذ فی النهر من هذا ومما قدمه الشارح عن الخانیة والکمال انه یجوز لها سد فم رحمها کما تفعله النساء مخالفا لما بحثه فی البحر من

انه ينبغي ان يكون حراما بغير اذن الزوج قياسا على عزله بغير اذنها قلت لكن في البزازية له منع امراته عن العزل اه نعم النظر الى فساد الزمان يفيد الجواز من الجانبين فما في البحر مبني على ما هو اصل المذهب وما في النهر على ما قاله المشايخ والله الموفق (رد المحتار ص۳۸۰ ج۲)

قال في الهندية : رجل عزل عن امراته بغير اذنها لما يخاف من الولد السوء في هذا الزمان فظاهر جواب الكتاب ان لا يسعه وذكر هنا يسعه لسوء هذا الزمان كذا في الكبرى . وله منع امراته من العزل كذا في الوجيز للكردري . وان اسقطت بعد ما استبان خلقه وجبت الغرة كذا في فتاوى قاضيخان . العلاج لاسقاط الولد اذا استبان خلقه كالشعر والظفر ونحوهما لا يجوز وان كان غيرة مستبين الخلق يجوز واما في زماننا يجوز على كل حال وعليه الفتوى كذا في جواهر الاخلاطي وفي اليتيمة سالت علي بن احمد عن اسقاط الولد قبل ان يصور فقال اما في الحرة فلا يجوز قولا واحدا واما في الامة فقد اختلفوا فيه والصحيح هو المنع كذا في التتارخانية . ولا يجوز للمرضعة دفع لبنها للتداوي ان اضر بالصبي كذا في القنية امراة مرضعة ظهر بها حبل وانقطع لبنها وتخاف على ولدها الهلاك وليس لابي هذا الولد سعة حتى يستاجر الظئر يباح لها ان تعالج في استنزال الدم مادام نطفة او مضغة او علقة لم يخلق له عضو وخلقه لا يستبين الا بعد مائة وعشرين يوما اربعون نطفة واربعون علقة واربعون مضغة كذا في خزانة المفتين وهكذا في فتاوى قاضيخان والله اعلم (عالمگیریة ص۳۵۶ ج۵) . والله سبحانه وتعالى اعلم

۱۰ محرم سنہ ۱۴۱۵ھ

﴿ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾ ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

قوم يخضبون بالسواد آخر الزمان كحواصل الحمام لا يريحون رائحة الجنة
«رواه النسائي وابوداؤد»

طريق السداد لمحل الخضاب بالسواد

★ یک نسخه قلمی استفتاء را حاضر خدمت شمایان نمودیم که در نصوص حدیث و فقه تحریف نموده کوشش نموده اند در جواز خضاب بالسواد.

★ در این رساله جواب آن آمده باید باجواب اصل رساله و یا خلاصه آن قید قلم بند می شد اما بنا بر عدم الفرصتی بدون نقل آن رساله را پس ارسال نمودیم

* * * * * * *
* * * * * *

جواب یک رساله متعلق خضاب بالسواد

قال: ان اباحنيفة رحمه الله تعالى الخ (صـ۲)

وقال الامام ابويوسف رحمه الله تعالى الخ (صـ۲)

وقال الامام محمد رحمه الله تعالى الخ (صـ۲)

قال في البحر الرائق لا بأس الخ (صـ۲)

ومذهبنا ان الصبغ الخ (صـ۲)

وقال في الشامية قوله جاز الخ (صـ۲)

عن ابي ذر رضي الله تعالى الخ (صـ۳)

عن ابن عباس رضي الله تعالى عنه الخ (صـ۳)

پس مراد خضاب بمجموع حنا وکتم باشد (صـ٤)

القول: جواب هذا العبارات بأسرها بان المراد منها غير السواد الخالص من غير التفات الى تحقيق معنى الكتم بانه يكون سوادا خالصا اولا، والى ان الواو للجمع ام بمعنى او وان الجمع بين الحناء والكتم

یورہ سواداً خالصاً اولا. والدلیل علی ما ادعیہ من سبعۃ اوجہ

۱۔ رفع التعارض بین الادلۃ فالممنوع منہ ما یکون سواداً خالصا والمجاز غیر ذلک لتعدد معانی الاثار ولاتتضاد.

۲۔ نقل العینی علی ص ۲۰ عن فتح الباری فکان اکثرہم یخضب بالصفرۃ منہم ابن عمر وابو ہریرۃ واخرون رضی اللہ تعالیٰ عنہم وروی مالک رحمہ اللہ تعالیٰ عن علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ وخضب بعضہم بالحناء والکتم وبعضہم بالزعفران وخضب جماعۃ بالسواد.

فعلم من ہذہ المقابلۃ صراحۃ بان المراد من الحناء والکتم غیر السواد.

۳۔ اختضب لاجل التزین للنساء والجواری جاز فی الاصح ویکرہ بالسواد (رد المحتار)

۴۔ اما الخضاب بالسواد فمن فعل ذلک من الغزاۃ لیکون اہیب فی عین العدو فہو محمود منہ اتفق علیہ المشائخ ومن فعل ذلک لیزین نفسہ للنساء ولیحبب نفسہ الیہن فذلک مکروہ وعلیہ عامۃ المشائخ (الی ان قال) وعن الامام رحمہ اللہ تعالیٰ ان الخضاب حسن لکن بالحناء والکتم والوسمۃ (عالمگیریۃ)

۵۔ روی الامام البخاری رحمہ اللہ تعالیٰ فی باب ہجرۃ النبی صلی اللہ علیہ وسلم واصحابہ الی المدینۃ فقدم النبی صلی اللہ علیہ وسلم وکان اسن اصحابہ ابوبکر فغلفہا بالحناء والکتم حتی قنا لونہا (بخاری ج ۱ ص ۵۵۸)

۶۔ فی الموطا للامام محمد رحمہ اللہ تعالیٰ قال محمد رحمہ اللہ تعالیٰ لانری بالخضاب بالوسمۃ والحناء والصفرۃ باسا وان ترک ابیض فلاباس بذلک کل ذلک حسن اھ وفی التعلیق الممجد علی الموطا (قولہ بالوسمۃ) والخضاب بہ صرفا لایکون سواداً خالصا بل مائلا الی الخضرۃ وکذا اذا خلط بالحناء وخضب بہ نعم لو خضب الشعر اولاً بالحناء صرفا ثم بالوسمۃ علیہ یحصل السواد الخالص فیکون ممنوعا کما سیاتی ذکرہ (وبعد اسطر علی قولہ لانری) واما الخضاب بالسواد الخالص فغیر جائز لما اخرجہ ابوداود والنسائی وابن حبان والحاکم وقال صحیح الاسناد عن ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما مرفوعا یکون قوم یخضبون فی اخر الزمان بالسواد کحواصل الحمام لایریحون رائحۃ الجنۃ وجنح ابن الجوزی فی العلل المتناہیۃ الی تضعیفہ مستندا بما روی ان سعدا والحسین بن علی رضی اللہ تعالیٰ عنہم کانا یخضبان بالسواد ولیس بجید فلعلہ لم یبلغہما الحدیث والکلام فی بعض رواتہ لیس بحیث یخرجہ عن حیز الاحتجاج ومن ثم عدابن حجر المکی فی الزواجر الخضاب بالسواد من الکبائر ویؤیدہ ما اخرجہ الطبرانی

عن ابی الدرداء رضی الله تعالی عنه مرفوعاً من خضب بالسواد سود الله وجهه یوم القیامة وعند احمد رحمه الله تعالی غیروا الشیب ولا تقربوا السواد واما ما فی سنن ابن ماجة مرفوعا ان ما اختضبتم به هذا السواد رغب لنسائكم واهیب لكم فی صدور اعدائكم ففی سندة ضعفاء فلا یعارض الروایات الصحیحة واحل امنه بعض الفقهاء جوازه فی الجهاد ام.

۷ــروی الامام البخاری رحمه الله تعالی فی مناقب الحسن والحسین رضی الله تعالی عنهما عن انس بن مالك رضی الله تعالی عنه وكان (الحسین رضی الله تعالی عنه) مخضوبا بالوسمة. قال المحدث السهارنفوری رحمه الله تعالی فی الحاشیة ظاهره وان كان معارضا لقوله علیه السلام جنبوه السواد لكن المعنی كان مخضوباً بالوسمة الخاصة والخضب بها وحدها لایسود الشعر فاندفع التعارض بینهما لان المنهی عنه هو السواد المحض او كون السواد غالبا لابالعكس ومنشأ الشریعة بنهیه ان لا یلتبس الشیب بالشباب والشیخ بالشاب علی ان الحسین رضی الله تعالی عنه كان غازیا شهیدا فالخضاب بالسواد جائز فی الجهاد (صحیح البخاری ج۱ص۵۳۰)

فافادت عبارة التعلیق الممجد وحاشیة صحیح البخاری امورا.

۱ــما یروی من فعل الحسین رضی الله تعالی عنه فلیس فی روایة البخاری التصریح بالسواد.

۲ــ فالروایة المصرحة بالسواد ثبتت فهی مؤولة بالشبه بالسواد عزاه الی اللمعات فی حاشیة ابی داود باب الخضاب (ص۲۲٦ج۲)

۳ــلم یبلغ الحسین رضی الله تعالی عنه حدیث النهی عن السواد.

۴ــكان الحسین رضی الله تعالی عنه غازیا.

تلك سبع شداد علی ان المراد من الحناء والكتم الذی ابیح استعماله غیر السواد.

قال: والممنوع من الخضاب هو ما یكون لونه كحواصل الحمام الخ (ص۴)

اقول: ان المراد من الحدیث هو السواد الخالص لالون الحواصل بعینه لانه لاوجه لكونه منهیا عنه ووجه النهی عن السواد الخالص معقول.

قال: لان الوعید صادق علی قوم یظهر فی اخر الزمان یخضبون بالسواد الخالص فعلم ان مراده صلی الله علیه وسلم هو السواد لالون الحواصل بعینه.

اقوال الصحابة رضی الله تعالی عنهم (ص۶)

اقول: لایقتدی باقوالهم فی مقابلة الاحادیث الصحیحة كما لانقتدی باقوال جماعة من الصحابة

رضی الله تعالی عنهم التی تقول بوجوب قراءة الفاتحة خلف الامام والحال انا قائلون بحرمتها علی ان ذهب شرذمة قلیلة الی الاباحة فذهب الی التحریم جم غفیر. وهذا بعد تسلیم صحة نقل المفتی فانی لم اتتبع الکتب المنقول عنها.

قال: علی اولو الالباب (ص-۱۰)

اقول: الصحیح علی اولی الالباب.

قال: قد ورد فی الحدیث الخ (ص-۱۰)

اقول: قال ابو الحجاج کل ما تفرد به ابن ماجة فهو ضعیف لا یراد طائفة من الاحادیث الموضوعة ولذا اخرجه الشاولی لله رحمه الله تعالی من فهرس الصحاح، والحدیث ضعیف جدا لان خفاعاً السدوسی ضعیف (تقریب) وایضا فی اسناده عبد الحمید الصیفی وهو لین الحدیث (الحجاج)

قال: علی النهی ...... فلما صار النهی الخ (ص-۱۱)

اقول: فیا للعجب لعلم المفتی والادب بان وضع لفظ النهی موضع الاباحة فلعلهما مترادفان عنده.

قال: لا یدل علی الکراهة التحریمیة الخ (ص-۱۳)

اقول: ان المتبادر من الکراهة التحریمیة الا عند القرائن الدالة علی التنزیه فالمستثنی منه الکراهة التحریمیة والمستثنی عدم الکراهة التحریمیة ولذا یذکر حد الکراهة التحریمیة فی تعریف مطلق الکراهة کما قال فی الهدایة تکلموا فی معنی المکروه والمروی عن محمد رحمه الله تعالی نصا ان کل مکروه حرام الا انه لما لم یجد فیه نصا قاطعا لم یطلق علیه اسم الحرام وعن ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله تعالی انه الی الحرام اقرب وفی الشامیة احدهما کرہ تحریما وهو المحمل عند اطلاقهم الکراهة الخ.

علی ان الاحادیث الصحیحة وعبارات الفقه مصرحة بالمنع والتحریم بدون ذکر لفظ الکراهة کما ورد فی الحدیث الصحیح عن جابر رضی الله تعالی عنه قال جیئ بابی قحافة یوم الفتح الی النبی صلی الله علیه وسلم وکان راسه ثغامة فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذهبوا به الی بعض نسائه فلتغیره وجنبوه السواد (رواه ابن ماجة) و هذا الحدیث صحیح (رواه مسلم) ومذهب الجمهور المنع (الحجاج) واخرابن عابدین عبارات التحریم لیدل علی اختیاره ایاه کما قال فی الشامیة فی بحث التثویب تحت (قوله وابو یوسف خصهم) اخذ ذکر وجه ابی یوسف رحمه الله تعالی لافادة اختیاره الخ (رد المحتار) فالظاهر ان المفتی جاز عن الحق الباهر تعسفا وما سلک فی الاستدلال مسلک الدیانة فاورد الضعاف

وحر الکلم عن مواضعها واورد قطع العبارات الناقصة علی طریقة ان تذکر قوله تعالی لاتقربوا الصلوة وتترک وانتم سکاری.

والحاصل ان العبارات الدالة علی التحریم من الفقه والحدیث کثیرة یعسر احصاءها والاغماض عنها تعسف وتجاهل علی انه ان سلمنا التعارض فالترجیح للمحرم. والحق انه لامعارضة بین الحدیث الضعیف الساقط عن حد الاعتبار والصحاح، وبین قول شرذمة قلیلة مذهب الجمهور من المحققین.

قال: اولا الخ(ص ۱۵)

اقول: قد اشتهر فی الافاق اطلاق اسم المصنف علی المصنف فکیف جهل عنه المفتی الادیب فمن هذا القبیل الجامی وعبد الرسول وعبد الغفور والملا عبد الرحمن والملا جمال فی النحو. والزواهد الثلاثة فی المنطق واشتهر لواء الهدی فی اللیل والدجی باسم مصنفه غلام یحیی ویطلق لفظ ابن عابدین علی رد المحتار فی بلاد العرب وفی بلادنا یقال له الشامی کما ارتکبه المفتی ایضا علی ص ۲ وص ۲۳ فالعجب انه کیف یعترض بما یرتکب وکذا اکرثاء وذوسیوس واکر بطلیموس فی الریاضی وکذا عبد الحکیم وغیرها من اسماء الکتب مما لایحصی وکتب الحدیث کلها معروفة باسماء مصنفیها.

قال: والثانی الخ(ص ۱۷)

اقول: فای مطلب یطلب المفتی الفاضل الادیب فی عبارات الفقهاء التی فیها اضافة الکراهة الی التحریم کما قال فی الفتح ثم ان هذا حد المکروه کراهة تحریم واما کراهة المکروه کراهة تنزیه فالی الحل اقرب. فقط والله الهادی الی سبیل الرشاد ۲۳ رمضان سنه ۷۲ هجری

ضمیمه

از حضرت مفتی محمد ابراهیم صاحب صادق آبادی مدظله

خضاب کننده به سیاهی بوی بهشت را نبیند

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال ان العبد اذا اذنب ذنبا کانت نکتة سوداء فی قلبه فان تاب منها صقل قلبه وان زاد ادته فذلک قول الله تعالی: کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون(احمد، ترمذی، نسائی).

ترجمه: رسو الله صلی الله علیه وسلم ارشاد می فرماید وقتیکه بنده مرتکب یک جرم

شود پس بر قلبش داغ و لکه سیاه زده میشود پس اگر توبه کند سیاهی قلب صیقل میشود و قلب او شفاف میشود اما اگر عوض توبه کردن بیفزاید در گناه داغ نیز افزوده شود تا انکه بر همه قلب او سیاهی احاطه کند آن زنگ بر قلب او که خداوند جل جلاله از آن زنگ متذکر شده در این آیه ﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ .

نظر به این حدیث اگر مایان متوجه شویم در گرد و نواح خویش تعداد معاصی انقدر اضافه شده است که تنها این جرم ها ازفهرست بر آمده بلکه حیثیت فیشن را اختیار نموده.

فکر کنید به کدام اندازه مسلمانان در تصویر کشی تصویر بینی سینما بینی فحاش عریانی و بی پردگی و ریش تراشی وجرم های دیگر مبتلا اند و طریقه های غربی ها را اختیار نموده اند.

خضاب و سیاه نمودن موی در سر فهرست این جرم ها ست اما متاسفانه که فساق و فجاراین جرم ها را با بیباکی انجام میدهند و مسلمانان نیک و پارسا نیز در این جرم مبتلا اند ریش داران و سفید ریشان معتمد مرتکب چنین جرم میگردند، مسلمانانیکه شعار اسلام را بیخ کنی میکند پس او با خضاب خینه چه تعلق داشته باشد؟ این شخص صورت مردانگی را تبدیل میکند و آنان میگویند خضاب یا خینه چه وا سطه دارد و میگویند خینه از صورت مرد ها خارج است.

وعیدات بر خضاب سیاه

خضاب سیاه اگر در سر باشد و یا در ریش، حرام است زیرا در حدیث در حصه تغیر دادن موی های سفید مردها را ترغیب داده شده بر خینه و وسمه (کتم) اما بر استعمال سیاه خالص وعید شدیده وارد شده در این مورد احادیث را ملاحظه کنید:

۱ـ عن ابی ذر رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان احسن ما غیر به هذا الشیب الحناء والکتم (سنن اربعة)

ترجمه : رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرموده : رنگ بهترین که سفیدی موی را تغیر میدهد خینه و وسمه است.

۲ـ عن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یکون قوم فی اخر الزمان یخضبون بهذا السواد کحواصل الحمام لا یریحون رائحة الجنة (ابوداود، نسائی، احمد، ابن حبان)

توجمه : رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمودند در عصر آخر مردمانی بیایند که مانند جاغورها و حوصله های کبوتران با خضاب سیاه خود را (سر و ریش خویش را) رنگ کنند چنین اشخاص آنقدر از بهشت فاصله میگیرند که خوشبوئی آنرا نیز محسوس نمیکنند

۳ــ عن جابر بن عبدالله رضی الله تعالی عنهما قال اتی بابی قحافة رضی الله تعالی عنه یوم فتح مکة وراسه ولحیته کالثغامة بیاضا فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم غیروا هذا بشیء واجتنبوا السواد (مسلم، ابوداود، نسائی، احمد، ابن ماجه)

توجمه: حضرت جابر بن عبدالله رضی الله تعالی عنه میفرماید که پدر حضرت ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه، حضرت ابو قحافه رضی الله تعالی عنه روز فتح مکه در خدمت آنحضرت صلی الله علیه وسلم احضار نموده شد درحالیکه موی سر و ریش او مانند بال نعامه سفید شده بود رسول الله فرمود این سفیدی را با چیزی تغیر دهید اما از رنگ سیاه اجتناب ورزید.

برای وضوح مطلب این ارشادات کافی و وافی است چند روایات دیگری را نیز نقل میکنیم که سندا قوی نیست اما بقصد تائید و تقویت آنرا تقدیم مینمائیم :

۱ــ عن عامر رحمه الله تعالی مرسلا ان الله لا ینظر الی من یخضب بالسواد یوم القیامة (کنزل العمال ص۱۶۱ ج۶)

توجمه : از حضرت عامر رضی الله تعالی عنه روایت است که خضاب کننده گان سیاه را خداوند جل جلاله روز قیامت به نظر رحمت نه بیند .

۲ـ عن ابی الدرداء رضی الله تعالی عنه مرفوعا من خضب بالسواد سود الله وجهه یوم القیامة رواه الطبرانی وابن ابی عاصم (کنزل العمال ص۱۶۱ ج۶ جمع الوسائل ص۱۲۵ ج۱، وجز المسالك ص۳۳۵ ج۶)

کسی که خضاب سیاه را استعمال کند خداوند جل جلاله روز قیامت چهره او را سیاه میگرداند .

۳ــ من مثل بالشعر لیس له عند الله خلاق (طبرانی)

قال فی النهایة مثلة الشعر حلقه من الخدود وقیل نتفه او تغییره بسواد. (ص۲۹۳ ج۴)

کسی که مثله نمود با مویش در رحمت خداوند جل جلاله او را سهم نباشد سعایه و ابن اثیر آمده مراد از مثله تراشیدن موی رخساراست و بعضی علماء گفته اند کشیدن موی

سفید یا آنرا با سیاه تبدیل نمودن است .

۴ـ عن انس رضی الله تعالی عنه اول من اختضب بالحناء والكتم ابراهیم خلیل الرحمن واول من اختضب بالسواد فرعون (فردوس دیلمی، السراج المنیر، کنز العمال، اوجز المسالك، کشف الخفاء للجراحی)

خینه اول از همه و خضاب با وسمه را حضرت ابراهیم علیه سلام نموده ا ست و خضاب سیاه را قبل از همه فرعون نموده ا ست

اجماع مذاهب اربعه

بر حرمت حضاب سیاه مذاهب اربعه اجماع دارند طور مثال بر تقدیم نمودن یک ، یک قول اکتفاء کنیم.

احناف : علامه علاء الدین حصکفی رحمه الله میفرماید : (یستحب للرجل خضاب شعره ولحیته (الی قوله ویکره بالسواد).

ترجمه : خضاب نمودن سر و ریش برای مردان مستحب است اما رنگ سیاه خضاب مکروه تحریمی است .

و علامه شامی رحمه الله میفرماید : (قوله ویکره بالسواد) ای لغیر الحرب قال فی الذخیرة: اما الخضاب بالسواد للغزو لیکون اهیب للعدو فهو محمود بالاتفاق وان یزین نفسه للنساء فمکروه وعلیه عامة المشائخ (رد المحتار ص۲۲۲ج۶) .

بدون جهاد جهت هر مقصد خضاب سیاه مکروه است در ذخیره آمده توسط خضاب سیاه مرعوب ساختن دشمن در جهاد مستحسن و محمود ا ست خضاب نمودن شوهر برای خانم خویش مکروه ا ست همین ا ست مذهب تمام مشائخ .

علاوه از این در فتاوی عالمگیری (ص۳۵۹،ج ۵) و بر حاشیه آن قاضی خان (ص۴۱۲ ،ج ۳) بزازیه (۳۷۷ ، ج ۶) الجوهر ة الیُسر به (ص ۳۶۱ ، ج۲) و دیگر فتاوی نیز

تنبیه : در کتب فقه درجائیکه لفظ (مکروه) مطلق آمده باشد مراد از آن (مکروه تحریمی) است که یک قسم حرام است که در عذاب وگناه مساوی با حرام است ، تفصیلش درآینده می آید .

• **مالکیان** : در کتب مالکیه چیزی در این مورد نیافتم البته شارح موطا مولانا ذکریا رحمه الله مینویسد : وفی المحلی: یکره عند مالك صبغ الشعر بالسواد من غیر تحریم.
(اوجز المسالك ص۲۵ ج۱۵)

در محلی آمده که نزد امام مالک سیاه کردن موی مکروه است اما حرام نیست این توضیع در فوق ذکر شد که مراد از آن مکروه تحریمی است که در گناه کم از حرام نیست علامه محمد علی الشوکانی تحت روایت جابر (رض) مینویسد

والحدیث یدل علی مشروعیة تغییر الشیب وانه غیر مختص باللحیة وعلی کراهة الخضاب بالسواد قال بذلك جماعة من العلماء قال النووی: والصحیح بل الصواب انه حرام ومعنی الخضاب بالسواد ومن صرح به صاحب الحاوی انتهی (نیل الاوطار ص۱۳۰ ج۱)

حدیث دلیل ا ست بر اینکه تغیر دادن رنگ موی های سفید جواز دارد و این حکم مخصوص با ریش نیست بلکه تغیر دادن موی سر نیز جواز دارد ونیز این حدیث دلیل است بر کراهت خضاب سیاه یک جماعت علماء این چینین نظر دارند که خضاب سیاه ممنوع است امام بغوی و امام حاوی رحمهما الله میفرمایند : درست این است که خضاب سیاه حرام است

شافعیه : امام محی الدین ابوذکریا الشافعی رحمه الله میفرماید :

ومذهبنا استحباب خضاب الشیب للرجل والمرأة بصفرة اوحمرة ویحرم خضابه بالسواد علی الاصح وقیل یکره کراهة تنزیه والمختار التحریم لقوله صلی الله علیه وسلم واجتنبوا السواد (شرح مسلم ص۱۹۹ ج۲)

در مذهب ما (شوافع) برای مرد و زن خضاب رنگ زرد و سرخ مستحب ا ست و طبق فوق رنگ خضاب سیاه حرام ا ست و در یک قول ضعیف کراهت تنزیهی نیز آمده اما قول مختار قول حرمت است زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است : واجتنبوا السواد.

حنا بله : امام موفق الدین ابن قدامة الحنبلی رحمه الله میفرماید : ویکره الخضاب بالسواد قیل لابی عبدالله : تکره الخضاب بالسواد؛ قال ای والله . قال: وجاء ابوبکر بابیه الی رسول الله صلی الله علیه وسلم وراسه ولحیته کالثغامة بیاضا فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم : غیروهما وجنبوه السواد (المغنی ص۶۹ ج۱)

خضاب رنگ سیاه مکروه ا ست از امام احمد بن حنبل رحمه الله پرسیده شد شما رنگ

سیاه را مکروه دانسته اید فرمود بلی سوگند بر الله جل جلاله حضرت ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه پدرش را نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آورد که موی سر وریش او مانند پر ثغامه سفید بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود : آنرا تغیر بدهید اما از رنگ سیاه اجتناب ورزید

فتاوی اکابرین

در این مورد فتاوی اکابر متاخرین را تفصیلا ذکر میکنیم :

۱ ـ علامه عبدالحی لکنوی رحمه الله) میفرماید : (خضاب کردن وسیاه کردن به رنگ سیاه خالص ممنوع وگناه کبیره است.

امام ابن حجر مکی رحمه الله آنرا در زواجر گناهان کبیره درج نموده ، در حدیث شریف آمده است :

یکون فی اخر الزمان قوم یخضبون بالسواد کحواصل الحمام لایجدون رائحة الجنة رواه ابوداود والنسائی(الی قوله)وطبرانی رحمه الله تعالی) روایت کرده است (من خضب بالسواد سود الله وجهه یوم القیامة ـ الی قوله)

ترجمه : در زمانه آخر مردمانی بیایند که موی وسر خویش را با رنگ سیاه وخضاب مانند حوصله های کبوتران خضاب نموده باشد اینان خوشبوئی بهشت را محسوس نمیکنند (ابو داؤد ، نسائی) و امام طبرانی رحمه الله روایت نموده کسی که خضاب سیاه نمود روز حشر خداوند جل جلاله روی او را سیاه کند

وملاعلی قاری رحمه الله تعالی درشرح شمائل ترمذی رحمه الله تعالی می نویسد : ذهب اکثر العلماء الی کراهة الخضاب بالسواد وجنح النووی الی انها کراهة تحریم وان من العلماء من رخص فیه للجهاد ولم یرخص فیه لغیره انتهی (مجموعة الفتاوی علی هامش خلاصة الفتاوی ص۲۵۰ ج۴)

یعنی اکثر علماء خضاب را مکروه قرار داده اند میلان امام نوؤی رحمه الله سوی کراهت تحریمی ا ست بعضی علماء تنها در وقت جهاد اجازه داده اند علاوه از آن سیاه کردن موی وسر با خضاب در مقصد دیگر جواز ندارد

۲ ـ فقیه النفس مولانا رشید احمد گنگوهی رحمه الله فرموده رنگ نمودن موی با هر

چیز علاوه سیاه جواز دارد (فتاوی رشیدیه ص ٤٨٢) خضاب سیاه در هیچ صورت برای مردان درست نیست (فتاوی رشیدیه ٤٨٩)

۳ — فتوی حکم الامته حضرت مولانا تهاوی رحمه الله .

سوال : آیا خضاب نمودن مردان با خضاب سیاه جواز دارد یا خیر ؟

الجواب : خضاب نمودن با رنگ سیاه حرام است زیرا کلیا دراین مورد و جزئیا وعید آمده کماروی مسلم :

عن جابر رضی الله تعالی عنه قال اتی النبی صلی الله علیه وسلم بابی قحافة رضی الله تعالی عنه یوم فتح مکة وراسه ولحیته کالثغامة بیاضا فقال النبی صلی الله علیه وسلم غیروا هذا بشیء واجتنبوا السواد والامر للوجوب وترک الواجب یوجب الوعید (امداد الفتاوی ص۲۱۸ ج۴)

در این مورد رساله، بنام (القول السداد فی الخضاب بالسواد) تحریر فرموده آنرا ملاحظه نمائید امداد الفتاوی(۲۱۸ . ج ٤) .

٤ — حضرت مولانا شاه انور شاه کشمیری صاحب میفرماید :

وفی الحدیث النهی الشدید عن الخضاب الاسود الذی لا یتمیز به بین الشیخ والشاب (الی قوله) والوسمة اذا لم تکن اسود اشد السواد ویتمیز بین الشیخ والشاب جائزة کما فی موطا محمد رحمه الله تعالی (العرف الشذی علی الترمذی ص۱۰۵ ج۱)

در مورد چنین خضاب در حدیث ممانعت آمده که در استعمال آن جوان وپیر یک برابر اند وسمه که زیاد سیاه نباشد و با آن بین جوان و پیر امتیاز میآید استعمال آن جایز است طبقیکه در مو طاء امام محمد رحمه الله آمده است :

۵ — مولانا خلیل احمد سهانفوری رحمه الله میفرماید :

وفی الحدیث تهدید شدید فی خضاب الشعر بالسواد وهو مکروه کراهة تحریم . (بذل المجهود ص۸۲ ج۶)

در این حدیث بر خضاب سیاه وعید شدید آمده و آنرا مکروه تحریمی قرار داده است.

۶ — حضرت مولانا عزیز الرحمن صاحب مفتی دارالعلوم دیو بند چنین فتوی داده

سوال : کسی که با خضاب سیاه مویش را سیاه کند آیا خلف او اقتداء جواز دارد ؟

الجواب : خلف او اقتدا مکروه ا ست (فتاوی دارالعلوم دیو بند ص۱۸ ، ج۳)

۷ ـ مفتی اعظم هند مفتی کفایت الله صاحب فتوی داده که : حضاب رنگ سیاه برای مجاهدین محمود و مستحسن است اما بقصد زینت حضاب سیاه خالص مکروه ا ست (کفایت المفتی ص ۱۷۲ ، ج ۹)

۸ ـ شیخ الحدیث مولانا محمد ذکریا صاحب در اوجز المسالک ص ۳۳٤ ، الجواب : ۶) در حصه خضاب دلائل مفصل را قید قلم نموده است .

۹ ـ سیدی و مرشدی مفتی رشید احمد صاحب لدهیانوی دام مجدهم میفرماید :

سوال : آیا حافظیکه ریش خود را سیاه کرده باشد خلف او تراویح جواز دارد یاخیر؟ بینوا توجروا

الجواب : خضاب کننده سیاه فاسق ا ست لذ تراویح خلف او مکروه تحریمی است در صورت نبودن امام صالح خلف او اقتداء جواز دارد (احسن الفتاوی ص ۲۹٤ ، ج۳ ـ اردو)

۱۰ ـ حضرت مولانا عبدالرحیم صاحب فتوی داده :

سوال : درصورتیکه موی سر یک شخص درجوانی سفید شود آیا خضاب نمودن بر آن جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب : خضاب سیاه شدید جرم ا ست در حدیث بر آن وعید آمده فتاوی رحیمه (ص۲۹ ج۶)

بعد از دلائل منع ، دلایل مجوزین را قید قلم میکنیم :

دلایل مجوزین : ۱ ـ رایت سر فهرست مجوزین خضاب سیاه این روایت سنن ابن ماجه است :

ان احسن ما اختضبتم به لهذا السواد ارغب لنسائکم فیکم واهیب لکم فی صدور عدوکم.

الجواب : این روایت سندا ضعیف ا ست بالمقابل روایات صحیح مسلم سنن ابی داود نسائی و غیره در حرمت خضاب بالسواد آمده که قوی ا ست و تحت آن محشی ابن ماجه شیخ عبدالعز میفرماید :

ان احسن ما اختضبتم به لهذا السواد هذا مخالف لروایة جابر السابقة وهو صحیح اخرجه مسلم

(الی قوله) وهذا الحدیث ضعیف لان دفاع السدوسی ضعیف وفی التقریب وعبدالحمید بن صیفی لین الحدیث وهو مذهب الجمهور المنع. (حاشیة سنن ابن ماجة ص۲۵۸)

مولانا عبدالحی لکنوی در حصه این روایت میفرمایند :

ففی سنده ضعفاء فلا یعارض الروایات الصحیحة (التعلیق الممجد ص۳۹۲)

۲ — عمل بعضی صحابه کرام استعمال خضاب سیاه بوده یعنی بعضی صحابه کرام خضاب سیاه را استعمال می کردند .

الجواب : احادیث منع و حرمت قولی ا ست که بنا بر اصول حدیث ترجع دارد نیز روایات قولی مرفوع و روایات فعلی موقوف ا ست و روایات نهی سندا قوی اند و روایات اباحت ضعیف پس به هر صورت روایات نهی قوی است ..

ممکن آن صحابه کرام از این روایات مطلع نشده باشند پس معذور پنداشته میشوند و یا در مواقع جهاد چنین نموده باشند همین قرین قیاس است زیرا دایم با دشمن بر سر پیکار می بودند و یا مراد از خضاب سیاه مائل به سیاه است تابین شیخ و شاب امتیاز دشوار نشود که از آن تعبیر به سیاه شده است .

۳ — فقها کرام رحمهم الله خضاب سیاه را مکروه گفته و ارتکاب مکروه قابل نکیر نیست

الجواب : در احادیث ممانعت صریح از آن وارد شده وبر مرتکب وعید شده آمده است چنانچه قبلا ذکر نمودیم فقهاء کرام هم آنرا حرام یا گناه کبیره گفته اند البته بعضی آنرا مکروه گفته اند که مراد از آن مکروه تحریمی است .

قال فی البحر : والمکروه فی هذا الباب نوعان احدهما : مایکره تحریما وهو المحمل عند اطلاقهم کما فی زکوة الفتح (ردالمحتار ص۶۳۹ ج۱)

درجه مکروه حرام و یا قریب به حرام است طبقیکه در هدایه آمده :

تکلموا فی معنی المکروه والمروی عن محمد رحمه الله تعالی : نصا ان کل مکروه حرام الا انه لما لم یجد فیه نصا قاطعا لم یطلق علیه لفظ الحرام وعن ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله تعالی انه الی الحرام اقرب (هدایة ص۴۵۲ ج۴)

مکروه نزد امام محمد حرام را گویند اما جهت نیافتن دلیل قطعی آنرا حرام نگفتند نزد

امام ابوحنیفه و ابو یوسف رحمه الله قریب به حرام است عوام مکروه را جرم اندک بدانند اما نزد فقها نزدیک به حرام است امام مرغیناتی رحمه الله میفرماید :

ویکره اکل الضبع والضب والسلحفاة والزنبور والحشرات کلها (هدایة ص۴۴۱ ج۴)

خوردن ضبع ، سنگ پشت زنبور و تمام حشرات الارض مکروه ا ست آیا کدام شخص سلیم البطع خوردن مار و گژدم را مکروه می پندارد پس اگر در ضمن مکروه مرتکب حرام میگردد پس دو چند گناه بدوش او لازم گردد .

٤ ــ امام ابو یوسف رحمه الله در حصه خانم جوان جهت دلجوئی آن خضاب سیاه را جائز قرار داده مانندیکه در فتاوی شامی وعالمگیری آمده بسوی امام ابویوسف این قول منسوب شده است : **کما یعجبنی ان تتزین لی یعجبها ان اتزین لها.**

الجواب : در این مورد حضرت تها نوی رحمه الله میفرماید : بعضی مردم این روایت امام ابویوسف رحمه الله را نقل نموده بشرط ثبوت این روایت که امام ابویوسف رحمه الله از آن رجوع نکرده باشد در رسم المفتی آمده در صورت اختلاف بین صاحبین روایت کسی معتبر است که با امام صاحب اتفاقی داشته باشد در صورتیکه با نص صریح نیز مخالف نباشد لذا عمل بر قول ابو یوسف رحمه الله خلاف اصول مقرره مذهب حنفی است و خلاف دیانت، در اینجا نیز در اصلاح الرسوم (ص ٢٤) آمده است که یا امام ابو یوسف رحمه الله از قولش رجوع نموده و یا قول او در اینجا مرجوح است : **ومن فعل ذلک لیزین نفسه للنساء ولیحبب نفسه الیهن فذلک مکروه وعلیه عامة المشائخ عالمگیری ص۳۵۹ ج۵ شامی ص۲۲۲ ج۶**

مسائل راجح ومستند را نظر انداز نمودن و قول ضرورت را جهت مقصد خود گرفتن اتباع شریعت نه بلکه اتباع هوی است، اقوال زیادی غیر مرجوح و غیر مفتی به درکتب فقه به حضرت امام ابو یوسف منسوب شده مجوزین خضاب ممکن در طول عمر هم بر آن مسائل عمل نکرده باشند پس در حصه این قول چرا پافشاری میکنند پس اگر هر شخص اقوال من پسند خود را از کتب انتخاب کند پس برادران اسلام خداوند جل جلاله حافظ دین خود باشد .

خلاصه اینکه استعمال خضاب سیاه نزد فقها و محدثین ناجائز ا ست و اسرار نمودن بر این گناه سنگین است از نظرحدیث موی سفید ریش و سر نور مؤمن است .

عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا تنتفوا الشیب ما من مسلم یشیب فی الاسلام. قال عن سفیان الا کانت له نورًا یوم القیامة وقال فی حدیث یحیی الا کتب له بها حسنة وحط عنه بها خطیئة (سنن ابی داود ص: ۲۲۳، ج: ۲).

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده موهای سفید را نکشید و کسیکه در اسلام موی او سفید شد آن موی سفید در روز قیامت نور او باشد و عوض هر موی سفید برایش یک نیکی داده شود و یک خطا یش عفوه گردد پس فیصله کنید که تبدیل نمودن نور به ظلمت چگونه است .

روی ابو القاسم القشیری رحمه الله تعالی فی الرسالة قال حکی ابو عبدالله الحسین بن عبدالله بن سعید قال کان القاضی یحیی بن اکثم صدیقا لی وکان یودنی واوده فمات فکنت اشتهی ان اراه فی المنام فاقول له ما فعل الله بك، فرایته لیلة فی المنام فقلت ما فعل الله بك، فقال غفر لی الا انه وبخنی ثم قال لی یا یحیی خلطت علی نفسك فی دار الدنیا فقلت یا رب اتکلت علی حدیث حدثنی به ابو معاویة الضریر عن الاعمش عن ابی صالح عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم انك قلت انی لاستحیی ان اعذب شیبة بالنار فقال قد عفوت عنك یا یحیی وصدق نبیی الا انك خلطت علی نفسك فی دار الدنیا (شذرات الذهب ص ۱۰۲ ج ۲)

امام ابوالقاسم القشیری رحمه الله در رساله خویش روایت نموده که ابو عبدالله حسین بن عبدالله بن سعید رحمه الله فرموده است که قاضی یحیی بن اکثم رفیقم بود با هم محبت داشتیم بعد ازوفاتش خواهش داشتم اگر او را در خواب ببینم وبپرسم که خداوند جل جلاله با او چه معامله کرد ؟ بالآخره او را در خواب دیدم ، از او پرسیدم که خداوند جل جلاله با توچه معامله کرد ؟ گفت : مرا بخشید ! البته اینقدر معامله شد که از دربار او منع شدم وبرای من گفته شد که : ای یحیی تو در دنیا یک اندازه تقصیر کرده بودی ، گفتم : پروردگارا ! این کار بنا بر غفلت کردیم وعلت غفلت من این بود که بر یک حدیث اعتماد داشتم که برایم ابو معاویه از اعمش واعمش از ابو صالح وابو صالح از ابوهریرة رضی الله تعالی عنه نقل کرده بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند که ارشاد الهی است : از داخل نمودن موی سفید در دوزخ حیا میدارم ، پس خداوند جل جلاله فرمود : ای یحیی

تو را عفوه کردم وپیامرم راست گفته ، اما تو یک اندازه تقصیر کرده در دنیا کرده بودی !

رحمت حق بها نمی جوید　　　رحمت حق بهانه می جوید

گویا موی سفید وسیله رحمت الهی است وسبب مغفرت اوست ، بنده، نادان با پوشانیدن موی سفید از رحمت الهی اعراض میدارد ، شاعر چه خوب گفته است :

مضی زمنی والشیب حل بمفرقی　　　وابعد شئ ان یرد شباب

اذا مرعمر المرء لیس براجع　　　وان حل شیب لم یفدہ خضاب

مسائل متفرقه

۱ــ رسول الله صلی الله علیه وسلم در احادیث مختلف ترغیب داده به تغیر دادن موی سفید و فضیلت استعمال خینه و وسمه را نموده اند علاوه ازاین از حضرت ابوبکر صدیق و حضرت عمر رضی الله تعالی عنهما و از دیگر صحابه کرام نیز استعمال خینه ثابت است اما شخصا آنحضرت صلی الله علیه وسلم خینه استعمال نکرده است، در این مورد دو نوع احادیث منقول است، علامه نووی رحمه الله میفرماید که رسول الله صلی الله علیه وسلم خینه استعمال نکرده بود، امام مالک رحمه الله میفرماید :

فمنعه الاکثرون لحدیث انس رضی الله تعالی عنه وهو مذهب مالك رضی الله تعالی عنه (شرح مسلم ص۲۵۹ج۲)

همین است نظر علماء احناف کما صرح به ف الشامیه (ص ۴۲۲ ،ج۶) اما قول فیصل علامه نووی رحمه الله اینست :

والمختار انه صلی الله علیه وسلم صبغ فی وقت وترکه فی معظم الاوقات فاخبر کل بما رای وهو صادق وهذا التاویل کالمتعین (شرح مسلم ص۲۵۹ج۲)

قول مختار اینست که احیانا شخصا رسول الله صلی الله علیه وسلم خینه و وسمه استعمال نموده اند اما اکثر اوقات استعمال نکرده اند ، پس هر صحابی طبق مشاهده خویش نظر داده ا ست .

۲ ــ خینه سرخ در سر وریش مستحب ا ست و شعار خاص مسلمانان ا ست البته مرد حق خینه کردن دست و پا را ندارد تا با دوشیزگان مشابه نشود (عالمگیری : ۳۵۹ ، ج۵) در

المختار ۴۲۲ ج۶) .

۳ ــ بلا ضرورت خینه کردن دست و پای اطفال جواز ندارد (عالمگیری : ۳۵۹، ج۵) (خلاصه الفتاوی : ۳۷۳ ، ج ٤) .

٤ ــ درحق خانم ها خینه نمودن دست وپا مستحب ا ست (مرقات : ص ۳۰٤ ، ج۸) .

۵ ــ مجاهد جهت مرعوب ساختن دشمن حق حضاب سیاه را دارد بلکه خضاب سیاه در حق او مستحسن ا ست (رد المختار : ص ٤۲۷ ، ج۶).

۶ ــ تیار نمودن و فروختن خضاب سیاه جواز دارد زیرا در یک محل جواز دارد یعنی در صورت مرعوب ساختن دشمن اما فروختن آن بر کسی که بدون این ضرورت خضاب میکنند جواز ندارد کما فی رد المختار وغیره .

۷ ــ اگر کسی با خینه نا پاک خینه نمود اما در آخر آنرا سه مرتبه شست جواز دارد با وجودیکه رنگ آن باقی بماند (در المختار : ص ۲۲۹ ،ج۱)

۸ ــ کشیدن موی سفید سر و ریش جواز ندارد .

لما قال صلی الله علیه وسلم لا تنتفوا الشیب فانه نور المسلم الحدیث (رواه الاربعة)

محمد ابراهیم

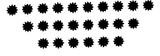
نائب مفتی دار الافتاء والارشاد

۲۴ رجب ۱۴۱۳ ھ

این ضمیمه را از ا بتدا تا انتهاء مطالعه نمودیم - درست ا ست

رشید احمد (۱۵ شعبان ۱٤۱۳ ھ)

قوم یخضبون بالسواد آخر الزمان کحواصل الحمام لا یریحون رائحة الجنة «رواه النسائی وابوداؤد»

بسم الله الرحمن الرحيم

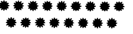
﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴾ «۳۱ - ۲»

المصابیح الغراء للوقایه عن عذاب الغناء

ثبوت حرمت ساز وسرود از قرآن ،حدیث و اجماع ائمه رحمهم الله.

افاضه : فقیه العصر دامنت برکاتهم .

تحریر : حضرت مفتی محمد ابراهیم صادق آبادی مد ظلمه

المصابیح الغراء للوقایه عن عذاب الغناء

- بر ساز و سرود لعنت خداوند جل جلاله و رسول او،
- زلزله ،خسف و مسخ .
- وعید عذاب های گوناگون .
- آیات قرآنیه
- احادیث مبارکه
- آئمه اربعه رحمهم الله

شنیدن ساز و سرود حرام و ریشه تمام جرایم ا ست

سوال : پروفیسر فاکولته ما میگوید شنیدن ساز و سرود جواز دارد زیرا در حضور رسول الله صلی الله علیه وسلم دف زده شده و او صلی الله علیه وسلم مانع نشده پس الات جدید موسیقی متبادل دف است از ینجاست که صوفیای کرام در قوالی از آن کار میگیرند

و موسیقی غذای روح است، منع نمودن ازآن اختراع مولوی های جدید است از نظر قرآن و سنت در این مورد معلومات دهید ، بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مقام حسرت است پیامبریکه مقصد بعثت او از بین بردن ساز و سرود بود امتی های نام نهاد او دل باخته و فدائی چنین جرم اند بلکه بدین عمل بی حیائی اسناد جواز آن را مهیا میکنند حرمت ساز وسرود بعد از گذشت ۱٤۰۰ سال همان طور لازوال و تا روز قیامت محفوظ است با مخالفت یا موافقت شما بر کدام مسئله اثری نمی افتد چیزیکه شرعا حلال است تا دم قیامت حلال خواهد باشد و چیزیکه از روزی شروع حرام است او نیز تا روز قیامت حرام خواهد باشد با وجودیکه همه مردم خلاف آن نیز باشند. مسئله حرکت موسیقی از نگاه شریعت مطهره چنین مسئله با دلیل است که نیازمند بر دلیل نیست چنین نوع حرام قطعی را مباح قرار دادن مترادف چنین جسارت است که کسی صدا زند و بگوید که از نگاه شرع زنا ، شراب نوشی ، سود خوری و رشوت جائز است پس گفته چنین فرد هیچ قابل اعتناء نباشد و نه ضرورت باشد بر ضیاع وقت در تردید آن اما باید چه کرده شود ؟ در این دور هوا پرستی تحت عنوان علم و تحقیق که کدام خس و خاشاک تقدیم میشود آن نا واقفان از دین آنرا به اسم تحقیق جدید عنوان میدهند چنین کفر و الحاد از قسمت بد در معاشره زود انتشار می یابد. بعد از چند سطور تمهیدی بر حرمت موسیقی دلائل ذیل تقدیم میکنیم :

دلائل حرمت

آیات قرآنیه :

۱ ــ ﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ﴿٦﴾ ﴾ (۳۱-۶)

وبعضی از مردم کسانی اند که میخرند چیزی را که غافل کننده است تا مردم را از راه خدت در نا آگاهی گمراه سازد و بیگرد آنرا مسخره بازی اینها را باشد عذاب ذلیل کننده.

امام ابن کثیر رحمه الله در تفسیر این آیات مینویسد :

عن ابی الصهباء البکری انه سمع عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه وهو یسأل عن هذه الآیة (ومن

الناس من يشتري لهو الحديث ليضل عن سبيل الله فقال عبدالله بن مسعود رضي الله تعالى عنه الغناء والله الذي لا اله الا هو يرددها ثلاث مرات.

وكذا قال ابن عباس وجابر رضي الله تعالى عنهم وعكرمة وسعيد بن جبير ومجاهد ومكحول وعمرو بن شعيب وعلي بن بذيمة رحمهم الله.

وقال الحسن البصري رحمه الله تعالى نزلت هذه الاية (ومن الناس من يشتري لهو الحديث ليضل عن سبيل الله بغير علم) في الغناء والمزامير. (تفسير ابن كثير ص ۴۴۲ج ۳)

حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه سه مرتبه سوگند برداشت و فرمود که مراد از لهوالحدیث ساز و سرود ا ست حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه و جابر رضی الله تعالی عنه و حضرت عکرمته سعید بن جبیر مجاهد مکحول عمرو بن شعیب علی بن بذیم رحمه الله در تفسیر این آیات نیز چنین گفته اند که مراد از لهو الحدیث ساز وسرود است و حضرت حسن بصری رحمه الله میفرماید که این آیات متعلق ساز و سرود نازل شده است.

تفسیر قرطبی (ص۵۱، ج۱٤) بغوی (ص ٤٠٨، ج٤) خازن ٤۶٨ الجواب : ٣ مدارک بهامش خازن (٤۶٨، ج٣) مظهری ۲٤۶، ج۷) و غیره تفاسیر

۲- ﴿ وَٱسْتَفْزِزْ مَنِ ٱسْتَطَعْتَ مِنْهُم بِصَوْتِكَ ﴾ (۱۷: ۶٤)

و بر انگیخته ساز کسی را که میتوانی برانگخته ساختن صدای خود.

امام ابن کثیر رحمه الله در تفسیر این آیت میفرماید :

وقوله تعالى: واستفزز من استطعت منهم بصوتك قيل هو الغناء قال مجاهد رحمه الله تعالى باللهو والغناء اى استخفهم بذلك وقال ابن عباس رضي الله تعالى عنهما في قوله (واستفزز من استطعت منهم بصوتك) قال كل داع دعا الى معصية الله عزوجل وقاله قتادة رحمه الله تعالى واختاره ابن جرير رحمه الله تعالى. (تفسير ابن كثير ص۴۰ج۳)

مراد در این آیات از صدای شیطانی ساز و سرود ا ست امام مجاهد رحمه الله میفرماید مقصد آن این ا ست که ای ابلیس آنان را با سیل و بازی و ساز و سرود مغلوب کن و حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه میفرماید مراد از این آیات هر صدای ا ست که دعوت میدهد سوی نافرمانی خداوند جل جلاله همین ا ست نظر قتاده و ابن جریر رحمه الله.

حافظ ابن قیم رحمه الله در ذیل این آیات مینویسد :

ومن العلوم ان الغناء من اعظم الدواعی الی المعصیة ولهذا فسر صوت الشیطان به (اغاثة اللهفان ص۲۵۵ ج۱)

همه میدانند که در دعوت دهندگان به سونی معصیت ساز و سرود داعی بزرگ است از اینجاست که تفسیر شده به صدای شیطانی

۳ ـ ﴿ أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾ وَأَنتُمْ سَامِدُونَ ﴿٦١﴾ ﴾ (۵۳: ۵۹)

آیا شما از این کلام تعجب میکنید و می خندید و نمیگرستید و شما تکبر کنان اید.

امام ابن کثیر رحمه الله در تفسیر لفظ (سامدون) فرموده است :

عن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال الغناء هی یمانیة اسمد لنا غن لت) و کذا قال عکرمه رحمه الله تعالی (تفسیر ابن کثیر ص۲۶۰ ج۴)

ابن عباس رضی الله تعالی عنه میفرماید که معنای آن ساز ا ست همین ا ست قول عکرمه رحمه الله تفسیر ابن جریر (ص ۴۳ ، ج۲۷) قرطبی ۱۲۳ ، ج ، ۱۷) روح المعانی ۷۲ ، ج۲۷) و غیره تفاسیر .

٤ ـ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا . ۲۵ ، ۷۲ .

و آنان در سخنان بیهوده شامل نمیشوند و اگر نزدیک مشغله های بیهوده گذر کنند پس گذر میکنند با سنجیدگی .

امام ابوبکر حصاص رحمه الله در تفسیر این آیات مینویسد : عن ابی حنیفه رحمه الله الزور والغناء (احکام القران ص۳۳۰ ج۳)

«امام ابوحنیفه رحمه الله میفرماید : معنای کلمهء (زور) ساز وسرود است، علامه حسین بن مسعود بغوی رحمه الله میفرماید : وقال محمد بن الحنفیة رحمه الله تعالی لایشهدون اللغو والغناء.

حضرت محمد بن حنیفه رحمه الله میفرمایدکه درسخنان بیهوده ومجلس سازوسرود شامل نمی شوند .

امام ابن جریر رحمه الله با جمع نمودن اقوال مختلف میفرماید : فاولی الاقوال بالصواب فی تاویله ان یقال الذین لایشهدون الزور شیئا من الباطل لاشرکا ولاغناء ولا کذبا ولاغیره وکل ما لزمه اسم الزور. (تفسیر ابن جریر ص۴۹ ج۱۹)

درست ترین اقوال اینست که آن بنده های رحمن کسانی اند که در هیچ نوع باطل

شرکت نه می ورزند، نه در مجلس شرک، نه در ساز وسرود و نه در کذب و دروغ و نه در عمل دیگری که بر آن اطلاق (زورمیشود) .

احادیث مبارکه

۱ـ لیکونن من امتی اقوام یستحلون الحر والحریر والخمر والمعازف. (صحیح بخاری)

در امت من افرادی پیدا میشوند که زنا کردن ، پوشیدن ابریشم، شراب نوشیدن و ساز وسرود را حلال قرار میدهند .

لیشربن ناس من امتی الخمر یسمونها بغیر اسمها یعزف علی رؤسهم بالمعازف والمغنیات یخسف الله بهم الارض ویجعل منهم القردة والخنازیر. (ابوداود، ابن ماجه، ابن حبان)

در امت من بعضی افراد شراب بنوشند اما اسم انرا تبدیل کنند مجلس آنان گرم باشد از ساز وسرود و زنهای سازنده، خداوند جل جلاله آنان را در زمین خسف میکنند و آنان را شادی و خوگ میگرداند .

۳ ــ عن نافع رحمه الله تعالی ان ابن عمر رضی الله عنهما سمع صوت زمارة راع فوضع اصبعیه فی اذنیه وعدل راحلته عن الطریق وهو یقول یا نافع اتسمع ؛ فاقول نعم فیمضی حتی قلت لا فرفع یده وعدل راحلته الی الطریق وقال رایت رسول الله صلی الله علیه وسلم سمع زمارة راع فصنع مثل هذا (احمد، ابوداود، ابن ماجة)

حضرت نافع رحمه الله میفرماید که حضرت عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنه در راهی بود که صدای توله چوپان را شنید کلک هایش را در گوش داد و یک طرف از راه روان شد و میگفت ای نافع ای نافع آیا صدای توله را می شنوی؟ من میگفتم : بلی ! روان بود تا آنکه گفتم نه ! نمی شنوم، پس انگشت هایش از گوش ها کشید و مرکبش را پس بسوی راه درست باز گردانید و فرمود : دیده بودم رسول الله صلی الله علیه وسلم را که شنید صدای توله چوپان را پس نمود مانندیکه من نمودم.

پس فکر کنید کدام صدای شیطانی را که آنحضرت صلی الله علیه وسلم یک لحظه به آن گوش نگرفته بود پس اسم مبارک آنحضرت صلی الله علیه وسلم را گرفته و فریضه ساز و سرود شب و روز در انجام میدهیم و در مجلس ملعون این عمل داخل میشویم و سرایت این زهر آنقدر زیاد شده که یک انسان شریف با رهگذری از سمع آن محفوظ نمی ماند .

۴- فی هذه الامة خسف ومسخ وقذف فقال رجل من المسلمین یا رسول الله ومتی ذلك؟ قال اذا ظهرت القیان والمعازف وشربت الخمور (جامع ترمذی)

دراین امت آفت های ذیل می آید : خسف شدن در زمین، مسخ شدن وبر مردم باریدن سنگ، کسی پرسید یا رسول الله چه وقت خواهد باشد آن؟ فرمودند : وقتیکه زمانه خانم های سازنده آید و ساز وسرود عام شود و شراب نوشی عام گردد .

۵ — ان الله عزوجل بعثنی هدی ورحمة للمؤمنین وامرنی بمحق المزامیر والاوتار والصلیب وامر الجاهلیة (احمد، ابوداود، الطیالسی)

خداوند جل جلاله فرستاده است من را رحمت و هدایت برای مومنان و حکم نموده است من را بر از بین بردن ساز وسرود تعویذهای خطا و صلیت و کارهای زمانه جاهلیت.

۶ — الکوبة حرام والدف حرام والمزامیر حرام (مسند، بیهقی، بزار)

طبله حرام است و ظرف شراب حرام است مزامیر یعنی الات ساز و سرود حرام است حکم حرمت ظروف شراب در ابتداء بود بعدا منسوخ گردید

۷ — الغناء ینبت النفاق فی القلب کما ینبت الماء البقل. (ابوداود، بیهقی، ابن ابی الدنیا)

ساز وسرود در قلب نفاق را می رویاند مانندیکه آب سبزه را می رویاند .

۸— وظهرت القینات والمعازف وشربت الخمور ولعن اخر هذه الامة اولها فارتقبوا عند ذلك ریحا حمراء وزلزلة وخسفا وقذفا وایات تتابع کنظام بال قطع سلکه (جامع ترمذی)

وقتیکه ظهور خانم های سرود گونی و سازنده ها ظهور کنند و شراب به کثرت نوشیده شود و افراد آخری امت بر افراد اول آن لعنت گویند (طعنه گوئی کنند پس انتظار کشید عذاب های ذیل را) باد گرم و زلزله و خسف و مسخ و قذف (سنگ باران) و نشانه های یکی بعد دیگری مانند طوق که تار آن بریده شود و دانه ها یک . یک بیفتند.

۹ — اذا فعلت امتی خمس عشرة خصلة حلت بها البلاء وفیها واتخذت القینات المعازف (جامع ترمذی)

وقتیکه این پانزده عمل کثرت یابد در امتم پس نازل گردد بر آنان مصائب یکی از آنها وقتیکه عام شود زنهای سازنده و سازو سرود

۱۰— صوتان ملعونان فی الدنیا والاخرة مزمار عند نعمة ورنة عند مصیبة. (البزار، بیهقی، ابن مردویه)

دو صدا در دنیا و آخرت ملعون است یکی با سازندگی صدا ی ساز و طبله دوم در وقت مصیبت صدا کشیدن (چیغ زدن) .

۱۱ــ نهیت عن صوتین احمقین فاجرین صوت عند نغمة لهو ولعب مزامیر الشیطان وصوت عند مصیبة لطم وجوه وشق جیوب (مستدرک حاکم ص۴۰،ج۴ مصنف ابن ابی شیبة ص۳۹۳،ج۳ وغیرها)

باز گردانیده شده ام از دوصدهای احمقانه فاجران صدای نغمه لهوولعب دار صدای شیطا نی باجه ها دوم در وقت مصیبت از پاره کردن گریبان و زدن روی (از نوحه) در وقت مصبت .

۱۲ــ الجرس مزامیر الشیطان (صحیح مسلم، سنن ابی داود)

جرس باجه های شیطانی است .

۱۳ــ یمسخ قوم من هذه الامة فی اخر الزمان قردة وخنازیر قالوا یارسول الله لیس یشهدون ان لااله الاالله وان محمدا رسول الله قال بلی ویصومون ویحجون ویصلون قیل فما بالهم؛ قال اتخذوا المعازف والقینات (مسند ابن ابی الدنیا)

در آخر این امت بعضی مردم بر شکل شادی ها و بعضی مردم به شکل خوگان مسخ شوند صحابه رضی الله تعالی عنهم عرض نمودند : یا رسول الله ! آیا آنان در آن وقت گواهی نمیدهند که جزء خدا معبودی نیست و شما رسول او اید ؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود چرا نه ! بلکه بالاتر از آن روزه میگیرند، حج میکنند و نماز میگذارند. صحابه کرام عرض نمودند : پس از کدام سبب این باشد عذاب آنان؟ فرمود : شغل زنهای سازنده تبله و باجه را اختیار میکنند.

بالاختصار بر این چند روایات اکتفاء نمودیم حضرت مفتی محمد شفیع قدس سره کتاب کشف الغناء عن وصف الغناء تحت احکام القرآن (ص۲۰۳ ، ج۳) برای موضع کتاب جامع تر تیب نموده که روایت مزید در آن موجود است مولانا عبدالمعز صاحب آن کتاب را ترجمه نموده بنام اسلام و موسیقی که روایت دیگر را بر آن اضافه نموده

اجماع ائمه رحمهم الله

بر حرمت ساز وسرود ائمه اربعه اتفاق دارند که اضافه از ده روایات در کتب آنها به نظر میرسد مایان بدین عبارت اکتفاء نمودیم

۱ - امام زین الدین ابن نجیم حنفی رحمه الله میفرماید :

(قوله اویغنی للناس) لانه یجمع الناس علی ارتکاب کبیرة کذا فی الهدایة وظاهره ان الغناء کبیرة وان لم یکن للناس بل لاسماع نفسه رفعا للوحشة وهو قول شیخ الاسلام رحمه الله تعالی فانه قال بعموم المنع.

وفی المعراج الملاهی نوعان محرم وهو الالات المطربة من غیر الغناء کالمزمار سواء کان من عود اوقصب کالشبابة اوغیرة کالعود والطنبور لماروی ابوامامة رضی الله عنه انه علیه الصلوة والسلام قال ان الله بعثنی رحمة للعالمین وامرنی بمحق المعازف والمزامیر ولانه مطرب مصد عن ذکر الله تعالی والنوع الثانی مباح وهو الدف فی النکاح. (البحر الرائق صه۸۸ج۷)

در محضر مردم شهادت سازنده بکلی قبول نیست زیرا او مردم را بر ارتکاب گناه کبیره گردآورده است، در هدایه اینچنین آمده : مقصد ظاهر آن این ا ست بلکه تنها برای دور نمودن وحشت و تنهائی خویش بخواند همین ا ست قول شیخ الاسلام خواهرزاده رحمه الله که آنان سازندگی را مطلقا منع نموده اند و در معراج الدرایه آمده که تماشا وسیل دو نوع است :

یکی حرام است واو آنکه بدون ساز باشد تنها برای خلق نمودن هیجان و مستی با آله که هیجان و مستی را خلق کند عام ا ست اگر عود و طنبور باشد و یا تبله و غیره، علت حرمت را رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرموده که خداوند جل جلاله من را برای جهانیان رحمت فرستاد و حکم نمود بر از بین بردن آلات ساز و سرود .

علت دوهم حرمت این ا ست که این مستی و صدا مانع ذکر الهی ا ست و قسم دوهم تفریح جواز دارد و آداتیکه در وقت نکاح دف زده شود اکثر فقهاء رحمهم الله آنرا نیز نا جائز قرار داده اند.

تفصیل قرار ذیل است علامه بن محمد بن خطاب مالکی رحمهم الله میفرماید :

قال فی التوضیح الغناء ان کان بغیر الة فهو مکروه

واما الغناء بألة فان کانت ذات اوتار کالعود والطنبور فممنوع وکذلك المزمار والظاهر عند بعض العلماء ان ذلك یلحق بالمحرمات وان کان محمد اطلق فی سماع العود انه مکروه وقد یرید بذلك التحریم ونص محمد بن الحکیم علی ان سماع العود ترد به الشهادة قال وان کان ذلك مکروها علی کل حال وقد یرید بالکراهة التحریم کما قدمنا (مواهب الجلیل صه۱۵۳ج۲)

در توضیح آمده که سازندگی اگر بدون آلات موسیقی باشد مکروه است اما مراد از مکروه در اینجا حرام است و اگر با آلات سازندگی باشد پس اگر آله باشد که تار دارد مانند عود و طنبور پس این سازندگی ممنوع ا ست این چنین طبله و باجه نیز ممنوع ا ست محمد بن حکیم رحمه الله تصریح فرموده که شهادت شنونده عود رد گردد شنویدن عود بر هر حال مکروه ا ست و مراد از مکرو در اینجا حرام ا ست مانند که گذشته است .

۳ ـ امام ابو صاحب حامد غزالی شافعی رحمه الله متعلق حرمت غناء مذهب امام ابو حنیفه رحمه الله سفیان ثوری مالک بن انس و دیگر علماء کرامم را نقل نموده ومیفرماید :

وقال الامام الشافعی رحمه الله فی کتاب اداب القضاء : ان الغناء لهو مکروه یشبه الباطل ومن استکثر منه فهو سفیه ترد شهادته.

قال الشافعی رضی الله تعالی عنه صاحب الجاریة اذا جمع الناس لسماعها فهو سفیه ترد شهادته.

وحکی عن الشافعی رحمه الله انه کان یکره الطقطقة بالقضیب ویقول وضعته الزنادقة لیشتغلوا به عن القران(احیاء علوم الدین ص۲۶۹ج۲)

امام شافعی رحمه الله در کتاب آداب القضاء مینویسد که ساز و سرود یک مشغله مکروه وباطل است منهمک شنونده آن احمق ا ست که شهادت او مسترد میگردد و امام شافعی رحمه الله میفرماید اگر آقائی کنیره سازنده مردم را به شنیدن سازندگی او گرد آرد آن شخص احمق و مردود الشهادت ا ست و میافزوید صدای بلند آله ساز مکروه و نا پسند ا ست که این فتنه ایجاد زندیقان ا ست تا توسط آن مسلمانان را از قرآن غافل کنند .

٤ ـ علامه علی بن سلمان مرادی حنبلی رحمه الله میفرماید :

قال فی الرعایة یکره سماع الغناء والنوح بلا الة لهو ویحرم معها وقیل بدونها من رجل وامراة (الانصاف ص۱۵ج۱۲)

در الرعایه آمده که ساز و نوحه بدون آلات موسیقی مکروه ا ست ز باآلات موسیقی حرام است در یک قول آمده که بدون آلات موسیقی نیز حرام ا ست اگر صدای مرد باشد و یا صدای زن اضافه مینماید

قال فی الفروع یکره غناء وقال جماعة یحرم وقال فی الترغیب اختارة الاکثر. (حواله گذشته)

در فروع آمده که ساز مکروه است و گفته یک جماعت علماء است که ساز حرام است و

در ترغیب آمده که اکثر علماء حرمت آنرا اختیار نموده اند در نتیجه هیچ اختلاف نیست زیرا که مکروه به حکم حرام ا ست .

عذر گناه

عموما مرتکب این گناه بر جواز موسیقی دو دلایل دارند اول در مواقع عروسی هازدن دف از حدیث ثا بت است و موسیقی نیز شکل مترقی دف است .

الجواب : در احادیث که ذکر دف آمده آنجا تنها در مواقع نکاح برای چند لحظه زده شود بدون عروسی بلاضرورت دف زننگان را سید نا فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه با تار یا نه سزا داده ا ست

ان الفاروق رضی الله عنه اذا سمع صوت الدف بعث ینظر فان کان فی الولیمة سکت وان کان فی غیرہ عمد بالدرة (فتح القدیر ص۳۶ج۶ البحر الرائق ص۸۸ج۸)

دوهم آن دف زنندگان اطفال کوچک بودند دف زدن مردها ثا بت نیست دوهم این دف نیز طبق عادت عربها نهائی ساده بود رقص و سرود و طرب و مستی در آن وجود نداشت در این زمانه ما چنین دف موجود نیست مع هذا بارعایت شرایط مذکوره زدن دف گنجایش دارد نزد امام شافعی رحمه الله و اکثر فقهای احناف این را نیز ناجائز میپندارند.

قال التوربشتی رحمه الله تعالی انه حرام علی قول اکثر المشائخ وما ورد من ضرب الدف فی العرس کنایة عن الاعلان (امداد الفتاوی ص۲۸۳ج۴)

امام توربشتی رحمه الله میفرماید که طبق قول اکثر مشائخ کرام حرام ا ست مراد از دف زدن دف در عروسی ها اعلان و نشرات ا ست بهر حال نصوص محرمه را پیش نظر گرفتن چنین توجیه لازم ا ست اگر کدام تاویل بعید نباشد طبق محاورات عامه این کنایه در عرف عام شهرت دارد مثلا میگویند نغاره زده میشود دول زده میشود چیزهای را که در فوق ذکر نمودیم آن اختلاف در حصه دف ساده ا ست ملا علی قاری میفرماید

المراد به الدف الذی کان فی زمن المتقدمین واما ما علیه الجلاجل فینبغی ان یکون مکروها بالاتفاق (مرقاة المفاتیح ص۲۱۰ج۶)

مراد از دف آن ا ست که استعمال آن در عصر متقدمین مروج بود دف بابا جه بالاتفاق مکروه ا ست سابقا گذشت که مراد از مکروه دراینجا حرام است .

۲ ــ منقول است که بعضی صوفیای کرام به ساز سماع مینمودند .

جواب : اولا در مسائل شرعیه استناد بر قول و عمل کدام صوفی خلاف اصول حضرت مجدد الف ثانی که صوفی بزرگ و عارف است چنین ارشاد میفرماید : (عمل صوفیه در حل و حرمت سند نیست که ما ایشان را معذور داریم وملامت نه کنیم ومر ایشان را بحق سبحانه وتعالی مفوض داریم ، اینجا قول امام ابو حنیفه وامام ابویوسف وامام محمد معتبر است نه عمل ابوبکر شبلی وابو حسن نوری رحمهم الله) . مکتوبات : ص : ۳۳۵ دفتر اول .

دوم اینکه مسماع صوفیه در احوال مخصوص به شکل علاج و دوا بود با مرعات نمودن شرائط کثیره که ذیل تفصیل شود .

قال الخیر الرملی رحمه الله تعالی:

ومن اباحه من المشائخ الصوفیه فلمن تخلی عن الهوی وتحلی بالتقوی واحتاج الی ذلك احتاج المریض الی الدواء وله شرائط:

احدها: ان لایکون فیهم امرد.

والثانی: ان لایکون جمیعهم الا من جنسهم لیس فیهم فاسق ولا اهل الدنیا ولا امرأة.

والثالث: ان تکون نیة القوال الاخلاص لا اخذ الاجر والطعام.

والرابع: وان لا یجتمعوا الاجل طعام اوفتوح.

والخامس: لا یقومون الامغلوبین.

والسادس: لا یظهرون وجدا الا صادقین (الفتاوی الخیریة ص۱۸۹ ج۲)

و آن صوفیه و مشائخ که سماع دف را جواز داده اند با شرائط که صاحب سماع از خواهش نفس پاک باشد و با زیور تقوی مزین باشد و به سماع چنین محتاج و مجبور باشد مانند که مریض محتاج به دوا است برای جواز آن چندین شرائط است :

۱ ــ سماع کننده بی ریش نباشد .

۲ ــ همه عارفین کامل باشندودرجمله آنان فاسق فاجرطالب دنیا وخانم موجود نباشد .

۳ ــ نیت قوال مبنی بر اخلاص باشد مد نظر او معاوضه را جوره نباشد

۴ ــ مجمع به خاطر خورد و نوش یا کدام غرض دیگر دنیوی گرد هم نیامده باشند

۵ ــ در آن دوران ایستاد نشوند مگر در صورتیکه مغلوب و بی خود شوند.

۶ ــ اظهار وجد ومستی را نکنند مگر اینکه صادق باشند نه ریاکار و متصنع .

دانسته شد که حق سماع را تنها عارفین دارند سالکان مبتدی این حق را ندارند امام الطائفه حضرت جنید بغدادی رحمه الله میفرماید از سماع توبه کنید زیرا در این عصر آن شرائط وجود ندارد

قال الشیخ السهروردی رحمه الله تعالی: وقیل ان الجنید ترک السماع فقیل له کنت تستمع فقال مع من؟ قیل تسمع لنفسک، فقال ممن؟ لانهم کانوا لا یسمعون الا من اهل مع اهل فلما فقد الاخوان ترک فما اختاروا السماع حیث اختاروه الا بشروط وقیود وآداب. (عوارف المعارف ص۱۳ج۱)

حضرت جنید رحمه الله سماع را ترک نمود از او پرسیده شد که قبلا سماع مینمودید فرمود با کدام اشخاص؟ گفتند: با نفس خویش درتنهاگی پرسید از کی این حضرت با قیود و شرائط میشنید ندوقتیکه آن شرائط و قیود مفقود شد پس سماع را ترک گفتند.

حضرت مفتی اعظیم رحمه الله میفرماید: ان هذه الشرائط لا تکاد توجد فی زماننا فلا رخصة فی السماع فی عصرنا اصلا کیف؟ وقد تاب سید الطائفة جنید قدس سره عن السماع لعدم استجماع الشرائط فی عصره. (احکام القرآن ص۲۲۲ج۳)

این شرائط قطعا در عصر مایان وجود ندارد لهذا در این عصر هیچگاه جواز سماع درست نیست پس چگونه جواز داده شود وقتیکه سید الطائفه حضرت جنید قدس سره به این سبب از سماع توبه کرد که در عصر او تمام شرائط سماع را رعایت نمیکردند پس شما انصاف کنید که در این عصر قوالی موجوده صوفیه و سماع آن چگونه درست خواهد باشد و با کدام دور نسبت دارد مقصد وحید صوفیه اصلاح قلب بود در صورتیکه در عصر حاضر حظ نفس و لذت خوشی مقصد نموده اما اینکه گفته اند که موسیقی غذای روح ا ست لا جواب ا ست واقعتا ارواح خبیث که باشنیدن صدای شیرین قرآن مطمئن و با سکون نشوند و از شراب خالص ذکر الهی لذت نبردارند هر آینه غذای آنان غناء مزامیر و موسیقی است پس هریکی را نصیب او باشد کسی را نصیب خوب وکسی را نصیب بد.

خلاصه

شنیدن ساز وسرود و شنیدن موسیقی و قوالی های مروج از نگاه شریعت حرام ا ست جائز گفتن چنین منکرات علاوه الحاد و بی دینی این مساعی نا مبارک مجوزین همان الحاد است که رسول الله صلی الله علیه وسلم در حصه آن پیش گونی فرموده بودند که بعضی افراد این امت مرتکب گناه های کبیره میگردند اما آنرا جائز و حلال میپندارند.

والله العاصم من جمیع الفتن وهو الهادی الی سبیل الرشاد.

محمد ابراهیم: نائب مفتی دار الافتاء والارشاد

۲۹ جمادی الاخرة ۱۴۱۱ھ

بسم الله الرحمن الرحيم

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم:

وتمام تحیاتکم بینکم المصافحة (احمد وترمذی)

وقال انس رضی الله تعالی عنه:

كانوا اذا تلاقوا تصافحوا واذا قدموا من سفر تعانقوا (اوسط طبرانی).

مصافحه ومعا نقه

۱ ـ مصافحه نمودن با دو دست مستحب ا ست
۲ ـ در وقت وداع نیز مصافحه مستحب ا ست
۳ ـ معانقه یعنی در بغل گرفتن
٤ ـ حکم معانقه
۵ ـ مفاسد معانقه مروجه در پاکستان و هندوستان

* * * * * * * * *
* * * * * * * *

مصافحه و معانقه

- احادیث الرسول صلی الله علیه وسلم
- تعامل صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم
- اقوال وتعامل محدثین
- اقوال آئمه کرام رحمهم الله
- نصوص فقهاء کرام رحمهم الله
- صورتهای ترجیح وتوفیق در روایات مختلفه واقوال متباینه
- تعامل الامة الغراء والملة البیضاء

چهار مسائل مصافحه و معانقه

۱ ــ با دو دست مصافحه مستحب ا ست

سوال : طریقه درست مصافحه از نگاه اسلام چگونه ا ست ؟ کسی اعتراض نموده است که با دو دست مصافحه درست نیست میگوید این طریقه از حدیث ثابت نیست در این مورد دلیل درکارست، وتحریر معترض به خدمت شما ارسال میشود . بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مصافحه با دو دست مستحب ا ست

روایات حدیث :

قال ابن مسعود رضی الله تعالی عنه علمنی النبی صلی الله علیه وسلم التشهد و کفی بین کفیه (صحیح البخاری صـ۹۲۶ جـ۲ صحیح مسلم صـ۱۷۳ سنن نسائی صـ۱۷۵ جـ۱)

امام بخاری در دلیل ثبوت مصافحه از ین حدیث استدلال نموده که در آن ذکر مصافحه بالید آمده پس بر علاوه دلیل ثبوت مصافحه د لیل ثبوت آن با دو دست نیز موجود شد از اینجا امام بخاری رحمه الله آنرا در (باب الاخذ بالیدین) را هم ذکر نموده اند.

حافظ ابن حجر ، عینی ، کرمانی وقسطلانی رحمهم الله در باب المصافحه وباب الاخذ بالیدین بر استدلال ازاین روایت امام بخاری رحمه الله هیچ اشکالی نکرده اند ، پس این دلیل واضح بر این است که این استدلال نزد آنان هم صحیح است .

در این حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم ذکر کفین را صراحتًا نمود و در روایت ابن مسعود رضی الله تعالی عنه ذکر کفین دلالتًا معلوم میشود، صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم ، در مورد حصول تبرک حصه زیاد جسد خویش را با جسد آنحضرت صلی الله علیه وسلم می چسپاندند پس نا ممکن است که رسول الله صلی الله علیه وسلم با دو دست مصافحه نموده باشد و حضرت ابن مسعود رضی الله تعالی عنه با یک دست مصافحه کرده باشد، پس از اینچنین عاشق جانباز چنین بی ادبی شرمناک هیچ امکان ندارد.

در این حدیث ذکر تعلیم مصافحه ا ست امام بخاری رحمه الله از آن مصافحه مطلق را ثابت نموده که مصافحة الملاقات را نیز شامل است بنا بر این مقصد ذکر مصافحة الملاقات، امام حماد رحمه الله عبدالله بن مبارک رحمه الله را نموده استدلال امام از مصافحة التعلیم بر

مصافحة الملاقات کاملا واضح است چرا چگونه که تعلیم موقع مودت و محبت ا ست ملاقات نیز است دعوی مدعیان فرق کاملا خطاست کدام دلیل روایت یا درایت نیزندارند.

۲ـ اخرج الامام البخاری رحمه الله تعالی تعلیقا: وصافح حماد بن زید ابن المبارك بیدیه (صحیح بخاری صـ۹۲۶ جـ۲)

قال الحافظ رحمه الله تعالی: وصله غنجار فی تاریخ بخاری من طریق اسحاق بن احمد ابن خلف قال سمعت محمد بن اسماعیل البخاری یقول سمع ابی من مالك ورای حماد بن زید یصافح ابن المبارك بکلتا یدیه. وذکر البخاری فی التاریخ فی ترجمة ابیه نحوه وقال فی ترجمة عبدالله ابن سلمة المرادی حدثنی اصحابنا یحیی وغیره عن ابی اسماعیل بن ابراهیم قال رایت حماد ابن زید وجاءه ابن المبارك بمکة فصافحه بکلتا یدیه (فتح الباری صـ۵۰ جـ۱۱)

حماد بن زید و عبدالله بن مبارک جبال علم الحدیث عصر خویش محسوب میشدند

قال عبدالرحمن بن مهدی رحمه الله تعالی: الائمة اربعة مالك وسفیان الثوری وحماد بن زید وابن المبارك (تذکرة الحفاظ صـ۱۶۵ جـ۱)

۳ـ قال عروة قالت عائشة رضی الله تعالی عنها فمن اقر بهذا الشرط من المؤمنات قال لها رسول الله صلی الله علیه وسلم قد بایعتك کلاما ولاوالله مامست یده ید امراة قط فی المبایعة مایبایعهن الابقوله قد بایعتك.

قال الحافظ العینی رحمه الله تعالی: (قوله قال لها) ای للمبایعة منهن قد بایعتك کلاما وهو منصوب بنزع الخافض وهو من قول عائشة رضی الله تعالی عنها والتقدیر کان یبایع بالکلام ولایبایع بالید کالمبایعة مع الرجال بالمصافحة بالیدین (عمدة القاری صـ۲۲۱ جـ۹)

وقال القسطلانی رحمه الله تعالی: ای بالکلام لابالید کماکان یبایع الرجال بالمصافحة بالیدین (ارشاد الساری صـ۳۸۱ جـ۵)

در این حدیث باوجود که بیان مصافحة المبایعه آمده است اما با این طریق مصافحته الملاقات نیز از او ثابت میشود لما قدمنا تحت الحدیث الاول.

تجزیه دلائل معانقه

در این مورد در تحریر مرسل ضرورت مراجعه به دلائل ماخذ فوق نیست لذا بعینه عبارات مجرد تقدیم میگردد

دلیل اول : در روایت حضرت انس رضی الله تعالی عنه آمده است : فیاخذ بیده ویصافحه، قال نعم. (سنن ترمذی ص۱۰۹ ج۲)

دلیل دوم : عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما اذا ودع رجلا اخذ بیده (ابوداؤد مصری ص۲۵۱ ج۲)

دلیل سوم : در قاموس و غیره کتب آمده است که :

ان المصافحة هو الاخذ بالید وبانها وضع صفح الکف فی صفح الکف.

وفی شرح مشکوة : ان المصافحة هی الافضاء بصفحة الید الی صفحة الید

جوابات ادله ثلاثه مذکوره

۱ ــ اعضائیکه تثنیه اند در جسم انسانی بشکل جنس صیغه مفرد در آنجا استعمال میشود مراد هر دو عضو میباشد مثلا : (ولا تجعل یدك مغلولة الی عنقك). (من رای منکم منکرا فلیغیره بیده). (المسلم من سلم المسلمون من لسانه ویده).

در این نصوص ید صیغه مفرد ا ست اما ظاهرا تنها یک دست راست مراد نیست بلکه هر دو دست مراد است از ینجا در اصطلاح عامه نهادن ید را در ید بیعت گفته میشود در حالیکه بیعت با هر دو دست نموده میشود کما مر فی حدیث عایشة رضی الله تعالی عنها .

۲ ــ اگر تسلیم شود که مراد از ید در اینجا ید واحد است باز هم مستلزم عدم ثبوت یدین نیست .

دلیل چهارم : روی ابن عبد البر فی التمهید بسند صحیح عن عبدالله بن بسر رضی الله تعالی عنه قال ترون یدی هذه صافحت بها رسول الله صلی الله علیه وسلم (تحفة الاحوذی ص۳۸۵ ج۲)

جواب : از ینجا استدلال بوجود ذیل تام نیست .

۱ ــ در اینجا نفی دست دوم نیامده .

۲ ــ وقتیکه دو شخص با دو دست مصافحه میکنند پس دست هر یکی در بین هر دو دست شخص دوهمی میباشد ممکن حضرت عبدالله رضی الله عنه آن دست را مشاهده نموده باشد که بین هردودست رسول الله صلی الله علیه سولم بودومقصود اونمودن این خصوصیت بود

۳ ــ در صورت مصافحه با هردو دست نیز در حقیقت با یک دست نموده شود زیرا کف یک دست هر شخص بر کف دست شخص دوم بیفتد و معنای مصافحه این است که کف را در کف نهادن .

۴ ـ ثبوت ید مستلزم عدم ثبوت یدین نباشد .

دلیل پنجم : حضرت ابو امامه رضی الله تعالی عنه میفرماید :

تمام التحیة الاخذ بالید والمصافحة بالیمنی رواه الحاکم فی الکنی: (الفتاوی الحدیثیة ص ۲۲۳ ج ۳)

جواب : استدلال از این بوجود ذیل درست نیست .

۱ ـ این دلیل مصافحه ا ست با هر دو دست چرا که در مصافحه کف دست راست جانبین بر کف یک دیگر نهاده میشود وهر یکی بادست چپ، دست راست او را بگیرد کف دست چپ با کف دست دیگر نهاده نمیشود و الاصل فی العطف المغائرة .

۲ ـ عدم ثبوت مستلزم (یدین) نباشد

جوابات بعضی شبهات

شبهه اولی : در روایت حافظ عسقلانی هر دو حدیث روایت ابن مسعود رضی الله تعالی عنه در حصه عدم ثبوت مصافحه عند الملاقات ا ست حافظ رحمه الله میفرماید :

ومن ثم افردها بترجمة تلی هذه لجواز وقوع الاخذ بالیدین من غیر حصول مصافحة (فتح الباری ص ۵۰ ج ۱۱)

نیز درحاشیه بخاری به حواله عسقلانی وقسطلانی حواله میدهد بر (صفحه : ۹۲۶، جـ)

لما کان الاخذ بالید یجوز ان یقع من غیر مصافحة افرده بهذا الباب.

جواب : عبارت کامل حافظ ابن حجر رحمه الله تحت روایت ابن عمر رضی الله تعالی عنه چنین است :

وجه ادخال هذا الحدیث فی المصافحة ان الاخذ بالید یستلزم التقاء صفحة الید بصفحة الید غالبا ومن ثم افردها بترجمة تلی هذه لجواز وقوع الاخذ بالید من غیر حصول المصافحة (فتح الباری ص ۵۰ ج ۱۱)

در نظر گرفتن این همه عبارات واضح میشود که از محرر سه اشتباهات سر زده است :

۱ـ این عبارت در حصه حضرت عمر رضی الله تعالی عنه است اما مصنف رحمه الله آنرا در مورد حضرت ابن مسعود رضی الله تعالی عنه تحریر نموده .

۲ ـ حصه ابتدائی عبارت را حذف کرده .

۳ ـ در اصل عبارت از (لجواز وقوع اخذ بالید) که محرر آنرا بالیدین نموده چونکه در حدیث حضرت عمر رضی الله تعالی عنه ذکر (کف) و ذکر مصافحه) نیامده در آنجا تنها

(اخذ بالید) مذکور ا ست چرا که با (باب المصافحه) مناسبت ظاهر ندارد از حافظ رحمه الله علت مناسبت را چنین بیان نموده که اخذ بالید غالبا مستلزم مصافحه میباشد . حافظ رحمه الله استدلال امام بخاری رحمه الله را از حدیث عمر رضی الله تعالی عنه نیز درست قرار داده و از آن مصافحه را تثبیت نموده است .

اما بعد از (باب المصافحه) امام بخاری رحمه الله (باب الاخذ بالید) را چرا ذکر نمود؟ حافظ عسقلانی وقسطلانی حکمت آنرا چنین بیان نموده اند چونکه در حدیث عمر رضی الله تعالی عنه احتمال اخذ بالید بدون مصافحه احتمال موجود بود پس امام بخاری رحمه الله در باب دوم از عمل حماد بن زید و عبدالله بن مبارک و حدیث ابن مسعود رضی الله تعالی عنه نیز این را ثابت نمود که اصل رغبت در اخذ بالید ا ست که برای مصافحه نموده شود طبقیکه در این باب حافظ رحمه الله میفرماید : قال ابن بطال رحمه الله تعالی بالید هو مبالغة المصافحة وذلك مستحب عند العلماء (فتح الباری ص۵۸ ج۱۱)

اگر حسب زعم محرر قصد امام بخاری رحمه الله از باب الاخذ بالید بیان اخذ بالید بدون مصافحه مقصود باشد پس در این باب دلائل مصافحه را چرا متذکر شد ؟ در بعضی نسخه های صحیح بخاری (باب الاخذ بالید) آمده که باب آن مقصود طریقه مصافحه میباشد که باید با دو دست میشد و در باب اول اثبات نفس مصافحه است .

شبه دوم : علامه عبدالحی لکنوی رحمه الله میفرماید روایت منقول در حصه مصافحه از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه روایت متواتره عندالملاقات نیست بلکه این یک طریقه تعلیمی بود .

جواب : تفصیل آن تحت اثبات المصافحه بالیدین گذشت.

فیصله فقهاء کرام رحمهم الله

فقهاء کرام نیز نظر به روایات مذکوره مصافحه بالیدین را سنت قرار داده اند :

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: وفي القنية السنة في المصافحة بكلتا يديه وتمامه فيما علقته على الملتقى.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله وتمامه الخ) ونصه وهي الصاق صفحة الكف بالكف واقبال الوجه بالوجه فاخذ الاصابع ليس بمصافحة خلافا للروافض والسنة ان تكون بكلتا يديه

ویهز حائل من ثوب او غیره وعند اللقاء بعد السلام الخ (ردالمحتار ص۲۴۲ ج۵)

حاصل کلام این است که : مصافحه نمودن بایک دست جائز وبا دودست مستحب است .

دلائل استحباب

۱ ــ احادیث یدین نا قابل تاویل و روایات ید محتمله التاویلات ا ست .

۲ ــ عمل ائمه بزرگوار حضرت حماد بن زید و عبدالله بن المبارک .

۳ ــ نکیر نکردن حاضرین بر عمل او و استدلال ائمه کرام از عمل آنان.

۴ ــ فیصله امام بخاری رحمه الله .

۵ ــ تائید فیصله امام بخاری از طرف حافظ ابن حجر عقلانی حافظ بدرالدین عینی علامه کرمانی و حافظ قسطلانی رحمه الله .

۶ ــ فیصله فقهاء کرام

۷ ــ مدار ادب بر عرف است و صالحین در عرف یک دست را خلاف ادب می پندارند در وقت گرفتن کدام چیز بزرگ هر دو دست استعمال میشود پس در مصافحه به طریق اولی استعمال هر دو دست در کار است .

۸ ــ توارث و تعامل علماء و صلحاء .

۹ ــ مصافحه با یک دست شعار کفار و عادت فجار است .

۱۰ ــ در تعامل از محدثین و فقهاء مصافحه به یک دست ثابت نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم . (۱۲شوال سنه۹۰هـ)

۲ ــ ثبوت مصافحه دروقت وداع

سوال : یک شخص نظر دارد که در وقت رخصت نمودن تنها سلام مسنون ا ست و نیاز وضرورت نیست به مصاحفه نمودن در حالیکه مصاحفه معمول بزرگان دین ا ست در این مورد مسئله شرعی را روشن سازید . بینوا توجروا

الجواب : بوقت وداع ثبوت مصافحه با وجود روایات متعدد حدیث باید دانست که مصافحه درایتًا نیز ثابت است .

۱ــعن ابن مسعود رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال من تمام التحیة الاخذ بالید

وهذا حديث غريب ولا نعرفه الا من حديث يحيى بن سليم عن سفيان وسألت محمد بن اسمعيل عن هذا الحديث فلم يعده محفوظا (جامع الترمذی صہ۱۰۲ ج۲)

این حدیث ضعیف را تائیدا دراینجا نقل نمودیم علاوه از این تحت حدیث ثانی با وجوه ذیل این روایت تقویت یافت .

۲ــ اخرج الامام احمد رحمه الله تعالى: عن علی بن يزيد عن القاسم عن ابی امامة رضی الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال وتمام تحياتكم بينكم المصافحة. (مسند احمد صہ۲۶۰ ج۵)

وقال العلامة احمد البناء المعروف بالساعاتی رحمه الله تعالى معزيا الى الترمذى رحمه الله تعالى: وقال اسناده ليس بالقوى ونقل عن البخارى ان عبيدالله بن زحر وكذا القاسم ثقتان لكن على بن يزيد ضعيف اهـ وقال الحافظ رحمه الله تعالى حديث الترمذى سنده لين اهـ وقال الحافظ السيوطى رحمه الله تعالى له شواهد تعضده (منها) عن ابى رهم السمعى عند الطبرانى (ومنها) عن ابى هريرة رضى الله تعالى عنه عند البيهقى (ومنها) عن عائشه رضى الله تعالى عنها عند ابن السنى وغير ذلك والله اعلم (بلوغ الامانى شرح الفتح الربانى صہ۱۶۳ ج۱۹)

این حدیث به وجوه ذیل قابل قبول است

۱ ــ حدیث ضعیف در فضائل مضر نمی باشد . ۲ - معضد وقوی بالشواهد است .

۳ ــ مؤید است با احادیث قولیه و فعلیه

۳ــ عن ابن عمر رضى الله تعالى عنهما قال كان النبى صلى الله عليه وسلم اذا ودع رجلا اخذ بيده فلا يدعها حتى يكون الرجل هو يدع يد النبى صلى الله عليه وسلم ويقول استودع الله دينك وامانتك واخر عملك وفى رواية وخواتيم عملك رواه الترمذى وابوداود وابن ماجه وفى روايتهما لم يذكر واخر عملك (مشكوة صہ۲۱۳ ج۱)

۴ــ عن قزعة قال كنت عند عبدالله بن عمر رضى الله عنهما فاردت الانصراف فقال: كما انت حتى اودعك كما ودعنى النبى صلى الله عليه وسلم فاخذ بيدى فصافحنى ثم قال استودع الله دينك وامانتك وخواتيم عملك. (عمل اليوم والليلة للنسائى حديث نمبر ۵۱۶)

تاویلات مانعین

تاویل اول : تحیه سلام مخصوص با قدوم میباشد این نظریه مانعین مصافحه باطل است

۱ ــ این تاویل بلا دلیل و خلاف ظاهر است لفظ تحیه مطلق است که سلام قدوم و سلام

وداع هر دو را شامل است.

۲ ـ قوله تعالی (وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا) مفسیرین تحت آن قدوم و وداع را تحریر نموده اند پس دانسته میشود که سلام و داع نیز در تحیه داخل است.

۳ . عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اذا انتهی احدکم الی مجلس فلیسلم فان بداله ان یجلس فلیجلس ثم اذا قام فلیسلم فلیست الاولی باحق من الاخرة (جامع الترمذی ص۱۰۰ ج۲)

ازاین حدیث ثابت شد که سلام قدوم بر سلام وداع فضیلتی ندارد پس در اتمام بالمصافحه هردو یکسان است.

تاویل دوم: اخذ (ید) بلاقصد مصافحه است این نظریه بوجوه ذیلا باطل ا ست.

۱ ـ این بلا دلیل و خلاف ظاهر است.

۲ ـ حقیقت مصافحه اخذ ید است

وقدمر فی الحدیث الاول عن النبی صلی الله علیه وسلم: من تمام التحیة الاخذ بالید ولذا احتج به البخاری رحمه الله تعالی فی باب المصافحة.

وقال الحافظ رحمه الله تعالی: قال ابن بطال رحمه الله تعالی: الاخذ بالید هو مبالغة المصافحة وذلك مستحب عند العلماء (فتح الباری ص۴۷ ج۱۱)

وقال الافریقی: المصافحة الاخذ بالید والتصافح مثله (لسان العرب) وکذا قال الجوهری (الصحاح)

۳ ـ الفاظ حدیث که (هو یدع ید النبی صلی الله علیه وسلم) دلیل روشن ا ست که عمل اخذ ید از طرف جانبین ست.

حکم درایة: مشروعیت مصافحه جهت اظهار محبت است که در ابتداء و انتهاء در کارست طبقیکه سلام و وداع به همین مقصد کرده میشود که دستور تمام گیتی. است والله سبحانه وتعالی اعلم. (۱۹\شعبان سنه۱۴۰۲هـ)

۳ ـ دربغل گرفتن دز معانقه

سوال: عموما عرب ها در وقت ملاقات گردن را با یکدیگر نزدیک می کنند اما در دیار ما بغل کشی مروج ا ست آیا این عمل ثابت است و اصل دارد در شریعت ویا یک عمل خود ساخته وبی دلیل است؟ بینوا توجروا

الجواب : معنای معانقه است : گردن به گردن شدن یعنی کسی در بغل گرفتن . البته در دو روایات ضعیفه تنها ذکر التزام آمده .

قال الافریقی: عانقه معانقة عناقا: التزمه فادنی عنقه الی عنقه. (لسان العرب). وقال الجوهری: المعانقة والعناق وقد عانقه اذا جعل یدیه علی عنقه وضمه الی نفسه (الصحاح) . وقال الیومی: عانقه المرأة عناقا وهو الضم والالتزام (المصباح المنیر)

وفی المنجد: عانقه معانقة اذا جعل یدیه علی عنقه وضمه الی صدره (المنجد)

بعد از مطالعه بذل المجهود بر اسم (اجلح) کلامی را نیافتیم از ین عبارت فهمیده میشود که آن راوی متکلم فیه است بر استدلال از ین روایات کلام ذیل است :

۱ــ در سند روایت اولی یک راوی مبتهم ا ست در روایت ثانیه مرسله ا ست علاوه از آن در سند آن (اجلح)) متکلم فیه است .

۲ ــ التزام به معنای اعتناق نیز می آید . (ای الصاق الفسق بالعنق وهذا هو الموافق لروایات المعانقه)

۳ ــ این خصوصیت آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود (کما نقل الحافظ العسقلانی (رح) عن الامام مالک (رح) فی المعانقه) . وقتیکه اعتناق خصوصیت رسول الله صلی الله علیه وسلم شد پس التزام بطریق اولی خواهد باشد .

٤ ــ این عمل رسول الله صلی الله علیه وسلم تنها با صغیران مختص بود بر ای اظهار محبت .

۵ ــ از صحابه کرام و ائمه حدیث در این مورد ثبوت نیست .

۶ ــ پس اگر درعمل رسول الله صلی الله علیه وسلم مراد از التزام الصاق بالعنق باشد با نهایةالصاق بالصدر الصاق بطن ثابت نمیشود طریقه مروجه معانقه که در آن با گردن و سینه شکم نیز ملصق میگردد این طریقه از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت نیست علاوه از آن مفاسد زیادی را در بر دارد لذا این رسم واجب الشرک باشد والله سبحانه وتعالی اعلم.

(۱۰\جمادی الاولی سنه۱۳۷۲هـ).

۴ ــ حکم معانقه

سوال : آیا در وقت ملاقات بغل کشی یعنی معانقه مروج ثبوت دارد ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : در عربها گردن به گردن شدن ترویج داشت معنای آن در کتب فقه به معنای ضم و التزام آمده که مختص بالعنق است البته در منجد بر ضم الی الصدر تصریح آمده .

قال الافریقی: عانقه معانقة وعناقا: التزمه فادنی عنقه الی عنقه (لسان العرب)

وقال الجوهری: المعانقة والعناق وقد عانقه اذا جعل یدیه علی عنقه وضمه الی نفسه (الصحاح)

وقال الفیومی: عانقت المرأة عناقا وهو الضم والالتزام (المصباح المنیر)

وفی المنجد: عانقه معانقة اذا جعل یدیه علی عنقه وضمه الی صدره (المنجد)

اگر ضم الی الصدر تسلیم شود باز هم از ظاهر عبارت معلوم میشود که این در حصه لقاء کبیرین نیست بلکه در حصه اصاغر است یا برای اظهار محبت بین ازواج است اگر فقط به علت محبت باشد احیانا معانقه کبیرین نیز جائز است کما یجیئ .

بر آن چند قرائن است :

۱ـ درآن ذکرعمل جانب واحد آمده در صورتیکه درلقاء کبیرین عمل از جانبین میباشد

۲ ـ هر دو دست خویش را درگردن کسی انداختن و او را بسوی خود کشیدن ظاهرا این عمل با اطفال دوام داده میشود بنا بر فرط محبت و یا با ازواج .

۳ ـ عبارت قیومی (عانقت المرءة) در این مورد نص صریح است، این چنین از روایات احادیث نیز همین نوع معانقه ثابت میشود .

۱ـعن ابی هریرة الدوسی رضی الله عنه قال خرج النبی صلی الله علیه وسلم فی طائفة من النهار لایکلمنی ولا اکلمه حتی اتی سوق بنی قینقاع فجلس بفناء بیت فاطمة فقال اثم لکع اثم لکع ؛ فحبسته شیئا فظننت انها تلبسه سخابا او تغسله فجاء یشتد حتی عانقه وقبله وقال اللهم احبه واحب من یحبه (صحیح البخاری ص۲۸۶ ج۱)

۲ـعن یعلی رضی الله تعالی عنه قال ان حسنا وحسینا رضی الله تعالی عنهما استبقا الی رسول الله صلی الله علیه وسلم فضمهما الیه رواه احمد (مشکوة ص۴۰۲)

۳ـعن الشعبی ان النبی صلی الله علیه وسلم تلقی جعفر بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه فالتزمه

وقبل ما بين عينيه (سنن ابی داود ص۳۵۳ ج۲)

۴ـ عن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت قدم زید بن حارثة المدینة ورسول الله صلی الله علیه وسلم فی بیتی فقرع الباب فقام الیه النبی صلی الله علیه وسلم عریاناً یجر ثوبه والله ما رایته عریاناً قبله ولا بعده فاعتنقه وقبله هذا حدیث حسن غریب لانعرفه من حدیث الزهری الامن هذا الوجه (جامع الترمذی ج۲ ص۱۰۲)

۵ـ عن ایوب بن بشیر عن رجل من عنزة انه قال قلت لابی ذر رضی الله تعالی عنه هل کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یصافحکم اذا لقیتموه قال مالقیته قط الا صافحنی وبعث الی ذات یوم ولم اکن فی اهلی فلما جئت اخبرت انه ارسل الی فاتیته وهو علی سریره فالتزمنی فکانت تلک اجود واجود (سنن ابی داود ص۳۵۲ ج۲)

اخرج الامام احمد رحمه الله تعالی ایضاً (فتح الباری ص۵۰ ج۱۱)

۶ـ اخرج ابن سعد ان النبی صلی الله علیه وسلم قبل نعیم بن عبدالله النحام واعتنقه لما قدم المدینة مهاجراً (اعلاء السنن ص۳۲۰ ج۱۷)

۷ـ عن اسید بن حضیر رضی الله تعالی عنه رجل من الانصار قال بینما هو یحدث القوم وکان فیه مزاح بینا یضحکهم فطعنه النبی صلی الله علیه وسلم فی خاصرته بعود فقال اصبرنی فقال اصطبر قال ان علیک قمیصاً ولیس علی قمیص فرفع النبی صلی الله علیه وسلم فاحتضنه وجعل یقبل کشحه قال انما اردت هذا یا رسول الله (ابو داود ص۳۱۸ ج۲)

۸ ــ اخرج الامام البخاری رحمه الله تعالی فی الادب المفرد فی باب المعانقة حدیث جابر رضی الله عنه انه بلغه حدیث عن رجل من الصحابة قال فابتعت بعیراً فشددت الیه رحلی شهراً حتی قدمت الشام فاذا عبدالله بن انیس فبعثت الیه فخرج فاعتنقنی واعتنقته (فتح الباری ص۳۹ ج۱۱)

۹ــ اخرج الطبرانی فی الاوسط من حدیث انس رضی الله تعالی عنه کانوا اذا تلاقوا تصافحوا واذا قدموا من سفر تعانقوا (فتح الباری ص۵۰ ج۱۱)

از روایت هشتم ونهم صورت عموم باز گردانیدن از سفر، معلوم میشود وسیجیئ البحث عنه . واز روایت ذیل ترمذی مطلقا ممانعت معلوم میشود :

عن انس بن مالك رضی الله تعالی عنه قال قال رجل یارسول الله صلی الله علیه وسلم منا یلقی اخاه اوصدیقه اینحنی له قال لا قال افیلتزمه ویقبله قال لا قال فیاخذ بیده ویصافحه قال نعم. هذا حدیث حسن (جامع الترمذی ص۱۰۲ ج۲)

وجوه الترجیح

از روایات منع دلائل ذیل ترجیح بنظر می رسد :

۱ ــ این روایا ت قولی اند و روایات اباحت فعلی.

۲ ــ این قاعده کلیه ا ست و روایت اباحه جزئیه محتمله تخصیص.

۳ ــ حظر را بر اباحت ترجع میدهند . امام طحاوی رحمه الله میفرماید : معانقه از صحابه کرام نیز ثابت است که دلیل تاخر روایات اباحت و دلیل نسخ روایات منع است لذا اباحت را جح است .

فهولاء اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم قد کانوا یتعانقون فدل ذلك ان ماروی عن رسول الله صلی الله علیه وسلم من اباحة المعانقة متاخر عما روی عنه من النهی عن ذلك فبذلك ناخذ وهو قول ابی یوسف رحمه الله تعالی (شرح معانی الاثار ص۲۰۲ ج۲)

وجه التوفیق

روایات اباحت تعلق دارد با عودت از سفر یا با مواقع مسرت در فرط محبت و روایات منع بدون قیود مذکوره بر تعمیم معانقه و لاشک ان التوفیق احسن و ارجع من الترجع . حضرت مولانا ظفر احمد رحمه الله توجیه تطبیق را چنین بیان نموده که معانقه در وقت هیجان محبت مباح است اما بشکل تحیة اللقاء ممنوع است .

وهذا (ای حدیث المعانقة یدل بسیاقه علی ان التقبیل والمعانقة اللذین کرههما ابوحنیفة رحمه الله تعالی هما اللذان یکونان علی وجه التحیة عند اللقاء لا مطلقا (الی قوله) وقد یکونان لهیجان المحبة والشوق والاستحسان عند اللقاء وغیره من غیر شائبة الشهوة وهما مباحان باتفاق ائمتنا الثلاثة رحمهم الله تعالی لثبوتهما عن النبی صلی الله علیه وسلم واصحابه رضی الله تعالی عنهم. ولعدم مانع شرعی عنه هذا هو التحقیق وقد التبس الامر علی مشایخنا (اعلاء السنن ص۱۸ ج۱۷)

بر این توجیه شیخ عثمانی رحمه الله از چند وجوه اشکال موجود است :

۱ ـ اخراج معانقه از تحیه بالکلیه است بوقت لقاء برای تمام التحیه لنتیه المصافحه قبل المعانقه مسلتزم ا ست در حالیکه در روایات معانقه ذکر مصافحه نیامده .

۲ ـ در احادیث مذکوره در موقع تحیته اللقاء از معانقه معلوم میشود که در تمام التحیته داخل است

۳ ـ مصافحه را جهت اظهار مسرت و مودت تمام التحیته قرار داده اند این علت اضافه تر است در معانقه پس بطریق اولی تتمه التحیته قرارداده میشود از وجوه ثلاثه مذکوره دانسته میشود که تمام التحیته عند اللقاء علی سبیل البدل احد الشیئین است و در حالات عامه مصافحه و در حالت مخصوص معانقه

پس حاصل کلام اینچنین شد که اصل تحیته اللقاء تنها با سلام اداء میگردد و تمام التحیته بعد از سلام جهت اظهار مودت و مسرت وقتیکه دو طریقه علی سبیل البدل مشروع گردید در حالت عامه مصافحه و در وقت کدام محرک خصوصی معانقه جهت اظهار مسرت یکی در دو طریق برای اتمام التحیته رواج گردانیده شده و بدون موقع تحیه تنها مستقل در تحیته هر دو را در جمع نمودن دلیل واضح نیافتیم پس چنین نوع معانقه خلاف سنت بنظر می رسد البته مستقلا یعنی بدون تحیته در جمع نمودن اشکالی نیست ثبوت آن حاجت ندارد والفرق ان الاول من موارد الشرعية دون الثانی .

علاوه ازاین یک بحث دیگربه میان می آید که آیا در معانقه تیامن افضل ا ست و یا تیاسر ؟

دراین مورد صراحت بنظر نرسید طبق اصول عام ترجیع تیامن فهمیده میشود اما چونکه منشاء معانقه بنا بر هیجات المحبته ا ست که محل آن قلب ا ست و در صورت تیاسر قلوب جانبین باهم قریب تر می باشد از اینجا تیاسر راجح است، از اینجا تیاسر معمول عامه است.

اقوال ائمه رحمهم الله

از طرفین و امام مالک رحمه الله تبدیع و کراهت منقول است :

قال العلامة العینی رحمه الله تعالی معزیا الی الجامع الصغیر: محمد عن یعقوب عن ابوحنیفة رحمه الله تعالی ان قال: اکره ان یقبل الرجل من الرجل فمه او یده او شیئا منه ویکره المعانقة ولا اری بالمصافحة بأسا (البنایة صـ۲۲۳ جـ۱۱)

وقال الامام الطحاوی رحمه الله تعالی: فذهب قوم الی هذا فکرهوا المعانقة منهم ابوحنیفة ومحمد رحمهما الله تعالی (شرح معانی الآثار صـ۲۰۲ جـ۲)

وکذا نقل عنه الامام المرغینانی رحمه الله تعالی (هدایه صـ۳۶۷ جـ۴)

وقال العلامة السهارنفوری رحمه الله تعالی معزیا الی اللمعات: وعند ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله تعالی یکره ان یقبل الرجل ید الرجل او فمه او شیئا منه او یعانقه لورود النهی عنه فی حدیث انس رضی الله تعالی عنه (بذل المجهود صـ۳۲۵ جـ۶)

وقال الحافظ رحمه الله تعالی: قال ابن عبد البر روی ابن وهب عن مالک رحمه الله تعالی انه کره المصافحة والمعانقة وذهب الی هذا سحنون وجماعة وقد جاء عن مالک رحمه الله تعالی جواز المصافحة وهو الذی یدل علیه صنیعه فی الموطا وعلی جوازه جماعة العلماء سلفا وخلفا والله اعلم (فتح الباری صـ۵۰ جـ۱۱)

وقال ایضا: استاذن سفیان بن عیینه علی مالک رحمهما الله تعالی فاذن له فقال السلام علیکم فردوا علیه ثم قال السلام خاص وعام السلام علیک یا ابا عبدالله ورحمة الله وبرکاته فقال وعلیک السلام یا ابا محمد ورحمة الله وبرکاته ثم قال لولا انها بدعة لعانقتک قال قد عانق من خیر منک قال جعفر قال نعم قال ذاک خاص قال ما عمه یعمنا (حواله بالا)

در فتح الباری مکالمهٔ که میان امام مالک و سفیان ثوری رحمه الله نقل شده در آخر آن امام مالک سکوت نموده یعنی او از قول تبدیع و کراهت رجوع فرموده مشائخ احناف اباحت را ترجیح داده اند و توجیهات مختلف را در قول طرفین بیان نموده اند یعنی بدون رعایت مواقع مخصوص در حالت عامه عادةً مکروه است در آن صورت امام ابو یوسف رحمه الله قایل اباحت نیست بنا بر این ترتیب قول اتفاقی است از روایت های فوق دانسته میشود اگر معانقه با خم عنق باشد و یا با خم صدر به هر صورت مختص است با مواقع مخصوص .

معانقه مروجه درممالک عجم مثل پاکستان وهندوستان که در آن عنق ، صدر و شکم همه ضم میگردد بالاتفاق بدعت و واجب الترک است علاوه دلائل نقلی مفاسد آن دلائل عقلی نیز وجود دارد .

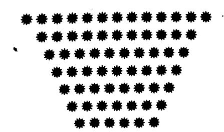
۱ ــ این طریقه مخترعه را سنت گفتن در حالیکه بدعت است

۲ ــ ضم نمودن جسم با جسم موجب ایذای خوی و بوی بد و موجب بعضی امراض موذی میگرددکه در ممالک پیش رفته نیز رواج ندارد بلکه قبیح و مستهجن پنداشته میشود

۳ ــ پس چنین امر قبیح و مستهجن را سنت گفتن توهین سنت است .

٤ ــ شهوت پرستان در آن شهوت رانی میکنند و به گناهان کبیره دیگر درها را باز کرده که از نام سنت استفاده سوء میکنند .

۵ ــ بسا اوقات چنین عمل معانقه موجب موت و تکلیف میگردد یک شخص در اینجا با بغل دادن کسی را آنقدر فشار داد که جان داد، شخص دوم راکسی در منطقه دیگر آنقدر فشار داد که پهلویش میده شد، شخصی دیگری را کسی آنقدر فشار داد که نفسش بند شد پس چنین عمل حماقت بر حماقت است بلکه ظلم عظیم است . والله سبحانه و تعالی اعلم . (یوم عرفه، سنه: ۱٤۲٦هـ).

بسم الله الرحمن الرحیم

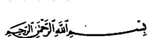
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم:

وتمام تحیاتکم بینکم المصافحة «احمد وترمذی»

وقال انس رضی الله تعالی عنه:

کانوا اذا تلاقوا تصافحوا واذا قدموا من سفر تعانقوا «اوسط طبرانی».

* * * * * * * * * *

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللهِ الْمُصَوِّرُوْنَ «بخاری»

«یعنی سخت ترین عذاب نزد خدا جل جلاله برای مصورین باشد»

النذیر العریان عن عذاب صوره الحیوان

«لعنت و وعید شدید وعذاب درباره تصویر گیرنده و تصویر نهنده ذی روح»

افاضه : فقیه العصر دامت برکاتهم.

تحریر : حضرت مفتی محمد ابراهیم صاحب صادق آبادی مد ظله.

* * * * * * * * * *

النذیر العریان عن عذاب صورة الحیوان

- خانهء که درآن تصویر باشد فرشته ها داخل آن خانه نمیشوند.
- عذاب شدید تر از همه مر تصویر سازان را باشد.
- تصویر سازی یک نوع شرک نمودن است با خداوند جل جلاله
- تفصیل احکام مختلف تصاویر مختلفه.
- ارشادات آنحضرت صلی الله علیه وسلم
- اجماع ائمه اربعه و فقهاء امت رحمهم الله

احکام شرعی تصویر

سوال : چیست حکم شرع متین در این مسئله من در یک مکتب ملازم هستم در اختتام سال درسی طلاب صنوف مهمانی تیار میکنند اما در این محفل فلمبرداری و عکس گیری نیز میباشد چندین بار مانع این عمل شدم بالاخره دسمال را برورویم کش نموده در محفل شریک شدم آیا در چنین مجلس شرکت برایم جواز دارد؟ سوال دوم اینست که فلمبرداری از نگاه شرع چه حکم دارد تفصیلی بنویسید؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : شرکت نمودن در چنین مجالس جواز ندارد بلکه درچنین مجالس شرکت واجب الترک است با وجود ممانعت در صورت قدرت نداشتن باید مجلسرا ترک گویند مگر اینکه کدام حق متعلق آن باشد کجماعة الصلوة واستیفاء الدین طبقیکه در قرآنکریم بطور واضح آمده :

﴿ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ﴾ الاية (۴ــ۱۴۰)

ترجمه : و خداوند جل جلاله برای شما فرمان فرستاده وقتیکه با احکام الهی کفر و استهزاء صورت گیرد پس با آنان در مجلس شرکت نکنید تا که در کدام عمل دیگری نپرداختند زیرا در آن حالت شما نیز مانند آنان باشید .

اما ابوبکر جصاص در تفسیر این آیات می نویسد :

وفی هذه الایة دلالة علی وجوب انکار المنکر علی فاعله وان من انکاره اظهار الکراهة اذا لم یمکنه ازالته وترک مجالسة فاعله والقیام عنه حتی ینتهی ویصیر الی حال غیرها (احکام القران ص۲۸۹ ج۲)

این آیات دلیل ا ست کسی که مرتکب جرم شود بر آن رد و نکیر واجب است اگر از اله جرم ممکن نباشد این نیز صورت نکیر ا ست که اظهار نفرت و کراهت نمودن بر آن و موافقت را با او ترک نمودن تا وقتیکه در کار دیگر داخل نشده باید از او برخیزد.

واضح ا ست که لعنت تصویر را همه مردم اختیار نمودند از پارلمان تا عریش ساده در ودیو ارمملکت از تصویر منقش است اما این فلسفه مترادف خود کشی ا ست وقتیکه کدام مرض (وبا) عام گردد و تمام ملک را در بر بگیرد پس عوض تدابیر احتیاطی باید آن ملک را ترک کند به هر صورت بعضی جرم ها چنین عام اند که بر حکم شرع هیچ اثر نکند هر

نفقه خارج شده از لسان نبوت حقیقت دارد تا دم حشر مشعل راه باشد. اگر مسلمان امروزی خلاف ارشادات آنحضرت صلی الله علیه وسلم بغاوت کنند آنان شقاوت و سیاه بختی را مرتکب شوند در آن نقص فرمان نبوی نیست .

تصویر سازی از نگاه شریعت یک جرم کبیره ا ست که نتایج هولناک آن بر کسی مخفی نیست انجام عبرتناک اقوام معذب را قرآن کریم مفصل بیان نموده در آن تصویر کفر و شرک بود طبقیکه در حدیث صحیحین آمده

اولئك اذا مات فيهم الرجل الصالح بنوا على قبره مسجدا ثم صوروا فيه تلك الصور اولئك شرار خلق الله (متفق عليه)

وقتیکه در آن اهل کتاب کسی از نیکان وفات میشد برقبرش مسجد تیار می نمودند پس بر قبرش تصویر آنرا اویزان می نمودند اینان بد ترین مردم بودند شارح بخاری امام ابن حجر عسقلانی رحمه الله مینویسد : وكان غالب كفر الامم من جهة الصور (فتح الباری ص۱۰ ج۸)

در اکثر امتیان مرض کفر و شرک از تصاویر آغاز شده بود در این عصر وقتیکه بی پردگی فحاشی عریانی مانند سیلاب همه دنیا را در بر گرفته است هر کس نمیداند که این نتیجه فتنه تصویر سازی است در این تصویر وی سی آر و اخبارات فاحش داخل است .

دلائل حرمت

بر حرمت تصویر احادیث زیادی وارد شده که به حد تواتر رسیده در صحیح بخاری ده ابواب در این حصه وارد شده اختصار از این ا بواب یک ، یک حدیث نقل نموده ایم .

۱ــ عن ابي طلحة رضي الله عنه قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا تدخل الملئكة بيتا فيه كلب ولا تصاوير (بخاری ص۸۸۰ ج۲ باب التصاوير)

یعنی خانه که در آن سگ یا تصویر باشد فرشته های رحمت داخل آن نمیشوند.

۲ــ قال عبدالله بن مسعود رضي الله عنه سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان اشد الناس عذابا عند الله المصورون (ايضا باب عذاب المصورين يوم القيمة)

یعنی روز قیامت سخت ترین عذاب تصویر سازان راست .

۳ ــ قال ابوهريرة رضي الله عنه سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ومن اظلم ممن ذهب يخلق كخلقي فليخلقوا حبة وليخلقوا ذرة الحديث

یعنی ظالم بزرگ از آن کی ها باشد که در عمل خالقیت با من مقابله میکند پس بگویند آیا یک دانه یا یک زره را میتوانند تا خلق کنند.

۴ ـ قالت عائشة رضی الله تعالی عنها: قدم رسول الله صلی الله علیه وسلم من سفر وقد سترت بقرام لی علی سهوة لی فیه تماثیل فلما راه رسول الله صلی الله علیه وسلم هتکه وقال اشد الناس عذابا یوم القیمة الذین یضاهون بخلق الله. (ایضا باب ما وطیء من التصاویر)

حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها میفرماید رسول الله صلی الله علیه وسلم از یک سفر عودت نمود بر روی اطاق پرده عکس دار را معلق نموده بودم با دیدن آن رسول الله صلی الله علیه وسلم از خانه بازگشت و فرمود روز قیامت عذاب شدید آن اشخاص را باشد که در صفت خالقیت نقل میکند از خدا.

۵ ـ عن عائشة رضی الله تعالی عنها انها اشترت نمرقة فیها تصاویر فقام النبی صلی الله علیه وسلم بالباب فلم یدخل فقلت اتوب الی الله مما اذنبت قال ما هذه النمرقة؟ قلت لتجلس علیها وتوسدها. فقال ان اصحاب هذه الصور یعذبون یوم القیمة یقال لهم احیوا ما خلقتم وان الملائکة لاتدخل بیتا فیه الصور (ص۸۸۱ج۲ باب من کره القعود علی الصور)

حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها میفرماید یک تکه، تصویر دار را خریدم رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرون خانه ایستاد شد و داخل نیامد عرض نمودم چه خطا نمودم تا توبه کنم رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: این تکه برای چه است؟ گفت: عرض نمودم تا شما بر آن تکیه کنید. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: روز محشر این مصورین معذب میشوند و گفته میشوند که تصاویر تیاکرده خویش را حیات و روح دهد و بلا شبه فرشته ها در آن خانه داخل نمیشوند که در آن تصاویر موجود باشد.

۶ ـ کان قرام لعائشة رضی الله تعالی عنها سترت به جانب بیتها فقال لها النبی صلی الله علیه وسلم امیطی عنی فانه لایزال تصاویره تعرض لی فی صلوتی (ایضا باب کراهیة الصلوة فی التصاویر)

در خانه حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها پرده تصویر دار بود رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمود: آنرا دور کن بار، بار تصاویر او مخل نماز گردد جواب اشکال این در شماره (۱۳) بیاید.

۷ ـ عن عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنهما قال وعد النبی صلی الله علیه وسلم جبریل فراث

علیه حتی اشتد علی النبی صلی الله علیه وسلم فخرج النبی صلی الله علیه وسلم فلقیه فشکا الیه ما وجد فقال له انا لا ندخل بیتا فیه صورة ولا کلب. (ایضا باب لا تدخل الملائکة بیتا فیه صورة)

حضرت جبرائیل علیه السلام با رسول الله صلی الله علیه وسلم وعده نمود اما در آن وقت نیامد پس رسول الله صلی الله علیه وسلم پریشان شد وقتیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرون تشریف برد با جبرئیل علیه السلام مواجه شد و شکوه نمود از تاخیر. جبرئیل امین علیه السلام گفت : در خانه که سگ یا تصویر باشد مایان داخل آن خانه نمیشویم ، در خانه آنحضرت صلی الله علیه وسلم آن هر دو چیزموجود بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم از آن اطلاق نداشت، جبرئیل علیه السلام گفت آنرا دور کنید .

۸ ــ عن عائشة رضی الله تعالی عنها زوج النبی صلی الله علیه وسلم انها اشترت نمرقة فیها تصاویر فلما راها رسول الله صلی الله علیه وسلم قام علی الباب فلم یدخل فعرفت فی وجهه الکراهیة وقالت یا رسول الله اتوب الی الله والی رسوله ماذا اذنبت، قال ما بال هذه النمرقة قالت اشتریتها لتقعد علیها وتوسدها فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان اصحاب هذه الصور یعذبون یوم القیمة ویقال لهم احیوا ما خلقتم وقال ان البیت الذی فیه الصور لا تدخله الملائکة (ایضا باب من لم یدخل بیتا فیه صورة)

حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها میفرماید که او یک پرده تصویر دارۀ را خرید وقتیکه آنرا رسول الله دید رسول الله صلی الله علیه وسلم از داخل شدن مانع شد علایم خشم را در روی مبارک دیده گفتم یا رسول الله ! توبه نمودم چه جرم کرده ام؟ فرمود این تکه تصویر دارچیست؟ گفتم این تکه را خریدم آنرا تا شما بر آن تکیه کنید، آنحضرت فرمود این مصورین روز قیامت معذب میشوند و برای ایشان گفته میشوند تصاویر مخلوق خویش را روح بدهید و فرمود در خانه که تصاویر باشد فرشته ها داخل آن نمیشوند .

۹ ــ عن وهب السوائی رضی الله تعالی عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم لعن اکل الربوا وموکله والواشمة والمستوشمة والمصور (ایضا باب من لعن المصور)

رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سود خوران سود دهندگان خال نهنده گان و نهانندگان وبر تصاویر سازان لعنت فرموده .

۱۰ ــ عن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال سمعت محمدا صلی الله علیه وسلم یقول من صور صورة فی الدنیا کلف یوم القیمة ان ینفخ فیها الروح ولیس بنافخ (ایضا باب من صور صورة فی الدنیا)

رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمود کسی که در دنیا تصویر سازی کند روز حشر مکلف گردانیده شود که در آن روح بیندازند اما نتوانند نه روح اندازند و نه در عذاب آنان تخفیف آید .

این وعید متعلق هر نوع تصویر است اگر بزرگ باشد یا کوچک بر لباس باشد یا بر روی کاغذ . یا بر در و دیوار یا سکه بر نقش یا نوت چا پشود بهر کیف مصداق وعید فوق میگردد .

در این حصه تصریحات علماء امت در آینده می آید

مصداق آن وعید تنها تصویر سازی نیست بلکه امام ابن الحاج تصریح نموده که تصویب کننده آن و تحسین کننده آن و هم نشین آن که قلبًا بر آن راضی میباشد که با وجود قدرت بر آن انکار نورزیده همه درجرم شریک میباشند (المدخل ، ص ۲۷۳، ج ۱) .

البته تصاویر بی جان چیزها داخل این وعید نباشد طبقیکه در صحیح بخاری فتوی ابن عباس رضی الله تعالی عنه موجود است .

ان ابیت الا ان تصنع فعلیك بهذا الشجر کل شیء لیس فیه روح (صحیح بخاری ص ۲۹٦ ج۱ صحیح مسلم ص ۲۰۲ ج۲)

اگر هر آئینه تصویر میسازی پس تصویر درخت و دیگر اشیای بی جان را رسم کن !

اجماع امت

تصویر سازی ذی روح به اجماع امت حرام است در این مورد با کثرت روایات موجود است که استقصاء کتاب ضخیم را در بر گیرد شکل مثال یک . یک عبارت را علماء مکاتب فکر نقل کنیم .

۱ ــ شارح صحیح بخاری علامه بدرالدین عینی رحمه الله میفرماید .

وفی التوضیح قال اصحابنا وغیرهم تصویر صورة الحیوان حرام اشد التحریم وهو من الکبائر وسواء صنعه لما یمتهن اولغیرة فحرام بکل حال لان فیه مضاهاة لخلق الله وسواء کان فی ثوب اوبساط ودینار ودرهم اوفلیس اوانآء اوحائط واما مالیس فیه صورة حیوان کالشجر ونحوه فلیس بحرام . وسواء فی هذا کله ماله ظل ومالا ظل له وبمعناه قال جماعة العلماء مالك والثوری وابو حنیفة وغیرهم رحمهم الله تعالی (عمدة القاری ص ٧٠ ج ٢٢)

در توضیح آمده که در فقه مایان و دیگر مذاهب میفرمایند که تصویر سازی ذی روح

گناه کبیره و حرام است اگر که پایمال نیز شود یا به کدام مقصد دوم تیار شود چرا که در آن مقابله صفت تخلیق خداوند جل جلاله است اگر تصویر بر لباس باشد بر ظرف دیوار، کاغذ و غیره

اما اگر تصویر غیر ذی روح باشد حرام نیست در حکم حرمت سایه دار، جسم دار بی سایه (تنها نقش) یک مساوی اند و در تصویر یک برابر اند و جماعت علماء امام مالک، علامه ثوری و امام ابو حنیفه براین متفق اند در دیگر کتب احناف نیز این مسئله مدلل مذکور است مثلا البدائع در (۱۶ ۱، ج۱) وهندیه (۳۵۹، ج۳) ورد المحتار (۶۴۷، ج۱) والمتانه (۲۲٤).

۲ ـ شیخ الاسلام محی الدین نووی شافعی رحمه الله میفرماید:

قال اصحابنا وغيرهم من العلماء تصوير صورة الحيوان حرام شديد التحريم وهو من الكبائر لانه متوعد عليه بهذا الوعيد الشديد المذكور في الاحاديث وسواء صنعه بما يمتهن اوبغيره فصنعته حرام بكل حال لان فيه مضاهاة لخلق الله تعالى وسواء ما كان في ثوب اوبساط اودرهم اوديناراوفلس اواناء اوحائط اوغيرها.

واما تصوير صورة الشجرورحال الابل وغيرذلك مما ليس فيه صورة حيوان فليس بحرام (وبعدسطرين) ولافرق في هذا كله بين ماله ظل ومالاظل له هذا تلخيص مذهبنا في المسألة وبمعناه قال جماهير العلماء من الصحابة رضي الله تعالى عنهم والتابعين ومن بعدهم رحمهم الله تعالى وهو مذهب الثوري ومالك وابي حنيفة وغيرهم رحمهم الله تعالى وقال بعض السلف انما ينهى عما كان له ظل ولاباس بالصور التي ليس لها ظل وهذا مذهب باطل فان الستر الذي انكر النبي صلى الله عليه وسلم الصورة فيه لاشك احد انه مذموم وليس لصورته ظل مع باقي الاحاديث المطلقة في كل صورة.

(شرح النووي على صحيح مسلم ص۱۹۹ ج۲)

علماء مسلک ما (شوافع) و دیگر علماء میفرمایند که تصویر ساختن ذی روح حرام و گناه کبیره است چرا بر آن وعید شدید وارد شده که در احادیث مذکور است که در احادیث مذکور است اگر تصویر به قصد پایمال نمودن و ذلیل نمودن تیار شده باشد یا برای کدام مقصد دیگر بهر صورت تیار نمودن آن حرام است که در آن مقابله است با صفت تخلیق خداوندی جل جلاله اگر بر لباس باشد یا بر رخت خواب یا درهم و دینار پول. ظرف

دیوارو یا چیزدیگر البته تصویر سازی درخت و چیزی بی جان جواز دارد در این احکامات سایه دار و بی سایه (تنها نقش) فرقی ندارد هر دو حرام است همین است خلاصه مذهب ما و قول جمهور صحابه رضی الله تعالی عنهم و تابعین و مذهب سفیان ثوری ، امام مالک و ابو حنیفه رحمه الله قول بعضی اسلاف ا ست که از سایه دار و تصویر ذی جسم ممانعت آمده و در تصاویری که سایه ندارد ممانعت نیست اما این مذهب باطل ا ست زیرا تکیه رسول الله صلی الله علیه وسلم بر تصویر یکه در پرده بود آن شبهه و تصویر مذموم بود در حالیکه آن تصویر سایه نداشت مستزاد برآن دیگر احادیث نیز موجود است در دیگر کتب شوافع نیز بر حرمت تصاویر تصریح آمده ، مطالعه کنید : (نهاية المحتاج الى شرح المنهاج، صـ ۲۱۹ ، ج : ۲ ، تكملة المجموع، شرح المهذب، صـ ٤۰۲ ، جـ ٦ ، حواشی تحفة المحتاج ، صـ ٤۷۲ ، جـ ۷ وغیره .

۳ ـــ علامه مرادوی حنبلی رحمه الله میفرماید : يحرم تصوير ما فيه روح ولا يحرم تصوير الشجر ونحوه والتمثال مما لا يشابه ما فيه روح على الصحيح من المذهب (الانصاف صـ ۳۰۰ جـ ۱)

تیار نمودن تصویر ذی روح حرم ا ست اما تصویر درخت و غیره که با ذی روح مشابهت ندارد حرام نیست مطابق مذهب صحیح این تفصیل در این کتب نیز آمده المغنی لا بن قدامه (۲۸۲ ، ج۷) ، (الاقناع صـ ۲۳۰) کشاف القناع (۱۷۱ ، ج۵)

٤ ـــ در عام کتب فقه مالکی آمده که تصویر سایه دار حرام و بی سایه جائز است مانندیکه در کتاب (دردیر علی مختصر الخلیل) آمده است : والحاصل ان تصاوير الحيوانات تحرم اجماعا ان كانت كاملة لها ظل مما يطول استمراره، بخلاف ناقص عضو لا يعيش به لو كان حيوانا، وبخلاف ما لا ظل له كنقش في ورق او جدار وفيما لا يطول استمراره خلاف والصحيح حرمته. (الشرح الصغير على الدردير صـ ۱۰۰ جـ ۲)

خلاصه اینکه تصاویر ذی روح بالاجماع حرام ا ست بشرطیکه مکمل باشد وقتیکه سایه دار و دیرپا باشد بر خلاف چنین تصویر که یک عضو او ناقص باشد که بدون آن حیات ذی روح نا ممکن باشد و بر خلاف تصویر بی سایه وقتیکه بر روی کاغذ یا دیوار ساخته شود (این دو قسم تصاویر جائز است) و تصویریکه دیر پا نباشد در آن اختلاف ا ست طبق قول صحیح حرام ا ست . شرح منح الجلیل(۱٦٦، ج۲) الخر اشی(۳۰۲ ، ج۳) ازامام مالک دو قول نقل است.

۱ ـ تفصیل بین تصویر سایه دار و بی سایه اول نا جائز دوم جائز است.

۲ ـ قول دوم علی الاطلاق حرمت است. ملاحظه کنید : التمهید لابن عبدالله (۳۰۱، ج ۱) باید دانست فتوی جواز بر تصویر بی سایه خلاف مذهب جمهور ا ست که دلایل آن ضعیف ا ست از احادیث بخاری شریف ضعف آن فهمیده میشود از اینجا امام نووی رحمه الله این مذهب را باطل قرار داده است و نسبت آنرا بسوی امام مالک رحمه الله نکرده کما مر آنفا.

بعضی اکابر مذهب مالکی یا این موقف مخالف اند، مذهب جمهور را اختیار نموده اند طبقیکه امام ابن عبدالله رحمه الله مذهب جمهور را اصح گفته و امام زر قانی آنرا اعدل المذاهب قرار داده امام ابن العربی نیز آنرا اصح گفته ملاحظه کنید : عارضة الاحوذی (ص ۱۵۳، جـ ۷) زرقانی علی الموطا (ص ۳۷۶، جـ ٤).

۵ ـ محمد بن علی الشوکانی که یک عالم مشهورغیر مقلد است در نیل الاوطار (۱۱۳، ج۲) تا (۱۱۷) بر حرمت تصاویر احادیث را نقل نموده و بر صفحه ۱۱٤ عبارت کامل علامه نووی رحمه الله را نقل نموده و دو حدیث صحیح بخاری و مسلم را نقل نموده در شرح آن مینویسیم.

الحدیثان یدلان علی ان التصویر من اشد المحرمات للتوعد علیه بالتعذیب فی النار وبأن کان کل مصور من اهل النار وورود لعن المصورین فی احادیث اخر وذلک لایکون الاعلی محرم متبالغ فی القبح.

وانما کان التصویر من اشد المحرمات الموجبة لما ذکر لان فیه مضاهاة لفعل الخالق جل جلاله، ولهذا سمی الشارع فعلهم خلقا وسماهم خالقین، وظاهر قوله کل مصور وقوله بکل صورة صورها انه لافرق بین المطبوع فی الثیاب وبین ماله جرم مستقل ویؤید ذلک ما فی حدیث عائشة رضی الله تعالی عنها المتقدم من التعمیم الخ (نیل الاوطار ص۱۱٦ ج۲)

هر دو حدیث دلیل ا ست که تصویر سخت ترین محرمات ا ست زیرا بر آن وعید عذاب جهنم آمده و اینکه هر تصویر ساز اهل دوزخ است زیرا در احادیث دیگر بر تصویر سازان لعنت آمده و این وعید شدید بر آن جرم که قباحت و شناعت آن به انتهاء رسیده است گناه تصویر سخت ترین حرام و مصداق وعیدات فوق الذکر موجود است زیرا در آن مقابله فعل تخلیق خداوند جل جلاله است از اینجا رسول الله صلی الله علیه وسلم عمل تصویر سازی را (خلق) و عاملین آنرا

(خالقین) مسمی نموده اند و از الفاظ ظاهر حدیث که (کل مصور) (و بکل صورة صورها) است معلوم میشود که بین تصویر بر لباس و تصویر مستقل کدام فرقی نباشد تائید آن از حدیث حضرت عایشه رضی الله تعالی عنه میشود که هر دو نوع تصویر را عام باشد.

فوائد متفرقه

در حدیث شماره اول تصریح آمده که فرشته در خانه تصویر دار داخل نشوند نزد علماء مراد از آن فرشتگان رحمت و برکت اند اما فرشتگان کراماکاتبین و حفظه از جنات از آن مستثنی میباشند در حدیث شماره دوم در حصه تصویر سازان وعید اشد العذاب وارد شده اگر گفته شود وعید اشد العذاب در حصه دیگر جرم ها نیز وارد شده پس این نصوص متعارض بنظر می رسند.

جواب: تمام آن مجرمین یک وقت تحت این وعید داخل باشند پس دخول یک فریق مستلزم خروج فریق دوم نباشد از حدیث پنجم و ششم معلوم میشود که در موجودیت پرده تصویر دار در خانه حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم نکیر نفرمود بلکه در همانجا نماز نیز گذارید طبقیکه در الفاظ صحیح مسلم می آید: (و کان النبیٌ صلی الله علیه وسلم یصلی الیه).

ظاهراً این روایت با روایت چهارم وپنجم متعارض ا ست که در آن آمده رسول الله صلی الله علیه وسلم پرده تصویر دار را برای یک لمحه نیز تحمل نکردند بلکه حکم نمودکه باید آن فوراً دور شود.

جواب: ۱ ــ دو روایت اول متعلق تصاویر چیزهای جاندار بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم فورا حکم برداشتن آنرا نمود و در روایت ششم تصاویر مذکور از جانداران نبود بلکه بی جان بود که سبب گردانیدن توجه در نماز میگردید لذ آنحضرت صلی الله علیه وسلم از راه احتیاط حکم نمود بر برداشتن آن. هکذا جمع العینی رحمه الله تعالی فی عمدة القاری، صـ ۷٤ ج: ۲۲.

۲ ــ ممکن حدیث قبل از زمانه حرمت است - فتح الباری (۳۲۸،ج۱).

در این حدیث عوض حرمت حلت ثابت میشود که نیازمند جوابات است لذ داخل نمودن در احادیث دلائل حرمت درست نیست. «رشید احمد»

تجزیه دلائل جواز

مجوزین تصویر دلائل ذیل را تقدیم می نمایند :

﴿ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِن مَّحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَاتٍ ﴾ (۱۳-۳٤)

ترجمه : تیار می نمودند برای او چیزی که می خواست از قصرها و تمثالها (تصویر) و طشت مانند تالاب و دیگ های محکم .

در این آیات تصریح ا ست که سلیمان علیه السلام بر جنات تصویر تیار می نمود پس معلوم شد که تصویر سازی جواز دارد زیرا که عمل یک نبی جلیل القدر ا ست .

۲ ــ مصداق احادیث نهی مجسمه هاست تصاویر منقش بر لباس ، تکه و کاغذ خارج از بحث ا ست طبقیکه در صحیح بخاری آمده در جائیکه آنقدر وعید بر تصویر آمده در آنجا بر تصویر نقشی است که الارقما فی الثوب آمده مگر نقشی که بر لباس ا ست از این الفاظ مستثنی قرار داده شده ملاحظه کنید (۸۸۱ ، ج۲) باب من کره القعود علی الصور .

۳ ــ علت اصلی این احادیث اخراج ذوق بت پرستی بود از قلوب صحابه کرام که جدیدا مشرف به اسلام شده بودند اما وقتیکه عقیده توحید در ریشه های آنان جا گرفت و آنان با بتان طبعا متنفر شدن خود بخود این احادیث منسوخ گردید .

مانندیکه در ا بتدای اسلام حکم شده بود بر قتل سگ ها طبق بعضی اغراض مهم و حکم میده نمودن ظروف مخصوص شراب و ممانعت از زیارت قبور نموده شد بود اما وقتیکه تدریجا این مقاصد حاصل گردید هر سه حکم پس منسوخ گردید .

علی الترتیب جواب هر سه دلائل را میدهیم :

۱ ــ درست ا ست که تمثالبه معنای تصویر است اما که گفته میتوانیم که حضرت سلیمان علیه السلام تصویر اشیاء جاندار را تیار می نمود ؟ در صورتیکه عکاسی مناظر قدرتی درخت ،میوه ، کوه ، دریا و گل نیز داخل آن اند در تماثیل بلکه مدلول حقیقی آن اند و این دعوه بنا بر این نیز باطل ا ست که سلیمان علیه السلام پیروکار تورات بود و در تورات ممانعت شدید آن آمده از تصویر سازی ذی روح که باوجود صدها تحریف این نقطه حالا نیز در تورات موجود ا ست ملاحظه کنید : خروج (۲۰ ، ۱ ، استثناء ٤ ، ۱۶ تا ۱۸)

اگر تسلیم شود که حضرت سلیمان علیه السلام تصویر سازی چیزهای جاندار را نموده

بود ممکن مخصوص بود با شریعت او که اتباع آن به کدام فرد امتی محمدی جائز نیست بناء بر قاعده سلیم اصول فقه که تنها آن احکام شرائع سابقه واجب الاتباع این امت است که قرآن و حدیث آنرا تائید نموده اما حکم که خلاف آن حکم دیگری صادر نکرده است.

از قول و عمل آنحضرت صلی الله علیه وسلم حرمت و ممانعت تصویر ثابت است اگر جائز و روا میبود در شریعت محمدی حکم صریحی در آن حصه داده میشد در رو گردانی نمودن اختیار نمودن یک حکم منسوخ شریعت سلیمان علیه السلام باشرط طبقیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرموده : (والذی نفس محمد بیده لو بدا لکم موسی فاتبعتموه وترکتمونی لضللتم عن سواء السبیل ولو کان حیا وادرک نبوتی لاتبعنی (مشکوة بحواله دارمی)

یعنی سوگند بر ذاتیکه جان محمد صلی الله علیه وسلم در قدرت او است اگر موسی علیه السلام در محضر شما موجود می بود و شما عوض من اتباع او را شروع مینمودید پس گمراه میشدید از راه راست و اگر موسی علیه السلام نیز زنده میبود و نبوت من را میافت او نیز از من تابعداری مینمود .

۲ ــ در صفحات گذشته مایان ده احادیث از صحیح بخاری را نقل نمودیم که همه آنها احادیث مطلق انداز یک لفظ آنها اشاره نیز دانسته نمیشود که تصاویر جسم دار نا جائز و تصاویر بی جسم جائز ا ست بلکه حدیث شماره (٤ ، ٥ و٨) متعلق آن تصاویر ا ست که بر لباس نقش شده بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم بر آن نکیر شدید فرمود و در حصه تصویر سازان آن وعید ارشاد فرمود .

نیز در کتب احادیث وسیر تصریح شده که در وقت فتح مکه زمانیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم داخل کعبه شد در آنجاعلاوهٔ دیگر بتان تصاویر حضرت ابراهیم علیه السلام و اسماعیل علیه السلام نیز در کعبه معلق بود رسول الله صلی الله علیه وسلم آن تصاویر را از بین برد و در حصه مشرکین فرمود قاتلهم الله (یعنی خداوند جل جلاله آنان را هلاک کند).

اما این جمله (الاما کان رقما فی ثوب) پس رقم در کدام کتاب لغت بر معنای تصویر جاندار نیامده معنای اصلی آن نقش و نگار ا ست چنانچه در صحیح بخاری و سنن ابوداؤد این واقعه آمده که بر دروازهء حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنها پرده منقش را رسول الله صلی الله علیه وسلم دید و اظهار ناگواری فرموده و ارشاد فرمود :

((مالنا وللدنیا ومالنا وللرقم الخ)) جمع الفوائد ص۸۲۲ ج۱

یعنی مایان چه تعلق داریم با دنیا ؟ و بانقش و نگار چه کار داریم . حضرت امام نووی رحمه الله میفرماید: وجوابنا وجواب الجمهور عنه انه محمول علی رقم علی صورة الشجر وغیرة مما لیس بحیوان. (نووی علی مسلم ص۲۰۰ ج۲).

جواب مایان و علماء جمهور این ا ست (الا ما کان رقما فی ثوب) این جمله در حصه‌ء درخت و نقوش اشیای بی جان ا ست حافظ ابن حجر رحمه الله میفرماید و یحمل ان یکون ذلک قبل النهی (فتح الباری ص ۳۱۹، ج۱۰) احتمال دارد که این واقعه قبل از حرمت تصاویر صورت گرفته باشد علامه بدرالدین العینی رحمه الله میفرماید وقال الطحاوی یحتمل قوله الا رقما فی ثوب انه اراد رقما یوطا ویمتهن کالبسط والوسائد انتهی (عمدة القاری ص۳۰۳ ج۲۲)

یعنی امام طحاوی رحمه الله میفرماید احتمال دارد که مراد از الارقما فی ثوب تصاویری باشد و یا بالین باشد که پا یمال و ذلیل گردد

مقصد اینکه کسی از شراح حدیث قائل این نیست که کدام نوع آن از این وعیدات خارج باشد .

۳ ـــ این استدلال نیز مغالطه دادن ا ست که در آن سه مثال تقدیم شده که در آن بعد از ممانعت از آنحضرت صلی الله علیه وسلم اجازه صریح منقول شده ا ست چنانچه متعلق سگان در حدیث آمده :

عن ابن مغفل قال امر رسول الله صلی الله علیه وسلم بقتل الکلاب ثم قال ما بالهم وبال الکلاب الحدیث (صحیح مسلم ص۲۰ ج۲)

حضرت ابن مغفل رضی الله تعالی عنه میفر ماید : در ابتدء رسول الله صلی الله علیه وسلم حکم قتل سگان را صادر فرموده بود بعد از آن فرمود که چه کار دارند مردم با سگان پس قل آنها را بگذارند

و در حصه زیارت قبور و ظروف شراب ارشاد فرمود :

کنت نهیتکم عن زیارة القبور فزوروها ونهیتکم عن لحوم الاضاحی فوق ثلاث فامسکوا ما بدالکم ونهیتکم عن النبیذ الا فی سقاء فاشربوا فی الاسقیة کلها ولا تشربوا مسکرا (صحیح مسلم ص۳۱۴ ج۱)

شما را باز داشته بودم از زیارت قبر ها اما حالا این حکم منسوخ ا ست قبور را زیارت

کنید و شما را باز داشته بودم از ذخیره نمودن گوشت قربانی اضافه از حصه سوم لیکن حالا این حکم نیز منسوخ شد تا مدتیکه میخواهید ذخیره کنید و شما را باز داشته بودم از ظروف علاوه از مشکیزها لیکن بعد از این در هر نوع ظروف تیار کنید بشرطیکه چیزی نیشه آور را نه نوشید، بر عکس آن در حصه، جواز تصویر کدام روایتی را نیافتم و اگر موجود باشد مجوزین آنرا بیاورند و دونه خرط القتاد .

بلی شواهدی موجود ا ست که رسول الله صلی الله علیه وسلم تا آخر عمرش بر تصویر نکیر فرمود بودند یک روایت صحیح بخاری را ملاحظه کنید .

عن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت لما اشتکی النبی صلی الله علیه وسلم ذکر بعض نسائه کنیسة رأتها بارض الحبشة یقال لها ماریة وکانت ام سلمة وام حبیبة رضی الله تعالی عنهما اتتا ارض الحبشة فذکرتا من حسنها وتصاویر فیها فرفع راسه فقال اولئك اذا مات منهم الرجل الصالح بنوا علی قبره مسجدا ثم صوروا فیه تلك الصور واولئك شرار الخلق عند الله (صحیح بخاری ص۱۷۹ ج۱)

حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها میفرماید وقتیکه در ایام مرض الوفات بعضی ازواج المطهرات در محضر رسول الله صلی الله علیه وسلم از یک معبد در سر زمین حبش یاد آور شدند که بنام ماریه بود حضرت ام سلمه و ام حبیبه رضی الله تعالی عنها به حبشه رفته بودند آنان از حسن و جمال تصاویر موجود در آن یاد آوری نمودند با شنیدن این جملات رسول الله صلی الله علیه وسلم سر مبارکش را بلند نموده وارشاد فرمود (این بود دستور اهل کتاب) وقتیکه مرد صالح در آن انتقال مینمود بر قبر آن مسجد تیار میکردند و بعدا تصویر او را بر قبر آن نصب میکردند (بالاخره از آن تصاویر دروازه بت پرستی باز گردیدم آنان نزد خداوند جل جلاله بد ترین خلایق اند) .

در حدیث شماره (٤) بخاری که در آن ذکر عودت رسول الله صلی الله علیه وسلم ا ست از یک سفر که آن سفر سال آخر حیات طیبه آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود که طبق یک روایت این سفر خیبر و طبق روایت دیگر غزوهٔ تبوک بود غزوهٔ خیبر از سنه هفتم هجری و غزوه تبوک در سنه نهم هجری صورت گرفته است کما صرح به اصحاب السیر.

در احادیث مذکوره کدام اصحیح بخاری اشاره نیست که این ممانعت به علت بت پرستی بود فرض محال اگر همین را علت قرار دهیم باز هم این دعوه است که از دنیا بت

پرستی خاتمه یابد لذا رخصت دادن ا ست تصویر سازی را در عصر متمدن موجوده دنیا نیز اقوام زیادی در گرداب بت پرستی میچرخند .

هر قوم در مذهب خود الوهیت مخصوص را اختیار نموده و اختیارات را به آنها تفویض نموده اند و از تصاویر آنها سوال میکنند عیان را چه بیان اگر برای چند لحظه این مفروضه را تسلیم کنیم که گلم بت پرستی از روی دنیا چیده نشده باز هم چه دلیل ا ست که علت ممانعت تنها در بت پرستی منحصر بود ؟

بار دیگر بر احادیث فوق الذکر نظر کنید که یک سبب علم تصویر سازی مقابله صفت تخلیق خداوند جل جلاله است و از جانب دیگر این تصاویر مانع آمد و رفت ملائک رحمت میگردند .

الغرض : با چنین مفرو ضات از کدام مسئله قطعی شرع انکار ورزیده نشود نه سلف فکر چنین اجتهاد را داشتند مشائخ بزرگ اقوال افعال پیامبر صلی الله علیه وسلم علاوه از صحابه کرام کسی دیگری نبود زیرا شاهدان یقینی و حقیقی رمز شناسان همانها بودند آنان از احادیث متعلق تصویر اخذ نمودند که مراد هر نوع تصویر باشد طبقیکه حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دعوت نصارای را بدین منظور رد نمود که در دعوت شما تصاویر ا ست حضرت علی رضی الله تعالی عنه حضرت ابوالهیاج اسدی رضی الله تعالی عنه را فرستاد تا در شهر تمام تصاویر را از بین برد فرمود من را نیز ر سول الله صلی الله علیه وسلم بدین حکم مامور ساخته بودند . حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه در یک خانه تصویر را دید از همانجا بازگشت.

این واقعات در صحیح بخاری و صحیح مسلم مفصلا مذکور ا ست در مسند احمد و سنن الکبیری بیهقی و واقعات چندین صحابه کرام دیگرنیز مفصلا است مایان اختصار نمودیم در سابق واقعات ائمه کرام را نیز مفصلا ذکر نمودیم چند دلایل علاوه از آن مثلا .

۱ــ مصداق آن وعیدات تصاویر نوعیت مشرکانه بودکه به قصد پرستش تیارشده بودند ضعف این دلیل نیازی ندارد به دلیل تقریبا چهل حدیث در این مورد آمدم وعید شدید در آن وارد شده بر تصویر سازی اما در ذخیره احادیث اشاره نیامده که حرمت آن بر تصویر سازی جهت بت پرستی بود .

در روایت صحیح بخاری که ذکر نا رضایت آنحضرت صلی الله علیه وسلم جهت بودن پرده های تصویر دار حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها آمده آیا در حصه پرده های تصویر دار عائشه رضی الله تعالی عنها معاذالله چنین فکر نموده میشد که او پرده را جهت بت پرستی تیار نموده بود؟ کلا! و حاشا

وقتیکه دیگر توجیهات حرمت مانند مضاهاة بخلق الله و منع دخول ملائکه موجود است پس ایا آنرا نظر انداز نمودن و تنها یک سبب را مد نظر گرفتن درست است ؟

۲ ــ تصویر کامره در حقیقت تصویر نیست این در حقیقت یک عکس و سایه است.

۳ ــ دوهم اینکه فوتو گرافر تنها شکل ظاهری صورت جاندار را تیار میکند اعضاء و جوارح آنرا تخلیق و تکوین نمی کند که مصداق مضاهاةٔ بخلق الله و دیگر وعیدات بگردد.

سطحیت و سادگی این دلائل کاملا واضح است در جواب آن ضیاع وقت در کار نیست فرق بین عکس و تصویر را در رسالهٔ (زهر تلویزیون) مطالعه کنید.

کردار علمای سیاسی

با تاسف میتوانیم که این لعنت تصویر از عوام تجاوز نموده به علماء نیز رسید بسا علماء مجوز این جرم و لعنت گردیده اند که دلیل عوام جهال میگردد عده عوام که در این مورد پرسیده شوند میگویند فلان ، فلان عالم تصویر میگیرد ودرست میگویند زیرا یومیه تصاویر آنان در اخبارات بنشر می رسد اما باید این معترض از عقل کار بگیرد که از یک جانب چند علماء سیاسی و از جانب دیگر اضافه از چهل حدیث صحیح در حصه وعید شدید تصویر سازی و تصویر بینی موجود است پس باید بدانند که عمل چند تن معدود علماء سیاسی این چیز حرام را حلال ساخته نتواند خدا را چه جواب دهیم که بادیدن تصویر چند علماء سیا سی تصویر را جواز بدهیم و احکام قطعی حرمت را به پشت اندازیم خودت مضف باش باید خویش را متوجه حکم سازیم عمل چند تن علماء را دلیل نگیریم بلی اگر بر علماء محققین و عاملین چنین تنقیدات شود از طرف آنان جواب بگوئیم که مایان آن گناه را بنا بر مصلحت این مرتکب شدیم چرا در این دور فتن نجات از آن جرم ها غیر ممکن است چرا در آن صورت انجام دادن خدمت دینی ممکن نباشد گویا این نقصان دین و ایمان خویش را به خاطر نفع دینی روادار نیستند اگر آنقدر نکنیم پس با عوام ارتباط مایان

کاملا قطع گردد این همه منطق بجا اما بگوئید در این عصر که تعداد مسلمانان خیلی اضافه است رسول الله صلی الله علیه وسلم با تنهای ندای توحید را بلند نمود و با تمام ازمایش ها و امتحانات شخصا بانفس نفیس خویش مقابله نمود تمام مصالحات مخالفین را رد نموده فرمود ((والله لو وضعوا الشمس فی یمینی والقمر فی یساری علی ان اترك هذا الامر حتی یظهره الله او اهلك فیه ماترکته)). البدایه ص ۳ ج ۳.

دشمنان اسلام که چندین برابر مسلمانان بودند تمنای آنان فقط و فقط این بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم از خط مشی خویش نگردد اما اندک نرمی و مداهنت نشان دهد مایان مخالفت را با او ترک میکنیم «ودوا لو تدهن فیدهنون».

اما قرآنکریم جواب داد و این آرزوی آنان را زیر خاک نمود «ولاتطع کل حلاف مهین».

این اعلان واضح است که بین اسلام و کفر هیچگاه سازش ممکن نیست. که با این عمل از یک جانب شخصیت آنحضرت صلی الله علیه وسلم بی داغ ثابت شد اما از جانب دیگر امتیان نام نهاد آنحضرت دین فروشی میکنند. «ببین تفاوت را از کجاست تا بکجا».

در عصر حاضر این اعتراض از زبان عوام و خواص زمزمه میشود چرا با جدو جهد طولانی جماعات دینی کامران و کامیاب مقصد نشدند ؟ وچرا با وجود در مملکت نظام اسلامی نافذ نشد ؟

جواب آن سوال اینست که قبل از نفاذ نظام اسلامی مسلمان معیاری گردیدن لازمی است . (ادخلوا فی السلم کافة)

علاوه آن امید نصرت خداوندی خیالات وهمی است . زیات دانا از این علماء کیست بگوئید نصرت فرود آمده خداوندی در غزوه احد و حنین جهت لغزش اندک (که آنرا لغزش گفتن نیز در کار نیست) آن نصرت بازگردید با وجود آن که در اخلاص و جذبه جهاد آنان هیچ شکی نبود محبت خداوند و رسول او در ریشه های آنان جا گرفته بود با وجودیکه در هر دو معرکه شخصا رسول الله صلی الله علیه وسلم با آنان شرکت داشت با وجود آن مدد فرود آمده از آسمانها پس عودت کرد گویا قانون الهی ثابت شد که در خلاف اطاعت خداوند اگر هر کسی باشد نصرت الهی در آنجا توقف کند .

پس با در نظر گرفتن این حقائق این حضرات فیصله کنند که چگونه با آنان نصر

خداوندی باشد از یک جانب زمزمه نفاذ حکم اسلام میشود و از جانب دوم مسلمانان در لعنت تصویر گیری مبتلا اند پس به یک وقت یکجا نمودن آب و آتش غیر ممکن است .

خلاصه اینکه حرمت تصویر قطعی است اگرعمل کدام عالم و مقتدی خلاف شروع باشد او ذمه داری شخصی اواست که بر حکم شرعی اثو انداز نباشد .

خلاصه احکام

* تصویر هر ذی روح حرام و گناه کبیره ا ست عام ا ست اگر تصویر بزرگ باشد یا کوچک بر روی کاغذ باشد یا بر روی دیوار با قلم باشد یا با کامره اگر در ماشین پریس تیار شود یا در سانچه ماشین یک نوع تصویر هم جواز ندارد .

* تصویر ساز فوتو گرافر و همنشینان آنان فاسق اند، اذان، اقامت وامامت وشهادت آنان مردود است .

* خرید و فروش تصویر حرام و کمائی آن حرام است .

* اگر مقصد تصویر نباشد بلکه چیزی دیگری باشد اما تصویر بر آن نصب شده باشد تجارت آن چیز جواز دارد مثلا بر تکه رخت و کاغذ تصویر نصب شده است خریداری آن جواز دارد اما باید مشتری تصویر را زود تلف سازد .

* مانند تصویر سازی بالقصد مشاهده آن و تشهیر آن و نهادن آن نزد خود جواز ندارد مشاهده نمودن تصاویر تلویزیون ، وی سی آر و سینما حرام با لای حرام است .

* همین است حکم اخبار ، رسائل و کتب مطبوعه مکاتب در حصه تصویر قرائت مضامین جائز آن حلال و عملا نظر انداختن بر تصاویر آن حرام است .

* همین است حکم مصور ساعت ها مصور بازی ها و تیار نمودن خرید و فروخت آن جواز ندارد نیز کمائی مصور را خوردن جواز ندارد لذا با آنان در آن تعاون علی المعصیت است .

* پاسپورت ، تذکره ، نوت تکت و سکه با تصویر اشیای ضرورت اند در نگهداشتن آن جرم نباشد بعضی ها تکت های شوقی را نزد خود میدارند این جواز ندارد .

* تصاویر اداره ها ی تجارتی با شناختن کارت طلاب در آن خارج از ضرورت باشد پس جواز ندارد

* لباسیکه بر آن تصویر باشد تادیه نماز بر آن جواز ندارد اگر سجده بر آن بیاید نماز مکروه تحریمی واجب الاعاده است البته اگر تصویر خیلی کوچک یا سر بریده باشد یا به نظر نمی زسد پس خالی از کراهت است نیز اگر تصویر بزرگ و کلان پوشیده زیر پیراهن باشد جواز دارد اما نگهداشت آن بلا ضرورت در کار نیست.

درجانیکه تصاویر ذی روح باشد داخل شدن به آنجا جواز ندارد مگر اینکه ضرورت شرعی باشد مثلا وصول نمودن قرض یا با چیزی وابسته با معاد ومعاش البته و یا با ضرورت دیگر.

اگر تصویر در قطی بند باشد یا زیر غلاف باشد پس مانع دخول ملایک رحمت نمیگردد البته تیار نمودن چیز تصاویر بلا ضرورت و خرید و فروخت آن نیز حرام ا ست.

اگرعکس وتصویردرخانه یادوکان کسی باشد وشخص دوهم برتلف نمودن آن قادر باشد واجب ا ست بر او که آنرا تلف کند ضمان نیز بر او نباشد اما در صورتیکه خوف فتنه نباشد.

بعضی اشخاص در محافلی شرکت می ورزند که در آنجا عکس گیری موجود است این شخص بر رویش دسمال بیندازد اینقدر کافی نیست باید مجلس را ترک کند بالخصوص در صورتیکه عالم و مقتدا با شد زیرا نشستن او در چنین مجلس دروازه جواز را بر مردم باز میکند که موجب گناه همین عالم میگردد پس جرم او دو چند میگردد پس اگر اجتماع دینی نیز باشد باید آنرا ترک کند.

بعضی افراد تصاویر بزرگان و رهبران را نزد خویش تبرکا خیلی به عزت مینهند حکم چنین تصاویر نیز مانند حکم دیگر تصاویز هست در حرمت تیار نمودن خرید و فروخت و نگهداشت بلکه در نگهداشت چنین تصاویر خوف فتنه و کفر نیز وجود دارد لذ باید کاملا از چنین تصاویر خود داری نموده شود زیرا سبب گمراهی مردم میگردد این احکام تصاویر ذی روح بود اما تصاویر بی جان یا تصاویریکه سر قلم باشند بدون چهره پس خرید و فروخت و تیار نمودن آن جواز دارد.

محمد ابراهیم

نائب مفتی دارالافتا و الارشاد.

۱۳\جمادی الاولی‌سنه۱۱۱۱ھ

ضمیمه

از طرف فقیه العصر مولانا مفتی رشید احمد مد ظلهم العالی

احکام اقسام مختلفه تصاویر

سوال : احیانا بر زور نقره تصویر کدام حیوان ساخته میشود و آیا استعمال چنین زیور جواز دارد؟ نیز با پوشیدن چنین زیور اداء نمودن صلوة جواز دارد یا خیر؟ و شرح نمائید که آیا تیار نمودن تصویر کدام حیوان بر زر ونقره جواز دارد یا خیر نیز شرح نمائید که در صورت کدام نوع تصویر نماز مکروه میگردد ؟ بینوا بالتفصیل اجرکم الله الجلیل .

الجواب باسم ملهم الصواب : قال الشیخ ابوالسعود رحمه الله تعالیٰ: واعلم ان ظاهر التقیید بلبسه یفید ان بیع ثوب فیه تصاویر لایکره وقیل یکره ای تحریما بدلیل ماقیل من رد شهادته اذ المکروه تنزیها لا یوجب رد الشهادة وحیث کان بیعه موجبا رد شهادته فماسبه بالاولیٰ ووجه الاولویة ثبوت الخلاف فی کراهة بیعه بخلاف النسج لکونه تصویرا (فتح المعین ص۲۲۵ ج۱)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ فی مکروهات الصلوة ولبس ثوب فیه تماثیل ذی روح وان یکون فوق راسه اوبین یدیه اوبحذائه یمنة اویسرة اومحل سجودة تمثال ولو فی وسادة منصوبة لامفروشة واختلف فیما اذا کان التمثال خلفه والاظهر الکراهة ولایکره لو کانت تحت قدمیه اومحل جلوسه لانها مهانة اوفی یده عبارة الشمنی بدنه لانها مستورة بثیابه اوعلی خاتمه بنقش غیرمستبین قال فی البحر ومفادة کراهة المستبین لاالمستتر بکیس اوصرة اوثوب اخر واقره المصنف اوکانت صغیرة لاتتبین تفاصیل اعضائها للناظر قائما وهی علی الارض ذکره الحلبی اومقطوعة الراس اوالوجه اوممحوة عضو لاتعیش بدونه اولغیر ذی روح لایکره لانها لاتعبد وخبر جبریل مخصوص بغیر المهانة کما بسطه ابن الکمال واختلف المحدثون فی امتناع ملائکة الرحمة بما علی النقدین فنفاه عیاض واثبته النووی (رد المحتار ج۱ ص۴۳۶)

وقال ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ تحت قوله (ولبس ثوب فیه تماثیل)

قال فی البحر وفی الخلاصة وتکره التصاویر علی الثوب صلی فیه اولا انتهی وهذه الکراهة تحریمیة وظاهر کلام النووی فی شرح مسلم الاجماع علی تحریم تصویر الحیوان وقال وسواء صنعه لما یمتهن اولغیرة فصنعته حرام بکل حال لان فیه مضاهاة لخلق الله تعالیٰ سواء کان فی ثوب اوبساط اودرهم واناء وحائط وغیرها انتهی فینبغی ان یکون حراما لامکروها ان ثبت الاجماع اوقطعیة الدلیل بتواترة

اھ کلام البحر ملخصاً وظاھر قولہ فینبغی الاعتراض علی الخلاصة فی تسمیة مرکوھا قلت لکن مراد الخلاصة اللبس المصرح بہ فی المتون بدلیل قولہ فی الخلاصة بعد مامر اما اذا کان فی یدہ وھو یصلی لایکرہ وکلام النووی فی فعل التصویر ولایلزم من حرمتہ حرمة الصلاة فیہ بدلیل ان التصویر یحرم ولو کانت الصورة صغیرة کالتی علی الدرھم اوکانت فی الید او مستترة اومھانة مع ان الصلاة بذلک لاتحرم بل ولاتکرہ لان علة حرمة التصویر المضاھاة لخلق اللہ تعالی وھی موجودة فی کل ماذکر وعلة کراھة الصلاة بھا التشبہ وھی مفقودة فیماذکر کما یأتی فاغتنم ھذا التحریر (ردالمحتار ج۱ ص۴۳۵)

وقال: (قولہ وخبر جبریل الخ) ھو قولہ للنبی صلی اللہ علیہ وسلم انالاندخل بیتاً فیہ کلب ولاصورة رواہ مسلم وھذا اشارة الی الجواب عما یقال: ان کانت علة الکراھة فیما مرکون المحل الذی تقع فیہ الصلاة لاتدخلہ الملائکة لان شر البقاع بقعة لاتدخلھا الملائکة ینبغی ان تکرہ ولوکانت العلة التشبہ بعبادتھا فلاتکرہ الا اذا کانت امامہ اوفوق راسہ والجواب ان العلة ھی الامر الاول واما الثانی فیفید اشدیة الکراھة غیران عموم النص المذکور مخصوص بغیر المھانة لما روی ابن حبان والنسائی استأذن جبریل علیہ السلام علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم فقال ادخل فقال: کیف ادخل وفی بیتک ستر فیہ تصاویر؛ فان کنت لابد فاعلا فاقطع رؤوسھا اواقطعھا وسائد اواجعلھا بسطا نعم یرد علی ھذا ما اذا کانت علی بساط فی موضع السجود فقدمر انہ یکرہ مع انھا لاتمنع دخول الملائکة ولیس فیھا تشبہ لان عبدة الصنام لایسجدون علیھا بل ینصبونھا ویتوجھون الیھا الاان یقال فیھا صورة التشبہ بعبادتھا حال القیام والرکوع وتعظیم لھا ان سجد علیھا اھ ملخصا من الحلیة والبحر.

اقول: الذی یظھر من کلامھم ان العلة اما التعظیم اوالتشبہ کما قدمناہ والتعظیم اعم کما لو کانت عن یمینہ اویسارہ اوموضع سجودہ فانہ لاتشبہ فیھا بل فیھا تعظیم وماکان فیہ تعظیم وتشبہ فھواشد کراھة ولھذا تفاوتت رتبتھا کما مر وخبر جبریل علیہ السلام معلول بالتعظیم بدلیل الحدیث الاخر وغیرہ فعدم دخول الملائکة انما ھو حیث کانت الصورة معظمة وتعلیل کراھة الصلاة بالتعظیم اولی من التعلیل بعدم الدخول لان التعظیم قدیکون عارضاً لان الصورة اذا کانت علی بساط مفروش تکون مھانة لاتمنع من الدخول ومع ھذا لوصلی علی ذلک البساط وسجد علیھا تکرہ لان فعلہ ذلک تعظیم لھا والظاھر ان الملائکة لاتمتنع من الدخول بذلک الفعل العارض واما فی الفتح عن شرح عتاب من انھا لو کانت خلفہ او تحت رجلیہ لاتکرہ الصلاة ولکن تکرہ کراھة جعل الصورة فی البیت للحدیث فظاھرہ الامتناع عن الدخول ولو مھانة وکراھة جعلھا فی بساط مفروش وھو خلاف الحدیث المخصص کما مر (ردالمحتار ص۶۳۹ ج۱)

الاحکام المستفادة من النصوص المذکوره

تیار نمودن چنین زیور وپوشیدن ، نماز گذاشتن با چنین زیور خرید و فروخت آن و نگهداشت آن ناجائز و نماز با آن واجب الاعاده است .

اگر تصویر را زیر لباس پوشیده باشد یا تصویر آنقدر کوچک باشد که در وقت قیام تمام اعضای انسان بنظر نمی رسید در حصه آن مسائل ذیل است :

تیار نمودن تصاویر کوچک نیزحرام ا ست بالاجماع : (لدخوله فی العلة المنصوصة یضاهؤن خلق الله)

خرید و فروخت چنین تصویر

در آن اندک اختلاف است اما با دلائل ذیل عدم جواز ارجح ا ست :

۱ ــ دلائل حرمت قوی ا ست .

۲ ــ به وقت تعارض تساوی دلائل حرمت را ترجیح داده میشود .

۳ ــ در اباحت آن صنعت آنرا ترقی داده شود که تعاون علی الاثم درآن می آید لذ ناجائز است .

٤ ــ ذریعه ضلالت و ارتکاب کبائر میگردد در حق عوام که آنان قطع نظر صغیره و کبیره پوشیده وظاهر قیود وتفاصیل را مد نظرنمی گیرند مطلقا بر جواز آن استدلال میکنند

۵ ــ در تعریف مذکور صورة صغیره اختلاف است لذا به مردم عوام موقع بهانه سازی پیدا میشود .

وجوه اختلاف و نظائر آراء .

۱ ــ اختلاف در قد نا ظران. ۲ ــ اختلاف در نظر آنان. ۳ ــ اختلاف در روشنی.

باخود داشتن چنین تصاویر

این نیز جواز ندارد لما قدمنا من الدلائل الخمسة با داشتن این تصاویر ادای نماز با توضیع عبارات علماء با داشتن چنین تصاویر بلا کراهت نماز جواز دارد اما در آن نیز کلام ا ست کما سیاتی

علل کراهیت

۱ ــ امتناع ملائکه . ۲ ــ تعظیم غیر الله . ۳ ــ تشبه بعبدة الاصنام

پس بعضی ها مدار علت اولی را مدار علت ثانیه نیز قرار داده ا ند

در نظر بنده در صورت نبودن علل مذکوره نیز در کراهت الصلوة این علت موجود ا ست که در اینجا چنین چیز معصیت وجود دارد که صانع آن مؤرد لعنت قرار داده شده ا ست طبقیکه در بعضی لصوص فقه در تشریح علت امتناع ملائکه مذکور ا ست که این بقعه شرالبقاع است لذا نماز در آنجا مکروه است

پس مقتضای ان این شد که در صورت موجودیت صورت صغیره یا پوشیدن آن نیز نماز مکروه و واجب الاعاده است زیرا اولا در چنین بقیه آمدن ملائکه مختلف فیه ا ست علاوه از آن نیز محل نظر ا ست پس در صورتیکه این بقعه شریف البقاع نگردید اما جهت تشبیه نداشتن با بقعه خبیثه جهت وجود منکر است وهویکفی لثبوت الکراهته فلیتأمل.

تصاویر بر بساط یا موضع جلوس

در آن نیز این قبائح موجود ا ست

۱ ــ صنعت تصاویر را ترقی داده میشود که بالاجماع حرام است .

۲ ــ ذریعه ضلالت و ارتکاب گناه میگردد در حق عوام که آنان استدلال میکنند بر مطلق اباحت تصویر، عوام فرق مهانه و غیر مهانه را ندا نند .

۳ ــ امتناع ملائکه : اگرچه در این صورت امتناع ملائکه مختلف فیه ا ست مگر وجوه مذکوره را پیش نظر گرفتن امتناع آن راجح بنظر میرسد دلیل بزرگ امتناع اینست که این ابقاء بلکه اقتناء معمول عمل ملعون ا ست که مردم آنرا به قصد اهانت نمی نهند بلکه بقصد تعظیم مینهند و بقصد اشتیاق .

پس در این صورت قبائح مذکوره نیز نماز واجب الاعاده است و هذا لا یخالف

وهذا لا یخالف ما رجحه الفقهاء رحمهم الله تعالی لان الاحکام تتغیر بتغیر الزمان فتفکر ولعل الحق لایعدوه فتشکر. والله سبحانه وتعالی اعلم

رشید احمد

۲۷ جمادی الثانیه سنه ۱۳۸۷هـ

بسم الله الرحمن الرحیم

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ: اَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَاَعْفُوا اللِّحٰی «متفق علیه»

نیل المآرب بحلق الشوارب

* * * * * * *
* * * * * *

مجموعهء سه فتاوی :

۱ ــ دراز نمودن هر دو طرف موی لب مکروه ا ست.

۲ ــ حد تصفیه موی های اضافه.

۳ ــ حکم حلق الشارب

* ارشادات رسول اکرم صلی الله علیه وسلم

* نصوص فقهاء کرام رحمهم الله تعالی

* عقل سلیم وطبع مستقیم

* * * * * * *
* * * * * * *

نیل المآرب بحلق الشوارب

در این رساله : بالخصوص حدیث و عبارات فقهاء تثبیت گردیده که :

* قص و قطع موی های لب سنت ا ست .

* دراز نمودن هر دو گوشه لب مکروه ا ست .

* علاوه از ین مدت تصفیه موی های حصه های دیگر جسد نموده شود .

احکام بروتها

دراز نمودن موی لب (بروتها) برهر دو گوشه مکروه ا ست

سوال : آیا دراز نمودن موی لب(بروت) برهردوگوشه جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : مکروه ا ست .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالى: واما طرفا الشارب وهما السبالان فقیل هما منه وقیل من اللحیة وعلیه فقیل لا بأس بترکهما وقیل یکره لما فیه من التشبه بالاعاجم واهل الکتاب وهذا اولى بالصواب وتمامه فی حاشیة نوح (رد المحتار ص۲۰۳ ج۲)

وقال فی حاشیة على البحر تحت (قوله وهو المبالغة فی القطع) وقیل کره ابقاء السبال وفیه من التشبه بالاعاجم بل بالمجوس واهل الکتاب وهذا اولى بالصواب لما رواه ابن حبان فی صحیحه من حدیث ابن عمر رضی الله تعالى عنهما قال ذکر لرسول الله صلى الله علیه وسلم المجوس فقال انهم یوفرون سبالهم ویحلقون لحاهم فخالفوهم فکان ابن عمر رضی الله تعالى عنهما یجز کما تجز الشاة والبعیر (منحة الخالق بهامش البحر الرائق ص۱۱ ج۳) . والله سبحانه وتعالى اعلم

۱۵ ربیع الاول سنه ۱۴۰۰ هـ

حد صفائی موهای زائد

سوال : قطع الشوارب ، تقلیم الاظفار ، نتف الابط و حلق اعانه را چه حد ا ست ؟ وتا چند روز بعد صفائی نمودن آن واجب ا ست ؟ بینوا توجروا

الجواب باسم ملهم الصواب : به توافق امام صاحب و صاحبین حلق شوارب یا قص کا لحلق آن سنت است درحصه درازنموذن شوارب واظهار ازظاهر حدیث تا چهل یوم رخصت بنظر می رسد این تحدید در کتب فقه مذکور ا ست مگر فقهاء کرام علت حکم را پیش نظر گرفته ضابقه نظافت را تحریر فرموده اند که بنا بر آن جهت اختلاف اشخاص و احوال حکم مختلف میگردد پس ذکر اربعین یوم با دواعی موجبه باعث رخصت نیست بلکه بدین مفهوم که با وجود اعذار مرخصه بعد از مدت مذکوره رخصت نیست .

اما قص شوارب نسبت به حکم دیگر امور ثلاثه مؤکد است .

۱ ــ جهت نبودن نظافت در اکل و شراب خوف ابتلاء مرض میباشد .

۲ ــ تلوث رطوبت بینی موجب تاذی و مورث مرض ا ست .

۳ ــ توسط گرد و غبار خارجی نزدیک دهن و بینی موجب تازی و مورث امراض میباشد.

٤ ــ تشویه الوجه .

۵ ــ ایذاء الزوجه و تنفیرها

عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما (مرفوعا) قصوا شواربکم فان بنی اسرائل لم یفعلوا ذلک فزنی نساؤهم رواه الدیلمی. ونقل عنه الامام عبدالرؤف المناوی فی کنوز الحقائق والشیخ علی المتقی فی کنزالعمال.

بنا بر این دلائل وجوب تصفیه لب بالا به نظر می رسد البته بنا بر عذر شدید تا چهل یوم رخصت است اما در این مدت اهتمام نظافت ضروری است در کتب فقه صفا نمودن لب بالا را سنت قرار داده که با آن تطبیق قول وجوب دو ا ست .

۱ ــ سنت لعینه واجب لغیره .

۲ ــ اداء واجب را دو صورت است حلق و قص درسنتیت حلق بعضی ها اختلاف دارند اما در اداء واجب بطریق قص اتفاق ا ست در سنتیت آن انکار از سنتیت حلق خلاف مذهب منصوص صاحبین رحمهما الله غیر معتبر است ، درست این ا ست که حلق نیز سنت ا ست بلکه درجه کامل سنت ا ست نص علیه در امام الطاوی رحمه الله بعد از قص شوارب وجود دواعی موجبه درّ تقلیم اظفار است در دوی متباقی در احوال معتدل تحت دواعی مذکوره در امور اربعه وقفه مناسب حسب ذیل است قص شوارب دو مرتبه در یک هفته تقلیم اظهار در هفته یک بار باقی مانده در دو هفته یکبار بهتر یا بعد از دو هفته.

قال العلامة النووی رحمه الله تعالی: واما وقت حلقه فالمختار انه یضبط بالحاجة وطوله فاذا طال حلق و کذلک فی قص الشارب ونتف الابط وتقلیم الاظفار واما حدیث انس المذکور فی الکتاب وقت لنا فی قص الشارب وتقلیم الاظفار ونتف الابط وحلق العانة ان لا یترک اکثر من اربعین لیلة فمعناه لانترک ترکا نتجاوز به اربعین لا انهم وقت لهم الترک اربعین والله اعلم. (شرح النووی علی صحیح مسلم ص۱۲۸ج۱)

وقال الحافظ العسقلانی رحمه الله تعالی المعنی فی مشروعیة ذلک مخالفة المجوس والامن التشویش علی الاکل وبقاء زهومة الماکول فیه (وبعد اسطر) وقد ابدی ابن العربی تخفیف شعر الشارب

معنى لطيفا فقال ان الماء النازل من الانف يتلبد به الشعر لما فيه من الزوجة ويعسر تنقيته عند غسله وهو بازاء حاسة شريفة وهي الشم فشرع تخفيفه ليتم الجمال والمنفعة (فتح الباری ص۲۴۳ ج۱۰)

وقال ايضا : قال ابن دقيق العيد لااعلم احدا قال بوجوب قص الشارب من حيث هو واحترز بذلك عن وجوبه بعارض حيث يتعين كما تقدمت الاشارة اليه من كلام ابن العربي (فتح الباری ص۲۴۵ ج۱۰)

در ترک قص علاوه از مفاسد مذکوره تشویته الوجه کراهیته المنظر ایذاء زوجه و تغیر داد چهره و قباحات و عذاب های دیگر پیدا میشود کما قدمنا من حدیث الرسول صلی الله علیه وسلم فی نساء بنی اسرائیل .

وقال العلامة العثمانی رحمه الله تعالی : قال القرطبی رحمه الله تعالی فی المفهم ذکر الاربعین تحدید لاکثر المدة ولایمنع تفقد ذلک من الجمعة الی الجمعة والضابطة فی ذلک الاحتیاج اهـ وقال النووی رحمه الله تعالی فی شرح المهذب ینبغی ان یختلف ذلک باختلاف الاحوال والاشخاص والضابطة الحاجة فی جمیع الخصال المذکورة (فتح الملهم ص۴۲۰ ج۱)

وقال الملا علی القاری رحمه الله تعالی : والمعنی ان لانترک ترکا یتجاوز اربعین لانه وقت لهم الترک اربعین لان المختار ان یضبط الحلق والتقلیم والقص بالطول فاذا طال حلق وقص وقلم ذکره الرة النووی (مرقاة ص۲۵۲ ج۸) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۲ جمادی الاولی سنه ۱۴۰۱ هـ

حکم حلق الشارب

سوال : آیا با پل (پاکی) تراشیدن موی لب (بروت) جواز دارد ویا مکروه است ؟ امام طحاوی رحمه الله در ترجمه الباب فرموده (باب حلق الشارب) بعدا در بحث احفاء را در مقابل نص ذکر نموده نیز در وجه النظر افضلیت حلق را بر محرم قیاس نموده می فرماید و نصه :

قصه حسن واحفاؤه احسن وافضل وهذا مذهب ابی حنیفة وابی یوسف ومحمد رحمهم الله تعالی.

وقال فی اخر البحث : ان قص الشارب من الفطرة وهو مما لابدمنه وان ما بعد ذلک من الاحفاء هو افضل وفیه من اصابة الخیر ما لیس فی القص (شرح معانی الآثار ص۲۷۹ ج۲) بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : امام طحاوی رحمه الله با لاتفاق اعلم به مذهب ابی حنیفه رحمه الله است طبق تحریر او به توافق ائمه ثلاثه رحمهم الله حلق مورد ثواب ومسنون است

در ترجمة الباب تحت (حلق الشارب) مراد از ذکر نمودن احادیث احفاء این است که در این احادیث احفاء به معنای حلق آمده است طبقیکه در یک روایت صریح فتح الباری لفظ حلق مذکور است و سیجیء نصه . حافظ عینی رحمه الله میفرماید که در ترجمه الباب مراد از حلق احفاء یعنی استیصال کالحلق است که به عرض اظهار مبالغه با حلق تعبیر شده

ولا یخفی ان هذا التحمل تمحل وتاویل القول بما لایرضی به قائله ووتفرد به الحافظ العینی رحمه الله تعالی ثم نقل هو نفسه فی الهدایة سنیة الحلق عن المختار والمحیط وسیجیء نصه.

این تاویل باوجوده ذیلا نا قابل قبول است :

کمال مصنفین مقصود اصلی ترجمة الباب میباشد از آنجا برای اثبات تحت آن احادیث ذکر نموده میشود در ترجمه الباب مصنف دعوه خویش را تقدیم کرد پس با احادیث مندرج تحت آن دعوه خویش را ثابت میکند از اینجا ثابت شد که امام طحاوی با حدیث احفاء سنت حلق را تثبیت نمود بر عکس آن مراد نمودن احفاء از حلق خلاف اصول تصنیف و قلب موضوع است استیصال حلق کالحلق ابلغ فی المعنی و ایسر فی العمل بودن ظاهر است از اینجا بر حلق احفاء به معنای استیصال بالقص کالحلق را ترجیع دادن خلاف معقول است.

قال الحافظ العسقلانی رحمه الله تعالی: وورد الخبر بلفظ الحلق وهی روایة النسائی عن محمد بن عبدالله بن یزید عن سفیان بن عیینه بسند هذا الباب ورواه جمهور اصحاب ابن عیینه بلفظ القص و کذا سائر الروایات عن شیخ الزهری ووقع عند النسائی من طریق سعید المقبری عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه بلفظ تقصیر الشارب نعم وقع الامر بما یشعر بان روایة الحلق محفوظ کحدیث العلاء بن عبدالرحمن عن ابیه عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه عند مسلم بلفظ جزوا الشوارب وحدیث ابن عمر رضی الله تعالی عنهما المذکور فی الباب الذی یلیه بلفظ احفوا الشوارب وفی الباب الذی بلفظ انهکوا الشوارب فکل هذه الالفاظ تدل علی ان المطلوب المبالغة فی الازالة لان الجز وهو بالجیم والزای الثقیلة قص الشعر والصوف الی ان یبلغ الجلد والاحفاء بالمهملة والفاء الاستقصاء ومنه احفوه بالمسالة قال ابوعبید الهروی معناه الزقوا الجز بالبشرة وقال الخطابی هو بمعنی الاستقصاء والنهک بالنون والکاف المبالغة فی الازالة ومنه ما تقدم فی الکلام علی الختان قوله صلی الله علیه وسلم للخافضة اشمی ولا تنهکی ای

لاتبالغ فی ختان المراة وجری علی ذلک اهل اللغة وقال ابن بطال : النهک التاثیر فی الشئ وهو غیر الاستئصال (فتح الباری صہ۲۸۵ ج۱۰)

وقال: قال الطحاوی رحمہ اللہ تعالی: الحلق هو مذهب ابی حنیفة وابی یوسف ومحمد رحمهم اللہ تعالی اھ (فتح الباری صہ۲۸۶ ج۱۰) وقال: وقد رجح الطحاوی الحلق علی القص بتفضیلة صلی اللہ علیه وسلم الحلق علی التقصیر فی النسک (حوالہ بالا)

وقال الحافظ العینی رحمہ اللہ تعالی: قوله یحفی من الاحفاء بالحاء المهملة والفاء یقال احفی شعرة اذا استاصله حتی یصیر کالحلق وتکون احفاء الشارب افضل من قصه عبر الطحاوی بقوله باب حلق الشارب (عمدة القاری صہ۴۳ ج۲۲)

وقال: وقال الکاکی وذکر الطحاوی رحمہ اللہ تعالی فی شرح الاثار ان حلقه سنة ونسب ذلک الی العلماء الثلاثة انتهی قلت لم یذکر الطحاوی کذالک وانما قال بعد روایاته الاحادیث المذکورة والتوفیق بینهما ان الاحفاء افضل من القص نعم قال باب حلق الشارب وانما اراد بذلک الاحفاء حتی یصیر کالحلق وفی المختار حلقه سنته وقصه حسن وفی المحیط الحلق احسن من القص وهو قول ابی حنیفة وصاحبیه رحمهم اللہ تعالی (بنایة صہ۲۵۵ ج۲). وقال عبداللہ بن محمود رحمہ اللہ تعالی فی متنه المختار: والسنة تقلیم الاظفار ونتف الابط وحلق العانة والشارب وقصه احسن.

نقل فی شرحه عن الامام الطحاوی رحمہ اللہ تعالی: والحلق سنة وهو احسن من القص وهو قول اصحابنا رحمهم اللہ تعالی قال علیه الصلوة والسلام: احفوا الشوارب اعفوا اللحی والاحفاء الاستئصال (الاختیار لتعلیل المختار صہ۱۶۷ ج۴)

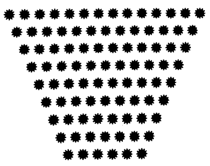
در متن قصه لفظ احسن خطای کتابتی است لفظ درست (حسن) است بنا بر دو دلائل در عبارت منقوله عینی از مختار و قصه حسن آمده در شرح مصنف شخصا از امام طحاوی رحمه الله احسن بودن حلق نقل است. عینی رحمه الله در حصه احسن بودن حلق من القص بر مختار و محیط حواله داده تحقیق عبارت مختار گذشت مراد از محیط ظاهر محیط سرخسی است زیرا در حا شیه طحاوی علی الدر بر آن تصریح آمده و سیجیئ نصه ممکن در محیط بر هانی نیز اینچنین باشد عنقریب طباعت آن متوقع ا ست فلیراجع بعد.

وقال العلامۃ الحصکفی رحمہ اللہ تعالیٰ: وکرہ ترکہ وراء الاربعین مجتبی وفیہ حلق الشارب بدعۃ وقیل سنۃ.

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمہ اللہ تعالیٰ: (قولہ وقیل سنۃ) ومشی علیہ فی الملتقی وعبارۃ المجتبی بعد مارمز للطحاوی حلقہ سنۃ ونسبہ الی ابی حنیفۃ وصاحبیہ رحمہم الہل تعالیٰ والقص منہ حتی یوازی الحرف الاعلی من الشفۃ العلیا سنۃ بالاجماع (رد المحتار ص۲۶۱ ج۵)

وقال العلامۃ الطحطاوی رحمہ اللہ تعالیٰ: (قولہ حلق الشارب بدعۃ) وقع فی بعض التعبیر بالقص وفی بعضہا التعبیر بالحلق ففی الھندیۃ ذکر الطحاوی فی شرح الاٰثار ان قص الشارب حسن وتفسیرہ ان یؤخذ منہ حتی ینقص من الاطار وھو الطرف الاعلی من الشفۃ العلیا قال والحلق سنۃ وھو احسن من القص ھذا قولہ وصاحبیہ رحمہم اللہ تعالیٰ کذا فی محیط السرخسی. آہ. وعبارۃ المجتبی وحلق الشارب بدعۃ والسنۃ فیہ القص صح حلقہ سنۃ نسبہ الی ابی حنیفۃ وصاحبیہ رحمہم اللہ تعالیٰ والقص منہ حتی یوازی الحرف الاعلی من الشفۃ العلیا سنۃ بالاجماع (طحطاوی علی الدر ص۲۰۳ ج۴) واللہ سبحانہ وتعالیٰ اعلم.

۲۸ جمادی الاولیٰ سنہ ۱۴۰۱ھ

بسم الله الرحمن الرحیم

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : احفوا الشوارب واعفوا اللحی (متفق علیه)

کتاب احیاء الموات

قناة قدرتی حریم ندارد

سوال : در ولایت ما وادیهائی هستند که آب دارند وبعضی از آنها چشمهء معین دارد وبعضی ندارد ، در زیر آن آب آبادی میکنند وهمین آب را بذریعه قناة برده آب می دهند، بعد مدتی چند نفر بالاتر از آبادی اول آبادی می کنند وآب را می گیرند واین آب جاری است، گاه گاهی در مواقع قحط خشک م شود وشخصی اول مانع می گردد، خلاصه این که در این صورت صاحب آبادی اول می تواند آن را منع کردن یا نه؟ واین آب حریم دارد یا حکم آب اودیه عظام دارد؟ وآبادی قدیم وجدید فرق دارند یا نه ، وآیا منع کرده میتواند ویا خیر؟ اگر منع کرده بتواند پس در وقت ضرورت است یا هر وقت . وآب اگر بالا گرفته شود آب زیر خشک می ماند، چه حکم است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اینچنین وادی حریم ندارد بر همین اساس شخص اول حق منع کردن را ندارد ، والله سبحانه وتعالی اعلم . ۷ ربیع الاول ، سنه : ۱۳۹۱ هـ .

حریم چاه

سوال : حریم چاه ماشینی بکدام اندازه است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در زمین مباحه به اعتبار صلابت ورخاوت حریم آن مختلف می گردد ، اهل تجربه باید این مقدار حریم را اینقدر تعین کنند که آب آن چاه بطرف دیگر نرود ، ودر زمین متوسطه درگوشه تا به چهل زراع حریم است، حریم در زمین مملوکه متعین نیست ، در هرجائیکه مالک می خواهد در آنجا چاه بکشد .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وحریم بئر الناضح وهی التی ینزح الماء منها بالبعیر کبئر

العطن وهی التی یلزح الماء منها بالید والعطن مناخ الابل حول البئر اربعون ذراعا من کل جانب وقالا ان للناضح فستون وفی النهر نهلالیة عن شرح المجمع لو عمق البئر فوق اربعین یزاد علیها اھ

لکن نسبه القهستانی لمحمد رحمه الله تعالی ثم قال ویفتی بقول الامام رحمه الله تعالی وعزاه للتتمة ثم قال: وقیل التقدیر فی بئر وعین بما ذکر فی اراضیهم لصلابتها وفی اراضینا یزاد خوفا فیزاد لئلا ینتقل الماء الی الثانی وعزاه للهدایة وعزاه البرجندی للکافی فلیحفظ . وعبارة القهستانی: وفیه رمز الی انه لو حفر فی ملك الغیر لا یستحق الحریم فلو حفر فی ملکه فله من الحریم ماشاء.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله فوق الاربعین) وفی التتارخانیة عن الینابیع ولا حاجة الی الزیادة ومن احتاج الی اکثر من ذلك یزید علیه وکان الاعتبار للحاجة لا للتقدیر ولا یکون فی المسألة خلاف فی المعنی اھ ونقل العلامة قاسم فی تصحیحه عن مختارات النوازل ان الصحیح اعتبار قدر الحاجة فی البئر من کل جانب (رد المحتار ص۲۷۹ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۴ رمضان سنه ۹۴ھ

در ارض مملوکه هیچ مقدار حریم متعین نیست

سوال : کسی در زمین مرده (بنجر) یک کاریز کشید. چند قدم دور شخصی دوم در زمین خود یک چاه کشید ، آیا صاحب کاریز حق دارد که چاه کشنده را بگوید که این چاه را بند کن ! که آب کاریز مرا کم میکند .

در این مورد علماء منطقهء ما اختلاف دارند ، یک گروه میگویند که اگر میان چاه وکاریز ده زراع فاصله باشد پس حق مطالبه را ندارد ، اما گروه دوم آنرا بر بیر بالوعه قیاس نموده ، قریب وبعید را هیچ اعتبار نمیدهند بلکه کش کردن وجذب کرد آب را اعتبار میدهند. اگر کاریز در مسافت یک زراع هم باشد وقیتکه آب را کم وجذب نکند مجاز است واگر هر قدر در مسافت دور باشد ، در صورت کم نمودن آب کاریز باید این چاه مسدود شود ، قول اول ، قول صاحب شرح وقایه است که بحر الرائق بر آن رد نموده وقول ثانی ، قول شامی وقاضی خان است ، اگر عوض قرب وبعد کم نمودن آب را اعتبار بدهیم پس این پیمانه چگونه معلوم نموده میشود ، از کتب فقه حواله دهید ، واگر همین حکم عوض کاریز در ارض موات وچاه ارض مملوکه بین دو چاه سر زند حکم آن چیست ؟ آیا بین ارض موات وارض مملوکه کدام فرق است ویا خیر ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : مسائل حریم وغیره درباره ارض موات است ، در ملکیت شخصی خویش بهر صورت چاه کشیدن جواز دارد ، اگر چه کاریز ویا چاه شخص دوم را نقصان میدهد . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۳۰ ذی القعده ۱۳۹۸ هـ

حریم چشمه

سوال : در یک وادی دوچشمه موجود است وبین هردو چشمه اقلاً دو صد ذراع فاصله است، آیا در این دو صد ذراع فاصله یک چشمه محسوب میشود ویا فاصله هر دو چشمه ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر این چشمه قدرتی باشد پس کدام حریم ندارد . اما اگر چشمه شخصی باشد پس حریم چشمه اول از جوانب اربعه پنج صد ذراع خوهد باشد وحریم چشمه دوم در جوانب ثلاثه پنجصد ذراع خواهد باشد وبطرف چشمه اول حق حریم را ندارد .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وحریم العین خمس مائة ذراع من کل جانب کما فی الحدیث (ردالمحتار ص۲۷۹ ج۵)

وقال ایضا: وللحافر الثانی الحریم من الجوانب الثلاثة دون جانب الاول لسبق الملك الاول فیه (رد المحتار ص۲۸۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۶ جمادی الاولی سنه ۹۹ هـ

تنها سنگ نهادن مثبت احیاء نمیگردد

سوال : در یک قطعه زمین خرابه که از طرف حکومت در آن اذن عام بود کسی یک مقدار زمین را صاف نموده برای تعیّن چند سنگ نهاد وتا به چند سال بدین یقین که این زمین ملکیت من گردد زمین را همانطور گذاشت ، آیا این زمین ملکیت این شخص گردید وآیا حق منع نمودن تصرف غیر را از آن دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : تنها با نهادن سنگ کسی مالک نمی گردد بلکه اگر آنجا تعمیر نمود ویا زراعت نمود مالک آن میگردد ، البته با نهادن سنگ تا به سه سال حق او بر دیگر مقدم خواهد باشد .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ومن حجر الارض ای منع غیره منها بوضع علامة من حجر او

غیره ثم اهملها ثلاث سنین فدفعه الی غیره فعملها هو احق بها وان لم یملکها لانه انما یملکها بالاحیاء والتعمیر لا بمجرد التحجیر (رد المحتار ص۲۷۸ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۵ ربیع الثانی سنه۹۸هـ

دیوار بوریائی مثبت ملک نمی گردد

سوال : اگر یک شخص منزل نقلی مثلاً حصیر دار مانند چتائی وغیره وغیره درست کرده در جنب منزل دیگر شخص دو وسه سال قیام کرده بعداً منتقل شد، در دیگر قریه رفت، علامات این منزل نقلی که حصیر وغیره باشند ختم شده اند، بعد از چهار یا پنج سال دو مرتبه آمد، دعوی کرد که این زمین مال بنده است که یک وقت در این جا قیام کرده بودم، آیا این شخص حق ادعاء دارد یانه ؟ مالک زمین می شود هر وقت که دل آن خواهد تصرف می کند ودیگران را از تصرف باز می دارد بشخص مذکور این حق حاصل است یا خیر؟ بنوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: برای ثبوت ملکیت بناء ویا زراعت کردن ضروری است، ازجور کردن خانه، چتایی و بوریا وغیره ملکیت ثابت نمی گردد . والله سبحانه وتعالی اعلم، ۵ اربیع الثانی سنه۱۳۹۸هـ

حکم اذن احیاء از جانب حکام مختلف

سوال : اگر یک زمین غیر آباد را سه نفر جدا جدا آبا دنمودند که یکی آنها را تحصیل دار ، دوهم را نائب تحصیل دار وشخص سوم را جریب کش جواز خط داد، سوال اینجاست که در این سه حکام ، حکم کدام حاکم را اعتبار داده شود وکدام یک آنان را نائب سلطان گفته میشود چرا که قول مفتی به اینست که در احیاء موات اجازه دادن امام یا نائب امام ضروری است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر هر سه نفر یکجا یک قطعه زمین را آباد کردند پس هر سه مالک آن می گردند اما بشرطیکه جریب کش قانونی حقدار اجازه دادن باشد ، اما اگر هرسه در اوقات مختلف آنرا تعمیر کردند، شخص اول مالک آن می گردد اما اگر هر یکی حصه جدا گانه را تعمیر نمود پس هریکی مالک حصه آباد کرده خویش میگردد اما بشرطیکه جریب کش حقدار اجازه دادن باشد . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۵رجب سنه۹۸هـ

تعریف ارض موات

سوال : ارض موات عبارت از کدام زمین است ، تعریف آنرا بنویسید . بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : ارض موات عبارت از آن زمین است که خارج از شهر باشد امالمکیت کسی نباشد وحق مخصوص کسی هم نباشد واز جمله مرافق بلد هم نباشد .

قال ملك العلماء الكاسانى رحمه الله تعالى: فالارض الموات هى ارض خارج البلد لم تكن ملكا لاحد ولاحقا له خاصا فلا يكون داخل البلد موات اصلا (وبعد اسطر) وهل يشترط ان يكون بعيدا من العمران وشرطه الطحاوى رحمه الله تعالى فانه قال وماقرب من العامر فليس بموات وكذا روى عن ابى يوسف رحمه الله تعالى ان ارض الموات بقعة لو وقف على ادناها من العامر رجل فنادى باعلى صوته لم يسمعه من العامر وفى ظاهر الرواية ليس بشرط حتى ان بحرا من البلدة وعلى قياس رواية ابى يوسف رحمه الله تعالى وقول الطحاوى رحمه الله تعالى لاتكون والصحيح جواب ظاهر الرواية لان الموات اسم لما لاينتفع به فاذا لم يكن ملكا لاحد ولاحقا خاصا لم يكن منتفعا به كان بعيدا عن البلدة اوقريبا منها (بدائع ص۱۹۴ ج۶)

وقال فى الهندية: فالارض الموات هى ارض خارج البلد لم تكن ملكا لاحد ولاحقا له خاصا فلايكون داخل البلد موات اصلا وكذا ما كان خارج البلدة من مرافقها محتطبا لاهلها ومرعى لهم لايكون مواتا حتى لايملك الامام اقطاعها وكذلك ارض الملح والقار ونحوها مما لايستغنى عنها المسلمون ارض موات حتى لايجوز للامام ان يقطعها لاحد (عالمگیریه ص۳۸۵ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۱۰ شوال سنه ۹۸ هـ

تعمیر نمودن در زمین مباح الاصل

سوال : در اطراف خانه های ما یک اندازه زمین خالی است ، زمینکه نزدیک خانهء کدام شخص باشد او در این زمین آبادی وغیره میکند وعرف نیزهمین است که در این زمین حق اوست، پس سوال اینجاست که آیا در این زمین حق همه مردم قریه است ویا حق فقط همان شخص است که این زمین نزدیک خانهء اوست ؟ شما فتوی داده است که با اجازهء حکومت آن زمین را تعمیر کرده میتواند . عرض این است که این حکم ارض موات است وغالبًا ارض موات آن زمین را گفته میشود که از اطراف شهر بیرون میباشد درحالیکه

این زمین در داخل قریه ونزدیک خانه ها است ویا در اطراف نزدیک آن است پس این زمین چطور در ارض موات داخل خواهد شد . لطفًا جواب همرای دلیل وحواله بدهید؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر چه این زمین ارض موات نیست لیکن در این زمین تصرف کردن از جهت خلاف قانون بودن با اجازه حکومت موقوف است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۳ ربیع الثانی سنه ۱۳۹۹هـ

احیاء ذمی مثبت ملک است

سوال : اگر یک ذمی به اجازه حکومت کدام زمین بنجر را آباد کند آیا این ذمی مالک آن شده میتواند ویا خیر ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! مالک آن شده میتواند .

قال العلامة التمرتاشی رحمه الله تعالی: اذا احیی مسلم اوذمی ارضا غیر منتفع بها ولیست مملوکة لمسلم ولاذمی (الی قوله) ملکها ان اذن له الامام فی ذلک وقالا یملکها بلااذنه وهذا لومسلما فلوذمیا شرط الاذن اتفاقا (ردالمحتار ص۲۰۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۶ رمضان سنه ۱۴۰۰هـ

اجاره کردن زمین بنجر حکومتی مثبت ملک نمیگردد

سوال : حکومت پاکستان در سنه (۱۹۶۸م) به کدام مسلمان ویا ذمی یک قطعه زمین را داده وگفت تا به مدت ده سال از این زمین انتفاع بگیر ، اما بشرطیکه آب آن به ذمه تو باشد . این شخص بعد از مصارف زیاد در آنجا چاه عمیق کشید وزمین را زیر آب گردانید آیا بعد از ده سال پس این شخص آن زمین را تسلیم حکومت کند یا خیر؟ آیا حکومت شرعًا حق گرفتن همه این زمین یا حق گرفتن یک حصهء آنرا ازاین شخص دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این صورت اجاره را دارد ، لذا این شخص مالک آن زمین نمیگردد ، اما به اجاره دادن زمین غیر آباد اجاره فاسده است حکم آن اینست که عوض آن از حکومت بین اجر مثل واجر مقرر در زمین زراعت شده اقل یکی آن را بگیرد .

قال الحصکفی رحمه الله تعالی: تفسد الاجارة بالشروط المخالفة لمقتضی العقد (الی قوله) وکشرط طعام عبد وعلف دابة ومرمة الدار الخ (ردالمحتار ص۳۲ ج۵)

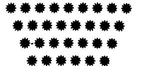
وقال: اوارضا بشرط ان یثنیها ای یحرثها اویکری انهارها العظام اویسرقنها لبقاء اثرهذه الافعال لرب الارض فلو لم تبق لم تفسد

ونقل ابن عابدین رحمه الله تعالی عن المنح تحت (قوله بشرط ان یثنیها) فان کان اثره یبقی بعد انتهاء العقد یفسد لان فیه منفعة لرب الارض والا فلا اھ (ردالمحتار ص۳۱ ج۵)

وقال الحصکفی: واعلم ان الاجر لا یلزم بالعقد فلا یجب تسلیمه به (الی قوله) اوالاستیفاء للمنفعة او تمکنه منه (الی قوله) فیجب الاجر لدار قبضت ولم تسکن لوجود تمکنه من الانتفاع وهذا اذا کانت الاجارة صحیحة اما فی الفاسدة فلا یجب الاجر الا بحقیقة الانتفاع الخ (ردالمحتار ص۶ ج۵)

وقال ایضا: وتفسد بجهالة المسمی کله اوبعضه کتسمیة ثوب اودابة اومائة درهم علی ان یرمها المستأجر لصیرورة المرمة من الاجرة فیصیر الاجر مجهولا وتفسد بعدم التسمیة (الی قوله) لا بالتمکین بل باستیفاء المنفعة حقیقة کما مر بالغا مابلغ لعدم مایرجع الیه (الی ان قال) والا تفسد بها بل بالشروط او الشیوع مع العلم بالمسمی لم یزد اجر المثل علی المسمی لرضاهما به وینقص عنه لفساد التسمیة الخ (ردالمحتار ص۳۳ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۶ رمضان سنه ۱۴۰۰ ھ

فصل فی الشرب

در چشمه همه مردم شریک اند

سوال : یک چشمه قدرتی است که قابل انتفاع همه قوم است. سوال اینجاست که اگر کسی نزدیک این چشمه یک ذخیره آب را تیار کند وتوسط آن زمین خویش را سیراب کند ومردم دیگر را از منفعت آن محروم سازد آیا چنین نمودن برایش جواز دارد؟ در صورتیکه از چندین قرن این چشمه مشترک بود بین همه قوم ، آیا تخصیص دادن آن به این شخص جواز دارد بدون رضایت دیگران یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : چشمه قدرتی حق همه مردم است. تیار کردن ذخیره آب و مخصوص نمودن آن برای یک شخص جواز ندارد .

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : المسلمون شرکاء فی ثلاث فی الماء والکلاء والنار.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ: (قوله فی کل ماء لم یحرز) اعلم ان المیاه اربعة انواع الاول ماء البحار ولکل احد فیها حق الشفة و سقی الاراضی فلا یمنع من الانتفاع علی ای وجه شاء والثانی ماء الاودیة العظام کسیحون وللناس فیه حق الشفة مطلقا وحق سقی الاراضی ان لم یضر بالعامة (رد المحتار ص۲۸۱ ج۵) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم. ۱۱ صفر سنه ۹۶ھ

با آمدن آب در نل آب ملکیت شخصی ثابت میشود

سوال : کسی از چشمه قدرتی یک نل آب را تیر کرد واز آن نل به مسجد هم آب میداد اما چند روز بعد با اهل محله اختلاف کرد وآب نل را هم از مسجد بند کرد وگفت : این مردم مفسد من را وبعد از من اولاد من را تکیف میدهند آیا چنین نمودن برایش جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : با آمدن آب در نل این آب حق شخصی این شخص گردید که حق منع نمودن دیگران را دارد اما بند نمودن آب از مسجد خلاف مروت است ، البته مستقیمًا آب گرفتن ازچشمه آب حق هر شخص است کسی حق منع نمودن اورا ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۷ ربیع الاول سنه ۱۳۹۶ھ

در چراگاه حق همه مردم است

این مسئله در متفرقات الحظر والاباحه گذشته است .

بیع الشرب «فروختن نوبت آب زمین وکشت»

سوال : آیا در وقت ضرورت بیع الشرب جواز دارد یا خیر ؟ نیز آیا به اجاره دادن ، هبه نمودن، وبه عاریت دادن شرب جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجرا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در ظاهر الروایة این همه معاملات ناجائز بنظر می رسد . البته مشائخ قائل جواز اند در وقت ضرورت عمل نمودن بر قول مشائخ جوازدارد .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ: وکذا بیع الشرب وظاهر الروایة فسادہ الاتبعا خانیة وشرح وهبانیة وسنحققه فی احیاء الموات.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ: (قوله وکذا بیع الشرب) ای فانه یجوز تبعاً للارض بالاجماع ووحدہ فی روایة وهو اختیار مشائخ بلخ لانه نصیب من الماء درر ومحل الاتفاق ما اذا کان شرب تلک الارض فلو شرب غیرها ففیه اختلاف المشائخ کما فی الفتح والنهر.

(قوله وسنحققه فی احیاء الموات) حیث قال هو والمصنف هناک ولا یباع الشرب ولا یوهب ولا یؤجر ولا یتصدق به لانه لیس بمال متقوم فی ظاهر الروایة وعلیه الفتوی ثم نقل عن شرح الوهبانیة ان بعضهم جوز بیعه ثم قال ویفتی الحکم بصحة بیعه اھ (رد المحتار ص۱۱۸ج۴) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

۱۲ ربیع الاول سنه ۱۴۰۱ھ

انتقال نمودن حصه شرب «آب زمین» بسوی زمین دیگر

سوال : چه میفرمایند علماء دین مبین در مسئله ذیل قناتی که بین ده الی پانزده نفر است که سهمیه هرکس مشخص است حتی که بر سر ساعات تقسیم است واز اول تا آخر که کار کرده شده است هر کس که صاحب نصف ساعت بوده است پولی نصف ساعة داده است وکسی که صاحب دو ساعت بوده است پولی دو ساعت داده است. حالا کسی که صاحب دو ساعت است زمین کم دارد وآب زیاده واین شخص زمین دیگر دارد که آبش از این قناة نیست وآن زمین هم از دیگر جا آب ندارد، آیا این شخص میتواند که آب زیاده را

بر همین زمین صرف کند یا نه ؟ وآن شرکاء مانع اند که آب زائد را نمی گذاریم که شما با آن زمین ببرید ، پس آیا این حق منع دارند یا نه ؟ در فتاوی قاضی خان در باب شرب بهامش عالمگیریه ص : ۲۰۷ ، ج : ۱ می نویسد :

ولو كان له سدس الماء من نهر بين قوم او عشر الماء او اقل او اكثر فاحل نصيبه من ذلك النهر كان له ان يسوق نصيبه الى حيث شاء من الارضين لان ذلك ليس بشرب لاحد معين انتهى.

ودر هدایه ج : ٤ کتاب الشرب ودر دیگر کتب نوشته است :

وليس لاحد من الشركاء في النهر ان يسوق شربه الى ارض له اخرى ليس لها شرب في ذلك لانه اذا تقادم العهد يستدل به على انه حقه انتهى.

ودر فکر احقر بظاهر از عبارت قاضیخان فهمیده می شود که شرکاء حق منع ندارند ، وازعبارت دیگر کتب معلوم میشود که حق منع دارند، پس آیا توضیح این چه گونه است؟ وآیا محمل این عبارات یکی است یا فرق میکند، عبارت هدایه دیگر محمل دارد وعبارت قاضیخان دیگر محمل؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : مدار جواز وعدم جواز در اینجا بر ضرر حالی ومآلی شرکاست که آنان برآن راضی نمی باشند، اگر تقسیم آب را در کدام درجه جواز دهیم پس انتقال آب به زمین خارجی جواز ندارد ولوكان الماء مقسمًا بالايام زیرا اگر زمین خارجی از آب خیلی نشیب باشد پس جهت آب رفتن زیاد به شرکاء ضرر می رسد بالیقین ، علاوه از آن جهت تقدم عهد احتمال دعوای شرکت هم موجود است کما فی الهدایه . اگر این صورت حال کدام زمین داخلی باشد پس اذن شرکاء در آن شرط است وهیچ احتمال دعوای غیر شریک در اینجا نیست واگر در وقت تقسیم زمین نظر انداز گردد هر شریک حصه خویش را در هر جا که بخواهد صرف کند ، همین محمل جزئیه خانیه است ، فانهم رضوا بالضرر المذکور .

درپاکستان در عرف حکومتی وغیر حکومتی هیچ وجود شق دوم نیست، بهر صورت باید زمین را در آب نهر مدنظر بگیرد ، البته در زمین غیر حکومتی اگر کدام شریک حصه خارجی خویش را بگیرد اما شرکاء را ضرر ندهد اما چنین نمودن در زمین حکومتی حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۹ شعبان ، سنه : ۱٤۱۲ هـ.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿وَمَا تَوْفِيْقِيْ إِلَّا بِاللهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيْبُ ﴿۸۸﴾﴾

حریم قناة «حدود کاریز»

* تحقیق مقام ومقدار حریم قناة
* تطبیق بین عبارات مختلف فقهاء کرام رحمهم الله

حریم قناة

- حریم قناة
- مقام حریم قناة
- مقدار حریم قناة
- جواب اول
- جواب ثانی
- تصویب در جواب ثالث
- التحقیق المزید

ابتداء حریم قناة

سوال: حریم قناة از کجا شروع میشود ؟ آیا از جای جریان آب ویا از جای برآمدن آب ؟ در این مورد بین اقوال مختلفه فقهاء تطبیق وترجیح را بیان کنید با جواب مفصل عنایت فرمائید. شکراً ، در مورد این استفتاء سه مرتبه به دارالعلوم کراچی مراجعه نموده ام اما باز هم تسلی من نشد ، لذا هر سه جواب در خدمت شمایان تقدیم گردید بعد از نظر عمیق ، جواب را تحریر نمائید ، عنایت شمایان باشد .

الجواب ومنه الصدق والصواب:

جواب اول: طبق تصریح فقهاء در قناة سه حصه بنظر می رسد : ۱ - حصه فوقانی

قناة که از آنجا آب می برآید.

۲ – حصه تحتانی قناة که از آنجا آب گذر میکند .

۳ - آن حصه قناة که از آنجا آب می برآید وبر سطح زمین جاری میشود .

در مورد حصه اول در صفحه : ۳۸۸، ج : ۵ عبارت عالمگیریه چنین است :

قال محمد فی الکتاب القناة بمنزلة البئر فلها من الحریم ما للبئر

یعنی قناة به منزله چاه است ، پس حریم قناة مانند حریم چاه است یعنی چهل شرعی متر ودر حصه دوم عبارت عالمگیری چنین است : اما فی الموضع الذی لایقع الماء علی الارض القناة بمنزلة النهر الا انه یجری تحت الارض .

یعنی آن حصه که از آنجا آب بر روی زمین می گذرد وآن به منزله نهر است وحریم آن مانند حریم نهر است .

ودر مورد حصه سوم عبارت عالمگیری چنین است : القناة فی المواضع الذی یظهر الماء منه علی وجه الارض بمنزلة العین الفوارة فیکون لها من الحریم حینئذ مثل ما للعین خمسمائة ذراع بالاجماع.

یعنی آن حصه قناة که از آنجا آب می برآید وبر روی زمین میگذرد وآن در حکم چشمه است وحریم چشمه به مقدار پنجصد ذراع شرعی است .

ومثله فی الخانیة علی هامش الهندیه ص ۲۲۰ ج ۳ والبحر ص ۲۳۱ ج ۸

بنا بر تفصیل فوق الذکر بین فقهاء کرام کدام اختلاف حقیقی موجود نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم .

اشکالات مستفتی بر جواب مذکور

جواب استفتاء موضوع قناة امد ورسید ولی تا حال در نظر احقر مسئله تشنه بلب وقابل تحقیق وتوضیح مزید است، در صورتیکه جناب عالی حریم قناة را از جای بیرون آمدن آب از کاریز اثبات کرده اید واز منبع وبنگاهش قرار نداده اید چند اشکال وارد می گردد که حل آنها بر ذمه شما لازم است:

اول اینکه : مسئله قناة باتفاق ائمه رحمهم الله منصوص شرعی نیست ، قیاسی است، کما قال فی العنایه شرح الهدایه وقال فی الشامل القناة لها حریم مفوض الی رای الامام لانه لانص فی

الشرع (ص۳۰۳ ج۴)

پس وقتیکه این مسئله قیاسی شد از دو حال خالی نمی گردد یا بر چاه قیاس کرده شود یا برچشمه که منصوص اند.

اگر بر چاه قیاس کرده شود علت مشترکه که شرط قیاس است بین این دو مسئله دیده نمی شود، چرا که چاه یکجا حفر عمیق کره میشود وآبش ایستاده است وقطره قطره می آید مثل فواره حرکت نمی کند وروان نمی شود وجوی ندارد، بخلاف قناة که اگر زیر بریده شود یا سر دریده شود در هر دو حال آب جاری دارد مثل فواره از منبع حرکت میکند نه از جای بیرون رفتن به مزراع وجوی وغیره تشریفات دارد.

البته اگر آنرا بچشمه قیاس کنیم چنانچه مشائخ کرده اند علت مشترکه دیده می شود ولی در این صورت مقتضای قیاس مشایخ باید این بشود. که حریم قناة از منبع وبنگاه قرار گیرد نه از جای بیرون رفتن به مزراع، چرا که به اتفاق ائمه رحمهم الله تعالی حریم چشمه از بنگاه است نه از حوض وانتهای جوی آن واگر چنین کرده نشود قیاسی مع الفارق میگردد کما فی الصورة الاولی.

دوم اگر ما قناة را بسه حصّه تقسیم کنیم درحصهء اول این اشکال می آید که آب چاه بسته وایستاده ومثل فواره نیست بخلاف آب قناة.

و در حصّه سوم این اشکال می آید که آنجا آب در حقیقت از زیر زمین بیرون می آید بلکه از زیر سرپوش قناة بیرون می آد ومثل فواره هم در اینجا موصوف نمی گردد، بخلاف آب چشمه که از زمین حقیقةً بیرون می آید ومثل فواره هست، علت این وقت هم مفقود میگردد.

سوم، حریم باید یک حد معین باشد اگر حریم قناة جای بیرون آمدن آب از سرپوش قرار گیرد معین نمی گردد، چرا که وقت کم شدن آب چون قناة زیاده حفر کرده می شود کاریز آن سرپوش کرده پائین تر میرود بیک قرار نمی ماند پس باید در هر سال جای دیگر حریم داده شود.

چهارم، قناة چون کندیده می شود مبادی از دهنش که جای بیرون آمدن آبست به مزارع شروع می شود وغایتش رفته به منبع میرسد وتمام میگردد وبین این مسیر بسی چاهها که برای کشادن جوی قناة میباشند وازکرده می شود وقول امام محمد رحمه الله تعالی

محمول همین چاهها هست که به منبع نرسیده اند که هریکی ازاینها حکم چاه دارد وچون بغایت ومنبع رسید مشایخ رحمهم الله تعالی بر قول امام محمد رحمه الله زاید کردند که در آن وقت حکم چشمه دارد، وظاهر است که درپائین ومبادی نیست بلکه در غایت است ومنبع ، وامام بزرگ رحمه الله تعالی هم همین طور فرموده است چنانچه در عبارت قاضیخان تصریح است :

واما عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی اذا فعل ذلك باذن الامام یستحق الحریم للموضع الذی یقع الماء فیه علی وجه الارض (الی ان قال) والقناة الی ان یقع الماء علی وجه الارض بمنزلة النهر الا ان فی القناة یجری الماء تحت الارض واذا وقع الماء علی وجه الارض یصیر ذلك الموضع بمنزلة العین لان فی العین یخرج الماء من الارض ویسیل علی وجه الارض (ص۲۲۰ برحاشیه هندیه بیروتی)

پنجم . الفاظیکه فقهاء رحمهم الله تعالی در این مورد استعمال فرموده اند این اند :

یظهر علی وجه الارض ، یقع الماء علی وجه الارض ، یقع الماء فیه علی وجه الارض ، یسنح علی وجه الارض ، سنح علی وجه الارض.

این وجه الارض در نظر احقر همان ارض است که در منبع وبنگاه آب است نه این ارض که جای بیرون شدن آب به مزارع است ، به این قرائن :

قناة مجرای آب را می گویند که زیر سر پوش است وآن مختلف فیها است بین امام ومحمد یا صاحبین رحمهم الله تعالی که امام آنرا بمنزلهء نهر قرار داده وحریم نداده است مگر مثل نهر، وامام محمد یا صاحبین آنرا یعنی دهن چاههای آنرا بمنزلهء چاه قرار دادند. واگر نه در جائیکه آب از منبع بیرون می آید نزد امام بمنزلهء عین است : (کما فی البحر: ج۸ص۲۴۱ وفتح القدیر وهدایة ج۸ص۱۴۲)

ونیز در هندیه : القناة فی الموضع الذی یظهر الماء منه علی وجه الارض بمنزلة العین الفوارة.
واین موضع مراد همان بنگاه ومنبع است بظاهراً نه غیر .

ونیز دلیل قاضیخان بالا روشن است که فرمودند : لان فی العین یخرج الماء من الارض ویسیل علی وجه الارض.

پس معلوم شد که حریم قناة هم آنجاست که آب از زیر زمین بر سر زمین می آید نه آنجا که از سرپوش بیرون می رود .

ونیز عبارت کتاب الخراج واضح است :

قال ابو یوسف رحمه الله تعالی واجعل للقناة من الحریم مالم یسلح علی وجه الارض مثل ما اجعل للابار فاذا ظهر الماء وسلح علی وجه الارض جعلت حریمه کحریم النهر بحالة (ص۴۰۳ ج۴)

یعنی تا وقتیکه آب قناة در منبعش ایستاده است وجریان نمیکند حکم آنرا مثل حریم چاه میکنم وچون آبش بمیل قناة روان میگردد تا آخرش حکم آنرا مثل جو میگویم ، معلوم شد که مسئله مختلف فیها بین امام وصاحبین همین مسیل است وجوی قناة تا آخر .

ششم ، خلاصهء عللی که از نصوص در مورد حریم معلوم میشود دو چیز است : یکی دفع مضرت، دوم جلب منفعت :

علت اولی در مالک وآب مشترک است ، دوم فقط برای مالک محدود است، یعنی از نصوص معلوم است که علت حریم اینست که از حافر اول ضرر نقص یا فنای آب دور کرده شود وازو منع تصرف از حریم هم جلوگیری کرده شود، حالاظ ظاهر است که اگر حریم از جای بیرون شدن آب از سرپوش قناة قرار داده شود وپنجصد گز بدور برآن ملک او قرار گیرد، فقط به او نفع ملک می رسد ودفع ضرر از آب که اصل علت است دُور نمی شود، چرا که اینجا اگر کسی دور یا نزدیک اگر قناتی حفر کند چونکه منبع آب خیلی دور است هیچ اثری ندارد .

واگر حریم از منبع قرار داده شود ضرر از آب قناة وصاحب قناة هردو دور می گردد وانتفاع ملک در این حدود هم به مالک می ماند، بوسیله آب قناة باشد یا بوسیله دلو یا مکینه از دهن چاهها قناة می تواند که در حدود پنجصد گز ملکًا استفاده کند، ودفع الضرر اهم از جلب منفعت است، پس مقتضای این علل وقواعد هم همین است که حریم از منبع وبنگاه باشد نه از جای بیرون آمدن آب از سرپوش قناة .

خلاصه : لطفًا اشکالات را به تدبر تام نظر فرموده از جواب شافی مستفید فرمایند از دیگر مفتیهای آنجا نیز دراین مورد مشوره گیرند .

جواب ثانی : الجواب ومنه الصدق والصواب :

چیزیکه شما فرمودید در مورد منبع، قیاس نمودن آن بر چاه درست نیست .

درست است زیرا که این عبارت عالمگیری : **قال محمد رحمه الله تعالی فی الکتاب القناة**

بمنزلة البير فلها من الحريم ما للبير.

در مورد آن حصه پائین قناة است که از آنجا آب گذر میکند ، در مورد منبع نیست طبقیکه صاحب در مختار در این مسئله اختلاف امام اعظم رحمه الله را نیز نقل نموده ، ظاهراً این اختلاف بین امام صاحب وصاحبین در مورد حصه پائین قناة آمده که از آنجا آب گذر میکند :

كما في الدر المختار (وللقناة) هي مجرى الماء تحت الارض (حريم بقدر ما يصلحه) لالقاء الطين ونحوه وعن محمد رحمه الله تعالى كالبير.

وفي الشامية تحت (قوله وعن محمد رحمه الله تعالى كالبير) قال الاتقاني قال المشائخ الذي في الاصل اي من ان القناة كالبير قولهما وعنده لاحريم له لانها بمنزلة النهر مالم يظهر ماؤها على وجه الارض ولاحريم للنهر عنده فان ظهر كالعين الفوارة حريمها خمسمائة ذراع (ص٣٠٠ج٥)

پس چیزیکه متعلق قناة در فتاوی سابق دارالعلوم آمده حریم آن مساوی است با حریم چاه از آن پس رجوع نموده البته چیزی را که گفته است (حصه سوم یعنی در جائیکه آب بر سطح زمین میگذرد در صورت قیاس نمودن آن بر چشمه علت مشترک موجود نمیشود، این درست نیست چرا که در چشمه دوچیز موجود میشود :

۱ - خروج الماء من الارض .

۲ - سیلان الماء علی وجه الارض .

طبقیکه از عبارت قاضیخان ظاهر میشود :

والقناة الى ان يقع الماء على وجه الارض بمنزلة النهر الا ان في القناة يجري الماء تحت الارض فاذا وقع على وجه الارض يصير ذلك الموضع بمنزلة العين لان في العين يخرج الماء من الارض ويسيل على وجه الارض. (الخانية على الهندية ص٢٢٠ ج٣)

حصه سوم را قیاس نمودن بر چشمه ضروری نیست که در آن از داخل زمین آب برآید نه توسط قناة چرا که او در این صورت عین چشمه است ، پس سوال قیاس آن بر چشمه خلق نمی شود ، حریم چشمه به توافق فقهاء از منبع محسوب میشود، از حوض محسوب نمیشود ، همین است وهمین توقیفی است :

كما في الهداية : وان كانت عينا لحريمها خمس مائة ذراع لما روينا وهو قوله عليه السلام حريم

العین خمس مائة ذراع (الی ان قال) والتقدیر بخمسمائة بالتوقیف (ج ۶ ص ۴۸۱)

اما در اینجا بحث چشمه نیست بلکه بحث متعلق حصه سوم قناة است ، این حصه سوم بر چشمه قیاس نموده شود درحصه قرار دادن حصه سوم حصه قناة اگر حریم در هرسال تبدیل شود در آن چه حرج است ؟

مانندیکه اگر چشمه از یک جا بند شود ودرجای دوم برآید به توافق آئمه آنجا حریم آن محسوب میشود والفاظیکه فقهاء کرام آنرا در این مسئله استعمال نموده اند :

یظهر علی وجه الارض

یقع الماء علی وجه الارض

یقع الماء فیه علی وجه الارض

یسلح علی وجه الارض

سلح علی وجه الارض.

ازاینجا مراد آن مقام است که ازآنجا آب بر سطح ارض ظاهر میشود، یعنی حصه سوم قناة وحصه آخر آن منبع ازآن مراد نیست که عبارات فقهی برآن دلالت میکند ، کما فی الخانیة : والقناة الی ان یقع الماء علی وجه الارض بمنزلة النهر الا ان فی القناة یجری الماء تحت الارض فاذا وقع علی وجه الارض یصیر ذلک الموضع بمنزلة العین (الخانیة علی الهندیة ص ۲۱۹ ج ۳)

درعبارت قاضی خان بر حصه اول ، حصه سوم اطلاق نهر میشود ، ظاهر است که حصه اول (وقع الماء علی وجه الارض) یعنی آن حصه فوقانی قناة که ازآن آب جاری شود آن مراد نیست چرا که درحصه اول آن نهر نیست آن ترجمه عبارت درمختار (ولو ظهر الماء فکالعین) را که صاحب غایة الاوطر نموده است یعنی آب کاریز که بر فوق زمین می گذرد پس آن مانند چشمه است ، یعنی حریم آن پنجصد گز است ،ج : ٤ ، ص : ۲۵٤.

از اینجا نیز ظاهر میشود که مراد از (ظهورالماء علی وجه الارض) حصه سوم است، منبع مراد نیست ، صاحب عین هدایه در عبارت هدایه که (قالوا وعند ظهور الماء هو بمنزلة عین فوارة) که ترجمه شده انست که مشائخ فرموده اند : وقتیکه آن آب بر روی زمین ظاهر شود پس آن مانند چشمه فواره دار است ، یعنی حریم آن پنجصد گز است (ج : ٤، ص : ۳۷۳) از اینجا نیز معلوم شد که مراد از ظهور الماء علی وجه الارض آن مقام است که برآنجا آب بر ظاهر ارض ظاهر میشود . والله سبحانه وتعالی اعلم وعلمه اتم واکمل .

اشکال مستفتی بر جواب ثانی

با جواب دوم در مورد قناة یک مقدار مشکل مابان حل گردید که شمایان حریم قناة را از جای خروج آب تعین نمودید ودر دلیل عبارات فقهاء کرام را تقدیم نمودید اشکال اینجاست آیا از جای منع قناة حریم دوم حاصل میشود یا خیر؟ اگر میباشد بکدام اندازه آیا به اندازه حریم چاه ویا به اندازه حریم چشمه ! واگر حریم نداشته باشد پس مفهوم عبارت شمایان چیست ! در این صورت مراد از عین چشمه اگر گرفته شود برآن کدام سوال وارد نمی شود .

وکدام نصوص که در مورد حریم چشمه وچاه وارد شده است پس منبع از آن واز مصداق آن اخراج گردد ! در صورتیکه علت استحقاق حریم به توافق فقهاء بنا بر حاجت به دو طریق است .

۱ - جهت دفع حاجت صاحب چشمه وچاه .

۲ - دفع ضرر صاحب حریم از آب .

حاجت دوم را فقهاء اصل علت قرار داده اند . همین قرین قیاس است چرا که تمام استفاده ها بر وجود صاحب چشمه یا چاه موقوف است اگر آب نباشد پس چگونه استفاده کرده میتواند .

واز مشاهده معلوم میشود اگر کسی تقریبًا در مسافت بیست یا سی مرت چاه دوم بکشد این چاه را هیچ نوع نقصان ندهد که شخصًا خودم بین چنین دو قناة صاحب شرکت هستیم وصاحب حال وصاحب بیت وصاحب زمین هیچ ضرر عائد نگردیده چرا که در صورتیکه آب از سطح قناة بر آید غالبًا تا مقدار پنجصد متر در داخل زمین جهت نشیب وفراز بودن قابل استفاده نمی باشد .

چرا که در دیار مایان قناة در مقدار یک هزار متر یا اقلاً هفصد متر قابل استفاده میباشد، پس دادن پنجصد متر حریم چه فائده داشته خواهد باشد. در دفع ضرر وچه نتیجه گیری خواهد شود از نص وقیاس ؟ البته از مشاهده معلوم میشود اگر منبع بدور قناة فواره زده از زمین برآید اگر شخص در داخل پنجصد متر یا کمتر قناة یا چاه دوم را بکشد یا ماشین بند کند پس به قناة اول ضرر میرسد بلکه اکثر قناة کاملاً خشک می شود که تمام

سرمایه واستفاده صاحب اول ردی میگردد بلکه بنا بر موجودیت ماشین های برقی در این عصر در مسافت یک هزار وهفصد متر هم از قناة اول آب خویش را از دست می دهد. بنظر احقر در هردو جا باید به آن قناة حریم داده شود تا که جامع عین وقناة موافق قیاس گردد وحاجت اصلی که دفع ضرر ماء است بحال ماند ومصداق عامه نصوص نیز بر قرار ماند.
در این مورد منتظر تحقیق شمایان هستیم.

جواب ثالث:

الجواب حامداً ومصلیًا:

در مورد قناة بعد از مطالعه عبارات فقهاء در نظرم رسید که حصه فوقانی قناة که از آنجا آب می براید که با منبع تعبیر شده درحاشیه هدایه به نقل شارح المواقف تا وقتیکه از حصه بالائی قناة نهر ومسیل جاری نشده است تا آن وقت در حکم چاه است وقتیکه از حصه فوقانی آن آب برآمد در نهر شامل میگردد، لذا مقام فوقانی قناة ومقام تحتانی که از آنجا آب گذر میکند حریم هردو شرعًا متعین نیست به اعتبار رخاوت وسختی زمین باید برایش حریم تعین گردد. طبقیکه قاضی خان در مورد قناة (کاریز)، (بقدر ما یصلح) را حریم تعین نموده نیز در کتب فقهاء در هردو حصه قناة صراحة حریم بنظر می رسد.

۱ - آن حصه قناة که از آن آب بر سطح زمین ظاهر میشود که حریم آنرا فقهاء کرام چشمه قرار داده اند.

۲ - آن حصه قناة که از آن آب برسر زمین ظاهر نگردد حریم آنرا فقهاء مانند حریم نهر گفته اند، یعنی نظر به شدت ورخاوت زمین حریم آن تعین گردد.

فی حاشیة الهدایة: (قوله والقناة) قال الشارح المواقف ان لم یجعل مسیل فهو البیر وان جعل فهو القناة ولسبحه الی الابار کلنسبة العیون السیالة الی الراکدة (ص۳۸۲ج۴)

وفی الخانیة علی هامش الهندیة: ولو حفر رجل قناة اذن الامام فی مفازة وساق الماء حتی اتی به ارضا فاحیاها فانه یجعل لقناته ولمخرج مائة حریما بقدر ما یصلح (ص۲۲۰ج۳)

فقهاء کرام حریم سوم قناة را مانند حریم چشمه قرار داده اند نه تنها بر این مقصد که کسی نزدیک آن کدام قناة را نکشد بلکه بنا براینکه اگر برای کاشتکاری وغیره قناة کشیده شود آنرا نیز اعتبار داده شود پس فقهاء حریم قناة را مانند حریم چشمه بر قرار نموده اند.

فی الهدایة: وان کانت عینا فحریمها خمسمائة ذراع لما رویناولان الحاجة فیه الی زیادة مسافة لان العین تستخرج للزراعة فلا بد من موضع یجری فیه الماء ومن موضع یجمع فیه الماء ومن موضع یجری فیه الی الزراعة (ج۴ص۴۰۸) والله سبحانه وتعالی اعلم.

الجواب باسم ملهم الصواب : جواب ثالث درست است :

التحقیق المزید :

۱ : قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی قال الاتقانی قال المشائخ الذی فی الاصل ای من ان القناة کالبئر قولهما وعنده لاحریم لها لانها بمنزلة النهر مالم یظهر ماؤها علی وجه الارض ولاحریم للنهر عنده فان ظهر کالعین لفوارة فحریمها خمسمائة ذراع (ردالمحتار ص۳۰۹ج۵)

از اینجا معلوم شد که عند الامام رحمه الله حصه زیر زمین قناة حریم نیست ونزد صاحبین حریم آن مانند چاه چهل ذراع است اما درست اینست که نزد امام رحمه الله نیز حریم آن مانند حریم نهر است که در آن بین امام صاحب وصاحبین رحمهم الله هیچ اختلاف نیست، بلکه بالاتفاق حریم است :

کما حرر الامام الحصکفی رحمه الله تعالی فی بحث حریم النهر وقرره العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: فقیاس الامام رحمه الله تعالی القناة علی النهر مثبت لحریمها کحریمه عنده ولذا قال صاحب التنویر وشارحه العلائی رحمهما الله تعالی وللقناة هی مجری الماء تحت الارض حریم بقدر مایصلحه لالقاء الطین ونحوه وعن محمد رحمه الله تعالی کالبئر (ردالمحتار ص۳۰۹ج۵)

متعلق تحدید حریم بئر ، فواره ، چشمه ، نصوص حدیث وفقه بر حالات متوسطه مبنی است لذا با اختلاف احوال حدود حریم مختلف می گردد .

قال فی العلائیة معزیا للقهستانی: وقیل والتقدیر فی بئر وعین بماذکر فی اراضیهم لصلابتها وفی اراضینا رخاوة فیزاد لئلا ینتقل الماء الی الثانی وعزاه للهدایة وعزاه البرجندی للکافی فلیحفظ.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: وفی التاترخانیة عن الینابیع ومن احتاج الی اکثر من ذلک یزید علیه وکأن الاعتبار للحاجة لاللتقدیر ولایکون فی المسالة خلاف فی المعنی اهونقل العلامة قاسم فی تصحیحه عن مختارات النوازل ان الصحیح اعتبار قدر الحاجة فی البئر من کل جانب.

وفی التنویر: وللقناة حریم بقدر مایصلحه.

وفی الشرح: لالقاء الطین ونحوه (الی قوله) وفی الاختیار فوضه لرای الامام ای لو باذنه والافلاشئ له

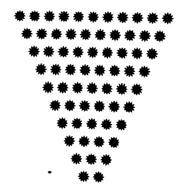
ذکره البرجندی (ردالمحتار ص۳۰۹ ج۵)

وفی الخانیة: ولوحفر رجل قناة بغیر اذن الامام فی مفازة وساق الماء حتی اتی به ارضا فاحیاها فانه یجعل لقناته ولمخرج مائه حریما بقدر ما یصلح. (خانیة علی هامش الهندیة ج۳ ص۲۲۰)

۳ - علامه حصکفی رحمه الله از برجندی شرط اذن امام را نقل نموده که قناة را بلا اذن امام حریم نمی باشد واما قاضی خان رحمه الله میفرماید که قناة بلا اذن امام را هم حریم میباشد . این اختلاف مبنی است بر آن اختلاف که نزد امام صاحب در احیاء الموات اذن امام شرط است ونزد صاحبین رحمهم الله شرط نیست ، قول برجندی مبنی است بر قول امام رحمه الله وقول قاضی خان بر قول صاحبین رحمهما الله . این وجه توفیق کاملاً ظاهر است. معهذا امام علامه ابن عابدین رحمه الله برآن تصریح نیز نموده است :

ونصه (قوله ای لو باذنه) ای لو کان الاحیاء باذن الامام لانه شرط عند الامام والا فلا یملك ما احیا ولا یستحق له حریما (ردالمحتار ص۳۱۰ ج۵) والله تعالی اعلم.

رشید احمد ۲۳ جمادی الاخر قسنه ۱۳۰۹ هـ

کتاب الاشربه

حکم حقه نوشی

سوال: حُقه نوشی چه حکم دارد ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: علامه ابن عابدین رحمه الله حلت واباحت حقه را ثابت نموده وقول کراهت را رد نموده، چند جمله شامیه را نقل نموده دلائل مزید بر اباحت وتردید فریق مخالف را در کتاب الاشربه در شامیه مطالعه کنید :

وللعلامة الشیخ علی الجهوری المالکی رسالة فی حله نقل فیها انه افتی بحله من یعتمد علیه من ائمة المذاهب الاربعة وقلت والف فی حله ایضا سیدنا العارف عبد الغنی النابلسی رسالة سماها الصلح بین الاخوان فی اباحة شرب الدخان وتعرض له فی کثیر من تآلیفه الحسان واقام الطامة الکبری علی القائل بالحرمة او بالکراهة فانهما حکمان شرعیان لابد لهما من دلیل ولا دلیل علی ذلک فانه لم یثبت اسکاره ولا تفتیره ولا اضراره بل ثبت له منافع فهو داخل تحت قاعدة الاصل فی الاشیاء الاباحة وان ثبت له منافع فهو داخل تحت قاعدة الاصل فی الاشیاء الاباحة وان فرض اضراره للبعض لا یلزم منه تحریمه علی کل احد فان العسل یضر باصحاب الصفراء الغالبة وربما امرضهم مع انه شفاء بالنص القطعی ولیس الاحتیاط فی الافتراء علی الله تعالی باثبات الحرمة او الکراهة اللذین لابد لهما من دلیل بل فی القول بالاباحة التی هی الاصل (رد المحتار ص۲۹٦ ج۵)

اما چونکه این شیوه، آوارگان ومردم آوباش است لذا احتراز از آن درکار است ونیز با استعمال آن دهن بدبو میگردد لذا حرام است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۸ جمادی الاولی سنه ۱۳۷۲ هـ

بهنگ حرام است

سوال: کسی میگوید که در درمختار اباحت بهنگ مذکور است آیا واقعةً این مسئله در درمختار موجود است، اگر موجود است ، پس بهنگ چگونه حلال است ، بینوا بیانًا شافیًا توجروا اجرًا وافیًا .

الجواب ومنه الصدق والصواب: عن ام سلمة رضی الله تعالی عنها قالت نهی رسول الله صلی

الله علیه وسلم عن کل مسکر ومفتر (ابوداود)

عن جابر رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم کل مسکر حرام ان علی الله عهدا لمن یشرب المسکرات (مسلم)، عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما انه قال صلی الله علیه وسلم ما اسکر کثیرہ فقلیله حرام (احمد وابن ماجه والدار قطنی)، قال الحافظ العینی رحمه الله تعالی فی شرح الکنز: قال محمد والثلاثة رحمه الله تعالی کل ما اسکر کثیرہ فقلیله حرام من ای نوع کان.

کسیکه میگوید در درمختار اباحت بهنگ موجود است این شخص کذاب ومفتری است.در درمختار حرمت بهنگ صراحةً موجود است . البته بر نوشیدن بهنگ حد مانند حد شرب نیست بلکه تعزیر است مانندیکه بر خوردن پیشاب وغائط حد نیست بلکه تعزیر است . همین است بعینه حکم بهنگ .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ویحرم اکل البنج والحشیشة وهی ورق القنب والافیون لانه مفسد للعقل ویصد عن ذکر الله تعالی وعن الصلوة لکن دون حرمة الخمر فان اکل شیئا من ذلک لاحد علیه وان سکر منه بل یعزر بما دون الحد کذا فی الجوهرة (ردالمحتار ص۲۹۵ ج۵)

در درمختار قول حلت نیست، بلکه حلال داننده آنرا کافر گفته است:

ونصه: ونقل عن الجامع وغیره ان من قال بحل البنج والحشیش فهو زندیق مبتدع بل قال نجم الدین الزاهدی انه یکفر ویباح قتله.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله وهی ورق القنب) نقل ابن حجر عن بعض العلماء ان فی اکل الحشیش مائة وعشرین مضرة دینیة ودنیویة ونقل عن ابن تیمیة ان من قال بحلها کفر قال واقره اهل مذهبه اهوسیاتی مثله عندنا اه

وقال ایضا تحت (قوله بل قال نجم الدین الزاهدی) لکن رایت فی الزواجر لابن حجر ما نصه وحکی القرافی وابن تیمیة الاجماع علی تحریم الحشیشة قال ومن استحلها فقد کفر قال وانما لم یتکلم فیها الائمة الاربعة لانها لم تکن فی زمنهم وانما ظهرت فی اخر المائة السادسة واول المائة السابعة حین ظهرت دولة التتار اهبحروفه فلیتامل (ردالمحتار ج۵ ص۲۹۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۷ ربیع الاخر سنه ۷۳هـ

تفصیل احکام بهنگ ، الکحل وغیره

سوال : آیا اکلاً یا خارجًا خوردن بهنگ حلال است یا خیر ؟ آیا بر شارب آن حد

واجب است یا خیر؟ واستعمال الکحل چگونه است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : مسکرات بر دو نوع است : یکی سیال ودیگر جامد.

سیال بر دو قسم است :

اول : آنکه اتفاق است بر حرمت ونجاست او که آن بر چهار نوع است : (۱) شراب انگور خام . (۲) شراب انگور پخته . (۳) شراب رطب . (٤) شراب زبیب .

۱ - یک قطره، آن نیز حرام است اگر که درآن نشه هم نباشد ، استعمال آن اکلاً وخارجًا در ادویه نیز حرام است، به هر صورت اگر بر حالت اصلی باشد یا بعد از کدام نوع تصرف هیئت دو را اختیار نموده باشد .

۲ - آن اشربه که درآن اختلاف است، یعنی علاوه از اشربه اربعه دیگر تمام اشربه ها . این نیزد شیخین رحمهما الله طاهر است وکم از مقدار مسکر بلا لهو بغرض تداوی حلال است، نزد امام محمد رحمه الله نجس وحرام است اگرچه قلیل باشد .

بلا غرض تداوی بقصد لهو بالاتفاق حرام است وبر قدر مسکر بالاتفاق حد لازم است .

الکحل مستعمل در ادویه ودیگر مصنوعات از انگور ویا خرما تیار نمی شود ، از اینجا نزد شیخین استعمال آن جواز دارد ، قول شیخین نظر به اصول فتوی پذیرفته میشود ، الا لعارض ، اگر که فقهاء جهت حکمت فساد زمان ، قول امام محمد رحمه الله را مفتی به قرار داده اند اما بنا برعموم بلوی وضرورت تداوی نظر به اصل مذهب بر جواز فتوی داده میشود.

حکم مسکر جامد

آن مقدار مسکر جامد که بالفعل نشه آور است و در آن ضرر شدید باشد پس حرام است، همین مقدار کم از حد نیشه بقصد لهو نیز حرام است، البته مقدار قلیل که اقل باشد از حد سکر دٰواءً استعمال آن جواز دارد وجبیره نمودن برآن نیز درست است .

متعلق حد این تفصیل است :

بر شراب انگور خام مطلقًا حد است اگر مسکر باشد یا خیر ، علاوه از آن در دیگر مسکرات سیال در مقدار مسکر حد است اما بر قلیل حد نیست، در مسکرات جامد در مقدار سکر نیز حد نیست ، البته در آن تعزیر است .

قال فی الدر المنتقی: ویکرة ای یحرم کذا عبرفی النقایة شرب دردی الخمرای عکرة والامتشاط

لرجل للانتفاع به لان فيه اجزاء الخمر وقليله ككثيرة كما مر ولكن لا يحد شاربه عندنا لغلبة المعقل ولنفرة الطبيعة عنه واعتبر الكرخي رحمه الله تعالى الطعم بلا سكر وبه يحد بالاجماع العلماء.

ولا يجوز الانتفاع بالخمر من كل وجه كما في وغيرها لان الانتفاع بالمحرم حرام ولا يداوى بها جرح ولا دبر دابة ولا تسقى ادميا ولو صبيا للتداوى (الدر المنتقى بهامش مجمع الانهر ص۵۴۳ج۲)

وقال العلامة التمرتاشي رحمه الله تعالى: ويحد شاربها وان لم يسكر منها ويحد شارب غيرها (اى من المائعات المحرمة) ان سكر. (رد المحتار ص۲۸۹ج۵)

وقال ايضا في بيان المسكرات الجامدات من البنج والحشيشة والافيون: فان اكل شيئا من ذلك لا حد عليه وان سكر بل يعزر بما دون الحد.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله وان سكر) لان الشرع اوجب الحد بالسكر من المشروب لا الماكول اتقانى (رد المحتار ص۲۹۵ج۵)

وقال ايضا: قوله ويحرم اكل البنج) هو بالفتح نبات يسمى في العربية شيكران يصدع ويسبت ويخلط العقل كما في التذكرة للشيخ داود فما في القاموس واخبثه الاحمر ثم الاسود واسلمه الابيض وفيه السبت يوم من الاسبوع والرجل الكثير النوم والمسبت الذى لا يتحرك وفي القهستاني هو احد نوعي شجر القنب حرام لانه يزيل العقل وعليه الفتوى بخلاف نوع اخر منه فانه مباح كالافيون لانه وان اختل العقل به لا يزول وعليه يحمل ما في الهداية وغيرها من اباحة البنج كما في شرح اللباب اه اقول هذا غير ظاهر لان ما يخل العقل لا يجوز ايضا بلا شبهة فكيف يقال انه مباح بل الصواب ان مراد صاحب الهداية وغيره اباحة قليله للتداوى ونحوه ومن صرح بحرمته اراد به القدر المسكر منه يدل عليه ما في غاية البيان عن شرح شيخ الاسلام اكل قليل السقمونيا والبنج مباح للتداوى وما زاد على ذلك اذا كان يقتل او يذهب العقل حرام اه فهذا صريح فيما قلناه مؤيد لما بحثناه سابقا من تخصيص ما مر من ان ما اسكر كثيره حرام قليله بالمائعات وهكذا يقال في غيره من الاشياء الجامدة المضرة في العقل او غيره يحرم تناول القدر المضر منها دون القليل النافع لان حرمتها ليست لعينها بل لضررها وفي اول طلاق البحر من غلب عقله بالبنج والافيون يقع طلاقه اذا استعمله للهو وادخال الافات قصدا لكونه معصية وان كان للتداوى فلا لعدمها كذا في فتح القدير وهو صريح في حرمة البنج والافيون لا للدواء وفي البزازية والتعليل ينادى بحرمته لا للدواء اه كلام البحر وجعل في النهر هذا التفصيل هو الحق والحاصل ان استعمال الكثير المسكر منه حرام مطلقا كما يدل عليه كلام الغاية واما القليل

فان کان للهو حرام وان سکر منه یقع طلاقه لان مبدا استعماله کان محظورا وان کان للتداوی وحصل منه الاسکار فلا فاغتنم هذا التحریر المفرد بقی هنا شئ لم ار من نبه علیه عندنا وهو انه اذا اعتاد اکل شئ من الجامدات التی لایحرم قلیلها ویسکر کثیرها حتی یاکل منها القدر المسکر ولایسکره سواء اسکره فی ابتداء الامر اولا فهل یحرم علیه استعماله نظرا الی انه یسکر غیره اوالی انه قد اسکره قبل اعتیاده ام لایحرم نظرا الی انه طاهر مباح والعلة فی تحریمه الاسکار ولم یوجد بعد الاعتیاد وان کان فعله الذی اسکره قبله حراما کمن اعتاد اکل شئ مسموم حتی صار یاکل ما هو قاتل عادة ولایضره کما بلغنا عن بعضهم فلیتامل نعم صرح الشافعیة بان العبرة لما یغیب العقل بالنظر لغالب الناس بلاعادة (ردالمحتار ص۲۰۳ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۵ شوال سنه۳ ۷ھ

حکم ماکولات ومشروبات الکحل دار

سوال : در دیار ما مشروبات مانند فانتا، کوکاکولا وغیره تیار میشود از کارخانه تحقیق نمودیم که درآن یک یا نیم قطره الکحل می اندازند که آن الکحل عمومًا از عنب، آلو ، روغن وغیره تیار میشود ، ناگفته نماند که این مشروبات محض بخاطر هضم وتنعم استعمال میشود .

درحصه نهم زیور بهشتی در ضمیمه ثانیه عبارت حسب ذیل است :

فالقسم الاول منه حرام ونجس غلیظا والثلاثة الاخیرة حرام و نجس خفیفا (وفی روایة نجس غلیظا کما فی الهدیة) وما عدا ذلک من الاشربة فهی فی حکم الثلاثة الاخیرة عند محمد رحمه الله فی الحرمة والنجاسة وعند ابی حنیفة وابی یوسف رحمهما الله تعالی یحرم منها القدر المسکر واما القدر الغیر المسکر فحلال الاللهو.

از این عبارت معلوم میشود که عند الشیخین رحمهما الله مقدار قلیل غیر خمر حلال است لذا اگر مقدار قلیل غیر خمر در چیز خوردنی یا نوشیدنی مانند میتائی ، کیک، کلچه ، کوکاکولا ، فانتا وغیره انداخته شود ، حلال خواهد باشد.

زید میگوید اگر کسی در کیک، کلچه ، یا فانتا یک مقدار الکحل غیر خمر را بیندازد عند الشیخین آن طعام وشراب حلال است. اما عمرو میگوید که قول شیخین مقید است با عدم لهو ، بسکت، کیک وکلچه وکوک وفانتا محض برای هضم وتنعم استعمال میشود .

پس بنا بر داخل بودن در لهو حرام است ، شمایان بفرمائید که در هردو قول کدام یکی بر حق است.

زید این هم میگوید که استعمال کوک وفانتا حکم ابتلاء عامه را اختیار نموده که جهت ابتلاء عامه حرمت ثابت شده منتفی می گردد ، اما عمر میگوید که این مسئله را ابتلاء عام گفتن قابل قبول نیست چرا که این اشیاء محض برای تلذذ وتنعم استعمال میشود که از ضروریات طعام محسوب نمیشود چرا که دیگر مشروبات مثلاً شربت سیب وکیله قائم مقام آن است پس جهت عدم ضرورت وحاجت در ابتلاء عام داخل نیست پس قول کدام آنها درست است ، در کتب فقه متعلق غیر خمر کسی استعمال مقدار قلیل را داخلاً وخارجًا وکسی هردو نوع را حرام میپندارد، البته در حاشیه مذکور زیور بهشتی چنین فرموده است :

فالاولی ان لایتعرض للمبتلی به بشیء نعم من قدر علی الاحتراز منه فلیحترز ماشاء.

بنا بر این زید میگوید که قدر قلیل از شراب غیر خمر جائز الاستعمال استٔ اگر خارجًا باشد یا داخلاً اما بنا بر تقوی داری اجتناب افضل است .

عمرو خلاف او قائل حرمت است اگر تلذذًا باشد اما دواءً جائز است ، متن زیور بهشتی را بر حاشیه آن حمل میکند وعبارت دوم زیور بهشتی را تقدیم مینماید ودواءً بقدر غیر منشی داخلاً نیز استعمال آن جواز دارد .

زید قید دواءً را قید اتفاقی میپندارد بنا بر عبارت زیور بهشتی هر الکحل از جمله اشربه اربعه نمیباشد پس چنین الکحل نزد شیخین جواز دارد .

دراینجا قید دواءً مفقود است پس فهمیده میشود که در آنجا این قید اتفاقی است.

غمرو میگوید که در هردو جا مسئله های جداگانه را بیان نموده ، شمایان بفرمائید که کدام آنها صاحب نظر درست است ؟ نیز در این عصر در ادویه الکحل انداخته میشود بالخصوص دواهای هومیوپیتک از آن خالی نیست ، آیا استعمال این ادویه جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : بعد از تحقیق ثابت گردید که در اشربه وادویه عصیر العنب ویا عصیر الرطب انداخته نمیشود وتفصیل حکم دیگر اشربه قرار ذیل است .

قال العلامة الشلبی رحمه الله تعالی: (قوله فیهما اذا قصدبه التقوی) علی طاعة الله اواستمراء الطعام

اوالتداوی فاما المسکر منه حرام بالاجماع اھ انقانی (حاشیة الشلبی علی التبیین ص۴۶ ج۶)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله بلا لهو وطرب) قال فی المعتار الطرب خفة تصیب الانسان لشدة حزن وسرور اھ قال فی الدرر وهذا التقیید غیر مختص بهذا الاشربة بل اذا شرب الماء وغیره من المباحات بلهو وطرب علی هیئة الفسقة حرم اھ (ردالمحتار ص۲۹۱ ج۵)

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: والرابع المثلث العنبی وان اشتد وهو ماطبخ من ماء العنب حتی یذهب ثلثاه ویبقی ثلثه اذا قصد به استمراء الطعام والتداوی والتقوی علی طاعة الله تعالی ولو للهو لایحل اجماعا حقائق (ردالمحتار ص۲۹۲ ج۵)

وقال فی الهندیة: (واما ما هو حلال عند عامة العلماء) فهو الطلاء وهو المثلث ونبیذ التمر والزبیب فهو حلال شربه ما دون السکر لاستمراء الطعام والتداوی وللتقوی علی طاعة الله تعالی لاللتلهی والمسکر منه حرام وهو القدر الذی یسکر وقول العامة (عالمگیریه ص۴۱۲ ج۵)

وقال العلامة الکنوی رحمه الله تعالی: قلت لله و والطرب نوعان نوع منهما مباح اذا کان خالیا عن معنی المعصیة ومقدماتها ونوع منهما مکروهة اذا خلط بالمعصیة اومقدماتها اوتکون وسیلة الیها وهذا هو المراد بقوله للهو والطرب دون الاول (عمدة الرعایة حاشیة شرح الوقایة ص۶۶ ج۴)

از عبارات فوق الذکر امور ذیل ثابت شد :

اول : اِستعمال غیر خمر در داخل در وقت اندازه کم از حد سکر برای تقوی واستمراء طعام جواز دارد ، در عصر حاضر بد هضمی ومرض خرابی معده عموم یافته لذا اشیاء مصلح معده و هاضم طعام در لوازم طعام داخل است .

دوم : اکل وشرب بقصد نشاط وطرب مطلقًا ممنوع نیست، اما بطریق فسق ممانعت دارد ودر آن کدام ماکول ومشروب خاص تخصیص ندارد بلکه همین است حکم همه ماکولات ومشروبات .

سوم : هرلهو وطرب حرام نیست بلکه آنکه در آن ارتکاب حرام باشد ویا مفضی الی الحرام گردد پس حرام است . (حاصل شماره ۳ و ۴ تقریبًا یکی است) .

حاصل تفصیل اینست که تناول اشیاء مذکوره حلال است علاوه از آن عمومًا الکحل در این اشیاء بقصد حفاظت تعفن انداخته میشود لذا استعمال آن بنا بر ضرورت جواز دارد ، در تلهی داخل نمی گردد، پس استدلال زید بر ابتلاء عام درست نیست چرا که با ابتلاء عام چیز حرام حلال نمی گردد . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۸ ربیع الثانی ۱۴۰۳ھ

انداختن شراب در گوش

سوال : از گوش یک طفل ریم می رود که به هیچ علاج شفاء یاب نشد کسی گفت : اگر یک قطره شراب در گوش او انداخته شود ممکن شفا یاب شود . آیا چنین نمودن جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اکثراً شراب از انگور ویا از خرما تیار میشود که استعمال آن جواز ندارد واگر از چیزی دیگری تیار شده باشد باز هم اجتناب درکارست .

قال الامام قاضیخان رحمه الله تعالی: وقال محمد رحمه الله تعالی لایطهر ابدا ویکره الاحتقان والاکتحال بالخمر وکذا الاقطار فی الاحلیل وان یجعل فی السعوط فالحاصل ان لاینتفع بالخمر الا انها اذا تخلل فینتفع به سواء صار خلا بالمعالجة اوبغیر المعالجة خلافا للشافعی رحمه الله تعالی (خانیة بهامش الهندیة ص۲۲۶ج۳) . والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۷ محرم سـ۹۶ـه

از شراب سرکه جور شد

سوال : اگر در شراب نمک انداخته شود آیا سرکه میگردد یا خیر؟ وآیا با چنین نمودن پاک میگردد یا خیر؟ اگر پاک میگردد بکدام دلیل؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : معروف همین سخن است که اگر واقعةً سرکه بگردد پس بنا بر تبدیل ماهیت پاک میگردد مانندیکه با تبدیلی ماهیت گندگی گاو وغیره پاک میگردد .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: تحت قوله یجوز تخلیلها ولو بطرح شیء فیها: واذا صار الخمر خلا یطهر مایوازیها من الاناء واما اعلاه فقیل یطهر تبعا وقیل لا یطهر لانه خمر یابس الا اذا غسل بالخل لتخلل من ساعته فیطهر هدایة والفتوی علی الاول خانیة (ردالمحتار ص۲۹۰) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۳ شعبان سـ۹۶ـه

کتاب الرهن

رهن به این شرط که اگر تا مدت معین قرض ندهد، مرتهن مالک مرهون خواهد باشد

سوال : چه میفرمایند علماء دین متین در این مسئله که عمرو زمین خود را گرو بنزد زید بمقابل یک هزار روپیه داده است به این شرط که اگر به سه قسط مبلغات مذکوره به شش سال کل خواه بعض اگر به میعاد معلوم ادا نه کردم پس زمین مرهون زید راست، اکنون ده سال گذشته است که راهن مرتهن را مبلغات معهود تمام نداده است، آیا اکنون زمین زید برسد یا نه ؟؟ بینوا توجروا .

الجواب ومنه الصدق والصواب : زید را بر زمین مرهون حق ملک نیست که بیع بوجه تعلیق بالشرط باطل است .

قال العلامة التمرتاشی رحمه الله تعالی: ما یبطل بالشرط الفاسد ولا یصح تعلیقه به الخ.

وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: کل ما کان من التملیکات او التقییدات کرجعة یبطل تعلیقه بالشرط.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله من التملیکات) کبیع واجارة (رد المحتار ص ۲۲۲ ج ۴)

ونیز در بیع مذکور ثمن هم مجهول است چرا که بعد از گزشتن مدت معینه هرچه از قرض به ذمه مدیون باقی خواهد ماند آنرا عوض مبیع مقرر کرده اند وجهالت آن ظاهر است وجهالت ثمن سبب فساد بیع است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۵ صفر سنه ۱۳۷۲ھ

سوال مثل بالا

سوال : کسی یک چیز را بدین شرط رهن نهاد که اگر تا وقت معین فک رهن را نکرد پس بیع مرهون او عوض قرض متصور خواهد باشد، آیا این صورت درست است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : ایں بیع درست نیست ورهن نیز فاسد است .

قال الامام ابن الهمام رحمه الله تعالى: لا يجوز تعليق البيع كأن يقول اذا دخلت الدار فقد بعتك كذا بمائة فقبل الآخر لا ينعقد البيع عند الدخول (فتح القدير)

وقال العلامة الخوارزمی رحمه الله تعالى: عن الزهري ان اهل الجاهلية كانوا يرتهنون ويشترطون على الراهن انه ان لم يقبض الدين الى وقت كذا فالمرهون مملوك للمرتهن فأبطل رسول الله صلى الله عليه وسلم ذلك بقول لا يغلق الرهن. وقيل لسعيد بن المسيب اهو قول الرجل ان لم يأت بالدين الى وقت كذا فالرهن بيع بالدين؛ فقال نعم. (كفاية مع فتح القدير ص۱۰۲ ج۹)

وقال الامام ابن رشد المالكي رحمه الله تعالى: واما الشرط المحرم الممنوع بالنص فهو ان يرهن الرجل وهذا على انه ان جاء بحقه عند اجله والا فالرهن له فاتفقوا على ان هذا الشرط يوجب الفسخ وانه معنى قوله عليه الصلوة والسلام لا يغلق الرهن (بداية المجتهد ص۲۰۴ ج۲)

وقال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: كل حكم في الرهن الصحيح فهو الحكم في الرهن الفاسد كما في العمادية قال وذكر الكرخي رحمه الله تعالى ان المقبوض بحكم الرهن الفاسد يتعلق به الضمان وفيها ايضاً وفي كل موضع كان الرهن مالاً والمقابل به مضموناً الا انه فقد بعض شرائط الجواز كرهن المشاع ينعقد الرهن لوجود شرط الانعقاد ولكن بصفة الفساد كالفساد من البيوع وفي كل موضع لم يكن الرهن كذلك اي لم يكن مالا ولم يكن المقابل به مضموناً لا ينعقد الرهن اصلا وحينئذ فاذا هلك هلك بغير شيء بخلاف الفاسد فانه يهلك بالاقل من قيمته ومن الدين.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله فهو الحكم في الرهن الفاسد) اي في حال الحيوة والممات فلو تنقض الراهن العقد بحكم الفساد واراد استرداد المرهون كان للمرتهن حبسه حتى يؤدي اليه الدين وان قبض واذا مات الراهن وعليه ديون كثيرة فالمرتهن اولى من سائر الغرماء وهذا كله اذا كان الرهن الفاسد سابقا على الدين فلو كان بدين على الراهن قبل ذلك لم يكن له حبسه لانه ما استفاد تلك اليد بمقابلة هذا المال ويكون بعد الموت اسوة للغرماء لانه ليس على المحل يد مستحقة بخلاف الرهن الصحيح تقدم اوتاخر وتمامه في العمادية والذخيرة والبزازية وقوله يتعلق به الضمان) صوابه لا يتعلق لان المنقول عن الكرخي رحمه الله تعالى في العمادية وغيرها انه يهلك امانة في الذخيرة وروى ابن سماعة عن محمد رحمه الله تعالى انه ليس للمرتهن حبسه لانه اصرار على المعصية ولكن ما في ظاهر الرواية اصح لان الراهن لما نقض فقد ارتفعت المعصية وحبس المرتهن المرهون ليصل الى حقه

لا یکون اضرارا لان الراهن یجبر علی تسلیمه ما قبض فاذا امتنع فهو المضر الاتری ان فی الشراء الفاسد للمشتری الحبس الی استیفاء الثمن فهو المضر الاتری ان فی الشراء الفاسد للمشتری الحبس الی استیفاء الثمن اه ملخصا (قوله ای ان لم یکن مالا) کالمدبر وام الولد فان للراهن اخذهما لان رهنهما باطل منح (قوله ولم یکن المقابل به مضمونا) کما لو رهن عبدا بخمر مسلم فله اخذها منه والواو بمعنی او قال فی جامع الفصولین فلو فقد احدهما لم ینعقد اصلا (رد المحتار ص ۳۳۸ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۲ جمادی الاولی سنہ ۷۳ھ

تفصیل استیفاء الدین من المرهون

سوال: ما قولکم رحمکم الله فی ان المرهون اذا مضی علیه فی ید المرتهن سنة اوسنتان ولا یفکه الراهن ولا ولده ولا ولد اولاده هل یصیر بعد المرافعة الی القاضی او الحاکم المسلم ملکا قطعیا للمرتهن کما هو المعروف فی القانون الحاضر وهو المسمی فی اصطلاحهم زائد المیعاد وبالجملة ان اکان الحاکم هو شرعی ام من القانون العرفی ؛ وبعد المرافعة الی الحاکم المسلم هل یجوز الانتفاع من ذلك المرهون شرعا ام لا ؛ وان لم یجز له الانتفاع فکیف یستوفی دینه ؛ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: اذا حل اجل الرهن ولا یؤدی الراهن دین المرتهن ولا ورثته بعد موت الراهن قبل فکاك الرهن فان کانت ورثته فقراء یجبرهم القاضی ببیعه واداء دین المرتهن فان امتنعوا باعه القاضی وادی حقه ولا یملك المرتهن نفس الرهن نعم لو کان الرهن دارا ولم یکن للمرتهن دار غیرها یسکنها لتعلق حق المرتهن بها.

وعلم بهذا ان لو کان المرتهن محتاجا الی نفس الرهن صار ملکا له باذن القاضی ان کانت قیمته مساویة للدین وجاز له الانتفاع وان لم تکن مساویة فیرد کل واحد منهما الفضل الی صاحبه.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: مات الراهن باع وصیه رهنه باذن مرتهنه وقضی دینه لقیامه مقامه فان لم یکن له وصی نصب القاضی له وصیا وامره ببیعه لان نظره عام وهذا لو ورثته صغارا فلو کبارا خلفوا المیت فی المال فکان علیهم تخلیصه جوهرة (وبعد اسطر) ولا یبطل الرهن بموت الراهن ولا بموت المرتهن ولا بموتهما یبقی الرهن رهنا عند الورثة (رد المحتار ص ۳۴۳ ج ۵)

وقال ایضا: سلطه ببیع الرهن ومات للمرتهن بیعه بلا محضر وارثه غاب الراهن غیبة منقطعة فرفع المرتهن امره للقاضی لیبیعه بدینه ینبغی ان یجوز. ولو مات ولا یعلم له وارث فباع القاضی داره جاز.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله ینبغی ان یجوز) بل اذا کان حاضرا وامتنع عن

بیعه وفی الولوالجیة یجبر علی بیعه فاذا امتنع باعه القاضی اوامینه للمرتهن واوفاه حقه والعهدة علی الراهن اه ملخصاً وبه افتی فی الحامدیة وحرر فی الخیریة انه یجبره علی بیعه وان کان دارا لیس له غیرها یسکنها لتعلق حق المرتهن بها بخلاف المفلس (رد المحتار ص۳۲۲ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲ رجب سنه۸۸هـ

زرعت در زمین رهن جواز ندارد

سوال: اگر مرتهن در زمین رهن کاشتکاری کند آیا حاصل آن برای مرتهن جواز دارد یا خیر؟ اگر شخصًا راهن در زمین رهن زراعت کاشت کند ویک مقدار حاصل آنرا تسلیم مرتهن کند، آیا این صورت جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: نفع برداشت ازآن برای مرتهن جواز ندارد، راهن به اجازه مرتهن از آن نفع گرفته میتواند اما برای مرتهن تعین حصه در آن جواز ندارد.

قال فی التنویر وشرحه: (لا الانتفاع به مطلقا) لاباستخدام ولاسکنی ولالبس ولااجارة ولااعارة سواء کان من مرتهن اوراهن الاباذن کل للاخر وقیل لایحل للمرتهن لانه ربا وقیل ان شرطه کان ربا والالا وفی الاشباه والجواهر اباح الراهن للمرتهن اکل الثمار اوسکنی الدار اولبن الشاة المرهونة فاکلها لم یضمن وله منعه ثم افاد فی الاشباه انه یکره للمرتهن الانتفاع بذلک وسیجیئ اخر الرهن (رد المحتار ص۳۱۰ ج۵)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله ولایحل للمرتهن) قال قلت والغالب من احوال الناس انهم انما یریدون عند الدفع الانتفاع ولولاه لما اعطاه الدراهم وهذا بمنزلة الشرط لان المعروف کالمشروط وهو مما یعین المنع والله تعالی اعلم اه (رد المحتار ص۳۱۱ ج۵)

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی معزیا للمضمرات عن التهذیب انه یکره للمرتهن ان ینتفع بالرهن وان اذن له الراهن قال المصنف وعلیه یحمل ما عن محمد بن اسلم من انه لایحل للمرتهن ذلک ولو بالاذن لانه ربا قلت وتعلیله یفید انها تحریمیة فتامله (رد المحتار ص۳۳۶ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۲ ذی القعده سنه۸۸هـ

اجاره رهن جواز ندارد

سوال: یک صورت رهن این است که ده جریب زمین را عوض پنج هزار روپیه رهن

میکند وچنین حیله را برای انتفاع ازآن میگیرد که مثلاً سالانه ده روپیه را از آن وضع میکند، آیا این صورت جواز دارد یا خیر؟ واگر این شرط مقرر کند که بعد از تکمیل ده سال باقی پول را اداء میکند ورهن خلاص میکند ، دراین صورت اگر او خواست که ده سال پیش رهن راخلاص میکند پس با حساب اداء کردن ده روپیه رهن را خلاص میکند ویا طبق شرط دهل سال را باید پوره کند ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : سال ده روپیه وضع نمودن را اجاره گفته میشود ومرهون را به اجاره دادن جواز ندارد ، هروقتیکه بخواهد رهن را قطع کند .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالیٰ: لاالانتفاع به مطلقا لاباستخدام ولاسکنی ولالبس ولااجارة ولااعارة سواء کان من مرتهن اوراهن الاباذن کل للاخر وقیل لایحل للمرتهن لانه ربوا وقیل ان شرطه کان ربوا والالا.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالیٰ: (قوله وقیل لایحل للمرتهن) قال فی المنح عن عبدالله محمد بن اسلم السمرقندی وکان من کبار علماء سمرقند انه لایحل له ان ینتفع بشئ منه بوجه من الوجوه وان اذن له الراهن لانه اذن له فی الربوا لانه یستوفی دینه کاملا فتبقی له المنفعة فضلا فیکون ربوا وهذا امر عظیم قلت وهذا مخالف لعامة المعتبرات من انه یحل بالاذن الا ان یحمل علی الدیانة وما فی المعتبرات علی الحکم ثم رایت فی جواهر الفتاوی اذا کان مشروطا صار قرضا فیه منفعة وهو ربوا والافلاباس اه مافی المنح ملخصا واقره ابنه الشیخ صالح وتعقبه الحموی لان ماکان ربوا لایظهر فیه فرق بین الدیانة والقضاء علی انه لاحاجة الی التوفیق بعدان الفتوی علی ماتقدم ای من انه یباح اقول مافی الجواهر یصلح للتوفیق وهو وجیه وذکروا نظیره فیما لواهدی المستقرض للمقرض ان کانت بشرط کره والافلا ومانقله الشارح عن الجواهر ایضاً من قوله لایضمن یفید انه لیس بربوا لان الربوا مضمون فیحمل علی غیر المشروط وما فی الاشباه من الکراهة علی المشروط ویؤیده قول الشارح الاتی اخر الرهن ان التعلیل بانه ربوا یفید ان الکراهة تحریمیة فتامل واذا کان مشروطا ضمن کما افتی به فی الخیریة فیمن رهن شجر زیتون علی ان یاکل المرتهن ثمرته نظیر صبره بالدین قال قلت والغالب من احوال الناس انهم یریدون عند الدفع الانتفاع ولولاه لما اعطاه الدراهم وهذا بمنزلة الشرط لان المعروف کالمشروط وهو مما یعین المنع والله تعالیٰ اعلم اه (رد المحتار ص۳۱۰ ج۵) والله سبحانه وتعالیٰ اعلم.

۱۹ جمادی الاولی سنه ۹۸هـ

انتفاع گرفتن از رهن جواز ندارد

سوال : زید نزد بکر عوض صد روپیه بایسکل خویش را رهن نموده ، آیا بکر حق استعمال آنرا دارد یا خیر؟ در صورتیکه زید بخوشی اجازه استعمال آنرا به بکر داده است؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : مرتهن مطلقًا ممنوع است از استفاده از شی مرهون اگر راهن اجازه بدهد یا خیر زیرا که این ربوا است

قال العلامع ابن عابدین رحمه الله تعالی: تحت (قوله وقیل لا یحل للمرتهن لانه ربوا) قال فی المنح وعن عبدالله محمدبن اسلم السمرقندی رحمه الله تعالی وکان من کبار علماء سمرقند انه لا یحل له ان ینتفع بشیء منه بوجه من الوجوه وان اذن له الراهن لانه اذن له فی الربوا لانه یستوفی دینه کاملا فتبقی له المنفعة فضلا فیکون ربوا وهذا امر عظیم (وبعد اسطر) قال ط قلت والغالب من احوال الناس انهم انما یریدون عند الدفع الانتفاع ولو لاه لما اعطاه الدراهم وهذا بمنزلة الشرط لان المعروف کالمشروط وهو مما یعین المنع والله تعالی اعلم اه (ردالمحتار ص۳۱۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۰ ذی القعده سنه ۹۳هـ

* * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * *
* * * * * * * * *
* * * * * * *

کتاب الجنایة والضمان

در صورتیکه یک شتر، شتر دیگر را قتل کرد، حکم ضمان مالک شتر مقتول بر مالک شتر قاتل

سوال: در مورد مسائل ذیل حکم شرعی مطلوب است:

۱ - شتر کسی در جنگل میچرید که شتر کسی او را زد وقتل کرد، آیا بر مالک این شتر قاتل ضمان است یا خیر؟

۲ - اگر مالک شتر زننده نوکرش را ملزم نموده بود، در صورت کدام نقصان این شتر تو ضامن باشی، آیا در این صورت بر نوکر ضمان واجب است یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: صورت های این مسئله مختلف است طبقیکه احکام مختلف دارد:

(۱) شتر قاتل خود بخود حمله نمود، اگر در زمین مالک باشد ویا در زمین اجنبی یا در شارع عام ویا در زمین مباح.

(۲) مالک شترش را در زمین خود گذاشت، شتر رفته در زمین اجنبی جنایت کرد.

(۳) مالک شترش را در زمین خویش گذاشت واو در همانجا جنایت نمود.

(٤) در زمین غیر شترش را با اذن گذاشت، اذن دلالة نیز کافی است بحسب العرف آن جنگلی که در ملکیت کسی نباشد او هم در همین صورت داخل است.

(۵) بدون اجازه صریح یا دلالت رفته شترش را در زمین غیر گذاشت در صور اربعة اول ضمان واجب نیست ودر صورت خامسه ضمان واجب است، موجود بودن ونه بودن مالک شتر قاتل در زمان قتل یک برابر است در حکم.

(۶) مالک شترش را در شارع عام گذاشت یا از آنجا آنرا می آورد که در راه کدام نقصان کرد در این صورت تفصیل است چونکه این صورت در سوال داخل نیست لذا ضرورت تفصیل آن هم نیست، صورت های مذکوره در آن وقت درست است که شتر معروف نباشد بر قتل انسانها اگر که در قتل حیوانات یا در دیگر نقصانات شهرت داشته باشد.

(۷) اگر شتر در قتل انسانها معروف باشد پس شرط تقدم ضمان واجب است، تفصیل

تقدم چنین است که محافظ یا مالک شتر را کسی بگوید : شتر تو خطر ناک است ، کاملاً او را در حفظ داشته باشد ، پس اگر بر تقدم شهادت موجود باشد ویا مالک یا محافظ بر تقدم اعتراف کند باز هم شتر را در حفاظت نداشته باشد پس شتر در طریق عام یا خاص یا در حالت ادخال بلا اذن در ملک غیر کدام نقصان مالی یا جانی به کسی برساند پس در این صورت ضمان واجب است .

۱ــ فی دیات شرح التنویر: انفلتت دابة بنفسها فاصابت مالا او ادمیا نهارا اولیلا لاضمان فی الکل لقوله صلی الله علیه وسلم العجماء جبار ای المنفلتة هدر.

وفی الشامیة: ولو فی الطریق اوملک غیره اتقانی (ردالمحتار ص۳۹۰ ج۵)

۲ــ وفی جنایات الهندیة: فان دخلت فی ملک الغیر من غیر ادخال صاحبها بان کانت منفلتة فلاضمان علی صاحبها (عالمگیریة ص۵۰ ج۶)

وفی الشامیة: سواء دخلت بنفسها او ادخلها بالاذن. وایضا فیها: فان کان الثانی فلاضمان علیه علی کل حال لانه لیس بمباشر ولامتسبب (ردالمحتار ص۳۸۴ ج۵)

۳ــ وفی جنایات الهندیة: فان کانت فی ملک صاحب الدابة ولم یکن صاحبها معها فانه لایضمن صاحبها (الی قوله) وان صاحبها معها ان کان قائدالها اوسائقالها فکذا لایضمن صاحبها فی الوجوه کلها (عالمگیریة ص۵۰ ج۶). وفی شرح التنویر: فلوحدث الملکورات فی السیر فی ملکه لم یضمن ربها الا فی الوطء وهو راکبها لانه مباشر بقتله بثقله فیحرم المیراث. (ردالمحتار ص۳۸۴ ج۵)

۴ــ وفی جنایات الهندیة: وان کان باذن مالکه فهو کما لو کان فی ملکه (عالمگیریة ص۵۰ ج۶)

وایضا فیها: وان اوقف الدابة فی الفلاة لایضمن (عالمگیریة ص۵۱ ج۶)

وایضا فیها: رجل ادخل بعیرا مغتلما فی دار رجل وفی الدار بعیر صاحبها فوقع علیه المغتلم فقتله اختلف المشائخ فیه منهم من قال لاضمان علی صاحب المغتلم.

وایضا فیها: وان کان ادخلها باذنه فلاضمان وبه اخذ الفقیه ابواللیث وعلیه الفتوی (عالمگیریة ص۵۲ ج۶)

وفی شرح التنویر: ولو حدث فی ملک غیره باذنه فهو کملکه فلا یضمن کما اذا لم یکن صاحبها معها.

وفی الشامیة: وان کانت الجنایة فی ملک غیر صاحبها فاما ان ادخلها صاحبها فیه اولا فان الثانی فلاضمان علیه علی کل حال لانه لیس بمباشر ولامتسبب (ردالمحتار ص۳۸۴ ج۵)

۵ـ وفی جنایات الهندیة: وان دخلت بادخال صاحبها فصاحب الدابة ضامن فی الوجوه کلها سواء کانت واقفة اوسائرة وسواء کان صاحبها معها (الی قوله) اولم یکن معها (عالمگیریه ص۵۰ج۶)

وفی شرح التنویر: والا یکن بإذنه ضمن ما اتلف مطلقا لتعدیه.

وفی الشامیة: وان کان الاول فعلیه الضمان علی کل حال سواء کان معها صاحبها اوقائدها اوراکبها اولا (ردالمحتار ص۳۸۸ج۵)

۶ـ قال فی شرح التنویر عن الدرر: کلب یأکل عنب الکرم فاشهد علیه فیه فلم یحفظه حتی اکل العنب لم یضمن وانما یضمن فیما اشهد علیه فیما یخاف تلف بنی ادم کالحائط المائل ونطح الثور وعقر کلب عقور فیضمن اذا لم یحفظه انتهی. قال المصنف ویمکن حمل المتلف فی قول الزیلعی وان اتلف الکلب فعلی صاحبه الضمان ان کان تقدم الیه قبل الاتلاف والا فلا کالحائط المائل علی الادمی انتهی فیحصل التوفیق.

وفی الشامیة: کأنه فهم من کلام الدرر انه لایضمن فی الکلب غیر الادمی وهذا غیر مراد وانما معنی کلامه یخاف منه تلف الادمی فالاشهاد فیه موجب للضمان اذا عاقبه تلف سواء کان المتلف مالا اوادمیا وما لایخاف منه تلف الادمی بل یخاف منه تلف المال فقط کعنب الکروم فلایفید فیه الاشهاد اهـ (ردالمحتار ص۳۹۲ج۵)

اقول: اما تفسیر التقدم وتفصیله فمشروح فی بیان الحائط المائل فی الشامیة ص۳۸۳ج۵ وفی الهندیة ص۳۶ج۶ وفی الهدایة والعنایة مع الفتح ص۳۳۲ج۸)

وایضا فیها: ولو اجله صاحب الدار اوابراه منها اوفعل ذلک ساکنوها فذلک جائز ولاضمان علیه فیما تلف بالحائط لان الحق لهم بخلاف ما اذا مال الی الطریق فاجله القاضی اومن اشهد علیه لایصح لان الحق لجماعة المسلمین ولیس الیهما ابطال حقهم وهکذا فی شرح التنویر والهندیة.

۲ - در صورتهای ضمان بر نوکر ضمان واجب است.

قلت ویمکن ان یتوهم عدم الضمان علی المحافظ مما فی الشامیة ونصها: ویؤخذ من عاقلة الواقف ان کان له عاقلة فیما تتحمله وان لم تکن له عاقلة او کان فیما لا تتحمله فلا یؤخذ من القیم.

وایضا فیها: فلو سقط حائط الصغیر بعد الطلب من ولیه کان الضمان فی مال الصبی (رد المحتار ص۳۸۳ج۵)

الیتیم فکان الواجب ان یکون الضمان علیه اجیب بأن فی ترک النقض دفع مضرة متحققة وهی مضرة مؤنة النقض وبعائه ثانیا وفی نقضه دفع مضرة موهومة لجواز ان لایسقط وان سقط لایهلک به شیء فکان ترکه انظر للصبی فلا یلزم الوصی ضمان (عنایة مع الفتح صـ۳۴۳ جـ۸) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۳ رجب سنـ۷۴ـه

اگر گاومیش را خوک فکر کرده قتل کرد، بر او ضمان واجب است

سوال: کسی گاومیش یک شخص را خنزیر فکر کرده با تفنگ زد آیا بر او ضمان واجب است یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: این قتل خطاست زیرا اقوی تر است درایةً و روایة از تسبیب قتل پس بر قاتل ضمان واجب است زیرا در تسبیب قتل صراحتًا ضمان واجب است پس در قتل خطاء بطریق اولی ضمان واجب است.

اما قوة القتل خطا علی القتل تسبیبا درایة فلان الاول مباشرة والثانی تسبیب ولاریب فی قوة المباشرة علی التسبیب واما روایة فلان فی الاول اثما زائدا علی اثم الثانی ولان الاول یوجب حرمان الارث دون الثانی.

قال فی شرح التنویر: وموجبه (الخطا وما یجری مجراه) الکفایة، والدیة علی العاقلة والاثم دون اثم القتل اذ الکفارة تؤذن بالاثم لترک العزیمة.

وفی الشامیة عن الکفایة: وهذا الاثم لان نفس ترک المبالغة فی التثبت لیس باثم وانما انما اذا اتصل به القتل فتصیر الکفارة للذنب القتل وان لم یکن فیه اثم قصد القتل.

وایضا فی الشرح: وموجبه (التسبیب) الدیة علی العاقلة لاالکفارة ولا اثم القتل.

والوضع فی غیر ملکه ددرو کل ذلک یوجب حرمان الارث الاهذا ای القتل بسبب لعدم

صـ۳۳۲ جـ۵)

ی
بر (رد
ندارد.
ان آن بین امام

بنا بر جزیه ذیل بر قتل تسببًا ضمان ثابت است:

قال فی التنویر: فی باب ما یحدثه الرجل فی الطریق وغیره فان تلف به.

۳۸۱ جـ۵) حائط مائل، کلب عقور، ثور نطوح، فرس کدوم

در جنایات حائط مائل، کلب عقور، ثور نطوع وفرس کدو
وع وموضوع است ونوع
هو است مانندیکه از دلیل
. در صورتیکه این امور ضعیف تر اند از قتل تسببًا در آن هـ

قال فی شرح التنویر: مال حائط الی طریق العامة ضمن ربه ما تلف به من نفس انسان اوحیوان اومال الخ (رد المحتار ص ۳۴۳ ج ۵)

وفی الشامیة عن المنیة فی مسألة نطح الثور: یضمن بعد الاشهاد النفس والمال (رد المحتار ص ۲۵۹ ج ۵)

وایضا فیها: ان ما یخاف معه تلف الادمی فالاشهاد فیه موجب للضمان اذا اعطبه تلف سواء کان المتلف مالا اوادمیا (الی ان قال) فان الاشهاد فیه (الحائط المائل) موجب لضمان المال والنفس (الی ان قال) وقد افتی فی الخیرة بالضمان بعد الاشهاد فی حصان اعتاد الکدم وکذا فی ثور نطوح قال وفی البزازیة عن المنیة فی نطح الثور یضمن بعد الاشهاد النفس والمال (رد المحتار ص ۳۹۲ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۸ / صفر سنه ۸۷ هـ

بر متسبب ضمان واجب است

سوال: خالد مهتمم مدرسه زید را مدرس تعین نمودکه از فلان تاریخ تعین شد در راه به زید یک قطعه خط از طرف خالد بسوی زید رسید که از طرف من معزول هستی ، زید جهت تحقیق آمد ، خالد لا علمی ظاهر نمود بلکه خط را جهت شرارت بکر نوشته بود ، زید به حکم خالد جهت تحقیق رفت ، اما در این سلسله یک مقدار پول مصرف کرد ، آیا زید حق دارد که مصارف خویش را از بکر بگیرد یا خیر؟ بنوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این مصارف بر بکر لازم است :

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: ومن ذلک تضمین الساعی مع مخالفته للقاعدة المذهب من ان الضمان علی المباشر دون المتسبب ولکن افتوا بضمانه زجرا بسبب کثرة السعاة المفسدین بل افتوا بقتله زمن الفترة. (رسائل ابن عابدین ص ۱۲۶ ج ۲)

وقال ایضا: قال فی المنح والفتوی الیوم بوجوب الضمان علی الساعی مطلقا (رد المحتار ص ۱۳۵ ج ۵)

اگر نابالغ ودیعت را حفاظت نکرد بر او ضمان لازم است

این مسئله در جلد هفتم در کتاب الودیعة می آید .

قطع نمودن چنین درخت کسیکه مردم آنرا پرستش میکند

سوال: کسی یک درخت را که مردم آنرا عبادت میکرد ویا دیگر خرافات را در آنجا

مرتکب میشدند پس این موحد آن درخت را قطع نمود ، مالک درخت مطالبه ضمان را میکند ، یک گروه علماء آنرا بر آلات معازف قیاس نموده ضمان را بر آن واجب نمیکند ، گروه دوم آنرا بر کنیز مغنیه قیاس نموده ضمان را واجب میگرداند ، هردو گروه بر تحکیم وفیصله شمایان راضی اند ، هرچه زود تر در این مورد فیصله نموده عنایت فرمائید تا این اختلاف خاتمه یابد . بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب :

قال فی شرح التنویر: وضمن بکسر معزف بکسر المیم آلة اللهو ولو لکافر ابن کمال قیمته خشبا منحوتا صالحا لغیر اللهو وضمن القیمة لا المثل باراقة سکر ومنصف وسیجیئ بیانه فی الاشربة وصح بیعها کلها وقالا لا یضمن ولا یصح بیعها وعلیه الفتوی ملتقی ودرر وزیلعی وغیرها واقره المصنف واما طبل الغزاة زاد فی حظر الخلاصة والصیادین والدف الذی یباح ضربه فی العرس فمضمون اتفاقا کالامة المغنیة ونحوها ککبش نطوح وحمامة طیارة ودیک مقاتل وعبد خصی حیث تجب قیمتها غیر صالحة لهذا الامر.

وفی الشامیة (قوله وقالا الخ) هذا الاختلاف فی الضمان دون اباحة اتلاف المعازف وفیما یصلح لعمل آخر والا لم یضمن شیئا اتفاقا وفیما اذا فعل بلا اذن الامام والا لم یضمن اتفاقا وفی غیر عود المغنی وخابیة الخمار والا لم یضمن اتفاقا لانه لولم یکسرها عاد لفعله القبیح وفیما اذا کان لمسلم فلو للذمی ضمن اتفاقا قیمته بالغا ما بلغ وکذا لو کسر صلیبه لانه مال متقوم فی حقه قلت لکن جزم به فی الاختیار ایضا ولعله اقتصر فی الهدایة علی ذکر المسلم لکونه محل الخلاف وبه یتحرر المقام فتدبر (رد المحتار کتاب الغصب ص۱۳۴ ج۵)

از عبارات مذکور احکامات ذیل مستفاد میشود .

۱ - چنین آلات لهو که در غیر لهو استعمال نمیشود تلف نمودن آن ضمان ندارد .

۲ - آن آلات لهو که در غیر لهو نیز استعمال میشود در مورد ضمان آن بین امام صاحب وصاحبین رحمهم الله اختلاف است وفتوی بر عدم ضمان است .

۳ - در کنیز مغنیه وامثالها بالاتفاق ضمان واجب است.

بین نوع ثانی وثالث فرق این است که نوع ثانی برای لهو مصنوع وموضوع است ونوع ثالث موضوع للهو نیست بلکه بدون کدام صنعت مستعمل در لهو است مانندیکه از دلیل

صاحبین رحمهما الله معلوم میشود : ((ان هذه الاشیاء اعدت للمعصیه فبطل تقومها کالخمر)) هدایه صـ۳۸۶جـ۳ .

ازاین دلیل معلوم شد که درنوع ثانی چنین آلات مراد است که ابتداءً معد وموضوع للهو باشد، بعد از تفصیل مذکور هر شخص میداند که شجرهٔ مسؤل عنها در قسم ثالث داخل است چرا که مصنوع للهو نیست بلکه بدون کدان صنعت بر همان حالت سابق ثابت داشته میشود ، مستعمل للهو است، کالامة المغنیة ونحوها . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۲۹ذی القعده سنہ۱۴۲۶ھ

با قطع نمودن درخت خویش ، درخت شخص دیگر افتادن

سوال : شخصی نخل خود را قطع کرد بوقت افتادن بر نخل دیگری بیفتاد آنرا انداخت حالانکه قاطع در وقت قطع سعی کرد که تنهٔ نخل بر نخل دیگری نیفتد ولی از قابو ایشان خارج گشته این نقصان هم رسانید، آیا بر قاطع ضمان لازم می آید یا خیر؟ اگر کسی بقاطع نخل گوید که شما به وقت قطع بر نخل خویش رسن بندید تا که بر نخل دیگری نیفتد وخساره وارد نکند، او رسن نه بست، ولی کوشش بسیار کرد که بوقت افتادن بر نخلی نیفتد تا هم از قابو خارج گشته نخل را با خود انداخت ، چه حکم است؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : برقاطع ضمان نیست، ولی بصورت تنبیه، ضمان لازم است.

قال الامام قاضیخان رحمه الله تعالی :رجل مال حائط داره الی الطریق اوالی ملك انسان فسقط واتلف انسانا اومالا ان سقط قبل الاشهاد فلا ضمان علیه وان سقط بعد الاشهاد ضمن اذا لم یفرغ ذلك الموضع عن الحائط مع القدرة علیه فیصیر جانیا ان تلف به انسان کانت الدیة علی عاقلته وان اتلف مال انسان کان ضمانه علی صاحب الحائط فی ماله (الی ان قال) وصورة الاشهاد اذا کان مائلا الی الطریق ان یقول له واحد من الناس ان حائطك هذا مائل الی الطریق اومخوف اومتصدع فاهدمه وان کان مائلا الی ملك الغیر یقول له ذلك صاحب الدار وشرط وجوب الضمان علی صاحب الحائط المطالبة بالاصلاح والتفریغ ولا یشترط الاشهاد حتی لو طولب بالتفریغ ولم یفعل مع القدرة علیه کان ضامنا (خانیة بهامش الهندیة جـ۳صـ۴۶۳) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۵ذی القعده سنہ۸۷ھ

با آوردن پشتاره کاه پای شتر میده شد

سوال: کسی یک شتر را حواله دلال نموده که پشتاره کاه برآن آورده وبفروش رساند، هماناکه دلال شتر را با کاه وزن نمود سپس تنها شتر را وزن نمود ، بار دوم تنها کاه را وزن نمود ، وقتیکه پشتاره کاه را بر شتر می ماند چونکه هرشخص طریقه بار کردن شتر را نمی داند در این وقت پای شتر میده شد ومعلوم نیست که آیا مالک شتر اجازه بار دوم بار کردن پشتاره را بعد از باز کردن برای دلال داده بود یا خیر؟ در این صورت آیا بر دلال ضمان واجب است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: اگر مالک اجازه بار دوهم بار کردن وبالا کردن پشتاره علف را نموده بود ویا همین بود تعامل تجار که بار بار پشتاره را باز وبسته میکردند ، در این صورت بر دلال ضمان واجب نیست لاذن المالک صراحةً او دلالةً واگر مالک صراحتًا اجازه نداده بود ونه این تعامل بود بین تجار ، پس بر تجار ضمان واجب میگردد واگر بین مالک ودلال اختلاف آمد بر مالک بینه واجب است (لادعائه الضمان معنًی وان کان منکرا لفظا) ، وبر دلال حلف واجب است (لانکاره وجوب الضمان وان کان یدعی الاذن ظاهراً) .

تنبیه: در وقت خرید وفروخت معلوم کردن وزن حیوان جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۱۷ شعبان سنه ۱۳۸۸ هـ

ضمان حواله ویا مالیکه از راه پستخنه ارسال میشود، بر که ها خواهد باشد؟

سوال: احقر تاجر کتب است ، احقر به زید خط فرستاد که پنج ، پنج نسخه از مناجاة مقبول، زاد السعید ، اغلاط العوام، کمالات اشرفیه، وچند ، چند نسخه از نشر الطیب ، تعلیم الدین وحیات المسلمین را بفرست توسط پسته خانه، پس زید ازجمله چهار کتاب اول پنج ، پنج نسخه ، وازجمله سه کتاب باقی از یکی بیست وچهار (۲۴) نسخه ، وازدیگر سی ودو (۳۲) نسخه واز دیگر سی وپنج (۳۵) نسخه فرستاد ، ویک نسخه شمائل ترمذی را از طرف خود بطور نمونه فرستاد ، اتفاقًا چند کتب آن به من رسید وکتب متباقی در راه مفقود گردید ، پرسیدم چرا آنقدر کتب زیاد برایم فرستاده بودی؟ گفت : من مفهوم چند چند کتب را وسیع فکر کردم (یعنی تعداد زیاد) لذا زیات فرستادم، پس زید مطالبه تمام پول را می کند، پس سوال این است که :

۱ - کتابهائیکه قیمت آن متعین شده اما به من نرسیده آیا تضمین آن بر من واجب است یا خیر؟

۲ - عوض چند چند نسخه که مقدار زیاد کتب را فرستاده وبرای من نرسیده در صورتیکه قصد من از چند چند ، پنج ، پنج ویا هفت ، هفت نسخه بود ، اما بنا بر تنگی وقت چند چند نسخه نوشته کردیم آیا ضمان آن بر من واجب است یا خیر؟

۳ - آیا قیمت کتاب فرستده شمائل ترمذی بر من واجب است یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب ؛ باسم ملهم الصواب : عموماً در عرف تجار در صورت مفقود شدن مال ، ضمان بر فرستنده می باشد نه بر مرسل الیه چرا که داکخانه وکیل بائع است نه وکیل مشتری لذا مال ضائع شده قبل القبض بر مشتری مضمون نمیباشد جهت قبل القبض بودن.

کتابهای که اضافه از مطالبه تو برایت فرستاده شده اگر آنها را می گیری قیمت آن بر تو لازم است درغیر آن باید کتب را پس برایش ارسال نمائی . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۰ جمادی الاولی سنه ۱۳۸۹ھ

قتل نمودن شتر حمله آور

سوال: شتر زید با شتر عمر می چرید ، عمر می خواست تا شتر خویش را توسط خالد از شتر زید جدا کند ، در این وقت شتر بر خالد حمله آورد ، اما از طالع نیک خالد عوض زیر قدم شدن شتر، بر پشت او خیز زد واز اهالی محله کومک خواست ، مردم ازدحام آوردند با سنگ وکلوخ شتر را می زدند، یک نفر تعنگ دار هم موجود بود او هم در ابتداء شتر را با سنگ وکلوخ زد، در این دوران شتر پای یک شخص دگر را هم زخمی کرد، بالاخره با پافشاری مردم این شخص توسط فیر تفنگ شتر را به قتل رساند ، در این صورت زید تاوان میخواهد ، آیا بر شخص مامور تاوان زید لازم است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : نجات دادن انسان فرض است ، مدد کننده عند الله ماجور است اما شتر مملوک غیر است ومامور در فعلش مختار بود. لذا ضمان بر او لازم است :

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی تحت (قوله ای حیوان) ان الجمل لوصال علی انسان فقتله فعلیه قیمته بالغا مابلغ لان الاذن فی قتل السبع حاصل من صاحب الحق وهو الشارع اما الجمل فلم یحصل الاذن من صاحبه (ردالمحتار ص۲۱۹ ج۲)

واگر شتر قبل از مردن ذبح نموده شد پس مامور بنا بر ضمان مالک گوشت گردید ، حق دارد دا گوشت وپوست را به فروش برساند ، بهتر اینست که باید زید صبر کند ودر آخرت از خداوند جل جلاله طلبگار اجر عظیم گردد زیرا مامور نفس یک مسلمان را نجات داد ممکن زید را خداوند جل جلاله در دنیا نیز نعم البدل بدهد . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۳ ربیع الاخر سنه ۱۳۹۳ هـ

حکم زخمی (مجروح) از جهت تصادم موتر

سوال : یک دریور موتر را به سرعت میدواند که در رویش یک شخص آمد ، دریور کوشید تا او را نجات دهد اما باز هم آن شخص با موتر تصادم کرد ، موتروان فرار نمود ، معلوم نیست که آیا آن شخص حیات است ویا جان داد. آیا موتروان در این صورت ملزم به کدام مقدار پول است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در این صورت دریور حق فرار را ندارد ، باید باز گردد وحال را تحقیق کند واگر از کیفیت درست آگاه نشد پس فقط توبه واستغفار کند. والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۷ جمادی الثانیه سنه ۱۳۹۵ هـ

حکم وطئ بالدابة (پامال کردن حیوان)

این مسئله در کتاب الحدود والتعزیر، صـ: ۵۰۳ ، جـ: ۵ تحت عنوان (سزای بدفعلی با حیوان) گذشته است .

حکم ضیاع امانت

سوال : زید امام مسجد ومهتمم مدرسه است ، پول مسجد نزدش امانت نهاده شده بود، زید میگوید که با وجودحفظ آن پول را بازنه از او دزدی کرده اما میگوید که فی الحال هیچ امید بدست آوردن آن نیست ، پس سوال اینجاست که آیا بر زید ضمان این پول لازم است یا خیر ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این پول امانت بود ، اگر مهتمم واقعةً حفاظت نموده باشد پس بر مهتمم ضمان آن لازم نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۸ ربیع الثانی سنه ۱۳۹۶ هـ

اگر از جهت اشتباه مؤذن از مسجد چیزی گُم شد پس او ضامن است

سوال: نزد مؤذن مسجد دو بکس چوبی چانده بود که مردم در آن چانده می انداختند. چندی بعد مؤذن گفت که در وقت جماعت طفلکان بکس را میده کردند وپول را از آن کشیدند، مردم قول مؤذن را اعتبار کردند، چندی بعد مؤذن گفت که پارچه های بکس را یافتم، مردم بر مؤذن اشتباه کردند واز او چند سوالات پرسیدند:

۱ - آیا تو در طول همین هفته دیدی که بکس میده شده بود.

۲ - وقتیکه روز جمعه بکس را برداشتی در آن چند روپیه بود؟

اینچنین چند سوالات دیگر هم کردند، مؤذن درجواب هر سوال جواب به لا علمی داد. پس مردم وانتظامیه مسجد بر مؤذن اشتباه کردند چرا که تمام کلیدهای مسجد نزد مؤذن بود، پس سوال اینجاست که آیا ضمان اشیاء مفقود مسجد بر مؤذن است ویا بر انتظامیه مسجد؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: در عرف عام اثاث وسامان مسجد تحویل مؤذن مسجد میشود پس اگر درست حفاظت نموده باشد چونکه این، چونکه این مال امانت است پس بدوش مؤذن ضمان نیست. اما اگر حفاظت درست نکرده باشد، پس بدوش مؤذن ضمان واجب است، در صورت مسؤله غفلت مؤذن بنظر می رسد لذا مؤذن ضامن است. والله سبحانه وتعالی اعلم. ۴/جمادی الاولی سنه۹۸ھ

بر وکیل بالشراء ضمان واجب نیست

سوال: زید، بکر را حکم کرد که برایش فلان دواء را خریداری کند اما پول برایش نداد، وقتیکه بکر دواء را خریداری کرد بوتل دواء میده شد، بکر بوتل دوم را از دوکان خرید، آیا بکر از زید قیمت هردو بوتل دواء بگیرد ویا قیمت یک بوتل دواء را؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: قیمت هردو بوتل بر زید لازم است. والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۳شعبان سنه۱۳۹۸ھ

تفصیل وجوب ضمان بر سوار

سوال : یک بچه نو بالغ اسپ دوانی میکرد ، اسپ را تیز دواند که یک گوسفند را زیر پا کرد . آیا ضمان این گوسفند بر این بچه نو بالغ لازم است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر مرکب بنا بر مستی تیز شده باشد که از اختیار راکب بر آمده باشد ، راکب ضامن نیست ، اگر نقصان مالی باشد یا جانی زیرا این فعل بسوی راکب منسوب نمیشود واگر در عجز راکب اختلاف آمد باید راکب بینه بیاورد ، در غیر آن قول خصم قابل قبول می باشد مع الیمین .

این حکم در آن صورت است که راکب اسپ را معتاد می دواند ، اما اگر بحد غیر معتاد قمچین زنی را بر اسپ شروع کرده باشد که اسپ را از حاکمیت خویش خارج نموده باشد در آن صورت بر راکب ضمان لازم است . لانه معتد کناحس الدابة .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی : او انفلتت دابة بنفسها فاصابت مالا او ادمیا نهارا اولیلا لاضمان فی الکل لقوله صلی الله علیه وسلم العجماء جبار ای المنفلتة هدر کما لوجمحت الدابة به ای بالراکب ولو سکران ولم یقدر الراکب علی ردها فانه لایضمن کالمنفلتة لانه حینئذ لیس بمسیر لها فلا یضاف سیرها الیه حتی لو اتلفت انسانا فدمه هدر عمادیة .

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی : وذکر الرملی انهما لواختلفا فی عدم القدرة علی ردها فالقول للخصم والبینة علی مدعی العجز لان انکاره لاصل الضمان فی ضمن الدعوی لایفید بعد تحقق سببه تامل اهملخصا (ردالمحتار ص۳۹۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۱۵ صفر سنه ۹۹

حکم ضمان جهت نقصان حیوان

سوال : چه میفرماید علماء کرام اندرین مسئله که اگر کسی خر خود را یا گاؤ یا شتر را در بیابان یعنی جنگل رها کرد برای چریدن علف، بعداً این حیوان مذکور آمد وزراعت کسی را خورد یا نقصان کرد لیک یکبار نقصان نکرده بلکه چندان بار می آید ، زراعت مردم تلف میکند، آیا ضمان بر صاحبش لازم است یا نه؟ اگر ضمان لازم است جواب حدیث چیست که (العجماء جرحها جبار) وثانیًا اشهاد کردن تنها در بارهٔ تلف مال اعتبار دارد یا خیر؟ اگر دارد جواب این عبارت رد المحتار چیست ؟

وما لا یخاف منه تلف الادمی بل یخاف منه تلف المال فقط کعجب الکروم فلا یفید فیه الاشهاد

(ردالمحتار ص ۳۹۲ ج ۵ ص ۱۱۱ ج ٦)

ولوارسل بهيمة فافسدت زرعا على فورها ضمن المرسل وان مالت يمينا اوشمالا وله طريق اخرلا يضمن لما مر (ردالمحتار ص ۳۹۲ ج ۵ ص ۱۱۲ ج ٦) بينوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : در این صورت ضمان واجب نیست ، البته لازم است تا حکومت مالک را تنبیه دهد ، در صورت باز نیامدن سزای مناسب دهد او را . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۷ اشوال سنه ۱۳۹۹ هـ

حکم ضمان بر اجیر مشترک

سوال : اگر راعی یا دیگر اجنبی دید که گوسفند یا گاوی قریب مرگ است او را ذبح کرد، ذابح ضامن می شود یا نه ؟ اگر از دست راعی گوسفند گم شد ضامن میشود یا نه؟ و در بعض شهرها این طور رسم است که روزانه یک نفر از اهالی قریه گوسفندان را می چراید، آیا این یک نفر در حکم راعی است در صورت ذبح کردن یا گم کردن گوسفند یا نه ؟ و راعی در اطراف ما اکثر مشترک برای چند نفر می شود و در ردالمحتار این عبارت موجود است :

ولو ذبحها الراعی اوالاجنبی ضمن لو رجا حیاتها اواشکل امرها ولو تیقن موتها لا للاذن دلالة هو الصحیح (ردالمحتار ص ۱۰ ج ٦)

ودر مجمع الانهر این طور است : فلوذبح الراعی اوالاجنبی شاة لایرجی حیاتها لایضمن وقال الصدر الشهید یضمن (مجمع الانهر ص ۲۲ ج ۲)

چونکه مسئله مختلف فیها است ، لهذا قول صحیح ومفتی به را معلوم کنید، و در رد المحتار ، ص : ۵ ، ج : ٦ موجود است که (وبقولهما یفتی) پس نزد صاحبین رحمهما الله اجیر مشترک بهر حال ضامن میشود . بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : تضمین اجیر مشترک چهار صورت دارد :

۱ - اینکه هلاک بفعل الاجیر باشد یا تعدی اجیر .

۲ - اینکه هلاک بفعل الاجیر باشد بدون تعدی اجیر، در این دو صورت به اتفاق آئمه احناف ضمان واجب است .

۳ - اینکه هلاک بفعل الاجیر نباشد واحتراز از آن هم غیر ممکن باشد .

در این صورت بر عدم وجوب ضمان اتفاق است .

٤ - هلاک بفعل الاجیر نباشد ، البته احتراز از آن ممکن باشد ، این صورت مختلف فیها است ، و در آن چهار اقوال است :

(۱) نزد امام اعظم رحمه الله ضمان واجب نیست .

(۲) نزد صاحبین رحمهما الله ضمان واجب است .

(۳) نزد متآخرین رحمهم الله نصف قیمت واجب است .

(٤) بعضی ها تفصیل نموده اند که اگر اجیر مصلح باشد بر او ضمان واجب نیست وبر غیر مصلح ضمان واجب است ، وبر مستور الحال نصف قیمت واجب است .

این چهار اقوال مصححه ومفتی بهاست ، مفتی موقع ومحل را دیده فتوی بدهدو بنا بر این تفصیل وقتیکه با شهادت شرعیه ویا اقرار مالک موت تثبیت گردد ، اتفاقًا ضمان واجب نیست در غیر آن طبق تفصیل متاخرین نصف قیمت وفتوی ضمان کامل نیز داده شده است .

حکم چراننده به نوبت نیز در حکم راعی است .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ولا یضمن الخ) اعلم ان الهلاك اما بفعل الاجیر اولا، والاول اما بالتعدی اولا، والثانی اما ان یمکن الاحتراز عنه اولا، ففی الاول بقسمیه یضمن اتفاقا، وفی ثانی الثانی لایضمن اتفاقا، وفی اوله لایضمن عند الامام مطلقا ویضمن عندهما مطلقا وافتی المتاخرون بالصلح علی نصف القیمة مطلقا، وقیل ان مصلحا لا یضمن وان غیر مصلح ضمن وان مستورا فالصلح اهـ والمراد بالاطلاق فی الموضعین المصلح وغیره.

وفی البدائع: لایضمن عنده ماهلك بغیر صنعه قبل العمل اوبعده لانه امانة فی یده وهو القیاس وقالا یضمن الامن حرق غالب اولصوص مکابرین وهو استحسان اهـ قال فی الخیریة : فهذه اربعة اقوال کلها مصححة مفتی بها، وما احسن التفصیل الاخیر والاول قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی وقال بعضهم قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی قول عطاء وطاؤس رحمهما الله تعالی وهما من کبار التابعین، وقولهما قول عمر وعلی رضی الله تعالی عنهما وبه یفتی احتشاما لعمر وعلی رضی الله تعالی عنهما وصیانة لاموال الناس، والله اعلم اهـ وفی التبیین: وبقولهما یفتی لتغیر احوال الناس، وبه یحصل صیانة اموالهم اهـ لانه اذا علم انه لایضمن ربما یدعی انه سرق اوضاع من یده.

وفی الخانیة والمحیط والتتمة : الفتوی علی قوله فقد اختلف الافتاء وقد سمعت ما فی الخیریة . وقال ابن مالک فی شرح المجمع : وفی المحیط : الخلاف فیما اذا کانت الاجارة صحیحة فلو فاسدة لا یضمن اتفاقا، لان العین حینئذ تکون امانة لکون المعقود علیه وهو المنفعة مضمونة بأجر المثل اهـ (رد المحتار صـ ۳۰ جـ ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.
۱۷ شوال سنه ۹۹ هـ

ضمان لباس ضائع شده نزد دهوبی

سوال : در صورتیکه لباس از نزد دهوبی مفقود گردد ، دهوبی نصف قیمت لباس را به مالک می دهد ، آیا گرفت نصف قیمت برای مالک لباس جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! جواز دارد، البته اگر ضیاع متیقن باشد جواز ندارد.

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله ولا یضمن الخ) اعلم ان الهلاک اما بفعل الاجیر اولا والاول اما بالتعدی اولا والثانی اما ان یمکن الاحتراز عنه اولا ففی الاول بقسمیه یضمن اتفاقا وفی ثانی الثانی لا یضمن اتفاقا وفی اوله لا یضمن عند الامام رحمه الله تعالی مطلقا ویضمن عندهما رحمهما الله تعالی مطلقا وافتی المتاخرون بالصلح علی نصف القیمة مطلقا وقیل ان مصلحا لا یضمن وان غیر مصلح ضمن وان مستورا فالصلح اهـ والمراد بالاطلاق فی الموضعین المصلح وغیره (رد المحتار صـ ۳۰ جـ ۵)

وقال ایضا: وحاصل ما فی الطوری عن المحیط ان ضمان المشترک ما تلف مقید بثلاثة شرائط ان یکون فی قدرته رفع ذلک فلو غرقت بموج اوریح اوصدمة جبل لا یضمن وان یکون محل العمل مسلما الیه بالتخلیة فلورب المتاع اووکیله فی السفینة لا یضمن وان یکون المضمون مما یجوز ان یضمن بالعقد فلا یضمن الادمی کما یاتی (رد المحتار صـ ۲۲ جـ ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲ ربیع الاول سنه ۱۴۰۰ هـ

در ضمان اضافه گرفتن از قیمت مثل جواز ندارد

سوال : اگر در دوکان مشتری یا طفلش چیزی را ضائع کند آیا دوکاندار با ضم نمودن منافع از او ضمان بگیرد ویا تنها قیمت خرید آنرا بگیرد؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: مساوی با قیمت عام بازارضمان گرفتن جوازدارد ، اضافه ازآن جواز ندارد . والله سبحانه وتعالی اعلم .
۱۸ جمادی الثانیه سنه ۱۴۰۰ هـ

تفصیل وجوب ضمان بر طبیب

سوال: اگر جهت علاج طبیب یا داکتر کسی بمیرد یا کدام عضو کسی تلف شود ، آیا طبیب وداکتر ملزم است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: طبیب بر دو قسم است : (۱) حاذق، (۲) جاهل

حکم طبیب حاذق: علاج کردن برایش جواز دارد والزام ضمان از او بدو شرط مرتفع است :

۱ - اگر مریض یا ولی او برایش اجازه داده باشد .

۲ - وقتیکه علاج او طبق اصول طبابت باشد .

اگر کدام شرط از آن مفقود گردد ومریض را نقصان رسید ، طبیب ملزم می باشد ، واگر بلا اذن علاج نموده باشد پس باز هم ملزم است واگر علاج به اجازه نموده باشد در آن تفصیل ذلیل است :

۱- تمام طریقه وعمل علاج خلاف اصول طبیه باشد ، در این صورت اگر مریض فوت شد ، دیت کامل لازم میگردد واگر کدام عضو ان تلف شود حسب تفصیل فقهاء بر او ضمان واجب است .

۲- یک مقدار علاج طبق اصول طب ویک مقدار آنرا خلاف اصول طب نموده باشد اگر در این صورت مریض هلاک شود پس نصف دیت واجب میگردد واگر عضو او تلف شود ضمان کامل بر او واجب می گردد واگر عضو را نقصان داد وتجاوز نمود از موضع معتاد پس بقدر آن ضمان واجب میگردد .

حکم طبیب جاهل : طبیب جاهل ، حق علاج را ندارد وبه هر صورت بر او ضمان کامل واجب میگردد ، اگر طبق اصول طبیه علاج نموده باشد یا خلاف اصول طبیه از مریض یا از ولی او اجازه گرفته باشد یا خیر.

تنبیه : وجوب ضمان در آن صورت است که طبیب یا داکتر در علاج دستش را استعمال نموده باشد ، مثلاً : عملیات نموده باشد یا پیچکاری نموده باشد ویا با دستش مریض را دواء داده باشد ، اما اگر دواء تیار نموده باشد یا نوشته باشد ومریض شخصًا با دست خود آن دواء را خورده باشد پس در این صورت بر داکتر ضمان لازم نیست ، البته

تعزیر به هر صورت واجب است.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ولاضمان علی حجام وبزاغ ای بیطار وفصاد یجاوز الموضع المعتاد فان جاوز المعتاد ضمن الزیادة کلها اذا لم یهلک المجنی علیه وان هلک ضمن نصف دیة النفس لتلفها بماذون فیه وغیر ماذون فیه فیتنصف ثم فرع علیه بقوله فلو قطع الختان الحشفة وبری المقطوع تجب علیه دیة کاملة لان هلما بری کان علیه ضمان الحشفة وهی عضو کامل کاللسان فان مات فالواجب علیه نصفها لحصول تلف النفس بفعلین احدهما ماذون فیه وهو قطع الجلدة والاخر غیر ماذون فیه وهو قطع الحشفة فیضمن النصف ولو شرط علی الحجام ونحوه العمل علی وجه لایسری لایصح لانه لیس فی وسعه الا اذا فعل غیر المعتاد فیضمن عمادیة وفیها سئل صاحب المحیط عن فصاد قال له غلام اوعبد افصدنی ففصده فصدا معتادا فمات بسببه قال تجب دیة الحر وقیمة العبد علی عاقلة الفصاد لانه خطأ وسئل عمن فصد نائما وترکه حتی مات من السیلان قال یجب القصاص.

قال ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله لم یجاوز الموضع المعتاد)

ای وکان بالاذن قال فی الکافی عبارة المختصر ناطقة بعدم التجاوز وساکتة عن الاذن وعبارة الجامع الصغیر ناطقة بالاذن ساکتة عن التجاوز فصار ما نطق به هذا بیانا لما سکت عنه الاخر ویستفاد من مجموع الروایتین اشتراط عدم التجاوز والاذن لعدم الضمان حتی اذا عدم احدهما اوکلاهما یجب الضمان انتهی طوری وعلیه ما یأتی عن العمادیة (قوله فلو قطع الختان الحشفة) ای کلها قال فی الشرنبلالیة وبقطع بعضها یجب حکومة عدل کما ذکره الاتقانی (قوله دیة کاملة) قال الزیلعی هذا من اعجب المسائل حیث وجب الاکثر بالبرء والاقل بالهلاک (قوله تجب دیة الحر) ای لو کان الغلام حرا وقیمة العبد لو کان عبدا قال ح لان فعله غیر ماذون فیه حیث لم یعتبر اذنهما للحجر علیهما فی الاقوال (قوله لانه خطأ) ای من القتل خطأ اذ لم یتعمد قتله والدلیل علیه عدم مجاوزة الفعل المعتاد (قوله قال یجب القصاص) لانه قتله بمحدد ای وهو قاصد لقتله فکان عمدًا (ردالمحتار ص۳۲ ج۶)

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: یمنع مفت ماجن یعلم الحیل الباطلة کتعلیم الردة لتبین من زوجها اوتسقط عنها الزکوة وطبیب جاهل.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: قوله (وطبیب جاهل) بان یسقیهم دواء مهلکا واذا قوی علیهم لایقدر علی ازالة ضرره زیلعی (ردالمحتار ص۹۳ ج۶)

قال الامام ابوداود رحمه الله تعالی: حدثنا محمد بن العلاء نا حفص نا عبد العزیز بن عمر بن عبد العزیز

حدثنی بعض الوفد الذین قدموا علی ابی قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ایما طبیب تطبب علی قوم لایعرف له تطبیب قبل ذلك فاعنت فهو ضامن قال عبد العزیز اما انه لیس بالنعت انما هو قطع العروق والبط والکی. (سنن ابی داود ص۲۸۲ ج۲)

قال العلامة السهارنفوری رحمه الله تعالی: اما انه لیس بالنعت ای حکم الضمان لیس بالوصف باللسان وکذا حکم الکتابة فانه اذا وصف الدواء لانسان فعمل بالمریض فهلك لایلزم الطبیب الدیة انما هو ای حکم الضمان قطع العروق والبط ای الشق والکی بالنار (بذل المجهود ص۱۸۰ ج۱) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۶ ذی الحجة سنه ۱۴۱۶ هـ

وصول نمودن مصارف بطور علاج

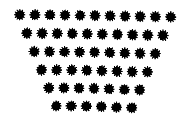
سوال : زید بکر را با چاقو زد وزخمی کرد واو در شفاخانه زیر علاج است ، در علاج وتصدیق ورضایت پولیس بکر چندین هزار روپیه مصرف کرد پس حالاً در وقت صلح بکر طالب ده هزار روپیه شد ، آیا بکر حق گرفتن ده هزار روپیه را دارد یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : بله ! برایش جواز دارد . والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۰ ذی الحجه سنه ۱۴۱۶ هـ

حکم ضمان بر میده کردن آلات معصیت

این مسئله تحت درکتاب الحظر والاباحة تحت عنوان (حکم میده نمودن آلات معصیت) گذشته است .

باب القود

تفصیل حق قصاص

سوال : زید خالد را به ناحق بقتل رسانید ، حکومت وقت زید را فقط چند سال قید میکند وپس ازآن رها میکند چرا که سزای قاتل در حکومت فقط چند سال قید است. ویا زید اصلاً در دست حکومت نمی آید زیرا او فرار نموده در کوهستان چند سال بود ، اگر در چنین صورت برادر خالد ویا کدام رشته دار دیگر او ویا کدام شخص از قوم او در عوض خالد زید را بقتل برساند آیا از روی شریعت وارثان خالد این حق را دارند که زید را بقتل برساند واز او قصاص بگیرند در صورتیکه حکومت هم بدین راضی نیست، امیدوارم تا مسئله را از نگاه شریعت روشن سازید وعند الله ماجور گردید . بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : قال الله تعالی: ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لولیه سلطانا فلا یسرف فی القتل انه کان منصورا.

۱ـــ قال العلامة الالوسی رحمه الله تعالی: (ومن قتل مظلوما) بغیر حق یوجب قتله اویبیحه للقاتل حتی انه لایعتبر اباحته لغیر القاتل وقد نص علمائوناان من علیه قصاص اذا قتله غیر من له القصاص یقتص له ولا یفیدة قول الولی انا امرته بذلك الاان یکون الامر ظاهرا (فقد جعلنا لولیه) لمن یلی امرة من الوارث اوالسلطان عند عدم الوارث والقصار البعض علی الاول رعایة للاغلب (سلطانا) ای تسلطا واستیلاء علی القاتل بمواخذته باحد الامرین القصاص اوالدیة وقد تتعین الدیة کما فی القتل الخطا والمقتول خطا مقتول ظلما بالمعنی الذی اشیر الیه. (روح المعانی صہ۶۹ جہ۱۵)

۲ـــ وقال الامام ابوبکر الجصاص رحمه الله تعالی: القتل ینقسم الی اربعة انحاء واجب ومباح ومحظور ومالیس بواجب ولامحظور ولا مباح (الی ان قال) واما المباح فهو القتل الواجب لولی الدم علی وجه القود فهو مخیر بین القتل والعفو (احکام القران للجصاص صہ۳۰۶ جہ۲)

۳ـــ وقال فی موضع اخر فی تفسیر قوله تعالی (ولاتقتلوا النفس التی حرم الله الابالحق) وقال الضحاك السلطان انه مخیر بین القتل وبین اخذ الدیة وعلی السلطان ان یطلب القاتل حتی یدفعه لابیه. (احکام القران للجصاص صہ۲۶۰ جہ۲)

۴ـــ وقال ابوبکر ابن العربی رحمه الله تعالی: وتحقیق ذلك ان الله تعالی اوجب القصاص ردعا عن

الاتلاف وحياة للباقين وظاهرة ان يكون حقا لجميع الناس كالحدود والزواجر عن السرقة والزنا حتى لا يختص بها مستحق بعينه ان البارى تعالى استثنى القصاص من هذه القاعدة وجعله للاولياء الوارثين ليحقق فيه العفو الذى ندب اليه فى باب القتل ولم يجعل عفوا الى سائط الحدود لحكمته البالغة وقدرته النافذة ولذا قال صلى الله عليه وسلم من قتل له قتيل فهو بخير النظرين بين ان يقتل او يأخذ الدية وكانت هذه كما تقدم ذكره خاصية اعطيها هذه الامة تفضلا وتفضيلا وحكمة وتفصيلا تحض بذلك الاولياء ليتصور العفو والاستيفاء لاختصاصه بالحزن (احكام القران صـ۱۹۳ جـ۳)

۵۔ ثم قال (قوله سلطانا) فيه خمسة اقوال (الى ان قال) اما طلبه حتى يدفع اليه فهو ابتداء الحق واخرة استيفاؤه وهو القول الخامس. (احكام القران صـ۱۹۴ جـ۳)

۶۔ وقال الامام الخازن رحمه الله تعالى: (ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لوليه سلطانا) اى قوة وولاية على القاتل بالقتل وقيل سلطانه هو انه يتخير فانه شاء استقاد منه وان شاء اخذ الدية وان شاء عفا (تفسير خازن صـ۱۶۳ جـ۳)

۷۔ وقال العلامة ابو البركات النسفى رحمه الله تعالى: (سلطانا) تسلطا على القاتل فى الاقتصاص منه (مدارك التنزيل بهامش الخازن صـ۱۶۳ جـ۳)

نصوص الفقه :

۱۔ قال الامام المرغينانى رحمه الله تعالى: ومن قتل وله اولياء صغار و كبار فللكبار ان يقتلوا القاتل عند ابى حنيفة رحمه الله تعالى وقالا رحمهما الله تعالى ليس لهم ذلك حتى يدرك الصغار (هداية صـ۵۶۵ جـ۴)

۲۔ وقال العلامة البابرتى رحمه الله تعالى: اذا كان اولياء القتيل صغارا و كبارا فاما ان يكون فيهم الاب اولا فان كان فلهم الاستيفاء عند علمائنا رحمهم الله تعالى بالاتفاق وان لم يكن فكذلك عند ابى حنيفة رحمه الله تعالى وقالا رحمهما الله تعالى ليس لهم ذلك حتى يدرك الصغار. (العناية بهامش الفتح صـ۱۶۲ جـ۹)

۳۔ وقال الامام الكاسانى رحمه الله تعالى: فان كان الكل كبارا فلكل واحد منهم ولاية استيفاء القصاص حتى لو قتله احدهم صار القصاص مستوفى (وبعد اسطر) و كذا اذا كان الكل حضور الا يجوز لهم ولا لاحدهم ان يوكل فى استيفاء القصاص على معنى انه لا يجوز لهم ولا لاحدهم ان يوكل فى استيفاء القصاص علم عنى انه لا يجوز للوكيل استيفاء القصاص مع غيبة الموكل لاحتمال ان

الغائب قد عفا ولان فی اشتراط حضرة الموکل رجاء العفو منه عند معاینة حلول العقوبة بالقاتل (بدائع صـ۲۴۳ جـ۷)

۴ـــ وقال ایضا: وکذا اذا قتل من علیه القصاص بغیر حق او بحق بالردة والقصاص بان قتل انسانا فقتل به قصاصا یسقط القصاص ولا یجب المال لما قلنا (بدائع صـ۲۴۶ جـ۷)

۵ـــ وقال العلامۃ الحصکفی رحمه الله تعالی: من علیه التعزیر لو قال لرجل اقم علی التعزیر ففعله ثم رفع للحاکم فانه یحتسب به قنیة والقرة المصنف ومثله فی دعوی الخانیة لکن فی الفتح ما یجب حقا للعبد لا یقیمه الا الامام لتوقفه علی الدعوی الا ان یحکما فیه فلیحفظ.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله لا یقیمه الا الامام) وقیل لصاحب الحق کالقصاص وجه الاول ان صاحب الحق قد یسرف فیه غلظا بخلاف القصاص لانه مقدر کما فی البحر عن المجتبی (رد المحتار صـ۱۸۱ جـ۳)

۶ـــ وقال العلامۃ التمرتاشی رحمه الله تعالی: وللکبار القود قبل کبر الصغار.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله وللکبار القود الخ) ای اذا قتل رجل هل ولی کبیر وصغیر کان للکبیر ان یقتل قاتله عنده لانه حق مشترک وفی الاصل ان کان الکبیر اباً استوفی القود بالاجماع وان کان اجنبیا بان قتل عبد مشترک بین اجنبیین صغیر وکبیر لیس له ذلک وفی الکلام اشارة الی انه لو کان اکل صغارا لیس للاخ والعم ان یستوفیه کما فی جامع الصغار فقیل ینتظر بلوغ احدهم وقیل یستوفی السلطان کما فی الاختیار والقاضی کالسلطان والی انه لو کان الکل کبار الیس للبعض ان یقتص دون البعض ولا ان یوکل باستیفائه لان فی غیبة لموکل احتمال العفو فالقصاص یستحقه من یستحق ماله علی فرائض الله تعالی ویدخل فیه الزوج والزوجة کما فی الخلاصة والی انه لا یشترط القاضی کما فی الخزانة والی انه لو کان القتل خطالم یکن للکبیر الا استیفاء حصة نفسه کما فی الجامع قهستانی وقوله لا یشترط القاضی ای قضاؤه فمن له القصاص له ان یقتص سواء قضی به اولا کما فی البزازیة (رد المحتار صـ۳۷۶ جـ۵)

۷ـــ وقال العلامۃ الرافعی رحمه الله تعالی (قوله وقیل یستوفی السلطان) فی منهوات الانقروی اذا کان الورثة کلهم صغار فاستیفاء القصاص الی السلطان هو الاصح وجیز والمجنون والمعتوه کالصبی. (التحریر المختار صـ۳۲۳ جـ۲)

۸ـــ وقال العلامۃ الحصکفی رحمه الله تعالی: ولو کان ولی القتیل بعد القتل ای بعد قتل الاجنبی

کمن امر تہ لقتلہ ولا بینۃ لہ علی مقالتہ لا یصدق ویقتل الاجنبی دری (رد المحتار ص۳۴۰ ج۵)

۹ـ وقال ایضا: وظاهره ان حق الولی یسقط راسا کما لو مات القاتل حتف انفه (حوالہ بالا)

۱۰ـ وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی معزیا للتتارخانیة: اذا قتل القاتل بحق اوبغیر حق سقط عنه القصاص بغیر مال وکذا اذا مات (رد المحتار ص۳۸۳ ج۵)

۱۱ـ وقال ایضا: لو استوفاه بعض الاولیاء لم یضمن شیئا وفی المجتبی والدرر دم بین اثنین عفا احدهما وقتله الاخر ان علم ان عفو بعضهم یسقط حقه یقاد والا فلا و الدیة فی ماله (حوالہ بالا)

۱۲ـ وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وعفو الولی عن القاتل افضل من الصلح والصلح افضل من القصاص (رد المحتار ص۳۵۰ ج۵)

۱۳ـ وقال ایضا: الامام شرط استیفاء القصاص کالحدود عند الاصولیین وفرق الفقهاء اشباه

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله وفرق الفقهاء) ای بین القصاص والحدود فیشترط الامام لاستیفاء الحدود دون القصاص حموی قال فی الهندیة واذا قتل الرجل عمدا وله ولی واحد فله ان یقتله قصاصا قضی القاضی به اولم یقض اهط (رد المحتار ص۳۵۲ ج۵)

۱۴ـ وفی العلائیة عن الاشباه: الحدود کالقصاص الا فی سبع.

وفی الشامیة: (تنبیه) زاد الحموی ثامنة وهی اشتراط الامام لاستیفاء الحدود دون القصاص (رد المحتار ص۳۵۳ ج۵)

۱۵ـ وقال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ویسقط القود بموت القاتل لفوات المحل (رد المحتار ص۳۸۶ ج۵)

۱۶ـ وقال ایضا: القود یثبت للورثة ابتداء بطریق الخلافة من غیر سبق ملک المورث لان شرعیة القود لتشفی الصدور ودرک الثار والمیت لیس باهل له وقوله تعالی فقد جعلنا لولیه سلطانا نص فیه.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله القود یثبت للورثة) قال فی الخانیة یستحق القصاص من یستحق میراثه علی فرائض الله تعالی یدخل فیه الزوج والزوجة اه (رد المحتار ص۳۶۲ ج۵)

از عبارات فوق امور ذیل مستفاد میگردد :

۱ - اگر وارث بر قاتل قدرت نداشت بر حکومت لازم است که قاتل را گرفتار نموده تسلیم ولی مقتول کند.

۲ - اگر یک وارث هم قاتل را قتل کرد ، دیگر ورثه حقل قصاص دوباره را ندارند، ...

در صورتیکه کسی از ورثه هم عفوه نکرده، حکم عفوه نمودن در شماره (۱۳ - ۱٤) میآید.

۳ - اگر ورثه بعضی ها صغیر وبعضی کبیر باشند پس گرفتن قصاص حق بالغان است تا وقت بلوغ صغیران انتظار لازم است .

٤ - اگر همه ورثه صغیران معتوه باشند پس اجنبیان حق قصاص گرفتن را ندارند ، کاکا وبرادر که از وراثت محروم باشند نیزدر حکم اجنبی اند ، در این صورت بای حاکم قصاص بگیرد .

۵ - حق قصاص گرفتن کسی دارد که در مال میت حقدار میراث میباشد .

۶ - در اولیاء اگر والد موجود باشد پس در وقت قصاص گرفتن وجود دیگر اولیاء ضروری نیست واگر والد موجود نباشد پس وجود همه اولیاء ضروری است .

۷ - در صورت توکیل در وقت قصاص موجودیت موکل ضروری است ، در صورت غیاب ولی قصاص، قصاص گرفتن جواز ندارد.

۸ - در قتل موجب دیت ، مال بقدر حصص باید تقسیم شود .

۹ - در صورت قتل موجب دیت اگر بعضی ورثه صغیر باشند باید ورثه بزرگ تنها حق خویش را بگیرند ، گرفتن همه حق برای ایشان جواز ندارد .

۱۰ - اگر ولی مقتول کسی را در محضر عام یا در حضور شاهد وکیل گرفتن پس این وکیل در حضور موکل حق قتل آن قاتل را دارد .

۱۱ - اگر شاهد موجود نبود واجنبی قاتل را به قتل رساند بعد از آن وارث مقتول گفت که من او را حکم نموده بودم ، این دعوه درست نیست ، باید ازاین اجنبی قصاص گرفته شود .

۱۲ - اگر کدام اجنبی قاتل را به قتل رساند ویا قاتل به مرگ خود مرد، پس حق ورثه مقتول اول ساقط گردید وحق دعوی را بر ورثه مقتول ثانی ویا بر ترکه او ندارند .

اگر یکی از ورثه حق قصاص خویش را ساقط کرد ، در اینصورت ورثه متباقی حق قصاص را ندارند بلکه در این صورت قصاص ساقط گردید ، ورثه تنها حقدار دیت شده میتوانند .

۱٤ - اگر کدام وارث حق قصاص خویش را عفوه کرد باز هم ورثه متباقی قصاص

گرفتند اگر اینها میدانستند که عفوه بعضی وارثان قصاص را ساقط میکند پس ازاینها باید قصاص گرفته شود واگر معلوم نباشد پس قصاص ازاینها گرفته نشود بلکه در مال آن دیت واجب میگردد .

۱۵- نسبت به صلح عفوه نمودن افضل تر است وصلح افضل تر است نسبت به قصاص .

با امور فوق الذکر جواب سوال ظاهر گردید . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۵ جمادی الاخره سنه ۱۳۸۸ هـ

بدون توبه گناه قتل معاف نمیگردد

سوال : زید بکر را به قتل رساند پس اگر زید یک مقدار پول به ورثه بکر بدهد آیا گناه آخرت او عفوه میشود ؟ واگر ورثه بکر رضایت نداشته باشند وحکومت زید را به ده سال حبس محکوم کند آیا گناه او عفوه میگردد ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : برای نجات از عذاب آخرت توبه واستغفار ورضامند ساختن ورثه مقتول ضروری است ، لذا نه تنها حبس کفاره این جرم میگردد ونه تنها راضی ساختن ورثه مقتول ، بعد از توبه وارضاء ورثه مقتول نیز در آخرت جوابده خواهد بود .

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی : (قوله لاتصح توبة القاتل حتی یسلم نفسه للقود) ای لاتکفیه التوبة وحدها قال فی تبیین المحارم واعلم ان توبة القاتل لاتکون بالاستغفار والندامة فقط بل یتوقف علی ارضاء اولیاء المقتول فان کان القتل عمدا لابدان یمکنهم من القصاص منه فان شاؤا قتلوه وان شاؤا عفوا عنه مجانا فان عفوا عنه کفته التوبة اه ملخصا وقدمنا انفا انه بالعفو عنه یبرأ فی الدنیا وهل یبرأ فیما بینه وبین الله تعالی هو بمنزلة الدین علی رجل فمات الطالب وابراته الورثة یبرأ فیما بقی اما فی ظلمة المتقدم لایبرأ فکذا القاتل لایبرأ عن ظلمه ویبرأ عن القصاص والدیة تتارخانیة القول والظاهر ان الظلم المتقدم لایسقط بالتوبة لتعلق حق المقتول به واما ظلمه علی نفسه باقدامه علی المعصیة فیسقط به اتأمل وفی الحامدیة عن فتاوی الامام النووی رحمه الله تعالی مسألة فیمن قتل مظلوما فاقتص وارثه اوعفا علی الدیة اومجانا هل علی القاتل بعد ذلک مطالبة فی الاخرة الجواب ظواهر الشرع تقتضی سقوط المطالبة فی الاخرة اه وکذا قال فی تبیین المحارم ظاهر بعض الاحادیث یدل علی انه لایطالب وقال فی مختار الفتاوی القصاص مخلص من حق الاولیاء واما المقتول فیخاصمه یوم القیامة فان بالقصاص مخلص من حق الاولیاء واما المقتول فیخاصمه یوم

القیامة فان بالقصاص ما حصل فائدة للمقتول وحقه باق علیه اهو هو مؤید لما استظهرته (رد المحتار ص ۳۵۲ ج ۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۲ صفر سنه ۸۹ ھ

با سزا قصاص وحق صلح ساقط نمیگردد

سوال : دوتن یکجا شده یک شخص را به قتل رسانیدند ، حکومت هردو را اسیر نموده بعد از حبس با جرمانه بزرگ رها کرد ، حالاً ورثه مقتول مطابه قصاص وخون بها را میکنند آیا بعد از سزای حکومت مطالبه ورثه مقتول درست است یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر حکومت به ورثه مقتول خون را عفوه نکرده باشد ونه قاتلین خون بها را داده باشند پس در این صورت مطالبه ورثه مقتول درست است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۷ جمادی الثانیه سنه ۱۳۹۱ ھ

تفصیل قصاص در صورت قتل نمودن محارم یکدیگر را

سوال : درصورتهای ذیل حکم شرعی چیست ؟

۱ - زید پسرش را عمداً یا خطاءً به قتل رساند.

۲ - بکر پدش زید را عمداً یا خطاءً به قتل رساند.

۳ - کسی برادر حقیقیش را عمداً یا خطاءً به قتل رساند .

در این تمام صورتها بین پسر وپدر وبین برادرها حکم قصاص، دیت و وراثت چگونه است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در هردو صورت در قتل عمد وخطاء بر پدر دیت واجب است و در قتل خطاء بر عاقله پدر ودر قتل عمد در مال شخصی پدر .

۲ – ۳ - قاتل برادر وپدر در صورت عمد قصاصًا به قتل رسانیده میشود و در صورت خطاء بر عاقله او دیت واجب است.

در هرسه صورت در قتل خطاء کفاره نیز واجب میشود با دیت و بهر صورت محروم میراث میگردد اگر قتل عمد باشد ویا قتل خطاء .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: والفرع باصله وان علا لا بعکسه خلافا لمالك رحمه الله تعالی فیما اذا ذبح ابنه ذبحا ای لایقتص الاصول وان علوا مطلقاً ولو اناثا من قبل الام فی نفس اواطراف

بفروعهن واسفلوا لقوله علیه السلام لا یقاد الوالد بولده وهو وصف معلل بالجزئیة فیتعدی لمن علا لانهم اسباب فی احیائه فلا یکون سببا لافنائهم وحینئذ فتجب الدیة فی مال الاب فی ثلاث سنین لان هذا عمد والعاقلة لاتعقل العمد (رد المحتار ص۳۴۴ ج۵)

وقال ایضا: فی بیان القتل العمد: وموجبه الاثم والقود عینا لا الکفارة لانه کبیرة محضا (رد المحتار ص۳۴۰ ج۵) ، وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله وکل ذلک) ای ما تقدم من اقسام القتل الغیر الماخوذ فیه (رد المحتار ص۳۴۲ ج۵)

وفی الهندیة: وان کان الوالد قتل ولده خطأ فالدیة علی عاقلته وعلیه الکفارة فی الخطأ (عالمگیریة ص۳ ج۶) والله سبحانه وتعالی اعلم. ۲۸ محرم سنه ۹۸ھ

بعد از عفوه مطالبه قصاص جواز ندارد

سوال: اولیاء مقتول در محضر دو تن شاهد قاتل را عفوه کردند . حالاً بار دوهم مطالبه قصاص را میکنند ، آیا مطالبه آنها مقبول میگردد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: با یکبار عفوه نمودن قصاص برای ابد ساقط گردید پس بار دوهم حق مطالبهء قصاص را ندارند . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۱۸ صفر سنه ۱۳۹۸ھ

هدف قتل یک شخص بود لیکن شخص دیگر به قتل رسید

سوال: عمرو بر زید دعوی قتل را دارد که زید چهار تن را بر قتل عمرو مقرر کرده بود اما آنها عوض عمرو ، پدر عمرو را به قتل رسانیدند، در این صورت شرعًا حکم آمر ومامور چیست؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: امر قتل گناه کبیره است اگر بر آن قتل صورت گیرد یا نگیرد پس بر آمر توبه واستغفار لازم است . اما مامورین چونکه مباشرین قتل قتل هستند پس بر آنها قصاص لازم است اگر چه آنها قتل غیر مقصود کرده اند. زیرا این قتل عمد است . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۵ محرم سنه ۱۳۹۹ھ

ضرب بالمثقل بقصد قتل موجب قصاص است

چیزبه قتل رساند که نه اسلحه باشد ونه قائم مقام اسلحه کما فی الهدایه ج : ٤ ، ص : ٥٦٠
: وصاحبین آنرا چنین تعریف میکنند : ان یتعمد ضربه بما لا یقتل به غالبا (هدایة ص ۵۶۱ ج ۴)

مذهب امام شافعی رحمه الله نیز طبق مذهب صاحبین است لذا ضرب آن با سنگ بزرگ یا چوب بزرگ ویا غوطه دادن وغرق کردن درآب زیاد یا انداختن از کوه ، خلاصه اینکه با چنین چیز قتل نمودن که اعضاء را قطع نکند نزد امام صاحب شبه عمد میباشد ونزد صاحبین قتل عمد شمرده میشود ، امام صاحب رحمه الله در آله قتل سلاح وغیره را مظهر نیت قتل قرار داده است ، لذا قتل با سلاح قتل عمد میباشد وقتل با غیر سلاح قتل شبه عمد خواهد باشد درحالیکه نزد صاحبین مراد از ما یقتل به غالبًا قتل عمد میباشد ومالا یقتل به غالبًا شبه عمد میباشد .

پس سوال اینجا است که در این عصر واقعات قتل بالمثقل اضافه اضافه شده است ، نیز قتل با اله جارحه معمول یومی گردیده است. اگر تعریف امام صاحب را قانون ملکی قرار دهیم پس امکان اضافه شدن واردات قتل در ملک است چرا که سزای شبه عمد دیت است که در این عصر نزد مردم پول بسیار است که در تادیه آن نیز سهولیت است که در قدم اول عاقله دیت را اداء کند ، در قدم دوم در تادیه دیت سه سال مهلت داده میشود .

بالمقابل تعریف صاحبین رحمهما الله مناسب این دور است واز معبارت شرح عقود رسم المفتی روشن میشود که در معامله قضاء بر قول امام ابو یوسف رحمه الله فتوی داده میشود.

وفی القنیة من باب المفتی : الفتوی علی قول ابی یوسف رحمه الله تعالی فیما یتعلق بالقضاء لزیادة تجربته کذا فی البزازیة من القضاء. (شرح عقود رسم المفتی ص ۲۹)

نیز در صفحه (۱۷) این کتاب تصریح شده است که قول صاحبین رحمهما الله در حقیقت قول امام صاحب است که فرع کدام اصل است ، شخصًا امام صاحب در مورد شبه عمد شرط نهاده که قصد ضارب فقط تادیب باشد ، اتلاف نفس نباشد، به این معنی اگر قصد او اتلاف نفس باشد پس قتل بالمثقل نزد امام صاحب قتل عمد پنداشته میشود طبقیکه در عبارت ذیل تصریح شده است :

یشترط عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی ای فی شبه العمد ان یقصد التأدیب دون الاتلاف (رد المحتار ص ۳۵۱ ج ۵)

در اعلاء السنن درجلد (۱۷) نیز قتل بالمثقل بقصد القتل را موجب قصاص قرار داده است ، بنا بر این تفصیل اگر بر قول صاحبین فتوی داده شود پس احادیث ذیل را چه جواب بگوئیم ؟

۱ ــ قال رسول الله صلی الله علیه وسلم قتیل السوط والعصا شبه العمد.

۲ ــ قال رسول صلی الله علیه وسلم الا ان قتیل خطا العمد بالسوط والعصا والحجر فیه دیة مغلظة مائة من الابل فیها اربعون خلفة فی بطونها اولادها (احکام القرآن باب شبه العمد ص ۲۲۹ ج ۲) بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : نزد امام صاحب در شبه عمد شرط قصد التادیب دون الاتلاف نص است براینکه ضرب بالمثقل بقصدالاتلاف عمد است پس علم قصد دوصورت دارد :

۱ - اینکه شخصًا قاتل بر آن اعتراف کند .

۲ - اینکه قرائن ظاهره موجبه بالیقین موجود باشد .

قال العلامة الرافعی رحمه الله تعالی: (قوله ای فی شبه العمد ان یقصد التادیب الخ) یوافقه ماقاله الزیلعی والمحاسبی هذا النوع شبه عمد لان فیه قصد الفعل لا القتل فکان عمدا باعتبار نفس الفعل وخطا باعتبار القتل اهویوافقه ماذکره ایضا فی الاستدلال لمذهب الامام رحمه الله تعالی وعلی هذا اذا اقر بقصد قتله بماذکر یقتص منه عنده. (التحریر المختار ص ۳۲۲ ج ۲)

در جزئیه مذکوره اگر که فقط اقرار قصد مذکور است اما قرائن ظاهر را نیز در اثبات قصد مؤثر تسلیم میکنیم کما فی کنایات الطلاق عند المذاکرة بلکه قرائن قاطعه را موجب حکم قرار میدهیم.

سزای مذکوره قتل خطاء وقتل عمد بر این نص است که قتیل غیر محدد بقصد قتل قتیل عمد پنداشته میشود از اینجا معلوم شد که احادیث مذکور در سوال دلیل بر قتل عمد است لذا بنا بر تحقیق قاضی اگر قصد قتل ثابت گردد پس حکم بر قصاص نموده میشود.

والله سبحانه وتعالی اعلم . ۳ ربیع الاول سنه ۹۹ هـ

بر آمر قصاص لازم نمیگردد

سوال : مالک یک میل توسط چند نفر یک کلانتر مزدوران را به قتل رساند ، آیا ورثهء مقتول حق داردکه ازمالک میل ویا ازپسرانش قصاص بگیرند یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : باید اصل قاتل بشرائط معهوده قتل ، به قتل رسانیده

شود که تحت تفصیل عنوان حق قصاص گذشته است، قتل نمودن آمر قتل در قصاص جواز ندارد. والله سبحانه وتعالی اعلم.
۵ صفر سنه ۱۴۰۱ھ

صلح نمودن غیر وارث مسقط قصاص نمیگردد

سوال: ورثه یک مقتول قرار ذیل اند:
والده، زن، سه همشیره، یک پسر نابالغ، یک پسر، پسر ماما که خواهر زاده مقتول نیز است، والده وخانم مقتول همیشره زاده مقتول را مختار نامه دادند در مقدمه قتل پس اگر این پسر ماما با قاتل صلح کند بدون رضایت دیگر ورثه یا با رضایت آنان آیا میتواند که بدون رضایت دیگر ورثه با قاتل صلح کند یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: طلب قصاص حق ورثه است لذا با عفوه یا صلح یکی آنها قصاص ساقط میگردد ورثه، که رضایت ندارند حق دیت به آنها داده شود.
در سوال در اشخاص مذکوره پسر ما ما وارث نیست لذا صلح یا عفوه نمودن او هیچ اعتباری ندارد.

قال العلامة التمرتاشی رحمه الله تعالی: ویسقط القود بموت القاتل وبعفو الاولیاء وبصلحهم علی مال ولو قلیلا ویجب حالا وبصلح احدهم وعفوه ولمن بقی حصته من الدیة (رد المحتار ص۳۵۷ج۵)

قال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله القود یثبت للورثة) قال فی الخانیة یستحق القصاص من یستحق میراثه علی فرائض الله تعالی یدخل فیه الزوج والزوجة اه (رد المحتار ص۳۶۳ج۵)

والله سبحانه وتعالی اعلم. ۸ ربیع الثانی سنه ۱۴۰۳ھ

حکم قصاص در صورتیکه بعضی ورثه نابالغ باشند

سوال: اگر یکی یا دوتن از ورثه مقتول نابالغ باشند آیا تا به وقت بلوغ آنان انتظار نموده شود ویا فی الحال از قاتل قصاص گرفته شود؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: فی الحال قصاص گرفتن جواز دارد، انتظار تا بلوغ صبیان ضروری نیست.

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وللکبار القود قبل کبر الصغار خلافا لهما والاصل ان کل مالا یتجزی اذا وجد سببه کاملا ثبت لکل علی الکمال کولایة انکاح وامان الا اذا کان الکبیر اجنبیا

عن الصغیر فلا یملک القود حتی یبلغ الصغیر اجماعا زیلعی فلیحفظ.

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله خلافا لهما) فعندهما لیس لهم ذلک الا ان یکون الشریک الکبیر ابا للصغیر نهایة وقاساه علی ما اذا کان مشترکا بین کبیرین واحدهما غائب (قوله والاصل الخ) استدلال لقول الامام قال فی الهدایة وله انه حق لا یتجزی لثبوته بسبب لا یتجزی وهو القرابة واحتمال العفو من الصغیر منقطع ای فی الحال فیثبت لکل واحد کملا کما فی ولایة الانکاح بخلاف الکبیرین لان احتمال العفو من الغائب ثابت اه (رد المحتار ص۳۷۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۱۸ ربیع الثانی سنه ۱۴۰۳ هـ

قبل از فیصله حکومتی قصاص گرفتن

سوال: در این عصر جدید حکومت طبق اصول اسلامی فیصله نمی کند ، آیا می تواند که ورثه مقتول بدون فیصله حکومتی قاتل را به قصاص برسانند یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: قصاص گرفتن با چند شرائط مقید است که وجود آن متعسر است که تفصیل آن شرائط تحت عنوان (تفصیل حق قصاص) گذشته است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۶ ذی القعده سنه ۱۴۰۹ هـ

قتل نمودن رشته دار قاتل جواز ندارد

سوال: آیا می توانند که اولیاء مقتول عوض قاتل کدام رشته دار او را به قتل رسانند یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: نه خیر! جواز ندارند . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۶ ذی القعده سنه ۱۴۰۹ هـ

از امام هم قصاص گرفته میشود

سوال: اگر امام یعنی خلیفه کسی را قتل کند آیا از او قصاص گرفته میشود ؟ وباید که از او قصاص بگیرد ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: از خلیفه نیز قصاص گرفته میشود ، حق قصاص را ولی مقتول دارد ، خلیفه باید نفس خود را تسلیم او کند، در غیر آن ولی مقتول به اتفاق مسلمانان از او قصاص بگیرد .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: والخليفة الذي لا والي فوقه يؤخذ بالقصاص والاموال لانهما من حقوق العباد فيستوفيه ولي الحق اما بتمكينه او بمنعة المسلمين.

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله اما بتمكينه) اى تمكين الخليفة ولي الحق من الاستيفاء (رد المحتار ص۱۵۸ ج۳)

وقال الامام ابن الهمام رحمه الله تعالى: تحت قوله (لا يؤاخذ به الا القصاص والمال) بخلاف حقوق العباد كالقصاص وضمان المتلفات لان حق استيفائها لمن له الحق ويكون الامام فيه كغيره وان احتاج الى المنعة فالمسلمون منعة فيقدر بهم على الاستيفاء فكان الوجوب مفيدا (فتح القدير ص۵ ج۵) والله سبحانه وتعالى اعلم.

۳ رجب سنه ۱۴۱۷ هـ

در قتل بالاکراه قصاص بر که خواهد باشد ؟

سوال : در صورت اکراه قصاص برکه واجب است آیا بر مکره (بالکسر) است ویا بر مکرّه (بالفتح) است اگر مکر (بالکسر) قاضی یا سلطان باشد آیا حکم او نیز مانند عام مکره است ویا فرق دارد؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : در اکراه ملجئ قصاص بر مکره (بالکسر) یعنی آمر است ودر غیر ملجئ بر مامور است، در سلطان وغیر سلطان هیچ فرق نیست.

قال العلامة الحصكفي رحمة الله تعالى: ويقاد في القتل العمد المكره بالكسر لو مكلفا على ما في المبسوط خلافا لما في النهاية فقط لان القاتل كالالة واوجبه الشافعي رحمه الله تعالى عليهما ونفاه ابو يوسف رحمه الله تعالى عنهما للشبهة.

وقال العلامة الطحطاوي رحمه الله تعالى: قوله لان القاتل كالالة) وهذا قول الامام ومحمد رحمهما الله تعالى قال في التبيين لهما انه محمول على القتل بطبعه ايثار الحياته فيصير الة للمركه فيما يصلح ان يكون الة له وهو الاتلاف دون الاثم وهذا لان الالة هي التي تعمل بطبعها كالسيف فان طبعه القتل عند الاستعمال في محله وكالنار فان طبعها الاحراق وكالماء فان طبعه الاغراق وباستعمال الالة يجب القصاص على المستعمل فكذا هذا اه (حاشية الطحطاوي على الدر ص۶۰ ج۴)

وقال العلامة ابن عابدين رحمه الله تعالى: (قوله ويقاد في القتل العمد المكره فقط) يعني انه لا يباح الاقدام على القتل بالملجئ ولو قتل اثم ويقتص الحامل ويحرم الميراث لو بالغا ويقتص المكره من الحامل ويرثها شرنبلالية (رد المحتار ص۸۵ ج۵)

وقال رحمه الله تعالى ایضا: وحکمه اذا حصل بملجیء ان ینقل الفعل الی الحامل فیما یصلح ان یکون المکرہ آلة للحامل کانه فعله بنفسه کاتلاف النفس والمال ومالا یصلح ان یکون آلة له اقتصر علی المکرہ کانه فعله باختیارہ مثل الاقوال والاکل (رد المحتار ص۸۰ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۶ ذی الحجة سنہ ۱۴۱۷ھ

تحقیق آله جارحه للعمد

سوال : آیا در تحقیق قتل آله جارحه یا آهن بودن ضروری است یا خیر؟ با تحریر تفصیل ممنون سازید؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : در تحقیق قتل بودن آله آهنی ضروری نیست ، اشیاء دیگر مانند چوب، سنگ یا بانس نیز کافیست ، البته در آهن یا مانند آن تیغ دار بودن شرط نیست اما در چوب وغیره محدد بودن شرط است ، نیز آتش هم آله جارحه شمرده میشود.

قال العلامة ابوبکر بن علی الحداد رحمه الله تعالی: (قوله فالعمد ما تعمد ضربه بسلاح اوما اجری مجری السلاح فی تفریق الاجزاء کالمحدد من الخشب والحجر والنار) العمد ما تعمد قتله بالحدید کالسیف والسکین والرمح والخنجر والنشابة والابرة والاشفاء وجمیع ما کان من الحدید سواء کان یقطع اویبضع اویرض کالسیف ومطرقة الحداد والزبرة وغیر ذلک سواء کان الغالب منها الهلاك ام لا ولا یشترط الحد فی الحدید فی ظاهر الروایة لانه وضع للقتل قال الله تعالی وانزلنا الحدید فیه بأس شدید و کذا ما یشبه الحدید کالصفر والرصاص والذهب والفضة سواء کان یبضع اویرض حتی لو قتله بالمثقل منها یجب علیه القصاص کما اذا ضربه بعمود من صفر اورصاص (قوله وما اجری مجری السلاح فی تفریق الاجزاء) کالزجاج واللیطة والحجر المحدد وکل ما کان یقع به الزکاة اذا قتله به ففیه القصاص (الجوهرة النیرة ص۲۰۴ ج۲) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۵ ذی الحجة سنہ ۱۴۱۷ھ

در قصاص ترک شهادت جائز نیست

سوال : آیا شاهد میتواند در مقدمه قصاص شهادت را بپوشد یا خیر؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر نزد ولی مقتول علاوه از او دیگر شاهد نباشد پس بر او بدون مطالبه شاهدی گفتن واجب است وپوشیدن شهادت جواز ندارد ، اما این وجوب با

شروط سبعه ذیل مشروط است :

۱ - عادل بودن قاضی .

۲ - شاهد آنقدر دور باشد که وقت عصر پس به خانه برسد.

۳ - یقین باشد بر قبول شهادت .

٤ - از طرف مدعی مطالبه شهادت نموده شود حقیقةً مانندیکه براین شاهد علم داشته باشد یا حکمًا وقتیکه علم نداشته باشد ، اما در صورت عدم شهادت حق او ضائع میگردد .

۵ - دیگر هیچ شاهد نداشته باشد .

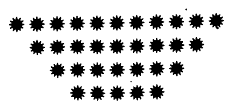
۶ - شاهد بر بطلان مشهودبه علم نداشته باشد .

۷ - در صورت شهادت علی الاقرار علم خوف نباشد از جهت اقرار .

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: ویجب اداؤها بالطلب ولو حکما کما مر لکن وجوبه بشروط سبعة مبسوطة فی البحر وغیره منها عدالة قاض وقرب مکانه وعلمه بقبوله اوبکونه اسرع قبولا وطلب المدعی لو فی حق العبد ان لم یوجد بدله ای بدل الشاهد لانها فرض کفایة تتعین لولم یکن الاشاهدان لتحمل اواداء.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله کما) وهو قوله اوخوف فوت حقه (قوله وقرب مکانه) فان کان بعیدا بحیث لا یمکنه ان یغدو الی القاضی لاداء الشهادة ویرجع الی اهله فی یومه ذلك قالوا لا یأثم لانه یلحقه ضرر بذلك قال تعالی ولا یضار کاتب ولا شهید بحر (قوله ان لم یوجد بدله) هذا هو خامس الشروط واما الاثنان الباقیان فهما ان لا یعلم بطلان المشهود به وان لا یعلم ان المقر اقر خوفا ح (ردالمحتار ص۳۰۰ج۴) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۵ ذی الحجة سنه ۱۴۱۷ هـ

کتاب الدیات والحدود

تفصیل دیت عاقله

سوال : در صورت قتل خطاء بر عاقله قاتل دیت لازم میگردد ، سوال اینجاست که دیت چقدر است؟ وبکدام طریقه باید اداء گردد ؟ نیز مراد از عاقله کدام افراد اند ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : دیت سه صورت دارد :

۱ - ده هزار نقره یا قیمت آن (یک درهم مساوی : ۴۰۲ / ۳ گرام ، ده هزار درهم مساوی : ۸۲ / ۳۴ کیلو گرام) .

۲ - یک هزار دینار (طلاء) یا قیمت آن (یک دینار مساوی : ۸۶ / ٤ گرام ، یک هزار دینار مساوی : ٤/۸۶ کیلو گرام) .

۳ - صد شتر یا قیمت آن ، این شتران پنج نوع خواهند باشند :

اول : بیست شتران ماده یک ساله .

دویم : بیست شتران نر یک ساله .

سوم : بیست شتران ماده دوساله .

چهارم : بیست شتران ماده سه ساله .

پنجم : بیست شتران ماده، چهار ساله .

تعداد مذکور در دیت مذکر است ، اما دیت مؤنث بنصف آن خواهد باشد ، اختلاف در این است که آیا تعین یکی از دیت در اختیار قاتل است یا در اختیار قاضی؟ قول اول راجح بنظر می رسد ، معه هذا اگر طبق قول ثانی قاضی تعین کند جائز ونافذ است .

تفصیل عاقله

اگر قاتل از اهل دیوان باشد پس عاقله او نیز از اهل دیوان خواهند باشند، یعنی آن مرد عاقل وبالغ که نام او در دیوان حکومتی درج باشد که او عوض کدام خدمت یا بنا بر ضرورت از خزانه حکومتی وظیفه میگیرد ، از اینجا او را اهل عطاء نیز گفته میشود ، قبل از همه آن جماعت دیوان که با قاتل تعلق دارند طبق تفصیل آئنده دیت اگر این جماعت تکافوء نکردند جماعت فرقه دوم بعد از آنها جماعت فرقه سوم در آن سهم گیرند ، در این

عصر ماموریت خانمان عموم دارد در دفاتر حکومتی، بنظر تفقه این خانمهای دیوانی باید در عاقله محسوب شوند ، مدار عاقله بر تناصر است که در عصر حاضر چندین صورت دارد ، مثلاً تنظیم های سیاسی ، اهل حرفت، اهل صنعت ، تاجران ، مزدورکاران وغیره ، لذا اگر قاتل رکن تنظیم سیاسی یا رکن کدام دیگر تنظیم باشد ، همین تنظیم عاقله او خواهد باشد، واگر عاقل اهل دیوان نباشد وبا کدام تنظیم سیاسی هم ارتباط نداشته باشد پس عاقله او عصبه او خواهند باشند که برآنها وجوب الارث علی ترتیب الارث واجب خواهد باشد ، در قدم اول ابناء سپس آباء ، سپس برادران ، بعد از ان برادر زاده ها ، بعد از ان کاکا، بعد از آن پسران کاکا، واز قاتل نیز حصه دیت گرفته میشود اگر اهل دیوان باشد یا نباشد، واضطربت اقوال الفقهاء رحمهم الله فی ذلک والصحیح ما حررنا .

بر زنان ، صبیان ومجانین دیت واجب نیست اگر که قاتل هم باشند .

اگر قاتل عاقله نداشته باشد پس باید از بیت المال در مدت سه سال دیت او اداء گردد بشرطیکه قاتل مسلمان باشد وکدام وارث معروف هم نداشته باشد ، مثلاً لقیط باشد ویا کدام حربی مسلمان شده باشد ، اگر قاتل ذمی باشد ویا کدام وارث معروف داشته باشد اگر که بعید باشد یا بنا بر رق وکفر محروم باشد ، در این صورت دیت عوض بیت المال در مال شخصی قاتل خواهد باشد، اینچنین در صورت بودن دیت بر بیت المال اگر بیت المال موجود نباشد یا امکان اداء آن از بیت المال نباشد پس دیت از مال قاتل در مدت سه سال تکمیل شده وصول گردد .

طریقه وصول دیت

دیت در مدت سه سال تکمیل میشود از یک شخص در مدت یک سال (۱-۱/۳) یعنی یک صحیح یک بر سه درهم ویا (۵۳۶/٤) گرام ، که اضافه از این گرفته نمیشود .

قال الامام قاضیخان رحمه الله تعالی: ویدخل الاباء والابناء فی العاقلة. (خانیه بهامش الهندیه ص۴۴۹ج۳)

وقال العلامة ابو السعود رحمه الله تعالی: (قوله فقیل یدخلون) لقربهم وقیل لایدخلون لان الضم لنفی الحرج حتی لایصیب کل واحد اکثر من ثلاثة اواربعة وهذا المعنی انما یتحقق عند الکثرة والاباء والابناء لایکثرون کذا فی الهدایة والراجح لجزم قاضیخان بأن القاتل وابنه من جملة العواقل ولم یحک

فیہ خلافا (فتح المعین ص۲۵ج۳)

وقال العلامۃ قاضی زادۃ الافندی رحمہ اللہ تعالی: (قولہ وقیل لا یدخلون لان الضم لنفی الحرج حتی لا یصیب کل واحد اکثر من ثلاثۃ و اربعۃ وھذا المعنی انما یتحقق عند الکثرۃ والآباء والابناء لا یکثرون) اقول فیہ کلام وھو ان عدم کثرۃ الاباء مسلم واما عدم کثرۃ الابناء ککثرۃ الاخوۃ فممنوع کیف واخوتہ ابناء ابیہ فاذا جاز ان یکثر ابناء ابیہ فلم لا یجوز ان یکثر ابناء نفسہ فتامل (نتائج الافکار ص۳۳۰ج۹)

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمہ اللہ تعالی: (قولہ واباء القاتل وابناؤہ لا یدخلون فی العاقلۃ وقیل یدخلون (رد المحتار ص۴۱۱ج۵)

وقال العلامۃ الرافعی رحمہ اللہ تعالی: (قولہ واباء القاتل وابناؤہ لا یدخلون فی العاقلۃ وقیل یدخلون) قال الزیلعی رحمہ اللہ تعالی واختلفوا فی اباء القاتل وابنائہ قیل یدخلون لقربھم وقیل لا یدخلون لان الضم لدفع الحرج حتی لا یصیب کل واحد اکثر من اربعۃ وھذا المعنی انما یتحقق عند الکثرۃ و الاباء والابناء لا یکثرون اھ ولم یظھر التعلیل الثانی ثم رایتہ فی تکملۃ الفتح نظر فیہ بان اخوتہ ابناء ابیہ وجاز ان یکثروا فلم لا یجوز ان یکون ابناؤہ کذلک اھ (التحریر المختار ص۳۳۰ج۲)

وقال ملک العلماء الکاسانی رحمہ اللہ تعالی: ثم الوجوب علی القاتل فیما تتحملہ العاقلۃ قول عامۃ المشائخ وقال بعضھم کل الدیۃ فی ھذا النوع تجب علی الکل ابتداء القاتل والعاقلۃ جمیعا والصحیح ھو الاول لقولہ فی اھلہ ومعناہ فلیحرر ولیؤدوھذا خطاب للقتل لا للعاقلۃ علی ولی ان الوجوب علی القاتل ولما ذکرنا ان سبب الوجوب ھو القتل وانہ وجد من القاتل لا من العاقلۃ فکان الوجوب علیہ لا علی العاقلۃ وانما العاقلۃ تتحمل دیۃ واجبۃ علیہ ثم دخول القاتل مع العاقلۃ فی التحمل مذھبنا وقال الشافعی رحمہ اللہ تعالی لا یدخل معھم (بدائع ص۲۵۵ج۷)

وقال ایضا: ویدخل القاتل مع العاقلۃ ویکون فیما یؤدی کاحدھم لان العاقلۃ تتحمل جنایۃ وجدت منہ وضمانا وجب علیہ فکان ھو اولی بالتحمل (بدائع ص۲۵۶ج۷)

وقال العلامۃ ابن عابدین رحمہ اللہ تعالی: (قولہ والقاتل عندنا کاحدھم) یعنی اذا کان من اھل العطاء اما اذا لم یکن فلا شیء علیہ ومن الدیۃ عندنا ایضا ذکرہ فی المبسوط وعند الشافعی رحمہ اللہ تعالی لا شیء علیہ مطلقا معراج (رد المحتار ص۴۱۲ج۵)

وقال العلامۃ الرافعی رحمہ اللہ تعالی: (قولہ ذکرہ فی المبسوط) وفی العنایۃ یعنی اذا کان القاتل من

اهل الدیوان اما اذا لم یکن فلاشئ علیه عندنا من الدیة کما لاتجب عند الشافعی رحمه الله تعالی لکن تعلیل المسألة یفید الشمول مطلقا (التحریر المختار ص۳۲۰ ج۲)

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله فیشارکهم علی الصحیح) تعدم فی القسامة انه اختیار المتاخرین ومشی فی الهدایة هنا علی عدم المشارکة قال فی الکفایة وهو اختیار الطحاوی وهو الاصح وهو اصل روایة محمد رحمه الله تعالی اهلکن ذکر فی العنایة ان ما تقدم انما هو فیما اذا وجد القتیل فی دار امرأة فادخلها المتاخرون مع العاقلة لتقدیرها قاتلة بسبب وجوب القسامة اما ما هنا هو فیما اذا کانت قاتلة حقیقة والفرق ان القسامة تستلزم وجوب الدیة علی المقسم اما بالاستقلال واما بالدخول فی العاقلة عندنا بالاستقراء وقد تحقق الملزوم فتحقق اللازم بخلاف القتل مباشرة فانه قد لایستلزم الدیة اهملخصا وعلیه فلیس فی المسألة اختلاف تصحیح لاختلاف الموضوع فتامل.

(ردالمحتار ص۱۲ ج۵)

قال فی الهندیة: ولیس علی النساء والذریة ممن کان له عطاء فی الدیوان عقل وعلی هذا لوکان القاتل صبیا اوامرأة لاشئ علیه من الدیة کذا فی الکافی (عالمگیریة ص۸۰ ج۶)

قال العلامة الحصکفی رحمه الله تعالی: وتقسم الدیة علیهم فی ثلاث سنین لا یؤخذ فی سنة الادرهم اودرهم وثلث ولم تزد علی کل واحد من کل الدیة فی ثلاث سنین علی اربعة علی الاصح فان لم تسع القبیلة لذلک ضم الیهم اقرب القبائل نسبا علی ترتیب العصبات.

وقال العلامة ابن عابدین رحمه الله تعالی: (قوله علی الاصح) وقیل یؤخذ من کل واحد فی کل سنة ثلاث دراهم اواربعة کما فی الملتقی (ردالمحتار ص۱۱ ج۵) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲ محرم سنه ۸۶ هـ

اگر طفل زیر پهلوی مادر آمد ومرد

سوال: اگر طفل زیر پهلوی مادر بمیرد حکم این خانم چیست در شریعت؟ بینوا توجروا.

الجواب باسم ملهم الصواب: تفصیل احکام این مسئله قرار ذیل است:

۱ - مادر بنا بر بی احتیاطی مجرم وگنهگار است، باید توبه کند.

۲ - کفاره، اعتاق رقبه مؤمنه است، اگر قدرت آنرا نداشت، پس دوماه مسلسل روزه بگیرد، از روز اول ماه قمری شروع کند با حساب ماه دوماه را تکمیل کند، در صورت غیر امکان، شصت روز، روزه را تکمیل کند.

۳ - از میراث این طفل محروم میگردد ، دیت نیز داخل میراث است .

٤ - بر عاقله او دیت واجب است . والله سبحانه وتعالی اعلم . ۲محرم‌سنه۱۳۸٦هـ

حکم قتل خطاء

سوال : در مراسم عروسی مردم فیرهوائی کردند ، اتفاقاً مرمی یک شخص بر یک نفر اصابت نمود و او را به قتل رساند، ایا در این صورت دیت واجب است یا خیر؟ واگر عوض دیت کامل هردو گروه بر ده یا پنج هزار روپیه صلح کنند ، آیا این صلح درست است یا خیر؟ یک مولوی صاحب میگوید : در این صورت دیت یا صلح نمودن بر یک مقدار پول جواز ندارد چرا که دیت در آن صورت واجب میشود که قصداً او نفر را به قتل رسانیده باشد ، حکم شرع در این مورد چیست؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این قتل خطاء است ، احکام آن قرار ذیل است :

۱ - دیت بر عاقله است .

۲ - کفاره بر قاتل است ، یعنی اعتاق رقبه مؤمنه اگر قدرت آنرا نداشته باشد دوماه مسلسل روزه بگیرد .

۳ - توبه واستغفار کند .

صورت ذکر شده در سوال جواز دارد اما دادن پول در مجلس ضروری است .

قال العلامة الحصكفي رحمه الله تعالى: وموجبه اي موجب هذا النوع من الفعل وهو الخطأ وما جرى مجراه الكفارة والدية على العاقلة والاثم دون اثم القتل اذا الكفارة تؤذن بالاثم لترك العزيمة (رد المحتار ص۳۲۲ج۵) وقال في الصلح: لو صالح بغير مقادير ة صح كيف ما كان بشرط المجلس لئلا يكون دينا بدين (رد المحتار ٦٠ ص۳ج۶) والله سبحانه وتعالى اعلم . غرة ذي القعدة سنه ۸۹هـ

در قتل خطاء از والد دیت وکفاره ساقط نمیگردد

سوال : آیا مثلیکه در قتل عمد قصاص از والد ساقط میشود اینچنین در قتل خطاء نیز از او دیت وکفاره ساقط میگردد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : از والدین تنها قصاص ساقط میگردد ، دیت وکفاره ساقط نمیگردد .

قال فی الهندیة: وان کان الوالد قتل ولدہ خطأ فالدیة علی عاقلته وعلیه الکفارۃ فی الخطأ (عالمگیریة ص۳ج۶) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۱۴ صفر سنــ۹۷ــه

قاضی حق اسقاط تاجیل دیت را ندارد

سوال: آیا قاضی در قتل خطاء یا شبه عمد اختیار ختم تاجیل سه سال را به ادا ءنمودن حالاً دیت را دارد یا خیر؟ از یک جانب به ولی مقتول ورشته داران قریب او صدمه قتل رسیده است ، از جانب دیگر او تا به سه سال انتظار بکشد به اداء دیت اگر امکان داشته باشد تحریر نمائید ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب: در قتل خطاء تاجیل دیت به اجماع صحابه کرام ثابت است لذا قاضی اسقاط آنرا ندارد . البته در قتل شبه عمد ، عدم تاجیل منقول است از امام شافعی رحمه الله ، اما أئمه احناف بر تاجیل اتفاق دارند لذا اگر کدام قاضی شافعی المسلک باشد واو حالاً بر دیت فیصله کند نافذ خواهد باشد .

قال الامام الکاسانی رحمه اللہ تعالی: واختلف فی شبه العمد والعمد الذی دخلته شبهة وهو الاب اذا قتل ابنه عمدا قال اصحابنا رحمهم اللہ تعالی انها تجب مؤجلة فی ثلاث سنین الا ان دیة شبه العمد تحمله العاقلة ودیة العمد فی مال الاب وقال الشافعی رحمه اللہ دیة الدم کدیة العمد تجب حالا وجه قوله ان سبب الوجوب وجد حالا فتجب الدیة حالا اذ الحکم یثبت علی وفق السبب هو الاصل الا ان التاجیل فی الخطأ ثبت معزولا به عن الاصل لاجماع الصحابة رضی اللہ تعالی عنهم ایثبت معلولا بالتخفیف علی القاتل حتی تحمل عنه العاقلة والعامد یستحق التغلیظ ولهذا وجب فی ماله لا علی العاقلة ولنا ان وجوب الدیة لم یعرف الا بنص الکتاب العزیز وهو قوله تبارک وتعالی ومن قتل مؤمنا خطأ فتحریر رقبة مؤمنة ودیة مسلمة الی اهله والنص وان ورد بلفظ الخطأ لکن غیرہ ملحق به الا انه مجمل فی بیان القدر والوصف فبین علیه الصلوۃ والسلام فی النفس المؤمنة مائة من الابل وبیان الوصف وهو الاجل ثبت باجماع الصحابة رضی اللہ عنهم بقضیة سیدنا عمر رضی اللہ تعالی عنه بمحضر منهم فصار الاجل وصفا لکل دیة وجب بالنص (بدائع ص۲۵۶ج۷) واللہ سبحانه وتعالی اعلم.

۳ ربیع الاول سنــ۹۹ــه

حکم شخصیکه در تصادف موتر کشته شود

سوال : بنا بر تصادف موتر وغیره کسی فوت کرد ، آیا این موت در قتل خطاء محسوب میشود ویا در کدام نوع دیگر از قتل ؟ آیا بر دریور کفاره وبر عاقله او دیت واجب میگردد ویا کدام حکم دیگری دارد ؟ در این عصر تفصیل عاقله چگونه است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این قتل خطاء است ، بر دریور کفاره وبر عاقله او دیت واجب است ، تفصیل عاقله ودیت تحت عنوان (تفصیل دیت وعاقله) گذشته است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

غره ربیع الثانی سنه ۱۳۹۹ هـ

نصاب قطع ید

سوال : حکومت قانون وضع نموده که برای قطع نمودن دست سارق نصاب (۴۵۷/۴) گرام یعنی چیزی کم نیم توله طلاء ویا قیمت آن است ، در این مورد در اشتباه افتیدم که عوض نوت مروج باید آن چگونه تبادله شود ؟ هر شخص تخمین این مقدار مالیت را کرده نمیتواند ، چونکه فقهاء در مورد قطع ید ده درهم را متعین نموده اند که مساوی با دو توله وشش ونیم ماشه نقره میشود کما حرره المفتی الاعظم رحمه الله فی کتابه (اوزان شرعیه، ص ۶) پس آیا درمقابل این فیصله فقهاء این قانون حکومتی جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : حکومت خلاف قانون شرعی ، حق قانون سازی را ندارد ، نصاب قطع دست ، ده درهم یا یک دینار است ، درهم (۴۰۲/۳) گرام نقره میشود و دینار (۸۶/۴) گرام طلاء میشود ، طلاء ونقره در قیمت کم وبیش فرق میکند لذا تعین دائمی آن با نوت غیر ممکن است .

تحقیق وزن دینار ودرهم را بنده در رساله (بسط الباع لتحقیق الصاع) نموده است . والله سبحانه وتعالی اعلم .

جمادی الاولی ۱۴ سنه ۱۳۹۹ هـ

حدود کفاره ء سیئات نیست

سوال : آیا حد شرعی مثلاً حد قذف ، حد شرب خمر وحد زنا بعد ازعملی نمودن . مرتکب جرم را از مواخذه آخرت بریء میسازد یا خیر؟ ویا توبه واستغفار نیز در حق او

ضروری است ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : بدون از توبه از مواخذه اخروی خلاص شده نمیتواند، والله سبحانه وتعالی اعلم .

۲۳جمادی‌الاولی‌سنه۱۳۹۹هـ

از دست کسی طفل افتید ومُرد

سوال : کسی از روی شفقت با طفل خود بازی میکرد که ناگاه طفل از دست او افتید ومُرد ، پس از روی شریعت حکم او چیست؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : این قتل جاری مجرای خطاء است، وحکم آن اینست :

۱ - باید توبه کند . ۲ - دیت بر عاقله است. ۳ - حرمان عن الارث .

حکم جماعیکه موجب اسقاط حمل باشد

سوال : کسی با زن حامله، خود جماع میکرد که از جهت آن حمل زن ضائع شد درحالیکه او میدانست که با این جماع حمل ضائع میشود ، آیا بر این شخص کفاره لازم است ویا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : اگر جماع بطور معروف نموده باشد بر این شخص هیچ ضمان نیست واگر بطریقه غیر معروف نموده باشد وزوجه چنین حرکت نموده باشد که عمومًا موجب اسقاط حمل میگردد وبه نیت اسقاط این عمل کرده باشد پس بر عاقله زوجه ضمان (غره) واجب میگردد که مقدار آن قرار ذیل است :

۵۰۰ پنج صد درهم ویا (۱ / ۷۰۱) کیلو گرام نقره در طول یک سال ، خلاصه اینکه بر عاقله زوجه سه شرائط است در وجوب ضمان :

۱ - چنین حرکت نموده باشد که عمومًا مسقط میگردد .

۲ - بدون اذن زوج باشد .

۳ - به نیت اسقاط باشد .

واگر زوج چنین حرکت نموده باشد که عمومًا مسقط میگردد پس بر عاقله زوج غره واجب است در ضمان در آن نیت اسقاط شرط نیست . والله سبحانه وتعالی اعلم .

۵جمادی‌الاخری‌سنه۱۴۰۲هـ

عام وخاص حق حد دادن را ندارند

سوال : تقریبًا شانزده سال قبل کمونست های افغانستان پدرم را اسیر کردند که تا امروز بی درک است ، چند روز بعد از اسارت پدرم، کاکای جوانم که غیر شادی شده بود با مادرم زنا کرد که مادرم ازآن حمل گرفت وقتیکه پرسیدم ، مادرم اعتراف نمود وکاکایم هم گفت که در خانهء شریک چنین میشود ، کاکای دوم من به خاطر بهانه به مادر من گفت که من یا یک دختر عروسی میکنم وتو همرای ما برو تا او را ببینی ، به این بهانه مادرم را بعد از وضع حمل برد ودرآنجا به قتل رسانید ، او حالاً اعتراف این قتل را میکند واین کار را جهاد بزرگ میگوید ، با او گفتیم چرا برادر خود را همرایش به قتل نرساندی، گفت : موقع را دیده کار این کار نیز میکنم ، چندین مرتبه موقع یافت اما برادر خود را به قتل نرساند، حالاً وقتیکه مایان جوان شدیم می خواهیم تا انتقام مادر خویش را بگیریم ، آیا برای مایان قتل نمودن آن زانی وقاتل جواز دارد یا خیر؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در اجرای حدود امام یا نائب او اختیار دارد ، علاوه از آنان کسی دیگر اختیار ندارد .

قال الامام الکاسانی رحمه الله تعالی : واما شرائط جواز اقامتها فمنها ما یعم الحدود کلها ومنها ما یخص البعض دون البعض اما الذی یعم الحدود کلها فهو الامامة وهو ان یکون المقیم للحد هو الامام اومن ولاه الامام وهذا عندنا (وبعد اسطر) وبیان ذلک ان ولایة اقامة الحد انما ثبت للامام لمصلحة العباد وهی صیانة انفسهم واموالهم واعراضهم لان القضاة یمتنعون من التعرض خوفا من اقامة الحد علیهم والمولی لایساوی الامام فی هذا المعنی لان ذلک یقف علی الامامة والامام قادر علی الاقامة لشوکته ومنعته وانقیاد الرعیة له قهرا وجبرا ولا یخاف تبعة الجناة واتباعهم لانعدام المعارضة بینهم وبین الامام وتهمة المیل والمحاباة والتوانی عن الاقامة منتفیة فی حقه فیقیم علی وجهها فیحصل الغرض المشروع له الولایة بیقین (بدائع الصنائع ص۵۷، ج۷) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۲۵ ربیع الثانی سنه ۱۴۱۵ هـ

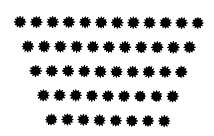
حد قذف با عفوه نمودن ساقط نمیگردد

سوال: در قرآن کریم خداوند جل جلاله میفرماید : کسی که بر زنان پاک تهمت زد باز چار شاهد نیاورد ، او را هشتاد تازیانه بزنید وشهادت آنان را قبول نکنید وآنها فاسق اند. پس اگر کسی بر زن پاک دامن تهمت زد وبعداً آن را ثابت نکرد وبر او حد جاری شد . آیا در این صورت مردها حق فیصله بردن را به عدالت دارند یا خیر؟ آیا این سخن درست است : وقتیکه مقذوف به محکمه بیاید پس قاذف مجبور میشود تا الزام خود ثابت کند ودر صورت عدم ثابت کردن به او حد جاری میشود وبعد از آمدن بر محکمه ، نه حکم او را معاف کرده میتواند ونه صاحب معامله ونه به کدام تاوان مالی این معامله ختم میشود، ونه با توبه ومعافی خواستن از سزاء خلاص میشود ؟ بینوا توجروا .

الجواب باسم ملهم الصواب : در سوال مذکور تفصیل است : مردها نیز حق مطالبه حد قذف را دارند وبا عفوه نمودن مقذوف یا عدالت قاذف عفوه نمیشود ونه حد ساقط میگردد ، البته در صورت عفوه نمودن مقذوف بنا بر عدم مطالبه صاحب حق ، حد جاری نمیشود، اما مقصد درست نبودن عفوه مقذوف اینست که بعد العفو نیز اختیار مطالبه را دارد .

قال العلامة الحصکفی رحمه اله تعالی: ولاارث فیه خلافا للشافعی ولارجوع بعد اقرار ولا اعتیاض ای اخذ عوض ولا صلح ولا عفو فیه وعنه نعم لو عفا المقذوف فلا حد لالصحة العفو بل لترک الطلب حتی لو عاد وطلب حد شهی ولذا لا یتم الحد الا بحضرته (ردالمحتار ص۱۶۳ ج۴) والله سبحانه وتعالی اعلم.

۷ ذی الحجه سنه ۹۳ هـ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا (١١٥)﴾

دیت زن

در این رساله از قرآن وحدیث واز اجماع امت ثابته شده است که دیت زن نصف دیت مرد است

افاضه : حضرت فقیه العصر دامت برکاتهم .

تحریر : حضرت مفتی محمد ابراهیم صاحب صادق آبادی

دیت زن

در فتنه های ظلمت جدید یک فتنه این هم است که دیت زن مساوی است با دیت مرد ، در این رساله بطلان این نظریه تحریر میگردد وبا دلائل قاطعه تثبیت میشود که دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد.

- آیت های قرآنی
- ارشادات نبوی
- اجماع صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم
- اجماع چهار امامان
- جواب دلائل ملحدین

موقف اجماعی امت در باره دیت زن

در این عصر چیزکم بها وارزان منصب اجتهاد است که نزد مردم هیچ قیمت ندارد، هر شخص می تواند مجتهد شود، که این سلسله از سابق ادامه دارد ، در این عصر مسئله جدید بنظر مردم مسئله دیت زن است که در اخبارات این مسئله را هوا داده میشود درحالیکه یک طالب مبتدی هم میداند که این مسئله متفق علیه واجماعی است، اگر پرسیده شوند که در شعله دادن این مسئله شمایان کدام خدمت دینی را انجام میدهید ؟ پس این دوست ابله جواب میدهد که علماء مایان از حالات حاضر بی خبر اند واین مسائل قدیم اسلامی سبب بد نامی اسلام ومسلمانان میگردد ، لذا حالا مدرن ومتمدن دنیا مکلف ساخته تا باید از سر نو درآن اجتهاد نموده شود .

البته تقدیم نمودن تعالیم اسلام به رنگ جدید قابل صد ستایش است ، اما این کدام نوع دانشمندی است که جهت اعتراضات بی بنیاد اغیار مایان مرغوب گردیم وچهره حسین دین خویش را تغیر دهیم ؟ این خوف بدنامی در حقیقت شکست است در مقابل دشمنان اسلام واحساس کمتری است .

طریقه مردانه وار دفاع اینست که : احکام اسلام را معقول ، موزون ومبنی بر فطرت ثابت نمودن وتردید اعتراضات احمقانه را بر تعلیمات پاکیزه اسلام نمودن .

اگر مسائل اجماعی را جهت اعتراض اغیار ترک کنیم ممکن از دین کامل دست بردار گردیم از اینجا مخالفین اسلام در شان اقدس آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیز اعتراضات احمقانه نموده اند ، پس دین تقدیم کرده آنحضرت صلی الله علیه وسلم را چگونه معاف خواهند کرد؟ چند مثال را ملاحظه کنید :

۱ - دردین محمدی (صلی الله علیه وسلم) شهادت زن مساوی با نصف شهادت مرد است

۲ - حصه زن در میراث نصف حصهء مرد است .

۳ - اطاعت شوهر بر خانم لازم است نه اطاعت خانم بر شوهر .

۴ - در یک وقت مرد حق چهار نکاح را دارد اما خانم این حق ندارد .

۵ - اختیار طلاق ، ظهار وایلاء را فقط مرد دارد نه زن .

۶ - ولی نکاح مرد است ، زن نیست .

۷ - زنان نسبت به مردان ناقص اند در عقل ودین .

۸ - اجازهء نکاح با اهل کتاب فقط مردان را است ، نه زنان را .

۹ - نماز جمعه، نماز عیدین، جهاد وخروج در مجتمعات عامه وظیفه مرد است ، دائر کار زن چهار دیواری خانه است .

۱۰ - مردها بر زنان حاکمان ونگران اند ، حکومت زن در دائره اسلام هیچ متصور نیست.

این تمام مسائل از نصوص قرآن واحادیث نبوی ثابت است که هر مسئله آن در نظر دشمن کم از شهتیر نیست .

پس بگوئید : کدام کدام مسئله را بریده طبق معیار آنها بسازیم ؟ چنین جهاد کدام خدمت تعمیری اسلام است ، بلکه کوشیدن است در ناکام ساختن قصرمشید اسلام .

آمدم بر سر مطلب : اگر عمداً کدام مسلمان کسی را قتل کرد، سزای او قتل است زیراکه جان دیگر را از بین برد پس در بدل او جان این شخص میرود ، اما در صورت قتل خطاء کفاره ودیت واجب است .

دیت مرد مقتول صد شتر است وبصورت نقد هزار دینار یا ده هزار درهم است ، ودیت خانم مقتوله مساوی با نصف دیت مرد است ، یعنی پنجاه شتر یا پنجصد دینار یا پنج هزار درهم ، در این عصر خلاف این مسئله اجماعی انتشارات آغاز شده که این خلاف امتیازات اصول مرد وزن است که در اصل این مسئله از اروپا آغاز شده که نتیجه فکر مستعار آنانست ، در غیر ان هر کسی میداند که در اسلام تصور این مساوات کور کورانه در فکر کسی نمی آید ، پس مثله نصف دیت زن مسئله اجماعی است .

بالاختصار دلائل آنرا قرار ذیل ملاحظه فرمائید :

(۱) در قرآن کریم خداوند میفرماید :

۱ - ﴿وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ﴾ .

ترجمه : ومردان را هست برایشان بلندی یعنی فرمانروائی .

۲ - ﴿وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِن رِّجَالِكُمْ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ﴾ الایه (۲۸۲:۲)

ترجمه: وبگیرید دو شاهد را از مردان خویش یعنی مسلمانان پس اگر نباشند دو مرد پس یک مرد و دوزن کافی است از کسیکه رضامند باشید از گواهان.

۳ - ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ﴾ (۱۱:۴)

ترجمه: حکم میکند خدا شما را در حق اولاد شما که مرد را هست مانند حصهء دوزن.

۴ - ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ الایه (۴ : ۳۴)

مردان با تدبیر کار کننده مسلط شده اند بر زنان.

این آیات در بسیار احکام بین مرد وزن فرق را واضح میسازد. در حکم دیت نیز اگر هردو متفاوت باشند پس این اعتراض چه حیثیت دارد.

(۲) ۲ــ عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم عقل المرأة مثل عقل الرجل حتی یبلغ الثلث من دیتها. (سنن نسائی ج۲ صه۲۴۶ سنن کبری للبیهقی مصنف عبد الرزاق ج۹ صه۳۹۶)

ترجمه: عمروبن شعیب از پدرش واو از جدش روایت میکند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: دیت زن مساوی است با دیت مرد تا آنکه به ثلث برسد.

(۳) عن معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم دیة المرأة علی النصف من دیة الرجل (سنن کبری للبیهقی صه۹۵ ج۸)

از معاذبن جبل رضی الله تعالی عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود: دیت زن مساویست با نصف دیت مرد.

(۴) عن ابن شهاب وعن مکحول وعطاء رحمهم الله تعالی: قالوا ادرکنا الناس عن ان دیة المسلم الحر علی عهد النبی صلی الله علیه وسلم مائة من الابل فقوم عمر ابن الخطاب رضی الله تعالی عنه تلک الدیة علی اهل القری الف دینار او اثنی عشر الف درهم ودیة الحرة المسلمة اذا کانت من اهل القری خمسمائة دینار او ستة الاف درهم فاذا کان الذی اصابها من الاعراب فدیتها خمسون من الابل ودیة الاعرابیة اذا اصابها الاعرابی خمسون من الابل، لا یکلف الاعرابی الذهب ولا الورق (السنن الکبری للبیهقی صه۹۵ ج۸ مصنف عبد الرزاق صه۳۹۵ ج۹ مصنف ابن ابی شیبه صه۳۰۰ ج۹)

ترجمه: امام ابن شهاب از مکحول وعطاء رحمهما الله روایت میکند که مایان مردم را (یعنی صحابه کرام وتابعین را) بلا خلاف بر این مذهب یافتیم که دیت مرد مسلمان آزاد در

عصر آنحضرت صلی الله علیه وسلم صد شتر مقرر شده بود ، سپس حضرت عمر رضی الله تعالی عنه قیمت آن دیت چنین مقرر نمود : بر اهل قریه هزار دینار یا دوازده هزار درهم ودیت زن مسلمان آزاد که از اهل قریه باش پنج صد دینار یا شش هزار درهم و وقتیکه قاتل او بدوی باشد پس دیت مقتوله پنجاه شتر خواهد باشد واگر قاتل بدوی ، بدوی دیگر باشد پس دیت پنجاه شتر باشد ، بدوی بر تادیه طلاء ونقره مکلف نمیشود .

(۵) عن الشعبی رحمه الله تعالی ان علیا رضی الله تعالی عنه کان یقول جراحات النساء علی النصف من دیة الرجل فیما قل و کثر . (السنن الکبری للبیهقی ص۹۶ ج۸ مصنف ابن ابی شیبه ص۳۰۱ ج۹)

توجمه : از حضرت امام شعبی رحمه الله روایت است که حضرت علی رضی الله تعالی عنه فرمود : جراحات زنان در قلیل وکثیر مساوی است با نصف دیت مردان .

(۶) عن ابراهیم عن علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه انه قال عقل المراة علی النصف من عقل الرجل فی النفس وفیما دونها (السنن الکبری ج۸ ص۹۶ مصنف عبد الرزاق ج۹ ص۳۹۷).

توجمه : حضرت ابراهیم رحمه الله روایت نموده از حضرت علی رضی الله تعالی عنه که او فرموده است : دیت زن در جان واعضاء مساوی است با نصف دیت مرد .

(۷) وقال ابن مسعود رضی الله تعالی عنه الا السن والموضحة فانهما سواء وما زاد فعلی النصف (السنن الکبری ج۸ ص۹۶ مصنف عبد الرزاق ج۹ ص۳۹۶ مصنف ابن ابی شیبه ج۹ ص۲۹۹)

توجمه : وابن مسعود رضی الله تعالی عنه میفرماید : دندان وموضحه (آن زخم که به استخوان برسد) درآن دیت زن مساوی است با دیت مرد و در اضافه از آن دیت زن نصف دیت مرد است .

(۸) وکان زید بن ثابت رضی الله تعالی عنه یقول دیة المراة فی الخطا مثل دیة الرجل حتی یبلغ ثلث الدیة فما زاد فهو علی النصف (مصنف ابن ابی شیبه ج۹ ص۳۰۰ السنن الکبری ص۹۶ ج۸ مصنف عبد الرزاق ص۳۹۷ ج۹)

توجمه : وحضرت زید بن ثابت رحمه الله میفرماید : دیت خطاء زن مانند دیت مرد است تا که به ثلث دیت برسد و وقتیکه از این زیاد شد پس دیت زن نصف دیت مرد است.

(۹) مالک عن یحیی بن سعید عن سعید بن المسیب رحمه الله تعالی انه کان یقول تعاقل المراة الرجل الی ثلث الدیة (موطا مالک ص۶۷۰)

ترجمه: امام مالک رحمه الله از یحیی بن سعید واو از سعید بن المسیب روایت میکند که: (تا به ثلث دیت مرد وزن یک مساوی اند).

(۱۰) مالک عن ابن شهاب وبلغه عن عروة ابن الزبیر انهما کانا یقولان مثل قول سعید بن المسیب فی المرأة انها تعاقل الرجل الی ثلث دیة الرجل فاذا بلغت ثلث دیة الرجل کانت علی النصف من دیة الرجل (موطا مالک ص۶۸۰)

ترجمه: امام مالک رحمه الله از ابن شهاب واز حضرت عروه بن زبیر رضی الله عنهما روایت نموده است که هردو صاحبان مانند سعید بن المسیب قول نموده اند که تا به ثلث دیت مرد وزن مساوی است اما وقتیکه دیت زن تا به ثلث دیت مرد برسد پس دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد.

(۱۱) کتب شریح الی هشام بن هبیرة رحمهما الله تعالی ان دیة المرأة علی النصف من دیة الرجل الا السن والموضحة (مصنف ابن ابی شیبة ص۳۰۲ ج۹ السنن الکبری ص۹۶ ج۸ مصنف عبد الرزاق ص۳۹۳ ج۹)

ترجمه: قاضی شریح رحمه الله به هشام بن هبیره نویسید که دیت زن مساوی با نصف دیت مرد است علاوه از کشیدن دندان وزخم موضحه (زخمیکه به استخوان برسد).

(۱۲) عن ابن عون عن الحسن رحمه الله تعالی قال یستوی جراحات الرجال والنساء علی النصف، فاذا بلغت النصف فهی علی النصف (مصنف ابن ابی شیبة ج۹ ص۳۰۱)

ترجمه: ابن عون رحمه الله از حسن بصری رحمه الله روایت نموده است که تا به نصف دیت حکم مرد وزن یکسان است اما وقتیکه دیت به نصف برسد پس دیت زن نصف می باشد از دیت مرد.

(۱۳) عن سعید بن المسیب وعن مکحول عن عمر بن العزیز رحمه الله تعالی قال: یعاقل الرجل المرأة فی الثلث دیتها ثم یختلفان. (مصنف ابن ابی شیبة ج۹ ص۳۰۳ مصنف عبد الرزاق ج۹ ص۳۹۶)

ترجمه: حضرت سعید بن مسیب ومکحول رحمهما الله روایت نموده اند از حضرت عمربن عبدالعزیز رحمه الله که تا به نصف دیت حکم زن ومرد مساوی است، بعد از آن مختلف است، یعنی دیت زن نصف دیت مرد است.

بعضی روایات آن سنداً ضعیف اند اما بعضی روایات متصل با آن موجود است، نیز صحابه کرام وتابعین عظام بزرگ بلا خلاف بر آن مهر قبول را زده اند وتصدیق نموده اند.

پس ضعف آن جبیره گردید ، کدام دلیل خلاف قول این صحابه کرام وتابعین عظام بزرگ موجود نیست که نصف دیت را رد کند ، پس قول نصف دیت قول اجماعی امت است ، پس امت مسلمه بر یک زبان اتفاقی قول نموده اند بر نصف دیت زن در مقابل مرد که قرار ذیل تصریحات آنان تقدیم میشود :

۱ - در کتاب مشهور احناف (هدایه) آمده است : (ودیة المراة علی النصف من دیة الرجل) وقد ورد هذا اللفظ موقوفاً علی علی رضی الله تعالی عنه ومرفوعا الی النبی صلی الله علیه وسلم (هدایة صـ۵۸۲جـ۴)

ترجمه : ودیت زن مساوی است با نصف دیت مرد واین حدیث به همین الفاظ موقوفًا بر روایت حضرت علی رضی الله تعالی عنه از رسول الله صلی الله علیه وسلم مرفوعًا منقول است.

۲ - به حواله موطاء از امام محمد رحمه الله دو روایت مذکور است ، تفسیر آن در موطاء چنین آمده است : قال مالك وتفسير ذلك انها تعاقله في الموضحة والمنقلة ومادون المأمومة والجائفة واشباهها مما يكون فيه ثلث الدية فصاعدا. فاذا بلغت ذلك كان عقلها في ذلك النصف من عقل الرجل(موطا مالك صـ۶۴۰).

ترجمه : امام مالک رحمه الله میفرماید : تفسیر ان چنین است که دیت زن مساوی است با دیت مرد در موضحه (مانندیکه استخوان آن میده شود) منقله (که استخوان از جای خود جدا شود) و آن جراحات که کم باشد ، اما مأمومه (زخم تالاق سر) وجائفه (زخم شکم) ومانند آن در دیگر زخم ها نصف دیت یا زیاد از نصف در اندک از آن زن مساوی است با مرد در دیت ، ما وقتیکه نصف یا اضافه از نصف باشد پس در آن دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد ، همین تفصیل در المدونة الکبری ، ج : ۶ ، ص : ۳۱۹ نیز مذکور است که در ثلث وزائد از ثلث نصف دیت است .

شارح موطاء مولانا محمد زکریا رحمه الله در شرح مقام فوق الذکر میفرماید :

قال ابن المنذر وابن عبد البر : اجمع اهل العلم علی ان دية المراة نصف دية الرجل وحكى غيرهما عن ابن علية والاصم انهما قالا ديتها كدية الرجل لقوله صلى الله عليه وسلم في النفس المؤمنة مائة من الابل وهذا قول شاذ يخالف اجماع الصحابة وسنة النبي صلى الله عليه وسلم فان في كتاب عمرو بن حزم دية المراة على النصف من دية الرجل وهي اخص مما ذكروه فيكون مفسر الماذكوره ومخصصا له

(اوجز المسالک ج۱۵ ص۳۵۱)

ترجمه : امام ابن منذر وابن عبدالبر رحمهما الله میفرمایند : اهل علم اجماع دارند بر اینکه دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد وهردو قول ابن علیه واصم را نقل نبوده اند.

دیت زن مساوی است با دیت مرد ، از اینجا ارشاد گرامی آنحضرت صلی الله علیه وسلم است که دیت نفس مؤمن صد شتر است ، اما این یک قول شاذ است که خلاف اجماع صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم است، وخلاف سنت است چرا که در کتاب عمروبن حزم آمد اند که دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد واین ارشاد اخص تر است نسبت به حدیث مذکور الصدر لهذا آن مفسر ومخصص آن قرار داده شده است .

۳ - وقال الشافعی رحمه الله تعالی لم اعلم مخالفا من اهل العلم قدیما ولاحدیثا فی ان دیة المراة نصف دیة الرجل وذلک خمسون من الابل (کتاب الام ص۱۰۶ ج۶)

امام شافعی رحمه الله میفرماید : در معلومات من در عصر قدیم وجدید کسی چنین نیست که در این مسئله مخالفت کند که دیت زن مساوی با نصف دیت مرد است که پنجاه شتر میشود ، لذا برآن اجماع امت است .

٤ - امام موفق الدین ابن قدامه رحمه الله میفرماید : (ودیة الحرة المسلمة نصف دیة الحر المسلم) قال ابن المنذر وابن عبد البر اجمع اهل العلم علی ان دیة المراة نصف دیة الرجل (المغنی ص۵۳۱ ج۹)

ودیت زن آزاد مسلمان مساوی است با نصف دیت مرد مسلمان اصیل ، امام ابن المنذر وابن عبدالبر رحمهما الله میفرمایند : بر این اجماع است که دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد .

جهت اختصار یک یک حواله مستند از مذاهب اربعه تقدیم نمودیم واگر نه بعد از تتبع تقریبًا بیست حواله جات میسر میشود .

عالم معروف اهل حدیث ، علامه شوکانی رحمه الله در نیل الاوطار ، ج : ۷ ، ص : ۲۲٤ مفصلاً بر این مسئله اجماع أئمه اربعه را نقل نموده است :

دلائل منکرین اجماع

در پی این مسئله اجماعی ، دست زهر آلود غربی هاست ، مایان با آیات واحادیث متعدد مسئله مساوات مرد وزن را رد نمودیم تا اقلاً کدام مسلمان در فریب آن نیاید .

در اینجا بر دلائل مخالفین اجماع نظر می اندازیم :

۱- در سورهٔ نساء آیت (۹۶) (فدیة مسلمة الی اهله ـــــ) مطلق است برای تقیید آن آیت دیگر قرآنی درکارست ویا حدیث متواتر ومشهور، یا اقلاً خبر واحد با سند صحیح که یکی از آن هم در اینجا وجود ندارد، لذا حکم مطلق قرآنی باید بر اطلاق خویش جاری گردد.

الجواب : دعوی عموم یا اطلاق در مورد آیت سورهٔ نساء بی بنیاد است ، ترجمه جملات متعلق آیات چنین است : (کسیکه کدام مؤمن را سهواً به قتل رساند پس بر او آزاد نمودن یک غلام یا کنیز مسلمان لازم است ودیت است که تسلیم خانواده آن گردد یا اینکه آنان او را عفوه کنند).

(مدعی اصل آیت کریمه که از ترجمه آن ظاهر میشود همین است) .

در صورت قتل خطاء بر قاتل دیت وکفاره لازم است .

همین است تقاضای انصاف ودیانت ، بر عکس آن قاتل خاطی قصاص نمودن یا کاملاً برئ الذمه گردانیدن خلاف اصول عدل ومساوات است ، در قتل نمودن بر قاتل ظلم لازم میشود ، و در رها نمودن بدون دیت وکفاره حق تلفی ورثه مقتول لازم می آید ، لذا قرآن کریم این فیصله عادلانه را صادر نمود که در آن رعایت هردو فریق نموده میشود .

خلاصه اینکه قرآن کریم وجوب نفس کفاره ودیت را بیان کرده ، اما مقدار دیت (کل یا نصف دیت) با این آیات هیچ تعلق ندارد ، البته چنین گفته میشود که آیت مجمل است که تفصیل آ از احادیث، تعامل صحابه بلکه از روشنی اجماع امت ثابت میشود .

۲ - المسلمون تتکافأ دماءهم الحدیث (ابوداود، نسائی، ابن ماجة وغیرهم).

ازاین حدیث واضحًا معلوم میشود که خون همه مسلمانان مساوی است ، لذا مانند قصاص در حکم دیت هم مرد وزن مساوی اند .

الجواب : این حدیث نیز با موقف مخالفین هیچ تعلق ندارد بلکه مطلب درست آن چنین است : درباب قصاص ودیت حکم همه مسلمانان یکسان است که بلا امتیاز قوی

وضیف ، شریف و وضیع، مرد وزن هر قاتل مسلمان بصورت عمد در عوض مقتول مسلمان قتل نموده میشود .

با جاری نمودن این قانون عالمگیر ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ریشنه کنی رسم جاهلیت را نمود که عوض مرد، زن قتل نموده میشد وعوض زن کسی به قتل رسانیده نمی شد ، اینچنین قوی ترک نموده شده ، ضعیف به قتل می رسید که آنحضرت صلی الله علیه وسلم این امتیاز را از بین برده وهمه مسلمانان را در یک صف قرار داد .

الغرض : در این حدیث در نفاذ قانون قصاص ودیت اصول بیان نموده شد ، هیچ تعرض نشده در آن در مقدار دیت.

امام ابو جعفر طحاوی رحمه الله میفرماید : فتاملنا قول رسول الله صلی الله علیه وسلم : المؤمنون تتكافأ دماءهم .فوجدنا اهل العلم جميعا لا يختلفون في تأويل ذلك انه على التساوي في القصاص والديات وان ذلك ينفي ان يكون لشريف على وضيع فضل في ذلك وان ذلك كان ردا على اهل الجاهلية في تركهم قتل الشريف بقتله الوضيع وفي ذلك ماقد عقلنا ان النساء في جرى ذلك كالرجال ان الرجل يقتل بالمراة كما تقتل المراة بالرجل. (مشكل الآثار للامام الطحاوي رحمه الله تعالى ج٢ ص٩٠)

پس مایان در این قول رسول الله صلی الله علیه وسلم که فرمود : (المؤمنون تتكافأ دماءهم) فکر کردیم پس تمام علماء را متفق یافتیم که این ارشاد در مورد مساوات قصاص ودیت است واین ارشاد رد میکند اینرا که کدام اعلی را بر ادنی ترجیح داده شود ودرآن ودرآن تردید دستور زمانه جاهلیت است که آنان شریف را در مقابل قتل ضعیف عفوه میکردند واز این ارشاد فهم نمودیم که زن نیز در این قانون مانند مرد است لذا مرد عوض زن به قتل رسانیده میشود مانندیکه زن در مقابل مرد قصاص میشود .

دیگر همه شراح حدیث نیز همین مفهوم را از حدیث گرفته اند بنا بر خوف طوالت مایان آن عبارت را کاملاً نقل نکردیم .

ملا علی قاری رحمه الله میفرماید : يريد به ان دماء المسلمين مساوية في القصاص يقاد الشريف منهم بالوضيع والكبير بالصغير والعالم بالجاهل والمراة بالرجل...... على خلاف ما كان يفعله اهل الجاهلية.

در : (مرقاة المفاتيح ص٦٥ ج٧)، اشعة اللمعات ص٢٢٣ ج٣ نيل اوطار ص١٥٠ ج٧ بذل المجهود ص

ءمهه نیز همین تفصیل مذکور است .

مولانا خلیل احمد صاحب میفرماید : (وهذا الاجماع) این موقف اجماعی همه امت است اما منکرین اجماع بزور از آن مطلب خویش را میگیرند ، بگوئید این شرح جدید حدیث را که اینان ایجاد کردند چگونه تا چهارده صد سال در علم امت نیامده بود؟ ودر ذهن راوی حدیث حضرت علی رضی الله تعالی عنه نیز نیامده بود چنانچه متعلق نصف دیت مذهب او را در فوق ذکر کردیم .

شعر:

سرّ خدا که عابد وزاهد کسی نه گفت　　در حیرتم که باده فروش از کجا شنید

۳ - حکم مساوات دیت مرد وزن از حضرت عمر، حضرت علی، حضرت امام ابو حنیفه وحضرت امام شافعی رضی الله تعالی عنهم نیز منقول است چنانچه قاضی ابوالولید الباجی رحمه الله میفرماید :

قوله رضی الله عنه تعاقل امرأة الرجل الی ثلث الدیة اصبعها کاصبعه یرید ان مادون ثلث الدیة عقلها فیه کعقل الرجل وهو معنی معاقلها له حتی اذا بلغت فی عقل ما جنی علیها ثلث الدیع کان عقلها نصف عقل الرجل وبهذا قال من ذکره مالک من التابعین وهو قول زید بن ثابت وابن عباس رضی الله تعالی عنهم وماروی عن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه تساویهما فی الموضح واختلف عن عمر بن الخطاب وعلی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنهما فروی عنهما باسناد ضعیف انها علی دیة الرجل فی القلیل والکثیر وبه قال ابوحنیفة والشافعی رحمهما الله تعالی وروی عنهما مثل قولنا (المنتقی ص۸۰ ج۷)

امام مالک رحمه الله میفرماید : دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد ، کلک کلک او مانند کلک مرد می باشد ، مقصد او این است که در کم از نصف، زن مانند مرداست در دیت، همین است معنای مساوات زن با مرد ، اما وقتیکه جنایت در حق زن به نصف دیت برسد پس دیت او مساوی خواهد باشد با نصف دیت مرد ، همین است قول آن تابعین کرام که امام مالک رحمه الله از آنان نام برده ، همین است قول زید بن ثابت وعبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما وروایت است از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه که در موضحه حکم مرد وزن یکسان است ، واز حضرت عمر وحضرت علی رضی الله تعالی عنهما دو روایت مختلف منقول است : یک روایت ضعیف السند اینست که در قلیل وکثیر دیت مرد وزن

یکسان است ، همین است قول امام ابو حنیفه وامام شافعی رحمهما الله ، در روایت دوم حضرت عمر وحضرت علی رضی الله تعالی عنهما طبق مذهب ماست که بعد از نصف دیت ، دیت زن مساوی است با نصف دیت مرد .

این استدلال نیز یک مغالطه خنده آور است ، اساس کامل این استدلال بر خطاء یک کاتب مبنی است که در (انها علی نصف دیة الرجل) لفظ نصف را ترک کرده است، از سهو کاتب منکرین اجماع درخوش فهمی آمده اند ، این روایت ضعیف منقوله از حضرت عمر وحضرت علی رضی الله تعالی عنهما در دیگر کتب نیز موجود است که در آن لفظ نصف موجود است، در سنن الکبری للبیهقی آمده است : عن ابراهیم النخعی رحمه الله تعالی عن عمر بن الخطاب وعلی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنهما انهما قالا عقل المراة علی النصف من دیة الرجل فی النفس وفیما دونها (ص۹۶ج۸).

این روایت به همین الفاظ در کتاب امام محمد رحمه الله (الحجة علی اهل المدینة ، ج : ٤ ، ص : ٢٨٤ نیز موجود است .

نیز در مصنف ابن ابی شیبه رحمه الله از حضرت علی رضی الله تعالی عنه به الفاظ ذیل منقول است : تستوی جراحات النساء والرجال فی کل شیء (ص۲۰۱ج۹)

این روایت را در فوق هم مفصل نقل نمودیم ، اگر این مذهب این حضرات میبود که از عبارات ناقص (المنتقی) اخذ نموده شده است پس کدام منکر اجماع مأخذ آنرا تقدیم کند ، صاحب عبارت قاضی ابوالولید رحمه الله عالم قرن پنجم هست پس مذهب حضرت عمر وحضرت علی رضی الله تعالی عنهما تا به او به کدام سند رسیده است؟

این مردم از جمهور امت مطالبه آیات قرآن یا احادیث متواتر یا مشهور ویا مطالبه سند صحیح را میکنند وخود ایشان بر یک حدیث ضعیف بلکه بر یک روایت خطاء آنقدر مصر اند، اینرا گفته میشود (دیوانه به کار خود هوشیار است) .

مذهب امام ابوحنیفه وامام شافعی رحمهما الله را نیز در فوق از هدایه واز کتاب الام نقل نمودیم که مذهب آنان در همه کتب مستند چنین تحریر شده ایست ، پس سبب مساوات دیت بسوی اینها کاملاً خطاء وغلط است، بر الفاظ منقول هدایه که در مورد دیت بسوی حضرت علی رضی الله تعالی عنه منسوب شده باید تجدید نظر شود .

این الفاظ (ودية المرأة على النصف من دية الرجل) را در عبارت (المنتقى) سهواً گفته شده است .

٤ - در متقدمین مذهب ابوبکر الاصم وامام ابن علیه همین بود که آنان قائل مساوات دیت مرد وزن بودند طبقیکه در المغنی لابن قدامه ج : ٩ ، ص : ٥٣٢ ودیگر کتب تصریح آن موجود است .

الجواب : این استشهاد درست است ،مذهب هردو اینچنین است اما در اینجا چند سخن قابل نظر است :

اول : این ابوبکرالاصم که عبدالرحمن بن کیسان نام دارد طبق قول لسان المیزان ، ج : ١ ، ص : ٣٤ - ٣٥ معتزلی بود که در طبقات معتزله نام او موجود است وعقائد فاسد معتزله را همه میدانند .

وبنام ابن علیه دو تن شهرت دارند : ١ - اسماعیل بن علیه محدث معروف واستاد امام شافعی رحمه الله . ٢ - پسر او ابراهیم بن علیه که امام شافعی رحمه الله او را (هو ضال یضل الناس)) گفته است (لسان المیزان) .

پس بعید است که نظر امام اسماعیل بن علیه مساوات دیت مرد وزن باشد چرا که امام شافعی رحمه الله میفرماید : (لم اعلم مخالفا من اهل العلم قديما ولاحديثا ....) در معلومات من در عصر قدیم وجدید هیچ صاحب علم خلاف نصف دیت نیست ، عبارت کامل کتاب الام قبلاً نقل شد .

به ظاهر قول مساوات ، قول ابراهیم بن علیه جهمی است که هیچ لائق اعتنا نیست پس اصحاب این نظریه بی حیثیت اند ، لقد صدق من قال: الغريق يتشبث بالحشيش .

درحقیقت اعتماد چنین مردم ساقط الاعتبار بر کدام دلیل علمی مستند نیست بلکه دلیل آنان مترادف تردید است .

سوم اینکه در مورد دلیل ابن قدامه که آنها تقدیم میکند در آن نیز مسطور است : (وهذا قول شاذ يخالف اجماع الصحابة رضي الله تعالى عنهم وسنة النبي صلى الله عليه وسلم (ص ٥٣٢ ج٩)).

این یک قول شاذ است که خلاف اجماع صحابه کرام وسنت نبوی است، بعد از این

مقدار تصریح دلیل آنها چه حیثیت داشته باشد ؟ والله الهادی الی سبیل الرشاد .

محمد ابراهیم نائب مفتی دارالافتاء والارشاد - ۱۹ جمادی الاولی سنه ۱۴۱۲ هـ

استدراک

درمورد دیت در مقدار نقره از حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دو روایت منقول است : ده هزار درهم ، دوازده هزار درهم ، امام بیهقی رحمه الله هردو روایت را مع صورت تطبیق چنین نقل نموده است ومیفرماید که :

قال محمد بن الحسن رحمه الله تعالی بلغنا عن عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه انه فرض علی اهل الذهب الف دینار وعلی اهل الورق عشرة الاف درهم.

(حدثنا) بذلک ابو حنیفة رحمه الله تعالی عن الهیثم عن الشعبی عن عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه.

وقال اهل المدینة: ان عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه فرض الدیة علی اهل الورق اثنی عشر الف درهم.

قال محمد رحمه الله تعالی ذلک قد صدق اهل المدینة ان عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه فرض الدیة اثنی عشر الف درهم ولکنه فرضها اثنی عشر الف درهم وزن ستة (السنن الکبری للبیهقی ص۸۰ ج۸)

حاصل تطبیق ارشاد امام محمد رحمه الله این است که درهم با دو وزن مختلف رائج بود . بین هردو نسبت (۱۰ = ۱۲) بود .

محمد ابراهیم ۹ رجب سنه ۱۴۱۳ هـ

تمت بالخیر

«جلد هشتم به پایان رسید»

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله واصحابه وسلم اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین

فهرست مضامین

موضوع صفحه

تم فهرس الکتاب بعون الملک الوهاب

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وعلی آله واصحابه وسلم اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین

